ספר

ברכת אליהו

הלכות הדף
על
מסכת ביצה

סיכום ההלכה לפי סדר דפי הגמרא

מפסקי הגאון האדיר שר התורה פוסק הדור והדרו

רבינו **עובדיה יוסף** שליט"א

מספריו "יביע אמר", "יחוה דעת", "חזון עובדיה", "הליכות עולם"

ומפסקי בנו

הגאון הגדול ר' **יצחק יוסף** שליט"א

מספריו "ילקוט יוסף"

כולל בסופו

תקציר הדף

סיכום הדף ע"י תרשימים

נערך בחסד ה' עלי

הצב"י **אליהו דרור שני**

ע"ת אלעד יע"א

תש"ע

©

כל הזכויות שמורות למחבר

אסור באיסור מוחלט להדפיס או לצלם ספר זה בשום צורה ואופן.

ספרים נוספים שהוצאו בס"ד ע"י המחבר :

מים חיים – סיכום הלכות נדה (ש"ע יו"ד סימנים קפג - קצו)

מעיין החיים – סיכום הלכות טבילה וחציצה (ש"ע יו"ד סימנים קצז - ר)

סובב והולך על סדר הש"ע כולל סיכום דעות הראשונים בבית יוסף, סיכום הש"ע ונושאי כליו, וכן סיכום יסודי ורציף של כל סעיפי הפתחי תשובה בתוספת מקור ולשון הדינים העולים להלכה מפסקי הגאון האדיר שר התורה פוסק הדור והדרו מרן רבינו **עובדיה יוסף** שליט"א הראשון לציון ונשיא מועצת חכמי התורה מספריו הכבירים "טהרת הבית ג"ח", שו"ת "יביע אמר", "הליכות עולם".

עץ החיים – סיכום הלכות אבלות (ש"ע יו"ד סימנים שמ - תג)

סובב והולך על סדר הש"ע כולל סיכום דעות הראשונים בבית יוסף, סיכום הש"ע ונושאי כליו, וכן סיכום יסודי ורציף של כל סעיפי הפתחי תשובה בתוספת מקור ולשון הדינים העולים להלכה מפסקי הגאון האדיר שר התורה פוסק הדור והדרו מרן רבינו **עובדיה יוסף** שליט"א הראשון לציון ונשיא מועצת חכמי התורה מספריו הכבירים שו"ת "יביע אומר", ומפסקי בנו הגאון הגדול ר' **יצחק יוסף** שליט"א מספריו "ילקוט יוסף " על הלכות אבלות.

ברכת אליהו - הלכות הדף על מסכת ברכות – סיכום ההלכה לפי סדר דפי הגמרא

סובב והולך על סדר דפי המסכת והעין משפט בכל דף כולל את לשון מקור ההלכה בגמרא, סיכום דעות הראשונים בבית יוסף על ההלכה, לשון הש"ע, ביאור המשנה ברורה על ההלכה, מקור ולשון הדינים הקשורים העולים להלכה מפסקי הגאון האדיר שר התורה פוסק הדור והדרו מרן רבינו **עובדיה יוסף** שליט"א הראשון לציון ונשיא מועצת חכמי התורה מספריו הכבירים שו"ת "יביע אמר", שו"ת "יחוה דעת", "חזון עובדיה", "הליכות עולם", ומפסקי בנו הגאון הגדול ר' **יצחק יוסף** שליט"א מספריו "ילקוט יוסף".

כתובת המחבר להשגת הספר ושאר הספרים :

אליהו שני

רח' רש"י 20/9

אלעד

טל' : 03-9332513

פלא': 054-5933251

הערות והארות יתקבלו בברכה בכתובת או בטלפון הנ"ל

הסכמות

הסכמת פאר הדור והדרו הרשל"צ ונשיא מועצת חכמי התורה

מרן רבינו **עובדיה יוסף** שליט"א

OVADIA YOSSEF
RISHON LEZION
AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNSIL

עובדיה יוסף
הראשון לציון
ונשיא מועצת חכמי התורה

JERUSALEM ירושלים

הובאו לפני גליונות הספר "ברכת אליהו" סיכום וביאור שיטות הפוסקים על סדר מסכת ברכות, מעשה ידי אומן, נטע נאמן, חכו ממתקים וכולו מחמדים, שמן תורק שמו, טעמו ונימוקו עמו הרה"ג אליהו דרור שני שליט"א אשר מבאר את דברי הפוסקים כדי שיוכל הלומד לשנן בנקל, ומסכם שיטות הראשונים והאחרונים, חדשים גם ישנים, ערוכים ומסודרים תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו, אשרי יולדתו, צינה וסוחרה אמיתו, ולפעלא טבא אמינא, איישר חיליה לאורייתא.

ויהי רצון שחפץ ה' בידו יצלח לברך על המוגמר בקרב ימים, ועוד יפוצו מעיינותיו חוצה בבריאות איתנה ונהורא מעלייא באורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים שובע שמחות וכל טוב "והיה כעץ שתול על פלגי מים, אשר פריו יתן בעתו ועליהו לא יבול, וכל אשר יעשה יצליח".

עובדיה יוסף

הרב עובדיה יוסף
RABBI OVADIA YOSSEF
RISHON LEZION AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNSIL

הסכמת הגאון הגדול **יצחק יוסף** שליט"א
ראש ישיבת "חזון עובדיה" ומחבר הספרים "ילקוט יוסף"

ITZCHAK YOSEF
ROSH YESHIVA "HAZON OVADYA
AOTHER "YALKUT YOSSEF"

יצחק יוסף
ראש ישיבת "חזון עובדיה"
מח"ס "ילקוט יוסף"

ראיתי גליונות מהספר "ברכת אליהו" לקט ההלכות וסיכום השיטות על סדר הדף מסכת ברכות, מעשה ידי אומן, נטע נאמן, שוקד באהלה של תורה, ומרביץ תורה, כש"ת הרה"ג ר' אליהו דרור שני שליט"א, ומתוך הדברים ניכר עמלה של תורה, ונתקיים בו נפש עמל עמלה לו, וזוכה לזכות את הרבים בדבר ה' זו הלכה.

וגם הביא לנו מפסקי מרן עט"ר אאמו"ר הגר"ע יוסף שליט"א מספריו הכבירים, והוסיף ממה שנתבאר בילקוט יוסף, וסידר את הכל בסדר נאה, דבר דבור על אופניו, איישר חיליה לאורייתא.

הגד הוגד לנו בשבחו של הרב המחבר שליט"א, שזכה ללון בעומקא של הלכה, והוא שקדן בלימודו, ועדיו לפאר ולתפארת.

ולא נצרכה אלא לברכה להרב המחבר שליט"א, שיה"ר ויזכה לברך על המוגמר בקרב ימים, ועוד יפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה.

ראש ישיבת חזון עובדיה
הרב יצחק יוסף
RABBI YITZCHAK YOSSEF
מחבר הספרים ילקוט יוסף

בס"ד

אלעד
לשכת הרב הראשי

הרב הראשי עיה"ק אלעד ת"ו, הרב **מרדכי מלכה** ישראל, מחבר ספרי שו"ת דרך המלך ועוד
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"
ת"ת פרי תואר, ת"ת דרך המלך, ישיבת אמרי מרדכי, כולל לקח טוב, מדרשיה שבת אחים
Chief Rabbi of Elad **MORDECHAI MALKA**, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

בס"ד יום רביעי שנבראו בו המאורות מרחשון תש"ע

הובאו לפני גליונות הספר "ברכת אליהו" אשר חיבר כבוד מעלת האברך היקר הרה"ג אליהו דרור שני שליט"א אשר היה מיושבי בית מדרשנו "לקח טוב" בעיה"ק אלעד, אשר בו כתב סיכום ההלכה על מסכת ברכות, וכמעשיו בראשונה כן מעשיו באחרונה אשר עמל ויגע לסכם ההלכות מהמסד מרן הב"י ועד פוסקי דורנו ובראשם פה"ד הרשל"צ רבינו עובדיה יוסף שליט"א, בכדי שכל הלומד מסכת ברכות יהיו ערוכים לפניו בקצרה את מקורן ושורשן של ההלכות, וב"ה כבר ספרו הראשון עלה על שולחנם של מלכים מאן מלכי רבנן, וחזקה על חבר שלא תצא תקלה מתחת ידו, ולא נותר אלא לברכה שיה"ר שיזכה בקרוב לברך על המוגמר ברוב טובה וברכה עדי זקנה וגם שיבה ויזכה שיפוצו מעיינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה אכי"ר.

החותם לכבודה של תורה
ע"ה מרדכי מלכא

רחוב שמאי 18, אלעד טל:03-9096874 פקס: 03-9090966 נייד:052-3330125
לשכה טלפון 039096601 פקס 039337941 מזכיר טל' 0574374769

הסכמת הרה"ג **עזריה בסיס** שליט"א
הרב הראשי לראש העין וחבר מועצת הרבנות הראשית לשעבר

AZARYA BASSIS
CHIEF RABBI OF ROSH-HA'AYIN
& MEMBER OF THE CHIEF RABBINATE COUNCIL OF ISRAEL

עזריה בסיס
הרב הראשי לראש־העין
וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל לשעבר

הן כל יקר ראתה עיני את אשר יגע השה"ט הרה"ג רבי אליהו דרור שני שליט"א ספר "ברכת אליהו" על מסכת ברכות על כל דף, ההלכות והדינים הנושרים מהגמ' והאיר אל עבר פניה דעות הראשונים המובאים ביתה יוסף ולשון ההלכה במרן השו"ע וביאור המשנה ברורה והלכה למעשה עפ"י גדול הדור ופלאו ממזרח שמש עד מבואו מרן מלכה הגאון רבנו עובדיה יוסף שליט"א ומספר ילקוט יוסף לבנו הרה"ג מעוז ומגדול רבי יצחק יוסף שליט"א וכבר איתמחי גברא בספריו היקרים "מעיין החיים" ו"עץ החיים".

חשיבות הספר הזה ההלכות שעל הדף, כדי שהלימוד בגפ"ת יבי"א לידי מעשה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ויביא הרבה תועלת ללומדים שהכל ערוך לפניהם עד ההלכה למעשה.

יישר כוחו וחילו על פעלו הטוב בהוצאת ספר חשוב זה ועל מסירת שיעוריו בדרך זו המקנה ידיעת ההלכה על בורייה, והנני מברכו שיוסיף כהנה וכהנה ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה מתוך נחת ושלוה אכי"ר.

מנאי עזיר ומקור לחסדי אל-ה-י-ם
אשר אמרנו בצלו נחיה
הנ' עבריה ק"ק אור הגר"א יחיא בתים
סט"ו

הרב עזריה בסיס

בס"ד

הרב **דניאל בן-חיים** שליט"א
ר"מ ומו"צ בבית הוראה
עיה"ק אלעד ת"ו
נייד: 057-3117273

הנה ידידנו מזכה הרבים הרב אליהו שני שליט"א מזכה אותנו שוב בספר חשוב וייחודי ובשם "ברכת אליהו" יקבנו, הספר אשר הושקע בו חכמה ומלאכה ערוך בטוב טעם ודעת על כל מסכת ברכות, והמחבר שליט"א השכיל להביא על כל דף ודף את סיכום דברי הב"י ופסק השו"ע, וכן פסקי המשנה ברורה ואחרוני זמנינו הנוגעים לעניינים הנידונים באותו דף, תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו, באופן שהלומד מסכת ברכות עם ספר "ברכת אליהו" זוכה לדעת את המסכת באופן מושלם, ולכן זו ברכה להכניס את הספר הזה הביתה וללמוד בו, וכמובן שלהלכה ולמעשה ידוע שלא פוסקים מליקוטים ויש לעיין במקור.

דניאל בן-חיים
אלעד ת"ו
ר"מ ומו"צ בבית הוראה

הקדמה

הקדמה

יתברך הבורא וישתבח היוצר אודה ה׳ מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו מה אשיב לה׳ כל תגמולוהי עלי ששם חלקי וזיכני להיות מיושבי ביהמ״ד ולעסוק בתורתו הקדושה והגדיל עלי חסדו ועזרני להשלים חיבור זה, שהוא ליקוט וסיכום ההלכות הנלמדות ממס׳ ביצה בצורה קלה נוחה ובהירה ללומדים, מהראשונים והאחרונים אשר מימיהם אנו שותים ולאורם אנו הולכים.

איתא בגמ׳ (ברכות ח.) ״אמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא: מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא **ארבע אמות של הלכה בלבד**״, וכן מצינו שראו רז״ל לתקן שבכל יום ויום בברכת אהבת עולם נבקש בתפילתינו ״ותן בלבנו בינה להבין להשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות **ולקיים** את כל דברי תלמוד תורתך״, כלומר תן לנו יכולת ועזר וסיוע לקיים את מה שאנו לומדים, שלא להשאיר את לימודנו כמושג בלבד אלא לקיימו הלכה למעשה.

ההלכות הנלמדות ממסכת זו מסובבות את האדם במהלך כל השנה חלקם בשבתות ורובם בימים טובים, והיות וההלכות היוצאות ממסכת זו נצרכות מאוד, ראיתי לנכון ללקוט כפנינים את כל ההלכות היוצאות מכל דף ודף במסכת ולסדרם ללומד בסדר רציף לפי סדר העין משפט על הדף וזאת בכדי שלאחר שהשקיע הלומד בשקלא וטריא בדעות התנאים והאמוראים בגמרא שהיא היסוד והבנין להלכה, יראה בד בבד את ההלכה למעשה שיצאה ממנה ע״מ שיוכל ליישמם בפועל, שזו היא התכלית **ללמוד ע״מ לקיים.**

חיזוק גדול בעבורי להשתדל ולהוציא לאור עולם חיבור זה לתועלת הלומדים היו דברי רבי אליעזר פאפו זצוק״ל שכתב בספרו ״פלא יועץ״ בערך ״אסופה״ וז״ל: ״**כמה טובה עשו לנו בעלי אסופות רבותינו הקדושים אשר בכל דור ודור זכו וזיכו את הרבים זכות הרבים תלוי בם שאלמלא הם נשתכחה תורה מישראל ובפרט אנן דור יתום, יתמי דיתמי, אשר טרדות הזמן רבו עלינו ואין הפנאי מסכים איתנו כל כך ללמוד בשקידה כמו הראשונים ודעתנו קצרה, וכן יעשו בכל דור ודור כל ת״ח אשר חננו ה׳ דעת וספרים הרבה ישתדל להועיל לרבים בדברים הנצרכים מאוד כאמרם (ברכות סד.) ״הכל צריכים למרי חטיא״, ויעשו אסופות כיד ה׳ הטובה עליהם מי מקיצור דינים על ארבעה טורים... ולא יחושו ללעג השאננים וכו׳, ואלו הספרים של האסופות תועלתם מרובה, ולכן כל ת״ח ירדוף אחריהם כאשר ירדוף הקורא בהרים, ויד כל ממשמשת בהם כל שעה, כי בזמן הזה הקיצור הוא מטבע חריף אהוב ונחמד לכל וכו׳, כל אשר עושים חסד גדול יחשב, ואין לך חסד גדול מזה שהוא חסד בנפש ועושי אלה הם מזכים את הרבים וזכות הרבים תלוי בם**״.

ועתה אבאר מעט על צורת ומטרת חיבורי זה אשר נבנה נדבך אחר נדבך תוך כדי מסירת שיעור ערב יומי על מסכת זו, היות וראיתי שישנה חשיבות רבה ללימוד ההלכה למעשה תוך כדי לימוד הגמרא כנ״ל, ליקטתי ואספתי כעמיר גורנה את המקורות הקשורים לכל הלכה והלכה, וכמו שנאמר בגמ׳ (עירובין נד:) על הפסוק (שמות כא) ״ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם״, פירש רש״י ״צריך אתה לסדר ולשים לפניהם טעם המיישב תלמודם, ערכם לפניהם כשולחן ערוך״, ודרך הסיכום כך היא: הבאתי את לשון הגמרא ממנה נלמדת הלכה זו, ולאחר מכן הובא סיכום דעות הראשונים בבית יוסף בצורה תמציתית מקיפה וקלה וכמו שכתבה הגמ׳ (פסחים ג:): ״לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה״ ופירש רש״י: ״לשון קצרה, לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מן הארוכה״, וכן כתב מרן ר׳ יוסף קארו בהקדמתו לספרו שלחן ערוך וזה לשון קדשו: ״ראיתי כי טוב ללקוט את שושני ספירי אמרי **בדרך קצרה בלשון צח וכולל,** למען תהיה תורת ה׳ תמימה, שגורה בפי כל איש ישראל, **הלכה למעשה**״, ובסיכום הבית יוסף הובאה כותרת מתחמת לנושא הנידון ומתחתיה קובצו כל דעות הראשונים הדנים בו, וכמו כן נכתבו הראשונים לפי סדר הדורות והובלטו שמותיהם לתועלת הזיכרון, לאחר מכן הובא לשון ההלכה שנפסקה

בשלחן ערוך וביאור המשנה ברורה עליה, ובתוך לשון הש״ע הוספנו הערות במספור רציף בהן נלקטו והובאו הלכות למעשה נוספות הקשורות ישירות או בעקיפין להלכה זו מפסקי מרן שר התורה פאר הדור והדרו שמימיו אנו שותים רבינו **עובדיה יוסף** שליט״א מספריו הכבירים שו״ת ״יביע אומר״, ״יחוה דעת״, ״הליכות עולם״, ו״חזון עובדיה״, וכן מפסקי בנו הגאון הגדול הרב **יצחק יוסף** שליט״א מספריו ״ילקוט יוסף״, השתדלתי להעתיק את לשונם בדיוק רב וכמו שכתב הרב ״פלא יועץ״ בסוף ערך ״אסופה״ וז״ל: ״**וגם ראוי לבעלי אסופות שיעשו טובה שלימה ולא יכתבו על דין פלוני עיין בספר פלוני, ולא עוד שלפעמים יש שנצרך לו אותו הדין מאוד ואותו הספר שציין אינו בנמצא בעירו והרי זה דומה למי שמביאין אותו אל המעיין ואין מניחים אותו לשתות מים, ולכן יכתוב ג״כ מה שכתוב באותו ספר, למען ינוח הקורא בו כי ימצא תאוות ליבו**״, וזאת ע״מ ידע הלומד את הדרך ילך בה, ואת המעשה אשר יעשה אליבא דהלכתא.

בחיבור זה לפרטיו ונושאיו הושקעו שעות רבות ועמל רב כאשר גלוי וידוע לפני יודע תעלומות וביודעי גודל האחריות המוטלת עלי בהוצאת חיבור זה לבל תצא תקלה תחת ידי ולא אהיה ח״ו בבחינת ״רוצה לזכות ונמצא מחטיא״ ע״כ השתדלתי לעבור עליו כמה וכמה פעמים כפי יכולתי וכן עברו עליו ת״ח מעירנו, אך כבר ידוע מאמר החכם ״אין בר בלא תבן״ ושגיאות מי יבין, על כן הנני מבקש מהמעיין והלומד בחיבורי זה ומוצא בו איזה משגה וטעות או שתהיה לו הארה או הערה על מה שכתבתי, שילמד עלי זכות, ויועיל נא להודיעני ולהאיר את עיני על כך, למען אוכל לתקנו על אתר ולהוציא מתחת ידי דבר מתוקן לתועלת הכלל, ותודתי נתונה מראש.

נושא אני תפילה ותחנונים לבורא העולמים לבל תצא תקלה מתחת ידי ויהיה חיבורי זה לתועלת הרבים וימצא חן בעיני הלומדים להגדיל תורה ולהאדירה.

אך כאן המקום להזכיר ולהזהיר כי אין מטרת חיבור זה כתחליף ללימוד הדברים בשרשם ובמקורם, וכן אין אני בא בחיבורי זה להורות הלכה למעשה אלא מטרתי היא אך ורק כמראה מקום ללומד והמעיין להביאו לידיעת ובירור ההלכות וידיעת הרקע הדורשים שאלת חכם.

והנני להודות למרא דאתרא הרה״ג **מרדכי מלכה** שליט״א שעודדנו וחיזקנו בכל ענייני הספר, יה״ר שיזכה להאריך ימים על ממלכתו וימשיך להנהיג את עירנו עיר התורה אלעד ת״ו בבריאות איתנה ונהורא מעלייא, אמן.

וכן תודה לרה״ג **דניאל בן חיים** שליט״א שתמיד בכל שאלה ובכל נושא נתקבלה תשובתו ומענהו בטוב ובשמחה ועודדנו רבות בכל ענייני לימודינו להתקדם בדרכי הלימוד, יה״ר שיזכה לאריכות ימים ושנים דשנים ורעננים בבריאות איתנה ונהורא מעלייא, אמן.

תודה מעומקא דליבא לרה״ג **יעקב בר טוב** שליט״א שמשקיע מזמנו ומרצו ע״מ לסייענו בכל, ובכל ענין תמיד נתקבל מענהו בשמחה, ויה״ר שיזכה לאריכות ימים ושנים דשנים ורעננים בבריאות איתנה ונהורא מעלייא, אמן.

ותודה מיוחדת מעומקא דליבא לרה״ג **יחזקאל כהן** שליט״א ראש כולל ״הליכות עולם״ שבצלו אנו חוסים, שלא חסך מזמנו ומרצו והיה לעזר וסמך רב בסיכום הדעות בבית יוסף, ועבר בדקדקנות רבה על החומר והגיהו הדק היטב, היטב הדק, והוסיף כהנה וכהנה מהארותיו והערותיו המחכימות ומקורות הלכה למעשה, יהי רצון שיפוצו מעיינותיו חוצה וימשיך לזכות את הרבים מתוך בריאות איתנה, ויזכהו ה׳ להמשיך ולעלות מעלה מעלה במעלות התורה, ולישב באוהלה של תורה מתוך נחת והרווחה, אמן.

ואחרונים חביבים תודה למשתתפי השיעור היומי המתמידים והמצויינים, שאהבתי אליהם גדולה, שכל ערב במסירות נפש ובהתמדה נפלאה מגיעים לשיעור ללמוד הלכה למעשה, וספר זה נכתב בזכותם, יהי רצון שיזכו להמשיך ולעלות מעלה מעלה במעלות התורה, מתוך בריאות איתנה להם ולבני ביתם, אמן ואמן.

וכאן המקום להביא תודה וברכה לזוגתי היקרה אשת חייל עטרת בעלה, זכה נעשית לו עזר רבות בנות עשו חייל ואת עלית על כולנה, נוות ביתי מר׳ מרב שתחי׳ שהיא עזרתי אשר עומדת תמיד לימיני אשר בזכות אהבת התורה הנטועה בלבה שוקדת במסירות להסיר מעלי כל מכשול וטירדה ע״מ שאוכל לישב באוהלה של תורה מתוך יישוב הדעת, מנשים באהל תבורך, ימלא ה׳ כל משאלותיה לטובה בבריאות איתנה, ונזכה יחד לראות בנינו ובני בנינו ממשיכים בדרך התורה והמצוות ולרוב אושר ובריאות ונחת והרחבה בבני חיי אריכי, ומזוני רוויחי לעבודתו יתברך ויקוים בנו ובכל ישראל מקרא שכתוב: ״לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה׳ מעתה ועד עולם״ אמן.

ובצאתי אפרוש כפי לאל נורא עלילה ושוב אודה מראשית ועד אחרית לה׳ יתברך מלך מלכי המלכים אשר בחסדיו משגיח על כל הנבראים, אשר לא הסיר מאיתי וממשפחתי את חסדיו הרבים על כל צעד ושעל, על כן על כל נשימה ונשימה נברך בשמו ונודה לו בכל לבב, בסוד ישרים ועדה, ואסיים בתפילת ר׳ נחוניא בן הקנה : ״יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חבירי שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם״ , ותפלתי לבורא העולמים שיזכני בחסדו להמשיך לישב תמיד באוהלה של תורה לאורך ימים ושנים מתוך בריאות איתנה ויישוב הדעת, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, ובזכות התורה הקדושה נזכה כולנו לראות בבנין בית מקדשינו במהרה בימינו, אמן.

הכותב וחותם

הצב״י **אליהו דרור שני**

עי״ת אלעד יע״א

תש״ע

תוכן
העניינים

תוכן העניינים

הסכמות ..... ד
הקדמה .....יג

פרק א - ביצה

הלכות דף ב

עמוד א

עין משפט

א - ביצה שנולדה ביום טוב 1
ג - התנאי לשחיטת עוף וחיה ביו"ט..... 2
ד - דין עצמות וקליפין שעל השלחן..... 2
ה - חיתוך ירקות לפני הבהמה בשבת..... 4
ו - חיתוך נבלה לפני הבהמה בשבת 4

עמוד ב

עין משפט

א - דין ביקוע עצים ביו"ט 6
ב - דין מוקצה ביו"ט 7
ג,ד - איסור הכנה מיו"ט ראשון לשני / לשבת / ליום חול 8
ג,ד - דין ביצה שנולדה בשני ימים של ר"ה / שבת ויו"ט הסמוכים / יו"ט שני בשני ימים טובים של גלויות 9
ה - ביצה שנולדה ביו"ט 10
ו - טלטול ביצה שנולדה בשבת / דין הביצה שאינה בטלה ברוב.....10
ו - ביצה שנולדה בשבת שסמוכה ליו"ט / ביו"ט הסמוך לשבת.....11
ז - גזירת פירות הנושרין 11

הלכות דף ג

עמוד א

עין משפט

א – דין סוחט בשבת.....15
ב - ביצה שנולדה בשני ימים של ר"ה / שבת ויו"ט סמוכים / יו"ט שני בשני ימים טובים של גלויות 18

עמוד ב

עין משפט

ב - טלטול כלי לצורך שמירת הביצה 18
ג - ספק נולדה הביצה בשבת / יו"ט או בחול.....20
ג,ד,ה - דבר שיש לו מתירין 20
ז - דין דבר חשוב לענין ביטול ברוב.....21

הלכות דף ד

עמוד א

עין משפט

ה - ביצה שנולדה בשבת שסמוכה ליו״ט / ביו״ט הסמוך לשבת 25
ו - עירוב תחומין בשבת / ביו״ט 25

עמוד ב

עין משפט

א - דין עצים שנשרו מן הדקל ביו״ט 27
ג - דין ביטול איסורי תורה 28
ד - דין ביטול איסורי דרבנן 28

הלכות דף ו

עמוד א

עין משפט

א - קבורת מת ביו״ט ראשון ושני 33
ב,ג,ד - קבורת מת ביו״ט שני 35
ה,ו - עירוב על תנאי ב- ב׳ ימים טובים של ר״ה / של גלויות 37
ז - דיני ולד נבלה 37
ז - דיני ולד טריפה 37

עמוד ב

עין משפט

א - דין עגל שנולד ביו״ט 38
ב - דין אפרוח שנולד ביו״ט 39
ב - אפרוח שלא נתפתחו עיניו 39
ג - אכילת ביצים הנמצאים בעופות בחלב 40
ד - ביצים שנמצאו בתרנגולת ששחט ביו״ט 41

הלכות דף ז

עמוד א

עין משפט

א - ביצה שיצאה רובה ביו״ט 45

עמוד ב

עין משפט

ד - הנחת עפר תחת הדם 47
ה - עפר מוכן לצורך שחיטת חיה ועוף ביו״ט 47

הלכות דף ח

עמוד א

עין משפט

ג - דין כיסוי באפר כירה 51
ד- כיסוי הדם באפר שהכניס לביתו / לגינתו 51
ה,ו - שימוש בעפר בשבת וביו"ט 52
ז - שחיטת כוי ביו"ט 53

עמוד ב

עין משפט

ג,ד - דם חיה ובהמה שנתערבו 54
ה - כיסוי דם חיה ועוף שנשחטו מערב יו"ט 55

הלכות דף ט

עמוד א

עין משפט

א - הפרשת חלה מעיסה שנילושה בערב יו"ט / ביו"ט 59
ב - דין עיסת חו"ל לענין הפרשת חלה 60
ג,ד - הולכת סולם ביו"ט 61
ה,ו - שטיחת בגדיו בחמה / דין מראית העין 62

הלכות דף י

עמוד א

עין משפט

א - זימון בבעלי חיים 67

עמוד ב

עין משפט

א,ג - זימן שניים ומצא שלשה / זימן שחורים ומצא לבנים 68
ב - דין רוב וקרוב 69
ד - זימן שלשה ומצא שניים 69

הלכות דף יא

עמוד א

עין משפט

א,ב,ג,ה - זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן 73
ו,ח - טלטול עלי ביו"ט 73
ז,כ,ל - טלטול עור בהמה שנשחטה ביו"ט / מליחה ע"ג העור 74
ט- טלטול סכין ובהמה 75

י - טלטול תבלין ומדוך ומדוכה 75
מ,נ - מליחת חלבי הבהמה ביו"ט 76

עמוד ב

עין משפט

א - הערמה במליחת בשר 77
ב,ד,ז - סילוק תריסי החנויות והחזרתן ביו"ט 78
ה - החזרת רטייה על המכה בשבת 79

הלכות דף יב

עמוד א

עין משפט

א,ב - איזו הוצאה הותרה ביו"ט 83
א - עירובי תחומין / חצרות ביו"ט 85

עמוד ב

עין משפט

א - הוצאה והבערה שלא לצורך 86
ב,ג,ד - הפרשת חלה מעיסה שנילושה מערב יו"ט 87
ה,ז,ח - מלילת / פירוק / ניפוח מלילות ביו"ט 88
ו - ניפוי מלילות בשבת 88

הלכות דף יג

עמוד א

עין משפט

ו - קביעה למעשר 93
ו - דין פירות שהוציא מהם מעשר ראשון קודם שנקבעו למעשר 93

עמוד ב

עין משפט

ג,ד - היתר קילוף שעורים 93
ה - כיצד מוללין בשבת 94

הלכות דף יד

עמוד א

עין משפט

א - מלילת / פירוק / ניפוח מלילות ביו"ט 97
ב,ג,ד - דיכת תבלין ומלח ביו"ט 97

עמוד ב

עין משפט

א - דין כתישת הריפות ביו"ט 99
ב,ג - דין בורר ביו"ט 100
ד - איזה דברים משלחים ביו"ט 101
ה,ו,ז - באיזו צורה מותר לשלוח לחבירו ביו"ט 102
ח - שליחת בגדים ותפילין ביו"ט 103
י,כ - מצעות של כלאיים 103

הלכות דף טו

עמוד א

עין משפט

ב - כלאיים בבגדים שאינם דרך חימום 107
ו,ז - חשכה לו בדרך ותפילין בראשו 107
ח - המוצא תפילין בשבת 108

פרק ב – יום טוב

הלכות דף טו

עמוד ב

עין משפט

א - עירוב תבשילין 109
ב - ממה עושין העירוב 110
ג - נאכל / אבד העירוב 111
ה - מצות אכילה ביו"ט 112
ו - לסמוך על עירובו של גדול העיר 113

הלכות דף טז

עמוד א

עין משפט

א,ב - באיזה תבשיל מערבין 117
ג,ד - באיזה תבשיל מערבין 117
ה - בישולי עכו"ם בדגים 119

עמוד ב

עין משפט

א - שיעור העירוב 119
ג - באיזה תבשיל מערבין 119
ד,ה - דעת מניח / מי שהניחו בשבילו בעירוב תבשילין 119

ו - לסמוך על עירובו של גדול העיר 121
ז - עירוב חצרות / תחומין ביו"ט שחל להיות בערב שבת 121

הלכות דף יז

עמוד א

עין משפט

א - סדר התפלות ביו"ט שחל בשבת 125
ב - כיצד חותם בתפלה בשבת ור"ח 126
ב - כיצד חותם בשבת וחול המועד 127
ג - התפלה בחולו של מועד 128
ד - חתימה במוסף בר"ח שחל בשבת 128
ה - עירוב על תנאי ב - ב' ימים טובים של ר"ה / של גלויות 129
ו - עירוב חצרות / תחומין ביו"ט שחל להיות בערב שבת 130
ז - הכנה מיו"ט לשבת / ליו"ט 130
ח - הערמה ביו"ט 132
ט - אפיית פת ביו"ט 133
י - תקנת מי שלא עירב 134
כ - הזיד ובישל לצורך מחר 134

עמוד ב

עין משפט

א,- נאכל / אבד העירוב קודם שבישל לשבת 135
ב - הערים ביו"ט לבשל לצורך שבת 135
ג - הפרשת תרומות ומעשרות בשבת 136
ה - דין מעשה שבת 138
ו - התחיל ללוש עיסתו ונאכל העירוב 140
ח - טבילה בשבת 140

הלכות דף יח

עמוד ב

עין משפט

א,ב - דין כאב שיניים בשבת 145
ג - טבילת מצוה בתשעה באב / ביום הכיפורים 146

הלכות דף כ

עמוד א

עין משפט

ג - שכיב מרע האומר תנו מאתיים זוז לפלוני וישא ביתי 149

עמוד ב

עין משפט

ג - בישול לצורך נכרים ביו״ט 149
ג - בישול לצורך הכלבים ביו״ט 151

הלכות דף כא

עמוד א

עין משפט

א - בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל 155
ב - עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל 155
ג - עיסת כלבים 156
ה - עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה 156
ח - בני חייל של כותים שנתנו קמח לישראל לאפות להם פת ביו״ט 157

עמוד ב

עין משפט

א - לאפות / לבשל / לטלטל לצורך כלבים ביו״ט 158
א - לעשות צרכיו בפת 158
ג - הזמנת אינו יהודי בשבת 159
ד - הזמנת אינו יהודי ביו״ט 160
ה - טלטול כלי שאסור לטלטלו אגב דבר המותר שעליו 161
ו - גרף של רעי 162
ח - להחם מים ביו״ט 163
ט - עשיית מדורה ביו״ט להתחמם כנגדה 165
י - מי שלא הניח עירובי תבשילין 165

הלכות דף כב

עמוד א

עין משפט

א - בניין וסתירה בכלים 169
ב - נתינת שמן בנר בשבת 172
ג - הטיית הנר ע״מ להסתפק מן השמן ביו״ט 172
ד - חיתוך ראש פתילת הנר שכבה בו ביום כדי שיהיה נח להדליק 173
ה,ו - כיבוי נר / בקעת / דליקה ביו״ט 174
ז - החושש בעיניו בשבת 175
ח – קבורת מת ביו״ט ראשון / שני 176
י – צרכי חולה שאין בו סכנה 176

עמוד ב

עין משפט

א - כיבוד הבית בשבת 179
א - אכילת צלי בלילי פסחים 180
א,ב,ג - עשיית מוגמר (פיזור מיני בשמים על הגחלים) ביו״ט 181

הלכות דף כג

עמוד א

עין משפט

ג - לעשות ביו״ט קמטים שעושות הנשים בבתי זרועותיהן 185
ג - מעשה אומן 185
ד - קירוד וקרצוף בהמה ביו״ט 186
ה - שחיקת תבלין ביו״ט 186

פרק ג – אין צדין

הלכות דף כג

עמוד ב

עין משפט

ד - דבר שאינו מתכוין 187
ה - צידת דגים ביו״ט 188
ו - נתינת משקים ומזון לפני בעלי חיים ביו״ט 188

הלכות דף כד

עמוד א

עין משפט

א,ב - צידת עופות וחיות 193
ה - צידת עופות וחיות 194
ה,ו - ספק צידה ביו״ט 195

עמוד ב

עין משפט

ב - נכרי שהביא דורון לישראל ביו״ט 196

הלכות דף כה

עמוד א

עין משפט

א - הסוכר אמת המים מערב יו״ט 201
ב - צידת יוני שובך / יוני עלייה 202
ג - צידת אווזים תרנגולים ויונים שבבית 202
ד - מצא גוזלות מקושרים 203
ה - אייל וצבי שקננו בפרדס ודין האם 203
ו - שחיטת בהמה מסוכנת ביו״ט שירא שמא תמות 204
ז - שחט את הבהמה בשדה ביו״ט 205
ח - בדיקה לאחר השחיטהאם נשחטו רוב סימנים 205

עמוד ב

עין משפט

א - דרך ארץ בשתיית כוס משקה 206
ב - דין הסומא במקלו / הרועה בתרמילו לענין הוצאה ביו"ט 206
ג,ד - נשיאת אדם נכבד בכסא ברשות הרבים 207

הלכות דף כו

עמוד א

עין משפט

א,ב,ג - אין רואים מומין ביו"ט / עבר וראה / ראה את המום מערב יו"ט 211

עמוד ב

עין משפט

ג - מגו דאתקצאי 212
ד - מגו דאתקצאי 213
ה - גרוגרות וצימוקים לענין מוקצה 213

הלכות דף כז

עמוד א

עין משפט

א - נשחט שלא ע"פ מומחה 217

עמוד ב

עין משפט

ב - איסור הטלת מום בבכור 217
ב - בהמה שמתה ביו"ט 218
ז,ח - פסיקת דמים על בשר בהמה ביו"ט 218

הלכות דף כח

עמוד א

עין משפט

א,ב,ג,ד,ה - איסור שקילה ביו"ט 223
ו,ז,ח - עשיית בית יד לאחיזה בבשר ע"י סכין ביו"ט 224
י - דין בכור בהמה בזמן הזה 224

עמוד ב

עין משפט

א,ב - השחזת סכין / תיקון שפוד ביו"ט 225
ג,ד - אין מראין סכין לחכם ביו"ט / תלמיד חכם רואה את הסכין לעצמו ביו"ט 225

הלכות דף כט

עמוד א

עין משפט

א - קניית בשר בפיסוק דמים ביו"ט 229
ב,ג - לומר לחבירו ביו"ט "מלא לי כלי זה" 229
ב,ג - לומר לחבירו בשבת : מלא לי כלי זה 230
ד - איסור מדידת שעורים ע"מ ליתנם לפני בהמתו 230
ה - מדידת תבלין ביו"ט ע"מ ליתנם בקדירה 231
ו - מדידת קמח ביו"ט 231

פרק ד - המביא

הלכות דף כט

עמוד ב

עין משפט

א,ב,ג - הרקדת הקמח ביו"ט 233
ד,ה,ו,ז - לומר לחבירו בשבת תן לי ביצים ואגוזים במניין 235
ד,ה,ו,ז - לומר לחנווני בשבת תן לי ד' ביצים וה' רימונים 235
ד,ה,ו,ז - לומר לחנווני ביו"ט תן לי ביצים או אגוזים 237
ה - המביא כדי יין ממקום למקום בשבת 238
ה – המביא כדי יין ממקום למקום ביו"ט 238

הלכות דף ל

עמוד א

עין משפט

א - נשיאת משאות בשינוי ביו"ט 243
ג - איסור ישיבה בראש המבוי וחפץ בידו שמא יתגלגל החפץ לרשות הרבים 244
ד,ה - דין מוטב שיהיו שוגגין בנשים / בכל דברי איסור 244
ה,ז,ח - התחלת שימוש בערימת תבן חדשה ביו"ט 245
ו - פינוי אוצר לדבר רשות / מצוה 246

עמוד ב

עין משפט

א,ב,ג - איסור נטילת עצים מן הסוכה אלא רק מן העצים הסמוכים לדפנותיה 247
ד - ביטול כלי מהיכנו 248
ד - שימוש במותר השמן שבנר / שבקערה 249
ה - דין עצי סוכת החג בחג 250
ו,ז - דין אוכלים ומשקים התלויים בסוכה 251
ט - הפריש שבעה אתרוגים לשבעת ימי החג 253

הלכות דף לא

עמוד א

עין משפט

א,ג - שאין מביאין עצים ביו"ט אלא מן המכונסין בקרפף 257
ב - איסור הבאת עלי קנים / גפנים ביו"ט אע"פ שמכונסים בקרפף 258

עמוד ב

עין משפט

א,ב,ג - דין ביקוע עצים ביו"ט 258
ד - נטילת פירות ביו"ט מבית מלא פירות ונפחת ביו"ט 259
ה - טלטול בשבת של לבנים שנשארו מן הבנין 260
ו - התרת חותמות שבקרקע בשבת 261
ז - התרת חותמות שבכלים בשבת 261
ח - התרת חותמות שבקרקע / בכלים ביו"ט 262

הלכות דף לב

עמוד א

עין משפט

א - איסור הסקה בשברי כלים שנשברו ביו"ט משום נולד 265
ב - אין פוחתין את הנר ביו"ט 265
ג - הולדת אש ביו"ט / איסור עשיית פחמים ביו"ט 266
ד - איסור חיתוך הפתילה לשניים ביו"ט משום מתקן 268

עמוד ב

עין משפט

ב - מחיטת פתילה ביו"ט 269
ג,ד - איסור גדילת (שזירת) הפתילה ביו"ט 269
ה – ליבון אבנים / רעפים ביו"ט ע"מ לצלות / לאפות עליהם 270
ו - איסור גריפת תנור וכיריים 271
ז - איסור סמיכת הדלת / קדירה בחתיכת עץ (בקעת) ביו"ט 272
ח - הנהגת הבהמה במקל ביו"ט 273
ט - סתימת פי התנור ביו"ט 273

הלכות דף לג

עמוד א

עין משפט

א - סידור חביות זו על גב זו בשבת 277
ב - העמדת המטה בשבת 277
ג - לקיחת עץ מתוך שאר עצים ע"מ לחתות בו את האש בתנור 279
ד - אין מביאים עצים ביו"ט אלא מן המכונסים בקרפף 279
ו - ליבון אבנים / רעפים ביו"ט ע"מ לצלות / לאפות עליהם 279

עמוד ב

עין משפט
א,ד - טלטול אוכלים הראויים / שאינם ראויים למאכל בהמה בשבת.....280
א - דין קיסם ביו"ט.....281
ב - טלטול עצי בשמים בשבת.....281
ג,ה - בנין וסתירה בכלים.....282

הלכות דף לד

עמוד א

עין משפט
ב,ג - דין עוף שנדרס לשוחטו ביו"ט.....285
ב,ג - דין בהמה שנדרסה.....285
ד - דין עוף שנדרס לשוחטו ביו"ט.....286
ו - שימוש בתנור וכיריים חדשים ביו"ט.....286
ז - מליגת והבהוב ראש ורגלי הבהמה / העוף ביו"ט.....287
ח,ט - גזיזת הירק במספריים ביו"ט.....288
ח,ט - תיקון הקונדס והעכביות ביו"ט.....288
י - אפייה בפורני (תנור גדול שפיו בצידו) ביו"ט.....288
ל - הולדת אש ביו"ט / עשיית פחמים ביו"ט.....289
נ - מפצעין את האגוז במטלית ביו"ט.....289

פרק ה – משילין פירות

הלכות דף לה

עמוד ב

עין משפט
א,ב - משילין פירות שהיו על הגג דרך הארובה ביו"ט.....293
ג - אסור להשיל פירות בשבת אבל מותר לכסותן.....294
ד - כיסוי פירות ביו"ט.....294
ה - נתינת כלי תחת הדלף (הראוי לרחיצה) בשבת.....295
ה - נתינת כלי תחת הדלף (הראוי לרחיצה) דינו ביו"ט כמו בשבת.....295
ט - מי שנשרו כליו במים בשבת.....295
כ - פינוי אוצר לדבר רשות / מצוה.....296

הלכות דף לו

עמוד א

עין משפט
ז,ח - פריסת מחצלת ע"ג כוורת בשבת.....299
ט - דבר שאינו מתכוין.....299

עמוד ב

עין משפט

ב,ד - הוצאת דבר המטונף (גרף של רעי) בשבת.....300
ג - החזרת דבר המטונף (גרף של רעי) בשבת.....301
ו - עלייה על גב אילן בשבת.....302
ו,ז - דברים האסורים בשבת וביו"ט.....303
ז,ח - לשוט על פני המים בשבת.....304
ח - טיפוח / ספיקת כפיים / ריקוד בשבת.....304
ח - קידושין / חליצה / ייבום בשבת.....306

הלכות דף לז

עמוד א

עין משפט

א - מצווה על הגדול לייבם.....311
ב - הפרשת חלה מעיסה שנילושה ביו"ט.....311
ג - אותו ואת בנו שנפלו לבור.....311
ד - דין בהמתו וכליו לענין יציאה מחוץ לתחום בשבת.....312
ד - המוסר בהמתו לבנו לענין יציאה מהתחום בשבת.....312
ה - כלים המיוחדים לאחד האחים שבבית לענין תחומין בשבת.....313
ה - השואל כלי מחבירו מערב יו"ט.....313
ו - המשאלת מחבירתה תבלין לקדירתה / מים ומלח לעיסתה להוציאה חוץ לתחום.....313

עמוד ב

עין משפט

א,ב - המוסר בהמתו לרועה יחיד לשני רועים לענין יציאה מהתחום בשבת.....314
א - שניים ששאלו חלוק אחד בשותפות לענין יציאה מהתחום בשבת.....314
ד - בהמה / חבית יין שהם בשותפות לענין הוצאה מהתחום בשבת.....315

הלכות דף לח

עמוד א

עין משפט

ב - שור של פטם.....319
ג - שור של רועה.....319
ד,ה,ו,ז - השואל כלי מחבירו מערב יו"ט.....320

עמוד ב

עין משפט

א - מין בשאינו מינו בטיל.....320
ב - הגורר צרורות מגרנו של חבירו.....321

הלכות דף לט

עמוד א

עין משפט

א - הגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת כרגלי המדליק 325
ג - הנאות הבאות מעבודה זרה 325
ד - המודר הנאה מחבירו 325
ז - דין הבור 326
ח - נהרות המושכים ומעיינות הנובעים לענין תחומין 326
ט - בור של הפקר לענין תחומין 327
י - אמר לחבירו הרי אתה עלי בחרם 327

עמוד ב

עין משפט

ב - השותפים שנדרו הנאה זה מזה 328
ה - המגביה מציאה לחבירו 328

הלכות דף מ

עמוד א

עין משפט

א - להוליך מנות האורחים מחוץ לתחום המארח 331
ב - הכניס פירותיו לחצר שלא ברשות ואכלתן בהמה של בעל הבית 331
ג - מי שהיו פירותיו בעיר אחרת 332
ד,ה - נתינת משקים ומזון לפני בעלי חיים ביו"ט 332
ד,ה - בהמות הבאות ביו"ט לתוך התחום 333
ו - שאין אוכל תלוש הראוי לאכילה מוקצה בשבת 334

נספחים

תקציר הדף – סיכום הגמרא ע"י תרשימים
פרק ראשון - ביצה 339
פרק שני – יום טוב 369
פרק שלישי – אין צדין 384
פרק רביעי - המביא 390
פרק חמישי – משילין פירות 396

תוכן עניינים מפורט – לפי סדר הש"ע
אורח – חיים 403
יורה דעה 415
חושן משפט 418
אבן העזר 418

הקדשות וברכות 419

פרק ראשון
ביצה

הלכות
דף ב

הלכות דף ב.

עין משפט א – אורח חיים תקיג, א

נושא ההלכה: ביצה שנולדה ביום טוב

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. ביצה שנולדה ביום טוב, בית שמאי אומרים: תאכל, ובית הלל אומרים: לא תאכל.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם מותר לגעת במוקצה בלא לטלטלו

ב״י בשם המרדכי – מותר *.

* וכתב הר׳ המגיד דביצה אסור אך ליגע בה, דמתוך שהיא דבר המתגלגל חוששים שמא ינענענה כשנוגע בה.

ב״י בשם ת. הדשן – אסור ליגע בשום מוקצה, אא״כ ההנחה והתשמיש שמשתמש בו אינו אלא לצורך דבר שאינו מוקצה.

לשון הש״ע

(א) ביצה שנולדה ביי״ט **(ב)** אסור ליגע בה, (**הגה: (ג)** דהיינו לטלטלה), (מרדכי ריש ביצה ופ׳ כל הכלים), וכל שכן שלא לאכלה, ואם נתערבה, אפילו באלף, **(ד)** כולן אסורות [1].

משנה ברורה

(א) ביצה שנולדה ביו״ט וכו׳ - אפילו מתרנגולת העומדת לאכילה דליכא בה מוקצה דאי בעי שחיט לה מ״מ הביצה אסורה באכילה דביו״ט שחל להיות באחד בשבת אסורה מדאורייתא דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה במעיה ואין שבת מכין ליו״ט וגזרינן יו״ט דעלמא משום יו״ט אחר השבת וכיון דאסורה באכילה ממילא אסורה בטלטול ועיין בריש סימן תקט״ו מה שכתבנו שם בזה:

(ב) אסור ליגע בה - אע״ג דאין איסור בנגיעת דבר המוקצה וכדלעיל בסימן ש״ח ביצה שאני כיון שהוא דבר המתגלגל חיישינן שמא ינענענה ע״י הנגיעה:

הלכה למעשה

[1] ביצה שנולדה ביום טוב אסור לטלטלה, ומכל שכן שאסור לאכלה, עד מוצאי יום טוב. אבל מותר לכפות עליה כלי כדי שלא תשבר, ובלבד שלא יגע בה הכלי. ואם נתערבה באלף ביצים כולם אסורות, שכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל **(חזו״ע הל׳ יו״ט עמ׳ לא הל׳ ט)**.
כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטול, אבל בנגיעה בעלמא מותר ובלבד שלא ינענע את החפץ ממקומו, ואפילו מקצתו. (וכגון להרים קרש מוקצה מהארץ כשראשו האחר נשאר על הארץ). וכן מותר לגעת בהדס המחובר לקרקע כדי להריח בו, ואפילו לאוחזו בידו **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שיז, ותרלט)**.
דבר מוקצה עגול, כגון ביצה שנולדה בשבת וביום-טוב, אסור אף בנגיעה, שהרי בנגיעה קטנה הביצה זזה ונעקרת ממקומה, ונחשב טלטול מוקצה **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שיז)**.
מותר לשבת על אבן ושאר מוקצה בלי להזיזם ממקומם **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שיז)**.
רכב קטן שבעת שנשענים עליו הוא מתנענע על ידי קפיצי הרכב, לא חשיב כטלטול מוקצה, דסוף סוף הגלגלים נשארים עומדים על מכונם **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שכב בהערה)**.

(ג) דהיינו לטלטלה - משמע מלשון זה שהוא חולק על המחבר וס"ל דגם בביצה דוקא טלטול אסור אבל נגיעה בעלמא שרי אבל מכמה אחרונים משמע דס"ל דאפילו בנגיעה אסור דמפני שהיא מתגלגלת מצוי להתנענע על ידי הנגיעה:

(ד) כולן אסורות - באכילה ובטלטול שהרי למחר היא מותרת בלא ביטול וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל ומזה הטעם אסר גם בס"ב בספק אף דבעלמא ספיקא דרבנן לקולא:

עין משפט ג – אורח חיים תצח, יד

נושא ההלכה: עפר מוכן לצורך שחיטת חיה ועוף ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

השוחט חיה ועוף ביום טוב, בית שמאי אומרים: יחפור בדקר ויכסה, ובית הלל אומרים: לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום.

לשון הש"ע

לא ישחוט אדם **(סט)** חיה ועוף בי"ט, אלא אם כן יש לו **(ע)** עפר מוכן **(עא)** מבעוד יום, ואם עבר ושחט, אם יש לו **(עב)** דקר (פי' כעין יתד של ברזל שחופרין בו את הקרקע) נעוץ מבעוד יום **(עג)** בעפר תיחוח, **(עד)** מכסהו בו (ואפילו היה צריך (עה) לכמה דקירות, שרי) (ב"י).

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ז: עין משפט ה (עמ' 47)

עין משפט ד – אורח חיים שח, כז

נושא ההלכה: דין עצמות וקליפין שעל השלחן

לשון מקור ההלכה בגמ'

בית שמאי אומרים: מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין, ובית הלל אומרים: מסלק את הטבלא כולה ומנערה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אלו עצמות וקליפין מותרים בטלטול

רש"י – אפילו קשין ואינם ראויים לאכילת כלבים.

רי"ף, רא"ש, ר"ן, רמב"ם, תוספות, ש"ע – לפחות ראויים לאכילת בהמה.

אם מותר להגביה את השלחן ולטלטלו עם הקליפין שעליו

כשלא צריך למקום השלחן -

רא"ש – מותר, דבטלים אגב הפת.

סמ"ג – נראה מדבריו שאסור שכתב דצריך לנער את השלחן או המפה וכמו דין מעות שעל הכר שמנער את הכר והן נופלות, וא"כ משמע דלהגביה ולטלטל כמות שהוא אסור.

ב"י – אפשר דלא פליגי דהסמ"ג שאסר מיירי כשאין בשלחן אלא קליפי אגוזים ועצמות שאינם ראויים למאכל בהמה, והרא"ש שהתיר מיירי כשיש בשלחן פת דשרי לטלטל השלחן אגב הפת.

כשצריך למקום השלחן - לכו"ע מותר להגביהו כמות שהוא דבמעות שעל הכר נמי שרי בכהאי גוונא.

לשון הש״ע

(קי) עצמות שראויים לכלבים [2], וקליפים שראוים למאכל בהמה, **(קיא)** ופרורים שאין בהם **(קיב)** כזית מותר להעבירם מעל השלחן [3], אבל אם **(קיג)** אין הקליפים **(קיד)** ראוים למאכל בהמה, אסור לטלטלם [4] אלא **(קטו)** מנער את הטבלא והם נופלים. **(קטז)** ואם יש פת על השלחן, מותר להגביה הטבלה ולטלטלה עם הקליפים שאינם מאכל בהמה, שהם בטלים אגב הפת [5], ואם היה צריך למקום השלחן, אפילו אין עליה אלא דברים שאינם ראוים למאכל בהמה, מותר להגביה ולטלטלם [6].

משנה ברורה

(קי) עצמות וכו׳ - אפילו אם נתפרקו מן הבשר בשבת דמבעוד יום לא היה מוכן לכלבים אפ״ה שרי וכ״ש אם נתפרקו מבע״י:

(קיא) ופרורין וכו׳ - היינו שמפני קטנותן סתמא עומדין רק למאכל בהמה ועופות:

(קיב) כזית - עיין לעיל סימן ק״פ ס״ד ובמש״כ שם:

(קיג) אין הקליפים וכו׳ - כגון קליפי אגוזים וביצים וכל כה״ג:

(קיד) ראוים וכו׳ - וה״ה בעצמות שהם קשים שאינם ראויים אפילו לכלבים בין אם נתפרקו בשבת או מבעוד יום אבל כ״ז הוא דוקא אם נתפרקו לגמרי לאפוקי אם נשתייר מקצת בשר על עצמות מותר לטלטל אותם אגב הבשר:

(קטו) מנער את הטבלא - הוא דף המונח על השלחן כדי לשום עליו הלחם וה״ה מפה הפרוסה וטעם ההיתר הוא כיון דלא מטלטלו בידים. וה״ה אם מעבירם ע״י דבר אחר כגון שהוא מגרר אותם ע״י סכין מן המפה דמותר אם הוא צריך להשתמש במקום שמונח שם העצמות והקליפין דזה מקרי טלטול מן הצד ושרי אם הוא לצורך דבר המותר וכדלקמן בסימן שי״א ס״ח. ואם נתקבצו הרבה יחד ומאוס עליו להניחן כך על השלחן מותר להעבירן בידים דהוו ליה לדידיה כגרף של רעי [כן משמע בגמרא ע״ש]:

(קטז) ואם יש פת - ואפשר שאפילו לכתחלה מותר להניח פת כדי להגביה הטבלא אם קשה ליה הניעור עיין במ״א ופמ״ג:

הלכה למעשה

[2] עצמות רכות שאינן ראויות למאכל אדם, אבל ראויות לכלבים או לחתולים, מותר לטלטלן בשבת אף בידים. בין אם העצמות נתפרקו מערב שבת, בין אם נתפרקו בשבת. ואף במקומות שאין רגילות ליתן עצמות לכלבים, מותר לטלטלן, שהרי מצויים במקומותינו כלבים וחתולים **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שנח)**.
ואף אם הכלבים מצויים בקצה העיר שאין דרך ללכת לשם ברגל, מותר לטלטלן בשבת **(ילקו״י שבת כרך ב מהדורת עמ׳ תרסב)**.

[3] קליפות שיש עליהם מלח, המיקל לטלטלם ביד יש לו על מה שיסמוך, אם הצפורים או היענים אוכלים אותם. ובפרט אם נעשה הדבר כגרף של רעי, שמותר לטלטל הקליפות מלפניו בלי שום פקפוק **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שכו)**.

[4] קליפות של אגוזים או של ביצים, אסור לטלטלן בשבת, וכן כל עצמות קשים ויבשים שאינן ראויות למאכל בהמה. וקליפות של אגוזים ושל ביצים המונחות על המפה שעל השלחן, מותר לטלטלן אגב פירורי לחם וקליפות רכות הראויות למאכל בהמה, אף אם אין בפירורי הלחם שיעור כזית. וכן מותר להסירן על ידי סכין או מגב. וכל זה כשהוא לצורך השימוש באותו מקום. ואם הקליפות מפריעות לו לישב שם ודמי בעיניו כגרף של רעי, מותר לטלטלם אפילו בידו **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שנה)**.

[5] אם יש קליפות על הטבלא, מנער את הטבלא, ואם יש שם גם פת, מותר להגביה את הטבלא. ואפשר שאפילו לכתחלה מותר ליתן פת אם קשה לו הניעור **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שכז בהערה)**.

[6] המפצח גרעינים או שקדים בשבת, לא יניח את הקליפות בתוך צלחת ריקנית, כדי שלא יבטל כלי מהיכנו. אלא יתן בתחלה לתוכה גרעין אחד או שנים, או שאר מאכלים, שאז הצלחת נעשית בסיס לדבר ההיתר, ואחר כך יוכל לתת בתוכה את הקליפות, שאז הכלי חשוב כבסיס לדבר האסור והמותר שמותר לטלטלו. ובדיעבד שהניח את הקליפות לבדן בצלחת ריקה, אם הוא בגדר גרף של רעי, מותר לכתחלה לטלטל הצלחת כדי לזרוק הקליפות. ואם לאו, לכתחלה יניח בתוכה דברים של היתר ויטלטלנה. והמיקל גם בלא זה, כשיש מלח על הקליפות, יש לו על מה לסמוך. ואם הניח הקליפות על השלחן וצריך למקום השלחן, אפילו אין עליה אלא דברים שאינם ראויים למאכל בהמה, מותר להגביה השלחן ממקום למקום **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תפא)**.

עין משפט ה – אורח חיים שכד, ו

נושא ההלכה: חיתוך ירקות לפני הבהמה בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

מחתכין את הדלועין לפני הבהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

איזה דלועין מותר לחתוך לפני הבהמה

רש״י, רא״ש, טור, ש״ע – נתלשו בו ביום – אסור לחתכן, ואפילו לטלטלן אסור משום מוקצה.
נתלשו מאתמול – מותר לחתכן.

* ודוקא אם היו קשים שאינם ראויים לאכול בלא חיתוך, אבל כשהם רכים הוי בכלל מטרח באוכלין ואסור.

לשון הש״ע

מחתכין **(טו)** דלועין לפני בהמה, והוא **(טז)** שנתלשו מאתמול .

משנה ברורה

(טו) דלועין - ודוקא כשהם קשים שאינם ראויים לאכול בלא חיתוך אבל כשהם רכים הוי בכלל מטרח באוכלים ואסור. ואפילו קשים לא יחתכם דק דק משום טוחן כדלעיל בסימן שכ״א סי״ב לענין חתיכת ירק דק דק וע״ש עוד דאיסור טחינה לא שייך רק אם דעתו להאכילם לאחר זמן אבל מה שדעתו להאכיל הדלועים והירקות וכה״ג לפני הבהמה והעופות בפ״א זה לא נחשב טחינה:
(טז) שנתלשו מאתמול - דאלו נתלשו היום אסור אפילו לטלטלן לכו״ע משום מוקצה:

עין משפט ו – אורח חיים שכד, ז

נושא ההלכה: חיתוך נבלה לפני הבהמה בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

מחתכין את הדלועין לפני הבהמה, **ואת הנבלה לפני הכלבים**

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

איזה נבלה מותר לחתך לכלבים בשבת / יו״ט

רי״ף, רמב״ם, רא״ש, ר׳ ירוחם, ש״ע –

יו״ט – היתה מסוכנת מבעוד יום – מותר לחתכה לכלבים , שהיתה דעתו שאם תמות יחתכנה לכלבים.
היתה בריאה מבעוד יום – אסור לחתכה לכלבים, שמוקצה היא (דקיי״ל ביו״ט כר׳ יהודה דאית ליה מוקצה).

שבת – בין היתה בריאה או מסוכנת מבעוד יום ומתה בשבת מותר לחתכה, דקיי״ל בשבת כר׳ שמעון דלית ליה מוקצה.

* וכל זה הוא דוקא בנבלה הקשה שאי אפשר להם לאכלה בלא חתיכה, אבל אם היא רכה אסור לחתכה דמיטרח במה שהוא דבר ראוי, לא טרחינן.

לחתוך הבשר דק דק לפני הבהמה

תרומת הדשן – אין נראה להתיר, דהוי בכלל טוחן.

לשון הש״ע

מחתכין נבילה לפני הכלבים אפי׳ נתנבלה היום, בין שהיתה מסוכנת **(יז)** בין שהיתה בריאה, והני מילי בנבילה **(יח)** הקשה **(יט)** שאי אפשר להם לאכלה בלא חתיכה, אבל אם היתה ראויה להם

בלא חתיכה, לא, דמיטרח במה שהוא ראוי לא טרחינן [7] (וע"ל סי' שכ"א אם מותר לחתכו **(כ)** דק דק **(כא)** לפני עופות) [8].

משנה ברורה

(יז) בין שהיתה בריאה - ובספר א"ר מסתפק בבריאה דלא היתה דעתו כלל מבע"י שתמות ויאכיל ממנה לכלבים דיהיה אסור בטלטול לכו"ע משום מוקצה וכן בבאור הגר"א לא ברירא ליה בזה:

(יח) הקשה - ואפילו אם איננה קשה לגמרי שראוי להם לאכילה ע"י הדחק ג"כ בכלל שווי אוכלא הוא ושרי:

(יט) שא"א להם וכו' - וה"ה כשהיא רכה אך שהכלבים הם קטנים דכל נבלה קשה להם [גמרא]:

(כ) דק דק - דאע"ג דעופות אין יכולין לאכול כ"א כשחתוך דק דק מ"מ אסור משום חשש טחינה ועיין בבה"ל דזה קאי דוקא על בשר חי כשר אבל לא על בשר נבלה דזה מותר אפילו דק דק:

(כא) לפני עופות - ודוקא כשחותך להאכיל לאח"ז אבל כל מה שדעתו להאכיל בפ"א שרי [פמ"ג]:

הלכה למעשה

[7] מחתכין נבילה לפני הכלבים אפילו נתנבלה בשבת, בין שהיתה מסוכנת מערב שבת בין שהיתה בריאה. והני מילי בנבילה קשה, שאי אפשר להם לאוכלה בלא שיחתכוה לפניהם, אבל אם היתה הנבילה ראויה לכלבים גם בלא החיתוך, אין לחותכה בשבת, שאין לטרוח בשבת לצורך הבהמה בדבר שיכולה לאוכלו כמות שהוא **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' מד)**.

[8] מותר לפורר לחם לפני תרנגולים בשבת, ויותר טוב לעשות כן סמוך לאכילתם. ומותר להשרות את הלחם במים כדי להאכילם **(ילקו"י שבת ד' עמ' מז)**.

הלכות דף ב:

עין משפט א – אורח חיים תקא, א

נושא ההלכה: דין ביקוע עצים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף לא. עין משפט א,ב,ג (עמ' 258)

לשון הש"ע

אין מבקעין עצים מן הקורות **(א)** שעומדות לבנין, ולא מקורה שנשברה בי"ט, **(ב)** אפילו אם היתה רעועה מעי"ט וקרובה להשבר. **(ג)** אבל אם נשברה מעי"ט, אם אי אפשר להסיקה בלא ביקוע, **(ד)** מבקעין ממנה חתיכות גדולות, ולא יבקע לא בקרדום, ולא במגל, ולא במגירה, **(ה)** אלא בקופיץ (פי' סכין של קצבים ויש עושין בו ב' ראשין דומה קצת לקרדום רש"י) ובצד הקצר שלו, **(ו)** אבל לא בצד הרחב. ויש מי שאוסר אפילו בקופיץ, לפי שאין אנו בקיאין מהו, ולא התירו **(ז)** אלא בסכין.

משנה ברורה

(א) שעומדות לבנין - ומוקצה הם שאדם מקפיד עליהם מחמת חשיבותן ומיחד להם מקום ואפילו להמתירין מוקצה סתם במוקצה מחמת חסרון כיס מודו:

(ב) אפי' אם היתה רעועה וכו' - דיכול להיות דמצפה מע"ש שתשבר ולא אקצה מ"מ אסור משום דעכ"פ בין השמשות לא היתה שבורה ותקועה בבנין ונאסרה ושוב אינה ניתרת ועוד דהויא נולד דמעיקרא קורה והויא ככלי והשתא עצים בעלמא ומטעם זה לא הגיה הרמ"א כאן כמו בסימן תצ"ה דיש מתירים מוקצה משום דסמך עצמו על מה שמסיים שם דאפי' המקילין לא רצו להקל במוקצה דנולד:

(ג) אבל אם וכו' - ר"ל דינה כסתם עצים העומדים להסקה:

(ד) מבקעין ממנה וכו' - ואע"ג דמכשירין שאפשר לעשות מעיו"ט הוא כיון דא"א לאפות ולבשל בלא עצים עשו אותה כדיכת מלח שמותר ע"י שינוי וגם זה לא התירו אלא בחתיכות גדולות דלאו מלאכה היא אלא עובדא דחול אבל לא בחתיכות קטנות דיש בה משום חשש טוחן:

(ה) אלא בקופיץ - כדי לעשות שינוי:

(ו) אבל לא בצד הרחב - מפני שהוא כקרדום:

(ז) אלא בסכין - או לשברו ביד:

עין משפט ב – אורח חיים תצה, ד

נושא ההלכה: דין מוקצה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמרי: שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה - סתם לן כרבי שמעון דמיקל, יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה - סתם לן כרבי יהודה דמחמיר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

דין מוקצה בשבת / ביו"ט

רי"ף, רמב"ם, רמב"ן, רשב"א, טור, ש"ע – בשבת – הלכה כר' שמעון (דלית ליה מוקצה).
ביו"ט - הלכה כר' יהודה (דאית ליה מוקצה).

רש"י, ר"ת, ר"י – בין בשבת ובין ביו"ט הלכה כר' שמעון.

בה"ג, ר"ח, בעל העיטור – בשבת – כר' שמעון.
ביו"ט – מוקצה- כר' שמעון.
נולד – כר' יהודה.

לשון הש"ע

(טו) מוקצה, אעפ"י שמותר בשבת החמירו בו ביום טוב ואסרוהו [9]. **הגה: (טז)** ויש מתירין מוקצה אפילו בי"ט (טור בשם פוסקים), אבל נולד אסור, **(יז)** לדבריהם, אפילו בשבת. **(יח)** וכל מוקצה **(יט)** שאינו בעלי חיים, **(כ)** כגון אוצר של פירות ועצים, **(כא)** סגי כשיאמר: מכאן אני נוטל, **(כב)** ואין צריך שירשום (רבינו ירוחם נ"ד ח"ג). **(כג)** ומותר להכין מיום טוב ראשון לשני בב' ימים טובים של גליות (כל בו). ועיין לעיל סימן ש"י כל דיני מוקצה.

◆ הלכה למעשה ◆

[9] מוקצה אסור ביום טוב אפילו מה שמותר בשבת, כגון קליפות (של פירות) שראויים למאכל בהמה ועוף, או עצמות הראויים לכלבים, שמותר לטלטלן בשבת, אף על פי כן אסור לטלטלן ביום טוב, כדי שלא יבואו לזלזל ביום טוב. ולא יניחם בצלחת ריקה, שהוא כמבטל כלי מהיכנו, שאסור לטלטל הכלי עם הקליפות שבתוכו במשך כל היום. אלא יניח תחלה איזה פרי או פרוסת פת בתוך הצלחת, ואחר כך יתן לתוכה הקליפות או העצמות.)אבל קליפות שאינם ראויות למאכל בהמה כגון קליפי אגוזים ושקדים גם בשבת אסורים בטלטול). ומותר לטלטל אחר כך הכלי שבתוכו הפרי או הפרוסה עם הקליפות והעצמות כדי להשליכן לאשפה, מאחר שהכלי נעשה בסיס גם לדבר המותר. והטעם שהחמירו במוקצה ביום טוב יותר מבשבת, מפני שכבוד קדושת יום טוב קלה בעיני הבריות, ולכן עשו חז"ל סייג לדבר כדי שלא יבואו לזלזל בקדושת יום טוב **(חזו"ע יו"ט עמ' כז הל' ח, ילקו"י מועדים עמ' תנו)**.

פירות העומדים לסחורה כגון אצל סוחר סיטונאי שדרכו למכור ארגזים שלימים או שקים שלמים המלאים פירות, ואין דרכו ליקח מהם לאכילה, נחשבים למוקצים, ואסור לקחת מהם ביום טוב, אף על פי שמותר לקחת מהם בשבת. אבל מותר לקחת פירות וביצים ושמן ויין מחנוני קמעונאי ביום טוב, מבלי להזכיר סכום המקח **(ילקו"י מועדים עמ' תנז)**.

מותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש, ולכן אם הניחו אבנים או ארנק של כסף על פירות, מותר לטלטלם ולהוציא המוקצה כדי ליקח הפירות מתחתיהם. וכן מותר לגרוף גחלים ואפר מהתנור כדי לאפות בו, אף שהוא גם מכבה הגחלים, שכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כן מותר לכבות לצורך אוכל נפש, והרי זה דומה למניח בשר על גבי גחלים לצלותו ביום טוב שמותר **(ילקו"י מועדים עמ' תנט)**.

מי שאינו מעשן ביום טוב, יש אומרים שאסור לו לטלטל הסיגריות ביום טוב, ורק אם נוהג כן משום חומרא בעלמא, ויודע שהמעשנים ביום טוב יש להם על מה לסמוך, מותר לטלטל **(חזו"ע יו"ט עמ' מו, ילקו"י שבת כרך ב עמ' תרנב)**.

ראוי להחמיר שלא לטלטל ביום טוב צנצנת שיש בה דגי נוי וזהב, או צפורי דרור ותוכים שבכלוב, מאחר שעומדים לנוי ולא לאכילה. ובדגים טהורים צריך להתנות עליהם מבעוד יום, שרוצה לאוכלם, הא לאו הכי אסור **(יבי"א חלק ה' חאו"ח סימן כו סק"ג)**.

אם חל יו"ט בשבת, כיון שהוא חמור בעיני כל אדם מפני קדושת השבת המצורפת עמו אין להחמיר במוקצה יותר משאר שבתות ואע"פ שיש חולקים ואוסרים, נראה שהעיקר בזה כדברי המתירים **(יבי"א ח"י סי' ל, חזו"ע יו"ט עמ' כז-כח, ילקו"י מועדים עמ' תנז)**.

משנה ברורה

(טו) מוקצה אע"פ שהוא מותר וכו' - פי' דלעיל בסימן ש"י מתבאר דיש כמה מיני מוקצה המותרין בשבת כמו מוקצה מחמת שעומד לסחורה או בשהכניסו לאוצר ואין דעתו להסתפק ממנו עד אחר זמן או מוקצה מחמת מיאוס ועוד כמה גווני אך כ"ז הקילו דוקא בשבת דחמיר לאינשי ולא חיישינן אם נקל לו לטלטל דבר מוקצה יבוא להקל בשאר איסורי שבת אבל ביו"ט דקילי ליה שהרי הרבה מלאכות מותרים לו לצורך אוכל נפש ואם נקל לו במוקצה יבוא להקל גם בשאר איסורי יו"ט ולפיכך אסרו לו חכמים לטלטל ולאכלו ולפי סברא זו בהמה העומדת לחלבה ותרנגולת לביצתה ושור של חרישה אסור לשחטן ביו"ט עד שיכין אותם לכך מעיו"ט וכן כל כה"ג צריך הכנה מבע"י ודבר שהוא מוקצה מחמת נולד פשיטא דאסור לדעת המחבר ביו"ט:

(טז) ויש מתירין וכו' - דלא חמיר משבת וכתב מ"א דכן הוא ג"כ דעת הרש"ל וכן פסק גם הפר"ח:

(יז) לדבריהם וכו' - ואף דיש פוסקים שמתירין אף במוקצה דנולד הרמ"א לא רצה לתפוס כדעתם בזה אלא כאותן פוסקים דמחמירין עכ"פ במוקצה דנולד וכתבו האחרונים דאף שבשבת נקטינן לעיקר להתיר אפילו במוקצה דנולד דלא כבעלי סברא זו מ"מ ביו"ט אין להתיר עכ"פ במוקצה דנולד ולפ"ז אין לטלטל עצמות שנתפרקו מן הבשר ביו"ט אע"פ שהן ראויין לכלבים מפני שאתמול כשהיו מחוברין לבשר היו ראויין גם לאדם והוי נולד:

(יח) וכל מוקצה וכו' - קאי לסברא הראשונה דמוקצה אסור דלהמתירין מוקצה א"צ אמירה אלא בגרוגרות וצמוקים משום דמסתמא דחינהו בידים כשהעלן לגג ליבשן ואפילו בשבת אסור וכדלעיל בסימן ש"י ס"ב:

(יט) שאינו בע"ח - דבב"ח לא מהני בשיאמר מכאן אני נוטל אלא צריך לפרט זה וזה אני נוטל וכמבואר לקמן סי' תצ"ז ס"י:

(כ) כגון אוצר וכו' - ר"ל ודעתו היה מתחלה רק להסתפק ממנו לאחר זמן וה"ה בפירות העומדים לסחורה או במוקצה של גרוגרות וצמוקים שלא נתייבשו לגמרי:

(כא) סגי כשיאמר וכו' - דאותן שיקח למחר הרי הם כמו שהוברר למפרע דלהם כוון בהכנתו דבמלתא דרבנן קי"ל דיש ברירה:

(כב) וא"צ שירשום וכו' - ודע דיש כמה פוסקים דפליגי ע"ז ודעתם דלא סגי בשיאמר מכאן וכו' אלא צריך שירשום בסימן המקום שבדעתו לאכול וסברתם דכיון שהם מוקצים מחמת מעשה שעשה בהם להקצותם כגון גרוגרות וצמוקים שהעלם לגג ליבשן או אפילו פירות שהכניסם לאוצר הרי הקצם בידים למכירה לא סגי בהכנה כל דהו להוציאם ממוקצה עד שיברר יפה הפירות שבדעתו לאוכלם ויתן בהם סימן ולהלכה יש להחמיר כסברא האחרונה עכ"פ לענין גרוגרות וצימוקים שהעלן לגג ובפירות שמכניסם לאוצר אפשר דיש לסמוך אסברא קמא ועיין בה"ל:

(כג) ומותר להכין וכו' - ר"ל דבכגון זה של פירות ואוצר שא"צ לעשות מעשה ובאמירה בעלמא הוי הכנה מותר להכין אפילו ביו"ט גופיה מיום אחד לחבירו דממ"נ אם יום ב' קודם הרי היום חול ומותר להכין ואם היום קודש ומחר חול הרי א"צ הכנה כלל ונמצא שאינו מתקן שום דבר בהכנתו דליאסר עליו והיכי אסרינן הכנה מיו"ט לחבירו היכא שהוא עושה מעשה דחיישינן שמא מחר חול ונמצא שעשה מעשה ביו"ט לצורך חול וכההיא דסימן תק"ג ע"ש [וכן במוקצה דבע"ח כגון תרנגולת העומדת לגדל ביצים לא יכול להזמין מיו"ט לחבירו אא"כ זימן מעיו"ט] ולפ"ז לפי מה שכתבנו להחמיר במוקצה דאקצייה בידים כגון גרוגרות וצמוקים שצריך לרשום אם שכח לרשום בעיו"ט ונזכר ביו"ט אסור לעשות שום סימן להכין פירות ליו"ט שני דשמא מחר חול ונמצא שעשה סימן ביו"ט לצורך חול:

עין משפט ג,ד – אורח חיים תקג, א

נושא ההלכה: איסור הכנה מיו"ט ראשון לשני / לשבת / ליום חול

לשון מקור ההלכה בגמ'

אלא אמר רבה: לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה, וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן, ומשום הכנה, וקסבר רבה: כל ביצה דמתילדא האידנא - מאתמול גמרה לה. ורבה לטעמיה, דאמר רבה: מאי דכתיב (שמות טז) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו - חול מכין לשבת, וחול מכין ליום טוב, ואין יום טוב מכין לשבת, ואין שבת מכינה ליום טוב.

לשון הש"ע

אסור לאפות או לבשל או לשחוט ביום טוב לצורך מחר, **(ב)** אפילו הוא שבת או יום טוב ואפילו בשני ימים של ר"ה, אבל ממלאה אשה קדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. **הגה:** וכל שכן שיכול לשחוט אעפ"י שאינו צריך אלא לכזית (סמ"ק), וכן יכולה לבשל הרבה

קדרות ולאכול מכל אחת מעט. (ב״י ורבינו ירוחם ותשובת הרשב״א). ודוקא קודם אכילה, אבל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר : אוכל ממנה כזית, דהוי הערמה, מיהו אם עברה ובשלה, (או שחט) מותר לאכלו.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף יז. עין משפט ז (עמ׳ 130)

עין משפט ג,ד – אורח חיים תקיג, ה

נושא ההלכה: דין ביצה שנולדה בשני ימים של ר״ה / שבת ויו״ט הסמוכים / יו״ט שני בשני ימים טובים של גלויות

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור הגמ׳ בהלכה קודמת

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ביצה שנולדה ביו״ט ראשון אם תאכל ביו״ט שני של גלויות

ר״ן, הגהות מיימוניות – תאכל ממאי נפשך אם ראשון קודש שני חול ואם ראשון חול מותרת ליאכל בשני אף שהוא קודש.

ראב״ן – אסורה באכילה, גזירה אטו שני ימים טובים של ר״ה.

לשון הש״ע

אם נולדה ביו״ט ראשון **(יג)** מותרת ביו״ט שני בשני י״ט של גליות [10], אבל בשני י״ט **(יד)** של ראש השנה וכן בשבת וי״ט **(טו)** הסמוכים זה לזה, נולדה בזה **(טז)** אסורה בזה [11]. **הגה:** ואם יו״ט **(יז)** ביום א׳ ב׳ ונולדה בשבת שלפניהם, **(יח)** מותר ביום ב׳ **(יט)** של גליות (מהרי״ל).

משנה ברורה

(יג) מותרת ביו״ט שני - היינו בליל יו״ט שני שהרי ממ״נ אחד מהם הוא חול :

(יד) של ר״ה - מפני ששני הימים הם קודש וכיום אחד ארוך הן חשובים ובספק אם נולדה ביו״ט ראשון מותר אף ביו״ט שני של ר״ה כ״כ הכנה״ג והעו״ש מחמיר :

(טו) הסמוכים זה לזה - בין שהוא יו״ט אחר שבת או שבת אחר יום טוב :

(טז) אסורה בזה - עד הערב שע״י לידה זו נעשית הביצה מוכנת לאכילה ואם נתירה נמצא שאחד הכין לחבירו ואנן קי״ל דאין שבת מכין ליו״ט ואין יו״ט מכין לשבת :

(יז) ביום א׳ ב׳ - לאפוקי אם יו״ט היה ביום ש״ק וביום א׳ אסור ביום ראשון אף שהוא יום שני של יו״ט דשמא היום קודש :

(יח) מותר ביום ב׳ - דממ״נ אם היום ראשון היה קודש היום חול ואם היום קודש אתמול כשנולדה היה חול :

(יט) של גליות - ולאפוקי של ר״ה דשניהם הם כיום אחד ארוך אף ביום שני אסור וה״ה אם חל ר״ה ביום ה׳ וי״ו ונולדה ביום ה׳ אסור מהאי טעמא אף בשבת :

הלכה למעשה

[10] ביצה שנולדה ביום טוב ראשון מותרת ביום טוב שני של גלויות, וכן גוי שהביא דורון ביום טוב ראשון, מותר באכילה ביום טוב שני של גלויות **(חזו״ע עמ׳ לו ד״ה וביצה שנולדה, ילקו״י מועדים עמ׳ תפז)**.

[11] כשחל יום טוב סמוך לשבת, והביצה נולדה ביום טוב, אסור לטלטל את הביצה גם בשבת, ומכל שכן שאסור לגומעה בשבת **(חזו״ע יו״ט עמ׳ לג)**.

עין משפט ה – אורח חיים תקיג, א

נושא ההלכה: ביצה שנולדה ביום טוב

לשון הש"ע

(א) ביצה שנולדה ביי"ט **(ב)** אסור ליגע בה, (**הגה: (ג)** דהיינו לטלטלה), (מרדכי ריש ביצה ופ' כל הכלים), וכל שכן שלא לאכלה, ואם נתערבה, אפילו באלף, **(ד)** כולן אסורות.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ב. עין משפט א (עמ' 1)

עין משפט ו – אורח חיים שכב, א

נושא ההלכה: טלטול ביצה שנולדה בשבת / דין הביצה שאינה בטלה ברוב

לשון מקור ההלכה בגמ'

שבת דעלמא תשתרי! - גזרה משום שבת אחר יום טוב.

לשון הש"ע

ביצה שנולדה בשבת, אסור **(א)** אפי' לטלטלה, ואפי' נתערבה באלף, **(ב)** כולן אסורות. ויכול לכוף עליה כלי, שלא תשבר, ובלבד **(ג)** שלא יגע בה [12].

משנה ברורה

(א) אפילו לטלטלה - דכיון דלא חזי לאכילה כמוקצה דמיא והאי דאסורה באכילה (היינו לגומעה חיה) הוא משום גזירה שבת דמיקלע אחר יו"ט שאז ביצה הנולדה בה אסורה מדאורייתא באכילה דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ונמצא כשנאכלנה דיו"ט הכינה לשבת וזה אסור מדכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וסתם ששי חול הוא להורות לנו דדוקא בחול צריך להכין לסעודת שבת וכן ליו"ט דגם הוא איקרי שבת אבל ביו"ט אסור להכין לסעודת שבת וכ"ש דבשבת אסור להכין לסעודת יו"ט וע"כ כשנולדה הביצה ביו"ט שחל יום א' ג"כ אסור מן התורה לאכלה דבודאי נגמרה במעי התרנגולת מאתמול ונמצא דשבת הכינה ליו"ט כשנאכלנה ואע"ג דהכנה בידי שמים היא ולא בידי אדם גם זה הוא בכלל הכנה ואסור וע"כ גזרו רבנן בכל שבת ויו"ט כשנולדה שאסור:

(ב) כולן אסורות - דהוי דבר שיש לו מתירין וקי"ל דדשיל"מ אפילו באלף לא בטיל והטעם דעד שעתה יאכלנה ויטלטלנה בחשש איסור יותר טוב שימתין עד שתחשך ויהיה כולם בהיתר וכן אם הוא ספק אם נולדה בשבת או מקודם ג"כ אסור מטעם זה אף דבכל דוכתא קי"ל דספיקא דרבנן להקל [לקמן בסימן תקי"ג וע"ש עוד במ"א ובמ"ב לענין אם נתערב הספק באחרות] אך אם השכים קודם עמוד השחר ומצא הביצה מונחת בהקינה של תרנגולת מותרת לטלטלה ולאכלה דרובן אינן יולדות בלילה ותלינן דמאתמול שהיה יום חול נולדה:

(ג) שלא יגע בה - היינו בהכלי וכ"ש בנגיעה בידיו והטעם דע"י שהיא עגולה היא מתנענעת ממקומה ועיין לעיל בסימן ש"ח ס"ג בהג"ה ובסימן ש"י ס"ו ובמה שכתבנו שם:

◆ הלכה למעשה ◆

[12] ביצה שנולדה בשבת אסור לאוכלה (לגומעה כשהיא חיה) ואפילו לטלטלה. ואם נתערבה באלף כולן אסורות בשבת. אבל יכול לכוף עליה כלי כדי שלא תשבר, ובלבד שלא יגע בביצה **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' תז)**.
דבר מוקצה עגול, כגון ביצה שנולדה בשבת וביום - טוב, אסור אף בנגיעה, שהרי בנגיעה קטנה הביצה זזה ונעקרת ממקומה, ונחשב טלטול מוקצה **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' שיז)**.

עין משפט ו – אורח חיים שכב, ב

נושא ההלכה: ביצה שנולדה בשבת שסמוכה ליו"ט / ביו"ט הסמוך לשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

שבת שלאחר יום טוב, או לפניו, נולדה בזה, **(ד)** אסורה בזה.

משנה ברורה

(ד) אסורה בזה - הטעם דאם נאכלנה הוי כמכין מיום אחד לחבירו ואסור וכנ"ל בסק"א וממילא כיון דלא חזיא לאכילה אסור ג"כ בטלטול:

עין משפט ז – אורח חיים שכב, ג

נושא ההלכה: גזירת פירות הנושרין

לשון מקור ההלכה בגמ'

רב יוסף אמר: גזרה משום פירות הנושרין, אמר ליה אביי: פירות הנושרין טעמא מאי גזרה שמא יעלה ויתלוש, היא גופה גזרה, ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה? - כולה חדא גזרה היא.

לשון הש"ע

(ה) פירות שנשרו **(ו)** מן האילן בשבת, **(ז)** אסורים בו ביום **(ח)** ולערב מותרים מיד [13].

משנה ברורה

(ה) פירות שנשרו וכו' - ואפילו אם ספק שמא נשרו בשבת ג"כ אסור. ועיין בפסחים נ"ו דאפילו אם כונתו למצוה להפקיר אותן לעניים שיאכלו אותן בשני בצורת ג"כ אסור דאף שהותר להן להאכיל את העניים דמאי מ"מ לא הותר להן לעבור על שבות דשבת ויו"ט:

(ו) מן האילן בשבת - וה"ה זרעים וירקות הנמצאים בגינות אסור לאכלן ואף לטלטלן שמא נשרו היום. ודע דאפילו אם יודע שנשרו בע"ש אינו מותר רק ללקט אחד אחד ולאכלו אבל לאסוף כמה פירות ביחד יש בזה איסור גמור וכדלקמן בסימן ש"מ ס"ט דכל דבר המקבץ במקום גידולו דומה למעמר וע"ש בבה"ל דקרוב דיש בזה חיוב חטאת:

(ז) אסורין - משום שמא יעלה ויתלוש וגם משום מוקצה דכיון דאיתקצאי מדעתיה בין השמשות דהיה אז מחובר איתקצאי לכולי יומא:

(ח) ולערב מותרין מיד - וא"צ להמתין בכדי שיעשה כיון שלא נעשה בהם מלאכה לא גזרו בזה:

◆ הלכה למעשה ◆

[13] פירות שנשרו מן האילן בשבת, אסורים באכילה ובטלטול בשבת. וכן ירקות הנמצאים תלושות בגינה בשבת, אסור לאכלן ואף לטלטלן, שמא נשרו בשבת. ובמוצאי שבת מותרים מיד, ואין צריך להמתין זמן בכדי שיעשו. ואם יודע שהפירות נשרו מהאילן מערב-שבת, מותר ליקח אחד אחד, שאם ילקטם היינו מעמר, וקרוב לומר שיש בזה חיוב חטאת **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' תז)**.
פירות שנשרו מהאילן בשבת שיש להם דין מוקצה (מאחר שהיו מחוברים לאילן בבין השמשות), אין לספרדים ועדות המזרח להאכילם בשבת לחולה שאין בו סכנה **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' קיא)**.

הלכות

דף ג

הלכות דף ג.

עין משפט א - אורח חיים שכ, א

נושא ההלכה: דין סוחט בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר ליה אביי: משקין שזבו טעמא מאי - גזרה שמא יסחוט, היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה? - כולה חדא גזרה היא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

סחיטת זיתים וענבים

טור, ש״ע – אסור לסחטן בשבת (מדאורייתא).

דין משקים היוצאים מזיתים וענבים

טור, ש״ע – אפילו היו עומדים לאכילה המשקין היוצאים מהם אסורים.

* דכיון שרובן לשתייה חיישינן שמא ימלך עליהם ויסחוט אותם לכתחילה.

סחיטת תותים ורימונים

טור, ש״ע – אסור לסחטן (מדרבנן).

* הואיל ומקצת בני אדם סוחטין אותם גזרו בהם אטו זיתים וענבים.

דין משקים היוצאין מתותים ורימונים

טור, ש״ע –
מטרתן לאכילה – המשקין מותרים.

* משום דלא ניחא ליה במה שזבו וליכא למגזר שמא יסחוט.

מטרתן לשתייה – המשקין אסורים.

* משום דניחא ליה במה שזבו ויש לגזור שמא יסחוט לכתחילה.

טבלת סיכום דעות ת״ק ור׳ יהודה בדין משקין שזבו מהפירות בשבת

	עמדו לשם	זיתים וענבים	תותים ורימונים	שאר פירות
ר׳ יהודה	אוכל	אסור	מותר	מותר
	סתם		**עולת שבת, מאירי, מ״ב** (ס״ק ו): - אסור. **קרבן נתנאל**: מותר	
	משקה		אסור	
חכמים	אוכל	אסור	אסור	מותר
	סתם			
	משקה			

סחיטת תפוחים

ב"י - משמע שדין תפוחים כרימונים, כיון שעושים יין תפוחים – אסור.

אם מותר לסחוט שאר פירות לשם משקה

רי"ף, רמב"ם, סמ"ג, רמב"ן, רשב"א, רא"ש, כלבו, ריטב"א, טור, ר' יונה, ש"ע – מותר לכתחילה לסחוט שאר פירות **למשקין** .

רש"י (שבת קמד. ד"ה כרב חסדא), תוספות * (שם ד"ה ה"נ), הגהת סמ"ק *, ר' ירוחם, ב"ח – אסור לסחטן לכתחילה לצורך המשקין שבהם אלא רק כדי **למתק את הפרי**.

* **תוספות** – ביארו כן ע"פ דברי רב חסדא דכיון דאחשבינהו הוו להו משקה, ובתותים ורימונים וכיוצ"ב אף למתק את הפרי אסור שיש לחשוש שמא יסחטם לצורך משקין מכיון שהדרך בכך.
* **הגהות סמ"ק** – אסרו מכח כ"ש מכבשין ושלקות שאסור מדרבנן לכתחילה לסחטן לצורך מימיהם אע"פ שאין המשקה גדל בגופן, וא"כ כ"ש בשאר פירות שגדל המשקה בגופן שאסור.

דין מציצת זיתים וענבים

הגמ"י בשם הרא"מ (היראים) – אסור למצוץ בפיו, ויש חשש חטאת בזה.

ב"י בשם שיבולי הלקט, רמ"א – מותר למצוץ בפיו *.

* והטעם הוא משום שאין דרך סחיטה בפיו, וכל דבר שאין דרכו בכך לא גזרו בו ואינו תולדה.
* **רמ"א** – הביא את ב' הדעות את הדעה המתירה בסתם ואת הדעה האוסרת בשם יש אוסרין, ומשמע שעיקר דעתו להקל דסתם ויש הלכה כסתם אמרינן גם ברמ"א.

לשון הש"ע

זיתים [14] וענבים, **(א)** אסור לסחטן [15] **((ב)** ע"ל סי' רנ"ב ס"ה), ואם יצאו מעצמן, **(ג)** אסורים אפילו לא היו עומדים **(ד)** אלא לאכילה [16]. ותותים ורמונים, **(ה)** אסור לסחטן [17], ואם יצאו מעצמן, אם עומדים **(ו)** לאכילה, מותר, ואם עומדים למשקים, אסור. ושאר כל הפירות, **(ז)** מותר לסחטן [18]. **הגה: (ח)** ובמקום שנהגו לסחוט איזה פירות לשתות מימיו מחמת צמא או תענוג, **(ט)** דינו כתותים ורמונים [19], אבל אם נהגו לסחטו לרפואה לבדו, אין לחוש (ב"י). וכל זה דוקא לסחוט

הלכה למעשה

---

[14] הסוחט בשבת זיתים לעשות מהם שמן, או ענבים לעשות מהם יין, חייב מן התורה משום מפרק, שהיא תולדה של מלאכת "דש", שהדש מפרק את התבואה מהקש והשבולים שבה **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' שמ)**.

[15] אם סוחט ענבים או שאר פירות לתוך קערה שאין בה אוכל, אף שדעתו אחר כך לתת שם אוכל, הרי זה אסור מדרבנן, כיון דלא מוכחא מילתא שעושה כן לצורך האוכל. ולצורך חולה שאין בו סכנה, מותר לעשות על ידי ישראל בשינוי, ובסכנת אבר אף בלא שינוי **(לוית חן סי' נה, ילקו"י שבת כרך ג עמ' שנה)**.

[16] משקים שזבו מאליהן בשבת מענבים, אפילו היו הענבים עומדים לאכילה אסור לשתות המשקים הללו עד למוצאי שבת, גזרה שמא יסחוט בידים. אבל משקים היוצאים מתותים ורימונים, אם עומדים למשקים אסור לשתות המשקים היוצאים מהם, ואם עומדים לאכילה, משקים היוצאים מהם מותרים בשבת, הואיל ואין איסור סחיטה בהם אלא מדברי סופרים **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' שנז)**.

[17] אסור מדברי סופרים לסחוט בשבת תותים או רימונים, שהואיל ומקצת בני אדם סוחטים אותם כזיתים וענבים לפיכך גזרו בהם שמא יבואו לסחוט זיתים וענבים **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' שמא)**.

[18] פירות שאין דרך לסוחטן בשום מקום בעולם, כגון חבושים, או אבטיח, מותר לסוחטם בשבת אף לצורך המשקה כדי לשתות מימיהם, שאינו אלא כמפריד אוכל מאוכל. ואפי' אם הדרך לסחוט אותם לשתות מימיהם לרפואה, מותר **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' תצא)**.
ומכל מקום נראה שלא הותר לסחוט פירות אלה אלא ביד, אבל לא במסחטה, אפילו ידנית שאינה פועלת על ידי חשמל, משום דהוי כעובדין דחול. (והדבר פשוט שמיקסר הפועל על ידי חשמל בלאו הכי אסור להשתמש בו בשבת) **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' שדמ)**.

[19] כל פרי שנוהגים באיזה מקום לסוחטו כדי לשתות את מימיו מחמת צמא או תענוג, (מפני שהפרי מצוי במקום ההוא בשפע רב), אסור לסוחטו בשבת בכל העולם כדין תותים ורימונים ולפיכך אסור לסחוט אגסים

אסור, אבל **(י)** מותר למצוץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן **(יא)** וכ״ש בשאר דברים [20] (ב״י בשם ש״ל). ויש אוסרין למצוץ בפה מענבים **(יב)** וכיוצא בהם (הגה״מ פכ״א).

משנה ברורה

(א) אסור לסחטן - והסוחטן חייב משום מפרק דהוא תולדה דדש:
(ב) וע״ל סי׳ רנ״ב - דשם נתבאר לענין טעינת הקורה מבעוד יום על זיתים וענבים וע״ש מה שכתבנו במ״ב ס״ק מ״ב:
(ג) אסורים - גזירה שמא יבוא לסחטו לכתחלה:
(ד) אלא לאכילה - דהיינו שקבצם לאכילה והטעם דכיון דרובן לסחיטה קיימא ניחא ליה בהמשקה שזבו ושמא ימלך עליהן לסחיטה:
(ה) אסור לסחטן - אף שסתמייהו עומדין לאכילה הואיל ומקצת בני אדם סוחטין אותם כזיתים וענבים אסרוה רבנן אטו זיתים וענבים:
(ו) לאכילה וכו׳ - דלא ניחא ליה במה שזבו וליכא למגזר שמא יסחוט ואם לא נתכוין בעת קבוצו לא לאכילה ולא למשקה רק סתמא אסור דכעומדין למשקה דמי כ״ז שלא קבצן לאכילה:
(ז) מותר לסחטן - משום דעומדין לאכילה וליכא דבעי להו למשקין אין שם משקה על היוצא מהן והוי כמפריד אוכל מאוכל ואף דהוא חשב עליהן בסחיטתו למשקה בטלה דעתו אצל כל אדם:
(ח) ובמקום שנהגו וכו׳ - משמע דבאותו מקום אסור ובשאר מקומות שרי אך אם דרך להוליך המשקה של הפירות ממקום למקום אסור בכל העולם וכ״ז הוא לדעת הרמ״א אבל המ״א האריך בענין זה ומסקנתו דאם נודע לנו שבאיזה מקום נהגו לסחטו למשקה ואפי׳ הנוהגים בזה הוא רק מקצת בני אדם מחמת שיש להם פירות הרבה ולא עיר שלמה אסור מחמת זה לסחוט בכל מקום וכן כתבו כמה אחרונים. עוד כתב המ״א דדוקא בענין שאם היה לכל העולם פירות הרבה כאלו היו סוחטין אותם אבל בלא״ה אמרינן דבטלה דעתם ועיין בבה״ל מה שכתבנו בזה והני אגסים שקורין בערנע״ס בלשון אשכנז אסור לסחטן מפני שבמדינות אשכנז נהגו לסחטן למשקה ואפשר שאם היה לכל העולם הרבה היו ג״כ סוחטין אבל הפירות שאין הדרך כלל לסחטן בשום מקום מותר לסחטן אפילו למשקה וכנ״ל ודעת הב״ח שאסור לסחוט שום פרי אלא אם כונתו רק למתק הפרי אבל למימיו אסור וכתב שכן המנהג ועיין בבה״ל שביארנו דמדינא אין להחמיר בזה אם לא במקום שנהגו להחמיר אין להקל וכן דעת המ״א וכמה אחרונים ואפילו במקום שנהגו להחמיר בשאר פירות היינו דוקא כשסוחטו לשם משקה אבל כשסוחטו בקערה לטבל בו המאכל שרי דלא מקרי משקה בזה ובזיתים וענבים אסור אף באופן זה:
(ט) דינו כתותים ורמונים - ותפוחים כהיום ג״כ דינו כתותים ורמונים דיש מקומות שנהגו לסחוט מהם הרבה אך אם התפוח מבושל וסוחט שיצא ממנו שרי דהא סוחט כל האוכל ממנו:
(י) מותר למצוץ וכו׳ - מטעם דאין דרך סחיטה בפיו וכל דבר שאין דרכו בכך לא גזרו בו ואע״ג דאסור לינוק מהבהמה אפילו בפיו כמו שמוכח לקמן סימן שכ״ח סל״ג התם יניקה מן הבהמה אינו שינוי גמור [דדרך כל בע״ח לינוק] אבל הכא דאין דרך סחיטה כלל באופן זה לא גזרו:
(יא) וכ״ש בשאר דברים - כגון שנתן בשר במרק או פת ביין ומוצץ אותם דבלא״ה אין בסחיטתן משום חיוב חטאת דהם כמו כבשים ושלקות לקמן בס״ז וכן מותר לדעה זו למצוץ תותים ורמונים בפיו או קני צוקער:
(יב) וכיוצא בהם - היינו אפילו שאר דברים המבוארים למעלה וטעם דעה זו דס״ל דלא גריע דבר זה מיונק מן הבהמה דגם שם הוא שינוי ואעפ״כ אסרו חכמים ועיין בא״ר שכתב דבזיתים וענבים שסחיטתן מדאורייתא הנכון להחמיר מלמצוץ אפילו בפיו כסברא ראשונה ובשארי דברים אין להחמיר ומסתברא דאפילו בזיתים וענבים אין להחמיר רק כשהוא דרך יניקה לבד דהיינו שמוצץ אותם ואינו משימם לתוך פיו אבל אם משימם לתוך פיו ומוצץ המשקה ומשליך החרצנים לחוץ לכו״ע דרך מאכל הוא וכן משמע מפמ״ג:

מפני שבכמה מדינות נוהגים לסוחטן למשקה. וכן אסור לסחוט תפוחי עץ בשבת, שיש מקומות שרגילים לסוחטם. וכן אסור מדברי סופרים לסחוט בשבת תפוחי זהב ואשכוליות למימיהם, הואיל ונוהגים לסחוט מהם הרבה מאד במקומותינו. וכן יש להחמיר בעגבניות וכדומה שלא לסוחטן אלא על גבי מאכל. ואסור לסחוט תפוז על סוכר שבכוס. ויש לאסור סחיטת תפוזים גם ביום טוב, ואף על פי שאין איסור סחיטתם בשבת אלא מדרבנן, ומשום שכל סחיטה ביום טוב אסורה. ומכל מקום מותר לסחוט תפוז על אוכל באופן שרוב המיץ נבלע באוכל. וכן אסור לסחוט בשבת מנגו, קלמנטינות, אננס, וכיוצא באלה, שמאחר שהדרך לסוחטן למימיהם, ממילא אסור לסוחטן בשבת מדרבנן **(ילקו״י שבת כרך ג עמ׳ שמב - שמג)**.

[20] יש אומרים שאסור למצוץ בשבת בפיו מן הענבים את המשקה שבהם, וכן אסור למצוץ בפיו את המרק מתוך הבשר, או את היין מתוך פת ששרו אותה ביין. ויש מתירים בזה בין בענבים ובין בבשר ופת הבלועים בהם משקים. והעיקר כסברת המתירים, אחר שאין דרך סחיטה בכך. ואף האוסרים לא אסרו אלא כשהוא דרך יניקה שאוחז הענב בידו ומוצץ מהענב, ואינו שם אותה בפיו, (ובזה ממדת חסידות טוב להחמיר בענבים שעיקר איסור סחיטתם מן התורה). אבל אם נותן את הענב לתוך פיו ומוצץ המשקה, ומשליך החרצנים לחוץ, לכולי עלמא דרך מאכל הוא ומותר **(הליכו״ע ח״ד עמ׳ קו, ילקו״י שבת ג׳ עמ׳ שמח)**.

עין משפט ב – אורח חיים תקיג, ה

נושא ההלכה: דין ביצה שנולדה בשני ימים של ר"ה / שבת ויו"ט הסמוכים / יו"ט שני בשני ימים טובים של גלויות

לשון מקור ההלכה בגמ'

ועוד אמר רבי יהודה: מתנה אדם על כלכלה של פירות ביום טוב ראשון ואוכלה בשני, וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני.

לשון הש"ע

אם נולדה ביו"ט ראשון מותרת ביו"ט שני בשני י"ט של גליות, אבל בשני י"ט של ראש השנה וכן בשבת וי"ט הסמוכים זה לזה, נולדה בזה אסורה בזה. **הגה:** ואם יו"ט ביום א' ב' ונולדה בשבת שלפניהם, מותר ביום ב' של גליות (מהרי"ל).

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ב: עין משפט ג,ד (עמ' 9)

הלכות דף ג:

עין משפט ב – אורח חיים שי, ו

נושא ההלכה: טלטול כלי לצורך שמירת הביצה

לשון מקור ההלכה בגמ'

אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי, ולא לסמוך בה כרעי המטה. **אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר**.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם מותר לכפות כלי על מוקצה

רי"ף, רמב"ם, רא"ש, ר"ן – מותר, לפי שאינו מבטלו מתשמישו, שאם יחפוץ יטלנו.

אם מותר לו לנגוע במוקצה עם הכלי

ר' המגיד – מותר אם אינו מזיזו, וביצה אסור שבהכרח יזיזנה ע"י הנגיעה.

תרומת הדשן – אסור ואפילו אם אינו מזיזו כל שעושה כן לצורך המוקצה.

לשון הש"ע

כל דבר שאסור לטלטלו, אסור ליתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו, מפני שאוסר הכלי בטלטול **(כ)** ונמצא מבטל כלי מהיכנו [21], **(כא)** אבל מותר לכפות עליו כלי, ובלבד **(כב)** שלא יגע בו [22].

הלכה למעשה

[21] אסרו חכמים לבטל כלי מהיכנו בשבת, דהיינו ליתן בשבת חפץ שהוא מוקצה על חפץ שאינו מוקצה, שהרי גורם לאסור בטלטול את החפץ שהיה מותר בטלטול **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' תעט)**.

משנה ברורה

(כ) ונמצא מבטל וכו' - והוי כסותר הכלי [טור] :

(כא) אבל מותר לכפות - היינו דלא כר' יצחק דס"ל דאסור לטלטל שום כלי אלא בשביל דבר המותר לטלטל :

(כב) שלא יגע בו - ואע"ג דמותר ליגע במוקצה כדלעיל בסימן ש"ח ס"ג הכא אביצה קאי וכדי שלא ינענע אותה אבל דבר שאינו מתנדנד ע"י הנגיעה שרי [בה"ג והגר"א והביא ראיה לזה וכ"כ בדה"ח ודלא כמ"א וט"ז] :

עין משפט ב – אורח חיים תקיג, ד

נושא ההלכה: טלטול כלי לצורך שמירת הביצה

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

מותר **(יא)** לכפות עליה כלי כדי שלא תשבר, ובלבד שלא יגע בה **(יב)** הכלי [23].

משנה ברורה

(יא) לכפות עליה וכו' - אבל אסור ליתן תחתיה כלי [בעת שהתרנגולת מטילתה] שתפול בו דהרי היא מוקצה ונמצא מבטל ע"ז הכלי מהיכנו [לעיל בסימן ש"י ס"ו] :

(יב) הכלי - דמצוי להתנענע הביצה ע"י נגיעה כל שהוא מפני שהיא עגולה :

טלית ותפילין הנמצאים בכיס אחד, לסברת האומרים שתפילין חשיבי מוקצה, יש אומרים שאסור להוציא את הטלית מהכיס, שהרי הוא מבטל כלי מהיכנו, שעושה את הכיס הגדול כבסיס לתפילין שהם אסורים בטלטול. אלא צריך קודם להניח ספר בתוך הכיס, ואז יהיה מותר לקחת את הטלית. אך לסברת האומרים שאין לתפילין דין מוקצה, מותר ליקח את הטלית מהכיס. וכן להאומרים שאין דין בסיס לדבר האסור אלא במוקצה מחמת גופו, וכדומה, מותר לקחת את הטלית מהכיס הגדול. והעיקר לדינא להקל בזה, שכל שהבסיס לדבר האסור נעשה מאליו ולא בידים, אין כאן איסור משום מבטל כלי מהיכנו **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' תרמא)**.
המפצח גרעינים או שקדים בשבת, לא יניח את הקליפות בתוך צלחת ריקנית, כדי שלא יבטל כלי מהיכנו. אלא יתן בתחלה לתוכה גרעין אחד או שנים, או שאר מאכלים, שאז הצלחת נעשית בסיס לדבר ההיתר, ואחר כך יוכל לתת בתוכה את הקליפות, שאז הכלי חשוב כבסיס לדבר האסור והמותר שמותר לטלטלו. ובדיעבד שהניח את הקליפות לבדן בצלחת ריקה, אם הוא בגדר גרף של רעי, מותר לכתחלה לטלטל הצלחת כדי לזרוק הקליפות. ואם לאו, לכתחלה יניח בתוכה דברים של היתר ויטלטלנה. והמיקל גם בלא זה, כשיש מלח על הקליפות, יש לו על מה לסמוך. ואם הניח הקליפות על השלחן וצריך למקום השלחן, אפילו אין עליה אלא דברים שאינם ראויים למאכל בהמה, מותר להגביה השלחן ממקום למקום **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' תפא)**.
מותר להניח פסולת לתוך פח-אשפה ריק בשבת, או לתוך המשולש שבכיור, ואין צריך להקפיד ליתן שם בתחלה חתיכת לחם או קליפה הראויה למאכל בהמה **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' תפ)**.

[22] מותר לכסות מוקצה בכלי שמלאכתו להיתר, כדי להגן על המוקצה שלא ישבר וכדומה. ולכן מותר לכסות מנורת חשמל על ידי צלחת וכדומה, במקום שאין חשש שעל ידי הנגיעה בחשמל יבוא לידי כיבוי המנורה ח"ו **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' תצב)**.

[23] מותר לכפות עליה כלי כדי שלא תישבר, ובלבד שהכלי לא יגע בה **(חזו"ע עמ' לא הל' ט, ילקו"י מועדים עמ' תפז)**.

עין משפט ג – אורח חיים תקיג, ב

נושא ההלכה: ספק נולדה הביצה בשבת / יו״ט או בחול

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי, ולא לסמוך בה כרעי המטה. אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר. **וספיקא אסורה**. ואם נתערבה באלף - כולן אסורות.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ספק אם נולדה הביצה ביו״ט או בחול ונתערבה באחרות

רשב״א, ר׳ המגיד, טור – כולם מותרות.

ר׳ המגיד בשם יש מי שאסר – כולן אסורות.

לשון הש״ע

ספק אם נולדה בי״ט או בחול, **(ה)** אסורה [24].

משנה ברורה

(ה) אסורה - ואם נתערבה באחרות יש דעות בין הפוסקים אם גם בזה אמרינן דאינה בטלה משום דהוי דבר שיש לו מתירין ומצדד המ״א בזה להחמיר ויש מאחרונים שחולקין עליו וסוברין דכיון דהוא מלתא דרבנן כדאים המקילין לסמוך עלייהו להקל ואפילו נתערב זה הספק חד בתרי בטל. ובמקום הפסד יש לסמוך עלייהו:

עין משפט ג,ד,ה – יורה דעה קב, א

נושא ההלכה: דבר שיש לו מתירין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי, ולא לסמוך בה כרעי המטה. אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר. **וספיקא אסורה. ואם נתערבה באלף - כולן אסורות.**

לשון הש״ע

כל דבר שיש לו מתירין, כגון ביצה שנולדה ביום טוב, שראויה למחר, אם נתערבה באחרות, בין שלימה בין טרופה, אינה בטלה אפילו באלף. ואפילו ספק נולדה ביום טוב, ונתערבה באחרות, אסורות. ואם נתערבה בשאינה מינה, בטלה בס׳ (טור וש״ד ותשו׳ הרא״ש ור׳ ירוחם והגהות ש״ד ורש״ל ורוקח וכנ״ד סמ״ג וסמ״ק בהל׳ יו״ט וכ״כ או״ה כלל כ״ו בשם סמ״ג ות״ח כלל מ״ג ולא כב״ח וסמ״ק סימן רי״ד וכ״מ באגודה ומרדכי ריש ביצה בשם ראבי״ה וכ״כ טא״ח סימן תקי״ג והאגור בשמו והאו״ה כלל כ״ה בשם מרדכי ריש ביצה בשם ראבי״ה ולא כב״ח). **הגה:** מיהו אם לבנו בה מאכל, או נתנו בקדירה לתקן הקדירה, כגון שמלאוה בתרנגולת, אינה בטלה (הגהת ש״ד ובארוך) ועיין בא״ח סימן תקי״ג.

◆ הלכה למעשה ◆

[24] ספק נולדה בחול או ביו״ט אסורה מספק, ואפילו נתערבה באלף כולן אסורות **(חזו״ע יו״ט עמ׳ לב, ילקו״י מועדים עמ׳ תפז).**

עין משפט ז – יורה דעה קי, א

נושא ההלכה: דין דבר חשוב לענין ביטול ברוב

לשון מקור ההלכה בגמ׳

שהיה רבי מאיר אומר: את שדרכו למנות מקדש, וחכמים אומרים: אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד. רבי עקיבא אומר: שבעה. ואלו הן: אגוזי פרך, ורמוני באדן, וחביות סתומות, וחלפי תרדין, וקלחי כרוב, ודלעת יונית. רבי עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית. הראוי לערלה - ערלה, הראוי לכלאי הכרם - כלאי הכרם.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה נחשב דבר שבמנין

רבינו ירוחם, סמ״ק, סמ״ג – דבר שנמכר לעולם במניין – חשיב ולא בטיל.
דבר שנמכר פעמים באומד – בטיל.

ספר התרומה - אפילו דבר שנמכר פעמים באומד, חשיב ולא בטיל.

לשון הש״ע

דבר חשוב אוסר במינו בכל שהוא, והם ז׳ דברים ואלו הם: אגוזי פרך ורמוני בדן וחביות סתומות וחלפות תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית וככרות של בעל הבית. וכן בעלי חיים חשובים הם ואינם בטלים. אבל שאר דברים, אף על פי שדרכן למנות, הרי אלו עולים בשיעורן. **הגה:** ויש אומרים דכל דבר שבמנין, דהיינו שדרכו למנותו **(א)** תמיד, אינו בטל (טור בשם ר״י וב״י). וכן נוהגין. הא דדבר חשוב אינו בטיל, אינו אלא מדרבנן ואזלינן בספיקו לקולא. (ארוך כלל כ״ה והרמב״ם פט״ז דמאכלות אסורות ותוספות דזבחים סוף דף ע״ג ואגודה שם וראי״ש פרק ג״ה ורשב״א בת״ה וני״י פ׳ הערל ועוד הרבה פוסקים כמו שיתבאר בסי׳ זה בכמה דוכתי). כל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מהמקומות, כגון אגוזי פרך ורמוני בדן בארץ ישראל באותם הזמנים, הוא אוסר בכל שהוא, לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן, ולא הוזכרו אלו אלא לפי שהן אוסרים בכל שהן בכל מקום. והי״ה בכל כיוצא בהן, בשאר מקומות.

הלכות

דף ד

הלכות דף ד.

עין משפט ה – אורח חיים שכב, ב

נושא ההלכה: ביצה שנולדה בשבת שסמוכה ליו"ט / ביו"ט הסמוך לשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

אתמר, שבת ויום טוב, רב אמר: נולדה בזה אסורה בזה, ורבי יוחנן אמר: נולדה בזה מותרת בזה.

לשון הש"ע

שבת שלאחר יום טוב, או לפניו, נולדה בזה, אסורה בזה.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ב: עין משפט ו (עמ' 11)

עין משפט ו – אורח חיים תטז, ב

נושא ההלכה: עירוב תחומין בשבת / ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

והאמר רב: הלכה כארבעה זקנים, ואליבא דרבי אליעזר, דאמר: שתי קדושות הן!

לשון הש"ע

(י) המערב שני ימים טובים **(יא)** של גליות או לשבת ויו"ט, **(יב)** אע"פ שהוא עירוב אחד לרוח אחת לשני הימים צריך שיהיה העירוב במקומו מצוי בליל הראשון ובליל ב' כל בין השמשות. **(יג)** כיצד הוא עושה, מוליכו בעי"ט או בע"ש ומחשיך עליו ונוטלו בידו ובא לו, **(יד)** אם היה ליל יו"ט, ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם עד שתחשך, **(טו)** ואוכלו אם היה ליל שבת, או מביאו אם היה ליל יו"ט, מפני שהן שתי קדושות ואינם כיום א' כדי שנאמר מליל ראשון קנה העירוב לשני ימים. נאכל העירוב בראשון, קנה העירוב לראשון ואינו עירוב לשני. עירב ברגליו בראשון, צריך לערב **(טז)** ברגליו בשני והוא שילך ויעמוד **(יז)** באותו מקום ויחשוב שם בלבו שיקנה שם שביתה (יח) ולא יאמר כלום, מפני שאסור לעשות **(יט)** שום הכנה מי"ט לשבת או משבת לי"ט אפילו בדיבור. **(כ)** וכל שכן שאינו יכול לערב בפת שלא עירבו בו כבר ביום הראשון, מפני שהיה צריך לקרות עליו שם עירוב ונמצא מכין. עירב בראשון במאכל, אם רצה לערב ברגליו בשני, הרי זה עירוב. **(כא)** ואם רצה לערב בפת, צריך לערב **(כב)** באותה הפת **(כג)** עצמה שעירב בה בראשון, **(כד)** שאין צריך לומר כלום שכבר קרא שם עירוב ואם כן אינו מכין כלום.

משנה ברורה

(י) המערב לשני ימים טובים וכו' - ר"ל שפירש בהדיא שיחול העירוב על שני הימים או על שבת ויו"ט:
(יא) של גליות - ולאפוקי שני ימים טובים של ר"ה אף אם נאכל עירובו ביום הראשון יכול לילך גם בשני שתיכף בביה"ש ראשון נקנה לו העירוב לשני הימים דקדושה אחת הן משא"כ בשל גליות לא נתקן השני רק משום ספיקא דיומא וה"ה במערב ברגליו בבין השמשות דיום ראשון של ר"ה קונה שביתה בזה לשני הימים:

(יב) אע"פ שהוא עירוב אחד וכו' - ר"ל מ"מ לא אמרינן דדי שיהיה העירוב קיים ביום הראשון לבד כיון דשתי קדושות הן:
(יג) כיצד הוא עושה וכו' - ר"ל אם הוא מקום שאינו משתמר שחושש שמא יאבד ביום א' לכך מוליכו שם ע"י עצמו וה"ה ע"י שליח ויושב שם עד שחשיכה ואח"כ נוטלו לביתו ומוכרח להוליכו למחר עוד הפעם לשם:
(יד) אם היה ליל יו"ט - ובשבת שאסור לישאנו לביתו יהיה מוכרח לילך למחר קודם בין השמשות לשם לראות אם העירוב קיים ולישב שם עד שתחשך וכדלקמיה:
(טו) ואוכלו אם היה וכו' - ר"ל שמותר לאכלו כשירצה מכיון שכבר חל העירוב:
(טז) ברגליו בשני - דעירוב יום הראשון שעירב ברגליו אפילו אם כוון שיועיל לשני הימים אינו מועיל כלל ליום השני וכתבו הפוסקים דאם לא עירב בראשון לא בפת ולא ברגליו אינו יכול לערב בשני אפילו ברגליו דמכיון שמתחלה היה אסור במקום זה לילך מחוץ לתחום נראה כמכין:
(יז) באותו מקום - אבל לרוח אחרת אינו יכול לערב ברגליו ביום שני דכיון שמקום זה היה אתמול אסור לילך נראה כמכין עתה מיו"ט לשבת וי"א דאף ברוח אחרת יכול לערב ברגליו ליום שני ואך שיזהר שלא יאמר כלום רק שישב עד שתחשך וכדלקמיה:
(יח) ולא יאמר כלום - ואם עבר ואמר אפ"ה קונה שביתה [אחרונים]:
(יט) שום הכנה מיו"ט לשבת - וה"ה לענין שני ימים טובים של גליות שאסור להכין מיו"ט לחבירו (ח"א):
(כ) וכ"ש שאינו יכול וכו' - ואפילו בדיעבד לא מהני כשעירב בפת כיון שבפעם הראשון לא עירב אלא ברגל וכן במה שכתב המחבר לקמיה דדוקא באותה הפת עצמה אם עשה בפת אחר אפילו בדיעבד לא הוי עירוב:
(כא) ואם רצה וכו' - משום דברגליו א"צ לו לומר כלום ואין בו משום הכנה כנ"ל:
(כב) באותה הפת וכו' שא"צ לומר וכו' - ר"ל משא"כ אם יקח פת אחר צריך לקרות עליה שם עירוב והוא בכלל הכנה:
(כג) עצמה - ובאותו מקום דוקא דבמקום אחר א"א לערב אף באותה הפת דכיון שעקר הפת ממקומו שלא ע"מ להניחו עוד במקום הזה נעקר ממנו שם עירוב והוי כמערב בפת חדשה:
(כד) שא"צ לומר כלום - ועיין בפמ"ג שמצדד לומר שגם הברכה על העירוב לא יוכל אז לברך כי ע"ז יהיה מנכר הכנה:

הלכות דף ד:

עין משפט א – אורח חיים תקז, ב

נושא ההלכה: דין עצים שנשרו מן הדקל ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבי יוחנן: עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביום טוב, ואל תשיבני ביצה. מאי טעמא? ביצה משום דביומא נמי חזיא לגומעה, ולא קא שרי לה עד למחר - מידע ידיע דבת יומא אסורה. עצים, דלא חזו ליומייהו, אי שרי להו למחר - אתי למימר: ביומייהו נמי שרו, ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה. אמר רב מתנה: עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב - מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

עצים שנשרו ביו"ט או בשבת שלפניו מה טעם האיסור להסיקם ביו"ט

רי"ף, רא"ש – **שבת** – משום הכנה, דאין שבת מכין ליו"ט.

יו"ט – משום נולד, ואסרו חכמים שמא יעלה ויתלוש.

נפלו העצים בשבת לתוך התנור אם רשאי להסיקן ביו"ט שלאחריו ע"י ביטול בהוספת עצים

טור- מותר.

רבינו יחיאל – אסור, דאסורים מדאורייתא משום הכנה.

לשון הש"ע

(ה) אף על פי שעצים שנשרו מן הדקל ביי"ט או **(ו)** בשבת שלפניו אסור להסיקן, **(ז)** אם נשרו ביי"ט בתוך התנור, **(ח)** מרבה עליהם עצים מוכנים, ((**ט**) שלא יהיו עצי איסור ניכרים) (ר"ן פ"ק דביצה), ומבטלן, **(י)** ובלבד שלא יגע בהם **(יא)** עד שיתבטלו ברוב. אבל אם נפלו בתנור בשבת, **(יב)** אסור להסיקן ביום טוב שלאחריו **(יג)** אפילו על ידי ביטול ברוב.

משנה ברורה

(ה) אע"פ שעצים שנשרו וכו' - משום מוקצה שהרי הם מחוברין ביה"ש ועוד משום שמא יעלה ויתלוש וכמו שנתבאר לעיל סימן תק"א ס"ה:

(ו) בשבת שלפניו - משום דאין שבת מכין ליו"ט וכמו שיבואר לקמן סימן תקי"ג ס"ה:

(ז) אם נשרו ביו"ט - וה"ה בהניחם עכו"ם בתנור שלא לדעת ישראל. ומיירי שהיו עוד עצים בתנור אלא שלא היה שם רוב כנגד העצים שנשרו דבכה"ג מוסיפין ומבטלים איסור דרבנן וכדמבואר ביו"ד סימן צ"ט ס"ה עיי"ש ואפילו להרמ"א שם שמחמיר מלבטל איסור לכתחלה אפילו בכה"ג מודה הכא משום דהאיסור נשרף וכדלקמיה:

(ח) מרבה עליהן עצים מוכנים וכו' - ואע"ג דעצים אלו יש להם מתירין למחר ודבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל ואפילו באיסורי דרבנן איסור זה קילא טפי שהרי עיקר הנאת העצים בא לאחר הסקה שאופה בו [אם מחמם ביתו] ואז האיסור כבר אינו בעין ובכגון זה לא החמירו חכמים בשביל שהוא דבר שיש לו מתירין וגם אם ירצה אחר הסקה להעמיד קדירה לבשל נגד האש [או לחמם גופו או אפילו ליהנות לאור האש] בשעה שהעצים דולקים שרי דמוקצה אינו אסור בהנאה הבא מאליה רק דאסור לטלטל מוקצה או להשתמש בה אפילו בלי טלטול וכדלעיל בסימן תק"א במ"ב ס"ק כ"ג וכ"ד והכא שמשתמש בה בהיתרא בשביל אפיית פת מותר ממילא ליהנות גם בשאר הנאות אף על פי דלולא הנאות העצים מוקצים הם ויש מקילין גם להסיק לכתחלה בשביל להעמיד קדירה אז להתחמם כנגד המדורה דאע"פ שהעצים דולקים עדיין מ"מ עיקר הנאה הוא האכילה ובשעה שאוכל אינו נהנה אלא מחום שבתבשיל וחום זה כבר מופרד מהאש שבעצים שהם בעין וכן במחמם כנגד המדורה עיקר ההנאה בא לו מן החום וכבר כלה האיסור מיהו להסיק כדי ליהנות לאורה בודאי אסור שהרי הוא נהנה מהאש שהוא בעין וכדלקמן סימן תרע"ז ס"ד לענין נר חנוכה ועיין ביאור הלכה:

(ט) שלא יהיו יהיו עצי האיסור ניכרים - דבניכרים לא שייך ביטול:

(י) ובלבד שלא יגע בהן - ואע"ג דבשעה שמרבה עליהם עצים ומערב אותם העצים הקודמים מתנודדים ל"ח לזה דהוא כטלטול מן הצד:
(יא) עד שיתבטלו ברוב - ואז כשמהפך בהם בעת הדלקתם מזוית לזוית בהיתרא קמהפך ומשמע דתיכף משעה שנתבטלו מותר להפוך בהם אע"פ שלא הדליקם עדיין. ודע דיש פוסקים המקילים בדין זה ביותר ולדידהו אפילו לא היה בתנור עצים כלל רק אלו שנשרו מן הדקל מותר ג"כ לערב ואפילו אם יהיו עצי איסור ניכרים לאחר עירוב ברוב ג"כ ל"ח רק שלא יזיז בעצי האיסור כשרואה אותן והכל מטעם הנ"ל שהאיסור נשרף והנאה באה לאחר שהאיסור אינו בעין ועיין בה"ל מה שכתבנו בזה:
(יב) אסור להסיקן ביו"ט שלאחריו - לפי שתלישה זו מכינה אותם להסקה וכיון דבשבת אינם ראוים להסקה א"כ השבת מכינה אותם לצורך מחר שהוא יו"ט ואין שבת מכין ליו"ט:
(יג) אפילו ע"י ביטול ברוב - דאיסור הכנה הוא מדאורייתא ובדאורייתא אין מבטלין איסור:

עין משפט ג – יורה דעה צט, ה

נושא ההלכה: דין ביטול איסורי תורה

לשון מקור ההלכה בגמ'

והא קא מבטל איסורא לכתחלה, ותנן: אין מבטלין איסור לכתחלה! - הני מילי בדאורייתא, אבל בדרבנן מבטלין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם חכם צריך לחקור שמא נתנו את ההיתר אחר שניתן האיסור או לא

סמ"ג, סמ"ק – צריך לחקור, דשמא בשעה שניתן האיסור לא היה שישים ורק אח"כ נתווסף ההיתר *.

* אזלו לטעמייהו דחתיכה נעשית נבלה.

טור – א"צ לחקור, לפי שההיתר תמיד מצטרף לאיסור.

* **ב"י** – דרק בבשר וחלב אמרינן חתיכה נעשית נבלה.

האיסור לבטל איסורים אם הוא מדאורייתא או מדרבנן

תוספות – דרבנן.
ראב"ד – דאורייתא.

לשון הש"ע

אין מבטלין איסור לכתחלה. ואפילו נפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו, אין מוסיפין עליו היתר כדי לבטלו. עבר וביטלו, או שריבה עליו, אם בשוגג, מותר. ואם במזיד, אסור למבטל עצמו, אם הוא שלו, וכן למי שנתבטל בשבילו. (ואסורים למכרו גם כן לישראל אחר, שלא יהנו ממה שבטלו) (ארוך כלל כ"ד). ולשאר כל אדם, מותר. **הגה:** ודוקא שנתערב יבש ביבש, או אפילו לח בלח למאן דאמר שאין אומרים בו חתיכה נעשית נבלה, כדלעיל סי' צ"ב. אבל חתיכה שבלעה איסור, לא מהני שנתוסף אחר כך ההיתר, דהא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבלה. (רשב"א סי' תצ"ה ועי' ס"ק י"ד). ויש אומרים דאפילו במקום דלא אמרינן חתיכה נעשית נבלה לא מהני ההיתר לבטל, אלא אם נתוסף קודם שנודע התערובות, אבל אם נודע התערובות קודם, לא מהני מה שנתוסף אחר כך. ולפי זה היה צריך החכם המורה לבטל איסור לחקור אם נתוסף ההיתר לאחר שנודע (ארוך כ' ל"ז). ולא נהגו כן.

עין משפט ד - יורה דעה צט, ו

נושא ההלכה: דין ביטול איסורי דרבנן

לשון מקור ההלכה בגמ'

והא קא מבטל איסורא לכתחלה, ותנן: אין מבטלין איסור לכתחלה! - **הני מילי בדאורייתא, אבל בדרבנן מבטלין.**

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לבטל איסור דרבנן שיש לו עיקר בדאורייתא

רמב"ם, רשב"א, הגהות מיימוניות – לערבו בידיים – אסור.
אם נתערב – מותר להוסיף עליו.

תוספות, ראבי"ה – אפילו אם נתערב, אסור להוסיף עליו.

* הגהות מרדכי העמיד דברי הרמב"ם כהתוספות, והב"י סבירא ליה דיש חילוק ביניהם דדוקא דבר שיש לו שורש דאורייתא כחצי שיעור הרמב"ם אוסר לבטלו אף אם נתערב דיכול לבוא לידי איסור תורה, אבל דבר שיש בדומה לו איסור דאורייתא כעוף בחלב שאיסורו מדרבנן ודמי ליה בשר בחלב דאיסורו מדאורייתא, אם נתערב הרמב"ם מתיר להוסיף עליו, והתוספות אוסרים.

לבטל איסור דרבנן שאין לו עיקר בדאורייתא

רמב"ם, רשב"א, ראבי"ה, תוספות – לערבו בידיים – אסור.
אם נתערב – מותר להוסיף עליו ולבטלו.

רשב"א בשם יש אומרים – מותר אף לערב בידיים.

רא"ש, הגהות מרדכי, תרומת הדשן – אפילו להוסיף אסור, ורק כשהאיסור מקלא קלי כעצים שנשרו לתוך התנור מותר להוסיף.

איסור שנתבטל בשישים ואח"כ התווסף איסור נוסף שיחדיו אין שישים כנגדם אם חוזר וניעור

ראב"ד – כיון שנתבטל חשיב כהיתר ומצטרף ע"מ לבטל האיסור הנוסף.

רמב"ן, רשב"א, רא"ש, ר"ן, תוספות –

אם האיסור השני כטעם האיסור הראשון - מצטרף עימו ואוסר דהרי יש טעם איסור.

אם טעמו של האיסור השני שונה מהאיסור הראשון - אינו מצטרף עם הראשון לפי שכבר נתבטל.

לשון הש"ע

איסור של דבריהם, אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו. ואם עשה כן, במזיד, אסור. אבל אם נפל מעצמו, ואין בהיתר כדי לבטלו, מרבה עליו ומבטלו [25]. **הגה:** וי"א דאין לבטל איסור דרבנן או להוסיף עליו, כמו באיסור דאורייתא. וכן נוהגין, ואין לשנות. (טור בשם הרא"ש ובת"ה סימן צ"ד /נ"ד/ ובהגהת ש"ד ורא"ה בב"ה ור"ן ומרדכי ואגודה פ"ק דביצה). איסור שנתבטל, כגון שהיה ס' כנגדו, ונתוסף בו אח"כ מן האיסור הראשון, חוזר וניעור ונאסר, ל"ש מין במינו ל"ש מין בשאינו מינו, לא שנא יבש ל"ש לח, לא שנא נודע בינתים או לא נודע בינתים. (הגהות ש"ד סימן נ"ט). כזית חלב שנפל למים ונתבטל בס', ואח"כ נפל מן המים לקדירה של בשר, מותר, אע"פ שאין בבשר ס' נגד החלב, שהרי נתבטל במים (בארוך). וכל כיוצא בזה.

הלכה למעשה

[25] איסור אכילת בשר עוף בחלב היא מדרבנן, ולכן אם נפל עוף לתוך חלב רותח, ולא היה ששים כנגד העוף, מותר להרבות על החלב עד שיהיה שיעור ששים כנגד העוף (אבל אין התערובת כולה נהפכת לאיסור שנצטרך לשער כנגדה). ואמנם יש אומרים דאיסור אכילת עוף בחלב הוא מדאורייתא, ולדבריהם יש לילך בספיקו להחמיר כשל תורה, וכן אם נפל עוף לתוך חלב ואין ששים בחלב כנגד העוף, לדבריהם אין להרבות על החלב כדי לבטלו. והעיקר לדינא כסברא ראשונה, דבשר עוף בחלב אינו אסור אלא מדרבנן. ודעת הרמב"ם שאף כל האומר בשר עוף בחלב דאורייתא עובר בבל תוסיף **(ילקו"י איסור והיתר כרך ג עמ' רמז)**.

הלכות
דף ו

הלכות דף ו.

עין משפט א – אורח חיים תצו, ב

נושא ההלכה: קבורת מת ביו"ט ראשון ושני

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבא: **מת ביום טוב ראשון - יתעסקו בו עממים**, מת ביום טוב שני - יתעסקו בו ישראל, ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לקבור מת ביו"ט ראשון ע"י גויים

בה"ג, אור זרוע – ניתן להשהותו – אסור.
לא ניתן להשהותו – מותר.

רמב"ם, רמב"ן, ר"ן, רא"ש, ב"י – אף אם ניתן להשהותו מותר לקוברו.

כשקוברים ע"י נכרים אם רשאי ישראל להוציאו

ב"י לסברת הרמב"ם, רא"ש, תשב"ץ, ראב"ן, כלבו, תרומת הדשן – מותר, שמתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה אף שלא לצורך.

מגיד משנה לסברת הרמב"ם, רמב"ן, רשב"א – אסור, דאין בו צורך היום להנאת הגוף.

אם רשאי ישראל לטהרו ביו"ט ראשון

מרדכי – ע"י נכרים דוקא.

תרומת הדשן – ע"י ישראל.

לשון הש"ע

אין חילוק בין ראשון לשני **(ד)** אלא לענין מת, **(ה)** וכן לכחול את העין, **הגה: (ו)** או שאר חולי שאין בו סכנה [26] (ר"ן פרק אין צדין) ואף על פי שאסור בראשון אלא על ידי א"י אם אין בו סכנה, **(ז)** בשני מותר אפילו ע"י ישראל, חוץ מיו"ט שני של ראש השנה דשני ימים קדושה אחת אריכתא הן [27]. **הגה:** ודוקא שבות דרבנן דומיא דמכחל עינא, אבל אב מלאכה **(ח)** אסור לישראל לעשותו אפילו ביו"ט שני (ר"ן פרק אין צדין והמגיד פ' ראשון).

◆ הלכה למעשה ◆

[26] אין חילוק בין יום טוב ראשון ליום טוב שני בחוץ לארץ אלא לענין חולה שאין בו סכנה. שביום טוב ראשון אסור לעשות לו רפואה אלא על ידי גוי, ואילו ביום טוב שני מותר לעשות לו כל דבר שהוא משום שבות אפילו על ידי ישראל, וכן לכחול את העין אפילו לנוי מותר ביום טוב שני. חוץ מיום טוב של ראש השנה ששני הימים קדושה אחת הם, וכיומא אריכתא **(ילקו"י קצש"ע עמ' קה הל' ב)**.

[27] וכן לענין מת ביום טוב ראשון, שאין מתעסקים בקבורתו אלא על ידי גוים, ואילו ביום טוב שני כל דבר שהוא לצורך קבורת המת מותר אפילו על ידי ישראל. ואמנם הליווי של המת יהיה רק על ידי הליכה ברגל, אבל לנסוע במכונית ללוות המת אפילו ביום טוב שני להשגיח על קבורתו כדת אין להתיר אלא רק לחברא קדישא, במספר מצומצם ביותר, לנסוע ברכב ביום טוב שני כשהנהג גוי, ואם לא מוצאים נהג נכרי, מותר גם על ידי נהג ישראל. וכשהנהג נכרי מותר להם אחר כך לחזור לביתם במכונית. ובזמנינו שיש בתי קירור ואין חשש שאם ישהו מלקוברו יבא המת לידי בזיון, אם הרב המורה חושש פן יבואו לידי

משנה ברורה

(ד) אלא לענין מת - משום כבודו ויתבאר לקמן בסימן תקכ״ו. ולענין כיבוי דליקה עיין פר״ח ויתבאר לקמן בסימן תקי״ד ס״א:
(ה) וכן לכחול את העין - מייריי שחש בעינו קצת וכל גופו בריא ואינו מרגיש מיחוש בגופו מחמת העין דבכגון זה בשבת ויו״ט אסור לעשות שום רפואה ע״י עצמו אפילו בשינוי וכמו שנתבאר לעיל סימן שכ״ח סי״ז במ״ב ס״ק נ״ב והכא ביו״ט שני שרי לכתחלה ואפילו בלי שינוי:
(ו) או שאר חולי - וג״כ בשאינו כולל כל הגוף:
(ז) בשני מותר וכו׳ - שמיני הנאת הגוף לא החמירו בו ביו״ט שני בשבות דרבנן:
(ח) אסור לישראל וכו׳ - ואפילו חש בכל גופו נמי אסור ע״י עצמו. כתב באו״ה אדם הנופל או הנגוף ונצרר דם במקום נפילתו או נגיפתו אין חשיב חולי הפנימי ומאחר שאין מצטער כ״כ ויכול להמתין למחר בלי סכנה נראה דאסור להקיז דם שקורין קעפפ״ן [ובלשוננו באנקע״ס] אפילו ביו״ט שני של גליות ואפילו ע״י עכו״ם עכ״ל:

עין משפט א – אורח חיים תקכו, א

נושא ההלכה: קבורת מת ביו״ט ראשון ושני

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש״ע

מת המוטל לקברו, אם הוא ביו״ט ראשון **(א)** לא יתעסקו בו ישראל **(ב)** ואפילו יסריח ואי אפשר בעממין, **(ג)** אבל יתעסקו בו עממין אפילו מת בו ביום **(ד)** (וע״ל סימן ד״ש), **(ה)** ואפילו אם יכולין להשהותו עד למחר שלא יסריח, **(ו)** וכל זה בעשיית (קבר) וארון **(ז)** ותכריכין, **(ח)** אבל להלבישו **(ט)** ולחמם לו מים לטהרו **(י)** ולהוציאו **(יא)** ולשומו בקבר, **(יב)** מותר על ידי ישראל. **הגה:** וטוב ליזהר לטהרו **(יג)** ע״י קש על גב עור או נסר, ולא ע״י סדינים, **(יד)** שלא יבא לידי סחיטה (תה״ד סימן פ״ב).

משנה ברורה

(א) לא יתעסקו בו ישראל - דאין מצוה של קבורה דוחה עשה ול״ת דיו״ט. וגם ע״י קראי״ם ואפילו אם נעשה עובד כוכבים אסור דהא ישראלים הם ומצווים ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול:
(ב) ואפילו יסריח - כגון שמונח מעיו״ט או שהוא ימות החמה ואפילו היה יו״ט ראשון ע״ש שעד יום א׳ א״א לקוברו ובמקום שאין העובדי כוכבים מניחים לעשות מלאכה ביום אידם שע״כ יהא מונח עד יום ב׳ אסור גם כן על ידי ישראל:
(ג) אבל יתעסקו בו עממין - ואם חל יו״ט ראשון בע״ש וביה״ק רחוק מן העיר יותר ממהלך יום ולא יגיעו העכו״ם שם עד למחר ביום השבת אסור וכדלקמן בס״ג אלא יקברוהו על ידי עכו״ם בעירו ולאחר שבת יוציאוהו ויוליכוהו לבית הקברות או יניחוהו בארון ויחמרו בחמר ובזפת ע״י עכו״ם כדי שלא יהא ריחו נודף ולאחר שבת יוציאוהו ויקברוהו:
(ד) וע״ל סימן ש״ד - לענין עבדים אם מתעסקין על ידיהם:
(ה) ואפילו אם יכולין להשהותו להשהותו וכו׳ - עיין בה״ל:
(ו) וכ״ז בעשיית קבר וכו׳ - שהם מלאכות גמורות מדאורייתא וה״ה דאסור לחתך בעצמו בגד פשתן בין מה שחותכין במדה מן החתיכה הגדולה או מה שמחתכין לחתיכות קטנות כדי לתפרם אח״כ יחד כדרך שעושין בבגד דכל זה הוא בכלל מחתך [חכמת אדם] וכתבו הפוסקים דאפילו יש איזה חפירה בבה״ק שאפשר להניחו שם עד אחר יו״ט או אפילו קבר גמור רק שאיננו שלו ויצטרך לפנותו מותר לחפור ביו״ט ע״י עממים שאין זה כבוד למת לטלטל עצמותיו ולפנותו:
(ז) ותכריכים - ומ״מ אם אפשר ליקח תכריכים מוכנים מאחד והם לפי ערך מדתו בודאי אין עושין אפילו על ידי עממין:
(ח) אבל להלבישו - שאינו אלא טלטול בעלמא:

חילול קדושת יום טוב, אפילו מת ביום טוב שני, יש לדחות ההלויה והקבורה שלו למחרת יום טוב. ואפילו בימים טובים של ראש השנה, מת ביום טוב שני מותר לישראל להתעסק בקבורתו. כמו ביום טוב שני של גלויות. ודין יום טוב השני של ראש השנה כדין יום טוב הראשון ממש, לכל דבריו **(ילקו״י קצש״ע עמ׳ קה הל׳ ג)**.

(ט) ולחמם וכו' - דאין בכל זה איסור דאורייתא דמתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך וה"ה בהוצאה ואפילו למ"ד דשלא לצורך כלל מדאורייתא אסור בכגון זה דאיכא צורך קצת ומצוה דזילא ביה מלתא דלתעסקי עכו"ם בטהרתו וכה"ג שרי משום כבוד המת:
(י) ולהוציאו - פי' לקוברו אבל לטלטלו מן המטה לארץ כמו שנוהגין תיכף לאחר מיתה לא שרי רק ע"י ככר ותינוק וכמו בשבת דטלטול זה אינו צורך קבורה:
(יא) ולשומו בקבר - אבל לכסותו אח"כ בעפר לא שרי לכו"ע רק ע"י עממין דמילוי גומא הוי כבונה:
(יב) מותר ע"י ישראל - ומ"מ ללות חוץ לתחום אסור אף דתחומין גם כן אינן אלא מדרבנן כדלקמן בס"ו ושם יתבאר. ודע דאף שהמחבר העתיק לסעיף זה בלא פלוגתא יש כמה ראשונים שחולקים בזה ואומרים דלא התירו חכמים לישראל בזה בשום דבר כיון דסוף סוף צריכין אנו לעכו"ם לעיקר עסק הקבורה יעשה גם שארי דברים וכן הוא דעת רדב"ז בתשובה וכן נוטה ג"כ דעת הגר"א בביאורו ומ"מ מי שרוצה לנהוג כדעת השו"ע בודאי אין למחות בידו כי יש כמה פוסקים העומדים בשיטה זו:
(יג) ע"י קש וכו' - כלומר לטהרו ע"ג עור או נסר ולא ע"ג בגדים ובמה ירחצו בקש וה"ה בידו אבל לא בסדינין:
(יד) שלא יבא לידי סחיטה - אע"ג דמשעה ששורה אותו במים יש בו משום כיבוס וכדלעיל בסימן ש"ב ולא הוי ליה לנקוט חשש דסחיטה שאח"כ י"ל דמסתמא רוחצין המת בסדינים נקיים ולבנים ולהרבה פוסקים לא אמרינן בזה שרייתו זהו כיבוסו וכדלעיל בסימן ש"ב ס"ט אבל משום סחיטה יש כאן ובפרט דלאחר הרחיצה מלוכלך הסדין מזיעת המת וכה"ג ויבא לסחוט אותו והוא כיבוס גמור:

עין משפט ב,ג,ד – אורח חיים תקכו, ד

נושא ההלכה: קבורת מת ביו"ט שני

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבא: מת ביום טוב ראשון - יתעסקו בו עממים, **מת ביום טוב שני - יתעסקו בו ישראל, ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה, מה שאין כן בביצה. נהרדעי אמרי: אף בביצה, דמה דעתיך - דילמא מעברי ליה לאלול, הא אמר רב חיננא בר כהנא אמר רב: מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. אמר מר זוטרא: לא אמרן אלא דאשתהי, אבל לא אשתהי - משהינן ליה. רב אשי אמר: אף על גב דלא אשתהי נמי לא משהינן ליה. מאי טעמא? יום טוב שני לגבי מת - כחול שויוה רבנן, אפילו למיגז ליה גלימא ולמיגז ליה אסא.** אמר רבינא: והאידנא דאיכא חברי - חיישינן.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם מוצא ביו"ט שני גויים שיתעסקו במת אם רשאי ישראל להתעסק בו

רמב"ן, ר"ן – יכול להתעסק בו ישראל.

שאילתות – דוקא אם אין גויים יתעסקו בו ישראל.

לחפור לו קבר או לעשות לו ארון ע"י ישראל

רש"י – אסור, לפי שטרחתו מרובה, ודוקא הדס וגלימא שאין בהם טרחא התירו.

רא"ש, ר"ן, ריב"א – מותר מכ"ש מהדס שאין בו כ"כ צורך המת והתירו, כ"ש הני.

לעשות כיפה של בנין או של עפר

מהר"י אבוהב – אסור בשניהם.

ב"י – של בנין – אסור.
של עפר – מותר, לפי שהוא גמר קבורה.

להוליך המת למקום שיש בו בית קברות

רשב"א, ב"י – מותר.

ר"ת, הגהות אשירי, אור זרוע – אסור, דאפשר לקוברו במקומו ולאחר יו"ט לקוברו בבית קברות.

לשון הש"ע

ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל אפי' ביום שני של ראש השנה, ואפילו לא אשתהי, **(יח)** אפי' לחתוך לו הדס מהמחובר **(יט)** ולעשות לו תכריכין **(כ)** וארון **(כא)** ולחצוב לו קבר ולחמם לו מים לטהרו ולגזוז לו שערו, **(כב)** ואם אין באותה העיר מקום קברות לישראל, מוליכין אותו לעיר אחרת שיש בה שכונת קברות, אפילו חוץ לתחום, **(כג)** ומשכירין לו ספינה

להוליכו ממקום למקום, די״ט שני לגבי מת, **(כד)** כחול שויוה רבנן, ואפילו אפשר בעממין, יתעסקו בו ישראל, **הגה:** אבל באשכנז ובמדינות אלו אין נוהגין כן, **(כה)** אלא כל היכא דאפשר בעממין עושין הקבר והארון ותכריכין ע״י עממין, ושאר הדברים עושים ישראלים **(כו)** כמו בי״ט ראשון, אבל אם לא אפשר בעממין, מותר לעשות הכל ע״י ישראל (מרדכי הל׳ אבל ותה״ד סימן פ״ב), **(כז)** חוץ מן הכיפה שבונים על הקבר שאין בונין אותה ביום טוב. **הגה: (כח)** אבל מותר לכסותו בעפר כדרכו בחול (ב״י), ודלא כיש מחמירין, כנ״ל. במה דברים אמורים, כשרוצים לקוברו בו ביום, **(כט)** אבל אם אין רוצים לקוברו בו ביום, אין עושים לו שום דבר איסור מלאכה, אפילו ע״י אינו יהודי, **(ל)** אבל טילטול מותר (ודין ק״ש ותפלה אם מת לו מת בי״ט ראשון או שני, ע״ל סי׳ ע״א סעיף ב׳ ולקמן סימן תקמ״ח בסעיף ה׳).

משנה ברורה

(יח) אפילו לחתוך לו הדס - במקומות שנוהגין להניח הדס על מטת המת ואע״פ שאין זה מעיקרי צרכי הקבורה אלא בשביל כבוד:

(יט) ולעשות לו תכריכין - לחתוך ולתפור ואע״פ שאפשר לכרוך את המת בסדין שלא בתפירה. ומ״מ אם יכול למצוא תכריכים מוכנים כמדתו אין לעשות חדשים וכמו שכתבנו לעיל בס״א ואם מטונפים הם מותר לכבסם:

(כ) וארון - אם אין לו נסרים מוכנים מותר לנסור ביום טוב ועיין בסימן תקמ״ז:

(כא) לחצוב לו קבר - יש שכתבו דמ״מ כל מה שאפשר למעט בחלול ממעטין וע״כ כתבו דבמקום שיש בני חבורה שרגילין לחפור ולתפור ולעסוק אין רשאין אחרים זולת בני החברה לעסוק בקבורת המת אם לא שהוא ע״ש סמוך לחשיכה דאז כל הזריז לסייעו שלא יבאו לידי חילול שבת הרי זה משובח וכמה אחרונים מקילין בזה משום דיו״ט שני לגבי מת כחול הוא:

(כב) ואם אין באותו עיר וכו׳ - אבל אם יש ביה״ק אלא שהוא צוה לפני מותו להוליכו לקברות אבותיו אין לחלל יו״ט בשביל זה ומאחר שעכ״פ מצוה לקיים דברי המת מלינים אותו עד אחר יו״ט ואח״כ יוליכוהו למקום אבותיו ואם יש לחוש שיסריח קוברין אותו ביו״ט בעירו:

(כג) ומשכירין לו ספינה וכו׳ - או עגלה להוליכו עד מקום הקבורה ומותר גם להוליכו על בהמת ישראל. ודוקא האנשים הקברנים מותרים ליכנס לספינה אבל אנשים אחרים כדי ללוותו אסורים ויבואר עוד לקמן בסעיף ז׳:

(כד) כחול שויוה רבנן - ומ״מ אינו כחול ממש וכל דבר שאסור בחוה״מ אסור ביו״ט שני במכש״כ כגון לחצוב אבנים לקבר וכן לקצץ עצים מיער כדי לעשות מהם ארון דאסור בחוה״מ וכמבואר בסימן תקמ״ז וה״ה הכא וגם מבואר שם דלנסור עצים לקרשים לעשות מהן ארון ולקצוץ הדסים ולתפור תכריכין וכה״ג אינו מותר רק בחצירו של מת וכה״ג כדי שיראו הכל שבשביל מת הוא עושה ובאדם מפורסם שמת מותר לעשות אפילו בשוק שהכל יודעים שבשבילו הוא ומבואר שם עוד דבמקומות שאין יהודים הרבה דרים בעיר אפילו באדם דעלמא מותר לעשות כל המלאכות שלא במקומו של מת דכיון שישראלים מועטים כשמת אחד הכל יודעים ואם מותר לילך חוץ לתחום להביא משם מת לקוברו או להביא תכריכין וארון למת יתבאר לקמן בסעיף ח׳:

(כה) אלא כל היכא דאפשר בעממין - ודוקא שיש עממין לפנינו אבל אם צריך להמתין הרבה שעות עד שיבאו עכו״ם ומתוך כך יבא המת לידי בזיון לנפוח וכיו״ב א״צ להמתין ויתעסקו בו ישראל:

(כו) כמו ביו״ט ראשון - ומ״מ כתבו האחרונים דמותר לטהרו בסדין כדרכו ול״ג שמא יבא לסחיטה רק שיזהר שלא יעשה סחיטה בידים ונ״ל שידקדקו שיהיו הסדינים נקיים דאי לא שרייתו הוא כיבוסו וכדלעיל בס״ק י״ד. ומותר ללותו חוץ לתחום וכדלקמן בס״ו אע״ג דביו״ט ראשון אסור דמ״מ לא הוי מלאכה:

(כז) חוץ מן הכיפה וכו׳ - היינו שהיה דרכם לבנות בנין וזהו אסור כיון שכבר נקבר למה לנו לחלל יו״ט:

(כח) אבל מותר לכסותו בעפר - היינו אפילו כמו שנוהגין לצבור עפר על הקבר עד שנעשה כמו תל דגמר קבורה הוא. ומשמע מסתימת רמ״א דאפילו למנהגנו דמחמרינן במלאכות גמורות לעשות ע״י עכו״ם מ״מ בזה לא נהגו להחמיר:

(כט) אבל אם אינם רוצים - כגון שמלינים אותו לכבודו. וה״ה אם היה סמוך לערב ואין שהות לקוברו ועיין לקמן בס״ח דלפעמים מותר להתחיל לעסוק לצורך המת ביו״ט כדי למהר קבורתו בחול ושם יתבאר:

(ל) אבל טלטול מותר - אפילו ע״י ישראל ואין בכלל זה הוצאה ואפילו לכרמלית אסור [אחרונים] ומסקנת רוב האחרונים דאפילו טלטול אינו מותר לצורך החיים כגון לפנותו מן הבית כדי שהכהנים יכנסו לבית או מפני עגמת נפש אלא א״כ שהוא צורך המת כמו מחמה לצל וכה״ג ואף בזה מחמירים שאינו מותר רק ע״י ככר ותינוק וע״פ המבואר לעיל סימן שי״א:

עין משפט ה,ו – אורח חיים תקכז, כב

נושא ההלכה: עירוב על תנאי ב- ב׳ ימים טובים של ר״ה / של גלויות

לשון מקור ההלכה בגמ׳

רבינא הוה יתיב קמיה דרב (אסי) (מסורת הש״ס: אשי), בשני ימים טובים של ראש השנה, חזייה דהוה עציב, אמר ליה: אמאי עציב מר? - אמר ליה: דלא אותיבי עירובי תבשילין. - אמר ליה: ולותיב מר האידנא, מי לא אמר רבא: **מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה!** - אמר ליה: אימר דאמר רבא בשני ימים טובים של גליות, בשני ימים טובים של ראש השנה מי אמר? - והא אמרי נהרדעי: אף ביצה מותרת. - אמר ליה רב מרדכי: בפירוש אמר לי מר דלא סבר להא דנהרדעי.

לשון הש״ע

אם נזכר בי״ט ראשון שלא עירב, אם הוא בי״ט של ר״ה אינו יכול לערב על תנאי, אבל אם הוא בי״ט של גליות יכול לערב בתנאי, אם היום קודש אינו צריך לערב, ואם היום חול, בעירוב זה יהא שרי לן לאפויי ולבשולי וכו׳, ולמחר אין צריך לומר כלום. וי״א דאי לית ליה מידי דבשיל מאתמול, לא מהני תנאו.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף יז. עין משפט ה (עמ׳ 129)

עין משפט ז – יורה דעה יג, ג

נושא ההלכה: דיני ולד נבלה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אתמר: אפרוח שנולד ביום טוב, רב אמר: אסור, ושמואל ואיתימא רבי יוחנן אמר: מותר. רב אמר: אסור, מוקצה הוא. ושמואל ואיתימא רבי יוחנן אמר: מותר, הואיל ומתיר עצמו בשחיטה. אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב: וכי מה בין זה לעגל שנולד ביום טוב? - אמר להו: הואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה. - **ומה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה?** - שתיק רב. אמר רבה ואיתימא רב יוסף: מאי טעמא שתיק רב? לימא להו: הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים!

לשון הש״ע

אם לא שחט האם, אלא קרעה, וכן אם שחטה ונתנבלה בידו או שנמצאת טריפה, אם העובר (הנמצא בה) בן ט׳ חי, טעון שחיטה לעצמו וניתר בה, ואם הוא בן ט׳ מת או בן ח׳ אפילו חי, הרי זה אסור. **הגה:** ועכשיו אין להתיר שום ולד הנמצא בבהמה, אם האם טריפה, (הגהות מיימוני בשם סמ״ג סוף לאוין קל״ו ואו״ה סוף כלל נ״ה), ולא מהני לו שחיטת עצמו דחיישינן שמא אינו בן ט׳.

עין משפט ז – יורה דעה עט, ג

נושא ההלכה: דיני ולד טריפה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש״ע

הנולד מן הטריפה, מותר [28].

◆ הלכה למעשה ◆

[28] הנולד מן הטריפה מותר, והיינו שהבהמה נתעברה קודם שנטרפה. אך ביצה טריפה אסורה, אחר שגדלה באיסור. וכן ולד הנמצא בנבילה מותר באכילה **(ילקו״י איסור והיתר כרך ב עמ׳ נז- נח)**.

הלכות דף ו:

עין משפט א – אורח חיים תצח, ה

נושא ההלכה: דין עגל שנולד ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

עגל שנולד ביום טוב – מותר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם אין הכנה בעגל שנולד ביו"ט כמו ביצה שנולדה ביו"ט

דוקא ביצה חשיב הכנה דע"י הלידה הוכנה לגדל אפרוח וגם טובה יותר לאכילה, אבל עגל טוב לאכילה וראוי לכל דבר קודם הלידה אם נשחטה אמו, כמו לאחר הלידה.

אימתי עגל שנולד ביו"ט מותר לאוכלו בו ביום

רבינו ירוחם, ב"י – שקים ליה שכלו לו חודשיו, אבל א"צ שיפריס ע"ג קרקע.

רא"ש – צריך ג"כ שיפריס ע"ג קרקע *.

* **מהר"י בן חביב** – אף דלענין טריפה אם כבר נשחט אין אוסרים אם לא הפריס היינו משום שהוא כדיעבד, אבל לשחוט ביו"ט לכתחילה בלי שיפריס, אסור.

עגל שנולד בשבת אם רשאי לאוכלו ביו"ט שלאחריו

רבינו אפרים – אסור משום הכנה משבת ליו"ט.

רשב"א, בעל העיטור, ר' המגיד, רא"ם – מותר, ואין שייך בו הכנה דאף במעי אימו היה ראוי.

לשון הש"ע

עגל שנולד בי"ט, מותר לשחטו אם האם **(כח)** עומדת לאכילה, **(כט)** והוא דקים ליה בגויה שכלו לו **(ל)** חדשיו. **הגה: (לא)** ובעינן גם כן שהפריס על גבי קרקע (טור והרא"ש), **(לב)** דחיישי' שמא יראה בו ריעותא באיברים הפנימיים ונמצא שחט בי"ט שלא לצורך, כך נראה לי מדברי הרא"ש והטור. **ואם היו** שבת וי"ט סמוכים זה לזה, **(לג)** נולד בזה מותר בזה.

משנה ברורה

(כח) עומדת לאכילה - ר"ל דאז מותר אפילו למאי דפסק לעיל בסימן תצ"ה ס"ד דמוקצה אסור ביו"ט ומטעם דכיון שאמו מוכנת לאכילה הרי הוא מוכן אגב אמו שאם היה רוצה היה שוחט האם קודם שנולד העגל ואוכל שניהם ביו"ט [ואפי' אם ידוע שהאם היא טרפה מ"מ אינה מוקצה ביו"ט שהרי היא מוכנת כבר לכלבים א"כ גם העגל ממילא אינו מוקצה] ולפי מנהג מדינותינו שאין אוסרין מוקצה ביו"ט אלא נולד [כמו שפסק הרמ"א שם בהג"ה] יש להתיר עגל שנולד ביו"ט אפילו אם אמו עומדת לגדל ולדות ואין לאסרו משום נולד כיון שהלידה לא עשתה שינוי בגופו כלל שהרי אף קודם לידתו היה ראוי לאכילה כמו אחר שנולד:

(כט) והוא דקים ליה וכו' - והאידנא אין אנו בקיאין בזה כדאיתא ביו"ד סימן י"ג סס"ג וע"כ אין שוחטין עגל שנולד ביו"ט או בשבת עיו"ט קודם יום שמיני שמא נפל הוא והיכא דצריך להמתין שבעה ימים כגון לדידן שאין אנו בקיאים אם כלו חדשיו וחל יום שמיני ביו"ט א' י"ל דאסור דאתקצאי בין השמשות וה"ה כשחל יום שמיני ביו"ט ב' [פמ"ג במשב"ז] אבל בספר ישועות יעקב מתיר בזה כיון דרוב הולדות ולד מעליא ילדן ובודאי יגיע לכלל היתר לא חשיב מוקצה:

(ל) חדשיו - בן ט' חדשים לגסה וחמשה לדקה:

(לא) ובעינן גם כן שהפריס וכו' - דעי"ז יצא מחשש שמא נתרסקו איבריו ביציאתו מן הרחם שהוא מקום צר:

(לב) דחיישינן וכו' - ר"ל אע"פ שאם נולד בחול היכי דידעינן שכלו לו חדשיו מותר לשוחטו בו ביום ואין חוששין שמא נתרסקו איבריו וא"צ בדיקה באיבריו הפנימים מ"מ ביו"ט חיישינן שמא בלא מתכוין יראה חשש טריפות

באיבריו הפנימיים ונמצא ששחט ביו"ט שלא לצורך. ודעת הרש"ל וט"ז דא"צ להפריס ואין לחוש לכל הני חששות אך לדידן אין נ"מ בכל זה דאין אנו בקיאין בכלו חדשיו וכנ"ל:

(לג) נולד בזה מותר בזה - אעפ"י שהוא יו"ט ואין שבת מכינה ליו"ט לפי שאין לידה זו חשיבא הכנה כיון שהיה ראוי לאכילה קודם הלידה כמו אחר הלידה:

עין משפט ב – אורח חיים תקיג, ח

נושא ההלכה: דין אפרוח שנולד ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אפרוח שנולד ביום טוב - אסור.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אפרוח שנולד ביו"ט אם מותר באכילה

ר"ח, רמב"ם, גאונים, רא"ש, ב"י - אסור משום מוקצה.

רז"ה, רשב"א – מותר.

אפרוח שנולד בשבת אם מותר לאכילה ביו"ט שלאחריו

ר"ן, רבינו יחיאל – אסור משום הכנה **א.** דבעודו בקליפתו אינו ראוי לכלום
ב. דכיון דביומו אסור אף הכא אינו מכין לחבירו.

לשון הש"ע

אפרוח שנולד בי"ט, **(לו)** אסור. ואם נולד בשבת, **(לז)** אסור בי"ט שלאחריו.

משנה ברורה

(לו) אסור - באכילה ובטלטול עד הערב מפני שהוא מוקצה ואף המתירין מוקצה ביו"ט מודים במוקצה כזה שעד שיצא האפרוח לאויר העולם לא היה ראוי לכלום דאף הכלבים לא היו אוכלין אותו כשהוא בקליפתו:

(לז) אסור ביו"ט שלאחריו - י"א דהוא מן התורה לפי שע"י לידה זו הוכן לאכילה וכיון שבשבת א"א לשחטו ולאכלו נמצא שהוכן בשבת לאכלו ביו"ט שלאחריו וכבר נתבאר דאין שבת מכינה ליו"ט. וי"א דהוא רק מדרבנן לפי שבשבת גופא הוא מוקצה ואין יכול לאכול ולטלטלם באותו יום כלל ואם נתירו ביו"ט נמצא ששבת הכין ליו"ט:

עין משפט ב – יורה דעה טו, א

נושא ההלכה: אפרוח שלא נתפתחו עיניו

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: אפרוח שנולד ביום טוב - אסור. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף בחול אסור, לפי שלא נתפתחו עיניו. כמאן אזלא הא דתניא: (ויקרא יא) לכל השרץ השרץ על הארץ - לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם, כמאן - כרבי אליעזר בן יעקב.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אפרוח שלא נתפתחו עיניו אם מותר באכילה

רא"ש – אסור.

רי"ף, רמב"ם, רשב"א, בעל העיטור, תרומה, ב"י – מותר.

לשון הש"ע

אפרוח כל זמן שלא יצא לאויר העולם, אסור, ולאחר שיצא לאויר העולם, מותר מיד [29].

עין משפט ג – יורה דעה פז, ה

נושא ההלכה: אכילת ביצים הנמצאים בעופות בחלב

לשון מקור ההלכה בגמ'

השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות - מותרות לאכלן בחלב!

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה גדר ביצה גמורה

רשב"א, ר"ן, ב"י – כל שיש לה חלבון וחלמון אף שמעורה בגידים.

רש"י, רא"ם, ר' ירוחם – כל שהחלמון לבדו נגמר.

מרדכי, רשב"ם – עד שתגמר קליפתה ותתקשה.

לשון הש"ע

ביצים הנמצאים בעופות, אם הם גמורות דהיינו שיש להם חלבון וחלמון, אע"פ שהיא מעורה בגידים, הרי זו גמורה ומותר לאכלה בחלב. **(יא)** אבל אם אין לה אלא חלמון, אסור **(יב)** לבשלם בחלב. אבל אם אכלם בפני עצמם, מותר לאכול אחריהם גבינה או חלב [30].

הלכה למעשה

[29] אפרוח כל זמן שלא יצא לאויר העולם אסור באכילה. ולאחר שיצא לאויר העולם מותר לשוחטו מיד. ואפילו לא גדלו הנוצות ולא נתפקחו עיניו, מותר. ומיהו יש אומרים דהיינו דוקא בנולד עם הכנפים, דהיינו נוצה גדולה שעל גופו, שיש לה קנים, דכל עוף שלא גדלו כנפיו יש לאסור. ובדיעבד אם שחטו אפרוח קודם שגדלו הנוצות, יש מתירים אותו באכילה, ויש אוסרים **(הליכו"ע ח"ה עמ' רנב, ילקו"י איסור והיתר כרך א עמ' נט)**.
ביצה הנמצאת בתרנגולת, ונגמר רק החלמון שלה, אף שהיא עדיין מעורה בגידין עם שלל הביצים, אם אכלה (בפני עצמה) מותר לאכול אחריה גבינה, ואין צריך להמתין כלל. ויש מחמירין בזה, ולכן הרוצה להחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. אך מעיקר הדין יש להורות להיתר. שדוקא לאכלם ביחד עם חלב, אפילו בלא בישול, אסור, אבל לאכול אחריהם מותר **(ילקו"י איסור והיתר כרך ג עמ' רפב)**.
ביצה שנגמר רק החלמון שלה, והיא עדיין מעורה בגידין, ועברו ובישלו את הביצה בחלב, יש להקל שלא לאסור התערובת (אף כשאין ששים) **(ילקו"י איסור והיתר כרך ג עמ' רפא)**.

[30] ביצים הנמצאים בעופות לאחר שחיטה, אם הם גמורות, דהיינו שיש להם חלבון (הלבָן) וחלמון (צהוב), אף על פי שהיא מעורה בגידים (יש בה כעין חוטים אדומים) הרי זו ביצה גמורה ומותר לאכלה בחלב. אבל אם אין לה אלא חלמון אסור לאכלה בחלב. אבל מותר לבשלה עם חלב שלא על דעת לאוכלה, שהרי אפילו בשר עוף עצמו מעיקר הדין מותר לבשלו עם חלב, כשאינו אוכלו. ואף לסברת האומרים דאסור לבשל עוף בחלב משום מראית העין, בביצה לא שייך לאסור משום מראית העין **(ילקו"י איסור והיתר כרך ג עמ' רעה)**.

עין משפט ד – אורח חיים תקיג, ז

נושא ההלכה: ביצים שנמצאו בתרנגולת ששחט ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות - מותרות לאכלן ביום טוב!

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ביצים גמורות שנמצאו בתרנגולת שנשחטה ביום שאחר השבת

רי"ף, רא"ש, ר"ן, ר' המגיד – מותרות ואין בהם משום הכנה דבמעי אימה לא נגמרה עד שתצא.

רבינו אפרים – אסורות מספק שמא אם לא הייתה נשחטת הייתה יולדת היום.

לשון הש"ע

השוחט תרנגולת ומצא בה **(לג)** ביצים גמורות, **(לד)** מותרות, ואפילו ביום טוב **(לה)** של אחר השבת[31].

משנה ברורה

(לג) ביצים גמורות - היינו אפילו בקליפתן:

(לד) מותרות - דכל זמן שלא נולדה חשבינן זה כגופה:

(לה) שלאחר השבת - ולא אמרינן שמא אם לא היה שוחטה היו נולדין היום ונמצא שכבר נגמרו מאתמול בשבת והוי הכנה משבת ליו"ט דאף אם נגמרה בשבת אינה חשיבא הכנה אא"כ נולדה ע"י גמר זה אבל כ"ז שלא נולדה אין גמר זה נקרא הכנה שטעמה משובח יותר כשנולדה:

הלכה למעשה

[31] השוחט תרנגולת ונמצא בה ביצים גמורות מותרות, מפני שאין זה דבר המצוי תמיד, ובדבר שאינו מצוי אלא אקראי בעלמא לא גזרו בו חכמים. ואפילו ביום טוב שלאחר השבת השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות באכילה **(חזו"ע יו"ט עמ' לג, ילקו"י מועדים עמ' תפז)**.

הלכות

דף ז

הלכות דף ז.

עין משפט א,ג – אורח חיים תקיג, ו

נושא ההלכה: ביצה שיצאה רובה ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דאמר רבי יוחנן: ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה - מותרת לאכלה ביום טוב.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לקנות ביצים מהנכרי ביו״ט ראשון של ר״ה או ביו״ט של גלויות ביום

תוספות – מותר, לפי שרוב ביצים אינם בני יומן, ואזלינן בתר רובא, ודוקא שהביא הגוי לשוק, אבל לא לילך אליהם דהווי קבוע ונידון כמחצה על מחצה.

רשב״א, מרדכי *, ר״ן – אסור בכל גווני דהוא דבר שיש לו מתירין.

* וטעמו הוא דביצים נחשבות כדבר המתכבד שמיד שנולד נאכל, וא״כ אין רוב מאתמול.

לשון הש״ע

ביצה שיצאה רובה מעי״ט וחזרה ואח״כ נולדה ביו״ט, **(כ)** מותרת, לפיכך אפילו בדק בקינה של תרנגולת עי״ט סמוך לחשיכה ולא מצא בה ביצה, **(כא)** ולמחר השכים ומצא בה ביצה, מותרת, שתרנגולת **(כב)** אינה יולדת בלילה, ואנו תולין שמאתמול יצא רובה וחזר, והוא שיש תרנגול זכר תוך ס׳ בתים ואינו מפסיק נהר שאין בו גשר, שאם לא כן **(כג)** אפשר שתלד בלילה ואסור. **(כד)** אבל אם לא בדק מעי״ט, אפילו ליכא זכר בהדה שריא, שאנו תולים שמאתמול נולדה. **(כה)** ובלא זכר רובן יולדת ביום, לפיכך מותר ליקח ביצים מן האינו יהודי בליל ראשון של יו״ט, דתלינן שמעי״ט נולדו, **(כו)** וכן בליל שני של שני ימים טובים של גליות, אבל לא בליל שני **(כז)** של ר״ה ולא בליל יו״ט שאחר השבת. **הגה:** וא״י המביא ביצים בי״ט ראשון **(כח)** ומסיח לפי תומו שנולדו מאתמול, **(כט)** מותר לסמוך עליו, (מרדכי ריש ביצה). ודוקא בי״ט שחל באמצע השבוע, אבל בי״ט שחל באחד בשבת, שאז יש לחוש **(ל)** שמא נולדה בשבת ואסור מדאורייתא בי״ט, **(לא)** אין אינו יהודי מסיח לפי תומו נאמן, ודוקא בי״ט ראשון, אבל **(לב)** בי״ט שני, אפילו ר״ה, נאמן, דאינו אלא דרבנן. (תה״ד סי׳ ע״ט).

משנה ברורה

(כ) מותרת - דכיון שיצתה רובה הרי היא כילודה:
(כא) ולמחר השכים - היינו קודם עלות השחר דאם לאח״כ תלינן שהיום ילדה דיצתה רובה וחזרה לא שכיח:
(כב) אינה יולדת בלילה - דכל שתשמישו ביום נולד רק ביום ותרנגול תשמישו ביום הוא ואף דאם התרנגולת מתחממת מן הקרקע תוכל לילד לפעמים אף בלילה לא תלינן בזה דכיון דאיכא זכר אפילו בבית אחר רחוק ממנה [היינו עד ס׳ בתים] ושומעת קול קריאתו אינה רוצה להתחמם מן הקרקע ונזקקת להתרנגול ומש״כ שאין בו גשר שאם יש בו גשר תעבור על הגשר:
(כג) אפשר שתלד בלילה - ואע״פ שרובן אפי׳ מתחממות מן הקרקע אינן יולדות בלילה כאן אזלינן בתר המיעוט כיון שבדק אתמול ולא היה שם ביצה והיום השכים קודם עמוד השחר ומצא ולא תלינן דיצתה רובה מאתמול וחזרה דזה הוי מיעוטא דמיעוטא וניחא לן טפי למיתלי דילדה בלילה:
(כד) אבל אם לא בדק וכו׳ - פי׳ והשכים קודם עמוד השחר ומצא אבל אם לאחר עמוד השחר מצא אסור מספק ואף דהוא ספק דרבנן בדבר שיש לו מתירין מחמרינן אפילו בספיקא וכנ״ל:
(כה) ובלא זכר רובן וכו׳ - ר״ל אפילו בלא זכר עכ״פ רובן יולדות ביום ולא הוי ספק השקול:

(כו) וכן בליל שני וכו' - דאפילו אם נאמר שנולדה ביו"ט ראשון הרי נולדה בזה מותרת בזה וכנ"ל בס"ה אבל אם הביא ביום אפילו ביו"ט שני של גליות אסורה דשמא היום נולדה:

(כז) של ר"ה וכו' שאחר השבת - דאפילו אם נאמר שנולדה ביום ראשון של ר"ה או בשבת הרי ג"כ אסורה וכנ"ל בס"ה ואפילו אם חל יו"ט שני אחר השבת ומיירי שאין העכו"ם מספר כלל אימתי נולדה או שמספר שנולדה קודם ואינו לפי תומו כגון לאחר ששאלו ישראל אימתי נולדה משיבו שקודם ר"ה או קודם שבת:

(כח) ומסל"ת וכו' - ומיירי דלא ידע הנכרי דביצה שנולדה היום אסורה לישראל דאם ידע אף שהוא מסל"ת אינו נאמן דמתכוין להשביח מקחו שיקחו ממנו כיון שהביצים הם שלו אבל אם הביצים הם של ישראל והעכו"ם מסיח לפי תומו שנולדו מעיו"ט אע"פ שהוא יודע שביצה שנולדה היום אסורה לישראל מ"מ כיון שלהגוי עצמו אין מגיע שום תועלת ממה שמשקר לומר שנולד מקודם מותר לסמוך עליו כיון שמסיח לפי תומו:

(כט) מותר לסמוך עליו - כיון שהוא מילתא דרבנן וגם לא איתחזק איסורא:

(ל) שמא נולדה בשבת - ודעת המ"א דאפילו נולדה בשבת ליכא איסור דאורייתא לאכלה אלא עיקר החשש שמא נולדה היום וא"כ נגמרה מאתמול במעיה דכל ביצה דמתיילדא האידנא מאתמול גמרה לה ונמצא דשבת הכין ליו"ט ואסור מן התורה ולפ"ז אם הביאה ביום א' קודם עמוד השחר דליכא למיחש שמא נולד בלילה ועכו"ם מסל"ת דנולד מע"ש שרי דאף את"ל שנולדה בשבת אין איסורה אלא מדרבנן ובדרבנן מסל"ת נאמן:

(לא) אין עכו"ם מסל"ת נאמן - ובמדינותינו ששכיחי הרבה ביצים ומביאים הרבה בבת אחת ודאי רוב מהביצים שמביאים למכור הם מהנולדים מכבר וע"כ נאמן הנכרי כשמסל"ת ואומר שנולדו קודם שבת וכ"ז כשמביא העכו"ם הביצים לבית ישראל ואם הולך הישראל לבית העכו"ם ליקח ביצים עיין בר"ן ובמחה"ש במה שהביא בשם השיטה מקובצת:

(לב) ביו"ט שני אפילו ר"ה - ר"ל שחל ר"ה ביום השבת וביום א' והביא העכו"ם ביום א' נאמן במסל"ת דגם הוא אינו אלא מדרבנן דאנן בקיאין בקביעא דירחא והעיקר הוא יום הראשון ובדרבנן נאמן העכו"ם במסל"ת:

הלכות דף ז:

עין משפט ד - יורה דעה כח, ה

נושא ההלכה: הנחת עפר תחת הדם

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דאמר רבי זירא אמר רב: השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה, שנאמר (ויקרא יז) ושפך את דמו וכסהו בעפר, עפר לא נאמר, אלא בעפר, מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם צריך לזמן את העפר שלמטה

תוספות, רא״ש – א״צ, ואם היה נתון שם נחשב כאילו הוא נתן.

רש״י, בעל העיטור, ב״י – אף אם היה שם צריך להזמינו בפה לשם שחיטה.

לשון הש״ע

צריך שיהיה למטה עפר תיחוח, וצריך להזמינו בפה, ויש אומרים שאינו צריך [32].

עין משפט ה – אורח חיים תצח, יד

נושא ההלכה: עפר מוכן לצורך שחיטת חיה ועוף ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה. אמר רבי זריקא אמר רב יהודה: והוא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום. והא קא עביד כתישה! - אמר רב חייא בר אשי אמר רב: בעפר תיחוח.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מתי יכול לשחוט ביו״ט לכתחילה

טור, תוספות בפירוש דברי ר״ת –

יש לו דקר נעוץ מאתמול בעפר תיחוח- מותר *.

* שמאחר והוא נעוץ מאתמול א״צ לחפור, ומאחר שהוא עפר תיחוח א״צ לכתוש, ואע״פ שלא הזמין העפר מאתמול (היינו שנעיצת הדקר לא הייתה לשם הזמנת העפר).

הזמין העפר מאתמול ואין לו דקר נעוץ – כ״ש שמותר *.

* דכל שהזמין את העפר מאתמול מותר לטלטלו להדיא.

רי״ף - יש לו דקר נעוץ מאתמול בעפר תיחוח – הזמין הדקר מאתמול – יכול לשחוט.
לא הזמין הדקר מאתמול – אינו יכול לשחוט.

◆ הלכה למעשה ◆

[32] צריך שיהיה למטה עפר, וצריך להזמין את העפר בפיו. ואם שחט ולא היה עפר למטה, צריך לגרור הדם וליתנו בעפר, ולכסות עפר תיחוח עליו **(ילקו״י איסור והיתר כרך א עמ׳ ק)**.

במקרה שכבר שחט ויש לו דקר מוכן מאתמול בעפר תיחוח

ב"י – לכו"ע מותר לכסות.

הזמין העפר ע"מ לכסות בו ואין לו דקר נעוץ

ב"י – הקשה דמה לי הזמינו שהרי אם אין לו דקר נעוץ נמי אסור יהיה לכסות בו שהרי הוא חופר וקא עביד גומא. ותירץ שכשהזמינו לא גזרו בו חכמים, אך כשלא הזמינו גזרו חכמים שיהיה לו דקר נעוץ דכיון שחופר גומא ואינו צריך לעפרה פטור עליה, אך מ"מ איסורא איכא, א"כ לא רצו חכמים ביו"ט להתיר לעשותו לכתחילה בלא דקר נעוץ שאז נראה שחופר גומא, אך ביש לו דקר נעוץ מאתמול לא מחזי כחופר גומא להדיא.

כששחט כבר ואין לו עפר מוכן אם יכול לכסות באינו מוכן

סמ"ג בשם מורו, סמ"ק, הגמ"י בשם ר' יהודה – יכול לכסות.

* **סמ"ג** – כתב דקשה שהרי בגמרא מדובר ביש לו דקר נעוץ מבעוד יום, וכתב ב"י שטעמם הוא שהם סומכים בדיעבד על ר"ת.

לשון הש"ע

לא ישחוט אדם **(סט)** חיה ועוף ביו"ט, אלא אם כן יש לו **(ע)** עפר מוכן **(עא)** מבעוד יום [33], ואם עבר ושחט, אם יש לו **(עב)** דקר (פי' כעין יתד של ברזל שחופרין בו את הקרקע) נעוץ מבעוד יום **(עג)** בעפר תיחוח, **(עד)** מכסהו בו (ואפילו היה צריך **(עה)** לכמה דקירות, שרי) (ב"י).

משנה ברורה

(סט) חיה ועוף - שצריכין כיסוי הדם:
(ע) עפר מוכן וכו' - ויהיה העפר תיחוח שיוכל לכסות בו ולא יצטרך לכתשנה דכתישת רגבים הוא מלאכה גמורה דהוא תולדה דטוחן ולא הותרה ביו"ט וה"ה באפר של הסקה שהוסק מבעוד יום דמסתמא מוכן הוא לכל תשמיש וכדלקמיה בסט"ו וכשיש לו עפר מוכן או אפר יטלטלנו ויניח למטה במקום שישחוט ואחר השחיטה יכסנו בם גם למעלה דצריך כיסוי בתיחוח למטה ולמעלה כמבואר ביו"ד סימן כ"ח וע"ש ביו"ד דאם שחט ע"ג קרקע קשה ויש שם דם הרבה יטול קצת ממנו ויתנו בעפר תיחוח ויכסהו אכן אם נתייבש הדם קצת אסור לגוררו ביו"ט דשמא אתי לאשוויי גומות דהוי מלאכה דאורייתא:
(עא) מבע"י - דאם ירצה לחפור ביו"ט כדי לכסות יש בזה תרי איסורי אחד משום חפירת גומא ואחד משום טלטול העפר דהוא מוקצה. ומש"כ אם יש לו וכו' דאם אין לו לא יכסהו עד הערב:
(עב) דקר נעוץ מבעוד יום - דעל ידי זה שנעוץ הדקר בקרקע הו"ל הקרקע כחפור ועומד ודעת כמה פוסקים דבעינן שינעוץ בהדיא לשם הכנה לצורך מחר:
(עג) בעפר תיחוח - דבעפר קשה הלא צריך לכתוש כדי לכסות ואסור וכנ"ל ואע"ג דבתיחוח נמי הלא קעביד גומא עכשיו בהוצאת העפר אין בזה איסור דאורייתא דהוא מלאכה שא"צ לגופה וגם הוא מקלקל והתירו בדיעבד כששחט משום מצות כיסוי ומשמע מהפוסקים דחשש גומא אינו אלא כשהיה רק מעט עפר תיחוח באמצע וסביב קרקע קשה וכשנוטל העפר נשאר גומא אבל כשהיה עפר תיחוח הרבה סביב אין עושה גומא בנטילתו שמיד שנוטל העפר נשאר עפר אחר במקומו. ומ"מ לענין לשחוט לכתחלה אפילו על סמך עפר כזה אסור דנעיצת דקר אינה הכנה גמורה להוציא מידי מוקצה שהרי מ"מ לא נטלו להעפר ממקום חיבורו מבעוד יום ולא התירו ע"י נעיצת דקר אלא בדיעבד כשכבר שחט:
(עד) מכסהו בו - וכתבו האחרונים דאם העפר תיחוח היה הרבה עד שלא נעשה גומא ע"י נטילתו העפר יכול לכסות בדיעבד כשכבר שחט אפילו לא היה שם דקר נעוץ מבע"י:
(עה) לכמה דקירות - שכשנעץ הדקר להכנה מסתמא דעתו היה להכין מן העפר כפי השיעור שיצטרך לו לכיסוי ויש מאחרונים שסוברין דהכנה שהכין מאתמול לא מהני אלא לאותו דקר שנעץ שהזמינו לכך אבל לא לדקור מחדש בשביל זה וכ"ש להפוסקים שסוברין דהטעם דבעינן דקר נעוץ מבע"י כדי שלא יהא חשש חפירה ביו"ט פשיטא דאסור לדקור מחדש ביו"ט:

הלכה למעשה

[33] אין לשחוט עוף ביו"ט אלא אם כן הכין עפר מערב יו"ט כדי שיוכל לכסות את דמו, וצריך להיות ג"כ עפר מוכן למטה ע"י שיזמינו בפיו לצורך כיסוי הדם **(חזו"ע יו"ט עמ' כא).**

הלכות
דף ח

הלכות דף ח.

עין משפט ג – אורח חיים תצח, טו

נושא ההלכה: דין כיסוי הדם באפר כירה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

שאפר כירה מוכן הוא. אפר כירה מאן דכר שמיה? - אמר רבה: הכי קאמר: ואפר כירה מוכן הוא. אמר רב יהודה אמר רב: **לא שנו אלא שהוסק מערב יום טוב**, אבל הוסק ביום טוב - אסור.

לשון הש״ע

אפר כירה שהוסק מעי״ט, **(עו)** מותר לכסות בו. אבל אם הוסק בי״ט, **(עז)** אסור, **(עח)** אא״כ הוא חם שראוי לצלות בו ביצה. ואם שחט, מותר לכסות בו **(עט)** אע״פ שאינו ראוי לצלות בו ביצה. **((פ)** ומיהו עדיף טפי לכסות בדקר נעוץ בעפר תיחוח, אם יש לו) (ב״י בשם הרא״ש וטור).

משנה ברורה

(עו) מותר לכסות בו - היינו אפילו לשחוט לכתחלה ע״ד זה דהו״ל מוכן דכיון שהיה אפר מאתמול דעתיה עלויה לכל מילי שיצטרך:
(עז) אסור - ואפילו להמתירין מוקצה ואפילו בנולד מ״מ בנולד גמור כזה דמעיקרא עצים והשתא אפר כו״ע מודים דאסור בטלטול. ואם הסיק עצים היום ע״ג אפר של אתמול ונתערב האפר באפר של אתמול [בענין שלא היה ניכר מעולם בפ״ע בלי תערובות דבזה ליכא כללא דדבר שיש לו מתירין אפי׳ באלף לא בטיל] בטל ברוב:
(עח) אא״כ הוא חם שראוי וכו׳ - דאתמול בעודן עצים היו מוכנים להיסק ולבשל ולצלות ועודנו בתשמישו זה ואיידי דחזי לאפוכי ביה מידי לצליית ביצה שקיל ליה נמי ומכסה בו להדם:
(עט) אע״פ שאינו ראוי - דשרו רבנן מוקצה בדיעבד שלא לבטל מצות כיסוי:
(פ) ומיהו עדיף טפי וכו׳ - דדקר שהיה נעוץ מבע״י לכך אין בו איסור מוקצה ורק עשיית גומא דאינו אלא מקלקל במקום שא״צ להגומא וס״ל דזהו קילא מאיסור מוקצה אכן כמה אחרונים חולקים אהגה״ה זו וס״ל להיפך דמוטב לכסות באפר מוקצה דאינו אלא טלטול בעלמא ולא להגביה העפר עם הדקר שעושה גומא בידים:

עין משפט ד - אורח חיים תצח, טז

נושא ההלכה: כיסוי הדם בעפר שהכניס לביתו / לגינתו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

הכניס עפר לגנתו ולחורבתו - מותר לכסות בו.

לשון הש״ע

הכניס עפר הרבה **(פא)** לביתו לצורך גינתו, **(פב)** והוא כנוס במקום אחד, מותר **(פג)** לכסות בו, שכל זמן שהוא צבור דעתו עליו **(פד)** לכל מה שיצטרך, אבל אם הכניס מלא קופה לצורך גינתו, לא, שמאחר שהוא מועט, בטל.

משנה ברורה

(פא) לביתו לצורך גינתו - היינו שדעתו היה בפירוש לצורך גינתו לשוטחה שם ולכך דוקא אם הוא עפר הרבה ומשום דכ״ז שהוא צבור וכו׳ אבל אם רק מלא קופתו לא ואפי׳ הניחם בקרן זוית לא מהני משא״כ בסי״ז שהכניס לבית בסתם אפילו מלא קופתו מותר כשייחד לו קרן זוית וכדלקמי׳ ויש מן הפוסקים שסוברין דדוקא אם הכניס

לגינתו ממש דאז אמרינן אם הוא מועט מלא קופה וכיוצא בטל לגבי קרקע הגינה משא"כ במכניסו לבית או לחצר אע"פ שלא הכניס אלא מלא קופה וייחד לו מקום אינו בטל:
(פב) והוא כנוס במקום אחד - ר"ל שלא שטחם עדיין ע"פ גינתו אלא מונחים לע"ע כמו שהכניסם בצבור אחד:
(פג) לכסות בו - ואפילו לשחוט לכתחלה ע"ד עפר זה וכמו שמסיים שכל זמן וכו'. וכתבו האחרונים דסעיף זה מיירי גם כן בשהיה העפר תיחוח כמו ההיא דסי"ד הלא"ה אסור לכסות בו ולענין לשחוט לכתחלה [או לשאר צרכים] צריך שיהיה תיחוח כ"כ עד שלא יעשה שום גומא בנטילתו:
(פד) לכל מה שיצטרך - ומשמע דלכל תשמיש מותר ויש פוסקים שכתבו שלא התירו אלא לענין כיסוי שהוא צורך מצוה אבל לשאר תשמישים לא ואפילו לענין כיסוי דוקא דיעבד אבל לא לשחוט לכתחלה ע"ד זה ולא דמי לסעיף י"ז דלקמיה דכאן אין הכנה גמורה כיון שעיקרו בא לצורך גינתו ויש להחמיר כסברא זו:

עין משפט ה,ו – אורח חיים תצח, יז

נושא ההלכה: שימוש בעפר בשבת וביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ואמר רב יהודה: מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו. דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה: והוא שייחד לו קרן זוית.

לשון הש"ע

מכניס אדם **(פה)** מלא קופתו עפר לבית, **(פו)** בסתם, ועושה בו כל צרכו, ((**פז**) וע"ל סימן ש"ח סעיף ל"ח), ולא אמרינן שהוא בטל **(פח)** אגב קרקע הבית, והוא **(פט)** שייחד לו קרן זוית, **(צ)** דכיון שלא שטחו מוכחא מילתא דלצרכו בעי ליה. **(צא)** ואם הוא עפר תיחוח, מותר לכסות בו.

משנה ברורה

(פה) מלא קופתו וכו' - מעיו"ט ומערה אותו על הקרקע:
(פו) בסתם - ר"ל שלא חישב בהדיא לצורך גינה אלא בסתם וכנ"ל:
(פז) וע"ל סי' ש"ח וכו' - ר"ל שמבואר שם דמותר אף לכסות בו צואה אף דאפשר היה לומר דכונתו לא היה אלא לדבר שתשמישו תדיר ודאי אבל לא לזה דאפשר שלא יעשה התינוק צרכיו בבית ודוקא בזה שהכניסו לבית בסתמא דאז אמרינן דדעתו לכל מה שיצטרך אבל אם הכניסו לדבר שתשמישו ודאי כגון שהכניסו לכסות בו דם עוף שדעתו לשחטו ביו"ט אסור לכסות בו צואה ויש מקילין גם בזה:
(פח) אגב קרקע הבית - משום מיעוטו וכמו בסעיף הקודם:
(פט) שייחד לו קרן זוית - וגם צריך ליזהר ליטול ממנו בשוה ולא לעשות גומא או דמיירי שהוא תיחוח הרבה דתיכף כשנוטל החול נופל לתוך הגומא וסותמה [אחרונים]:
(צ) דכיון שלא שטחו וכו' - עיין לעיל בסי' ש"ח במ"ב ס"ק מ"ד דאם שטחו נתבטל אגב קרקע הבית אפילו אם הכניסו בפירוש לצרכיו:
(צא) ואם הוא עפר תיחוח וכו' - דאל"כ הלא צריך כתישה ואסור. ואם מיירי שלא שחט עדיין צריך שיהיה העפר תיחוח כ"כ כל סביביו שבלקיחתו לא יעשה גומא או שיטול ממנו בשוה [וכגון שהיה משופע וגבוה קצת] וכנ"ל דאל"כ אסור לכתחלה עכ"פ לשחוט ע"ד זה וכמבואר למעלה. וכתבו האחרונים דעשיית גומא שייך אפילו בקרקע תלוש כמו בכאן שהעפר כבר נתלש ונחפר וה"ה בעפר שבכלים ולפ"ז אין לתחוב נר בכלי מלא עפר אם העפר קשה קצת שנעשה גומא בתחיבתו [דאם העפר תיחוח דכשיוציאנו תחזור ותפול אין זה חשיב עושה גומא] ומ"מ להוציא נר מעפר זו אע"פ שנעשה גומא ממילא לית לן בה:

עין משפט ה,ו – אורח חיים שח, לח

נושא ההלכה: שימוש בעפר בשבת וביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

מכניס אדם מבע"י מלא קופתו **(קמב)** עפר ומייחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת, כגון: **(קמג)** ליטול ממנו לכסות צואה או רוק וכיוצא בזה, אבל אם לא ייחד לו קרן זוית,

(קמד) בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו [34]. **הגה:** ולכן מותר ליקח פירות **(קמה)** הטמונים בחול, כי אין אותו עפר מוקצה (ב״י ססי׳ שי״ח בשם שבולי לקט).

משנה ברורה

(קמב) עפר - ומערה בביתו על הארץ [רש״י]:
(קמג) ליטול ממנו - ובענין שאין בו משום עשיית גומא דהיינו שיטול בשוה או שהחול דק או תיחוח דתיכף כשנוטל החול נופל לתוך הגומא וסותמה כן כתב בתו״ש מלקמן סימן תצ״ח ועי״ש במה שכתבנו בזה:
(קמד) בטל וכו׳ - אפילו אם בעת שהכניס הקופה לבית היה כונתו וכסות צואה ורוק מ״מ כיון שפזרו באמצע ביתו למדרס רגלים הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית והוא מוקצה ואסור ולפ״ז אסור ליקח בשבת מעט מן החול המפוזר בקרקע הבית להשתמש בו לאיזה דבר:
(קמה) הטמונים בחול - ואם טמון בעפר שהוא מוקצה עיין לקמן סימן שי״א סעיף ח׳ וט׳ מה שכתוב שם:

עין משפט ז – אורח חיים תצח, יח

נושא ההלכה: שחיטת כוי ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

כוי אין שוחטין אותו ביום טוב, ואם שחטו - אין מכסין את דמו.

לשון הש״ע

(צב) כוי (פי׳ בריה שנולדה **(צג)** מתיש וצביה), **(צד)** אין שוחטין אותו ביו״ט. ואם שחטו, אין מכסין את דמו אפילו יש לו **(צה)** עפר מוכן, **(צו)** מפני שהרואה יאמר: ודאי חיה הוא דאם לא כן לא היו מטריחין לכסות דמו ביו״ט, ויבא להתיר חלבו. **(צז)** ולערב, אם רשומו ניכר, יכסנו.
הגה: ודוקא ששחטו בקרן זוית וכהאי גונא, אבל אם שחטו באמצע החצר, **(צח)** אפילו דם בהמה יכול לכסות **(צט)** אם יש לו עפר מוכן, **(ק)** דהוי ליה כגרף של רעי, וצריך לכסות שלא יתלכלכו כליו בחצר (הגהות אלפסי פרק קמא דביצה).

משנה ברורה

(צב) כוי פי׳ וכו׳ - ויש עוד מין כוי שהוא בריה בפ״ע והוא ספק חיה ספק בהמה ויהבינן להו חומרי שניהם דטעונין כיסוי כחיה וחלבן אסור כבהמה:
(צג) מתיש וצבי - ר״ל צבי הבא על התישה דאלו תיש הבא על הצביה אף דג״כ חלבו אסור מ״מ שוחטין אותו ביו״ט כמבואר ביו״ד סימן כ״ח ס״ג באחרונים שם:
(צד) אין שוחטין אותו ביו״ט - שהרי א״א לכסות דמו עד מוצאי יו״ט ושמא יתבלע בקרקע ולא יהא רשומו ניכר ויבטל מצות כיסוי:
(צה) עפר מוכן - ואפילו הכינו בהדיא לשם כיסוי כוי [מאירי] ועיין בצל״ח שדעתו דדוקא בכוי שהוא בריה בפ״ע אבל בנולד מצבי הבא על התישה אם הכינו בהדיא מעיו״ט לכיסויו מותר לשחוט אותו ביו״ט עי״ש טעמו:
(צו) מפני שהרואה וכו׳ - ר״ל כדי שלא יטעו לחשוב כי כוי חיה ודאית היא מדשרו טרחא ביו״ט ויש כח ביד חכמים לבטל מצוה בשב ואל תעשה כדי שלא יבוא לידי מכשול בספק כרת בקום ועשה:
(צז) ולערב אם רשומו וכו׳ - ולדידן דעושין שני ימים צריך להמתין בכיסוי עד מוצאי יו״ט שני:
(צח) אפי׳ דם בהמה - ומשמע דכ״ש דם כוי דמותר לכסות כיון דבלאו מצות כיסוי צריך הוא לכסות משום מיאוס ושוב לא יטעו להתיר חלבו דיאמרו מכסה הוא בשביל שלא יתלכלכו כליו ועיין במ״א שמצדד דאין להקל בזה לכסות רק היכא שמכוין באמת בשביל שלא יתלכלכו כליו אבל אם מכוין רק לשם מצות כיסוי אסור ועיין בה״ל:
(צט) אם יש לו עפר מוכן - כגון שהכניס מלא קופתו עפר בסתם כבסי״ז או שהכין לכסות בו צואה מוכן הוא גם לזה:
(ק) דהו״ל כגרף של רעי וצריך לכסות - ר״ל שדרכו לכסות וכו׳:

◆ הלכה למעשה ◆

[34] חול הרי הוא מוקצה, ולכן אסור לטלטלו בשבת. וחול שייעדו אותו למשחק, כגון חול ים הנמצא בארגז משחקים, מותר לטלטלו ואינו מוקצה **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שסג).**

הלכות דף ח:

עין משפט ג,ד – אורח חיים תצח, יט

נושא ההלכה: דם חיה ובהמה שנתערבו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תני רבי זירא: לא כוי בלבד אמרו, אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה - אסור לכסותו ביום טוב.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

נתערבו דם חיה ובהמה אם רשאי לכסותם ביו״ט

רמב״ם – יש לו עפר מוכן או אפר כירה – יכסנו בדקירה אחת, ואם א״א לו באחת לא יכסה כלל.
אין לו עפר מוכן או אפר כירה – לא יכסה כלל.

טור – יש לו עפר מוכן או אפר כירה- יכסה ואפילו בכמה דקירות.
אין לו עפר מוכן או אפר כירה – יכסנו בדקירה אחת, ואם א״א לו באחת לא יכסה כלל.

לשון הש״ע

(קא) שחט בהמה וחיה **(קב)** ונתערב דמם, ויש לו עפר מוכן או אפר כירה, אם יכול לכסותו **(קג)** בדקירה אחת שאינו צריך להרבות בשביל דם הבהמה, **(קד)** יכסנו, ואם לאו, **(קה)** לא יכסנו.

משנה ברורה

(קא) שחט בהמה וחיה - והי״ה כוי וחיה:

(קב) ונתערב דמם - והיה דם החיה מרובים עד כדי שאם היה דם בהמה מים היה ניכר אדמומית דם החיה בזה בחול חייב בכיסוי וכמבואר ביו״ד סימן כ״ח:

(קג) בדקירה אחת - לאו דוקא והכונה שאין צריך להרבות בטלטול עפר בשביל דמי הבהמה שניתוספו וכדמסיים:

(קד) יכסנו - והי״ה אם היה לו דקר נעוץ מבע״י בעפר תיחוח נמי שרי בדקירה אחת דהא לא טרח טפי בשביל הבהמה. ודע עוד דלפי מה שנתבאר לעיל בסט״ו דבדיעבד אם שחט ואין לו עפר מוכן מותר לכסות אף באפר שאין מוכן הי״ה בענינו נמי דינא הכי דמותר דהא לא טרח טפי בשביל הבהמה ולא העתיק המחבר עפר מוכן אלא משום סיפא דאם אינו יכול לכסותו בדקירה אחת אפילו בעפר מוכן לא יכסנו:

(קה) לא יכסנו - דטרח בשביל בהמה והסכימו האחרונים דאפילו דקירה אחת שהיה נוטל בשביל דמי החיה נמי אסור דכיון דמעורב בדם בהמה אם כן אפשר דבמקום שמכסה דם בהמה מרובים כ״כ עד כדי שדם החיה לא היה ניכר אם דם הבהמה היה מים ופטור אותו מקום מלכסות וא״כ טרח בשביל דם הבהמה שאינו חייב בכיסוי ואסור. וכתבו האחרונים דאם שחט באמצע החצר מותר לכסות בעפר מוכן אפילו בכמה דקירות כדי שלא יתלכלכו כליו וכדלעיל בהג״ה:

עין משפט ה – אורח חיים תצח, כ

נושא ההלכה: כיסוי דם חיה ועוף שנשחטו מערב יו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רבה: שחט צפור מערב יום טוב - אין מכסין אותו ביום טוב

לשון הש״ע

(קו) שחט צפור מערב יו״ט ולא כיסה דמו, לא יכסנו בי״ט.

משנה ברורה

(קו) שחט צפור וכו׳ לא יכסנו - ואפילו יש לו עפר מוכן נמי לא שרי ליה למטרח כיון דהיה אפשר לו מעיו״ט ומימנע משמחת יו״ט ליכא כאן דאפילו לא מכסה ליה שרי הבשר באכילה. וימתין עד לערב ואם יהיה רשומן ניכר יכסנו ויש לכפות עליו כלי לשמרו כדי שיכסנו:

הלכות

דף ט

הלכות דף ט.

עין משפט א - אורח חיים תקו, ג

נושא ההלכה: הפרשת חלה מעיסה שנילושה בערב יו"ט / ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אבוה דשמואל אמר: אפילו גלגל עיסה מערב יום טוב - אין מפריש ממנה חלתה ביום טוב.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מתנות כהונה וחלה שהפרישן קודם יו"ט אם מותר להוליכן ביו"ט

רמב"ם, ב"י אליבא דהטור – מותר.

מהר"י אבוהב אליבא דהטור – מתנות – מותר, כיון דלא טבלן, ועוד משום דניכרות בבהמה כמופרשות דמי.
חלה – אסור, דטבלן ולא ניכרות לעצמן.

לש עיסה בא"י / חו"ל בערב יו"ט אם רשאי להפריש ממנה חלה ביו"ט

רי"ף, רמב"ם, רמב"ן, רשב"א, ב"י – אסור בין בא"י ובין בחו"ל משום שהיה אפשר לו להפריש קודם יו"ט.

ר"ח, בעל התרומה, רז"ה, ראב"ד – חלת הארץ אסור לפי שא"א לאכלה בלא הפרשה, פירות חו"ל מותר לפי שאפשר לאכול ולשייר.

* **ב"י** - כתב בדעתם שאפשר שסברו דאף בא"י מותר.

רבינו חיים בשם רש"י – אפילו לאכול ולשייר אסור.

* **ב"י** – והיינו כדי חלה, אבל ביותר משיעור חלה אפשר דאף הוא מתיר.

טור – בא"י – אסור להפריש.
בחו"ל – אוכל ומשייר.

לשון הש"ע

הלש עיסה ביום טוב [35], **(יז)** יכול להפריש ממנה חלה ולהוליכה לכהן [36], (שרי **(יח)** אפילו הפרישה מאתמול). אבל עיסה **(יט)** שנלושה בעי"ט, **(כ)** אסור להפריש ממנה חלה בי"ט [37]. **הגה:** **(כא)** אלא אוכל **(כב)** ומשייר קצת, **(כג)** ולמחר מפריש מן המשוייר חלה. **(כד)** ומותר לאפות הפת על ידי שיאכל

הלכה למעשה

[35] הלש עיסה ביום טוב אסור לו לחקוק בדפוס בעיסה איזו צורה או אותיות, ואפילו ביד אסור לעשות צורת עוף או אותיות וכדומה **(חזו"ע יו"ט עמ' סח)**.

[36] הלש עיסה ביום טוב יכול להפריש ממנה חלה בברכה כשיש בה שיעור חיוב חלה, דהיינו חמש מאות ועשרים דרה"ם קמח, שעולה למשקל ק"ג אחד וחמש מאות וששים גרם. והלש עיסה עם סוכר לעוגה חייב גם כן להפריש חלה בברכה, כשיש בה שיעור חלה. ובתנאי שהוא אופה אותה מעשה אופה, מה שאין כן אם מטגן את העיסה בדבש שאז פטורה מן החלה. והמחמיר להפריש אף אם מטגנה תבוא עליו ברכה **(חזו"ע עמ' סח בהערה)**.
החלה שמפרישים ביום טוב בזמן הזה אסור לשורפה ביום טוב אלא יניחנה עד מוצאי יום טוב וישרפנה **(חזו"ע יו"ט עמ' סח, ילקו"י מועדים עמ' תעה)**.

[37] עיסה שנילושה בערב יום טוב אין מפרישין עליה חלה ביום טוב, הואיל ואפשר היה ליטול החלה מערב יום טוב, ומשום שנחשב כמתקן, וכן אין מפרישין תרומות ומעשרות ביום טוב משום שנחשב כמתקן **(חזו"ע יו"ט עמ' סח)**.

ממנו ויפריש אחר כך חלה (ב״י). **(כה)** ואם רוצה יוכל ללוש **(כו)** עוד עיסה אחת ביום טוב **(כז)** ויצרפם יחד, ויפריש מאותה עיסה גם על מה שלש מעי״ט. (הגהות מיימוני פ״ג ומרדכי פרק אלו עוברין וב״י בשם תוספות פרק קמא דביצה).

משנה ברורה

(יז) יכול להפריש וכו׳ - אע״ג דאין מגביהין תרומות וכו׳ ביו״ט משום דנראה כמתקן או כמקדיש בלש ביו״ט לא גזרו ואפילו באין לפניו כהן או במקום שהחלה נשרפת דכיון דמותר ללוש לכתחלה ביו״ט משום דפת חמה עדיף טפי התירו לו ג״כ לתקן עיסתו ולהוציאה מידי טבל:

(יח) אפילו הפרישה מאתמול - ולא אמרינן היה לו להוליכה מאתמול. ואפילו צריך להעבירה דרך ר״ה ג״כ שרי דהוצאה מותר ביו״ט ודע דגם בשבת מותר לו להוליכה לכהן במקום שיש עירוב ובאופן אם היה אפוי מאתמול דעיסה אינה ראויה למידי בשבת ובמקום שאין עירוב אם מותר לבא הכהן לביתו של ישראל בשבת ולאכול שם עיין בה״ל:

(יט) שנילושה בעיו״ט - ומיירי שגמר כל הלישה מעיו״ט דכבר נתחייב בהפרשת חלה אבל אם היה לו לעסוק ביו״ט בגמר לישתה א״כ מעיו״ט לא נתחייב עדיין בחלה וכהתחיל ללוש ביו״ט דמי:

(כ) אסור להפריש וכו׳ - דאין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת ויו״ט היכי דטבילי מאתמול וכנ״ל בס״ק י״ז וכן בהיה אפוי מאתמול דאסור להפריש היום. ואפילו בחלת חוץ לארץ הדין כן ואפילו לא הפריש מחמת שכחה נמי אסור לו להפרישה ואם עבר והפריש אם במזיד אסור לו ולאחרים עד מוצ״ש ואם בשוגג מותר מיד וכדלעיל סימן של״ט במ״ב ס״ק כ״ה:

(כא) אלא אוכל וכו׳ - היינו לדידן בחו״ל דחיובה אינה מן התורה ובחלת א״י ליכא תקנה אלא א״כ ילוש עוד עיסה וכבסוף הסעיף:

(כב) ומשייר קצת - היינו יותר מכדי שיעור שרוצה להפריש כדי שיפריש חלה מאותו השיור דבעינן שיהיה שיריה ניכר ועוד דאם לא יניח רק שיעור חלה דמי כמאן דמפריש ביו״ט:

(כג) ולמחר מפריש וכו׳ - ובע״פ שחל להיות בשבת שאפה לחם חמץ על שבת שאי אפשר לאכול ולשייר ולהניח עד למחר אם לא הפריש חלה מע״ש הסכימו כמה אחרונים דסמכינן בדיעבד אהני פוסקים דבחלת חו״ל שרי להפריש אפילו בשבת ויו״ט ויפריש ויתננה לכהן קטן פחות מט׳ או אפילו לגדול שטבל ואף דיש אחרונים שסוברין דאין לו תקנה לפת זה לאכילה מ״מ במקום הדחק שאין לו פת אחר לשבת יש לסמוך להקל:

(כד) ומותר לאפות הפת ע״י שיאכל וכו׳ - ואע״ג דעוסק גם בשביל חלק החלה שיש בו וחלק זה לא יאכל ביו״ט לכהן ובכעין זה אסרינן לקמן בסעיף ו׳ שאני הכא דא״א לחלק החלה מן העיסה שהרי אסור לו להפריש ועוד שחלק החלה בזה״ז הוא דבר מועט וליכא תוספת טרחא בשבילו ויש מחמירים ואומרים דכיון דלש מאתמול ואתמול היה אפשר לחלקו ולהפריש חלק החלה לא שרינן ליה ביו״ט לאפות כל העיסה משום חלק החלה שיש בו שנאפית שלא לצורך יו״ט ויש לחוש לזה לכתחלה שלא לאפות כל העיסה ורק שישאיר קצת עיסה שלא לאפותה עד אחר יו״ט וממנה יפריש חלה גם בעד עיסה הראשונה. מיהו אם עבר ואפה בודאי מותר לו לאכול ולהניח מעט שיפריש מזה חלה למוצאי יו״ט:

(כה) ואם רוצה יוכל וכו׳ - ומיירי שצריך לה או שרוצה לאכול פת חמה ולהכי לא איכפת לן אם אגבה מתוקן גם עיסה הראשונה ואפילו בחלת א״י יכול לעשות עצה זו:

(כו) עוד עיסה - ודוקא ביש בה שיעור חלה אבל באין בה כשיעור אלא דמצרפה עם הראשונה שיש בה אסור דדמי כמאן דמפריש חלה מעיסה שנילושה מעיו״ט [מחה״ש ופמ״ג ויד אפרים] ויש מקילין דאפילו אין בה כשיעור וע״י צירוף סל ובמקום הדחק יש להקל:

(כז) ויצרפם יחד - לפי מה שפסק המחבר ביו״ד ס״ס שכ״ה ב׳ עיסות שיש בהם בכל אחת שיעור חלה א״צ לא צירוף כלי ולא נגיעה אלא מניח שתיהן לפניו ומפריש מזה ע״ז והכא נמי כן אם היה בכל אחת כשיעור:

עין משפט ב - יורה דעה שכג

נושא ההלכה: דין עיסת חו״ל לענין הפרשת חלה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דאמר שמואל: חלת חוצה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש!

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

כמה צריך לשייר מפת חו״ל שאכל בלא הפרשה

רש״י – כדי שיעור חלה.

רא״ש – יותר מכדי שיעור חלה, כדי להפריש עליו חלה משום דבעינן ״ראשית״ (במדבר טו, כ) היינו ששייריה ניכרים.

אימתי מותר לאכול ואח״כ להפריש בלא להקיף

סמ״ג בשם רבו, ה״ר אלחנן – א״צ להקיף במקרה שנילושה העיסה יחד ונתחייבה כולה בחלה, אך במצות שכל אחת נתחייבה בחלה לבדה לא יועיל בלא הקפה לפטור את כולן.

אם מותר לבטל חלת חו"ל לכתחילה

רמב"ן – רק אם נתערבה בפחות משישים - מותר להוסיף.
לערבה לכתחילה בידיים - אסור.

רמב"ם, רשב"א – אף לערבה לכתחילה בידיים - מותר.

אם מותר לזר לערבה ע"מ לאוכלה

רמב"ם – מותר ומתבטלת חד בחד.

רש"י, רשב"א, סמ"ג – במערבה בידיים - דווקא ברוב.
בנתערבה מאליה – חד בחד.

ספר התרומה, רא"ש, ר"י – לערב לצורך זר – אסור.
לערב לצורך כהן טמא – מותר.

לשון הש"ע

חלת חוצה לארץ שמותרת לכהן טהור מקרי, רשאי לאכלה עם זר על שלחן אחד, לפי שאינה מדמעת (פירוש ענין דמוע הוא תרומה שנפלה בחולין). ואפילו נתערבה שוה בשוה. **הגה:** ויש חולקין, וסבירא להו דאוסרת תערובתה עד מאה ואחד, אם הוא במינה, ושלא במינה עד ס' (טור בשם ר"י וספר התרומה ורא"ש ורוקח סי' שנ"ט ומהרי"ו סמ"ח ור' שמשון). ואם חזרה ונתערבה בעיסה, ואין ק"א לבטל, אם לא אכל העיסה ישאל לחכם עליה ויתיר לו כנדר, דנשאלין על ההקדשות, ויחזור ויטול חלה אחרת (תשובת מיימוני סוף הלכות זרעים וב"ה בשם א"ח). ומותר לבטלה ברוב. ואוכלה בימי טומאתו. ויכולין ליתנה לכהן עם הארץ. ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו, שהוא אסור. ואם רצה לאכול תחלה ואחר כך יפריש החלה, בח"ל מותר, מפני שאין עיקרה אלא מדבריהם. **הגה:** וצריך לשייר מעט יותר משיעור חלה שמפריש, כדי שיהא שיריים בשעה שמפריש (ב"י בשם הרא"ש וסמ"ג ובהר"ן דביצה). ודוקא לעיסה שנתחייב עם חלה זו יכול לפטור שלא מן המוקף, אבל עיסה שנילושה בפני עצמה, אין מפרישין חלה מעיסה אחרת שלא מן המוקף (ב"י בשם סמ"ק וכל בו). אבל חלת ארץ ישראל לא יאכל עד שיפריש. ואינה ניטלת אלא מן המוקף (פי' ממה שהוא קרוב וסמוך), כתרומה. ואינה ניטלת מן הטהור על הטמא, לכתחלה. וכל שבתרומה לא יתרום ואם תרם אינה תרומה, כך בחלה. וכל שבתרומה לא יתרום מזה על זה, כך בחלה. וכל שאינו אוכל תרומה אינו אוכל חלה. וכל האוכל תרומה אוכל חלה.

עין משפט ג,ד - אורח חיים תקיח, ד

נושא ההלכה: הולכת סולם ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שמאי אומרים: אין מוליכין את הסולם משובך לשובך, אבל מטהו מחלון לחלון, ובית הלל מתירין.

גמרא. אמר רב חנן בר אמי: מחלוקת ברשות הרבים, דבית שמאי סברי: הרואה אומר: להטיח גגו הוא צריך, ובית הלל סברי: שובכו מוכיח עליו. אבל ברשות היחיד - דברי הכל מותר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעמו של הרי"ף שהביא המשנה כצורתה

רא"ש – דפסקו הגאונים לקולא והיינו דב"ה מתירים בכל מקום.

ר"ן – דהיות וקיי"ל כל שאסור משום מראית עין אף בחדרי חדרים אסור, א"כ אם היו אוסרים ברשות הרבים היה צריך לאסור אף ברשות היחיד.

סולם של עליה / בית אם מותר לטלטלו בשבת /ביו"ט

ר"ת , רי"ף, ב"י – של עליה –אסור, משום שהרואהו יאמר להטיח גגו הוא צריך.
של בית – מותר.

רבינו אברהם מבורגיל – בין של עליה בין של בית – ביו"ט (דמותר להוציא לרה"ר) - אסור משום הרואהו, וא"כ אף בחדרי חדרים אסור.
בשבת (דאסור להוציא לרה"ר) – מותר לטלטלו בבית.

לשון הש"ע

(כה) מותר לטלטל סולם של שובך **(כו)** משובך לשובך [38], **(כז)** אפילו ברשות הרבים, **(כח)** אבל סולם של עליה, אסור **(כט)** בטלטול.

משנה ברורה

(כה) מותר לטלטל לטלטל - כדי ליטול גוזלות לצורך יו"ט ואפילו היה אפשר לו מאתמול:
(כו) משובך לשובך - וה"ה אם עומד במקום אחר שמותר להעמידו לשובך:
(כז) אפילו בר"ה - ר"ל שהשובכין היו בר"ה או שמעביר הסולם דרך ר"ה ולא חיישינן שמא יאמרו שמטלטל הסולם לצורך עשיית מלאכה דסולמות של שובכין נכרין ומיוחדין וידעי דלשובכו הוא מוליכו ומיירי שהכין היונים מבע"י וביונים דמהני הכנה ע"פ האופנים המבוארין לעיל סימן תצ"ז ס"ט:
(כח) אבל סולם של עליה אסור וכו' - דהרואה יאמר דלהטיח גגו הוא מטלטל סולם זה וכדרכו תמיד בחול ואפילו לטלטלו רק ברה"י נמי אסור דכל מקום שאסור משום מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור וכתבו הפוסקים דאפילו בלא טלטול לשובך אחר רק להטותו מקון זה לקן אחר באותו שובך גופא ג"כ אסור וסולמות שמיוחדות לתשמיש שבפנים הבית ומטלטלים אותם תמיד מזוית זו לזוית שכנגדו אם מוליכים אותם יש דעות בין הפוסקים י"א דשרי דדוקא סולם של עליה שהוא גדול וחזי לעלות עליו לגג לתקנו חיישינן שיאמרו להטיח גגו הוא צריך משא"כ סולם שבבית שאינם ראוים לעלות עליהם לגג דינו כסולם של שובך ויש מחמירים בזה ודעתם דלא הקילו אלא בסולם של שובך שניכרים הם בצורתם וכו"ע ידעי דלשובך ממטי להו אבל לא בסתם סולם דאפילו כשהם קטנים זימנין דמסמיך להו לזיזים היוצאים מן הכתלים ועולה לגג. ולענין הלכה ברה"י יש לסמוך להקל לטלטל סולם שבבית ובר"ה נכון לכתחלה להחמיר:
(כט) בטלטול - אבל בלי טלטול שרי לעלות עליו לעליתו או לשובכו. ודע דמלשון המחבר משמע לכאורה דסולם של עליה דין מוקצה יש לו אבל הגר"א בביאורו מצדד דאינו מוקצה ולא אסור בסתם טלטול והזזה ממקומו אלא טלטול של הולכה לאיזה תשמיש או אפילו הטיה לתכלית זה:

עין משפט ה,ו - אורח חיים שא, מה

נושא ההלכה: שטיחת בגדיו בחמה / דין מראית העין

לשון מקור ההלכה בגמ'

כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין - אפילו בחדרי חדרים אסור! - תנאי היא, דתניא: שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם, רבי (אליעזר) (מסורת הש"ס: אלעזר) ורבי שמעון אוסרין. איכא דאמרי, אמר רב חנן בר אמי: מחלוקת ברשות היחיד, דבית שמאי אית להו דרב יהודה אמר רב, ובית הלל לית להו דרב יהודה אמר רב. אבל ברשות הרבים - דברי הכל אסור. - לימא רב דאמר כבית שמאי? - תנאי היא, דתניא: שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם, רבי (אליעזר) (מסורת הש"ס: אלעזר) ורבי שמעון אוסרין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מי שנשרו כליו במים אם רשאי לשוטחן שלא כנגד העם

רבינו ניסים – מותר.

רי"ף, רמב"ם, סמ"ג, רא"ש, ר"ן, ב"י – אסור.

לשון הש"ע

מי שנשרו כליו **(קסא)** במים, **(קסב)** הולך בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה [39]. **(קסג)** ולא ישטחם לנגבם, מפני מראית העין, שלא יחשדוהו שכבסן בשבת [40]. **(קסד)**

◆ הלכה למעשה ◆

[38] סולם שמשתמשים בו בבית מותר לטלטלו ביו"ט מזוית לזוית להוריד חפצים להשתמש בהם, או ספרי קודש ללמוד בהם **(חזו"ע יו"ט עמ' לז)**.
[39] מי שנפל לשלולית מים בשבת ובגדיו נתרטבו, יכול לילך בהם ואינו חושש שיבא לידי סחיטה בשבת **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סד)**.

ואפילו **(קסה)** בחדרי חדרים, שאין שם רואים, **(קסו)** אסור [41]. ולא אסרו אלא לשטחן בשבת, אבל אם שטח מע"ש כלים המכובסים, **(קסז)** אינו חייב לסלקן בשבת [42].

משנה ברורה

(קסא) במים - בין ע"י מי הגשמים או שנפל בנהר ונתלחלחו כליו:

בגד שאדם לבוש בו שנרטב בגשם עז, וכדומה, אין צריך להסירו, ומותר לילך עמו בשבת, ואין לחוש שמא יסחוט את המים שבבגד. ומכל מקום אין ללבוש בגד רטוב לכתחלה אם יש לו בגד אחר, ורק אם הוא כבר לבוש בו אין צריך להסירו **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סד)**.

[40] אסור לשטוח כביסה רטובה על חבל כביסה בשבת, כדי לייבשה, מפני מראית העין, שיחשדוהו שכיבסן בשבת, והתורה אמרה "והייתם נקיים מה' ומישראל". ולא אסרו אלא לשטחן בשבת, אבל אם שטח על חבל כביסה מערב שבת בגדים המכובסים, יכול להשאירם על החבל במשך יום השבת, ואינו חייב להסירם **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סד)**.

גם חיתולים של תינוק שכיבסו אותם מערב שבת, בזמן הזה אסור לשוטחם בשבת כדרך ששוטחים כביסה, וכן לא ישטחם בשבת בגלל מי רגלים שעליהם, שהרי כיום אין דרך לתלות חיתולים אלה כשהם מלוכלכים, ויבואו לחושדו שכיבסם בשבת. ומכל מקום אם אין לו חיתולים אחרים, מותר לתלותם על ידי גוי כנגד הסקה מרכזית או תנור חם. ועדיף שיעשה כן בצינעא ולא בפני רבים **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סו)**.

מי שעבר ותלה כביסה רטובה בשבת על חבל כביסה, ועבר על האיסור הנ"ל, המיקל להשאירם על החבל בשבת יש לו על מה לסמוך, ומכל מקום טוב להסירן (באופן שאינו בא לידי סחיטה, כגון שתופס ממקום שהבגד נתייבש, או על ידי שני בני אדם). ואם עבר ושטחם בשבת במזיד ונתייבשו, אסור לו ללובשם בשבת, אבל אחר השבת מותר. ומכל מקום, אם לא ידע שאסור לשטוח בגדים רטובים בשבת, ושטחם בשוגג, ונתייבשו, מותר ללובשם בשבת **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' עא, ועמ' תרכא)**.

אך מותר לשטוח בגדים יבשים שאינם רטובים כלל, על החבל ששוטחים עליו בגדים אחר כביסה, שמאחר שהבגדים יבשים, אין מקום לחשד. ומהיות טוב נכון לשוטחם שלא כדרך ששוטחים בגדים מכובסים. אבל אם הם רטובים מן הזיעה, או מחמת גשמים, אפילו היו הגשמים מועטים אסור לשטחם מפני החשד, שיאמרו שכיבס בגדיו בשבת ולכן שטחם כדי לייבשם **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' תרכב)**.

וכן בגד שנשפך עליו מים או משקה בשבת, או בגד שנספג בזיעה, מותר להניחו על גב הכסא, כדי שיתייבש. ובלבד שלא יהיה סמוך לתנור דלוק או הסקה מרכזית. אבל לא יניח כמה כסאות בסמוך זה ליד זה, כדי לתת בשבת בגד שנרטב על גב הכסאות, שהרי ניכר שמתכוין לייבשה **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סז)**.

מעיל חורפי שאין דרך אותו המקום לכבסו כי אם בניקוי יבש, אם נשפך עליו מים בשבת, המיקל לתלותו דרך שטיחה על החבל כדי לייבשו, יש לו על מה שיסמוך, שמאחר שאין דרך לכבסם אלא בניקוי יבש, לא חיישינן בזה למראית העין שיאמרו שכיבסם בשבת. ובלבד שלא יהיה סמוך לתנור או הסקה מרכזית **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סז)**.

אף בימי הגשמים אין לתלות בגדים שנתרטבו בגשם בשבת כדי לייבשם, שגם בזה יש לחוש שיחשדוהו שכיבס בשבת. אך יכול להניחם במקום שרגיל להניחו שם. ובלבד שלא יניחו סמוך לתנור או הסקה. ובמעיל גשם שהדבר ניכר יותר שנתרטב מהגשם, וגם אין דרך אותו המקום לכבסו כלל, אלא בניקוי יבש, אפשר להקל לתלותו לייבוש, אף על חבל כביסה **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סח)**.

מגבות שנתלחלחו הרבה מרוב הניגוב בהם, מותר לתלותם בשבת על חבל כביסה, גם דרך שטיחה, אם ניכר בהם קצת זוהמא. וכן מטפחות שמקנחין בהם את האף, אם ניכר בהן קצת לכלוך של צואת החוטם מותר לשוטחן בשבת על חבל כביסה, וכל שכן שמותר להניחם על גבי גב הכסא, כדי לייבשם **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' ע)**.

[41] אין לתלות כביסה בשבת גם בצינעא, כגון באמבטיא, אף שאין רואים אותו כשהוא תולה את הכביסה, שכל דבר שאסרו חכמים משום מראית העין, אסרו גם בחדרי חדרים **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סה)**.

[42] בגדים שכיבסו אותם מערב שבת, ונתלו על החבל מערב שבת, מותר להורידם מהחבל בשבת לצורך לבישתם בשבת, ואף אם בשעת בין השמשות הבגדים היו רטובים קצת, והיה בהם טופח על מנת להטפיח, אע"פ כן מותר להורידם מהחבל בשבת, כדי ללובשם בו ביום, ולא אמרינן מגו דאתקצאי בבין השמשות אתקצאי לכולי יומא. ואין הבדל בזה בין ימות החורף לקיץ, כל שיש לתלות שהבגדים יתייבשו במהלך השבת **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סט)**.

כביסה הנמצאת על החבל וחושש שירדו גשמים בשבת, מותר להורידה בשבת, ואין לחוש בזה לאיסור מכין משבת לחול **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' סט)**.

וכל שכן אם שטחו על החבל חיתולים ושאר בגדי קטנים שנתכבסו בערב שבת, אפילו היו רטובים קצת בבין השמשות באופן שיש בהם טופח על מנת להטפיח, מותר להוציאם מעל החבל בשבת לאחר שנתייבשו, על מנת להשתמש בהם בשבת **(ילקו"י שבת כרך ב עמ' ע)**.

(קסב) הולך בהם וכו' - שלא אסרו על האדם הבגדים שלובש אותן ואפילו אם נשרו כליו לבד הוא לובשן מתחלה ומהלך בהם ומסתבר דהיינו דוקא אם אין לו בגדים אחרים:

(קסג) ולא ישטחם - עיין מ"א שמצדד לומר דדוקא כשנשרה במים אבל אם נפלו מים מועטים עליהם מותר לשטחן דליכא למיחש בזה שיחשדוהו שכבסן אבל הרבה אחרונים סוברים דאין לחלק בזה:

(קסד) ואפילו - ובגדים המלפפים בהם תינוקות שקורין ווינדלין מותר לשטחן בביתו שיתנגבו ואפילו בחמה בחצר דכיון דיש עליהם גם צואת הקטן וא"כ מוכח שלא כבסן וליכא חשדא ואפשר אפילו אין עליהם צואה אם לא נשרה כולן בהמי רגלים דהכל יודעין שדרך התינוקות להשתין ובלבד שלא ישטחן נגד התנור במקום שהיד סולדת בו וכדלקמיה [ח"א]:

(קסה) בחדרי חדרים - הטעם דלא חלקו חכמים בתקנתן. כתבו התוספות והרא"ש דוקא במקום שיש חשש שיחשדוהו הרואים שעשה איסור דאורייתא כגון כאן בכיבוס בזה אסור אפילו בחדרי חדרים משא"כ בדבר שהוא איסור דרבנן אפילו למה שיסברו הרואים לא החמירו לאסור בזה כ"א בפרהסיא והובא דבר זה במ"א וט"ז ושארי אחרונים:

(קסו) אסור - ע"כ אלונטית שמביאו בע"ש כשהוא לח מבית המרחץ ישטחנו לנגבו מבעוד יום ולא ימתין עד אחר שקיעה ועיין לקמן בסימן שמ"ב דמוכח שם דאם הוא צריך לו למחר לצורך שבת יש להקל לשטחו בבה"ש אך שיזהר שלא יסחטנו:

(קסז) אינו חייב לסלקן - אפילו הם שטוחין נגד העם והטעם דעיקר החשד אינו אלא כששוטחן בשבת דאז יש רגלים לחשדו דכבסן היום דאם כבסן מאתמול היה שוטחן מאתמול כי לא יאמרו שנשרו במים שאין הכל יודעין בזה [לבוש]:

הלכות

דף י

הלכות דף י.

עין משפט א - אורח חיים תצז, י

נושא ההלכה: זימון בבעלי חיים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. בית שמאי אומרים: לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום, ובית הלל אומרים: עומד ואומר זה וזה אני נוטל.

לשון הש״ע

כיצד הוא הזימון, אומר: זה וזה אני נוטל למחר, **(לא)** ואין צריך לנענעם. אבל באומר: מכאן אני נוטל למחר, **(לב)** לא סגי [43].

משנה ברורה

(לא) וא״צ לנענעם - לאפוקי מדעת ב״ש דלא הוי זימון אא״כ עביד מעשה דהיינו שינענע הקן וכ״ש אם יאחוז היונים שבורר בידים ולא קי״ל כן רק אפילו בעומד מרחוק ובראית עינו בורר איזה מהם סגי ומ״מ צריך שיסמן בדעתו או יטבע עיניו בטביעת עין גמור שלא יחליף למחר באחרת:

(לב) לא סגי - משום דלא פירש בהדיא איזה מהן יקח ולא אמרינן האי דלוקח למחר הוברר דאליו כוון בהזמנתו דחששו חכמים שמא כשיבוא ליקח אחד מהם ימשמשנו וימצאנו כחוש ויניחו ויקח אחר שמן ממנו ונמצא אותו קמא טלטל שלא לצורך ומוקצה הוא שהרי לא הזמין אלא אותו שיקח לבסוף ומשום זה אפילו אם ירצה אח״כ ליקח מן הבא בידו ג״כ אסור אמנם אם מזמין עוף פלוני בפירוש אפילו לא משמשו ולא מחזי כלל לא חיישינן שמא כשיקחנו למחר ימצאנו כחוש ויניחנו שכיון שבעיו״ט אפשר היה לו למשמשו היטב אם שמן הוא ולא עשה כן מסתמא נתרצה איך שיהיה:

הלכה למעשה

[43] כיצד הוא הזימון? אומר זה וזה אני נוטל למחר לשחיטה, ועושה בהם סימן או טביעת עין כדי שיכירם למחר ולא יתחלפו לו באחרות. אבל אם אמר באופן כללי: ״מכאן״ אני נוטל למחר לשחיטה, אסור ליטול מהם ביום טוב לשחיטה. וכן אם זימן את כל הלול שלפניו והוא אינו צריך אלא לתרנגולת אחת או שתים, אינו נחשב זימון ובאיסורם הם עומדים. ובמקרה שחלו התרנגולות יש מקום להתירם בשחיטה ביום טוב במקום הפסד מרובה, אפילו לא זימנם **(חזו״ע יו״ט עמ׳ כא)**.

הלכות דף יב

עין משפט א,ג - אורח חיים תצז, יב

נושא ההלכה: זימן שניים ומצא שלשה / זימן שחורים ומצא לבנים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. זמן שחורים ומצא לבנים, לבנים ומצא שחורים, שנים ומצא שלשה - אסורים. שלשה ומצא שנים - מותרים. בתוך הקן ומצא לפני הקן - אסורין, ואם אין שם אלא הם - הרי אלו מותרים.

גמרא. פשיטא! - אמר רבה: הכא במאי עסקינן - כגון שזמן שחורים ולבנים, והשכים ומצא שחורים במקום לבנים, ולבנים במקום שחורים. מהו דתימא: הני אינהו נינהו, ואתהפוכי אתהפוך, קא משמע לן: הנך אזדו לעלמא, והני אחריני נינהו. לימא מסייע ליה לרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: רוב וקרוב - הלך אחר הרוב. - כדאמר אביי: בדף, הכא נמי בדף. שנים ומצא שלשה אסורין. מה נפשך, אי אחריני נינהו - הא אחריני נינהו, ואי לא אחריני נינהו - הא איכא חד דמערב בהו.

לשון הש״ע

(לו) זימן שנים ומצא שלשה, או זימן שחורים ולבנים **(לז)** בקינים המובדלים במחיצה **(לח)** ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים, **(לט)** אסורין אא״כ מכירן.

משנה ברורה

(לו) זימן שנים וכו׳ - וא״כ איכא עכ״פ חד דאתי מעלמא שאינו מזומן ולא מיבטל דבע״ח חשיבי ולא בטלי גם הוא דבר שיש לו מתירין וכתבו האחרונים דכל זה בהניחן קשורים או מותרין ומצא גם השלישי קשור או מותר הא אם הניחן קשורין ומצאן כמו שהניחן רק מצא אצלן שלישי אינו מקושר אין לאסור השנים ואמרינן בודאי הן הם שהכינן וזה שאינו מקושר הוא דאתי מעלמא. עוד כתבו דאין האחד אוסר כולם רק באם היו כולם לפנינו הא אם נאכל אחד מהם או נפל לים שכבר אינו בעולם מותרים השאר דאמרינן איסורא נפל או נאכל וע״פ האופנים המבוארים ביו״ד סימן ק״י סעיף ז׳ ח׳ וע״ש בהג״ה:

(לז) בקנים המובדלים וכו׳ - כדרך כל שובכין עשויין עליות עליות הרבה וכל עליה יש בה מחיצות הרבה אבל זימן שחורים ולבנים בקן אחד ומצאן שלא במקומן מותרין דהני ודאי איתהפוכי איתהפך:

(לח) ומצא שחורים במקום וכו׳ - ובמשכח להו בדוכתייהו שהניחם אע״פ שיש עוד הרבה לבנים בשובך או שחורים שלא הזמין לא חיישינן שמא איתהפוכי איתהפך:

(לט) אסורין - דבזימן שנים ומצא וכו׳ בודאי עכ״פ חד אתי מעלמא ובזימן שחורים וכו׳ ג״כ חיישינן דהני שהזמין פרחו והני אחריני נינהו דאתו מעלמא ומיירי דאיכא שובכים בתוך חמשים אמה או שהיונים יכולים לפרוח קצת דאל״ה מוטב לנו לומר דאיתהפוכי איתהפך משנאמר דמעלמא אתי וכמו שכתב המחבר בסי״ד:

עין משפט ב - חושן משפט רס, ח

נושא ההלכה: דין רוב וקרוב

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דאמר רבי חנינא: רוב וקרוב - הלך אחר הרוב. - כדאמר אביי: בדף, הכא נמי בדף.

לשון הש״ע

גוזל שמדדה (פי׳ שמתנודד) ואינו יכול לפרוח, הנמצא קרוב לשובך בתוך חמשים אמה, הרי הוא של בעל השובך. חוץ לחמשים אמה, הרי הוא של מוצאו, שאין הגוזל מדדה יותר על חמשים אמה. (ובשביל של כרמים אפילו חוץ לנ׳ אמה הוי של בעל השובך) (טור). נמצא בין שובכות, הרי הוא של קרוב. מחצה למחצה, יחלוקו. בד״א, כשהיו יוני שני השובכות שוין במנין, אבל אם היו יוני האחד רבים, הלך אחר הרוב אע״פ שהוא רחוק. (וכל זה בגוזלות שאינן מפריחים, אבל אם הם מפריחים, בכל ענין של מוצאו) (טור).

עין משפט ד - אורח חיים תצז, יג

נושא ההלכה: זימן שלשה ומצא שניים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

שלשה ומצא שנים מותרין. מאי טעמא? הני אינהו נינהו, וחד מנייהו אזל לעלמא.

לשון הש״ע

(מ) זימן שלשה ומצא שנים, מותרים. (ואפילו היו מקושרים ביחד, **(מא)** מנתחי מהדדי) (ב״י).

משנה ברורה

(מ) זימן ג׳ ומצא שנים וכו׳ - דלא מחזקינן ריעותא ואמרינן דהשנים הן הם שהכינן רק אחת אזלא לעלמא:
(מא) מנתחי מהדדי - שדרך בע״ח להתפרק ולהנתק מקשירתם ואמרינן שהשלישי נתפרק מהם ואזל לעלמא וה״ה אם מצא גם השנים שמותרים מקשירתם דשרי ג״כ מטעם זה והנה הרב ט״ז חולק אדין זה ולדבריו כל שלא מצא כפי שהניחן אמרינן הני שהזמין אזלו לעלמא והנהו אחריני נינהו [מיהו בהזמין שנים ומצא שנים גם הוא מודה דאפילו הניחם מקושרין ומצאן מותרין לא מחזקינן ריעותא ואמרינן דניתקו קשירתם] אבל כמה אחרונים מסכימים לדברי הג״ה בכל גווני.

הלכות

דף יא

הלכות דף יא.

עין משפט א, ב, ג, ה - אורח חיים תצז, יד

נושא ההלכה: זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן

לשון מקור ההלכה בגמ׳

בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין. לימא מסייע ליה לרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: רוב וקרוב - הלך אחר הרוב. - אמר אביי: בדף. רבא אמר: בשני קנין זו למעלה מזו עסקינן. ולא מבעיא זמן בתחתונה ולא זמן בעליונה, ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה - דאסירן, דאמרינן: הנך אזלו לעלמא, והנך אשתרבובי אשתרבוב ונחות. אלא אפילו זמן בעליונה ולא זמן בתחתונה, ובא ומצא בעליונה ולא מצא בתחתונה - הנך נמי אסירי, דאמרינן: הנך אזלו לעלמא, והנך סרוכי סריך וסליקו. ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין. היכי דמי? אילימא במפורחין, איכא למימר: הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו! אלא במדדין. אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה - אדדויי אדדו, ואי דליכא קן בתוך חמשים אמה - פשיטא דמותרין, דאמר מר עוקבא בר חמא: כל המדדה - אין מדדה יותר מחמשים אמה! - לעולם דאיכא קן בתוך חמשים אמה, וכגון דקיימא בקרן זוית. מהו דתימא: אדדויי אדדו, קא משמע לן: כל היכא דמדדה והדר חזי לקניה - מדדה, ואי לא - לא מדדה.

לשון הש״ע

זימן בתוך הקן **(מב)** ומצא לפני הקן, אסורים. ואם אין **(מג)** סביבותיהם קן אחר, הרי אלו **(מד)** מותרים. והני מילי במדדין, **(מה)** אבל אם הם מפריחין, אסורים, **(מו)** ואפילו יש קן אחר בתוך נ׳ אמה, אם הוא בקרן זוית שאינו יכול לראותו מקן זה, כיון שאינם מפריחין אלא מדדין, משום דכל היכא דמדדה ולא הדר חזיה לקניה לא מדדה. (ואם הזמין תוך הקן ומצא על פתח הקן, מותרים) (א״ז).

משנה ברורה

(מב) ומצא לפני הקן - פי׳ דרך כל השובכין להיות מעט מדף העליה בולט מחוץ המחיצה החיצונה של קן וקן ושם היונים יוצאין לשאוף אויר ונוחין שם וחוזרין לקן ואע״ג דאשכחינהו לפני הקן שרגילין לצאת בו מכיון דלא אשכחינהו בדוכתייהו חיישינן דלמא הני דאזמין אזלו והני מעלמא אתו מהשובכין שסביבות שובך זה:

(מג) סביבותיהם - היינו בתוך חמשים אמה שדרכם לדדות עד שיעור זה וכדלקמיה:

(מד) מותרים - דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן ובאו לפניה:

(מה) אבל אם הם מפריחים וכו׳ - ומיירי בהם מפריחים קצת דאם יכולין לפרוח כראוי אין בהם דין זימון כלל שהרי אסורים בצידה וכדלעיל בס״ט ואפ״ה חיישינן שיפרחו אפילו לחוץ מחמישים אמה:

(מו) ואפילו יש וכו׳ - ר״ל ובמדדין גופא ויש קן סביבותם בתוך נ׳ אמה אין לאסור אלא בשהשובך אחר עומד ביושר נגד שובך זה:

עין משפט ו,ח - אורח חיים תצט, ה

נושא ההלכה: טלטול עלי ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. בית שמאי אומרים: אין נוטלים את העלי לקצב עליו בשר, ובית הלל מתירין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

עלי אם נידון ככלי שמלאכתו לאיסור או חסרון כיס

רי״ף – כלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו אבל לא מחמה לצל.

רא״ש, ר״י – מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו, ולא התירו לקצב עליו בשר רק משום שמחת יו״ט אבל לצורך אחר לא.

לשון הש"ע

עלי, שהוא דף וכבד וכלי הוא, אלא שמלאכתו לאיסור **(יח)** לכתוש בו הריפות, **(יט)** מותר לטלטלו לקצב עליו בשר, ולאחר שקצב עליו אסור לטלטלו **(כ)** מחמה לצל, ((**כא**) אבל לצורך גופו ומקומו שרי).

משנה ברורה

(יח) לכתוש בו הריפות - דאסור ביו"ט וכדלקמן סימן תק"ד ס"ג:
(יט) מותר לטלטלו - כדין כל כלי שמלאכתו לאיסור לעיל בסימן ש"ח סעיף ג' שמותר לטלטלו לצורך גופו (דהיינו לעשות בו מלאכה המותרת) או לצורך מקומו ודעת מג"א דאפילו היה העלי מוקצה מחמת חסרון כיס כגון שמקפיד על העלי מלהשתמש בו בדבר אחר שלא יתקלקל דבכגון זה אסור בכל מקום הכא שרי משום שמחת יו"ט ועיין ביאור הלכה:
(כ) מחמה לצל - או כדי שלא יגנב וכדלעיל בסימן ש"ח:
(כא) אבל לצורך וכו' - כדין כל כלי שמלאכתו לאיסור. וסדן העב שקוצבין עליו בשר מותר לטלטלו לאחר שקצב אפילו מחמה לצל וכה"ג דהא הוא כלי שמלאכתו להיתר:

עין משפט ז,כ,ל - אורח חיים תצט, ג

נושא ההלכה: טלטול עור בהמה שנשחטה ביו"ט / מליחה ע"ג העור

לשון מקור ההלכה בגמ'

בית שמאי אומרים: אין נותנין את העור לפני הדורסן, ולא יגביהנו, אלא אם כן יש עמו כזית בשר. ובית הלל מתירין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם הותר לכל אדם למלוח על עור בהמה שנשחטה ביו"ט מעט כאן ומעט כאן

רי"ף, רמב"ם, רא"ש, רבינו ירוחם, ב"י – מותר לכל אדם.

מרדכי – מותר דווקא לצורבא מרבנן, שאינו פורץ גדר.

נשחטה בערב יו"ט והפשיטוה ביו"ט אם מותר למלוח העור בהערמה

רשב"א, רא"ש, טור – אסור.

רש"י, רמב"ם, ר"ן – מותר.

לשון הש"ע

בהמה שנשחטה ביו"ט, מותר **(ד)** להגביה עורה **(ה)** וליתנה במקום דריסת הרגלים, אע"פ שאין עליו בשר **(ו)** כלל. ומותר **(ז)** למלוח עליו מליחה קלה **(ח)** כדרך שמולחים לצלי. ומותר להערים למלוח **(ט)** כאן מעט וכאן מעט, עד שימלא את כולו. **(י)** אבל אם נשחטה מערב יו"ט, אסור. **הגה: (יא)** ונוצות של עוף דינן כמו בעור דמותר לטלטלן **(יב)** כדי להצניען, כמו בעור.

משנה ברורה

(ד) להגביה עורה - ר"ל לטלטלה ולהניחה במקום משומר או מחמה לצל כדי שלא תפסד ואע"ג דבעלמא עור לח אסור לטלטלו וכדלעיל בסימן ש"ח סכ"ה הכא הקילו דאי לא שרית ליה לא ישחוט ואתי לאימנועי משמחת יו"ט:
(ה) וליתנה במקום וכו' - ר"ל וכן הקילו שמותר ליתנה במקום דריסת הרגלים שע"י הדריסה מתעבד העור קצת וכיון דלא מוכחא מילתא להדיא שעושה משום כן דאפשר שטחה כדי שישבו עליה (שעיקר ישיבתם באותו הזמן היה בדרך זו שוטחין עור או בגדים ע"ג קרקע ויושבין עליהן) הו"ל התיקון כלאחר יד ולא רצו לאסור עליו דא"כ מימנע ולא שחיט משום הפסד העור ואתי לאימנועי משמחת יו"ט. ומיהו דוקא ליתנה במקום הדורסין אבל לשוטחה ע"ג יתדות כדי שתתייבש אסור משום דמוכחא מלתא דלצורך העור קעביד ואם נתיר לו שיטוח לצורכה אתי למימלחה ג"כ:
(ו) כלל - דאי יש עליה כזית בשר בלא"ה מותר לטלטלה משום הבשר:
(ז) למלוח עליו - ר"ל שימלח בשר על הטור דעי"ז ממילא ימלח גם העור קצת:
(ח) כדרך שמולחים לצלי - ר"ל שרוצה לצלות אותה דבזה א"צ מליחה מרובה ולאפוקי אם ימלחנה מליחה מרובה אסור דעי"ז יהיה עיבוד יפה גם לעור:

(ט) כאן מעט וכו' - ר"ל כאן בשר מעט וכאן בשר מעט:
(י) אבל אם נשחטה מעיו"ט וכו' - לא מיבעיא אם גם הופשטה קודם יו"ט בודאי דאסור ביו"ט להגביה אותה וליתנה במקום הדורסין ולמלוח עליה שהרי אפשר היה לעשות כל אלה מעיו"ט אלא אפילו הופשטה ביו"ט אסור דמשום זה לא ימנע מלשחוט דהא יכול להפשיטו מעיו"ט אם לא שלא היה לו שהות להפשיט מעיו"ט אז יש להקל. כתבו הפוסקים דאפילו שכח למלחו מעיו"ט אסור למלחו ביו"ט דאין לחלק בין מזיד לשוכח. בגליות שעושין שני ימים טובים מספק הרי יו"ט א' נחשב לחול לגבי יו"ט שני לפיכך אם נשחטה ביו"ט ראשון אפשר דדינה כאלו נשחטה בעיו"ט לענין טלטול העור ומליחתו כשיגיע יו"ט שני:
(יא) ונוצות של עוף - היינו שנשחטה ביו"ט דאי נשחטה מעיו"ט אע"ג דהוסרו הנוצות ביו"ט אסור לטלטלן כדלעיל גבי עור:
(יב) כדי להצניען - אבל בלא"ה אסור לטלטלן דלא חזו למידי. והפר"ח מחמיר בכ"ג והאחרונים מסכימים לפסק שו"ע ומיהו פלעדערו"ש מאווז שנשחטה לכו"ע שרי לטלטולי דראוי להשתמש בה:

עין משפט ט - אורח חיים תצח, ב

נושא ההלכה: טלטול סכין ובהמה

לשון מקור ההלכה בגמ'

בית שמאי אומרים: אין מוליכין טבח וסכין אצל בהמה, ולא בהמה אצל טבח וסכין, ובית הלל אומרים: מוליכין זה אצל זה.

לשון הש"ע

יכול להוליך **(ט)** סכין והבהמה אצל טבח לשחוט, ואפילו גדי קטן שצריך להוליכו על כתפו, **(י)** ואף על פי שהיה אפשר להוליכם מאתמול. **(יא)** (וה"ה שהטבח יכול להוליך הסכין אצל הבהמה) (ב"י).

משנה ברורה

(ט) סכין והבהמה אצל טבח - ואפי' דרך ר"ה ואין חוששין שמא ימלך ולא ישחט ונמצא דהוציא שלא לצורך:

(י) ואע"פ שהיה אפשר וכו' - דהוצאה באוכל נפש כתיקון אוכל נפש עצמו דמי [ולא כמכשירין] ולכך אין חילוק בין אפשר מבע"י או לא ואפילו לדעת היש מחמירין לעיל בסי' תצ"ה ס"א בהג"ה לענין הוצאה אין להחמיר:

(יא) וה"ה וכו' הסכין אצל הבהמה - ולא אמרינן דטוב יותר שהבהמה תלך ברגליה אצל הטבח:

עין משפט י - אורח חיים תקד, ב

נושא ההלכה: טלטול תבלין ומדוך ומדוכה

לשון מקור ההלכה בגמ'

בית שמאי אומרים: אין מוליכין תבלין ומדוך אצל מדוכה, ולא מדוכה אצל תבלין ומדוך. ובית הלל אומרים: מוליכין זה אצל זה!

לשון הש"ע

מותר להוליך תבלין **(יב)** ומדוך אצל מדוכה, או מדוכה אצלם, **(יג)** אפילו דרך ר"ה אעפ"י שהיה אפשר להוליכם מערב יו"ט.

משנה ברורה

(יב) ומדוך אצל מדוכה - מדוך היינו הבוכנא שמכין בו בתוך המדוכה:

(יג) אפילו דרך ר"ה - ולא חיישינן דלמא מימלך ולא ידוך ונמצא שהוציא שלא לצורך וכדלעיל סימן תצ"ח ס"ב עי"ש:

עין משפט מ,נ - אורח חיים תצט, ד

נושא ההלכה: מליחת חלבי הבהמה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהן. משום רבי יהושע אמרו: שוטחן ברוח על גבי יתדות. אמר רב מתנה: הלכה כרבי יהושע. איכא דאמרי, אמר רב מתנה: אין הלכה כרבי יהושע. בשלמא למאן דאמר הלכה כרבי יהושע - אצטריך, סלקא דעתך אמינא: יחיד ורבים הלכה כרבים - קא משמע לן: הלכה כיחיד. אלא למאן דאמר אין הלכה, פשיטא! יחיד ורבים הלכה כרבים! - מהו דתימא: מסתבר טעמיה דרבי יהושע, דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט, קא משמע לן.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

למלוח בשר באויר ע"ג החלבים

רשב"א –מסתפק בדבר.

ר"ן - אסור, מתוך שאין דרך בכך מוכח מילתא דלצורך עיבוד העור עושה כן.

לשון הש"ע

(יג) אין מולחין את החלבים **(יד)** ולא מהפכים בהם, **(טו)** אפילו לשטחן על גבי יתדות, אע"פ שנשחטה ביום טוב, וכן **(טז)** אסור למלוח בשר עליהם **(יז)** באויר.

משנה ברורה

(יג) אין מולחין וכו' - דדבר שאינו אוכל גמור אם מולח כדי שלא יסריח יש בו משום מעבד:

(יד) ולא מהפכין בהם - הוא ג"כ כעין תקון להחלבים ואסור מטעם הנ"ל:

(טו) אפילו לשוטחן וכו' - דמוכחא מילתא שעושה זה כדי שלא יסריחו וגזרינן דלמא אתי ג"כ למולחם. ולענין טלטול דעת הט"ז בשם הג"א להקל והמ"א העלה דלפי מאי דפסק הרמ"א בסימן תצ"ה דנולד אסור גם החלבים אסור לטלטלן כשנשחטה ביו"ט דהוי נולד ואע"ג דחזו להדלקה מאתמול לא היה עומד להדלקה ורק לטלטלן כדי להצניען או כדי שלא יסריחו מותר דשרינן סופן משום תחלתן וכנ"ל גבי נוצות אבל כשנשחטה מעיו"ט מותר לטלטל החלבים דחזו להדלקה וה"ה חתיכת שעוה מותר לטלטל דיכול להניח פתילה ע"ג וחזי להדלקה. עוד כתב מ"א דעור שהופשט מעיו"ט אם הוא לח אסור לטלטלו ואם הוא יבש מותר לטלטלו כמ"ש סימן ש"ח סכ"ה [וע"ש דהרמ"א הביא דעת החולקין ע"ז] אבל כשנשחט ביו"ט הו"ל נולד וע"כ אם הוא לח מותר לטלטלו כדי שלא יסריח וכנ"ל [ואם הוא מונח גם עתה במקום צל ויודע שלא יתקלקל אסור לטלטלו ואם יבש אסור לטלטלו דהו"ל נולד:

(טז) אסור למלוח וכו' - כדי שיפול מן המלח על החלבים והטעם דחלבים מליחה מועטת סגי להו ואסור משום חששא דעיבוד וכנ"ל:

(יז) באויר - דעל החלבים ממש אי אפשר להניח בשר שבולע מן החלבים:

הלכות דף יא:

עין משפט א - אורח חיים תק, ה

נושא ההלכה: הערמה במליחת בשר

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רב יהודה אמר שמואל: מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת, אף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. רב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

האם נחלקו ר׳ יהודה ורב אדא או שרב אדא בא רק להוסיף והלכה כדברי מי

רמב״ם, ר׳ המגיד, טור – נחלקו, והלכה כשמואל דמותר למלוח בבת אחת.

רשב״א – נחלקו, והלכה כרב אדא דוקא בהערמה.

רבינו ירוחם – נחלק,ו ורב אדא בא להוסיף דאף בהערמה שרי, והלכתא כוותיה.

בשר שנקנה מערב יו״ט אם מותר למלחו ביו״ט

רבינו אפרים – אסור, לפי שאפשר היה למלחו מערב יו״ט.

תרומת הדשן – מותר, דבשר השוהה במלחו מפיג טעם.

לשון הש״ע

מותר למלוח כמה חתיכות **(כא)** בבת אחת **(כב)** אע״פ שאינו צריך אלא אחת. **הגה: (כג)** וי״א דלא שרי להערים **(כד)** רק קודם אכילת שחרית (ר״י וב״י בשם סמ״ג). **(כה)** ומותר למלוח הבשר בי״ט, **(כו)** אף על פי שהיה אפשר למולחו מעיו״ט (מהרי״ל ות״ה סימן פ״ד).

משנה ברורה

(כא) בבת אחת - במפולת יד אחת כגון שיש כאן שלש חתיכות יניחם זו אצל זו ויקח מלח מלא חפניו כדי שיעור מליחה של כל החתיכות וזורה עליהם בבת אחת:

(כב) אע״פ שאינו צריך - ליו״ט אלא אחת והטעם שטורח אחד הוא טורח לכל הבשר שהרי מולחן ביחד ואע״פ שהוא מוסיף קצת טרחא שהרי צריך להפך כל חתיכה וחתיכה בפ״ע כדי למולחם בצד השני מ״מ כיון דמן התורה אין עיבוד באוכלין כמו שכתבנו לעיל בסימן שכ״א הקילו חכמים למלוח בבת אחת אם חושש שמא יסריח הבשר:

(כג) וי״א דלא שרי להערים וכו׳ - הלשון מגומגם דלא נזכר הערמה כלל בדברי המחבר וכתבו הרבה מפרשים שחסר כאן בדברי המחבר וכצ״ל ומותר להערים ולמלוח חתיכה ואח״כ ליטול אחרת ולומר בזה אני רוצה ור״ל דאפילו כשאינו מולח בבת אחת יש תקנה דהיינו ע״י הערמה שיאמר בזו האחרת אני רוצה עכשיו והתירו לו דבר זה כדי שלא ימנע מלשחוט אם ידע שלא יתירו לו למלוח כל הבשר ואתי למסרח [ויש שכתבו דאפילו נשחט מעיו״ט נמי מותר למלוח כולן ביו״ט ע״י הערמה] וע״ז הגיה רמ״א וי״א דלא שרי להערים וכו׳:

(כד) רק קודם אכילת וכו׳ - דבאמת צריך לאכול אז איזה חתיכה אבל אם כבר אכל ואין בדעתו לאכול עוד יותר היום אסור להערים ולמלוח אע״פ שיבשל ויטעום מעט כיון שאינו טועם רק כדי להתיר לו מליחת שאר החתיכות וכעין שנתבאר לקמן בסימן תק״ג ס״א ע״ש. ואפי׳ אם ירצה למלוח כל החתיכות ביחד נמי אסור בכגון זה דלא שייך בזה לומר טרחא אחת לכולם שהרי גם לאחת א״צ באמת. והסכימו האחרונים דכ״ז בשאינו ידוע לו בודאי שיסריח אם לא ימלחנו אבל בידוע לו בודאי מותר למולחו אפילו אחר אכילה ואפילו בזה אחר זה ע״י שיערים על כל חתיכה לומר מזו אוכל היום וצריך שיאכל כזית מאחת מהן ואפילו זה לא התירו אלא כששחט ביו״ט כדי שלא ימנע על להבא מלשחוט אבל כששחטה מעיו״ט כיון שהיה יכול למלחה מעיו״ט אסור למלוח בשר שא״צ לו ביו״ט אא״כ מולחו קודם אכילה:

(כה) ומותר למלוח וכו' - ר"ל כשמולחו להכשירו להוציא דמו [ומטעם דאם היה מולחו מעיו"ט היה צריך אחר הדחה שניה למולחו עוד פעם שני ולהשהותו במלח עד למחר [דאל"כ היה מתקלקל] ודבר ידוע הוא כשהבשר שוהה הרבה במלח מפיג טעם לפיכך מותר למלוח הבשר שרוצה לאכלו בו ביום ואגבן מותר למלוח שארי הבשר כיון שהוא בבת אחת או ע"י הערמה וכנ"ל] אבל אם כבר נמלח והודח משום דם אסור למולחו פעם שנית ביו"ט כדי שלא יפסיד ואפילו בשחרית קודם אכילה שהרי אין דרך למלוח בשר בשעת בישולו ואדרבה מדיחין אותו ממלחו בשעת בישולו ואם כן מוכחא מלתא שמולח רק לתקן הבשר ולכן אסור. אמנם בליל יו"ט ב' מותר לחזור ולמלחו ע"י שיערים על כל חתיכה לומר מזו אוכל למחר וכן יעשה שיאכל מהן מעט למחר :

(כו) אע"פ שהיה וכו' - ומ"מ דגים שהם משובחין כשמונחין במלח אסור למולחן ביו"ט כשהיה יכול למלחן מעיו"ט [ואין בכלל זה מה שנותנין מלח לתוך המחבת שמבשלין אותן בה דאין איסור במליחה אלא משום גזרת עיבוד או משום דטורח שלא לצורך יו"ט משא"כ בזה שנותן לתוך התבשיל] ומיני דגים הרכים המתקלקלים כשינוחו זמן רב במלח מותר למלחן ביו"ט אפילו אם קרען בעיו"ט ודינן כמליחת בשר לכל דבר :

עין משפט ב,ד,ז - אורח חיים תקיט, א

נושא ההלכה: סילוק תריסי החנויות והחזרתן ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שמאי אומרים : אין מסלקין את התריסין ביום טוב, ובית הלל מתירין אף להחזיר.

לשון הש"ע

מסלקין **(א)** תריסי (פי' קרשים שנועלים בהם החנויות) חנויות ומחזירין אותם בי"ט, **(ב)** כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן ולא ימנע משמחת יו"ט. במה דברים אמורים, כשיש להם **(ג)** ציר באמצע, אבל יש להם **(ד)** ציר מן הצד, **(ה)** אסור, גזירה שמא יתקע, **(ו)** ושאין להם ציר מן הצד כל עיקר, **(ז)** אפילו בבית מותר להחזיר.

משנה ברורה

(א) תריסי חנויות - היינו חנויות שאין מחוברין בקרקע אלא עשויות כמין תיבה או מגדל של עץ [וסוגר אותו וכשרוצה לפתחו מסלק הדלת מן הציר ונותנו לפני החנויות ומסדר עליו צרורות רוכלין למכור ולבסוף מצניע את הנשאר בחנות ומחזיר הדלתות למקומן והולך לו] אבל חנויות המחוברין לקרקע יש בהו בנין וסתירה מן התורה כמ"ש סימן שי"ג ואסור לסלק הדלת מן הציר ולהחזירו כמו בשבת :

(ב) כדי שיוציא וכו' - קאי אדלעיל מה שהתירו לסלק הוא כדי שיוציא וכו' ולהחזירן דשרו משום דאם לא נתיר לו להחזירן לא ירצה לפותחן דיחוש שמא יגנובו מהנשאר בחנות ואתי לאימנועי משמחת יו"ט וכ"ז כשעומדין החנויות מבחוץ [אך צריך ליזהר שלא יזכור סכום המקח בעת הקניה וכדלעיל בסימן תקי"ז וסימן שכ"ג ע"ש] אבל כשעומדין החנויות בבית אסור להחזירן דלא חייש שם לגנבה :

(ג) ציר באמצע - פי' באמצע הדופן יש חור ויש לדלת שם בליטה כנגדו שתוחבין אותו בחור ואינו נראה כבונה כ"כ ומותר אפילו להחזיר כל צרכו ובלבד שלא יתקע ביתד בחוזק ואם תקע הוי מלאכה גמורה :

(ד) ציר מן הצד - היינו שבולט ראש אחד מהדלת למעלה כמו יתד וראש אחד כנגדו מלמטה ובמפתן יש חור שתחוב לתוכו ומלמעלה כנגדו יש ג"כ חור :

(ה) אסור - היינו להחזירו כל צרכו [אחר שנשמט הקרש מהחנות דאלו בפותח ונועל בעוד שהוא קבוע בו ודאי שרי דאל"כ יהא אסור לפתוח ולנעול הבית בשבת] אבל להחזיר מקצתו מותר וכן לסלק מותר :

(ו) ושאין להם ציר כל עיקר - כצ"ל :

(ז) אפילו בבית מותר להחזיר - דאף שבבית אין לחוש לגנבה מ"מ מותר שלא אסרו אלא כשיש לו ציר באמצע גזירה משום יש לו ציר למעלה ולמטה שיש לחוש שמא יתקע אבל כשאין לו ציר כל עיקר לא גזרו כלל :

עין משפט ה - אורח חיים שכח, כה

נושא ההלכה: החזרת רטייה על המכה בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

חזרת רטיה במקדש נמי תנינא : מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה!

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

רטייה שנפלה ע״ג קרקע אם רשאי להחזירה

ראב״ד – מותר.

רי״ף, רא״ש, ר״ן – אסור.

לשון הש״ע

רטייה [44] שנפלה מעל גבי המכה על גבי קרקע, **(פא)** לא יחזירנה, נפלה על גבי כלי, **(פב)** יחזירנה **(פג)** וע״י אינו יהודי מותר להניחה אפי׳ בתחלה. **הגה: (פד)** ומותר לומר לאינו יהודי לעשות רטייה על מכה או חבורה (א״ו הארוך), **(פה)** ואסור ליתן עליה אפר מקלה דמרפא, כי אם ע״י אינו יהודי. (מרדכי פרק שמונה שרצים) [45].

משנה ברורה

(פא) לא יחזירנה - שמא ימרח על גבה להחליק הגומות שיש בה ומירוח רטיה מלאכה דאורייתא היא משום שהוא בכלל ממחק אבל משום שחיקת סממנים ליכא למיגזר כיון דהיו מאתמול עלויה :

(פב) יחזירנה - דכהוחלקה הרטיה ממקומה דמי דבודאי מותר להחזירה על מקומה וכשמחזירה לא יאגדנה בשבת בקשר של קיימא אלא בעניבה. וכ״ז כשנפלה הרטיה מעצמה אבל אם הסירה במתכוין אסור להחזירה ויש חולקים ומתירים בזה ואפשר דכשהסירה ע״מ לתקן יש לסמוך עלייהו להקל :

(פג) וע״י א״י וכו׳ - ומיירי כשהיה קצת חולה ע״י המכה דאי היה רק מיחוש בעלמא אפילו ע״י א״י אסור וכנ״ל בריש סימן זה :

(פד) ומותר וכו׳ לעשות רטיה - ר״ל אע״ג דעשיית רטיה הוא מלאכה דאורייתא של ממחק אפ״ה מותר ע״י א״י אבל זה אינו מותר כ״א כשחלה כל גופו ע״י המכה וכדלעיל בסי״ז בהג״ה או שיש בו סכנת אבר דאי רק מקצת חולה אינו מותר לעשות מלאכה דאורייתא ע״י א״י :

(פה) ואסור ליתן וכו׳ - אף דהוא רק איסור דרבנן מ״מ ע״י ישראל עצמו אסור בלא שינוי אפילו אם חלה כל גופו כיון שהוא חולה שאין בו סכנה וכדלעיל בסי״ז לפי מה דמסיק השו״ע שם :

הלכה למעשה

[44] מותר להניח פלסטר (הנקרא ״אגד מדבק״) על המכה בשבת, אף אם יש בפלסטר גזה כנגד מקום הפצע, ואין בזה איסור רפואה בשבת, ומעיקר הדין מותר להסיר בשבת את הנייר הדבוק בצדדי האגד מדבק **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ קעו)**.

מותר להסיר בשבת פלסטר הדבוק במקום שער, כל שיש צורך בדבר. ואף-על-פי שהוא תולש את השער על- ידי הסרת הפלסטר, מכל מקום כיון שאינו מתכוין לתלישת השער, וגם לא נוח לו בתלישת השער, הדבר נחשב לפסיק רישיה שאינו נוח לו, באיסור דרבנן, שהרבה אחרונים הסכימו להתיר **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ קעט)**.

[45] מותר לחבוש את המכה בשבת בתחבושת נקייה ויבשה, בין חדשה ובין ישנה, אף במכה שאין בה סכנה. (ובמקום שאפשר נכון לנקות את המקום מן הדם שעליו על - ידי שטיפה במים, קודם החבישה). אבל לא יתן לתוכה משחה לתרופה, שמאחר ורצונו שהמשחה תשאר על גבי המכה חיישינן שמא ימרח. ותחבושת עם משחה, שהיתה נתונה על המכה מערב שבת, ונפלה בשבת שלא על גבי קרקע מותר להחזירה, אבל אם נפלה על גבי קרקע, אסור להחזירה בשבת. ובמקום שיש חשש לריבוי מוגלה במכה ויבוא לידי צער הרבה, מותר להכין תחבושת מרוחה במשחה מערב שבת, ובשבת יסיר התחבושת הישנה ויניח על המכה את התחבושת שהוכנה מערב שבת **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ קעד)**.

אם התחבושת גדולה מדאי אין לחתוך ממנה את המיותר בשבת, אלא יכרוך את כולה על המכה. ונכון לחוש לדברי המחמירים שלא לחתוך בשבת צמר גפן, זולת במקום שיש חשש סכנה או לצורך מצוה. וכן מי שחש כאבים באזנו ורוצה ליתן שם מעט צמר גפן, ואין לו צמר גפן חתוך, נכון לחוש לדברי האוסרים שלא לתלוש מהצמר גפן אלא אם כן גדל הכאב מאד **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ קעה)**.

הלכות

דף יב

הלכות דף יב.

עין משפט א,ב - אורח חיים תקיח, א

נושא ההלכה: איזו הוצאה הותרה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שמאי אומרים: אין מוציאין לא את הקטן, ולא את הלולב, ולא את ספר תורה לרשות הרבים. ובית הלל מתירין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

במה אומרים מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך

ר"ח – דוקא לצורך מצוה.

ר"ת, רא"ש, ר"ן, טור – כל שיש בו צורך היום, ואפילו אין בו מצוה.

רש"י, רמב"ם, רי"ף (לסברת הר"ן), רב המגיד – אפילו אין בו צורך היום, העיקר שיהיה כלי ואינו מוציאו לצורך מחר.

הוצאה בשביל שלא יהיה לבו דואג אם חשיב כהוצאה לצורך

טור – אסור, שאין בו צורך היום.

הגהות סמ"ק, ר' ירוחם – מותר, דחשיב כצורך היום.

אם צריך עירובי חצרות ביו"ט

רי"ף, ר"ן, מרדכי – א"צ עירובי חצרות לפי שרוב הוצאות הן לצורך יו"ט ובשל מיעוט לא הצריכו.

רשב"א – לדבר שהוא צורך היום – א"צ עירובי חצרות
לדבר שאין בו צורך היום – צריך עירובי חצרות.

לשון הש"ע

(א) מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה, **(ב)** הותרה שלא לצורך, **(ג)** כגון קטן **(ד)** ולולב וספר תורה וכלים [46]. **הגה: (ה)** הצריכים לו קצת, או שמתירא **(ו)** שלא יגנובו או שאר פסידא (הגהות סמ"ק

הלכה למעשה

[46] הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, וכן העברה ברשות הרבים מותרת ביום טוב, שמתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש, הותרה גם שלא לצורך אוכל נפש. אבל צריך שיהיה קצת צורך בדבר. ואם הוא לצורך בו ביום, אף על פי שאין בו צורך לאותה שעה, יש להקל אפילו לכתחלה. ולכן מותר לקחת עמו המחזור בבוקר, אף על פי שאינו צריך להשתמש בו אלא במנחה. וכן מותר להחזיר את המחזור והטלית מבית הכנסת, שהתירו סופם משום תחלתם. וכל שכן שיש להקל אם בלאו הכי נושא כבר עמו דבר שהוא לצורך אותה שעה, כגון מטפחת וכיוצא בזה **(הליכו"ע ח"ב עמ' ח, ילקו"י מועדים עמ' תצג)**.
מותר לצאת לרשות הרבים עם תרופות הצריכות לו ביום טוב, כל שבלאו הכי יש בכיסו מטפחת אף, כי הכל הוצאה אחת **(חזו"ע יו"ט עמ' עז)**.
מותר לצאת עם קופסת סיגריות מלאה בכיסו, אף על פי שאינו צריך לעשן אלא למקצת מהם, ואין לאסור משום ריבוי בשיעורין ביו"ט, וכמו שאמרו (ביצה יז.) באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, ממלא נחתום חבית מים, אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד. וגם כאן הרי כל אחת ואחת מן הסיגריות ראויה לו לעישון, לפיכך יכול להוציא כל הקופסא **(חזו"ע יו"ט עמ' עז)**.

ורבינו ירוחם), **(ז) אבל אבנים וכיוצא בהן, (ח) אסור. הגה:** ומותר לשחוק **(ט)** בכדור, אפילו ברשות הרבים, אע"ג שאינו אלא טיול בעלמא (תוס' ורבי ירוחם), **(י)** ואם הניח עירוב, מותר לטלטל ולהוציא **(יא)** כל שיש לו תורת כלי, אע"פ שאינו לצורך היום כלל (ר"ן פ"ב דביצה).

משנה ברורה

(א) מתוך שהותרה הוצאה וכו' - וכן הדין בהבערה ושחיטה ואפיה ובשול שהם מלאכות השייכות לאוכל נפש אמרינן בהו מתוך וכו'. דאף דכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם קיבלו חז"ל דהכונה הוא אותן מלאכות הרגילות להעשות לצורך אוכל נפש אפילו אם עתה אין כונתו לצורך אכילה התירה התורה ועיין לקמיה במה שסיים הרמ"א לענין הוצאה דאיירינן בה דבעינן שיהא עכ"פ צורך קצת וה"ה בכל הנ"ל:

(ב) הותרה שלא לצורך - אפילו להוציא אותו לרשות הרבים וכ"ש לכרמלית:

(ג) כגון קטן - לא מיבעיא דאם לא יוציאו יבכה ויצטער האב ע"ז בודאי מותר אלא אפילו אם יכול להניחו אצל אמו ולא יבכה מ"מ אם יש לאב געגועים על בנו וישמח האב לטייל עמו ג"כ מותר דהוא שמחת יו"ט ומקרי צורך היום:

(ד) ולולב וס"ת - לולב לצאת בו וס"ת לקרות בו היום דהוא צורך מצוה:

(ה) הצריכין לו קצת - ליו"ט ואכלים קאי ואפילו אין צריך להן רק לשם תכשיט להתקשט בהן אבל שלא לצורך כלל הו"ל כאבנים. וכתבו הפוסקים דה"ה דמותר להוציא המפתח שסוגר בו האוכלין או הכלים שצריך לאותו היום אם ירא להניחו בביתו:

(ו) שלא יגנובו - אם ישאירם במקומן אף שאינם כלים הראוים לאוכל נפש ומטעם זה מותר ג"כ להוציא מפתח של התיבה שמונח שם מעותיו אם ירא להניחו שם בביתו דכיון דלבו דואג ומצטער ע"ז חשוב הוצאת המפתח צורך עונג יו"ט. ודע דיש כמה פוסקים שחולקין ע"ז וסוברין דלא הותר הוצאה אלא לצורך אוכל נפש ממש או צורך מצוה ושאר דברים השייכים לאותו יום וכנ"ל אבל לא בשביל הפסד ממון ונכון להחמיר לנהוג כמותם [ובפרט במקום שיוכל למסור הכלים או המפתח למי שהוא נאמן לו בביתו דאז אסור לד"ה] ומ"מ המחזורים שהביאם ביו"ט לבהכ"נ ומתירא מגנבה אע"פ שא"צ להם עוד ביו"ט מותר להביאן לביתו לד"ה דהתירו סופן משום תחלתן דאל"כ לא יביאם בתחלה לבהכ"נ אך המחזורים שמונחים מכבר בבהכ"נ כשאין צריך להם עוד ביו"ט נכון להחמיר שלא להחזירם לביתו ביו"ט אפילו אם יש שם חשש גנבה:

(ז) אבל אבנים וכו' - ר"ל סתם אבנים שאינם מיוחדים להשתמש דאם מיוחדים הו"ל כמו כלים:

(ח) אסור - אפילו בטלטול וכ"ש להוציא דלית בהו צורך היום כלל ולכמה פוסקים חייב מלקות על הוצאתו לר"ה ואף לכרמלית יש עכ"פ איסור דרבנן:

(ט) בכדור אפילו בר"ה - ר"ל אע"ג דעי"ז רגיל להעביר ד"א ממקום למקום אפ"ה מותר דהוא בכלל טיול ושמחת יו"ט ורש"ל כתב דדבר תימה הוא להתיר זה דאין בו צורך היום כלל אלא שחוק של ילדים והנח להם אבל לגדולים שנוהגין כן מנהג רע הוא דאין זה שמחה וטיול אלא שיחת ילדים וקלות ראש ובלא"ה אין דין זה מוסכם לכו"ע דדעת המחבר לאסור כמבואר לעיל בסימן ש"ח סעיף מ"ה. ולענין שאר מיני שחוק דינן כמו בשבת ומבואר לעיל בסימן של"ח סעיף ה':

(י) ואם הניח עירוב וכו' - ר"ל שהניח עירובי חצרות מלבד מה שעשה תיקון מבואות בעיר דאז מותר לטלטל ולהוציא מחצר לחצר אפילו דרך המבוי ומשמע דאם לא הניח עירובי חצירות אסור להוציא דבר שאין בו צורך היום כלל אפילו מחצר לחצר או מבית לחצר ועיין לעיל סימן תט"ז בסופו ולקמן בסימן תקכ"ח דסתם המחבר כדעת הפוסקים דלא תקנו עירובי חצרות כלל ביו"ט ומותר להוציא מחצר לחצר או מבית לחצר אפילו דבר שאין בו צורך היום כלל והרמ"א בענינו סתם כדעת המחמירין בזה ולפלא שלא הגיה שם כלום. ורש"ל כתב שנוהגין שלא לעשות עירובי חצרות בעיו"ט וכדעת המחבר ואין לשנות המנהג ומ"מ לכתחלה כשמערב ע"ח בע"פ לכל שבתות השנה יכלול גם יו"ט ויאמר ולכל יו"ט כדי לצאת גם דעת המחמירין. ודע דאף הכלים ששייכים לאוכל נפש כגון סכינים וכה"ג אם כבר גמר סעודתו ולא יצטרך עוד אליהן אסור להוליכן עמו בר"ה או בכרמלית ויש מקילין בסכינים שמא יזדמן לו איזה פרי לחתוך בו מיהו אם ידוע לו בודאי שלא יצטרך לסכין בהליכה זו כגון שהולך לביהכ"נ וכה"ג אסור להוליכו עמו לד"ה:

(יא) כל שיש לו תורת כלי - אבל אבנים וכה"ג אסור משום מוקצה:

מותר לנשים לצאת ביו"ט בתכשיטין (ללא הגבלה) משום כבוד ושמחת יום טוב. ומותר להוציא מפתח של ארון בגדים, ויש בו גם תכשיטין, כשירא להניחו בבית. אולם אסור להוציא ביו"ט מפתח של הרכב בכיסו, כשהולך מבעוד יום להתפלל ערבית, כדי שבצאתו מבית הכנסת יוכל לנסוע מיד ברכבו, ולא יצטרך לשוב הביתה ליטול המפתח. ובמקום שיש עירוב, מותר להוציא ביו"ט אפילו שלא לצורך כלל **(חזו"ע יו"ט עמ' עט)**.

מותר להוציא שעון מרשות לרשות ביום טוב בין שעון יד בין שעון כיס **(ילקו"י מועדים עמ' תצג)**.

עין משפט א - אורח חיים תקכח, א

נושא ההלכה: עירובי תחומין / חצרות ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

מתקיף לה רבה: ממאי דבית שמאי ובית הלל בהא פליגי? דלמא בערוב והוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליום טוב קא מיפלגי? מר סבר: ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה ליום טוב, ומר סבר: ערוב הוצאה לשבת, ואין ערוב הוצאה ליום טוב, כדכתיב (ירמיהו יז) ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת, בשבת - אין, ביום טוב - לא.

לשון הש"ע

(א) יו"ט א"צ עירובי חצירות ושיתופי מבואות, אבל עירובי תחומין צריך [47]. וכל הלכות תחומין נתבארו בהלכות עירובי תחומין.

משנה ברורה

(א) יו"ט א"צ עירובי חצרות וכו' - דכל אלו ניתקן משום גדר הוצאה וביו"ט קי"ל דמתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך וכדלעיל בסימן תקי"ח ומשמע מסתימת לשונו דלא תקנו כלל עירובי חצרות ליו"ט וכן סתם לעיל בסימן תט"ז ס"ה אכן מדברי רמ"א לעיל בסי' תקי"ח ס"א בהג"ה מוכח דסבירא ליה דדברים שאין בהם צורך כלל אסור להוציא מבית לחצר בלא עירובי חצרות וע"כ כתבו האחרונים דכשמערב עירובי חצרות בע"פ בשביל שבתות השנה יכלול גם יו"ט [כדי שיהיה יכול להוציא ע"ז אף דברים שאין צורך היום כלל] ויאמר לכל שבתות ויו"ט של שנה זו ומי שמניח בכל ע"ש ואיקלע יום טוב סמוך לו יאמר לשבת זה ויו"ט הבע"ל [אחרונים]:

[47] אסור לצאת ביום טוב חוץ לתחום, שהוא אלפיים אמה. ואפילו לצורך אוכל נפש אסור **(חזו"ע יו"ט עמ' פ הל' לז)**.

הלכות דף יב:

עין משפט א - אורח חיים תצה, א

נושא ההלכה: הוצאה והבערה שלא לצורך

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ואף רבי יוחנן סבר: במתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך פליגי. דתני תנא קמיה דרבי יוחנן: - המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואכלו - לוקה חמש. לוקה משום מבשל גיד, ולוקה משום אוכל גיד, ולוקה משום מבשל בשר בחלב, ולוקה משום אוכל בשר בחלב, - ולוקה משום הבערה. אמר ליה: פוק תני לברא! הבערה ובשול אינה משנה. ואם תמצא לומר משנה - בית שמאי היא, דאמרי: לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך - הותרה נמי שלא לצורך, הכא נמי לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך - הותרה נמי שלא לצורך. דאי בית הלל, כיון דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך - הותרה נמי שלא לצורך, הכא נמי, מתוך שהותרה הבערה לצורך - הותרה נמי שלא לצורך.

לשון הש״ע

כל מלאכה **(א)** האסורה בשבת אסורה ביום טוב [48], **(ב)** חוץ ממלאכת אוכל נפש [49], **(ג)** וחוץ מהוצאה והבערה **(ד)** וכן מכשירי אוכל נפש **(ה)** שלא היה אפשר לעשותה **(ו)** מאתמול. **הגה:**

הלכה למעשה

[48] כל מלאכה האסורה בשבת מן התורה אסורה גם ביום טוב מן התורה, וכל שבות מדברי סופרים הנוהג בשבת, נוהג ביום טוב. וכשם שבשבת אמירה לגוי שבות, כך הוא הדין ביום טוב. אבל שבות דשבות במקום מצוה מותר ביום טוב כמו בשבת **(חזו״ע יו״ט עמ׳ א)**.

[49] כתוב בתורה (שמות יב. טז): כל מלאכה לא יעשה בהם (בימים טובים), אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. והטעם שציותה תורה על שבתון בימים טובים, בכדי שיזכרו ישראל הנסים הגדולים שעשה להם השם יתברך ולאבותיהם, ויודיעום לזרעם אחריהם, ואילו היו מותרים בעשיית מלאכה, היה כל אחד פונה לעסקיו, וכבוד הרגל ושמחת החג היו נשכחים מעם ישראל, ועל ידי השבתון יהיו פנויים להתקבץ בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לשמוע דברי התורה, ובהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, ילמדו לקח דעת ותבונה מפי חכמי ישראל בהלכות ובאגדות, וכפי מה שאמרו: משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשים הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג, שנאמר וידבר משה את מועדי ה׳ אל בני ישראל. וכן אמרו חז״ל: לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהם בדברי תורה. ולכן נצטוינו על שבתון מוחלט, זולת מלאכת אוכל נפש. וכן שנו חכמים: אין בין יום טוב לשבת אלא מלאכת אוכל נפש בלבד. ומכל מקום יש לחלק שעות היום של החג, מחציתם לבית הכנסת ובית המדרש, ומחציתם לאכילה ושתיה לשמחת החג **(ילקו״י מועדים עמ׳ תנב)**.

אסרו חכמים לקצור שדהו או לבצור כרמו ביום טוב אפילו לצורך אוכל נפש, מפני שאדם רגיל לקצור שדהו ולבצור כרמו כאחד, ונמצא כל היום טרוד במלאכתו וימנע משמחת יום טוב. וכן מלאכת עימור, ודישת התבואה וסחיטת פירות העומדים לסחיטה, וברירה, וטחינה והרקדה אסורים ביום טוב, אסורים ביום טוב, שדברים אלו דרכם לעשותם הרבה ביחד, ויש לחוש שמא יעשה לצורך חול. וחז״ל (בירושלמי פ״א דביצה ה״י) הסמיכו זאת על הפסוקים, אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, וסמיך ליה ושמרתם את המצות, לא התרתי לך מלאכת אוכל נפש אלא משימור ואילך, וזאת מהלישה והלאה בעת שהקמח בא במגע עם המים ועלול להחמיץ ללא שימור מיוחד. ולכן מלאכות שלפני הלישה אסורות ביום טוב **(ילקו״י מועדים עמ׳ תנו)**.

המבשל ביום טוב לצורך אכילה גסה, כגון שהיה שבע כבר מאכילתו, ואחר כך בישל ביו״ט ואכל אכילה גסה עד שקץ במזונו, עשה איסור בבישולו, דלא חשיב אכילה כלל. אבל אם אכל אכילה גסה שעדיין נהנה מאכילתו, הוי בכלל אוכל נפש דשרי **(יבי״א ח״ח סי׳ מז)**.

(ז) ויש מחמירין אפילו באוכל נפש עצמו **(ח)** כל שאינו מפיג **(ט)** טעם כלל, אם עשאו מערב יום טוב (א"ז ומהרי"ל), מיהו אם לא עשאו מערב יו"ט ויש בו צורך י"ט, **(י)** מותר לעשותו ע"י שינוי (סמ"ק ור"ן)[50].

משנה ברורה

(א) האסורה בשבת - בין שאיסורה מן התורה ובין שאיסורה משום שבות וכן כל דבר שאסור לעשותו בעצמו אסור לומר גם לעכו"ם לעשותו כמו בשבת:
(ב) חוץ ממלאכת אוכל נפש - כדכתיב בקרא אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם:
(ג) וחוץ מהוצאה והבערה - ופרטי דיניהם יתבארו לקמן סימן תקי"א ותקי"ח:
(ד) וכן מכשירי אוכל נפש וכו' - ופרטי דין זה עיין לקמן סימן תק"ח ותק"ט:
(ה) שלא היה אפשר - דנתקלקל ביו"ט או שלא הספיק לו השעה ומשמע דבאוכל נפש גופיה מותר לדעת המחבר אפילו באפשר לעשותו מאתמול ומיהו בדבר שדרך לעשותו בפעם אחת לימים רבים גם להמחבר אסור בדבר שטוב מאתמול ולא יפיג טעמו וכדלקמן סימן תק"י ס"ג ע"ש וע"י שינוי משמע מהגר"א דשרי:
(ו) מאתמול - אבל אם אפשר לעשותו מאתמול הרי הוא כשאר מלאכות ואסור מן התורה:
(ז) ויש מחמירין וכו' - מדרבנן כדי שלא יעבור עליו כל היום במלאכות וימנע משמחת יו"ט:
(ח) כל שאינו מפיג - דלישה ואפיה ושחיטה ובישול אם עשאן בעיו"ט יש בהם חסרון טעם שאין לחם שנילוש ונאפה היום כלחם שנילוש ונאפה מאתמול ולא תבשיל שנתבשל היום כתבשיל שנתבשל מאתמול ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאתמול ולהכי לא גזרו בהם אבל דבר שאין בו קלקול טעם והפסד אם נעשה מאתמול ל"ל לעשותן ביו"ט וכתבו האחרונים דנקטינן למעשה כסברא זו. וכתבו עוד דלפי דעה זו אסור ללוש ביו"ט ווריזמלי"ן (שקורין לאקשי"ן) שאפשר הנילושים מבע"י טובים ביותר וכן אסור לבשל פירות יבשים ביו"ט שהוא ידוע שהמבושלים מעיו"ט טובים הם יותר לאכילה אח"כ ביו"ט מיהו אם לא היה לו שהות מקודם לבשל וכש"כ כשלא היה לו הפירות מקודם בודאי מותר לבשלם ביו"ט וכן לענין לישה הנ"ל:
(ט) טעם כלל - משמע דאם מפיג טעם אפילו במקצת שרי לכו"ע ובמהרי"ל כתוב שאסור לדוך שקדים ביו"ט להוציא מהן חלב מדהיה אפשר ליה לדוך מאתמול אע"פ שמפיג טעם קצת וכתבו האחרונים דמשו"ה החמיר בזה דדמי קצת לסחיטת פירות דאסור. ומ"מ ע"י שינוי נראה דיש להתיר:
(י) מותר לעשותו ע"י שינוי - ואם לא עשאו מעיו"ט מפני איזה אונס מותר אפילו בלי שינוי. וכתב המ"א דאפילו לכתחלה מותר להמתין לעשותו ע"י שינוי ובספר בגדי ישע מפקפק ע"ז אכן אם אין לו שהות קודם יו"ט בודאי יש לסמוך ע"ז:

עין משפט ב,ג,ד - אורח חיים תקו, ג

נושא ההלכה: הפרשת חלה מעיסה שנילושה בערב יו"ט / ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שמאי אומרים: אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב, בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהיום. ובית הלל מתירין. אמרו להם בית שמאי: גזרה שוה: חלה ומתנות - מתנה לכהן, ותרומה - מתנה לכהן, כשם שאין מוליכין את התרומה - כך אין מוליכין את המתנות. אמרו להם בית הלל, לא, אם אמרתם בתרומה - שאינו זכאי בהרמתה, תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן?

לשון הש"ע

הלש עיסה ביום טוב, יכול להפריש ממנה חלה, ולהוליכה לכהן, (שרי אפילו הפרישה מאתמול). אבל עיסה שנלושה בעי"ט, אסור להפריש ממנה חלה בי"ט. **הגה:** אלא אוכל ומשייר קצת, ולמחר מפריש מן המשוייר חלה. ומותר לאפות הפת על ידי שיאכל ממנו ויפריש אחר כך חלה (ב"י). ואם רוצה יוכל ללוש עוד עיסה אחת ביום טוב ויצרפם יחד, ויפריש מאותה עיסה גם על מה שלש מעי"ט. (הגהות מיימוני פ"ג ומרדכי פרק אלו עוברין וב"י בשם תוספות פרק קמא דביצה).

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ט. עין משפט א (עמ' 59)

הלכה למעשה

[50] אוכל נפש שאינו מפיג טעם כלל אילו נעשה מערב יו"ט לצורך יו"ט, אף על פי כן מותר לעשותו או לבשלו ביו"ט, ומכל מקום נכון להחמיר לכתחילה לעשותו מערב יו"ט. ולכן עוגה שאפשר לאפותה מערב יו"ט, וכן בישול פירות יבשים (קומפוט), ועשיית מיני מרקחת (ריבה), נכון להכינם מערב יו"ט. אך אם לא עשאם מבעוד יום, מן הדין מותר לעשותם ביו"ט, ובלבד שעושה מהם שיעור מועט לצורך אכילה בו ביום, ומכל מקום אם אפשר לעשותם ביו"ט על ידי שינוי נכון שישנה בהם. ומכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מערב יום טוב, אסור לעשותם ביום טוב. והאשכנזים מחמירים בזה אף לענין אוכל נפש שאפשר לעשותו מערב יום טוב ואינו מפיג טעמו, שלא לעשותו ביום טוב **(הליכו"ע ח"ב עמ' ה', חזו"ע יו"ט עמ' ח, ילקו"י מועדים עמ' תנב)**.

עין משפט ה,ז,ח - אורח חיים תקי, א

נושא ההלכה: מלילת / פירוק / ניפוח מלילות ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אושפזיכניה דרבא בר רב חנן הוה ליה אסורייתא דחרדלא, אמר ליה: מהו לפרוכי ומיכל מנייהו ביום טוב? לא הוה בידיה, אתא לקמיה דרבא. אמר ליה: מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביום טוב. איתיביה אביי: המולל מלילות מערב שבת למחר מנפח מיד ליד ואוכל, אבל לא בקנון ולא בתמחוי. המולל מלילות מערב יום טוב למחר מנפח על יד על יד ואוכל, אפילו בקנון ואפילו בתמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה. מערב יום טוב - אין, ביום טוב - לא! - אפילו תימא ביום טוב, ואיידי דתנא רישא מערב שבת - תנא סיפא נמי מערב יום טוב.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם מותר למלול מלילות בשבת / יו"ט כדרכו או שצריך שינוי

רי"ף, רמב"ם, רא"ש, ר"ן, רב המגיד – שבת – צריך שינוי.
יו"ט – לא גזרו ומותר כדרכו.

ר"ן ורב המגיד בשם יש אומרים – שבת – אסור אפילו בשינוי.
יו"ט – מותר בשינוי.

לשון הש"ע

(א) מוללין מלילות **(ב)** ומפרכין קטניות **(ג)** כדרכן, בי"ט, ומנפח מעט מעט ואוכל, **(ד)** ואפילו בקנון ותמחוי, **(ה)** אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה.

משנה ברורה

(א) מוללין מלילות - פי' שבידו ימלול החטים כשהם רכים דהוי דש כלאחר יד ובשבת צריך שינוי במלילה דהיינו בראשי אצבעותיו כמ"ש סי' שי"ט וביו"ט כשהוא רוצה לאכלן לא גזרו וזהו שכתב כדרכן ביו"ט:

(ב) ומפרכין קטניות - היינו השרביטין ומוציא הזרע מהן:

(ג) כדרכן ביו"ט - ויש מחמירין דוקא בשינוי בראשי אצבעותיו:

(ד) ואפילו בקנון ותמחוי - מבואר לעיל בסימן שי"ט ס"ו ע"ש וביו"ט הקילו:

(ה) אבל לא בטבלא וכו' - דמחזי כמאן דעביד לצורך מחר שאין דרך לעשות בכלים הללו אלא הרבה:

עין משפט ו - אורח חיים שיט, ז

נושא ההלכה: ניפוי מלילות בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

איתיביה אביי: המולל מלילות מערב שבת למחר מנפח מיד ליד ואוכל, אבל לא בקנון ולא בתמחוי.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

כיצד מנפה מלילות

רי"ף, רמב"ם, רב המגיד – אסור בקנון ותמחוי או אפילו מיד ליד, אלא רק בידו אחת.

טור – גם מידו האחת לידו השניה, מותר.

לשון הש"ע

היו לו **(כה)** מלילות מע"ש, לא ינפה **(כו)** בקנון (ופירש"י: כלי שראשו אחד רחב והשני עשוי כמין מרזב, ונותנין הקטניות בראשו הרחב ומנענע האוכל ומתגלגל דרך המרזב, והפסולת נשאר בכלי) **ותמחוי**, (פי' קערה גדולה) **(כז)** ולא בשתי ידיו, אלא מנפה בידו אחת בכל כחו [51].

משנה ברורה

(כה) מלילות מע"ש - ה"ה דאפי' אם מלל מעט בשבת וכנ"ל ג"כ מותר לנפח בידו אחת וכדלקמיה והאי דנקט מע"ש לאשמעינן דאפילו היו לו הרבה מלילות ג"כ מותר לנפח בידו אחת [רמב"ן במלחמות]:
(כו) בקנון ותמחוי - גזירה משום נפה וכברה דיש בזה חיוב חטאת:
(כז) ולא בשתי ידיו - דהיינו לדבק שתי ידיו כאחת וליקח בשניהם ולנפח וה"ה דמיד ליד חברתה אין נכון לדעת הרמב"ם:

הלכה למעשה

[51] הבורר בשבת אוכל מתוך פסולת אפילו לאלתר בקנון או בתמחוי פטור מחטאת כיון שהוא דרך שינוי, אבל אסור מדברי סופרים. וקנון הוא כלי שעשוי כעין משפך, רחב מלאחריו וצר מלפניו, והבורר בו קטנית, נותן את הקטנית במקום הרחב ומנענעו, והקטנית שהוא עגלגל מתגלגל ויורד דרך פיו הצר, והפסולת נשארת בכלי **(ילקו"י שבת ג עמ' רסא)**.

הלכות

דף יג

הלכות דף יג.

עין משפט ו - יורה דעה שלא, קי

נושא ההלכה: קביעה למעשר

לשון מקור ההלכה בגמ'

דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש: מעשר ראשון שהקדימו בשבלין - שמו טובלו לתרומת מעשר.

לשון הש"ע

התורם פירותיו תרומה שצריך לתרום אחריה שניה, נקבע למעשר, ולא יאכל מהם עראי עד שיוציא התרומה שניה ויעשר.

עין משפט ו - יורה דעה שלא, קל

נושא ההלכה: דין פירות שהוציא מהם מעשר ראשון קודם שנקבעו למעשר

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

פירות שהוציא מהם מעשר ראשון קודם שיקבעו למעשר, הרי זה אוכל מהם עראי קודם שיוציא מעשר שני, שאין הראשון קובע לשני. אבל משנקבעו למעשר, אע"פ שהוציא את הראשון, אסור לאכול מהם עראי עד שיוציא את השני או את מעשר עני.

הלכות דף יג:

עין משפט ג,ד - יורה דעה שלא, פז

נושא ההלכה: היתר קילוף שעורים

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנן התם: המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל, ואם קלף ונתן לתוך ידו - חייב. אמר רבי אלעזר: וכן לשבת. - איני? והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי, כסי, ורבי חייא מקלפא ליה דביתהו כסי, כסי! - אלא, אי אתמר אסיפא אתמר: המולל מלילות של חטים - מנפח על יד, על יד, ואוכל, ואם נפח ונתן לתוך חיקו - חייב. אמר רבי אלעזר: וכן לשבת.

לשון הש"ע

כיצד היא אכילת עראי, כגון שהיה מקלף שעורים ואוכל, מקלף אחת אחת ואם קלף וכנס לתוך ידו, חייב לעשר. היה מולל מלילות של חטים, מנפה מיד ליד ואוכל. ואם נפה לתוך חיקו, חייב לעשר. וכן נוטל מן היין ונותן לקערה לתוך תבשיל צונן, ואוכל, אבל לא לתוך הקדרה, אף ע"פ שהיא צוננת, מפני שהיא כבור קטן. וכן סוחט זיתים על בשרו, אבל לא לתוך ידו. וכן כל כיוצא בזה.

עין משפט ה - אורח חיים שיט, ו

נושא ההלכה: כיצד מוללין בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם הותר למלול בשבת

תוספות – אסור.

רז"ה – תבואה וקטניות – אסור.
חבילי פאה – מותר בשינוי.

ר"ן בשם אחרים – למלול – אסור.
לרכך – מותר.

רי"ף, רמב"ם, רא"ש, רב המגיד, רבינו ירוחם – מותר בשינוי.

לשון הש"ע

(כ) אין מוללין מלילות, אלא מולל **(כא)** בשינוי מעט בראשי אצבעותיו. **הגה:** ואע"פ שמפרק האוכל מתוך השבלים, הואיל ואינו מפרק רק כלאחר יד כדי לאכול, שרי. **(כב)** ויש מחמירין (מרדכי ור"ן פ"ק דיו"ט), **(כג)** ולכן אסור לפרק האגוזים לוזים או אגוזים גדולים מתוך **(כד)** קליפתן הירוקה (מהרי"ל), וטוב להחמיר מאחר דיכול לאכלן כך בלא פירוק [52].

משנה ברורה

(כ) אין מוללין וכו' - מלילה הוא שמולל השבלים כדי לפרק הדגן מתוכן ואסור מפני שנראה כדש:
(כא) בשינוי מעט וכו' - בגמרא איתא שם ומולל בראשי אצבעותיו וזהו השינוי שאינו מולל בידו ומה דקאמר מעט היינו שלא ימלול בהם רק מעט [כן מוכח בגמרא שם. עולת שבת] וה"ה בשרביטין של קטניות שאין להוציא מהן הקטניות רק מעט וע"י שינוי וצ"ע דכל העולם נוהגין היתר וצ"ל כיון שעודן לחין ואף השרביט אוכלין אותו לא הוי מפרק רק כמפריד אוכל מאוכל אבל יבשין או שאר מיני קטניות שאין השרביטין ראוין לאכילה כגון פולין שלנו וכן השומשמין מקליפתן אסור לכו"ע בלי שנוי אף שדעתו לאכול מיד ועיין בבה"ל:
(כב) ויש מחמירין - דס"ל דדוקא לרכך השבלים מותר ע"י שינוי אבל לפרק הדגן מתוך השבלים אף ע"י שינוי אסור אף שדעתו לאכול לאלתר מפני שנראה כדש אבל כשנתפרק הדגן מן השבלים מע"ש מותר לקלפו לכו"ע דאין זה בכלל מפרק כלל ואפי' לקלוף הרבה מותר כדאיתא בגמרא וכ"ז כשדעתו לאכול לאלתר כדאיתא לקמן בסוף סימן שכ"א ע"ש. ולרכך תפוח קשה אפשר דמותר אפי' בלי שינוי [פמ"ג]:
(כג) ולכן אסור וכו' - היינו אפי' ע"י שינוי דבלי שינוי לכו"ע אסור:
(כד) קליפתן הירוקה - דזה דמי כמתוך השבלין אבל לכו"ע מותר לשבר הקליפה הקשה ולקלוף גם הקליפה הדקה שעל האגוז גופא וכדלקמן בסוף סימן שכ"א. לוזים ובטנים שנשתברו ועדיין הם בקליפתן משמע מדברי הפמ"ג בסימן זה שיש ליזהר לברור האוכל מתוך הקליפות ולא להיפוך ואפי' כשדעתו לאכול מיד ומשום בורר אבל לקמן בסימן תק"י הביא המ"א בשם הים של שלמה דדבר זה שקולף הקליפה מהן בכלל תיקונא אוכלא הוא ולא שייך ברירה בזה ואף שהקשה עליו המ"א כבר יישבו בספר אליה רבה והביאו הפמ"ג שם דכיון שדעתו לאכול מיד שרי:

◆ הלכה למעשה ◆

[52] מותר לקלף אגוזים ושקדים בשבת על דעת לאוכלם לאלתר. וכן מותר לקלף בוטנים מקליפתם האדומה על מנת לאוכלם לאלתר **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' שכ)**.

הלכות
דף יד

הלכות דף יד.

עין משפט א - אורח חיים תקי, א

נושא ההלכה: מלילת / פירוק / ניפוח מלילות ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבי אלעזר: מנפח בידו אחת ובכל כחו.

לשון הש"ע

מוללין מלילות ומפרכין קטניות כדרכן, בי"ט, ומנפח מעט מעט ואוכל, ואפילו בקנון ותמחוי, אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף יב: עין משפט ה,ז,ח (עמ' 88)

עין משפט ב,ג,ד - אורח חיים תקד, א

נושא ההלכה: דיכת תבלין ומלח ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שמאי אומרים: תבלין נדוכין במדוך של עץ, והמלח בפך ובעץ הפרור. ובית הלל אומרים: תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן, והמלח במדוך של עץ.

גמרא. דכולי עלמא מיהת מלח בעיא שנוי, מאי טעמא? רב הונא ורב חסדא, חד אמר: כל הקדרות כולן צריכות מלח, ואין כל הקדרות צריכות תבלין. וחד אמר: כל התבלין מפיגין טעמן, ומלח אינה מפיגה טעמה. מאי בינייהו? איכא בינייהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי, אי נמי במוריקא. אמר רב יהודה אמר שמואל: כל הנדוכין - נדוכין כדרכן, ואפילו מלח. - והא אמרת מלח בעיא שנוי! - הוא דאמר כי האי תנא. דתניא, אמר רבי מאיר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הנדוכין - שנדוכין כדרכן ומלח עמהן. לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה, שבית שמאי אומרים: מלח בפך ובעץ הפרור לצלי, אבל לא לקדרה. ובית הלל אומרים: בכל דבר. - בכל דבר סלקא דעתך? אלא אימא: לכל דבר. אמר ליה רב אחא ברדלא לבריה: כי דייכת - אצלי אצלויי ודוך. רב ששת שמע קל בוכנא, אמר: האי לאו מגוויה דביתאי הוא. - ודלמא אצלויי אצלי? - דשמעיה דהוה צליל קליה. - ודלמא תבלין הוו? - תבלין נבוחי מנבח קלייהו.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

דיכת מלח כורכום ושאר תבלין ביו"ט

רי"ף, רמב"ם, רשב"א, ב"י – מלח (אינו מפיג טעם כלל) – צריך שינוי מועט.
שאר תבלין (ואפילו כורכום) – א"צ שינוי דמפיגים טעם.

תוספות, רא"ש, בעל המאור, רבינו ירוחם –

שום – דך כדרכו אפילו ידע מבעוד יום משום שמתקלקל ביותר.
מלח וכורכום – צריך שינוי ואפילו אם לא ידע שיצטרך להם.
שאר תבלין – ידע שיצטרך להם – צריך שינוי.
לא ידע שיצטרך להם – א"צ שינוי.

לשון הש״ע

(א) דכין את התבלין **(ב)** כדרכן, **(ג)** שאם ידוך אותם מבע״י **(ד)** יפיג טעמן, **(ה)** אבל מלח **(ו)** אינו נידוך ביו״ט אלא א״כ הטה המכתש או שידוך בקערה **(ז)** וכיוצא בה, כדי שישנה, **(ח)** שאם שחק המלח מעי״ט לא יפיג טעמו. ואין שוחקין את הפלפלין ולא את החרדל בריחים שלהם, **(ט)** משום דהוי כעובדין דחול, **(י)** (אלא) דך אותם במדוכה ככל התבלין [53].

הגה: (יא) ומיהו נוהגין לשנות קצת בדיכת תבלין, (הגהות מיימוני פ״ג בשם סמ״ג), וכן ראוי להורות.

משנה ברורה

(א) דכין את התבלין וכו׳ - ר״ל אף דטחינה לכו״ע אסור ביו״ט וכדלעיל בסי׳ תצ״ה ס״ב ולכמה פוסקים יש בזה איסור תורה אף שכונתו לצורך או״נ באותו יום מ״מ דיכת תבלין מותר וכ״ש שום ובצל ושחליים וכדומה:

(ב) כדרכן - במדוך ובמדוכה שכותשין בו בחול בלי שום שינוי:

(ג) שאם ידוך וכו׳ - ר״ל אפילו ידע מאתמול שצריך לו למחר ג״כ לא אמרינן דהו״ל להכין מאתמול שאם ידוך וכו׳:

(ד) יפיג טעמן - ופלפלין וחרדל בכלל תבלין הם וג״כ מפיגין טעמן כששוהין הרבה כתושין:

(ה) אבל מלח וכו׳ - כגון מלח גסה שצריך כתישה ונתבאר לעיל סימן שכ״א ס״ח דאיסור כתישה במלח אינו אלא במלח ים שהיא גסה מתחלתה משא״כ מלח שקורין שליני״ש שנעשה דק מתחלתו ואח״כ נתבשל ועושין ממנו פתיתין גדולים אין בו איסור כתישה מן הדין ורק מפני מראית העין יש שמחמירין בזה:

(ו) אינו נידוך וכו׳ - ואם מעורב המלח עם התבלין דך כדרכו ואינו חושש הואיל ואינו טורח בה בפני עצמה:

(ז) וכיוצא בה - דהיינו שידוך במדוך של עץ:

(ח) שאם שחק המלח וכו׳ - ויש פוסקים שכתבו דה״ה במיני תבלין שאין מפיגין טעם כגון כרכום שקורין זאפרע״ן דידוע שאינו מפיג טעם ובפרט היכא שידע מאתמול שיהיה צריך לו למחר כרכום לקדרתו שאסור לו לכתוש בלי שינוי ויש להחמיר ולחוש לסברא זו:

(ט) משום דהוי כעובדין דחול - טפי ויש שכתבו משום דהוי ע״ז טוחן גמור דאסור ביו״ט לכו״ע וכדלעיל בסימן תצ״ה ואפילו רוצה לעשות שינוי כגון לטחון חדא חדא וכה״ג נמי אסור בריחיים. וה״ה לטחון קאוו״י בריחיים שלהן נמי אסור אלא יכתוש במכתשת ועיין בה״ל:

(י) אלא דך אותם וכו׳ - מיהו צריך ליזהר שלא ידוך אותם אלא מה שצריך ליום זה ואפילו להכין ליו״ט שני נמי אסור:

(יא) ומיהו נוהגין וכו׳ - הטעם משום דיש פוסקין המחמירין ואומרים דגם בתבלין המפיגין טעם אין מותר לדוכן ביו״ט כדרכן אא״כ לא ידע מאתמול שיצטרך להם ביו״ט וחוששין אנו לדבריהם לכתחלה מיהו גם הם לא אמרו אלא בתבלין אבל בשום ובצל ושחליים לכו״ע אין לו לדוכם מעיו״ט אפילו ידע שיצטרך להם למחר שמפיגין טעמם לגמרי ומתקלקלים ויש שכתבו דלפי המנהג אין חילוק בין ידע מאתמול ללא ידע ובכל גווני אין נוהגים לדוך ביו״ט אא״כ ע״י איזה שינוי שמתוך כך יהיו העם זכורים שאסור לדוך רק מה שצריך לאותו היום:

הלכה למעשה

[53] מותר לדוך תבלין ביום טוב כדרכן, שהרי אם ידוך אותם מערב יום טוב יפוג טעמם, אבל מלח אינו נדוך ביום טוב אלא אם כן היטה המכתשת בכדי שישנה ממנהגו בחול, שהרי אין המלח שנדוך מאתמול מפיג טעם. ואין שוחקים פלפלים שלהם, שדומה למעשה חול, אלא ידוכן כדרכו במדוכה אפילו בלא שישנה במדוכה **(ילקו״י מועדים עמ׳ תעא)**.
מותר לדוך הקפה במדוכה בלי שינוי ביום טוב, מפני שהקפה מפיג טעם ודינו כתבלין, ונחלקו האחרונים אם מותר לשחוק הקפה בריחים שלהם, והעיקר להתיר בריחים קטנות המצויות אצל בעלי בתים, אך לא בריחים גדולות של בעלי הטחנות לתעשיית הקפה. והמחמיר לכותשו במכתשת, תע״ב **(יביע אומר ח״ג סי׳ כג סקי״ז)**.

הלכות דף יד:

עין משפט א - אורח חיים תקד, ג

נושא ההלכה: דין כתישת הריפות ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: אין עושין טיסני, ואין כותשין במכתשת. תרתי? - הכי קאמר: מה טעם אין עושין טיסני - לפי שאין כותשין במכתשת. - ולימא אין כותשין במכתשת! - אי תני אין כותשין במכתשת - הוה אמינא: הני מילי במכתשת גדולה, אבל במכתשת קטנה - אימא שפיר דמי, קא משמע לן. - והתניא: אין כותשין במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה! - אמר אביי: כי תניא נמי מתניתא מכתשת גדולה תניא.

רבא אמר: לא קשיא, הא לן, והא להו. רב פפי אקלע לבי מר שמואל, אייתי ליה דייסא ולא אכל. - ודלמא במכתשת קטנה עבדוה? - דחזייה דהוה דייק טפי. - ודלמא מאתמול עבדוה? - דחזייה דהוה קליף צהריה, ואי בעית אימא: שאני בי מר שמואל, דאיכא פריצותא דעבדי.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

<u>החילוק בין א"י לחו"ל בהיתר כתישת הריפות ביו"ט</u>

רי"ף, רש"י – בחו"ל – מותר במכתשת קטנה משום שאין עבדים שמזלזלים.
בא"י – אסור אף בקטנה מכיון שישנם עבדים שמזלזלים וכותשים במכתשת גדולה ואומרים בקטנה כתשנו.

רמב"ם – בחו"ל – במכתשת גדולה אסור משום שזהו דרכה, ובקטנה מותר שזהו שינוי.
בא"י – אפילו במכתשת קטנה אסור לפי שתבואתה טובה ואין בכך הפסד אם יכתשנה בערב יו"ט.

* פסיקת ההלכה של הרמב"ם היא כהרי"ף ורש"י אלא שנחלקו בטעם האיסור.

רשב"א, ראב"ד – בחו"ל – במכתשת גדולה אסור שדרכם היה לכתוש בה דייסא ובקטנה מותר שהוא שינוי להם.
בא"י – אין דרכם לאכול הרבה ותמיד עושים בקטנה ולא הוי שינוי.

לשון הש"ע

(יד) אין כותשין הריפות במכתשת גדולה [54], אבל כותשין במכתשת קטנה **(טו)** שזה הוא השינוי שלה, **(טז)** ובא"י, אפילו בקטנה אסור, **(יז)** וכיון שאין אנו יודעים עכשיו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל. **הגה: (יח)** ומותר לגרור גבינה בי"ט על הכלי שהוא מורג חרוץ,

◆ הלכה למעשה ◆

[54] אף על פי שיש אומרים שהטוחן קפה בריחים גדולות המצויות אצל בעלי הטחנות, חייב משום טוחן, במקום צורך גדול, כגון שכואב לו הראש, מותר לומר לגוי לטחון לו קפה בריחים שלהם **(יביע אומר חלק ג סימן כג סקי"ז)**.

(יט) מיהו צריך שינוי מעט, כמו דיכת מלח (ריב״ש סימן קפ״ד) [55], **(כ)** וה״ה מצות, בלא שינוי, משום דאין טחינה באוכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי״ל) [56].

משנה ברורה

(יד) אין כותשין הריפות וכו׳ - שזהו כמו טחינה גמורה שאסור ביו״ט וכמו פלפלין בריחיים שלהם. ואם כיתש משמע בגמרא שאסור לאכול מזה:

(טו) שזה השינוי שלה - דבחול אין דרך לכתוש בקטנה מפני שאין נכתש דק היטב:

(טז) ובארץ ישראל וכו׳ - כמה פירושים יש בזה יש מפרשים דאסרו בא״י משום דהיו רגילים להחזיק עבדים ומזלזלי בזה שעושין כדרכן בחול ואומרים בקטנה עשינו לפיכך אסרו חכמים לגמרי וא״כ לדינא בזמנינו תלוי בזה היכי שמחזיקים עבדים כנענים אסור בכל גווני ויש שכתבו דבא״י היו החטים משובחים שאין מתקלקלים ולא נשתנה מראיתם אם יכתשם מעיו״ט ולפיכך לא התירו להם חכמים לכתוש ביו״ט וא״כ ה״ה בכל מקום ומקום שהחטים טובים ואינם נפגמים אם יהיו נידוכים מלפני יו״ט אסור ויש שכתבו דבבבל היו רגילים לאכול תדיר דייסא ומתוך שהיה צרכיהן מרובה לזה לא כתשו במכתשות קטנות וכשכותש ביו״ט בקטנה הוי שינוי משא״כ בא״י שלא היו רגילין הרבה בזה גם בימות החול מצוי שכותשים במכתשת קטנה וליכא שום שינוי ביו״ט ולהכי אסור וה״ה בזמנינו תלוי ג״כ בזה אם אין דרך לכתוש בקטנה בחול שרי ויש להחמיר ככל הפירושים:

(יז) וכיון שאין וכו׳ - עיין בה״ל:

(יח) ומותר לגרור וכו׳ - ולא דמי לפלפלין וחרדל בריחיים דבריחיים הוי עובדא דחול טפי:

(יט) מיהו צריך שינוי - דע״פ רוב אין מפיג טעם ומיהו אם מפיג טעם מותר אפילו בלי שינוי מן הדין אלא דליש נוהגין דלעיל בכל גווני משני. ותמכא שקורין חריי״ן אע״ג שכמה פעמים טוחנין התמכא בשיעור מרובה לב׳ או לג׳ ימים אעפ״כ יש לצדד ולומר דלא גזרו חכמים בזה לאסור אפילו בטוחן ליומו דלא גזרו אלא בריחיים שהוא מעשה חול גמור וכדרך כל טחינה. ומיהו עכ״פ יש לשנות קצת. וכשטוחן התמכא שלא ע״ג קערה אלא על המפה או על השולחן מקרי שינוי. מותר לחתוך ביו״ט ירקות דק דק בלי שינוי אכן כל אלה אינו מותר רק בכדי שיעור שצריך לאותו היום:

(כ) וה״ה מצות בלא שינוי - ר״ל דה״ה מצות דמותר לכתוש בכלי המיוחד כמו שנהגו ולטחון אותם על מורג אכן בזה קיל יותר דמותר אפילו בלא שינוי כלל משום דאין טחינה אחר טחינה. ולאחר הטחינה נכון ליזהר שלא יברור פרורי מצות שלא נכתשו עדיין היטב מתוך הקמח אף ביד דהוי כמו פסולת מתוך אוכל דאסור גם ביו״ט לחד מאן דאמר וכמו שיתבאר לקמן סימן תקי״ו ס״ב בהג״ה [מ״א בשם מהרי״ל] ואם ירצה ליקחם יקחם עם מעט קמח דליכא חששא דברירה וכמו שנתבאר בהלכות שבת סימן שי״ט ועיין בה״ל:

עין משפט ב,ג - אורח חיים תקי, ב

נושא ההלכה: דין בורר ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. הבורר קטניות ביום טוב, בית שמאי אומרים: בורר אוכל ואוכל, ובית הלל אומרים: בורר כדרכו, בחיקו בקנון ובתמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה. רבן גמליאל אומר: אף מדיח ושולה.

גמרא. תניא, אמר רבן גמליאל: במה דברים אמורים - כשהאוכל מרובה על הפסולת, אבל פסולת מרובה על האוכל - דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי? - לא צריכא, דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא. רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה. תניא, אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: כך היה מנהגן של בית רבן גמליאל: שהיו מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים, ונמצא אוכל למטה ופסולת למעלה. - והתניא איפכא! - לא קשיא, הא בעפרא, הא בגילי.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

בורר ביו״ט לאחר זמן לאוכלו בו ביום

רשב״א – אסור, לפי שבשבת יש בו חיוב חטאת.

רב המגיד – מותר, וכמו בדין אופה ומבשל ביו״ט שמותר לאחר זמן.

◆ הלכה למעשה ◆

[55] מותר לגרד גבינה במורג חרוץ וכן במגרדה המיוחדת לכך, ונכון לשנות קצת מפני שאפשר היה לגרד הגבינה מערב יום טוב, מבלי שתפיג טעם, אבל צנון וכן גזר שאם היה גורדם מערב יום טוב היו מפיגים טעם, מותר לגורדם ביום טוב בלי שינוי, וכן מותר לטחון בשר ביום טוב במכונה המיוחדת לכך, ומותר לנקותה אחר הטחינה **(חזו״ע יו״ט עמ׳ עא הל׳ ל, ילקו״י מועדים עמ׳ תעה)**.

[56] מותר לדוך מצה ביום טוב בלי שינוי. ומותר לחתוך ירק דק דק לצורך יום טוב, אפילו בלא שינוי **(חזו״ע שם)**.

לשון הש"ע

הבורר קטניות ביו"ט **(ו)** בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי, **(ז)** אם רוצה לאכלו בו ביום) (המגיד פ"ג), אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה. בד"א, **(ח)** כשהאוכל מרובה על הפסולת, אבל אם היתה הפסולת מרובה על האוכל, בורר את האוכל ומניח את הפסולת. ואם היה **(ט)** טורח בברירת הפסולת מן האוכל יותר מטורח ברירת האוכל מן הפסולת, אעפ"י שהאוכל מרובה בורר את האוכל ומניח את הפסולת [57]. **הגה:** ולוזים ובטנים שנשתברו ועדיין בקליפיהם, **(י)** לא מקרי הקליפה פסולת כיון דאורחייהו בהכי ועדיין מעורבין (טור).

משנה ברורה

(ו) בורר כדרכו - הפסולת מן האוכל וא"צ לשנות לברור האוכל מן הפסולת דכיון שהאוכל מרובה וכדלקמיה טוב למעט בטרחא ולברור הפסולת שהוא המועט:

(ז) אם רוצה לאכלו בו ביום - לא אתי לאפוקי אם דעתו לאכול למחר דבזה פשיטא דאסור לעשות שום הכנה מיו"ט לחבירו אלא אשמועינן דאפילו אין דעתו לאכול לאלתר כ"א לאחר זמן דבשבת כה"ג חייב חטאת אפילו בורר אוכל מן הפסולת וכ"ש בפסולת מן האוכל קמ"ל דשרי דאין איסור בורר ביו"ט בזה מן התורה כיון שהוא צורך אוכל נפש בו ביום וכאופה ומבשל דמי רק בנפה וכברה אסרו חכמים משום דמחזי כמאן דעביד לצורך מחר דדרך ברירה בכלים הללו לעשות לימים הרבה וכמו שכתבנו לעיל בס"א [מ"א וש"א]:

(ח) כשהאוכל מרובה - דאז טוב יותר לברור הפסולת שטרחתו מעוטה ואם הם שוין בכמותן בורר איזה מהם שירצה אכן אם האוכל הוא דק יברור הפסולת:

(ט) טורח וכו' יותר - כגון שהפסולת הוא דק מאוד ויש טורח רב לבררם:

(י) לא מקרי הקליפה פסולת - וכמין אחד דמי ובאיזה ענין שמתקן האוכל מתוך השומר תיקון אוכל בעלמא הוא ויכול לברור אחד מחבירו איזה שירצה ועיין באחרונים שהסכימו דמ"מ אף בכאן יברור איזה שקל יותר לו לברור:

עין משפט ד - אורח חיים תקטז, א

נושא ההלכה: איזה דברים משלחים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שמאי אומרים: אין משלחין ביום טוב אלא מנות, ובית הלל אומרים: משלחין בהמה חיה ועוף, בין חיין בין שחוטין. משלחין יינות שמנים, וסלתות, וקטניות, אבל לא תבואה. ורבי שמעון מתיר בתבואה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם מותר לשלוח חיטים ביו"ט

רי"ף – מותר, לפי שאפשר לעשות מאכל מחיטים.

רמב"ם, רא"ש, רב המגיד – אסור, לפי שרוב העולם טוחנים חיטה ולא עושים ממנה תבשיל.

◆ הלכה למעשה ◆

[57] מותר לברור ביום טוב לצורך בו ביום, אף על פי שאינו לצורך לאלתר. וכאשר המאכל מרובה והפסולת מועטת, יברור הפסולת מתוך האוכל. וכאשר הפסולת מרובה, יברור אוכל מתוך פסולת, כדי למעט בטירחא ביו"ט. ואפילו היה אפשר לו לברור מערב יום טוב ולא בירר, מותר לברור ביו"ט. וכל זה ביד, אבל בכלי כגון בטבלא או בנפה או בכברה אסור לברור **(חזו"ע יו"ט עמ' עו, ילקו"י מועדים עמ' תפא)**.

הבורר ביום טוב אוכל מתוך פסולת על דעת לאוכלו ביום טוב, ונמלך אחר כך והניחו לאחר יום טוב, אינו מתחייב משום איסור בורר, דגם ביום טוב אזלינן בזה בתר מחשבתו בעת הברירה. ולפיכך אם חשב בעת הברירה לברור על דעת לאוכלו לאחר יום טוב אף אם הוא אוכל מתוך פסולת אף שיאכל את המאכל ביום טוב, כבר עשה את האיסור בעת שברר על דעת לאוכלו לאחר יום טוב. ומכל מקום יאכל לאלתר שמא מתקן האיסור **(יבי"א ח"ב סי' כו סק"ט)**.

לשון הש"ע

מותר **(א)** לשלוח לחבירו ביו"ט **(ב)** בהמה, חיה ועוף אפילו חיים, ויינות, שמנים וסלתות **(ג)** וקטניות, **(ד)** אבל לא תבואה, **(ה)** לפי שמחוסרת טחינה שהיא מלאכה האסורה בי"ט.

משנה ברורה

(א) לשלוח לחבירו ביו"ט וכו' - היינו לדורון ואפילו דרך ר"ה כדמסיים הרמ"א לבסוף כיון שיכול חבירו ליהנות מהן כגון ששולח לו מיני מאכל וכלים ובגדים שראוי להשתמש בהם וכדלקמיה ואפילו אם שולח לו בע"ח הרי יכול לשוחטם לצורך יו"ט ואפי' אם הוא יודע שחבירו לא ישחטם מ"מ כיון שאלו היה רוצה היה יכול לשוחטם ולאוכלם מותר לשלוח לו:

(ב) בהמה חיה ועוף - לפי דעת המחבר לעיל בסימן תצ"ה דאוסר מוקצה ביום טוב מיירי הכא בבהמה שאינה עומדת לגדל ולדות וכן בעוף סתמי דאלו בבהמה העומדת לגדל ולדות וכן בעוף שעומד לגדל ביצים הוא מוקצה ואסור לשוחטן ביו"ט:

(ג) וקטניות - לפי שדרך לבשלן שלמים בלא טחינה והרי הן ראויין אפילו לבו ביום:

(ד) אבל לא תבואה - בין חטים או שאר מיני תבואה ואע"ג דחטים ראוין לעשות מהן קליות או איזה מיני תבשיל מ"מ כיון דסתמן עומדות לטחינה וטחינה אסורה ביו"ט נראה בהולכתו שהוא לצורך חול ומחזי כמתעסק ביו"ט לצורך חול ואסור ומטעם זה הסכימו כמה אחרונים דאסור לשלוח אפילו במקום שיש עירוב:

(ה) לפי שמחוסרת טחינה - ואע"ג דשעורים חזיין לבהמה בלי טחינה מ"מ רובן עומדות לטחינה למאכל אדם. אכן אם חבירו צריך היום ליתן תבואה לבהמתו מותר לשלוח לו במקום שיש עירוב [כדי שלא יהא בו משום איסור הוצאה דהא בשביל בהמה אסור להוציא כדלעיל בסימן תקי"ב ס"ג בהג"ה] ויש מחמירין גם בזה:

עין משפט ה,ו,ז - אורח חיים תקטז, ב

נושא ההלכה: באיזו צורה מותר לשלוח לחבירו ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שמאי אומרים: אין משלחין ביום טוב אלא מנות, ובית הלל אומרים: משלחין בהמה חיה ועוף, בין חיין בין שחוטין.

גמרא. תני רב יחיאל: ובלבד שלא יעשנו בשורה. תנא: אין שורה פחותה משלשה בני אדם. בעי רב אשי: תלתא גברי ותלתא מיני מאי? - תיקו. רבי שמעון מתיר בתבואה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם לא ישלח ע"י ג' בני אדם

רש"י – שנראה כאילו הולכים למוכרו בשוק.

ר"ן בשם רבינו אפרים – נראה שאחד מוכר שני לוקח ושלישי סרסור.

לשלוח ג' מינים ע"י ג' בני אדם

רמב"ם, סמ"ג, רב המגיד – מותר, ספיקא דרבנן לקולא.

רי"ף, בה"ג – אסור *.

* **ר"ן** – צ"ע למה אסר.

לשון הש"ע

כל דבר שמותר לשלוח בי"ט, לא ישלחנו **(ו)** בשורה דהיינו שלשה בני אדם או יותר **(ז)** זה אחר זה נושאים כולם מין אחד, אבל אם כל אחד נושא מין אחר, **(ח)** מותר.

משנה ברורה

(ו) בשורה - דאוושא מילתא ונראה כמוליכו למכור בשוק. ואפילו דרך מבוי המעורבת אסור לשלוח:

(ז) זה אחר זה - לאפוקי כשהיא בערבוביא דלא מקרי כשורה ויש מן הפוסקים דס"ל דבכל גווני אסור:

(ח) מותר - דעכ"פ לא הוי לכל מין כ"א איש אחד:

עין משפט ח - אורח חיים תקטז, ג

נושא ההלכה: שליחת בגדים ותפילין ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. משלחין כלים, בין תפורין בין שאינן תפורין, ואף על פי שיש בהן כלאים, והן לצורך המועד. אבל לא סנדל המסומר, ולא מנעל שאינו תפור. רבי יהודה אומר: אף לא מנעל לבן, מפני שצריך אומן. זה הכלל: כל שנאותין בו - ביום טוב משלחין אותו.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם מותר לשלוח תפילין דרך רשות הרבים ביו"ט

בעל ההשלמה – אסור, לפי שאין בו צורך כלל.

ב"י – מסתימת הפוסקים נראה שמותר, דכיון שיש שמחת יו"ט בשילוח מתנות מקרי צורך יו"ט.

לשון הש"ע

משלחים **(ט)** כלים אע"פ שאינם תפורים, שהם ראוים לישען עליהם, ואפילו יש בהם כלאים, **(י)** אם הם קשים, **(יא)** ומשלחין תפילין, **(יב)** כיון שראויים להניחם **(יג)** בחול.
הגה: וכל כיוצא בזה, אפילו **(יד)** דרך רשות הרבים **(טו)** מותר לשלחן (ב"י).

משנה ברורה

(ט) כלים אע"פ שאינם תפורים - דהיינו בגדים אבל לא מנעל שאינו תפור שאין נאותין בו בחול כמו שהוא בלי תפירה:
(י) אם הם קשים - בענין שמותר לישען עליו כמ"ש ביו"ד סימן ש"א ע"ש:
(יא) ומשלחין תפילין - ר"ל כשהן תפורין ומתוקנין כל צרכן שהן ראוין להיות נאות בהן בחול:
(יב) כיון שראויים וכו' - ואע"פ שאסור להוציא שום דבר ביו"ט כל שאינו צריך לו ואינו מוציאו אלא לצורך חול כמו שיתבאר בסימן תקי"ח מ"מ כיון שהוא נהנה ושמח במה שמשלח דורונות לחבירו ה"ז צורך שמחת יו"ט:
(יג) בחול - לאפוקי תבואה שמבואר למעלה לאיסור משום דאפילו בחול אינה ראויה ליהנות בלא טחינה:
(יד) דרך ר"ה - כדלקמן בסימן תקי"ח דהותר הוצאה ביו"ט כשהיא צורך קצת לכו"ע:
(טו) מותר לשלחן - המאירי הביא בשם ירושלמי דאין לשלוח תכשיטין של זהב ביו"ט ואפילו בשל כסף מגמגם שם אבל בשיטה מקובצת בשם הריטב"א ובאור זרוע הסכימו שמותר לשלוח תכשיטין כיון שראוין להתלבש בהן:

עין משפט י,כ - יורה דעה שא, א

נושא ההלכה: מצעות של כלאיים

לשון מקור ההלכה בגמ'

גמרא. בשלמא תפורין - חזו למלבוש, שאין תפורין נמי - חזו לכסויי, אלא כלאים למאי חזו? וכי תימא: חזו למימך תותיה, והתניא: (ויקרא יט) לא יעלה עליך - אבל אתה יכול להציעו תחתיך. אבל אמרו חכמים: אסור לעשות כן, שמא תכרך לו נימא על בשרו. וכי תימא: דמפסיק מידי ביני ביני, והאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים: אפילו עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהן - אסור לישן עליהם, (משום שנאמר לא יעלה עליך) - אלא בוילון. אלא בקשין, וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע: האי נמטא גמדא דנרש שריא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לישב על מצעות שהתחתון שבהם כלאיים

רש"י, רמב"ם – אסור.

ר"ן, סמ"ג – אם דרכו ללבוש התחתון – אסור.
אם אין דרכו ללבוש התחתון – מותר.

לשון הש״ע

מותר מן התורה לישב על מצעות של כלאים, שנאמר: לא יעלה עליך (ויקרא יט, יט) אבל אתה מציעו תחתיך. **הגה:** וכן מותר להעלותם עליו שלא בדרך חמום, כגון לפרוס עליו אהל של כלאים (טור). וכן לפרוס בגד כלאים על גיגית שרוחץ בה, כדי להעמיד החום (מרדכי פ״ק דביצה ובהגהות אשירי שם), דאינו אסור אלא דרך לבישה או להעלותם עליו דרך חמום. ומדברי סופרים, אפילו עשר מצעות זו על גבי זו והתחתון שבהם כלאים, אסור לישב על העליון, שמא תכרך נימא על בשרו. בד״א, ברכין, כגון יריעות ושמלות אבל כרים וכסתות שהם קשים וליכא למיחש שמא תכרך נימא עליו, מותר לישן עליהם ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם. בד״א, כשהם ריקנים ונתונים על גבי איצטבא של עץ או של אבן, אבל אם הם מלאים, או אפי׳ ריקנים אם הם נתונים על גבי מטה או על גבי תבן, אסור, לפי שנכפף תחתיו ונכרך על בשרו. **הגה:** וי״א דכל זה מיירי בכלאים דאורייתא, אבל בכלאים דרבנן והם קשים, מותר לישב עליהם בכל ענין, דהואיל וכשרכים הם אינו רק דרבנן, בקשים לא גזרו (רשב״א סי׳ תשס״ב). ומ״מ לכתחילה לא יעשה של כלאים, (כל בו).

הלכות
דף טו

הלכות דף טו.

עין משפט ב - יורה דעה שא, יד

נושא ההלכה: כלאיים בבגדים שאינם דרך חימום

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רב פפא: ערדלין אין בהן משום כלאים, אמר רבא: הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים, דבזרני - יש בהם משום כלאים.
רב אשי אמר: אחד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים, לפי שאין דרך חמום בכך.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

בגד העשוי לצרור בו מעות או זרעים אם יש לאסור בו משום כלאיים

טור, רבינו ירוחם – מעות – מותר.
זרעים – אסור.

רי״ף, רמב״ם * – בין מעות ובין זרעים מותר.

* מפני שאין דרך חימום בכך.

לשון הש״ע

אין אסור משום כלאים אלא בגדים שהן דרך חמום, כגון הכתונת והמצנפת והמכנסים והאבנט והשמלה ובגדים שמחפין בהם השוקיים ואת הידים וכיוצא בהם, אבל צלצלים קטנים שעושים אותם העם בבית יד שלהם לצרור בהם מעות או תבלין, וסמרטוט שמניחים עליו רטיה, או מלוגמא או אספלנית וכיוצא בהם, הרי אלו מותרים אע״פ שבשרו נוגע בהם, שאין דרך חימום בכך. ציץ של עור או משי וכיוצא בהם שתלה בה חוטי צמר וחוטי פשתן מדולדלים על פני האדם כדי להפריח הזבובים, אין בו משום כלאים, שאין דרך חימום בכך.

עין משפט ו,ז - אורח חיים רסו, י

נושא ההלכה: חשכה לו בדרך ותפילין בראשו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר אביי: תפלין, הואיל ואתו לידן נימא בהו מילתא: היה בא בדרך ותפלין בראשו, ושקעה עליו חמה - מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. היה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו, וקדש עליו היום - מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. מתיב רב הונא בריה דרב איקא: היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו היום - מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לחומה, היה יושב בבית המדרש וקדש עליו היום - מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש! - לא קשיא, הא - דמנטרא, הא - דלא מנטרא.

לשון הש"ע

(כח) חשכה לו בדרך ותפילין בראשו, או שיושב בבה"מ בשדה וחשכה לו, מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו, ואם יש בית סמוך לחומה שנשמרים בתוכו, מניחן שם.

משנה ברורה

(כח) חשכה לו - היינו דנעשה בה"ש וא"א לו לישא אותם בידו לביתו מפני קדושת שבת ולהשאיר אותם שם בדרך או בבה"מ א"א מפני בזיון התפלין דבתי מדרשות שלהם היה בשדה מקום שאין משומר מפני הגנבים ע"כ התירו לו חכמים לנשאם עליו דרך מלבוש עד ביתו אך צריך לכסותם שלא יראוהו שהוא נושא עליו התפלין בשבת:

עין משפט ח - אורח חיים שא, מב

נושא ההלכה: המוצא תפילין בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

אי דלא מנטרא, מאי איריא בראשו? אפילו מחתן בארעא נמי! דהא תנן: המוצא תפלין מכניסן זוג זוג! - לא קשיא, הא - דמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי, הא דמנטרא מחמת כלבי, ולא מנטרא מחמת גנבי. מהו דתימא: רוב לסטים ישראל נינהו, ולא מזלזלי בהו, קא משמע לן.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מצא תפילין ללא רצועות

רי"ף, רמב"ם, רא"ש – א"צ לשומרם, לפי שאומרים שהוא קמיע כעין תפילין.

רב המגיד – סבור שהוא תפילין ומה שאינו נזקק להם הוא מפני שאינו יכול לקושרם ולהכניסם, ומ"מ שלא בשעת סכנה צריך לעמוד ולשומרם.

לשון הש"ע

המוצא תפילין בשבת בבזיון, במקום שאין משתמרין, אם יש סכנה **(קנה)** שגזרו שלא להניח תפילין, מכסן והולך לו. ואם אין סכנה, אם יש בהם רצועות שבכך ניכר **(קנו)** שהם תפילין ולא קמיעות **(קנז)** והן קשורות שיכול ללבשן, מכניסן **(קנח)** זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסן כולם. ואם היו רבים, **(קנט)** שלא יספיק ללבשן ולהכניסן זוג זוג, יחשיך עליהם עד הלילה ויביאם. ואם ירא להחשיך מפני לסטים, מוליכם פחות פחות מד"א, או נותנם לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה.

משנה ברורה

(קנה) שגזרו שלא להניח - והוא ירא ג"כ להוליכן בידו פחות פחות מד"א וכדלקמיה דכשירגישו בו אתי לידי סכנה:

(קנו) שהם תפלין ולא קמיעין - דאי אין בהן רצועות אמרינן דשמא קמיעין הן דטרח אדם לפעמים לעשות קמיע כעין תפלין ונ"מ שא"צ לשמרן ולהחשיך עליהן כלל ועיין סימן י"א במ"א שכתב דבזמנינו אין מצוי לעשות קמיע כעין תפלין וע"כ אפילו באלו שאין להם רצועות צריך עכ"פ לשמרן ולהחשיך עליהן:

(קנז) והן קשורות - ר"ל שבראש יש קשר ש"ר וכן בשל יד קשר של יד מתוקן כראוי לפי מדתו [ולא גדול יותר] שיהא יכול ללבשו ואם אינן קשורות ובשבת הלא אסור לעשות קשר א"כ לא יוכל להכניסן דרך לבישה זוג זוג צריך להמתין עד שתחשך ולהביאם:

(קנח) זוג זוג - ר"ל תפלין אחד של יד על היד וכן אחד של ראש על הראש מכניס עד מקום המשתמר וחולץ ואח"כ חוזר ומכניס באופן זה זוג אחר ואף דקי"ל שבת לאו זמן תפלין הוא מ"מ כדרך שהוא לובש בחול לאו בכלל משוי הוא אלא תכשיט ועל בל תוסיף אינו עובר כיון דאינו מכוין בלבישתו לשם מצוה. כתב המ"א דאשה המוצאת תפלין אסורה להכניסן בשבת אף דרך מלבוש דכיון דאינה רגילה להניחם בחול הו"ל משוי לגבה ויש מאחרונים חולקים עליו וס"ל דכיון דמדינא דגמרא אין עליהן איסור בזה רק דלכתחלה אין נכון להניחן לא מקרי משוי לגבה ועיין בשער המלך פי"ט מהלכות שבת שמצא בשיטה כ"י דהראב"ד והרשב"א חולקים בזה. עוד כתב המ"א לשיטתו דאם יצאה אשה בטלית מצוייצת [היינו טלית של מצוה שאין רגילין ללבשה כ"א לשם מצוה בלבד] חייבת חטאת דכיון דאין אשה רגילה לילך בטלית כזה הוי משוי לגבה וגם בזה יש חולקים עליו:

(קנט) שלא יספיק - היינו כיון שמבע"י בלא"ה לא יספיק העת להביא כולן לא ילבש כלל אלא ימתין שם עד הלילה וישמרם ויביאם:

הלכות דף טו: - פרק שני יום טוב

עין משפט א - אורח חיים תקכז, א

נושא ההלכה: עירוב תבשילין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת, אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותיר - הותיר לשבת. ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם אסור לבשל מיו״ט לשבת

רמב״ם – מדרבנן, שלא יבוא לבשל מיו״ט לחול, שקל וחומר הוא לשבת אינו מבשל כ״ש לחול.

תוספות – מדאורייתא, אין צרכי שבת נעשים משום הכנה דרבה, ומ״מ משום סברת הואיל ומקלע אורחים הוי דרבנן.

לשון הש״ע

(א) יו״ט שחל להיות בערב שבת, לא יבשל בתחלה לצורך שבת בקדירה בפני עצמה, אבל מבשל הוא **(ב)** כמה קדרות ליו״ט ואם הותיר, הותיר לשבת, **(ג)** וע״י עירוב, מבשל בתחלה לשבת [58]. (פי׳ ענין העירוב הוא שיבשל ויאפה מי״ט לשבת עם מה שבשל ואפה כבר מעי״ט לשם שבת, ונמצא שלא התחיל מלאכה בי״ט אלא גמר אותה) [59]. **הגה:** ומותר להניח עירוב זה **(ד)** אפילו ספק חשיכה [60] (מרדכי ס״פ במה מדליקין).

הלכה למעשה

[58] אם הכין כל צרכי שבת מערב יום טוב, בכל זאת יעשה עירובי תבשילין מערב יום טוב, לצורך הדלקת הנר לכבוד שבת (ביו״ט אחר הצהרים כרבע שעה קודם השקיעה, סמוך לשבת). וכיון שיש מחלוקת אם צריך לעשות עירוב תבשילין לצורך ההדלקה בלבד או לא, לפיכך לא יברך על העירוב, אלא יעשה אותו בלי ברכה **(אוצר דינים לאשה ולבת עמ׳ קסו)**.

[59] יום טוב שחל להיות בערב שבת אסרו מדברי סופרים לבשל בקדרה בפני עצמה, או לאפות פת לצורך השבת, אלא על ידי עירוב תבשילין, דהיינו שיניח פת ותבשיל מערב יום טוב לשבת, בכדי שיהיה ניכר שאינו מתחיל בבישול ובאפייה שאינם לצורך יום טוב בעיצומו של היום, אלא הוא רק כגומר מלאכת אוכל נפש, לאחר שהתחיל בה מערב יום טוב. ונהגו להניח פת ותבשיל, כדברי רבי אליעזר (ביצה טו:) על הפסוק (שמות טז, כג) את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו, מכאן שאין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל, מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה. ולכן יש להניח לכתחלה פת ותבשיל מערב יום טוב **(חזו״ע עמ׳ עדר, ילקו״י מועדים עמ׳ תצה)**.

לכתחלה צריך להניח העירוב דוקא מליל ערב יום טוב עד שקיעת החמה של ערב יום טוב. ואם הניחו קודם ערב יום טוב, יחזור ויטלנו בערב יום טוב ויאמר שהוא סומך עליו לשם מצות עירוב, לאפות ולבשל מיום טוב לשבת. (ולא יברך עליו), ומיהו אם לא עשה כן, בכל זאת מותר לו לאפות ולבשל על סמך העירוב הזה **(ילקו״י מועדים עמ׳ תצו)**.

בשעה שמניח העירוב בערב יום טוב מברך ברוך אתה ה׳ אלקינו מלך העולם אשר קידשנו במצותיו וציונו על מצות עירוב, ויסיים: ״בדין עירובא יהא שרי לנא לאפויי ולבשולי ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת״. (בעירוב זה יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהדליק הנר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת), ולכתחלה צריך שיבין מה שאומר, ואם אינו מבין בארמית או בלשון הקודש, יאמר הנוסח הנ״ל בלועזית בשפה שמבין.

משנה ברורה

(א) יו"ט שחל להיות בע"ש - ואין נ"מ בין יו"ט ראשון בין יו"ט ב' של גליות דאם חל יו"ט ב' בע"ש ג"כ אסור לבשל לשבת אם לא ע"י עירוב שיערב מעיו"ט הראשון:

(ב) כמה קדירות ליו"ט ואם הותיר - ואפילו ניתותר קדירה שלימה כולה כיון שמתחלה חשב שיצטרך ליו"ט ובלבד שלא יערים בזה וכמבואר בסעיף כ"ד ע"ש ועיין בסעיף כ"ג ובסימן תק"ג:

(ג) וע"י עירוב מבשל בתחלה - כתבו הפוסקים דהיתר העירוב הוא אף למ"ד דמלאכות שבת אין נעשין ביו"ט מדאורייתא מ"מ מהני העירוב דמ"מ אין כאן אלא איסור מד"ס דמדאורייתא אמרינן הואיל ואלו מקלעי אורחים וחזי ליה ליו"ט גופא א"כ אין עושה איסור בזה ורק מדרבנן אסרו ובשביל שבת שהוא שעת הדחק התירו ע"י עירוב שנחשב בזה כאלו כבר התחיל להכין מעיו"ט לשבת ורק שגומר ביו"ט וכדלקמיה בהג"ה. וכתבו האחרונים דביו"ט שחל להיות בע"ש יזהר להקדים הכנת מאכליו לשבת בכדי שיגמר מלאכתו בעוד יום גדול דסמוך לחשיכה בזמן דלא שייך שיצטרך לו ביו"ט גופא הלא יש כאן לתא דמלאכה דאורייתא [וכן יש ליזהר בהמאכלים שמטמין לשבת שיטמינן בזמן שאפשר שיתבשלו שליש בישול מבעו"י] וכתבו דמטעם זה נהגו להקדים תפלת ערבית בליל שבת כשחל סמוך ליו"ט כדי שלא יתאחר מלאכת בישולו ביום טוב עד סמוך לחשיכה. ועיין בה"ל דבשעת הדחק יש להקל ביו"ט שני שחל בע"ש אם נתאחר בישולו לשבת עד סמוך לשבת ואף ביו"ט ראשון אפשר דיש להקל בשעת הדחק ולכתחלה בודאי צריך ליזהר בזה ובפרט ביו"ט ראשון שהוא דאורייתא:

(ד) אפילו ספק חשיכה - זמן ספק חשיכה נתבאר בסימן רס"א ומבואר שם דכשנראין ג' כוכבים בינונים הוא ודאי לילה וכתבו האחרונים דאם קיבל עליו יו"ט באמירת ברכו שוב אין יכול לערב דבקבלת יו"ט נחשב הזמן כיו"ט ודאי ודוקא בקבלת ברכו שהוא קבלת ציבור ואף אם הוא לא אמר ברכו נגרר אחר הציבור כמבואר בסימן רס"ג סי"ד אבל קבלת עצמו אף שקיבל בפירוש אפשר דלא מהני לענין זה ויכול עדיין לערב אם עוד לא חשכה ובשעת הדחק אף אחר ברכו כ"ז שלא התפללו הציבור מעריב יוכל לערב אם לא חשכה עדיין אם בא להתפלל מנחה ונזכר שלא עשה עירוב תבשילין ואם יחזור לביתו לערב יאחר זמן מנחה יתפלל מנחה ולענין עירוב יקנה קמחו לאחרים ומיהו אם יכול לעשות עירובו ע"י שליח ישלח שליח לעשות עירוב קודם שיתפלל מנחה:

עין משפט ב - אורח חיים תקכז, ב

נושא ההלכה: ממה עושין העירוב

לשון מקור ההלכה בגמ'

ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בית שמאי אומרים: שני תבשילין, **ובית הלל אומרים: תבשיל אחד.** ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם צריך להניח פת לצרכי אפייה

ר"ת, מרדכי, בה"ג, ר' שמשון, רא"ש - - צריך להניח פת לאפייה ולא סגי בדבר המבושל.

רי"ף, רמב"ם, רמב"ן, רשב"א, ר"ן, רב המגיד – א"צ לערב בפת בשביל אפייה וסגי בתבשיל.

הגהות מיימוניות בשם ר"י ורש"י – המנהג לערב בתבשיל ופת לחומרא, ואם לא הניח פת מותר לאפות.

ולדעת רבים מהפוסקים אין אמירת "בדין עירובא" מעכבת כלל. ורשאי בעל הבית לברך על העירוב, ושלוחו יאמר בין עירובא יהא שרי וכו' **(הליכו"ע ח"א עמ' שיד, חזו"ע עמ' רפד הל' ז, ילקו"י מועדים עמ' תצח)**.
כשמניח את העירוב צריך להזכיר המלאכות שרוצה לעשותן ביו"ט לצורך השבת, ולכן אם רוצה לשחוט עוף לצורך השבת, כשאומר התנאי "יהא שרי לנא" יש להוסיף "ולשחוט". ואם הניח העירוב ולא הזכיר המלאכות, וכגון שאמר "יהא שרי לנא למעבד כל צרכנא", יש אומרים דהוי כמי שלא עירב כלל, ויש אומרים דבדיעבד אין אמירת המלאכות בפרטות מעכבת, והכי נקטינן. ולכן אם בעל הבית אינו יודע הנוסח "בהדין עירובא", ילמדוהו שיאמר אחריהם מילה במילה את הברכה והנוסח בהדין עירובא יהא שרי לנא וכו', ואם אי אפשר ללמדו , אפשר שבעל הבית יברך על העירוב, והשליח שלידו יאמר את הנוסח בהדין עירובא וכו'. ונכון שהאשה תשמע את הברכה ואת הנוסח של בהדין עירובא וכו' מפי בעלה ותענה אמן. כי עיקר העירוב נעשה בשבילה שהיא עוסקת בצרכי הבית באפיה ובישול וכו', ובדיעבד אין זה מעכב **(יבי"א ח"י ריש עמ' קפ)**.

[60] לכתחלה צריך להניח עירוב תבשילין מבעוד יום בערב יום טוב, וכמבואר, ומכל מקום מי ששכח להניח ונזכר אחר שקיעת החמה בתוך זמן בין השמשות, יניח העירוב ויברך עליו ויוצא בו ידי חובתו. ואפילו אם ענה "ברכו" יניח העירוב כל עוד לא התפלל ערבית **(יחו"ד ח"ו סי' לא, חזו"ע יו"ט עמ' רפב הל' ו)**.

לשון הש"ע

עירוב זה עושין אותו **(ה)** בפת ותבשיל, **(ו)** ואם לא עשאו אלא מתבשיל לבד, **(ז)** מותר [61].

משנה ברורה

(ה) בפת ותבשיל - דצריך לאפות ולבשל מיו"ט לשבת ולכן עושין העירוב מפת ותבשיל מעיו"ט שעל סמך זה אופין ומבשלין אח"כ:
(ו) ואם לא עשאו אלא מתבשיל לבד - דמעיקר הדין א"צ אלא מתבשיל לבד ומהני בין לפת בין לתבשיל שכן הוא דעת רוב הפוסקים אלא שנהגו כדעת הפוסקים המחמירין להצריך פת ותבשיל ולכן בדיעבד מותר ואם א"צ לאפות ביו"ט ורק לבשל אף לכתחלה סגי בתבשיל לחוד לכו"ע:
(ז) מותר - לאפות ולבשל ביו"ט בשביל שבת ומ"מ אם נזכר קודם שחשכה צריך להוסיף להניח גם פת ויאמר בהדין עירובא אבל לא יברך שנית. ואם עשה מפת לבד לתבשיל בודאי לא מהני ואם מהני לפת לחוד יש דעות בין הפוסקים והאחרונים הסכימו דלא מהני אף לפת דעיקר העירוב נתקן מתבשיל:

עין משפט ג - אורח חיים תקכז, טו

נושא ההלכה: נאכל / אבד העירוב

לשון מקור ההלכה בגמ'

אכלו או שאבד - לא יבשל עליו בתחלה, ואם שייר ממנו כל שהוא - סומך עליו לשבת.

לשון הש"ע

(מו) נאכל העירוב או שאבד קודם שבישל לשבת, אינו יכול לבשל אא"כ נשתייר ממנו **(מז)** כזית [62].

משנה ברורה

(מו) נאכל העירוב - היינו התבשיל אבל נאכל הפת אין בכך כלום ואפילו אם חל יו"ט ביום ה' ויום ו"ו ונזכר בראשון שאבד הפת א"צ לערב על תנאי אלא סומך על התבשיל לחוד שהוא עיקר העירוב כדלעיל בס"ב:
(מז) כזית - דזהו שיעור עירוב כדלעיל בס"ג:

הלכה למעשה

[61] נהגו להניח פת ותבשיל, כדברי רבי אליעזר (ביצה טו:) על הפסוק (שמות טז, כג) את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו, מכאן שאין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל, מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה. ולכן יש להניח לכתחלה פת ותבשיל מערב יום טוב, ובדיעבד אם לא הניח לצורך העירוב אלא תבשיל בלבד, מותר לאפות ולבשל ביום טוב לצורך השבת. אבל אם הניח פת בלבד, יש אומרים שאפילו לאפות ביום טוב אינו רשאי. ויש מתירים על כל פנים לאפות. וספק דרבנן לקולא **(חזו"ע יו"ט עמ' עדר, ילקו"י מועדים עמ' תצה)**.

[62] אם הניח עירוב ואבד קודם שיבשל לצורך השבת, יכול לסמוך על העירוב של גדול העיר, שכל אדם דעתו לסמוך על עירובו של גדול העיר אם יאבד עירובו. ואם אין שם גדול העיר והתחיל לבשל, ואחר כך אבד עירובו, מסיים כל בישוליו לשבת. אבל אם טעה בהלכה ועירב בדג מלוח, וכיוצא בזה, אינו יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר, שגילה דעתו בהנחת העירוב שעשה שאינו רוצה לצאת בעירובו של הגדול. ומכל מקום אשתו ובני ביתו יכולים לסמוך על עירובו של גדול העיר ולבשל לעצמם, ומכיון שהם מותרים לבשל לעצמם, אין שום קפידא אם יבשלו גם בשבילו **(חזו"ע יו"ט עמ' רצב הל' יג)**.

עין משפט ה - אורח חיים תקכט, א

נושא ההלכה: מצות אכילה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

דתניא, רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא: או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו - חציו לה' וחציו לכם. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו. כתוב אחד אומר (דברים טז) עצרת לה' אלהיך, וכתוב אחד אומר (במדבר כט) עצרת תהיה לכם, הא כיצד? רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם, ורבי יהושע סבר: חלקהו - חציו לה' וחציו לכם.

לשון הש"ע

(א) מצות יו"ט לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה [63]. **(ב)** ואל יצמצם בהוצאת יו"ט, **(ג)** וצריך לכבדו ולענגו **(ד)** כמו בשבת [64]. **הגה: (ה)** אסור לאכול **(ו)** ממנחה ולמעלה בעי"ט, כמו בשבת, **(ז)** שזהו מכלל הכבוד [65] (רמב"ם פ"ו), מיהו אם עי"ט שבת, **(ח)** יכול לקיים סעודה שלישית ויאכל מעט פת לכבוד יו"ט. ומצוה ללוש פת בעי"ט לכבוד יום טוב (מהרי"ל הל' יו"ט), כמו בערב שבת, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ב. **(ט)** וחייב לבצוע **(י)** על שתי ככרות [66] ולקבוע כל סעודה **(יא)** על היין. **(יב)** ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת [67]. **(יג)** ולא נהגו לעשות בו סעודה שלישית [68]. (ובי"ט **(יד)** מאחרין לבא לבית הכנסת וממהרין לצאת, משום שמחת יו"ט) (גמרא פ' הקורא עומד).

משנה ברורה

(א) מצות יו"ט לחלקו וכו' - דבחד קרא כתיב עצרת תהיה לכם ובחד קרא כתיב עצרת לה' אלהיך וע"כ אחז"ל דצריך לחלקו חציו לה' דהיינו לתורה ותפלה וחציו לכם דהיינו לאכילה ושתיה בשביל עונג יו"ט וע"כ יש לגעור בחזנים המאריכים יותר מחציו של יום וכתבו הפוסקים דכך הוא הדרך הנכון בבוקר מקדימין לילך לבה"כ ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענינו של יום ומתפללין מוסף וחוזרין לבתיהם ואוכלין והולכין לבתי מדרשות ושונין עד חצי היום ואח"כ כשבא זמן מנחה מתפללין תפלה המנחה להתענג בשמחת יו"ט שאר היום עד הלילה כדי לקיים חציו לכם ועיין לקמיה בסעיף ג':

(ב) ואל יצמצם וכו' - שכל מזונותיו ויציאותיו של אדם קצובים לו מראש השנה חוץ מהוצאות שבתות ויו"ט שאם פיחת פוחתין לו ואם מוסיף מוסיפין לו [גמרא]:

(ג) וצריך לכבדו - דהיינו רחיצה בחמין בעיו"ט כמו בע"ש עיין לעיל סי' ר"ס וכן שילבש כסות נקיה ולא ילבש מלבושי חול וכמו לענין שבת עיין לעיל סי' רס"ב ס"א וב' וה"ה לענין יו"ט ועיין סימן ר"נ שצריך כל אדם להשתדל בעצמו להכין שום דבר לצורך שבת אע"פ שיש לו משרתים וה"ה לענין יו"ט:

הלכה למעשה

[63] מצות יום טוב לחלקו חציו לבית הכנסת ולבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה ושמחה **(חזו"ע יו"ט עמ' צ הל' א)**.

[64] כשם שמצוה לכבד ולענג את השבת, שנאמר וקראת לשבת עונג, כך מצוה לכבד ולענג ימים טובים, שנאמר לקדוש ה' מכובד. ובכל ימים טובים נאמר בהם מקרא קודש, ולכן ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה, כמו בערב שבת, שדבר זה מכלל הכבוד של שבת ויום טוב. ואם חל ערב יום טוב בשבת מותר לעשות סעודה שלישית אפילו אחרי מנחה קטנה, רק שלא יאכל מן הפת אלא עד כביצה, כדי שיהיה תאב לאכול בלילה לכבוד יום טוב **(חזו"ע יו"ט עמ' צ הל' ב)**.

[65] כשם שבשבת אסור לטעום כלום קודם הקידוש, ואפילו מים, כך ביום טוב אסור לטעום כלום קודם הקידוש של יום טוב. וכשם שהנשים חייבות בקידוש של שבת בכניסתו, כך חייבות בקידוש של יום טוב, ומוציאות את האנשים ידי חובתם. וגם אין קידוש של יום טוב אלא במקום סעודה. והקידוש ביום טוב לדעת רוב הפוסקים הוא מצוה מן התורה **(חזו"ע יו"ט עמ' צב הל' ג)**.

[66] חייב לבצוע על שתי ככרות ביום טוב כמו בשבת, שצריך לחם משנה גם ביום טוב **(חזו"ע יו"ט שם הל' ה)**.

[67] וצריך ללבוש בגדים נאים לכבוד יום טוב. ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים מהבגדים של שבת **(חזו"ע יו"ט עמ' צ הל' ב)**.

[68] אין צריך לעשות ביום טוב שלש סעודות, אלא די בשתים **(חזו"ע יו"ט שם הל' ו)**.

(ד) כמו בשבת - דכתיב וקראת לשבת עונג לקדוש ה׳ מכובד וימים טובים נאמר בהן מקרא קודש וגם בתורת כהנים איתא מקרא קודש קדשהו ובמה אתה מקדשו במאכל ומשתה וכסות נקיה:
(ה) ואסור לאכול וכו׳ - האי לישנא לאו דוקא דגם בע״ש אינו איסור אלא מצוה להמנע מלקבוע סעודה מתשע שעות ולמעלה וכנ״ל בסימן רמ״ט ע״ש:
(ו) ממנחה ולמעלה - היינו מזמן מנחה קטנה וכמ״ש מקודם:
(ז) שזהו מכלל הכבוד - כדי שיאכל בליל יו״ט לתיאבון:
(ח) יכול לקיים - ר״ל אפילו אם שכח או עבר ולא קיים סעודה שלישית קודם זמן מנחה קטנה יכול לקיים אח״כ אך אז מצוה לכתחלה ליזהר שיאכל רק מעט פת כדי שיאכל בלילה לתיאבון וה״ה כשחל יו״ט ראשון בשבת שייך כל אלו הדברים:
(ט) וחייב לבצוע - בשתי הסעודות שאוכל ביו״ט וכדלקמיה:
(י) על שתי ככרות - שגם ביו״ט לא היה יורד המן כמו בשבת והיה יורד בעיו״ט כפלים:
(יא) על היין - היינו גם באמצע סעודה מלבד מה שקידש על היין מתחלה וכמו לענין שבת וכנ״ל בסוף סי׳ ר״נ וגם מצוה לאכול בשר וכל זה אם ידו משגת ועיין לעיל בסימן רמ״ב. ואיתא בע״ג דף ה׳ שתקנו להרבות בסעודה ביו״ט הראשון של פסח ובעצרת וברה״ה וביו״ט האחרון של חג:
(יב) ובגדי יו״ט וכו׳ - משום דחייב בשמחה וזהו ג״כ בכלל שמחה ופשוט דכל זה ג״כ בידו משגת:
(יג) ולא נהגו וכו׳ שלישית - כ״א שתי סעודות ערבית ושחרית וחייב לאכול בהן פת ואם לא אכל בליל יום טוב יאכל ביום שני פעמים ויקדש בשחרית הקידוש של לילה וכמו לענין שבת בסימן רע״א ס״ח וסימן רצ״א ס״א. והנה יש מאחרונים שכתבו דאף דאין נוהגין לעשות סעודה ג׳ בפת מ״מ טוב שיאכל פירות ויש שכתבו שמזה נתפשט המנהג לאכול ביו״ט תבשיל אחד יותר בשחרית שיחשב במקום סעודה ואע״ג דבשבת אין מועיל זה לענין סעודה ג׳:
(יד) מאחרין לבוא וכו׳ - כדי לטרוח בסעודת יו״ט קודם שילכו לבהכ״נ והאידנא שמאריכין בפיוטים ובניגונים בין יוצר אור וק״ש וקרוב לודאי שיעבור זמן ק״ש צריך להשכים בכל יום טוב כדי לקרות ק״ש בזמן הראוי:

עין משפט ו - אורח חיים תקכז, ז

נושא ההלכה: לסמוך על עירובו של גדול העיר

לשון מקור ההלכה בגמ׳

מאי לאין נכון לו? אמר רב חסדא: למי שלא הניח עירובי תבשילין. איכא דאמרי: מי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין, אבל מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח - פושע הוא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מי שהיה יכול לערב ורצה לסמוך על עירובו של גדול העיר

ר״ן, רא״ש – נקרא פושע ואין יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר.

רש״י, רשב״א, רבינו ירוחם – אע״פ שנקרא פושע אם דעת גדול העיר בפירוש להוציאו סומך על עירובו של גדול העיר, ואם לאו אינו סומך עליו.

לשון הש״ע

מצוה על כל אדם לערב, **(כא)** ומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שיסמוך עליו **(כב)** מי ששכח או נאנס[69] **(כג)** או שהניח עירוב ואבד (והוא הדין עם הארץ[70] **(כד)** שאינו יודע

הלכה למעשה

[69] מי ששכח להניח עירוב ונזכר בבואו לבית הכנסת לפני תפלת ערבית של יום טוב, יש אומרים שיוכל לעשות עירוב בבהכ״נ, שיחשוב על איזה תבשיל שבביתו ויאמר שבזה העירוב יהא מותר לו לאפות ולבשל ולהדליק הנר. ויש אומרים שאינו יכול לסמוך על פת שלא לפניו. ובשעת הדחק שאין שהות שילך לביתו לעשות העירוב, יסמוך על המתירים, אך לא יברך (אפילו עדיין לא שקעה חמה). ויאמר שבתבשיל פלוני שיש לי בביתי יהיה מותר לי לבשל ולאפות ולהדליק הנר מיום טוב לשבת **(ילקו״י מועדים עמ׳ תצט)**.

[70] יכול אדם לערב עירוב תבשילין לשכנו עם הארץ שאינו יודע לעשות זאת, או לשכנתו אלמנה שאינה בקיאה בזה. וילמדם הברכה מלה במלה, ויאמר אחר כך: ״בדין עירובא יהא שרי לבעל הבית הזה (או, לבעלת הבית הזאת) לאפויי ולבשולי״ וכו׳. ומצוה לעשות כן לזכות את אחרים. ויש אומרים שהוא עצמו רשאי לברך להם ברכת העירוב כשאינם יודעים לברך. ומנהג קדום בעה״ק ירושלים ת״ו שגדולי הרבנים היו שולחים תלמידי חכמים מבית לבית לזכות את אלה שאינם בקיאים, ולעשות להם עירובי תבשילין.

לערב) [71] (א"ז), אבל מי שאפשר לערב ולא עירב, אלא שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר, **(כה)** נקרא פושע **(כו)** ואינו יוצא בו [72].

משנה ברורה

(כא) ומצוה על כל גדול וכו' - וכן מצינו בש"ס שכמה גדולי האמוראים היו מדקדקים בזה:
(כב) מי ששכח - וכ"ז בפעם ראשון אבל אם ברגל השני שכח עוד פעם הוי כפושע שניכר שאינו חרד לדבר מצוה ודינו מבואר בסוף הסעיף:
(כג) או שהניח וכו' - ולא אמרינן שבזה שעירב גילה בדעתו שאינו רוצה לצאת בעירוב של גדול העיר:
(כד) שאינו יודע לערב - וה"ה אם חשב שיכולין לצאת בעירוב של גדול אפילו לכתחלה:
(כה) נקרא פושע וכו' - מפני שתקנת חכמים היה שכל אחד ואחד יעשה ע"ת בעצמו וכדי שיהיה זכור שאם מיו"ט לשבת אסור לבשל מכש"כ מיו"ט לחול. ומיהו לאו דוקא הוא בעצמו דה"ה אם ממנה שליח נמי דשלוחו של אדם כמותו ולא בא אלא לאפוקי עירוב של גדול שמכין מתבשילו ואינו נמלך בהם בשעת עשייתו אלא מודיע להם ביו"ט שעשה עירוב ויכולין לסמוך עליו:
(כו) ואינו יוצא בו - שאין החכמים מקנים עירובם למי שהוא יכול לעשות בעצמו ומתעצל. ודע דהרבה פוסקים חולקים על זה ולדידהו יכול כל אדם לסמוך לכתחלה על עירוב של גדול העיר ואף הגדולים מכוונים בעירובם להקנות לכל אדם בכל אופן ואיזהו שאינו יוצא בעירובם זה שכל פעם עושה בעצמו ואינו רוצה לסמוך על עירוב של הגדול ואח"כ קרה ששכח כמה פעמים ולא עשה בזה אין הגדול מוציאו שהרי לא היה דרכו לסמוך על הגדול ואפשר בדיעבד יש לסמוך אפוסקים אלו ולהקל משום שמחת יום טוב:

וברוך המחזיר עטרה ליושנה. וכל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו **(יבי"א ח"ד חאו"ח סי' יד, ילקו"י מועדים עמ' תקא)**.

[71] מצוה על גדול העיר או רב השכונה לערב על בני עירו או שכונתו, שיזכה את עירובו על ידי אדם אחר בהגבהת טפח לזכותם של בני העיר או השכונה, ואחר שיזכה להם העירוב, יטול העירוב בידו ויברך, ויסיים בסוף אמירתו "לנו ולכל בני העיר הזאת". ונכון לכתחלה שהאדם הזוכה לא יהיה מבני ביתו של בעל העירוב, אף על פי שהם גדולים, כל שהם סמוכים על שלחנו. וכן לא יעשה זאת על ידי אשתו. ואם קשה לו לחפש אדם זר יוכל לזכות אפילו על ידי אשתו. ואם היה רגיל לערב לאחרים ושכח לזכות העירוב תחלה על ידי אדם אחר, יכולים בני העיר לסמוך על עירובו בדיעבד **(חזו"ע יו"ט עמ' רצ הל' יא, ילקו"י מועדים עמ' תק)**.

[72] אם שכח בשני רגלים רצופים יש אומרים שנחשב לפושע ואינו יכול לסמוך על עירוב של גדול העיר. ומכל מקום בזמן הזה כוונת הרב המערב עירובי תבשילין לזכות גם אנשים כאלה הקרובים לפשיעה, ולכן יכולים לסמוך עליו בדיעבד לבשל מיום טוב לשבת **(חזו"ע יו"ט עמ' רצג)**.
מי ששכח להניח עירובי תבשילין, ואין שם גדול העיר, או שפשע, אסור לו לבשל ולאפות מיום טוב לשבת. אולם יכול לבשל קודם סעודת יום טוב, הרבה בקדרה אחת, ויותיר לשבת. אבל אין להתיר לבשל בב' קדרות על ידי שיאכל מעט מכל אחת ואחת **(חזו"ע יו"ט עמ' רצד הל' יד)**.

הלכות
דף טז

הלכות דף טז.

עין משפט א,ב – אורח חיים תקכז, ד

נושא ההלכה: באיזה תבשיל מערבין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

עושה אדם תבשיל מערב יום טוב. אמר אביי: לא שנו אלא תבשיל, אבל פת לא. מאי שנא פת דלא? אילימא מידי דמלפת בעינן, ופת לא מלפתא - והא דייסא נמי, דלא מלפתא, דאמר רבי זירא: הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא. ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי: מערבין בדייסא! - אלא, מידי דלא שכיח בעינן, ופת שכיחא ודייסא לא שכיחא. איכא דאמרי, אמר אביי: לא שנו אלא תבשיל, אבל פת - לא. מאי טעמא? אילימא דמידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא, והא דייסא לא שכיחא, ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי: אין מערבין בדייסא! - אלא, מידי דמלפת בעינן, ופת לא מלפתא. ודייסא נמי לא מלפתא, דאמר רבי זירא: הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא.

לשון הש״ע

צריך שיהא תבשיל זה דבר שהוא ראוי **(יא)** ללפת בו את הפת, **(יב)** לאפוקי דייסא [73].

משנה ברורה

(יא) ללפת - כגון בשר ודגים וביצים ושארי מיני לפתן מבושלים שדרכן ללפת בהן את הפת. מהרי״ל היה מניח הבשר על טעלער ולא על הגלוסקא משום מיאוס וגם לקח לחם שלם והיה לוקח אותו אח״כ ללחם משנה ובוצע עליו בסעודה שלישית דכיון דאיתעביד ביה מצוה חדא ליתעבד ביה מצוה אחרינא:

(יב) לאפוקי דייסא - היינו ריפות של שעורים שקורין גאגעלאך שאין דרכן של בני אדם ללפת בהן את הפת אלא אוכלין אותן בעצמן כדי לשבוע כמו פת. ואפילו במקומות שנוהגין ללפת בהן את הפת בטלה דעתן אצל כל אדם ושארי מיני קטניות תלוי במנהג המקומות שבמקום שאין מלפתין בהן את הפת אסור לערב בהן:

עין משפט ג,ד - אורח חיים תקכז, ה

נושא ההלכה: באיזה תבשיל מערבין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תני רבי חייא: עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום ערובי תבשילין. והני מילי דאית בהו כזית. אמר רב יצחק בריה דרב יהודה: שמנונית שעל גבי הסכין גוררו וסומך עליו משום ערובי תבשילין. והני מילי - דאית בהו כזית. אמר רב אסי אמר רב: דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים. אמר רב יוסף: ואם צלאן נכרי - סומך עליהם משום ערובי תבשילין, ואי עבדינהו נכרי כסא דהרסנא אסור. - פשיטא! - מהו דתימא: הרסנא עיקר, קא משמע לן: קמחא עיקר.

הלכה למעשה

[73] התבשיל של העירוב יוכל להיות מבושל או צלי או שלוק או כבוש או מעושן. ואפילו תפוח מבושל, ובלבד שיהיה ראוי ללפת בו את הפת. לכן אין לערב בדייסא מיני קטניות שאין רגילים ללפת בהם את הפת **(חזו״ע יו״ט עמ׳ רפא)**.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

עירוב תבשילין בכבוש

רי"ף, רמב"ם, רא"ש, ב"י – מותר.

טור – אינו מועיל.

מה מקרי כבוש

רש"י – בחומץ וחרדל ומיני ירקות.

טור – גם בלא חומץ כל ששהה יום אחד בדבר לח מקרי כבוש.

לשון הש"ע

תבשיל זה שאמרו, אפילו **(יג)** צלי, אפילו **(יד)** שלוק, אפילו **(טו)** כבוש **(טז)** או מעושן, אפי' **(יז)** מין דגים קטנים שהדיחן במים חמים והדחתן הוא בישולן לאכילה, ה"ז סומך עליהם, וכן סומך על **(יח)** תפוחים מבושלים (וה"ה שאר פירות מבושלים), ועל דגים קטנים [74] **(יט)** שבישלן [75].

משנה ברורה

(יג) צלי - ודוקא צלי ממש אבל מליח אף שהוא חשיב כרותח דצלי אפ"ה אין מערבין וגרע מכבוש דלקמיה ולכן אין מערבין בדגים מלוחים שקורין הערינ"ג אף שהוא ראוי לאכילה כמו שהוא חי אכן אלו המונחים בשולי החביות שכבושין הן בציר יש להם דין כבוש ומערבין בהן:

(יד) שלוק - מבושל הרבה יותר מכפי צרכו:

(טו) כבוש - דכבוש כמבושל חשיבי ושיעור כבישה במים ושאר משקין הוא מעל"ע ובחומץ וציר אם רק נשרה כדי שיתננו על האור ויתחיל להרתיח חשוב כמבושל וכ"ז אם ראוי לאכילה ע"י הכבישה:

(טז) או מעושן - וזה נמי כשראוי לאוכלו בזה:

(יז) מין דגים קטנים - היינו קולי"ס האיספנין שבש"ס שרכין הן ובמים חמין נגמרין לאכילה וחשיבי בישול לדידהו:

(יח) תפוחים מבושלים וה"ה וכו' - וכ"ז דוקא אם דרך אותו המקום ללפת בהן את הפת [מ"א וש"א]:

(יט) שבישלן - או צלאן [גמרא] והיינו אפילו היו מלוחים בתחלה דראויין היו לאכלן חיים ואין צריכין בישול הו"א דלא נחשב בישולן לכלום קמ"ל ורבותא זו היא גם כן לענין תפוחים מבושלין אף דראוי היה לאכלן חיים:

עין משפט ג,ד – אורח חיים תקכז, ו

נושא ההלכה: באיזה תבשיל מערבין

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

(כ) סומך מעי"ט אפילו על עדשים שבשולי קדרה, וכן על שמנונית שנדבק בסכין וגררו, והוא שיהא בו כזית.

◆ הלכה למעשה ◆

[74] אין לעשות עירוב תבשילין בדגים מלוחים הנקראים "הירינג" **(יחו"ד ח"ו סי' לא).**

[75] התבשיל של העירוב יוכל להיות מבושל או צלי או שלוק או כבוש או מעושן. ואפילו תפוח מבושל, ובלבד שיהיה ראוי ללפת בו את הפת. לכן אין לערב בדייסא מיני קטניות שאין רגילים ללפת בהם את הפת. ואין לערב בדג מלוח. ובמקומות החמים נוהגים לקחת ביצה שלוקה בקליפתה שמחזיקה מעמד ואינה באה לידי סרחון כשאר מיני לפתן. ובזמן הזה שיש לנו מקררים חשמליים טוב להדר לקחת לחם שלם ותבשיל חשוב, כגון בשר או דגים לצורך מצות עירובי תבשילין. ואסור לבשל או לאפות ביום טוב אלא כל זמן שהעירוב קיים **(ילקו"י מועדים עמ' תצו).**

משנה ברורה

(כ) סומך מעיו"ט אפילו וכו' - ר"ל אע"פ שנשארו שם בלא מתכוין הואיל ומבעוד יום סמך עליהן ולא אמרינן דמיגו דלא חשיבי בטלי אגב קידרא אלא גוררן מעיו"ט ומחשבן לכך ואומר עליהן בהדין עירובא וכו' וכן שמנונית שעל הסכין וכ"ז דוקא אם אין לו תבשיל אחר [אחרונים] ופשוט דזה דוקא לענין עדשים שבשולי קדרה דהוא קצת ביזוי מצוה אבל תבשיל גמור של עדשים לא גריעא משאר תבשיל. ואפילו לא נתבשלו מתחלה לשם כך. וכ"ז דוקא אם דרך באותו מקום ללפת הפת עם עדשים [מ"א]:

עין משפט ה - יורה דעה קיג, יב

נושא ההלכה: בישולי עכו"ם בדגים

לשון הש"ע

דגים קטנים שמלחן ישראל או עובד כוכבים, הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בישול. ואם צלאן עובד כוכבים, אחר כן, מותרים. אבל דגים מלוחים גדולים, אינם נאכלים אלא ע"י הדחק, לפיכך אם צלאן עובד כוכבים, אסורים, ויש מתירין.

הלכות דף טז:

עין משפט א,ב - אורח חיים תקכז, ג

נושא ההלכה: שיעור העירוב

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבי אבא: ערובי תבשילין צריכין כזית. איבעיא להו: כזית אחד לכלן, או דלמא כזית לכל אחד ואחד? תא שמע: דאמר רבי אבא אמר רב: ערובי תבשילין צריכין כזית, בין לאחד בין למאה. תנן: אכלו או שאבד - לא יבשל עליו בתחלה, שייר ממנו כל שהוא - סומך עליו לשבת. מאי כל שהוא? לאו אף על גב דליכא כזית! - לא, דאית ביה כזית, תא שמע: תבשיל - זה צלי, ואפילו כבוש, שלוק, ומבושל, וקולייס האספנין שנתן עליו חמין מערב יום טוב, תחלתו וסופו אין לו שיעור. מאי לאו אין לו שיעור כלל? - לא, אין לו שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה.

לשון הש"ע

שיעור תבשיל זה **(ח)** כזית, בין לאחד בין לאלפים, בין בתחלתו **(ט)** בין בסופו, **הגה:** ויש מצריכין **(י)** לכתחלה בפת כביצה (ירושלמי), וכן נוהגין לכתחלה[76].

משנה ברורה

(ח) כזית - ומשום הידור מצוה יקח לחם שלם וחתיכת בשר או דגים חשובה:

◆ הלכה למעשה ◆

[76] שיעור התבשיל שמניח לצורך העירוב כזית (עשרים ושבעה גרם, ובדיעבד די בשמונה עשר גרם). ואפילו בני המשפחה מרובים די בכזית תבשיל לצורך העירוב. וטוב להחמיר להניח פת העירוב כשיעור ביצה **(חזו"ע יו"ט עמ' רעו, ילקו"י מועדים עמ' תצו)**.

(ט) בין בסופו - לכאורה ק"ו הוא אם בתחלתו סגי בכזית כ"ש אם היה יותר ונשאר כזית אלא בא לאשמעינן דאף בסופו לא סגי בפחות מכזית [עו"ת]:

(י) לכתחלה - האי לכתחלה הוא רק קודם שעושה העירוב אבל אם כבר עשה א"צ לחזור ולעשות [חמד משה]:

עין משפט ג - אורח חיים תקכז, ה

נושא ההלכה: באיזה תבשיל מערבין

לשון הש"ע

תבשיל זה שאמרו, אפילו צלי, אפילו שלוק, אפילו כבוש או מעושן, אפי' מין דגים קטנים שהדיחן במים חמים והדחתן הוא בישולן לאכילה, ה"ז סומך עליהם, וכן סומך על תפוחים מבושלים (וה"ה שאר פירות מבושלים), ועל דגים קטנים שבישלן.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף טז. עין משפט ג,ד (עמ' 117)

עין משפט ד,ה - אורח חיים תקכז, ט

נושא ההלכה: דעת מניח / מי שהניחו בשבילו בעירוב תבשילין

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רב הונא אמר רב: ערובי תבשילין צריכין דעת. פשיטא, דעת מניח בעינן, דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן? תא שמע: דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא, רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא.

לשון הש"ע

(ל) דעת מניח בעינן שיכוין להוציא לאחר, אבל דעת מי שהניחו בשבילו לא בעינן בשעת הנחה, **(לא)** רק שיודיעוהו בי"ט קודם שיתחיל לבשל לצורך השבת. **הגה:** ואם דרך הגדול להניח עליהם, **(לב)** סומכין עליו מסתמא (ר"ן פ"ב).

משנה ברורה

(ל) דעת מניח וכו' - לכאורה מילתא דפשיטא הוא שהרי אינו מוציא עד שיזכה ע"י אחר ואפשר דמשום סיפא דאבל דעת וכו' נקט לה ועוד אפשר לומר דנקט לה להיכא שמוציא בסתם דלא מהני אלא לב"א הנכללים מסתמא בלשונו דהיינו מי שהוא בתוך תחום העיר וכעין ההיא דסעיף הקודם:

(לא) רק שיודיעוהו וכו' - כלומר אם נודע לו ביו"ט שהניחו עירוב בעדו מותר לו לבשל אע"ג שלא נמלכו עמו בעת הנחה דאין צריך דעתו כלל ולשון רק שיודיעוהו דקאמר הוא כדי שידעו שיכולים לבשל לשבת:

(לב) סומכין עליו מסתמא - אותן ששכחו או נאנסו דבודאי עירבו בעד כולם ואע"ג שלא הוכרז ויש מהאחרונים שרצו לומר לדידן שבנוסח ברכת ע"ת הוא לנו ולכל הדרים בעיר הזאת כל מי ששכח יכול לסמוך דודאי עירבו בעדו וחלקו עליהם שאין הנוסח מועיל כלום כ"ז שלא זיכו להם על ידי אחר בתבשיל וכדלקמן בס"י ואין רוב ב"א יודעים זאת ואינם מקנים כלל וע"כ א"א לסמוך ע"ז על סתם ב"א אא"כ יודעים בבירור שהקנו להם:

עין משפט ו - אורח חיים תקכז, ז

נושא ההלכה: לסמוך על עירובו של גדול העיר

לשון מקור ההלכה בגמ׳

מכריז רבי יעקב בר אידי: מי שלא הניח ערובי תבשילין - יבא ויסמוך על שלי. ועד כמה? אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי: עד תחום שבת, ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל, חזייה דהוה עציב: אמר ליה: אמאי עציבת? - אמר ליה: דלא אותיבי ערובי תבשילין. - אמר ליה: סמוך אדידי. לשנה חזייה דהוה עציב, אמר ליה: אמאי עציבת? - אמר ליה: דלא אותיבי ערובי תבשילין. - אמר ליה: פושע את, לכולי עלמא - שרי, לדידך - אסור.

לשון הש״ע

מצוה על כל אדם לערב, ומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שיסמוך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח עירוב ואבד (והוא הדין עם הארץ שאינו יודע לערב) (א״ז), אבל מי שאפשר לערב ולא עירב, אלא שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר, נקרא פושע ואינו יוצא בו.

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף טו: עין משפט ו (עמ׳ 113)

עין משפט ז - אורח חיים תקכח, ב

נושא ההלכה: עירוב חצרות / תחומין ביו״ט שחל להיות בערב שבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תנו רבנן: יום טוב שחל להיות בערב שבת - אין מערבין לא ערובי תחומין, ולא ערובי חצרות. רבי אומר: מערבין ערובי חצרות, אבל לא ערובי תחומין. מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו, ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו. אתמר, רב אמר: הלכה כתנא קמא, ושמואל אמר: הלכה כרבי. איבעיא להו: הלכה כרבי לקולא או לחומרא? - פשיטא דלקולא קאמר! - משום דשלח רבי אלעזר לגולה: לא כשאתם שונין בבבל רבי מתיר וחכמים אוסרין, אלא: רבי אוסר וחכמים מתירין. מאי? - תא שמע, דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא כותיה דשמואל.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

האידנא אם מותר לערב עירובי חצרות מיו״ט ראשון לשני של גלויות ע״י תנאי

רמב״ם – אסור, לפי שבקיאים בחשבון המועדות, והוי בגדר יו״ט ודאי ולא ספק.

ראב״ד, רשב״א, ר״ן, ב״י – אף בימינו ניתן לערב מיו״ט ראשון לשני.

לשון הש״ע

יום טוב שחל להיות בע״ש, **(ב)** אין מערבין לא עירובי חצרות ולא עירובי תחומין **(ג)** (אפילו אם הניח ערוב תבשילין) (ר״ן פ״ב דביצה), אבל אם נזכר ביום הראשון בשני ימים טובים **(ד)** של גליות, יכול לערב עירובי חצירות **(ה)** בתנאי, **(ו)** אבל עירוב תחומין אין מניחין אותו ביום טוב בתנאי.

משנה ברורה

(ב) אין מערבין וכו׳ - דמחזי כמתקן לצורך מחר ואם הניח עירובי חצרות מערב יום טוב לשם יו״ט ועדיין העירוב קיים סומך עליו גם לשבת:

(ג) אפילו וכו׳ ע״ת - דעירובי תבשילין אינו מתיר אלא לתקן צרכי סעודה לצורך מחר:

(ד) של גליות - לאפוקי שני ימים של ראש השנה דכיום אחד אריכתא דמיא:

(ה) בתנאי - דהיינו שיאמר אם היום חול אני מניחו בשביל ע״ח לשבת ואם היום קודש איני אומר כלום ולמחר יאמר אם היום קודש הרי עירבתי אתמול ואם היום חול אני מניחו לשם עירובי חצרות. ועיין בסי׳ שצ״ג במשנה ברורה:

(ו) אבל עירובי תחומין אין מניחין וכו׳ - דקנין שביתה הוא כקנין בית ובית לא קנינן ביום טוב אפילו בתנאי וכתב באו״ר דהיינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד כשכבר עירב מהני בשני יו״ט של גליות והביאו הפמ״ג גם כן לעיל בסימן תט״ז וע״ש בבה״ל ד״ה מפני:

הלכות

דף יז

הלכות דף יז.

עין משפט א - אורח חיים תפז, א

נושא ההלכה: סדר התפלות ביו"ט שחל בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: יום טוב שחל להיות בשבת. בית שמאי אומרים: מתפלל שמנה [ואומר] של שבת בפני עצמה ושל יום טוב בפני עצמה. ובית הלל אומרים: מתפלל שבע, מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. רבי אומר: אף חותם בה מקדש השבת ישראל והזמנים. תני תנא קמיה דרבינא: מקדש ישראל והשבת והזמנים. אמר ליה: אטו שבת ישראל מקדשי ליה? והא שבת מקדשא וקיימא! אלא אימא: מקדש השבת ישראל והזמנים. אמר רב יוסף: הלכה כרבי, וכדתריץ רבינא.

לשון הש"ע

סדר היום, ערבית ושחרית ומנחה אומר שלש ראשונות ושלש אחרונות וקדושת היום באמצע אתה בחרתנו וכו' ותתן לנו ה' אלהינו את יום חג המצות הזה **(א)** את יום טוב מקרא קדש הזה, (וע"ל סימן ת"צ סעיף ג'), זמן חרותנו, יעלה ויבא, והשיאנו וחותם: **(ב)** מקדש ישראל והזמנים, ואם אמר: מקדש השבת, **(ג)** וחזר בו **(ד)** תוך כדי דיבור, יצא **(ה)** אחרי שהוא יודע שהוא יום טוב. ואם חל בשבת אומר: את יום **(ו)** המנוח הזה ואת יום חג המצות הזה, וחותם: **(ז)** מקדש השבת **(ח)** וישראל והזמנים [77], **(ט)** ואין אומרים ברכת מעין שבע [78].

הלכה למעשה

[77] בתפלת יום טוב חותם: "בא"י מקדש ישראל והזמנים", ואם חתם "מקדש ישראל" בלבד יצא. ואם חל יום טוב בשבת, צריך להזכיר באמצע ברכת אתה בחרתנו: "את יום השבת הזה". וחותם: "בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים". ואם טעה וחתם "מקדש ישראל והזמנים" ולא הזכיר שבת בחתימה, אם נזכר מיד בתוך כדי דיבור (שהוא שיעור "שלום עליך רבי"), חוזר ואומר: "מקדש השבת וישראל והזמנים", ואם שהה יותר מכדי דיבור, אינו חוזר, שהואיל והזכיר שבת באמצע הברכה יצא ידי חובה בדיעבד, וימשיך רצה עד סוף התפלה. והוא הדין אם טעה וחתם: "בא"י מקדש השבת", הואיל ובאמצע הברכה הזכיר יום טוב יצא ידי חובה בדיעבד, והוא הדין אם התפלל אתה קדשת ואמר יעלה ויבוא, יצא **(יבי"א ח"ד סי' נא אות ט, חזו"ע פסח עמ' קז הל' ז, ילקו"י מועדים עמ' שפא)**.
המתפלל ביום טוב, וכשהגיע לברכת מודים, נסתפק אם כשסיים יעלה ויבוא (שבאמצע ברכת אתה בחרתנו) סיים כהוגן, והשיאנו, וחתם הברכה כדת, או שאחר שסיים יעלה ויבוא המשיך ואתה ברחמיך הרבים וכו', כמו שרגילים בראש חודש ובחול המועד, ונמצא שלא חתם ברכת אתה בחרתנו, צריך לחזור ולומר "והשיאנו" וכו' ויחתום כדת ואפילו אם סיים תפלתו, צריך לחזור לראש, ואין לומר בזה "ספק ברכות להקל **(יבי"א ח"ב סי' ט אות יד, חזו"ע פסח עמ' רכו, ילקו"י מועדים עמ' שפא)**.

[78] ליל פסח שחל בשבת, אין לשליח צבור לומר "ברכה מעין שבע", כי כל הטעם שתיקנו חז"ל לאומרה בכל ליל שבת, מפני שהיו איזה יחידים שמתאחרים לבא לבית הכנסת, ובתי הכנסת שבזמנם היו חוץ לעיר ומרוחקים מן היישוב, וכשהיו הצבור מסיימים תפלתם היו מניחים אותם ויוצאים, והיו אותם יחידים באים לידי סכנה, ולכן תיקנו לומר "ברכה מעין שבע" בכל ליל שבת, כדי שבעוד שהשליח צבור אומרה, מסיימים אותם היחידים שנתאחרו לבוא לבית הכנסת, את תפלתם, ויוצאים יחד עם הצבור. אבל בליל פסח שחל בשבת שאינה צפויה להם כל סכנה, שהרי נאמר: "ליל שמורים הוא לה'", ודרשו חז"ל (פסחים קט:) לילה המשומר ובא מן המזיקים, לא תיקנו לומר "ברכה מעין שבע" כלל. כן דעת גדולי הפוסקים. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סימן תפז). וכן כתבו האחרונים בשם האר"י ז"ל. נמצא ששליח צבור האומר "ברכה מעין שבע" בליל פסח שחל בשבת, הוא מכניס עצמו לחשש איסור ברכה

משנה ברורה

(א) את יום טוב וכו' - ומנהגנו לומר את יום חג המצות הזה זמן חירותינו מקרא קודש וכו' ואין אומרים באהבה מקרא קודש שהרי כבר אמרו ותתן לנו ה' אלהינו באהבה מועדים לשמחה אכן כשחל בשבת יש אומרים שאומרים שני פעמים באהבה [אחרונים]:
(ב) מקדש ישראל והזמנים - ואם אמר מקדש ישראל לבד לא יצא וכן בשבת אם לא אמר מקדש השבת ואמר מקדש ישראל ג"כ לא יצא אף שהזכיר באמצע התפלה של שבת כיון שלא חתם בשל שבת וכל זה בין בקידושא בין בצלותא:
(ג) וחזר בו - היינו שחזר ואמר מקדש ישראל והזמנים:
(ד) תוך כדי דיבור - היינו שלא שהה משגמר מקדש השבת רק כדי ג' תיבות ואם שהה יותר משיעור זה לא מהני חזרתו וצריך לחזור לראש הברכה כיון שהחתימה היתה שלא כהוגן אף שהזכיר של יו"ט באמצע:
(ה) אחרי שהוא יודע - ר"ל בעת שאמר ברוך אתה ה' היתה כהוגן ע"ד לסיים בשל יום טוב אלא שאח"כ נכשל בלשונו ומשמע מלשון זה דאם טעה בעת שאמר ברוך אתה ה' שהיה סבור שהוא שבת אפילו אם חזר בתוך כ"ד לאחר שסיים מקדש השבת וסיים כדין לא יצא אבל רוב הפוסקים ס"ל אע"פ שלא ידע שהוא יו"ט יצא כיון שנזכר בתוך כדי דבור וחתם כדין כן פסקו הרבה אחרונים ועיין בביאור הגר"א שגם הוא מכריע כן להלכה:
(ו) המנוח - ומנהגנו לומר את יום השבת הזה ונהרא נהרא ופשטיה [חק יעקב]:
(ז) מקדש השבת וכו' - ובדיעבד אם לא הזכיר רק שבת או ישראל והזמנים לבד יש דעות בין האחרונים אם צריך לחזור או לא ועיין בבה"ל שהכרענו דאם לא הזכיר רק שבת לבד בודאי אין לחזור הברכה משום זה:
(ח) וישראל והזמנים - וי"א שצריך לומר ישראל בלא וי"ו וכן הסכים המהרש"ל בפ"ב דביצה אבל מנהגנו **כהשו"ע:**
(ט) וא"א ברכת וכו' - דלא נתקנה אלא מפני המזיקין [וכדלעיל בסימן רס"ח סק"כ במ"ב] ובפסח הוא ליל שמורים ואומרים ויכולו בקול רם וקדיש שלם אחריו [פמ"ג]:

עין משפט ב - אורח חיים תכה, א

נושא ההלכה: כיצד חותם בתפלה בשבת ור"ח

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: שבת שחל להיות בראש חדש או בחולו של מועד, ערבית ושחרית ומנחה - מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה, ואם לא אמר - מחזירין אותו. רבי אליעזר אומר: בהודאה. ובמוספין מתחיל בשל שבת, ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומרים: כל מקום שהוזקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. אמר רב הונא: אין הלכה כאותו הזוג.

לשון הש"ע

ראש חודש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה, **(א)** ואינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא, ומוציאין שני ספרים וקורין באי' **(ב)** שבעה בסדר היום, **(ג)** ובשני קורא מפטיר וביום השבת ובראשי חדשיכם עד סוף הפרשה, **(ד)** ומפטירין השמים כסאי, (ואם מזכיר של ראש חודש ע"ל סימן רפ"ד ס"ב), חוץ מראש חודש אלול שחל להיות בשבת **(ה)** שמפטירין עניה סוערה [79]. **הגה: (ו)** ויש אומרים השמים כסאי (טור ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים) **(ז)** וכן נוהגין במדינות אלו. אבל ראש חדש אב שחל להיות בשבת, מפטירין שמעו (אבודרהם ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים), וי"א השמים כסאי **(ח)** וכן עיקר במקום שאין מנהג, (ת"ה סימן י"ט ומנהגי מהרא"ק). ואם אירע ר"ח בד' פרשיות, מפטירין בשל פרשה (מנהגים), ועיין לקמן סימן תרפ"ה.

לבטלה. ומכל מקום אם טעה השליח צבור או הזיד והתחיל לברך "ברכה מעין שבע", אין להפסיקו באמצע הברכה, ולגרום ל"ודאי" ברכה לבטלה, אלא יסיים הברכה עד "ברוך אתה ה' מקדש השבת". ונכון שמיד יאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". ובכל אופן אין לקהל לענות אחריו אמן **(יבי"א ח"ה סי' כא אות ג, הליכו"ע ח"א עמ' שיג, חזו"ע פסח עמ' רלג)**.

[79] מוציאין שני ספרי תורה, וקורין בראשון שבעה בסדר היום, ובספר תורה השני קורא המפטיר וביום השבת ובראשי חדשיכם עד סוף הפרשה. ומפטירין השמים כסאי, חוץ מראש חודש אלול שחל להיות בשבת שמפטירין עניה סוערה. וכן כשחל ראש חודש אב בשבת, מנהגינו להפטיר שמעו דבר ה', כפי המקובל להפטיר בשבתות בין המיצרים, בתלתא דפרענותא. ונכון שבסיום ההפטרה יאמר המפטיר פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת השמים כסאי, שיהיה היכר ברור גם לראש חודש. ואחינו האשכנזים חלוקים בזה במנהגם. ובכל מקום יעשו כמנהגם **(יחו"ד ח"ב סי' מב, ח"ד סי' לה)**.

משנה ברורה

(א) ואינו מזכיר וכו' - שהרי כבר הזכיר שבת בברכה רביעית:
(ב) שבעה בסדר היום - דלכתחלה אין מפטיר עולה למנין שבעה וכדלעיל סי' רפ"ב ס"ד:
(ג) ובשני קורא - ומניחין ספר שני אצל ספר ראשון ואומר חצי קדיש על שניהם:
(ד) ומפטירין השמים וכו' - ששם נזכר מענין ר"ח ואם שכח וקרא בהפטרה של שבוע קורא אחריה השמים כסאי ואם נזכר אחר שכבר בירך ברכות אחרונות קורא אותה בלי ברכה:
(ה) שמפטירין עניה וכו' - מפני שאין לדלג ז' דנחמתא עיין לקמן סי' תכ"ח ס"ח:
(ו) וי"א השמים וכו' - דבהפטרה זו יש בה תרתי זכרון ר"ח ונחמות ירושלים:
(ז) וכן נוהגים - וכתבו האחרונים דאעפ"כ אין לדלג אחת מז' דנחמתא וע"כ כשיפטירו בפ' תצא ברני עקרה יסיימו גם בעניה סוערה הכתובה אחריה:
(ח) וכן עיקר במקום שאין מנהג - ועיין בביאור הגר"א שדחה סברא זו מהלכה ופסק כדעה ראשונה דמפטירין שמעו:

עין משפט ב - אורח חיים תצ, ט

נושא ההלכה: כיצד חותם בשבת וחול המועד

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

שבת שחל בחול המועד, ערבית שחרית ומנחה מתפלל כדרכו של שבת, ואומר יעלה ויבא בעבודה, ובמוסף אומר סדר מוסף יום חול המועד, אלא שמזכיר של שבת ואומר: ותתן לנו את יום המנוח הזה ויום חג המצות הזה, וכן אומר: את מוספי יום המנוח הזה ויום חג המצות הזה, וחותם מקדש השבת וישראל והזמנים, **(יד)** ומפטירים היתה עלי [80]. **הגה: (טו)** ואין מזכירין בברכת ההפטרה לפסח לא באמצע **(טז)** ולא בחתימה. **(יז)** ונוהגין לומר שיר השירים **(יח)** בשבת של חול המועד, ואם שבת ביום טוב האחרון אומרים אותו באותו שבת, וכן הדין בסוכות עם קהלת. ונוהגין לומר רות בשבועות (אבודרהם). **(יט)** והעם נהגו שלא לברך עליהם על מקרא מגילה ולא על מקרא כתובים.

משנה ברורה

(יד) ומפטירין היתה עלי - האמורה לענין תחית המתים. והטעם כי תחית המתים יהא בניסן וגוג ומגוג בתשרי ע"כ מפטירין בניסן העצמות היבשות ובתשרי בוא גוג [טור]:
(טו) ואין מזכירין וכו' - דבשבת שחל בחוה"מ פסח אין הפטרה באה אלא בשביל שבת בלבד שהרי אין מפטירין בנביא בשאר ימי חוה"מ לפיכך אומרים ברכת הפטרה כמו בשאר שבתות השנה:
(טז) ולא בחתימה - דהיינו שאינו חותם רק מקדש השבת וכתבו האחרונים דבשבת חוה"מ סוכות מסיים מקדש השבת וישראל והזמנים וכן מזכיר של סוכות באמצע הברכה כמו ביו"ט ראשון של סוכות והטעם שכל יום ויום מחוה"מ סוכות הוא כמועד בפ"ע משום דחלוקין בקרבנות המוספין:
(יז) ונוהגין לומר שה"ש וכו' - מפני שמפורש בו ענין יציאת מצרים ובסוכות קהלת מפני שהם ימי שמחה וכתיב בקהלת ולשמחה מה זו עושה ורות בשבועות דאיתא בילקוט רות מה ענין רות אצל עצרת שנקראת בזמן מתן תורה ללמדך שלא ניתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני וכו' ונהגו לקרותה ביום שני:
(יח) בשבת של חוה"מ - מפני שהפיוטים של אותו שבת מיוסדים על שה"ש וכנ"ל:
(יט) והעם נהגו וכו' - וכן הסכים הט"ז ומ"א הסכים עם אותן הפוסקים המצריכין לברך על כולם חוץ מקהלת והגר"א בביאורו כתב דאף על קהלת יש לברך. ולכן הנוהג לברך עכ"פ כשכתובין על קלף בודאי אין למחות בידו. יו"ט שחל בשבת אומרים במנחה ואני תפלתי וקורין בסדר השבוע:

◆ הלכה למעשה ◆

[80] בשבת חול המועד מתפללים ערבית כמו שבת רגילה, רק שמוסיפין יעלה ויבוא ברצה, וכן בשחרית. ומתפללים מוסף כמו ביום טוב, ואומרים את יום מקרא קודש הזה, וחותמים: מקדש השבת וישראל והזמנים. ומנהג האשכנזים לומר בשבת חול המועד פסח, שיר השירים. ודעת הרמ"א שלא לברך. ודעת הגר"א לברך. ומכל מקום אין לשליח ציבור ספרדי לברך בבית הכנסת של האשכנזים על קריאת מגילה זו **(ילקו"י קצש"ע יו"ד ח"ב עמ' צד הל' ו)**.

עין משפט ג – אורח חיים תצ, ב

נושא ההלכה: התפלה בחולו של מועד

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תנו רבנן: שבת שחל להיות בראש חדש או בחולו של מועד, ערבית ושחרית ומנחה - מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה, **ואם לא אמר - מחזירין אותו.** רבי אליעזר אומר: בהודאה. ובמוספין מתחיל בשל שבת, ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומרים: כל מקום שהוזקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. אמר רב הונא: אין הלכה כאותו הזוג.

לשון הש״ע

יום ג׳ שהוא חולו של מועד, ערבית ושחרית ומנחה מתפלל כדרכו, ואומר יעלה ויבא בעבודה, ואם לא אמרו מחזירין אותו [81], וכן מזכירו בברכת המזון ואם לא אמרו **(ג)** אין מחזירין אותו [82], ובמוסף מתפלל כדרך שמתפלל במוסף של יו״ט [83]. **הגה:** אלא כשמגיע לעל ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור, **(ד)** אומר: והקרבתם עולה וגומר, עד ושני תמידין כהלכתן (טור).

משנה ברורה

(ג) אין מחזירין אותו - דדוקא בתפלה דלא סגי דלא יתפלל וכיון שלא התפלל כראוי יחזור [דהיינו אם נזכר לאחר שעקר רגליו חוזר לראש ואם עד שלא סיים תפלתו חוזר לרצה] משא״כ בברכת המזון בחול המועד דאי בעי לא אכיל דבר המחייב לבהמ״ז שיאכל בשר ופירות ע״כ אין מחזירין אותו בכל גווני ועיין לעיל בסימן קפ״ח ס״ז ובמ״ב ובה״ל שם:

(ד) אומר והקרבתם עולה וגו׳ - ר״ל שלא יאמר ובחודש הראשון דכבר עבר:

עין משפט ד - אורח חיים תכה, ג

נושא ההלכה: חתימה במוסף בר״ח שחל בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תנו רבנן: שבת שחל להיות בראש חדש או בחולו של מועד, ערבית ושחרית ומנחה - מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה, ואם לא אמר - מחזירין אותו. רבי אליעזר אומר: בהודאה. **ובמוספין מתחיל בשל שבת, ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע.** רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומרים: כל מקום שהוזקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. אמר רב הונא: אין הלכה כאותו הזוג.

הלכה למעשה

[81] בימי חול המועד מתפלל שחרית מנחה וערבית כדרכו בימי החול, ואומר יעלה ויבוא בעבודה. ואם לא אמרו, אם נזכר כשאמר ברוך אתה ה׳, כדי לחתום המחזיר וכו׳, יאמר שם למדני חוקיך, ויאמר יעלה ויבוא, רצה וכו׳. ואם חתם המחזיר וכו׳, יאמר יעלה ויבוא קודם מודים, וימשיך מודים. ואם אמר תיבת מודים, וכן אם נזכר בברכות שלאחר מכן, חוזר לרצה. ואם סיים יהיו לרצון השני, אף שעדיין לא עקר רגליו, חוזר לראש. ואין הבדל בזה בין שחרית ומנחה, לערבית **(חזו״ע פסח עמ׳ רמח הל׳ יא, ילקו״י מועדים)**.

[82] ביום טוב ובחול המועד מזכירין יעלה ויבוא בברכת המזון. ואם שכח ולא אמרו, אינו חוזר, מלבד ליל יום טוב ראשון של פסח (גם הנשים), וליל יו״ט של סוכות (לאנשים בלבד) **(חזו״ע פסח עמ׳ שז)**.

[83] ומתפללים מוסף כמו ביו״ט הראשון, אלא שביו״ט אומרים יו״ט מקרא קודש הזה, ובחול המועד אומרים את יום מקרא קודש הזה. ומכל מקום אם אמר בחול המועד את יום טוב מקרא קודש הזה אין מחזירין אותו **(חזו״ע פסח עמ׳ רמח הל׳ יא, ילקו״י מועדים)**.

לשון הש"ע

ר"ח שחל להיות בשבת, **(יד)** כולל במוסף בברכה רביעית שבת ור"ח וחותם **(טו)** מקדש השבת וישראל וראשי חדשים.

משנה ברורה

(יד) כולל במוסף וכו' - בסידורים כתוב בשבת ר"ח ובשאר ימים טובים אחר שמסיים קרבן שבת יסיים זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור וכן כתב בסידור רב עמרם אכן כמה פוסקים כתבו דהוי יתור לשון וקמי שמים גליא והוי הפסק ולכן כתבו שאין לאומרו:

(טו) מקדש השבת וכו' - ואם חתם בשל שבת לבד יצא בדיעבד:

עין משפט ה - אורח חיים תקכז, כב

נושא ההלכה: עירוב על תנאי ב - ב' ימים טובים של ר"ה / של גלויות

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבא: מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו, ומתנה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לערב עירובי תבשילין מיו"ט ראשון לשני (בשל גלויות) ע"י תנאי

רמב"ם – דווקא בזמן שמקדשים את החודש ע"י ראייה מותר, אבל האידנא דבקיאים בקביעא דירחא, אסור.

ראב"ד, רשב"א, ר"ן, ב"י – אף האידנא מותר, כיון דיו"ט שני הוא מצד "הזהרו במנהג אבותיכם", א"כ כשם שלהם היה שרי אף לדידן שרי.

לשון הש"ע

אם נזכר בי"ט ראשון שלא עירב, אם הוא בי"ט של ר"ה **(עב)** אינו יכול לערב על תנאי, אבל אם הוא בי"ט של גליות יכול לערב בתנאי, אם היום קודש **(עג)** אינו צריך לערב, ואם היום חול, **(עד)** בעירוב זה יהא שרי לן לאפויי ולבשולי וכו', ולמחר אין צריך לומר כלום. **(עה)** וי"א דאי לית ליה מידי דבשיל מאתמול, לא מהני תנאו[84].

משנה ברורה

(עב) אינו יכול לערב ע"ת - לפי ששני ימים של ר"ה הם כיום אחד ארוך ולא משום ספיקא כשאר ב' יו"ט של גליות:

(עג) אינו צריך לערב - דהא למחר יהיה יום חול וממילא יהא מותר לבשל:

(עד) בעירוב זה יהא שרא וכו' - ומברך בתחלה [מ"א בשם ש"ג] ובחי' רע"א הביא בשם ס' לחם סתרים דאין לברך וכ"כ בשמק"ו:

(עה) וי"א דאי לית ליה וכו' - ונקטינן כסברא הראשונה:

◆ הלכה למעשה ◆

[84] במקום שעושים שני ימים טובים של גלויות, ונזכר ביו"ט ראשון שלא עירב עירוב תבשילין, יכול לערב בו ביום בתנאי, שיאמר: "אם היום חול ומחר קודש, בהדין עירובא יהא שרי לנא לאפויי ולבשולי" וכו', ומחר אין צריך לומר כלום. ואפילו אם יש שם גדול העיר שעירב לכל בני העיר, מכל מקום מי שנזכר שלא עירב מערב יו"ט, יותר טוב שיערב בעצמו ע"פ התנאי הנ"ל, מאשר יסמוך על עירובו של גדול העיר. וכשמניח העירוב על תנאי אינו מברך. ואם הוא יו"ט של ר"ה אינו יכול לערב על תנאי **(ילקו"י קצוש"ע חלק ב עמ' קלג הל' כג)**.

עין משפט ו - אורח חיים תקכח, ב

נושא ההלכה: עירוב חצרות / תחומין ביו"ט שחל להיות בערב שבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

מאן דאמר עירובי תחומין - כל שכן עירובי תבשילין, ומאן דאמר עירובי תבשילין - אבל עירובי תחומין לא. מאי טעמא - דלמקני שביתה בשבתא לא.

לשון הש"ע

יום טוב שחל להיות בע"ש, אין מערבין לא עירובי חצרות ולא עירובי תחומין (אפילו אם הניח ערוב תבשילין) (ר"ן פ"ב דביצה), אבל אם נזכר ביום הראשון בשני ימים טובים של גליות, יכול לערב עירובי חצירות בתנאי, אבל עירוב תחומין אין מניחין אותו ביום טוב בתנאי.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף טז: עין משפט ז (עמ' 121)

עין משפט ז – אורח חיים תקג, א

נושא ההלכה: איסור הכנה מיו"ט ראשון לשני / לשבת / ליום חול

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: אין אופין מיום טוב לחבירו. באמת אמרו: ממלאה אשה כל הקדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד, אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לשחוט או לבשל ולאפות לצורך מחר כשאוכל ממנו כזית

סמ"ק, כל בו, רבינו פרץ – לשחוט – מותר דא"א לכזית בשר בלא שחיטה.
לבשל ולאפות – אסור *, דלא שייך הטעם דלעיל.

- **ב"י** – מה שאסור לאפות היינו בתנורים שלנו שלא משביח הפת, ומה שאסור לבשל מיירי אחר שאכל כבר סעודת יו"ט דא"א להתירו ע"י אכילת כזית, משא"כ שחיטה שמותר אפילו אחר אכילה.

מה טעם הותר לאשה למלא קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לכזית

רש"י – לפי שטורחת טרחה אחת *.

- **ב"י** – ולפי זה אם כבר הונח התבשיל על האש אסור ליתן חתיכה נוספת.

ר' המגיד, רשב"א, טור, ב"י – לפי שמשביח את הכזית שרוצה לאכול, ולפיכך אפילו בשני טירחות מותר.

אם רשאית בכה"ג לומר שרוצה את שאר התבשיל למחר

טור – מותר, דמ"מ משביח הכזית שאוכלת.
ב"י אליבא דרש"י – אסור, דההיתר משום חד טרחא הותר רק אם נראה שמבשלת לצורך יו"ט.

לשון הש"ע

(א) אסור לאפות או לבשל או לשחוט ביום טוב לצורך מחר [85], **(ב)** אפילו הוא שבת **(ג)** או יום טוב **(ד)** ואפילו בשני ימים של ר"ה [86], **(ה)** אבל ממלאה אשה קדרה בשר **(ו)** אף על פי

[85] המנהג להחמיר שלא לשחוט אפילו עוף, לאחר חצות היום ביום טוב, בין ביום טוב ראשון בין ביו"ט שני, כי כבר סעדו את לבם בסעודת יום טוב, והשוחט אחר כך, נראה כמכין מיום טוב לחול, או ליום טוב שני **(חזו"ע יו"ט עמ' כב, ילקו"י מועדים עמ' תסו)**.

שאינה צריכה **(ז)** אלא לחתיכה **(ח)** אחת. **הגה: (ט)** וכל שכן שיכול לשחוט אעפ״י שאינו צריך אלא לכזית (סמ״ק) [87], **(י)** וכן יכולה לבשל הרבה קדרות **(יא)** ולאכול מכל אחת מעט. (ב״י ורבינו ירוחם ותשובת הרשב״א). ודוקא קודם אכילה, אבל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר: אוכל ממנה כזית, **(יב)** דהוי הערמה, **(יג)** מיהו אם עברה ובשלה, (או שחט) מותר לאכלו [88].

משנה ברורה

(א) אסור לאפות וכו׳ - ואפילו דבר שאינו מלאכה רק טרחא בעלמא כגון הדחת קערות והבאת יין מיו״ט לחבירו ג״כ אסור כמו שנתבאר ס״ס תרס״ז וע״ש משנ״כ בזה:

(ב) אפילו הוא שבת - דאין יו״ט מכין לשבת כדיליף בגמרא מקרא וכ״ש דמיו״ט לחול אסור ועיין סימן תקכ״ז:

(ג) או יו״ט - ר״ל יו״ט שני של גליות דספק חול הוא ונמצא מכין מיו״ט לחול:

(ד) ואפילו בב״י של ר״ה - דלהחמיר אמרינן קדושה אחת הן ולא להקל:

(ה) אבל ממלאה וכו׳ - ואפילו אחר שהניחה הקדרה על האש מותרת להוסיף בשר מפני שהתבשיל מתוקן יותר כשיש שם בשר הרבה ואפילו הוא בקדרה קטנה מותר ליתנו בקדרה גדולה ולהוסיף עליו כדי שיהיה שמן ביותר וכ״ז שייך דוקא כשמבשל בשר ודגים בקדרה אבל בשאר תבשילין אינה רשאה להוסיף בשביל לילה כשעומדת כבר הקדרה על האש דאינו מוסיף שבח עי״ז בהתבשיל וכן כשצולין בשר על השפוד אינו רשאי להוסיף בשביל לילה כשעומד כבר השפוד על האש אבל בתחלה יכול להוסיף על השפוד כמה שירצה כיון שהוא בטרחא אחת וכן בתבשיל כה״ג וכמו בס״ב:

(ו) אע״פ שא״צ וכו׳ - היינו אף אם כונתה בהוספת הבשר בשביל לילה שהוא חול אעפ״כ מותר כיון שעכ״פ צריכה לחתיכה אחת לאכול ביו״ט והסכימו הרבה אחרונים דמ״מ תזהר שלא תאמר בפיה שמבשלת לצורך לילה ומ״מ בדיעבד אינו נאסר עי״ז:

(ז) אלא לחתיכה וכו׳ - וה״ה אם אינה צריכה רק להתבשיל או להרוטב בלבד ג״כ שרי דכ״ז משתבח ע״י הוספת הבשר. ואם א״צ לסעודת היום כלל ועיקר בישולו רק לצורך הלילה ואוכל קצת ממנה כי היכי דלא ליתסר עליה לבשל יש דיעות בין הפוסקים דיש אוסרין דהוא בכלל הערמה ויש מתירין כיון שעכ״פ אוכל קצת ממנה וגם הוא קודם אכילה וכדלקמיה והעולם נהגו להקל כדעה זו שמבשלין בשחרית לצורך הלילה וטועמין קצת מהן ואין למחות בידם כי יש להם על מי שיסמוכו [ודוקא מיו״ט א׳ ליו״ט ב׳ אבל מיו״ט לחול יש ליזהר בזה]. והמחמיר כדעה ראשונה שלא לבשל לצורך הלילה בקדרה בפני עצמה אלא באותה קדרה עצמה שמבשל לצורך סעודת שחרית הוא מרבה בה לצורך הלילה תבוא עליו ברכה ועיין לקמיה בסק״י:

(ח) אחת - ודוקא בזה שיש תועלת גם לצורך היום ע״י הריבוי אבל אסור לעשות חרעמזלא״ך או קרעפלא״ך וכיו״ב יותר ממה שצריך לבו ביום שאין אחד משביח מחבירו וצריך לטרוח בכל אחד ואחד בפ״ע:

(ט) וכ״ש שיכול לשחוט וכו׳ - קאמר כ״ש משום שא״א לשחוט בשביל כזית א׳ אא״כ ישחוט כל הבהמה ודוקא אם יש עדיין שהות עד זמן אכילה להפשיטו ולמולחו ולבשלו או עכ״פ לצלותו אבל אם לא יספיק כ״כ עד אחר זמן אכילה אסור וכדלקמיה:

(י) וכן יכולה לבשל הרבה קדרות וכו׳ - ר״ל אפילו כונתו לצורך הלילה כיון שרוצה לאכול מכל אחת בסעודת שחרית ומיירי שכל קדרה היה מבשל מין בפ״ע אבל מין אחד בשתי קדרות אין להתיר כיון שטעם שתי הקדרות הוא שוה א״כ כל מה שטועם משתיהן יכול לטעום מאחת ונמצא שהקדרה השניה אינה מתבשלת כ״א לצורך לילה לבד:

(יא) ולאכול מכ״א מעט - מסתימת לשונו משמע דאפילו א״צ לאכול ורק שטועם מעט מכל קדרה כדי שיהיה לו היתר לבשל והיינו כדעת המקילין לעיל בסק״ז ולדעת האוסרין שם אין היתר רק למי שדעתו באמת לאכול מיני מטעמים חלוקין בסעודת שחרית ומכוין להרבות בכל מין כדי שישאר ללילה אבל לא כשטועם רק דרך הערמה וכבר כתבנו דהעולם נהגו כדעת המקילין:

(יב) דהוי הערמה - ובזה לכו״ע אסור אף שאוכלת אח״כ מעט דהוי הערמה הניכרת לכל כיון שכבר סעדה:

---

[86] אסור לאפות או לבשל מיום טוב לחול, ואפילו מיום טוב למוצאי יום טוב אסור. וכן אסור לבשל מיום טוב ראשון ליום טוב שני אפילו בשני ימים טובים של ראש השנה. ואפילו דבר שאינו מלאכה רק טירחא בעלמא כגון הדחת קערות וצלחות והבאת יין מיום טוב לחבירו אסור, וכל שכן מיום טוב לחול. אבל לבשל בליל יום טוב לצורך יום טוב שחרית בודאי שמותר. ואפילו כשחל יום טוב ביום שישי, אסור לאפות או לבשל מיום טוב לצורך שבת. אולם על ידי עירוב תבשילין מותר לבשל או לאפות מיום טוב לצורך שבת **(חזו״ע יו״ט עמ׳ לז הל׳ י, ילקו״י מועדים עמ׳ תע, ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ רטו)**.

[87] מותר לשחוט עוף ביום טוב, אפילו לצורך פחות מכזית, וחשיב שפיר צורך אוכל נפש **(חזו״ע יו״ט עמ׳ כב, יבי״א ח״ח סי׳ מז)**.

[88] אשה שעברה ובישלה מיום טוב לחול, בין שעשתה כן במזיד, בין שעשתה כן בשוגג, לצורך חול בלבד, בין שעשתה על ידי הערמה, התבשיל מותר באכילה **(יחו״ד ח״ו עמ׳ סג, ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ רטו)**.
מותר לאשה לבשל קדירה מלאה בשר או דגים קודם סעודת הצהרים, אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, ואף על פי שעיקר כוונתה לצורך החול, מפני שהתוספת מטעימה יותר את התבשיל. ומכל מקום לכתחלה צריכה להזהר שלא תאמר בפירוש שעושה לצורך חול. אבל אחר סעודת צהרים אסור לה לבשל לצורך הלילה על מנת שתאכל כזית אחת מן הקדרה, שאין זה אלא הערמה **(חזו״ע יו״ט עמ׳ לח - לט, ילקו״י מועדים עמ׳ תע)**.

(יג) מיהו אם עברה ובישלה וכו' - יש מן האחרונים שמפרשי דאריש הסעיף קאי דהיינו אם עבר במזיד ובישל מיו"ט לחבירו ולא קאי כלל אדסמיך ליה דמיירי בדין הערמה דשם אפשר דאף בדיעבד אסור דהערמה חמירא ממזיד כדלקמן בסימן תקכ"ז סעיף כ"ד אבל כמה אחרונים כתבו דאדסמיך ליה קאי דהערמה זו קילא להתיר בדיעבד כיון שעכ"פ אכל ממנה קצת מבע"י:

עין משפט ח - אורח חיים תקג, ב

נושא ההלכה: הערמה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד, אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו.

לשון הש"ע

ממלא נחתום חבית של מים **(יד)** אף על פי שאינו צריך **(טו)** אלא לקיתון אחד. **הגה:** אבל צריך להשים הכל אצל האש בפעם אחת, אבל **(טז)** אסור להוסיף אם כבר החבית אצל האש, דטרחא שלא לצורך הוא (המגיד פ"א).

משנה ברורה

(יד) אע"פ שא"צ וכו' - ר"ל והמותר מכוין שיהיה לצורך הלילה אפ"ה שרי דחד טרחא הוא וכתבו האחרונים דהיינו דוקא היכי דממלא פעם אחת מהדלי ולא פעמים רבות ע"י כלים:

(טו) אלא לקיתון אחד - וגם בזה צריך ליזהר שלא יאמר בפירוש שהוא רוצה המותר לצורך מחר ובדיעבד אינו נאסר בכך דמ"מ חד טרחא היה:

(טז) אסור להוסיף וכו' - דלא דמי לבשר שכתבנו בס"א דמותר אף להוסיף אח"כ דהתם ההוספה משביח בהתבשיל משא"כ הכא אין המים משביחין בכך. ואם עושה כן כדי שלא תבקע הקדירה שרי דהרי זה לצורך יו"ט:

עין משפט ט - אורח חיים תקז, ו

נושא ההלכה: אפיית פת ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

רבי שמעון בן אלעזר אומר: ממלאה אשה כל התנור פת, מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא. אמר רבא: הלכה כרבי שמעון בן אלעזר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לאפות פת מרובה בתנור גדול

רא"ש – אסור, לפי שלא מתרבה חומו בכך.
מרדכי – אפילו בגדול מותר לאפות פת מרובה.

תנור קטן שלא מדבק הפת בדפנות

רוקח, הגהות מיימוניות, טור – אסור, משום שאין מתרבה חומו בכך.
מרדכי – מותר, דומיא דתנור גדול.

לשון הש"ע

מותר לאפות **(לב)** תנור מלא פת, אע"פ שאינו צריך אלא פת א'. ודוקא בתנוריהם, שהיו קטנים **(לג)** והיו מדבקים הפת בדפנותיהם ומתוך שהוא מלא אין מקום לחומו להתפשט והפת נאפה יפה, **(לד)** אבל בתנורים שלנו **(לה)** אין לאפות יותר ממה שצריך[89].

◆ הלכה למעשה ◆

[89] ממלאה אשה את התנור פת, אף על פי שאינה צריכה אלא לככר אחד, שבזה נאפית הפת יפה. אף על פי שעיקר מחשבתה להותיר לצורך החול. ומכל מקום לכתחלה צריכה להזהר שלא תאמר בפירוש שעושה לצורך חול. אבל

משנה ברורה

(לב) תנור מלא פת אע"פ שא"צ וכו' - יש מן הפוסקים שסוברין דוקא במתכוין שעי"ז יושבח הפת אבל במתכוין לצורך חול אסור ואף דלעיל בסימן תק"ג לענין מילוי קדרה בשר אפילו עושה לצורך חול שרי מפני שעי"ז משתבח הבשר שצריך ליו"ט שאני התם דחד טרחא הוא אבל הכא כל כיכר צריך טרחא בפ"ע:

(לג) והיו מדבקים הפת בדפנותיהם - ובמקומות שאין דרכן לדבק גדול וקטן שוה לאיסור:

(לד) אבל בתנורים שלנו וכו' - הטעם משום שבכל ככר וככר איכא טרחא בעריכה ואפיה ולכן לא שרי לאפות יותר כל שאין הפת נאפה יותר יפה מצד מילוי התנור. ואפילו ע"י עכו"ם אסור:

(לה) אין לאפות יותר וכו' - ויש פוסקים שמתירין אף בתנור שלנו ודוקא כשצריך באמת עכ"פ פת אחד ליו"ט אבל אם אינו צריך רק שמערים לאכול מעט ממנו כדי להתיר לו האפיה אסור. ובשעת הדחק כגון מי שלא הניח ערובי תבשילין וצריך לו פת לשבת יש לסמוך על דעה זו לאפות קודם אכילת שחרית אם צריך עכ"פ לפת אחד בו ביום עצמו אבל אם אינו צריך רק שמערים לאכול מעט כדי להתיר לו האפיה אסור אף שעושה זה בשביל שבת. והאופים שמכוונים לעשות מלאכתם ע"י עכו"ם ביו"ט כדי שיהיה מוכן להם הפת תיכף למוצאי יו"ט ומערימין לאכול מהם פת אחד בו ביום עושין איסור לכו"ע:

עין משפט י - אורח חיים תקכז, כ

נושא ההלכה: תקנת מי שלא עירב

לשון מקור ההלכה בגמ'

איבעיא להו: מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר, או דלמא הוא נאסר ואין קמחו נאסר? למאי נפקא מינה - לאקנויי קמחו לאחרים. אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר - צריך לאקנויי קמחו לאחרים, ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים, מאי? תא שמע: מי שלא הניח עירובי תבשילין, הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין, לא לו ולא לאחרים, ולא אחרים אופין ומבשלין לו. כיצד הוא עושה - מקנה קמחו לאחרים, ואופין לו ומבשלין לו. שמע מינה: הוא נאסר וקמחו נאסר, שמע מינה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

קניין משיכה אם הותר בשבת ויו"ט

ר"ן – הותר אפילו לדבר הרשות.

מרדכי, בה"ג – לדבר רשות – אסור, דמחזי כמקח וממכר.
לדבר מצוה – מותר.

מי שלא עירב מה טעם אסור לבשל לאחרים בביתם

טור – מפני שאין הרואים יודעים שלצורך אחרים הוא מבשל.

ב"י – כיון שלא עירב נאסר לבשל ולאפות אפילו לצורך אחרים.

מי שלא עירב אם רשאי לאפות לאחרים מקמח שלהם

רמב"ם, טור – אסור.

בעל העיטור – מותר, כשהוא אופה מקמח שלהם לצורכם ששלוחו של אדם כמותו.

יש אחרים אך לא רצה להקנות להם קמחו אם רשאים לאפות לו כדי חייו

רשב"א, שו"ת מהר"ם, טור – אף אם יש אחרים, מותר אף הוא בעצמו.

רא"ש – דוקא כשאין אחרים הותר לו לבשל ולאפות כדי חייו, אבל ביש אחרים אסור.

אין אחרים שיקנה להם קמחו אם רשאי לבשל לעצמו כדי חייו

רשב"א, רז"ה, רא"ש, טור – מותר בעצמו.

רי"ף, רמב"ם – הוא עצמו אסור.

לשון הש"ע

(נו) מי שלא עירב, כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל **(נז)** לאחרים, אפילו בביתם, **(נח)** וגם אחרים אסורים **(נט)** לבשל לו, ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו **(ס)** לאחרים שעירבו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפילו בביתו יכולים לבשל, **(סא)**

אחר סעודת צהרים אסור לה לאפות לצורך הלילה על מנת שתאכל כזית אחד מן הפת, שאין זו אלא הערמה **(חזו"ע יו"ט עמ' לח - לט, ילקו"י מועדים עמ' תע)**.

ואם אין שם אחרים שעירבו י״א שמותר לאפות **(סב)** בצמצום פת אחד ולבשל קדרה אחת ולהדליק נר אחד. **הגה:** ואם הניח עירוב ולא הזכיר המלאכות בהדיא, אלא אמר: בדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא, **(סג)** הוי כמי שלא עירב **(סד)** כלל (א״ז). ומי שמתענה בי״ט, אסור לבשל לאחרים אפילו לצורך בו ביום, **(סה)** דהוי כמי שלא הניח עירוב שאינו מבשל לאחרים (מהרי״ו).

משנה ברורה

(נו) מי שלא עירב וכו׳ - ודוקא אחד מאנשי העיר שאינו נטפל לעיסתו ולתבשילו של חבירו אבל אשתו ובני ביתו של אדם כיון שעירב הבעה״ב הם נטפלין לו ומותרין לבשל אע״פ שלא עירבו לעצמן כלל וגם הוא לא זיכה להם על ידי אחר:

(נז) לאחרים ואפילו בביתם - קמ״ל דלא אמרינן כיון שהם עירבו ויכולים לבשל לעצמן יכולין לעשות שליח עבורן דכיון שהוא לא עירב איסורא רמי עליה לבשל:

(נח) וגם אחרים וכו׳ - ר״ל אפילו בביתם:

(נט) לבשל לו - היינו מקמחו דאף שהם עירבו לא הותר להם ליקח קמח שלו דגם קמחו נאסר כל זמן שהוא שלו:

(ס) לאחרים שעירבו במתנה - היינו במשיכה לרשותם או בהגבהה בכל מקום דאלו בקנין סודר אסור [אחרונים]:

(סא) ואם אין שם אחרים וכו׳ - והאחרונים הסכימו דאפילו יש שם אחרים אלא שאינו רוצה להקנות להם מאיזה טעם גם כן מותר לו לאפות פת אחת וכו׳ אכן באמת נכון מאד שיקנה קמחו לאחרים כדי שיוכלו לאפות עבורו ללחם משנה:

(סב) בצמצום פת אחד - היינו אפילו פת גדול שיהיה די לו לכל השבת והתירו לו בכל זה כדי חייו משום כבוד שבת. ופשוט דאם יש לו פת אחד שנשאר לו מיו״ט אסור לו לאפות משום לחם משנה:

(סג) הוי כמי שלא עירב וכו׳ - דכן תקנו חכמים שיפרט עיקרי המלאכות ואם פרט רק מקצתו כגון שאמר רק לאפויי ולא הזכיר בישול והטמנה אסור בהם ויש חולקין על עיקר דין זה וס״ל דהאמירה של בהדין אינו רק למצוה לכתחלה אבל בדיעבד כיון שהניח התבשיל לשם עירוב אפילו לא אמר כלל נוסח של בהדין וכו׳ אינו מעכב ומותר לסמוך עליו לעשות כל המלאכות מיו״ט לשבת ולענין הלכה לכתחלה יש להחמיר כסברא הראשונה וע״כ אם נזכר קודם כניסת ליל יום טוב יחזור ויטלו להעירוב בידו ויאמר נוסח בהדין וכו׳ ולא יחזור ויברך שנית אם כבר בירך בתחלה ואם נזכר בע״ש יקנה קמחו לאחרים והם יבשלו ויתנו לו ואם אין לו למי להקנות יוכל לסמוך על סברא האחרונה:

(סד) כלל - ואם אמר נוסח בהדין אך שלא בירך בתחלה אינו מעכב דברכות אין מעכבות:

(סה) דהוי כמי שלא הניח עירוב וכו׳ - ר״ל כמו דקי״ל דאותו איש שלא עירב אסור לבשל מיו״ט לשבת אפילו בשביל אחרים כיון שאסור לבשל בשביל עצמו כן ה״ה ביו״ט גופא מי שמתענה דאסור לבשל בשביל עצמו כיון שא״צ לה ממילא לא הותר לו לבשל גם בשביל אחרים וכתב המ״א דממילא אם איקלע זה ביו״ט הסמוך לשבת אסור לבשל בעצמו לכתחלה על שבת אף שהניח עירוב אבל בני ביתו או אחרים אופין ומבשלין לו משלו דאין קמחו נאסר הואיל והניח עירוב תבשילין. ועיין באחרונים שמפקפקים על עיקר דינו דרמ״א וע״כ ביו״ט הסמוך לשבת אם אין לו אחרים שיבשלו בעבורו מותר לו לבשל בעצמו וכן אשה משרתת שמתענה ביו״ט ג״כ יכולה לבשל לצורך בעה״ב:

עין משפט כ - אורח חיים תקכז, כג

נושא ההלכה: הזיד ובישל לצורך מחר

לשון מקור ההלכה בגמ׳

איבעיא להו: עבר ואפה מאי? - תא שמע: מי שלא הניח עירובי תבשילין, כיצד הוא עושה? מקנה קמחו לאחרים, ואחרים אופין לו ומבשלין לו. ואי איתא ליתני: עבר ואפה - מותר. - אמר רב אדא בר מתנה: תנא, תקנתא דהיתרא - קתני, תקנתא דאסורא - לא קתני.

לשון הש״ע

אם עבר במזיד **(עו)** (או בשוגג) ובישל כמה קדרות שלא לצורך יו״ט, מותר לאכלן בשבת או בחול[90].

משנה ברורה

(עו) או בשוגג - אשמועינן דלא תימא דוקא מזיד שלא ילמדו ממנו לעשות כן דהכל יודעים שהוא רשע אבל בשוגג אם נתירו יבואו אחרים להקל ולהערים:

◆ הלכה למעשה ◆

[90] מי שעבר ובישל כמה קדרות מיום טוב לשבת, בלי להניח עירוב תבשילין, מותר לאכול מהם בשבת, ואפילו אם יש לו דברים אחרים לאכול בשבת **(חזו״ע יו״ט עמ׳ רצב הל׳ יב)**.

הלכות דף יז:

עין משפט א - אורח חיים תקכז, טו

נושא ההלכה: נאכל / אבד העירוב קודם שבישל לשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תא שמע: מי שהניח עירובי תבשילין - הרי זה אופה ומבשל ומטמין, ואם רצה לאכול את עירובו - הרשות בידו. אכלו עד שלא אפה עד שלא הטמין - הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין, לא לו ולא לאחרים, ולא אחרים אופין ומבשלין לו. אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותיר - הותיר לשבת, ובלבד שלא יערים. ואם הערים - אסור. - אמר רב אשי: הערמה קא אמרת, שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד.

לשון הש״ע

נאכל העירוב או שאבד קודם שבישל לשבת, אינו יכול לבשל אא״כ נשתייר ממנו כזית.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף טו: עין משפט ג (עמ׳ 111)

עין משפט ב - אורח חיים תקכז, כד

נושא ההלכה: הערים ביו״ט לבשל לצורך שבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

הטעם שהחמירו במערים יותר מבמזיד

רמב״ם – שאם תתיר למערים נמצאו הכל מערימין וישתקע שם עירוב תבשילין, אבל המזיד אינו מצוי.

הערים לבשל אם התבשיל מותר לאחר

כל בו – אסור לו ומותר לאחרים.

לשון הש״ע

(עז) אם הערים לבשל ב׳ קדרות לצורך היום, **(עח)** והותיר אחת לצורך מחר, **(עט)** אסור לאכלה [91].

הלכה למעשה

[91] אם הערים, שאחר שאכל סעודת שחרית, אמר שהוא רוצה לבשל לצורך יום טוב, ולבסוף לא אכל מהתבשיל ההוא כלל, והניחו לשבת, אסור לאכול ממנו בשבת. ולמה החמירו ואסרו על המערים, ולא אסרו כמו כן על המזיד, שאם תתיר למי שהערים, יבואו הכל להערים וישתקע שם עירוב תבשילין, אבל

משנה ברורה

(עז) אם הערים וכו' לצורך היום - ר"ל שבאמת א"צ אלא לקדרה אחת ומבשל שניה בדרך הערמה שאומר שמא יזדמנו לו אורחים או שבישל לצורך היום וחזר ובישל לצורך היום ואמר שקדרה הראשונה ישאר למחר אבל כשמבשל בדרך הערמה שיאכל מן השניה כזית מבואר לעיל בסכ"א:

(עח) והותיר אחת וכו' - דבהערמה חיישינן שילמדו אחרים לעשות כן וגם הוא יעשה כן פעם אחרת משא"כ במזיד:

(עט) אסור לאכלה - היינו לו ולב"ב דקנסוהו רבנן אבל לאחרים מותר למוצאי יו"ט מיד [לבוש] כתב בחמד משה דאף לו אינו אסור רק עד מוצאי יו"ט:

עין משפט ג - אורח חיים שלט, ד

נושא ההלכה: הפרשת תרומות ומעשרות בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

(תנן) (מסורת הש"ס: ת"ש) המעשר פירותיו בשבת, בשוגג - יאכל, במזיד - לא יאכל. - לא צריכא, דאית ליה פירי אחריני.

לשון הש"ע

(יא) אין דנין. **הגה:** ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו **(יב)** דהוי **(יג)** בכלל דין, **(יד)** ואם יברח, אין עלינו כלום (ב"י סוף סימן רס"ג בשם שבולי הלקט). **(טו)** ולא מקדשין. **הגה:** ויש מתירין לקדש **(טז)** היכא דאין לו אשה ובנים (ר"ת). **(יז)** ואפשר דה"ה הכניסה לחופה שרי (סמ"ג) ואע"ג **(יח)** דלא קי"ל הכי, מ"מ סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדוניא ביום ו' עד הלילה, דעושין החופה והקידושין בליל שבת, **(יט)** הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לכלה ולחתן אם לא יכנוס אז, ומ"מ לכתחלה יש ליזהר שלא יבא לידי כך. (ועיין בטור אבן העזר סימן מ"ג) **(כ)** ולא חולצין, **(כא)** ולא מיבמין, **(כב)** ואין כונסין, **(כג)** ולא מקדישים, **(כד)** ולא מעריכין, **(כה)** ולא מחרימין, ולא מפרישין **(כו)** תרומות ומעשרות [92]. **(כז)** אין פודין הבן, **(כח)** ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע **(כט)** (דתקיף ליה עלמא), **(ל)** וכולם, אם נעשו **(לא)** שוגגין, או מזידין, או מוטעין, מה שעשו עשוי.

משנה ברורה

(יא) אין דנין - היינו אפילו דיני ממונות שמא יבוא לידי כתיבה וה"ה נמי דסדור הטענות לבד לפני הדיינים ג"כ אסור שמא יכתבו הדיינים דברי טענותיהם אבל לקבול ולהציע דברים כגון על טענות בתולים מותר כמ"ש באה"ע סימן ס"ב ותיקן רגמ"ה שלא לבטל התמיד [היינו התפלה הקבועה בצבור לביהכ"נ] בשבת אם לא שביטל כבר ג"פ בחול ולא הועיל או בשביל טענות הקהל:

(יב) דהוי וכו' - וגם יכול לבוא לידי חבורה בשבת:

(יג) בכלל דין - ואיתא בירושלמי על מה דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם וגו' מכאן לבתי דינין שלא יהו דנין בשבת [היינו מי שהיה מחוייב [בימים הקדמונים] הבערה גלתה התורה דלא יענישוהו בשבת ומינה ילפינן דה"ה לכל עונש והמחבר מיירי מתחלה בד"מ דבזה ג"כ אסור מדרבנן וכנ"ל בסקי"א] ואיתא בספר החינוך הטעם שרצה הקב"ה לכבד יום זה שימצאו בו הכל מנוחה גם החוטאים והחייבים משל וכו':

(יד) ואם יברח וכו' - ואין בכלל זה אם אחד רוצה לברוח כדי לעגן אשתו דבזה מותר היה לחבשו וכן מותר לקבל עדות מאיש מסוכן וקרוב למות על אשה שמת בעלה היכא דחיישינן שלא ימצא אח"כ עדות אחרת [חידושי רע"א וש"א]:

(טו) ולא מקדשין - גם זה מחמת גזירה שמא יכתוב אבל לא מטעם דהוא כקונה קנין בשבת דהא בקידושין לבד בלא חופה לא קנאה עדיין ליורשה ולמציאתה ולמעשה ידיה וכן אם אפילו היו הקידושין מבעוד יום מבואר

מזיד הוא דבר שאינו מצוי, דלא שביק אינש היתרא ואכיל איסורא, ולא גזרו בו חכמים. ומותר לכתחלה לבשל בליל יום טוב לסעודת שחרית של יום טוב **(חזו"ע יו"ט עמ' רצב הל' יב)**.

[92] אין מפרישין תרומות ומעשרות בשבת. וכן אין מפרישין חלה בשבת, מפני שדומה למקדיש חפץ בשבת, וגם נראה כמתקן. והאיסור להפריש חלה בשבת, הוא לא רק מעיסה, אלא אפילו מפת שנאפתה מערב שבת ולא הפרישו ממנה חלה, אסור מדרבנן להפריש חלה בשבת **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' צ)**.

מה שאסרו להפריש תרומות ומעשרות בשבת, הוא גם בפירות וירקות שחיובן מדרבנן, וגם בפירות שספק אם עישרום או לא (דמאי) **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' צא)**.

בהמחבר לקמיה דאסור להכניסה לחופה בשבת והיינו מטעם דע״י החופה קונה אותה לכל הדברים האלו הנ״ל והוי כמקח וממכר דאסור בשבת:

(טז) היכא דאין לו אשה ובנים - וה״ה ביש לו בנים ואין לו אשה ג״כ מותר לדעה זו דמצוה קעביד כדאמרינן ביבמות [ס״ב] מקרא בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך וגו׳:

(יז) ואפשר דה״ה וכו׳ - ר״ל אף דע״י החופה קונה אותה לכמה דברים וכנ״ל אפ״ה כיון דלית ליה אשה ובנים ויש בזה מצות פו״ר סבירא ליה דיש להקל בזה:

(יח) דלא קי״ל הכי - ר״ל דמעיקר הדין קי״ל כשיטת רש״י ושארי ראשונים דקדושין ואף החופה אסור בשבת ויו״ט:

(יט) הואיל וכו׳ - ר״ל ויש הפסד רב עי״ז ועיין בח״א שכתב שאין להקל בכל זה רק אם נשלמו השלשה פרטים דהיינו אם לא קיים פו״ר עדיין ויש הפסד רב וגם ביוש לחתן וכלה אם לא יכנוס אז ועיין מה שכתבנו בסקט״ז דלדעת ר״ת אף ביש לו בנים כיון שאין לו אשה ג״כ מצוה קעביד ומותר ואפשר דס״ל דאין סומכין עליו בזה. ובבין השמשות בודאי אין להחמיר בדיעבד דלא גזרו על שבות בין השמשות לצורך מצוה לכו״ע אך לכתחלה יש ליזהר מאד שלא לאחר כ״כ כי כמה עבירות באין עי״ז טלטול מוקצה של הנרות וגם כמה נשים ההולכות לחופה מאחרות זמן הדלקת הנרות עי״ז ומדליקות בביה״ש ויותר טוב היה שלא להדליק אז כלל וע״כ מה נכון מאד למי שהיכולת בידו שלא לעשות הנשואין כלל בע״ש ובפרט סמוך לחשכה כי אף אם הנשואין יהיה בזמנם עכ״פ מסתעף מזה עוד כמה קלקולים וכנ״ל. אם נתאחר החופה עד חשכה ובידי השושבינין נרות אף דקי״ל דמוקצה כ״ז שהוא בידו מוליכו למקום שירצה מ״מ הכא יתן הנרות לא״י דכל שאפשר לסלק המוקצה מידו מחוייב לסלק [פמ״ג]:

(כ) ולא חולצין - שמא יכתוב שטר חליצה לחלוצה [רש״י] ואפילו לקבוע מקום לחליצה אסור שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת ויכול לקבוע בליל מו״ש שתהיה החליצה ביום א׳ ואם יש צורך גדול יכול לקבוע אפילו בבין השמשות בע״ש על יום א׳ אם א״א בענין אחר [פמ״ג באו״א סק״ג]:

(כא) ולא מיבמין - דבמה שמיבם אותה נקנית לו להיות אשתו לכל דבר כנשואה ממש והוי כקונה קנין בשבת ועוד שמא יכתוב כתובה:

(כב) ואין כונסין - היינו אפילו קידש אותה מבע״י אסור להכניסה בשבת לחופה דבחופה קונה אותה לכמה דברים וכנ״ל:

(כג) ולא מקדישין - שום דבר לגבוה שיאמר הרי זו הקדש משום דכיון שמקדיש באמירתו החפץ להקדש הרי מוציאו באמירה זו החפץ מרשותו לרשות גבוה ודמי למקח וממכר משא״כ לפסוק צדקה לעניים מותר וכן כשיאמר הרי עלי להקדש כך וכך ג״כ מותר ועיין לעיל בסימן ש״ו במ״ב סקכ״ז:

(כד) ולא מעריכין - שיאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי שנותן להקדש כפי שניו דהוי כמו״מ:

(כה) ולא מחרימין - בהמה או שום דבר לגבוה שיאמר הרי דבר זה חרם והכל מטעם הנ״ל ומש״כ ולא מפרישין וכו׳ שהוא דומה כמקדיש אותן פירות שהפריש ועוד שהוא כמתקן דבר שאינו מתוקן ואם עבר והפריש במזיד לא יאכל בין לו בין לאחרים עד מו״ש מטעם קנס ואם היה בשוגג מותר אפילו לו מיד:

(כו) תרומות ומעשרות - וה״ה חלה ועיין לעיל בסימן רס״א במ״ב סק״ד:

(כז) ואין פודין - אפילו בכלי ששוה ה׳ סלעים שדומה למקח וממכר ואין לומר יתן המעות לכהן בע״ש וכשיגיע היום ל״א בשבת שאז הוא זמן פדיה יחול הפדיון לפי שאז לא יוכל לברך שכיון שעדיין לא חלה המצוה עליו איך יאמר וצונו ובשבת נמי לא יוכל לברך כיון שאז אינו עושה כלום לכן ימתין עד אחר השבת ואפילו אם כלו לו בע״ש כ״ט יום וי״ב שעות ותשצ״ג חלקים משעה (שהשעה נחלקת לתתר״ף חלקים כידוע) שהוא החשבון של כל חודש אם יתחלק השנה לי״ב חלקים בשוה אפ״ה לא יפדוהו ביום וי״ו לפי שהחודש שבתורה הוא שלשים יום שלמים ולכן צריך שיגיע ליום ל״א בשעת הפדיון וכיון שיום ל״א הוא בשבת ידחה עד אחר שבת:

(כח) ואין מגרשין - אפילו בגט שנכתב קודם שבת שמא יבא לכתיבה:

(כט) דתקיף ליה עלמא - היינו שרוצה לגרש אשתו כדי שלא תזקק ליבום התירו לו לגרש בשבת כדי שלא תטרף דעתו עליו אם לא יעשו רצונו ומיירי באופן דלית ביה פסול משום מוקדם כגון שכשנכתב הגט מע״ש לא נכתב בו זמן היום אלא כתוב בו שבוע זו סתם דכשר בכה״ג כמ״ש באה״ע סימן קכ״ז:

(ל) וכולם וכו׳ - אכל המבואר בסעיף זה קאי חוץ מהפרשת תרומות ומעשרות דבארנו לעיל דאם הפרישן במזיד אסור בו ביום:

(לא) שוגגין וכו׳ - שוגג הוא כגון ששכח שהיום שבת או שחשב שדבר זה מותר לעשות:

עין משפט ה - אורח חיים שיח, א

נושא ההלכה: דין מעשה שבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תא שמע: המבשל בשבת, בשוגג - יאכל, במזיד - לא יאכל. - אסורא דשבת שאני.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

המבשל בשבת בשוגג או במזיד מה דין התבשיל

רי״ף, רמב״ם, רמב״ן, רא״ש, ר״ן, רב המגיד, גאונים, ב״י – בשוגג – מותר בין לו ובין לאחרים למוצ״ש.
במזיד – לו – אסור לעולם.
לאחרים – מותר למוצ״ש.

ספר התרומה, סמ״ג, תוספות – בשוגג – מותר בין לו ובין לאחרים בו ביום.
במזיד – מותר בין לו ובין לאחרים למוצ״ש.

במוצ״ש אם יש צורך להמתין בכדי שיעשו (היינו הזמן שלקח לתבשיל להיות מוכן בשבת)

רמב״ם, רא״ש, מגיד משנה, רבינו יונה, ר״ן, טור, ב״י – א״צ להמתין בכדי שיעשו.

רש״י, רמב״ן, בה״ג – צריך להמתין בכדי שיעשו.

לשון הש״ע

(א) המבשל **(ב)** בשבת, (או שעשה **(ג)** אחת משאר מלאכות [93]), (טור), במזיד, אסור לו **(ד)** לעולם ולאחרים **(ה)** מותר למוצאי שבת מיד [94], **(ו)** ובשוגג, אסור בו ביום **(ז)** גם לאחרים, ולערב מותר גם, לו מיד [95] (ואם אמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, ע״ל סימן ש״ז סעיף כ׳).

הלכה למעשה

[93] הדבר פשוט שדין איסור הנאה ממלאכת שבת שייך בכל מלאכות שבת, ולא רק במלאכת מבשל (מלבד במלאכת בורר מעיקר הדין). ולכן גם מי שעבר על מלאכת מבעיר, או טוחן, או מלבן וכל כיו״ב, אסור ליהנות מאותה מלאכה בשבת, כמבואר ולפיכך, מי שכיבס בשבת במזיד אסור לו להשתמש בבגד זה לעולם. כדין המבשל בשבת במזיד שאסור לו התבשיל לעולם. וכיצד יעשה, יחזור ויטנפם בחול ויכבסם, ואז מותר להשתמש בהם. אבל לכבסם בחול בלי שיטנפם תחלה, אין להתיר. וכן אם עבר ושטח כביסה בשבת על חבל כביסה, אם עשה כן במזיד והבגדים נתייבשו, אסור לו ללובשם בשבת, אבל אחר השבת מותר. ומכל מקום, אם לא ידע שאסור לשטוח בגדים רטובים בשבת, ושטחם בשוגג, ונתייבשו, מותר ללובשם בשבת. שמאחר והאיסור הוא מדרבנן, לא גזרו שוגג אטו מזיד **(ילקו״י שבת כרך ג עמ׳ כ)**.

[94] מי שעבר ובישל בשבת, אם עשה כן במזיד, שידע שהיום שבת ומלאכה זו אסורה, אסור למבשל עצמו לאכול מתבשיל זה לעולם, (אפילו אחר השבת), ולאחרים מותר לאכול מהתבשיל במוצאי-שבת מיד. ואף אם בישל במזיד לצורך אחרים, התבשיל מותר לאחרים במוצאי-שבת מיד. ואין צריך להמתין במוצאי-שבת שיעור שיספיקו לבשל את המאכל במוצאי-שבת **(ילקו״י שבת ג׳ עמ׳ ז)**.

אם שאל לרב הידוע ומפורסם כמי שאינו בקי בהלכה, והשיב לו להיתר, ועבר ועשה כן בשבת על פי הוראתו, ואחר כך נתברר שאותו חכם טעה בהוראה, יש לומר דחשיב כעשה במזיד ואסור לו ליהנות מאותה מלאכה, שמאחר וחכם זה ידוע ומפורסם לכל שאינו בקי בהלכה, לא היה לו לסמוך עליו **(ילקו״י שבת כרך ג עמ׳ יח)**.

חילוני מומר לחלל שבת בפרהסיא, שעבר ועשה מלאכה האסורה מן התורה בשבת לצורך אחרים, במזיד, אם עשה כן באופן ארעי (ולא בקביעות בכל שבת), מותר לאחרים ליהנות ממלאכתו במוצאי-שבת מיד, ואין צריך להמתין בכדי שיעשו, ודינו כמבואר לעיל, ובפרט אם הדבר נעשה בניגוד לרצונם. אבל אם עושה כן באופן קבוע, כגון בעל מסעדה או בית מלון המבשל בקביעות לצורך אחרים בשבת במזיד, אסור גם לאחרים ליהנות מאותו תבשיל לעולם, אף אם לא ציוה אותו לבשל בשבילו בשבת. דכיון שהוא עושה כן במזיד בקביעות, יש לאסור בזה כמו למבשל עצמו **(ילקו״י שבת כרך ג עמ׳ כא)**.

המבשל בשבת במזיד לצורך עצמו אף שהתבשיל נאסר עליו לעולם, עם כל זה מותר לו למכור את התבשיל לאחרים, ואין צריך לנכות דמי הבישול במכירה, שאין מעשה שבת באופן כזה אסורים בהנאה **(יבי״א ח״י סי׳ יז, ילקו״י שבת כרך ג עמ׳ טו)**.

משנה ברורה

(א) המבשל וכו' - אחד המבשל את המאכל או את הסממנין או המחמם את המים [ר"ל אף דמים ראוי לשתיה בלא בישול וה"ה חלב מ"מ חייב כיון דמשתבח ע"י הבישול] ואחד האופה את הפת הכל ענין אחד הוא [דאפיה הוא מענין בישול אלא שאפיה הוא בפת ובישול הוא בשארי דברים]. המתיך אחד ממיני מתכות כל שהוא או המחמם את המתכות עד שתעשה גחלת ה"ז תולדת מבשל [שהרי בחימומו הוא מרכבו שיהא ראוי לתקנו ולעשות ממנו כלי והרי הוא מרפה דבר הקשה] וכן הממסס את הדונג [שעוה] או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהן ה"ז תולדת מבשל וחייב וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשו חרס חייב משום מבשל [דקודם שמתחזק הכלי ונצרף בהכבשן ונעשה חרס כראוי מתבשל בה טיט של הכלי] וכן הנותן חתיכת עץ בתנור כדי שיתייבש וידוע שמתחלה הוא מתרפה ויוצא ממנו הלחלוחית חייב משום מבשל כללו של דבר בין שרפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך ה"ז חייב משום מבשל [רמב"ם בפ"ט] וע"כ יש ליזהר מאד שלא להניח עצים לחים על התנור ליבשן אחר שקיעת החמה דהוא חשש דאורייתא. הניח בשר ע"ג גחלים אם נצלה צליה גמורה כשיעור גרוגרת חייב ואפילו הגרוגרת אינה במקום אחד אלא מתלקט משנים ושלשה מקומות ג"כ חייב ואפילו אם לא היה צליה גמורה רק כמאב"ד ג"כ חייב אלא דבזה שאינו צליה גמורה צריך שיהיה הבשר צלוי משני הצדדים של הבשר דוקא וא"ל פטור [כן כתב הרמב"ם שם בהלכה ה'] וכ"ז הוא לענין חטאת אבל איסורא יש בכל גווני וכן מה שכתב הרמב"ם מתחלה לענין צליה השיעור גרוגרת הוא ג"כ רק לענין חיוב חטאת אבל איסור דאורייתא יש בכל גווני כדקי"ל חצי שיעור אסור מן התורה [שבת ע"ד גמ' ורש"י שם]:

(ב) בשבת - וכל שיש ספק פלוגתא בזה אי הוי בכלל בישול או לאו או בשאר מלאכות כה"ג אין לאסור בדיעבד דכל האיסור הזה הוא רק מדרבנן שקנסוהו וספיקא דרבנן לקולא [פמ"ג באות יו"ד וכעין זה כתב המג"א בסימן שכ"ג סקי"א ועיין בסקל"ב וצע"ק]:

(ג) אחת משאר מלאכות - ואם היא מלאכה דרבנן עיין בביאור הגר"א שהאריך להוכיח דלכו"ע אם עשה אותה בשוגג אין לאסור בדיעבד ליהנות ממנה ועיין בבה"ל:

(ד) לעולם - ליהנות מאותה מלאכה דקנסוהו רבנן ומ"מ מותר לו ליהנות מדמיה של המלאכה. כתב המג"א בשם הרשב"א דגם הקדירה שבישל בה בשבת אסורה לו לבשל בה מפני שהיא בלועה מדבר האסור לו ודוקא המבשל לבריא אבל המבשל לחולה מותרת הקדרה:

(ה) מותר למו"ש מיד - ואפילו למי שנתבשל בשבילו דלא בעינן להמתין בכדי שיעשו אלא במלאכה הנעשית ע"י א"י בשביל ישראל משום דקל בעיניו איסור דאמירה לעו"ג ויבוא לעשות כן פעם אחרת כדי שיהיה מוכן לו במו"ש מיד אבל דבר שנעשה ע"י ישראל בידים ודאי ליכא למיחש דעי"ז שנתיר למו"ש מיד יבא פעם אחרת לומר

המבשל בבין השמשות של ערב-שבת, או בבין השמשות של מוצאי-שבת, (דהיינו שנתן קדרה עם תבשיל שלא נתבשל מערב שבת על גבי כירה או פלאטה בבין השמשות), אף אם עשה כן במזיד, בדיעבד יש להקל לו ליהנות מהתבשיל בשבת, דאף שאסור בהחלט לעשות מלאכה בבין השמשות משום דספק דאורייתא לחומרא, מכל מקום לענין איסור הנאה ממלאכת שבת שאינו אלא מדרבנן, יש להקל משום דהוה ליה ספק דרבנן ולקולא. (ובפרט דבזה יש לצרף סברת רבינו תם לענין ספק ספיקא). ולכן אם עבר ונתן דבר חי שלא נתבשל כלל, על הפלאטה של שבת, בבין השמשות של ערב שבת, אין לאוסרו משום מעשה שבת **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' כד)**.

המבשל בשבת במזיד שהתבשיל אסור לו עולמית, הקדרה שבישל בה מותרת לו למוצאי-שבת, ואינה צריכה שום הכשר. ומכל מקום אם אפשר נכון להחמיר להגעיל את הקדרה. ואף כלי חרס יש להתירם בהגעלה ג' פעמים. אבל לאחרים הקדרה מותרת אף בלי הכשר לכל הדעות. ולפיכך מי שהוריו מחללי שבת ומבשלים גם בשבת, אבל שומרים על כשרות המוצרים, מותר לו לאכול אצלם בימי החול, אף שמבשלים באותם כלים שבישלו בהם בשבת. ואם עברו ובישלו אחר השבת באותה קדרה שבישלו בתוכה בשבת, אף אם בישלו בקדרה במזיד, אין צריך לשער ששים כנגד הבלוע בכלי **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' כז)**.

תבשיל שנתבשל בשבת במזיד ונתערב בתבשיל אחר כשר, ויש בתבשיל ההיתר שיעור ביטול כנגד התבשיל שנתבשל בשבת, התבשיל מותר באכילה אפילו בשבת. ואפילו לאחרים יש להתירו בשבת, ואינו נחשב כדבר שיש לו מתירין שאינו בטל, שמתוך שלמבשל אין לו דין דבר שיש לו מתירין, שהרי אסור לו עולמית, גם לאחרים יש להתירו, אף שלאחרים יש היתר במוצאי שבת **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' תנא)**.

[95] המבשל בשבת בשוגג, דהיינו שהיה סבור שמלאכה זו מותר לעשותה בשבת, או שעשה כן על פי הוראת חכם שטעה בהוראה, או שחשב שעדיין לא נכנסה השבת, בכל כיוצא בזה התבשיל אסור בו ביום בין לו בין לאחרים. ובמוצאי שבת התבשיל מותר באכילה גם למבשל מיד, ואין צריך להמתין בכדי שיעשו (ומה שמצוי כיום באיזה אנשים האומרים על כל דבר "אין בזה כלום" ואף שמסבירים להם את ההלכה אינם מקבלים, אינו חשיב כשוגג, אלא הדבר נחשב כעושה מלאכה במזיד). ויש אומרים שבמקום צורך יש להקל בשוגג ליהנות מאותה מלאכה אף בשבת עצמה, אולם אין להקל בזה לספרדים אף במקום צורך, אחר שקבלנו הוראות מרן השלחן ערוך, והוא אסר ליהנות מאותה מלאכה בו ביום גם בשוגג. ולכן אם עברו ונתנו בשוגג על הפלאטה תבשיל שלא נתבשל כלל, והתבשל בשבת, אף אם אין להם תבשיל אחר, יאכלו לחם ושאר מאכלים, ולא יקלו בזה. וכל זה בדבר שיש בו בישול מן התורה, אבל בדבר שאין בו איסור בישול אלא מדרבנן, ועשה כן בשוגג, מותר ליהנות מאותה מלאכה **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' יז)**.

אם שאל דבר הלכה לחכם הבקי בהוראה, והתיר לו הדבר, ועשה כן על פי הוראתו, ואחר כך נתברר שאותו חכם טעה בהוראה, חשיב כשוגג, אחר שעשה על פי הוראת חכם **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' יח)**.

לישראל לבשל לו בשבת בשביל זה ועוד שהישראל לא ישמע לו דאין אדם חוטא ולא לו. אם היה במו"ש יו"ט אפילו בישל בהיתר כגון שבישל בשבת לחולה מ"מ אסור לבריא גם ביו"ט ראשון דאין שבת מכין ליו"ט. אם נתערב בשבת אותו דבר שנתבשל במזיד באחרים דעת המ"א דאינו מתבטל ואסור לו בשבת ליהנות מזה דכיון דלמו"ש יהיה מותר לאחרים מקרי דבר שיש לו מתירין דאינו בטל אפילו באלף ומה שכתב ביו"ד סוף סימן קי"ב היפוך זה נדחק המ"א לישבו ועיין בחות דעת שם שחולק עליו וכ"ז להמבשל בעצמו אבל לענין אחרים לכו"ע מקרי דבר שיש לו מתירין:

(ו) ובשוגג - שגג בדין או שכח כ"ז בכלל שוגג הוא:

(ז) גם לאחרים - הנה בגמרא פליגי בענין שוגג ומזיד ר"מ ור' יהודה ודעת השו"ע הוא דעת ר' יהודה שכן הסכימו הרי"ף והרמב"ם והגאונים והגר"א הסכים בבאורו לשיטת התוספות וסייעתם דפסקו כר' מאיר דבמזיד אסור בין לו בין לאחרים עד מו"ש ובשוגג מותר גם לו מיד. ובמקום הצורך יש לסמוך על זה בבשול בשוגג:

עין משפט ו - אורח חיים תקכז, יז

נושא ההלכה: התחיל ללוש עיסתו ונאכל העירוב

לשון מקור ההלכה בגמ'

אכלו או שאבד הרי זה לא יבשל עליו וכו'. אמר אביי: נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו - גומר.

לשון הש"ע

(מט) התחיל בעיסתו ונאכל העירוב, גומר אותה עיסה, והוא הדין אם התחיל לבשל, שגומר **(נ)** אותו התבשיל שהתחיל [96].

משנה ברורה

(מט) התחיל בעיסתו - רק ללוש גומר לאפותה:

(נ) אותו התבשיל - ואפילו לא הניחה עדיין אצל האש ורק שהתחיל בה כגון שחתך ראשי הלפתות וכדומה גומר אותה לבשלה:

עין משפט ח - אורח חיים שכו, ח

נושא ההלכה: טבילה בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. חל להיות אחר השבת, בית שמאי אומרים: מטבילין את הכל מלפני השבת, ובית הלל אומרים: כלים מלפני השבת, ואדם בשבת.

לשון הש"ע

(כד) אדם מותר לטבול מטומאתו בשבת [97].

משנה ברורה

(כד) אדם וכו' - ר"ל אע"ג דכלי אסור להטבילו ולטהרו מטומאתו בשבת ויו"ט מפני שנראה כמתקן הכלי ע"ז אדם שאני מפני שהוא נראה כמצנן עצמו במים ואפילו אם העת קר וגם המים סרוחים שאין דרך לרחוץ בהם מ"מ לפעמים כשאדם בא מן הדרך ומלוכלך בטיט וצואה הדרך לרחוץ אף באלו וע"כ מותר אפי' היה יכול לטבול קודם השבת. ונוהגות הנשים שאינן טובלות שלא בזמנן בשבת וכתבו הפוסקים דיפה נהגו משום דכיון דסוף סוף המנהג בזמננו לאסור בשבת לרחוץ כל הגוף

◆ הלכה למעשה ◆

[96] אם הניח עירוב ואבד קודם שיבשל לצורך השבת, יכול לסמוך על העירוב של גדול העיר, שכל אדם דעתו לסמוך על עירובו של גדול העיר אם יאבד עירובו. ואם אין שם גדול העיר והתחיל לבשל, ואחר כך אבד עירובו, מסיים כל בישוליו לשבת **(חזו"ע יו"ט עמ' רצג)**.

[97] מותר לטבול במקוה בשבת במים צוננים, אך יזהר שלא יבא לידי סחיטת השיער, או המגבת. אבל במים פושרים אין להקל לטבול בשבת. ועדיף שלא יטבול בכלל בשבת מאשר יכניס עצמו בחשש איסור שבות בגלל מנהג טוב שאינו חיוב מעיקר ההלכה. ועל כל פנים אין למחות בחזקה ביד המקילים לטבול במים פושרים בשבת **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' סו)**.

אפילו בצונן וכנ״ל א״כ ניכר דהוא משום טבילה ומחזי כמתקן וכתבו האחרונים דמ״מ נראה דמותר לטבול לקריו כיון דנתבטל התקנה ומותר בתורה ובתפלה אפילו קודם טבילה וכנ״ל בסי׳ פ״ח א״כ לא מחזי כמתקן ע״י הטבילה ועיין במש״כ בביאור הלכה דיש מחמירין וסוברין דאין לחלק בין טבילת קרי לשאר טומאות ומי שנוהג להקל אין למחות בידו כי רוב האחרונים סותמין להקל בזה ועכ״פ בנטמא בשבת ויו״ט גופא נראה בודאי דאין להחמיר וכן נתפשט המנהג להתיר אך יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה דהוא איסור גמור:

הלכות
דף יח

הלכות דף יח:

עין משפט א,ב - אורח חיים שכח, לב

נושא ההלכה: דין כאב שיניים בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ומי אית ליה לרבא הואיל? והתנן: החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ, אבל מטבל הוא כדרכו, ואם נתרפא - נתרפא. ורמינן עלה: לא יגמע ופולט, אבל מגמע ובולע! ואמר אביי: כי תנן נמי מתניתין - מגמע ופולט תנן. ורבא אמר: אפילו תימא מגמע ובולע, ולא קשיא, כאן - קודם טבול, כאן - לאחר טבול. ואם איתא, נימא: הואיל וקודם טבול שרי - לאחר טבול נמי שרי! - הדר ביה רבא מההיא.

לשון הש״ע

(ק) החושש בשיניו **(קא)** לא יגמע **(קב)** בהם חומץ ויפלוט, אבל מגמע ובולע או מטבל בו כדרכו [98]. החושש בגרונו, **(קג)** לא יערענו **(קד)** בשמן אבל **(קה)** בולע הוא שמן ואם נתרפא נתרפא .

משנה ברורה

(ק) החושש בשיניו - ואסור לומר לא״י לעשות לו איזה דבר דלרפואה ואפילו דבר שהוא רק משום שבות כיון שהוא רק מיחוש בעלמא אך אם יש לו צער גדול מחמת הכאב ובעבור זה נחלש כל גופו מותר לעשות על ידו אפילו מלאכה דאורייתא וכדלעיל בס״ג וע״ש בהג״ה:

(קא) לא יגמע וכו׳ - דמוכח מלתא שהוא לרפואה ואפילו לשהות ואח״כ יבלע אסור:

(קב) בהם חומץ - וה״ה יין שרף ג״כ דינו כמו חומץ אך במקום צער גדול אפשר לסמוך בי״ש דמותר לשהותו בפיו ולבלוע אח״כ [ח״א]. עוד כתב דה״ה דאסור ליתן על השן נעגעלי״ך או שפיריטו״ס וסובין חמין דכ״ז מוכח שהוא

הלכה למעשה

[98] הסובל מכאב מועט בשיניו, אסור לו ליקח כדור הרגעה בשבת, אלא אם כן התחיל לבלוע כדורים מערב שבת. אך רשאי לשתות עראק או קונייאק, למרות שכל כוונתו לצורך רפואה, מכיון שאין הדבר ניכר שעושה כן לצורך רפואה. ולכן לא ישהה את המשקה בפיו, וכן לא יגמע את המשקה לתוך פיו ויפלוט, שאז ניכר שעושה כן לצורך רפואה. וכן לא יגמע חומץ על שיניו, שהרי ניכר שעושה כן לרפואה. ואם כאביו חזקים כל כך עד שמצטער הרבה, מותר לו אף להשהות את המשקה החריף בפיו, ויבלענו אחר כך. ואם מצטער עד שנחלה כל גופו מותר אפילו לגמוע שכר ולפלוט. וכן מותר להניח תמצית של ״צפורן״ על השן להרגיע הכאב. וכן מותר לבלוע כדור הרגעה, אחר שחלה ונפל למשכב **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ קנט)**.
אם קיים חשש סכנה מחמת ריבוי המוגלה בחניכיים וכדומה, יש להתייעץ עם רופא, כי פעמים שאף צריך לחלל שבת (על פי חוות דעת של רופא) **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ קסא)**.
מי שיש לו כאב גדול בשיניו, אבל אין שם חשש סכנה, מותר לומר לרופא גוי לעקור את שינו בשבת, ואף אם לא חלה כל גופו מפני כך אלא שהוא מצטער. ואף על פי שהוא מסייע לגוי בפתיחת פיו, מסייע אין בו ממש (שבת צג.). אולם אין לומר לו בפירוש שיעשה עבורו מלאכות האסורות מן התורה, כי לא הותרו בזה אלא מלאכות שאיסורן מדרבנן. ואם נתקף בכאב עז מאד, ולא הועילו לו כדורי הרגעה, ואין שם רופא גוי, רשאי ללכת אפילו אל רופא ישראל, שיטפל בו כדרך הרופאים, מפני שהוא קרוב לפיקוח נפש. ומי שעקרו לו את השן, או שיש לו דלקת קלה בחניכיו, ורוצה לגרגר מי מלח או אבקת סודה (שהוא מועיל לרפואה), אם אינו חולה שנפל למשכב מחמת עקירת השן, אין לו לעשות כן, אחר שהדבר ניכר שעושה כן לרפואה **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ קסב)**.

לרפואה אם לא דכאיב ליה טובא שמצטער כל גופו וכדלעיל בסי״ז [ח״א] ועיין שם לעיל דע״י ישראל מותר דוקא ע״י שינוי אך הח״א מסיק שם דאם א״א בשינוי מותר שלא בשינוי:

(קג) לא יערענו - פי׳ שישהה השמן בפיו ואפילו אם יבלע לבסוף דמוכחא מילתא דלרפואה עביד וכ״ש אם יפלטנו ויש מתירין כשבולעו לבסוף:

(קד) בשמן - ואפילו אם נותן השמן לתוך אניגרון [הוא מי סלקא] אסור:

(קה) בולע הוא שמן - ויש אוסרין בזה ומסיק המ״א דתלוי הכל לפי המקום והזמן דאם אין דרך הבריאים לבלוע שם שמן באותו מקום אסור כמ״ש סעיף ל״ז:

עין משפט ג – אורח חיים תקנד, ח

נושא ההלכה: טבילת מצוה בתשעה באב / ביום הכיפורים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דתניא: כל חייבי טבילות טובלין כדרכן, בין בתשעה באב בין ביום הכפורים.

לשון הש״ע

טבילה של מצוה בזמנה, מותרת, **(יז)** אבל בזמן הזה אין טבילה בזמנה, הילכך **(יח)** לא תטבול בו, וכן נהגו.

משנה ברורה

(יז) אבל בזמן הזה - ר״ל שנהגו הנשים לישב על טיפת דם שבעה נקיים דוקא ממילא אין הטבילה בזמנה ולמה תטבול דהרי מצות עונה לא יוכל לקיים בט״ב:

(יח) לא תטבול בו - אלא תרחוץ ותחוף עט״ב ולמוצאי ט״ב חופפת מעט קודם הטבילה דבעינן סמוך לחפיפה טבילה ולענין לבישת לבנים ט״ב עיין לעיל בסימן תקנ״א ס״ג בהג״ה ובמ״ב שם:

הלכות

דף כ

הלכות דף כ.

עין משפט ג - חושן משפט רנג, יב

נושא ההלכה: שכיב מרע האומר תנו מאתיים זוז לפלוני וישא ביתי

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ההוא גברא דאמר להו: הבו ליה ארבע מאה זוזי לפלוני, ולנסיב ברתי. אמר רב פפא: ארבע מאה - שקיל, וברתיה, אי בעי - נסיב, אי בעי - לא נסיב. טעמא דאמר: הבו ליה ולנסיב, אבל אי אמר לנסיב והבו ליה, אי נסיב - שקיל, ואי לא נסיב - לא שקיל.

לשון הש״ע

שכיב מרע שאמר: תנו ר׳ זוז לפלוני וישא בתי, ה״ז כמי שנתן לו שתי מתנות, כל איזה מהם שירצה יקח. לפיכך אם רצה ליקח המעות ולא ישא הבת, הרשות בידו. אבל אם אמר: יקח בתי ויתנו לו ק״ק זוז, הרי זה תנאי, ולא זכה במעות אם לא ישא הבת. **הגה:** האומר: תנו ק׳ זוז לבתי ותקנה בהן חגורה, ומתה, נותנין ליורשיה, דהוי כאילו אמר שני צוואות, ואע״פ שאי אפשר לקיים לקנות בהן חגורה, מ״מ מתנה ראשונה קיימת (ת״ה סימן ש״ן).

הלכות דף כ:

עין משפט ג – אורח חיים תקיב, א

נושא ההלכה: בישול לצורך נכרים ביו״ט / הזמנת אינו יהודי ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אם כן מה תלמוד לומר **לכם - לכם ולא לנכרים**. לכם ולא לכלבים.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

גוי הבא מעצמו האם מותר להאכילו

רמב״ם, מגיד משנה, ב״י – מותר, לפי שלא הזמינו אין לחוש שירבה.

רשב״א, טור – צריך לומר לו ״אם יספיק לך מה שהכנו לעצמנו בא ואכול עמנו״.

לשון הש"ע

(א) אין מבשלים **(ב)** לצורך כותים ביו"ט, לפיכך אסור **(ג)** להזמינו **(ד)** שמא ירבה בשבילו, **(ה)** ודוקא להזמינו, **הגה:** לביתו [99], **(ו)** אבל לשלוח לו לביתו **(ז)** ע"י כותי, **(ח)** שרי, (הגהות מיימוני פ"א בשם א"ז), אבל **(ט)** עבדו ושפחתו, וכן שליח שנשתלח לו, וכן כותי **(י)** שבא מאליו, מותר להאכילו עמו ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו. **הגה: (יא)** ומותר להרבות בשביל עבדו ושפחתו **(יב)** באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, (מרדכי פ"ב דביצה), אבל לשאר כותים, בכל ענין אסור, (א"ח ותוספות). וישראל האופה בתנור של כותי וצריך לתת לו פת אחד, לא ייחד לכותי אחד קודם אפייה, דאז אופה של כותי, אלא יאפה סתם ויתן לו אח"כ אחד (כל בו).

משנה ברורה

(א) אין מבשלין וכו' - וה"ה כל מלאכות שמותר לעשות בשביל ישראל בשביל נכרי אסור:

(ב) לצורך כותים - דכתיב אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ודרשו חז"ל לכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים. ולצורך קראי"ם בתשובת ר' בצלאל סי' ס"ג אוסר ויש מתירין דטועים הם ומנהג אבותיהם בידיהם. ומומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם:

(ג) להזמינו - ואינו מועיל מה שכבר הכינו כל צרכי סעודה דיש לחוש שמא יבשל עוד בקדרה אחרת בשבילו אחרי שמזמינו ורוצה לכבדו:

(ד) שמא ירבה בשבילו - פי' שמא יבשל קדירה לבדה שלא היה מבשל אם לא בשביל העכו"ם ומשו"ה יש היתר לקמיה בעבדו דאין לחוש שמא יבשל בקדרה אחרת בשבילו:

(ה) ודוקא להזמינו לביתו וכו' - ר"ל דכיון שרוצה לכבדו ואוכל על שלחנו חיישינן שיבוא לבשל בקדרה אחרת בשבילו אבל לא בששולח לו לביתו:

(ו) אבל לשלוח לו לביתו וכו' - עיין במאמר מרדכי ועוד כמה אחרונים שהסכימו דדוקא אם שולח לו ממה שהכין לעצמו אבל אם הרבה בשבילו אפילו באותה קדרה שבישל ג"כ לעצמו אסור דכיון שמרבה בשבילו חיישינן שיבוא לבשל עבורו בקדרה אחרת ומזה תראה דמה שנוהגין רבים לשלוח ביו"ט דורון לנכרי שרוצה לכבדו ומוסיפין בשבילו שלא כדין הם עושין ולא מבעיא שאסור לאפות בשבילו חלה אחת כמו שנוהגין או לעשות בשבילו חרעמז"ל ובלינצע"ס דכל אחד ואחד צריך טרחא לעצמו וגם אין אחד משביח מחמת הריבוי אלא אפילו מה שמרבין לבשל בשבילו דגים כשמבשל ביחד גם לצורך עצמו אסור וכנ"ל ויש מאחרונים שמקילין כשמבשל ביחד גם לצורך עצמו ובמקום איבה או הפסד ממון אפשר שיש לסמוך ע"ז:

(ז) ע"י עכו"ם - אבל לא ע"י ישראל ומיירי שיש איסור טלטול לבית העכו"ם אפילו אם הוא רק כרמלית אבל אם העכו"ם דר תוך הרחוב שהוא מותר לטלטל שם גם על ידי שליח ישראל מותר:

(ח) שרי - היכא דאיכא משום דרכי שלום ואפילו דרך ר"ה וכדלעיל סי' שכ"ה ס"ב ע"ש במ"ב:

(ט) עבדו ושפחתו וכן שליח וכו' וכן עכו"ם וכו' - דדוקא כשמזמן העכו"ם אצלו דחפץ ביקרו חיישינן שמא ירבה בשבילו לבשל בקדרה לבדה משא"כ בעבדו ושפחתו וכן כל אלו שבאו מאליו לא חיישינן לזה:

(י) שבא מאליו וכו' - אף אם הוא אדם חשוב כיון שלא הזמינו לבוא ודוקא שבא אחר שכבר הכין סעודתו ויש חולקין דאכתי אם הוא אדם חשוב וראוי לכבוד חוששין שמא ירבה בשבילו אלא צריך שיאמר לו הישראל קודם שמאכילו אם יספיק לך במה שהכינו לעצמנו בא ואכול והט"ז מכריע להלכה דאם בא מאליו והישראל נותן לו לאכול בלי הזמנה והפצרה שיאכל אצלו מותר דבזה אין חשש שמא ירבה אבל אם מפציר בו שיאכל אצלו אע"פ שבא מאליו מ"מ כיון שחביב לו שיאכל אצלו חיישינן שמא יבשל לו קדרה אחרת עוד דמה לי שמזמינו דרך שליחות לביתו או שמזמינו אחר שבא אליו:

(יא) ומותר להרבות - הנה המחבר כלל דין עבדו ושפחתו הכנענים ועכו"ם שבא מאליו בחדא מחתא ובא הרמ"א לפרש שיש חילוק ביניהם דבעבדו ושפחתו אפילו אם מרבה בקדירתו לכתחלה בשבילם שרי כיון דחד טרחא הוא ולא חיישינן בדידהו שמא יבשל קדירה אחרת בשבילם [אך צריך ליזהר שלא יאמר בפירוש שמבשל בשבילם] אבל בעכו"ם הבא מאליו שהוא מכובד אצלו דוקא כשנותנו ממה שהכין עבור עצמו אבל להרבות בשבילו אפילו בקדירה אחת אסור דחיישינן שמא יבשל עבורו לבד עוד בקדירה אחרת:

(יב) באותה קדרה - ודוקא בב"א דחד טרחא הוא אבל להוסיף אח"כ בשר בשבילם אסור אלא א"כ יש לו מאכלים אחרים שיוכל לפייסם בם ונמצא שכל הבשר היה ראוי בשביל ישראל ואז מותר ליתן להם לאכול מזה. ולענין פת מסקי האחרונים דכיון שיש על כל ככר וככר טרחא בפ"ע ע"כ אין להתיר אפילו אופה בתנור אחד אא"כ יוכל לפייסן בדברים אחרים ונמצא שכל הפת ראוי בשביל ישראל ואז מותר ליתן גם להם לאכול ממנו ולפי

הלכה למעשה

[99] אסור לבשל לצורך גוי ביום טוב, שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה "לכם", לכם ולא לגויים. ואסור לבשל גם לצורך קראים ביום טוב. וכן אסור לבשל לצורך ישראל שמחלל שבת בפרהסיא. לפיכך אסור להזמינו לסעוד עמו סעודות יום טוב, גזרה שמא יבשל בשבילו [בקדרה בפני עצמה]. ואם בא גוי או קראי או מחלל שבת בפרהסיא לבקרו ביום טוב יש אומרים שמותר לעשות קפה הרבה בבת אחת, באופן שישתה עימו גם בעל הבית. והנכון להחמיר, אפילו אם מקדים שתייתם לשתיית הגוי **(חזו"ע יו"ט עמ' מ', הליכו"ע ח"ב עמ' יח, ילקו"י מועדים עמ' תפו)**.

המבואר לעיל בסימן תק״ז ס״י כל היתר הפת אינו כ״א בתנורים שלהם אבל בתנורים שלנו אפילו בשביל ישראל אין לאפות יותר ממה שצריך לו אכן לעת הצורך יש להקל גם בתנורים שלנו:

עין משפט ג - אורח חיים תקיב, ג

נושא ההלכה: לאפות / לבשל / לטלטל לצורך כלבים ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אם כן מה תלמוד לומר לכם - לכם ולא לנכרים. **לכם ולא לכלבים**.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לאפות עיסה שדעתו ליתן ממנה לכלבים

ר״ן – דוקא אם יש לו דבר אחר שיכול ליתן להם אם היה רוצה.

רשב״א, עיטור, רב המגיד – מותר, ואפילו שאין לו דבר אחר.

לשון הש״ע

אסור לבשל ולאפות **(טז)** לצורך כלבים, אבל מותר **(יז)** לטלטל מזונות וליתן לפניהם. **הגה:** **(יח)** אבל אסור להוציא בשבילן **(יט)** מרשות לרשות, (הג״מ והמגיד פ״א). וכן אסור לגבל המורסן לעופות, (מרדכי), **(כ)** כ״א ע״י שינוי, (כל בו). ומותר להרבות **(כא)** בשביל הכלבים באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, **(כב)** אפי׳ אם יש לו דבר אחר שיוכל ליתן לכלבים אם היה רוצה, (ב״י בשם הר״ן והירושלמי).

משנה ברורה

(טז) לצורך כלבים - אפילו כלבים דמזונותיהם עליו ומכ״ש כלבים של הפקר ולאו דוקא כלבים אלא ה״ה שאר בהמה חיה ועוף אסור לעשות שום מלאכה עבורם דקרא דלכם ממעט עובד גלולים ובהמה:

(יז) לטלטל מזונות וכו׳ - עיין לעיל בהלכות שבת סימן שכ״ד שנתבארו שם כל הדינים השייכים לענין הכנת מאכל לבהמה וה״ה כאן:

(יח) אבל אסור להוציא וכו׳ - דלא הותר הוצאה ביו״ט כ״א לצורך האדם אבל לא לצורך בהמה:

(יט) מרשות לרשות - היינו אפילו להוציא מרה״י לכרמלית. וע״י עכו״ם נראה דשרי:

(כ) כ״א ע״י שינוי - שבכה״ג אף בשבת מותר כמבואר לעיל בסי׳ שכ״ד. ואופן השינוי מבואר שם בס״ג ע״ש:

(כא) בשביל הכלבים - וה״ה שאר בהמה וחיה אפילו לא היו מזונותיהן עליו:

(כב) אפילו אם יש לו ד״א וכו׳ - ט״ס וצ״ל אפילו אין לו ד״א וכו׳. ועיין בביאור הגר״א שמפרש דברי הרמ״א דר״ל דאם היה לו ד״א במה לפייסן אפילו קדרה אחרת שרי להרבות בשבילן אם המאכל הזה ראוי לעצמו דאז חשבינן כאלו מבשל לצורך עצמו וכן מפרש המ״א בסק״ג את דעת הרמ״א וכן מבואר בד״מ אמנם במ״א סק״ג מוכח דלדינא דעתו כדעת המהרש״ל דבקדירה אחרת בשבילן אסור בכל ענין דבזה מוכח דהבישול שלא לצרכו הוא והעתיקו כמה אחרונים את דבריו ועיין בא״ר:

הלכות
דף כא

הלכות דף כא.

עין משפט א – אורח חיים תצח, יא

נושא ההלכה: בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל

לשון מקור ההלכה בגמ׳

בעא מניה רב אויא סבא מרב הונא: בהמה, חציה של נכרי וחציה של ישראל, מהו לשחטה ביום טוב? - אמר ליה: מותר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

היו לנכרי וליהודי ב׳ בהמות שוות בדמיהן בשותפות לענין שחיטה ביו״ט

כל בו – אסור לשחוט, ויחלקו מחיים.

רא״ש, ב״י – מותר לשחוט לפי שא״א שיהיו שוות בכל חלקי אבריהם וא״א למפלגינהו.

לשון הש״ע

בהמה, חציה של א״י וחציה של ישראל, **(ס)** יכולים לשחטה ביום טוב, **(סא)** ואפילו יש להם שתים, יכול לשחוט שתיהן.

משנה ברורה

(ס) יכולים לשחטה - כיון דא״א לכזית בשר בלי שחיטה אינו עושה הישראל בשביל עכו״ם כלום אלא לעצמו הוא עוסק:

(סא) ואפילו יש להם שתים - דהיה אפשר לומר עם העכו״ם מתרצה לחלקן יחלקו מחיים קמ״ל דאינו מחויב לחלוק לא מיבעיא אם אינו צריך רק חצי בהמה ליו״ט א״כ כשיחלוק ויצטרך לשחוט בהמתו בשביל מעט הבשר שצריך לו יופסד הבשר הנשאר אלא אפילו צריך לכולא בהמה ורוצה לשחוט שתיהן ועכו״ם נתרצה לחלוק ג״כ לא אמרינן ליה לחלוק ואפילו ב׳ הבהמות שוות במראה ובקומה ובדמיהן דאפשר אין הבשר של בהמה זו שמן ומוטעם כבשר בהמה אחרת וניחא ליה טפי שיאכל מבשר ב׳ הבהמות וי״א דאם העכו״ם מתרצה ליתן לו הגדולה והטובה אסור לשחוט השניה אכן אם הישראל ששוחט אינו נוטל לעצמו כ״א חלק הפנימי וחלק אחורים מניח בעור לעכו״ם המשותף לכו״ע מותר לשחוט שתיהן בכל גווני דהא אין לו טרחא בחלק העכו״ם וא״א לכזית בשר בלא שחיטה:

עין משפט ב – אורח חיים תקו, ו

נושא ההלכה: עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רב חסדא: בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל - מותר לשחטה ביום טוב, דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה, **עיסה, חציה של נכרי וחציה של ישראל - אסור לאפותה ביום טוב, דהא אפשר ליה למפלגה בלישה.**

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לאפות עיסת נכרי בשביל מילוי התנור לצורך פת ישראל

יש אומרים – לא הותר ריבוי פת אלא בפת ישראל.

יש אומרים – מותר, כל שמייפה את הפת של ישראל.

לשון הש"ע

היה לו קמח או עיסה בשותפות עם אינו יהודי, **(לג)** אסור לאפותה **(לד)** ביום טוב אלא יחלקנה ויאפה את שלו.

משנה ברורה

(לג) אסור לאפותה - היינו בעיסה ובקמח אסור אפילו ללוש ולא דמי לבהמה שחציה של ישראל וחציה של עכו"ם דמותר לשחטה ביו"ט כנ"ל בסי' תצ"ח סי"א דשאני התם דא"א לכזית בשר בלא שחיטה אבל הכא הא אפשר לחלק מקודם ויטריח בחלקו לבד:
(לד) ביו"ט - היינו אפילו בתנור אחד ואפילו בתנור קטן דפסק המחבר לקמן בסי' תק"ז ס"ו דמותר לאפות תנור מלא פת אע"פ שא"צ אלא לפת א' והיותר ישאר לחול מפני שהפת נאפה יפה בזמן שהתנור מלא דשאני התם שכל הפת של ישראל ורשות בידו לאכול כל אחד ואחד או זה או זה ועוד דלמא מקלעי ליה אורחים וחזו כולהו ליו"ט אבל הכא דחציו של עכו"ם דמוכרח להשאיר חלקו ואם כן הוא טורח בלישה ואפייה של עיסת העכו"ם בשביל הוספת שבח הפת שלו בעלמא ואסור:

עין משפט ג – יורה דעה של, ט

נושא ההלכה: עיסת כלבים

לשון מקור ההלכה בגמ'

מתיב רב חנא בר חנילאי: **עיסת כלבים, בזמן שהרועין אוכלין ממנה - חייבת בחלה**, ומערבין בה, ומשתתפין בה, ומברכין עליה, ומזמנין עליה, ונאפת ביום טוב, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ואמאי? והא אפשר ליה למפלגה בלישה! - שאני עיסת כלבים, הואיל ואפשר לפייסן בנבלה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

עיסת כלבים הערוכה כלחם שעשאה משעה ראשונה לכך אם חייבת בחלה

טור – חייבת בחלה.

רמב"ם – פטורה מחלה.

לשון הש"ע

עיסת הכלבים, בזמן שהרועים אוכלים ממנה, חייבת. ואם לאו, פטורה. ודוקא שניכר בה שהיא לכלבים, כגון שאינה ערוכה ועשויה כצורת לחם, הא לאו הכי חייבת.

עין משפט ה – אורח חיים תנד, ב

נושא ההלכה: עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה מקור ההלכה בהלכה קודמת

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

עיסת כלבים הראויה לאדם אם חייבת בחלה

רמב"ם, רמב"ן – פטורה, כיון שלא נתכוין בה לאכילת אדם, לא מקרי לחם.

ר"ש, טור – חייבת בחלה.

לשון הש"ע

עיסת הכלבים, **(ו)** בזמן שהרועים אוכלים ממנה **(ז)** יוצאים בה, **(ח)** ואם לאו, אין יוצאין בה **(ט)** שאין זו משומרת לשם מצה. **הגה: (י)** כך הם דברי הרמב"ם אבל יש אומרים הטעם משום שאינו

קרוי לחם כל זמן שאין הרועים אוכלים ממנו, וכן נראה עיקר (טור י״ד סימן ש״ל ור״ש בפירוש דמסכת חלה פ״ק).

משנה ברורה

(ו) בזמן שהרועים אוכלים - ר״ל אם דרכו של בעה״ב זה להאכיל ממנה גם לרועיו הישראלים א״כ כשלשה ואפה הרי הוא מכוין שתהיה ג״כ לאכילת אדם:
(ז) יוצאים בה - דמאחר שיש חלק לרועיו בה בחזקת שימור לשם מצה קיימי ואף דמסתמא מעורב בה מורסן ופסולת הרבה כדרך עיסת הכלבים אפ״ה יוצא בה:
(ח) ואם לאו - ר״ל שאין הרועים אוכלים ולש ואופה רק לצורך הכלבים ובזה אפילו היתה פת נקיה אין יוצא בה וכדמסיים טעמא:
(ט) שאין זו משומרת לשם מצה - הלשון אינו מדוקדק דבאמת כיון שלא חשב כלל לאכילת אדם אין שם לחם עליו כלל ואפילו לענין ברכת המוציא אלא משום דאיירי לענין פסח הוסיף עוד טעם דמשום זה ג״כ אין יוצא בה:
(י) כך הם דברי הרמב״ם - הרב קיצר בזה ותוכן כוונתו דלהרמב״ם איירי בין בפת יפה בין בפת שמעורב בו מורסן הרבה ועיקר חלוקא הוא אם חשב רק לכלבים או גם לאכילת אדם ובא הרב לומר דיש בזה סברא אחרת דלא תלוי כלל במחשבתו דהיכא שמעורב בו מורסן הרבה ואינו ראוי לרועים לאכול מזה אין שם לחם עלה ואפילו חשב להדיא גם לרועים בטלה דעתו דאין דרך ב״א לאכול לחם כזה ולהיפוך אם הפת יפה אפילו עשאן לכלבים דין לחם עלה לכל הדברים ורק לענין מצה אין יוצאין בה דאין משומר לשם מצה:

עין משפט ח – אורח חיים תקיב, ב

נושא ההלכה: בני חייל של כותים שנתנו קמח לישראל לאפות להם פת ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

בעו מניה מרב הונא: הני בני באגא דרמו עלייהו קמחא דבני חילא, מהו לאפותה ביום טוב? אמר (ליה) (מסורת הש״ס: להו) חזינא, אי יהבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי - כל חדא וחדא חזיא לינוקא, ושרי. ואי לאו - אסור.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לאפות פת לנכרי באופן שאינו מקפיד שיאכל ממנו ישראל

רמב״ם, מגיד משנה, ב״י – מותר, דכל אחד ראוי לישראל.

רי״ף, רא״ש – אסור, דומיא דאין מזמנין את הגוי שמא ירבה בשבילו.

לשון הש״ע

בני החיל של כותים שנתנו קמח שלהם לישראל לאפות להם פת, אם אינם מקפידים כשישראל **(יג)** נותן ממנו לתינוק, **(יד)** מותר לאפות **(טו)** להם.

משנה ברורה

(יג) נותן ממנו לתינוק - יש מאחרונים שכתבו דלא שרי אא״כ נותן ממש לאכול ולא ע״י שיכול ליתן:

(יד) מותר לאפות וכו׳ - שהרי אם לא יאפה כל הפת לא יוכל ליתן לתינוק אף פת אחד וא״כ נחשבת כל האפיה בשביל פת זה שנותן לתינוק וכיון שאינו מיוחד איזה פת יתנו לתינוק מצינו למימר על כל אחד ואחד זהו שיתננו לתינוק. וכתבו האחרונים דה״ה אם הישראל נותן להם הקמח מחוק המלכות אלא שאין הישראל רשאי לאפות מקמח פת אחת לתינוק אא״כ יאפה להם כל הפת מותר לאפות להם ביו״ט ע״י שיתן פת אחד מהם לתינוק:

(טו) להם - עיין בט״ז שכתב דאין לסמוך על קולא זו דנתינת פת אחת אלא בכגון זה שהוא שעת הדחק:

הלכות דף כא:

עין משפט א – אורח חיים תקיב, ג

נושא ההלכה: לאפות / לבשל / לטלטל לצורך כלבים ביו"ט

לשון הש"ע

אסור לבשל ולאפות לצורך כלבים, אבל מותר לטלטל מזונות וליתן לפניהם. **הגה:** אבל אסור להוציא בשבילן מרשות לרשות, (הג"מ והמגיד פ"א). וכן אסור לגבל המורסן לעופות, (מרדכי), כ"א ע"י שינוי, (כל בו). ומותר להרבות בשביל הכלבים באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, אפי' אם יש לו דבר אחר שיוכל ליתן לכלבים אם היה רוצה (ב"י בשם הר"ן והירושלמי).

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף כ: עין משפט ג (עמ' 151)

עין משפט א- ש"ע אורח חיים קעא, א

נושא ההלכה: לעשות צרכיו בפת

לשון מקור ההלכה בגמ'

כמאן אזלא הא דאמר שמואל: עושה אדם כל צרכיו בפת, כמאן? כרבי אליעזר.
תנו רבנן, ארבעה דברים נאמרו בפת: אין מניחין בשר חי על הפת, ואין מעבירין כוס מלא על הפת, ואין זורקין את הפת, ואין סומכין את הקערה בפת. אמימר ומר זוטרא ורב אשי כרכו ריפתא בהדי הדדי אייתי לקמייהו תמרי ורמוני, שקל מר זוטרא פתק לקמיה דרב אשי דסתנא, אמר ליה: לא סבר לה מר להא דתניא: אין זורקין את האוכלין? - ההיא - בפת תניא. - והתניא: כשם שאין זורקין את הפת כך אין זורקין את האוכלין! - אמר ליה, והתניא: אף על פי שאין זורקין את הפת אבל זורקין את האוכלין! - אלא לא קשיא: הא - במידי דממאיס, הא - במידי דלא ממאיס.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם מותר לעשות צרכיו בפת

רשב"א בדעת הרי"ף, רמב"ם, רבינו האי, רבינו יונה, ראש, תוספות – בדבר שאינו ממאיס את הפת – מותר.
בדבר שממאיס את הפת – אסור.

רבינו יונה בטעם הרי"ף – אסור לעשות צרכיו בפת, אף במה שאינו ממאיסו.

לסמוך קערה מלאה מרק בפת

רבינו יונה בדעת הרא"ש – מותר, לפי שלא ממאיס בכך את הפת.
טור – אסור, לפי שאם ישפך עליו מהמרק, תמאס הפת.

לשון הש"ע

עושה אדם **(א)** צרכיו **(ב)** בפת והני מילי דלא ממאיס ביה, **(ג)** אבל מידי דממאיס ביה, **(ד)** לא, הילכך אין מניחין עליו בשר חי, ואין מעבירין עליו **(ה)** כוס מלא [100], ואין סומכין בו

◆ הלכה למעשה ◆

[100] אין להניח בשר חי על גבי ככר, שהרי הדם יזוב על הככר ויאסרנו. ואף אם הוכשר הבשר מדמו, אין להניח הבשר על הככר, אם הפת תימאס לאכילה על ידי הנחת הבשר על גבי הככר. אבל בשר צלי מותר

הקערה [101] **(ו)** אם היא **(ז)** מלאה דבר שאם יפול על הפת ימאס, ואין נוטלין הידים ביין בין חי בין מזוג אפילו נטילה (ח) שאינה צורך אכילה, **(ט)** ואין זורקין הפת משום בזיון אוכלים, וכשם שאין זורקין את הפת, כך אין זורקין אוכלין **(י)** הנמאסים ע"י זריקה [102], אבל מידי דלא ממאיס, **(יא)** כגון אגוזים ורימונים וחבושים, שרי.

משנה ברורה

(א) צרכיו - ר"ל צורך תשמישיו וכמו שיתבאר לקמיה:
(ב) בפת - וכ"ש בשאר אוכלין:
(ג) אבל מידי דמימאס וכו' - ואפילו בשאר אוכלין ג"כ אסור:
(ד) לא - ואם עושה לרפואה שרי אפילו מימאס ביה וכדלקמן בסימן שכ"ח ס"כ ואפילו בלא רפואה אם הוא דבר שהוא צורך האדם ודרך העולם לעשות בהאוכל צורך זה ג"כ שרי ומטעם זה מזלפין הקרקע ביין וסכין הגוף ביין ושמן כמבואר בגמרא בכמה דוכתי. אסור לפצוע זיתים ליטול ידיו במים היוצאים מהם [שחזקים הם ומעבירים את הזוהמא] מפני שהזיתים נמאסים ע"ז ואיכא הפסד אוכלין [גמרא]:
(ה) כוס מלא - שקרוב הדבר שישפך עליו וימאס:
(ו) אם היא וכו' - וג"כ מטעם הנ"ל וכ"ש אם הקערה בתחתיתו אינו נקי וימאס הפת ע"ז:
(ז) מלאה וכו' - אבל כשאינה מלאה שרי לסמוך אף דמשתמש בפת דעושה אדם כל צרכיו בפת וכנ"ל וה"ה דמותר לכסות בו כלי [טור]:
(ח) שאינה צורך אכילה - דאלו בנטילה לאכילה בלא"ה אסור לכמה פוסקים [עיין בסימן ק"ס סי"ב] דאין נטילה אלא במים אלא אף בזה שאינה צורך אכילה אסור משום בזיון היין וה"ה בשאר משקין אסור. ובשעת הדחק עיין לעיל בסי' ק"ס סוף סי"ב ובבה"ל שם:
(ט) ואין זורקין הפת - ומבואר בב"י וש"פ דפת חשיבא טפי משאר אוכלין ובדידיה אסור אפילו אם לא נמאס ע"י זריקה כגון שזורקו ע"ג מקום נקי דזלזול הוא לפת:
(י) הנמאסים ע"י זריקה - כגון תאנים וכדומה שנתבשלו כל צרכן שהם רכים ומתמעכים ע"י זריקה ונמאסים:
(יא) כגון אגוזים וכו' - שהם קשים ואינם מתמעכים ומיירי שזרקו במקום נקי דאל"ה אסור אפילו באגוזים וכדלקמיה בסעיף ד'. כשרואין אוכלין מונחים על הארץ אסור לילך ולהניחם אלא צריך להגביהם אם לא במקום דאיכא למיחש לכשפים כגון ככר שלם [עירובין ס"ד]. איתא בגמרא [תענית כ'] דרב הונא סובר מאכל אדם אין מאכילין אותו לבהמה [וה"ה לעופות] אמנם בא"ר מסתפק אם הלכה כר"ה בזה ועיין במחצית השקל שמצדד דאם אין לו דבר אחר להאכיל כ"א מאכל אדם לכו"ע מותר ואפשר דמשום זה נוהגין העולם היתר להאכיל לעופות פת:

עין משפט ג – אורח חיים שכה, א

נושא ההלכה: הזמנת אינו יהודי בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבי יהושע בן לוי: מזמנין את הנכרי בשבת, ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב, גזרה שמא ירבה בשבילו.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ליתן לנכרי העומד בחצרו מאכל בידיים

רמב"ם, רב המגיד, הגהות מיימוניות, תוספות, ר"ן – מותר.
ראב"ד – אסור, אבל להראותו או שיאכלו יחדיו, מותר.

ליתן לנכרי העומד בחצרו חפצים ששייכים לנכרי

ר"ן, תוספות – מותר.
רא"ש – אסור, לפי שהרואה אינו יודע שהוא חפצו של הנכרי.

להניחו על פת כשאוכל הפת עם הבשר. ואין מעבירים כוס מלא על גבי הלחם, שמא ישפך מהמשקה על הלחם **(ילקו"י הל' ברכות עמ' קנו הל' ה)**.

[101] במקום צורך מותר להניח ככר לחם ולתת עליו ספר כדי לעיין בו, שהרי עושה אדם כל צרכיו בפת, וכל שאינו מידי דממאיס עושים בפת, וסומכים בה הקערה, וקל וחומר לספר שהוא למצות לימוד תורה **(ילקו"י הל' ברכות עמ' קנו בהערה)**.

[102] יש להזהר כשנותן פת מהלחם משנה למסובין, שלא לזרוק הפת לפני המסובין דרך ביזיון, (כמשליך אבן) אף אם אין הפת נמאסת בזריקה זו, אלא יניח הפת על השלחן, או שיתן דרך מסירה. ואין סומכין קערה מלאה בפת, כדי שתעמוד יפה, דיש לחוש שמא ישפך מהקדרה על הפת וימאס **(ילקו"י הל' ברכות עמ' קנו הל' ד)**.

לשון הש"ע

מותר **(א)** לזמן א"י, בשבת, **(ב)** ומותר ליתן מזונות **(ג)** לפניו בחצר, **(ד)** לאכלן, ואם נטלן ויצא, אין נזקקין לו. ודווקא שהא"י בחצר, אבל אם עומד בחוץ **(ה)** ופשט ידו לפנים שידוע הוא שיוציאנו, **(ו)** או ליתן לו שאר חפצים שדרך להוציא, אסור אפילו אם עומד בפנים, **(ז)** אפילו אם החפצים של א"י, שהרואה אינו יודע שהחפצים של א"י. **הגה:** ואפילו **(ח)** בייחד לו מקום מבעוד יום, יש להחמיר (מרדכי פרק קמא דשבת).

משנה ברורה

(א) לזמן א"י בשבת - אף דביו"ט אסור לזמן א"י לאכול עמו גזירה שמא ירבה לבשל בשבילו כדלקמן בסימן תקי"ב בשבת דאין לחוש לזה שרי:

(ב) ומותר ליתן וכו' - אף דאסור לטרוח בשבת בשביל מי שאין מזונותן עליו כדלעיל בסימן שכ"ד אינו יהודי חשיב מזונותן עליו לענין שמותר לטרוח בשבילו משום דמפרנסין עניי א"י עם עניי ישראל מפני דרכי שלום [תוס']:

(ג) לפניו בחצר - כתבו הפוסקים דדוקא ליתן לפניו והוא יקחם בעצמו שרי אבל ליתן לידו אסור דשמא יוציא לר"ה ונמצא למפרע דהישראל עשה העקירה מרה"י דאסור וכדלקמן בסימן שמ"ז. ודעת הא"ר דמותר ליתן לו אף בידו כשהוא בחצר כיון שאין נותן לו ע"מ להוציאו דכיון דהא"י עומד בפנים כשיוציא לחוץ חשוב עושה בעצמו העקירה ויש להקל בזה כדבריו וכמ"ש בבה"ל ואם הישראל אינו מוסר לידו אלא הא"י לוקח מיד הישראל לכו"ע מותר כשלוקח ע"מ לאכול בחצר דאף כשיוציא הלא לא עשה ישראל העקירה כלל:

(ד) לאכלן - אפילו אם אינו מפרש לו שיאכל ג"כ שרי דמסתמא יאכל שם אלא בא לאפוקי אם אין רשות בידו לאכלן שם או שהוא הרבה שא"א לאכלן שם אסור ליתנם לפניו דהוי כאלו נותנו ע"מ להוציא ויש בו משום מראית העין שיאמרו שמוציא בשביל ישראל ובשליחותו וכמבואר בסימן רמ"ז [מ"א בשם ש"ג וכן הוא באו"ז]:

(ה) ופשט ידו לפנים - ובזה אפילו לא יתנם הישראל לידו אלא יקבלם מיד הישראל דאין עושה הישראל שום עקירה אפ"ה אסור דכיון שידוע שיוציאנו יאמרו דבשליחותו מוציא וכ"ש למסור לידו דאסור משום העקירה וכדלקמן בסימן שמ"ז:

(ו) או ליתן לו - ואפילו לא יתנם לידו אלא יניח לפניו בחצר כיון שידוע שיוציא אסור דיאמרו דבשליחותו מוציא וכנ"ל בסק"ד:

(ז) אפילו אם החפצים של א"י - בטור איתא או אפילו וכו' ופירשו דאדלעיל קאי דהא"י עומד בחוץ ופושט ידו לפנים דבזה אפילו אם החפצים של א"י יש מראית עין שיאמרו דשל ישראל הם שמוסר לידו אבל כשעומד בחצר מותר לתת לפניו דלא גזרינן כולי האי בחפצים של א"י ואמרינן דהרואה אותו שמוציא אח"כ ידע שהחפצים של א"י הם:

(ח) בייחד לו מקום - היינו אם היה החפץ ממושכן אצל ישראל אף שייחד לו מקום על החפץ שיבוא ויטלנו כל זמן שירצה אפ"ה אסור להניחו שיטלנו בשבת דחפץ הממושכן אצל ישראל הוי כשלו ומה שייחד לו מקום לא מהני דשכירות לא קניא ועדיין ברשות הישראל הוא ואיכא משום מ"ע:

עין משפט ד – אורח חיים תקיב, א

נושא ההלכה: בישול לצורך נכרים ביו"ט / הזמנת אינו יהודי ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבי יהושע בן לוי: מזמנין את הנכרי בשבת, **ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב, גזרה שמא ירבה בשבילו.**

לשון הש"ע

אין מבשלים לצורך כותים ביו"ט, לפיכך אסור להזמינו שמא ירבה בשבילו, ודוקא להזמינו, **הגה:** לביתו, אבל לשלוח לו לביתו ע"י כותי, שרי, (הגהות מיימוני פ"א בשם א"ז), אבל עבדו ושפחתו, וכן שליח שנשתלח לו, וכן כותי שבא מאליו, מותר להאכילו עמו ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו. **הגה:** ומותר להרבות בשביל עבדו ושפחתו (יב) באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, (מרדכי פ"ב דביצה), אבל לשאר כותים, בכל ענין אסור, (א"ח ותוספות). וישראל האופה בתנור של כותי וצריך לתת לו פת אחד, לא ייחד לכותי אחד קודם אפייה, דאז אופה של כותי, אלא יאפה סתם ויתן לו אח"כ אחד (כל בו).

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף כ: עין משפט ג (עמ' 149)

עין משפט ה – אורח חיים שי, ח

נושא ההלכה: טלטול כלי שאסור לטלטלו אגב דבר המותר שעליו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רבא: **מטלטלין כנונא אגב קטמיה, אף על גב דאיכא עליה שברי עצים!**

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ביאור הסוגיא - טלטול כנונא

	הגדרת כנונא	הגדרת קיטמא	הגדרת שברי עצים	טעם ההיתר
רש״י, תוספות, רא״ש, רב המגיד	בסיס	דבר המותר	דבר האסור	ההיתר חשוב מהאיסור
רמב״ן	בסיס	דבר האסור	דבר האסור	אין הבסיס בטל אצל המוקצה
רמב״ם	בסיס	גרף של רעי	דבר האסור	לפי שהוא גרף של רעי

לשון הש״ע

כלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר, מותר לטלטלו, כגון: מחתה **(לב)** שיש עליה מבע״י אפר שמותר לטלטלו לכסות בו רוק, או צואה ויש עליה ג״כ שברי עצים שהם אסורים בטלטול, מותר לטלטל מחתה כמו שהיא, וכגון שדבר המותר **(לג)** חשוב מדבר האסור, אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המותר, בטל אצלו ואסור לטלטלו. **(לד)** וטעם היתר טלטול זה משום דלא אפשר למינקט קיטמא לחודיה אפילו אי שדי ליה מהמחתה, או אם צריך **(לה)** למקום המחתה, (כמו שנתבאר לעיל סי׳ ש״ט), ואם אינו צריך אלא לגוף המחתה, לא יטלטלנה כמו שהיא, אלא **(לו)** ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטול המחתה. **הגה:** וכן אם יוכל לנער האיסור לחוד, ינערנו ולא יטלטלנו עם ההיתר[103]. (ב״י בשם תשובת הרא״ש) וכל זה לא מיירי אלא שהיה ההיתר עם האיסור מבעוד יום, אבל אם היה **(לז)** האיסור עליו לבד, לא מהני מה שהניח אצלו ההיתר בשבת (ב״י בשם תשובת הרשב״א).

משנה ברורה

(לב) שיש עליה מבע״י וכו׳ - לאפוקי אם הוסק בשבת דאסור בזה לכו״ע משום נולד דנעשה מעשה חדש דמעיקרא עצים והשתא אפר ואם נתערב אפר המותר באפר האסור והאיסור לא היה ניכר קודם שנתערב בטל

הלכה למעשה

[103] אם היה מונח על החבית או על הכרית גם דבר היתר וגם דבר איסור, לכתחילה יטה החבית וינער הכר, ואם אי אפשר משום הפסד או שצריך להשתמש במקום החבית והכר, יכול להגביהה כולה, שהרי חשיב בסיס לדבר האסור והמותר. והוא שהדבר המותר יהיה חשוב יותר **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תעו)**.
מגירה שיש בתוכה דברים האסורים בטלטול כמו מעות, אבקות אפיה, וכדו׳, אין לפותחה בשבת, שהרי מגירה זו היא בסיס לדבר האסור. ואם יש בתוכה גם דברים המותרים בטלטול בשבת, והם חשובים יותר מהדברים האסורים, מותר לפתוח ולסגור את המגירה בשבת **(ילקו״י שבת כרך ב שם)**.
פמוטים שהדליקו בהם נרות שבת, והניחו על הפמוטים עצמם חתיכת לחם קודם בין השמשות, אין לטלטל את הפמוטים גם לאחר שהנרות כבו, ואין זה חשיב כבסיס לדבר האסור והמותר, שהרי השלהבת חשובה לו יותר, והפמוטים נעשו בשביל השלהבת. ונראה להחמיר בזה גם במגש שנעשה במיוחד לשם הנחת נרות שבת עליו בקביעות. ואם הניח את הפמוטים על גבי מגש רגיל, או אם הניחם על גבי שלחן, והניח על המגש או על השלחן מערב שבת לחם או כלים החשובים יותר מהשלהבת שבנר, מותר לטלטל את המגש לאחר שהנרות כבו, דמאחר שאין המגש או השלחן נעשו במיוחד לצורך השלהבת, מועיל בהם נתינת הלחם, ואז המגש או השלחן חשובים כבסיס לדבר האסור והמותר **(ילקו״י שבת כרך ב שם)**.

ברוב דאי היה ניכר קי״ל דדשיל״מ אפילו באלף לא בטל ומוקצה יש לה מתירין בערב. כתב הח״א נ״ל דמים הנוטפין מן האילנות בימי ניסן אסורין ג״כ משום נולד ואפילו יש כבר כלי עם מים מע״ש שנוטף לתוכו אפ״ה אסור ולא אמרינן בזה דבטל דהא טיפה הנוטפת היתה ניכר קודם שנתערב בהמים וקי״ל דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל:

(לג) חשוב מדבר האסור - ואם שניהם שוין אסור. כתבו הפוסקים דאם לכל העולם ההיתר חשוב יותר ולדידיה אינו חשוב אזלינן בתר דידיה וה״ה איפכא:

(לד) וטעם היתר טלטול וכו׳ - ר״ל דלמה בסימן ש״ט ס״ג אמרינן בפירות המונחים עם אבן בסל דאע״ג דהסל הוא בסיס לאיסור ולהיתר מ״מ היכא דאפשר לא יטלטל הפירות והסל כ״ז שהאבן מונח שם אלא ינער מתחלה הכל על הארץ ואח״כ ילקט הפירות לתוך הסל ויטלטלם והכא נמי אף שצריך להאפר נימא דינער הקיטמא עם השברי עצים על הארץ ואח״כ יכנס הקיטמא לבד תוך הכלי ויטלטל למקום שירצה ולזה כתב דהכא לא אפשר לכנס אח״כ הקיטמא לבד משום דשברי עצים היינו שברים קטנים קטנים או פחמין קטנים שאי אפשר ליטול האפר מבלעדם:

(לה) למקום המחתה - דאז א״א לנער דיפול למקום שצריך אליו לכן מטלטלה כולה ביחד:

(לו) ינער האפר וכו׳ - ואי איכא הפסד בניעור א״צ לנער וכמ״ש בסימן ש״ט ס״ג [אחרונים]:

(לז) האיסור עליו לבד - ר״ל בבין השמשות ע״כ לא מהני הנחת ההיתר אצלו דאפילו אם היה ניטל האיסור לגמרי משם ג״כ אסור כיון דאתקצאי לבין השמשות וכנ״ל בס״ז אבל אם בשבת הונח עליו דבר איסור הואיל וביה״ש לא אתקצאי הו״ל מוקצה לחצי שבת וקי״ל דאין מוקצה לחצי שבת אלא כל זמן שהאיסור מונח עליו אסור בטלטול ע״כ מותר להניח עליו דבר של היתר החשוב יותר ומטלטל הכל ביחד אם אי אפשר לו לנער האיסור משם:

עין משפט ו – אורח חיים שח, לו

נושא ההלכה: גרף של רעי

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ולהוי כגרף של רעי! - אמר ליה: וכי עושין גרף של רעי לכתחלה?

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מתי מותר לעשות גרף של רעי לכתחילה

ראב״ד, תוספות, רב המגיד – במקום פסידא.

רא״ש, הגהות אשירי, טור – בידיים – אסור.
נעשה מאליו - מותר.

לשון הש״ע

אין עושים גרף של רעי לכתחלה, דהיינו להביא דבר שעתיד לימאס **(קלט)** כדי להוציאו לכשימאס, ואם עבר ועשאו, מותר להוציאו.

משנה ברורה

(קלט) כדי להוציאו - בגמרא משמע דאפילו אם לא עשה כדי להוציאו אלא דבר העשוי לבסוף להוציאו ג״כ אסור שאף שהתירו להוציא הדבר המאוס מ״מ לעשות לכתחלה דבר שיהיה בודאי אח״כ מאוס לפניו ויוציאנו אסור והא דנקט השו״ע כדי להוציאו משום סיפא נקט דבדיעבד אין לאסור אף שהכניסו באופן זה:

עין משפט ו – אורח חיים שלח, ח

נושא ההלכה: נתינת כלי תחת הדלף (הראוי לרחיצה) בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ליתן כלי תחת דלף שאינו ראוי

רמב״ם, ר״ן – אסור.

* הטעם : **רמב״ם** – משום שאין עושים גרף של רעי לכתחילה.
ר״ן – משום מבטל כלי מהיכנו.

טור - מותר.

לשון הש״ע

מותר ליתן כלי **(כט)** תחת הדלף בשבת, ואם נתמלא שופכו ומחזירו למקומו, והוא שיהא הדלף ראוי **(ל)** לרחיצה, אבל אם אינו ראוי, **(לא)** אסור, משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה, **(לב)** מותר **(לג)** לטלטלו במים המאוסים שבו.

משנה ברורה

(כט) תחת הדלף - שדולף דרך התקרה וכיוצא בזה :
(ל) לרחיצה - דאין על המטר היורד שם מוקצה או נולד ויכול לשתותו או לרחוץ ממנו וה״ה אם הוא ראוי רק לשתיית בהמה :
(לא) אסור משום שאין וכו׳ - פי׳ אין עושין דבר שימאס על סמך שיהיה מותר אח״כ להוציאו כגרף של רעי ואם אפילו יתרצה שישאר כך ולא יזיזנו ממקומו ג״כ אסור כמו שכתבו הפוסקים ועיין בבה״ל :
(לב) מותר וכו׳ - היינו אף קודם שנתמלא [א״ר] :
(לג) לטלטלו וכו׳ - ודוקא כשהוא נתון במקום שישיבתו קבועה שם דמאוס עליו והוי כגרף של רעי שהתירו לטלטלו להוציאו לאשפה מפני כבודו אם הוא עומד במקום שישיבתו קבועה שם וכנ״ל בסימן ש״ח סל״ד ע״ש :

עין משפט ח – אורח חיים תקיא, ב

נושא ההלכה: להחם מים ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. בית שמאי אומרים: לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה, ובית הלל מתירין. עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

איסור חימום מים לכל גופו מדאורייתא או מדרבנן

רי״ף – מדרבנן.

תוספות – מדאורייתא, דאינו שווה לכל נפש אלא למעונגים ומפונקים.

לרחוץ כל גופו במים שהוחמו מערב יו״ט

רי״ף, רמב״ם, סמ״ג, ר״ן, גאונים, רב המגיד – מותר *.

* **ר״ן** – ודוקא חוץ למרחץ.

תשובת הרשב״א, רא״ש, תוספות, אגור, טור – אסור *.

* **ר״ן** – לפי שאיסור חימום מים לרחיצה ביו״ט דאורייתא גוזרים ערב יו״ט אטו יו״ט, משא״כ לרי״ף שהוא מדרבנן לא גוזרים ומותר.

לשון הש"ע

מותר להחם ביי"ט **(ח)** מים לרחוץ **(ט)** ידיו **(י)** אבל לא כל גופו, **(יא)** אפילו אינו רוחצו בבת אחת [104]. **הגה: (יב)** אבל מותר לרחוץ תינוק במים שהוחמו על ידי ישראל ביי"ט (מרדכי פ"ב), אבל אסור לחמם לצרכו **(יג)** אפילו על ידי אינו יהודי, (מהר"א מפראג), אבל כשצריך להם לבשל או להדיח, אז **(יד)** מותר להרבות בשבילו (כל בו). ודין חמי טבריה כמו בשבת, כדאיתא סימן שכ"ו (ב"י). אבל במים שהוחמו **(טו)** מעי"ט, מותר לרחוץ כל גופו אפילו כאחד, מיהו דוקא חוץ למרחץ, **(טז)** אבל במרחץ **(יז)** אסור [105]. **הגה: (יח)** ויש אוסרים בכל ענין, **(יט)** וכן נוהגין, (טור והרא"ש).

משנה ברורה

(ח) מים - אף שאינן ראוין לשתיה רק לרחיצה:
(ט) ידיו - וה"ה פניו ורגליו דרחיצת פניו ידיו ורגליו הוא דבר השוה לכל נפש ומ"מ לא ירחצם במרחץ שמא יבוא לרחוץ שם כל גופו [ב"י]:
(י) אבל לא כל גופו - פי' להחם מים כדי רחיצת כל גופו דרחיצת כל גופו הוא דבר שאין שוה לכל נפש רק למעונגין הרגילין בזה:
(יא) אפילו אינו רוחצו בבת אחת - אלא אבר אבר דבמים שהוחמו ביו"ט אסור לרחוץ בכל גווני:
(יב) אבל מותר וכו' ע"י ישראל ביו"ט - פי' כגון שעבר וחממו או שהוחם לצורך שתיה או פניו ידיו ורגליו דשרי ולגדול אסור אף בכה"ג לרחוץ ביו"ט [אף להמתירין רחיצה בחמין שהוחמו מעיו"ט] כיון שעכ"פ הוחמו ביו"ט אבל לקטן מותר דהיינו רביתיה ולא גזרו בו. ודוקא בקטן שרגילין לרחצו בכל יום אז אמרינן היינו רביתיה אבל כל שרגילין שלא לרחצו ב' או ג' ימים אז לאו היינו רביתיה ואסור:
(יג) אפילו ע"י עכו"ם - דלכמה פוסקים הוא איסור דאורייתא דרחיצת כל הגוף אינו שוה לכל נפש וע"י עכו"ם הוא שבות ואפילו לדעת הסוברים דהוא איסור דרבנן עכ"פ הוי שבות דשבות מיהו במקום חולי קצת יש להתיר:
(יד) מותר להרבות בשבילו - כדי שישאר גם לקטן לרחיצה ובלבד שלא יוסיף מים בקדרה לאחר שהעמיד אותה על האש רק שיקח מתחלה כלי גדול. ולענין מה שנוהגין ליתן מטפחת (ווינדלי"ן) בעריבה תחת הקטן בעת הרחיצה והנה יש בזה איסור כיבוס דשורה אותם במים וע"כ יש ליזהר עכ"פ שיהיו הווינדלי"ן נקיים מכובסים מכבר דבלא"ה אין להקל ליתנם לתוך המים כ"א ע"י עכו"ם. ואפילו אם הם נקיים ומכובסים טוב שיתנן לתוך המים ע"י עכו"ם אם באפשר כ"ז ביארתי לעיל בסימן ש"ב ס"י בבה"ל ע"ש:
(טו) מעיו"ט מותר - אף דבשבת אסור אף אבר אבר וכ"ש כל גופו כאחד כדאיתא בסי' שכ"ו ביו"ט קיל טפי:
(טז) אבל במרחץ וכו' - היינו אפילו בבית החיצון של מרחץ אסור לרחוץ בחמין ולא הותר שם אלא להשתטף בהם:
(יז) אסור - דאסרו חכמים רחיצה במרחץ משום גזירת הבלנין שהיו מזלזלין בזה לעשות באיסור כמבואר בשבת דף מ':
(יח) ויש אוסרין בכל ענין - דס"ל דאין חילוק בין שבת ליו"ט ואסרו רחיצה ביו"ט כמו בשבת. [ודוקא כל גופו כאחד אבל אבר אבר לכו"ע מותר לרחוץ] ואפילו להשתטף באותן חמין אסור לדעה זו. מיהו לענין תינוק גם לדידהו מקילינן ביו"ט יותר מבשבת ומותר לרחצו אפילו בחמין שהוחמו ביו"ט וכנ"ל וכ"ש בחמין שהוחמו מעיו"ט. אכן בתינוק שאין מורגל כ"כ אף בימי החול ברחיצת כל הגוף אפשר דאף בהוחמו מעיו"ט יש להחמיר ולעת הצורך בודאי יש להקל. ועיין באו"ר שכתב דרוב הפוסקים ס"ל כדעה ראשונה אלא שנוהגין לאסור ואין לשנות המנהג:
(יט) וכן נוהגין - ולענין אשה שחל טבילתה ביו"ט הסכימו כמה אחרונים שצריך ליזהר שלא יהיה במקוה רק פושרין דאל"כ אסור לטבול בה וכ"ז אם הוחמו המים מעיו"ט אבל ביו"ט אסור להחם ע"י ישראל וע"י עכו"ם יש להקל וכ"ז להחם בליל יו"ט ב' אבל להחם ביו"ט א' לצורך ליל ב' אין להקל כלל אם לא שהישראל יקח מהמים לשתות מהם קאפע או להדיח כליו דבזה מותר מדינא כדין ממלא חבית מים המבואר בסוף סי' תק"ג ורק שצריך ליזהר בכל זה שלא להוסיף אח"כ מים להיורה אלא בתחלה ימלא כל היורה מים כפי השיעור הצריך לו:

הלכה למעשה

[104] הנאה השוה לכל נפש מותרת ביום טוב כאוכל נפש עצמו, ולכן מותר לעשות מדורה להתחמם כנגדה, בזמן הקור, שבכל מקום שנאמר יאכל (היו"ד בצירי), נכלל בזה גם הנאה, והואיל ונאמר: אשר "יאכל" לכל נפש, הותרה ההנאה כמו האכילה. ומטעם זה מותר גם כן לחמם מים חמים לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו, שהיא הנאה השוה "לכל נפש". אבל לרחוץ כל גופו אסור, שאין זו הנאה השוה "לכל" נפש **(חזו"ע יו"ט עמ' מא)**.

[105] מים שהוחמו בערב יום טוב מותר לרחוץ בהם כל גופו כאחד, שלא גזרו בזה אלא בשבת, ודוקא חוץ למרחץ אבל בבית המרחץ אסור. ובאמבטיה פרטית שנמצאת בדירתו יש להקל. וכן מים שהוחמו בדוד שמש, מותר להתרחץ בהם כל גופו ביום טוב, כשהוא באמבטיא פרטית שנמצאת בדירתו **(חזו"ע יו"ט עמ' מב הערה עג, ילקו"י מועדים עמ' תפב בהערה, ילקו"י שבת כרך ד עמ' נח)**.

עין משפט ט – אורח חיים תקיא, א

נושא ההלכה: עשיית מדורה ביו"ט להתחמם כנגדה

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שמאי אומרים: לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה, ובית הלל מתירין. **עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה.**

לשון הש"ע

(א) מותר לעשות מדורה להתחמם כנגדה. **הגה: (ב)** וי"א דאסור **(ג)** להחם בית החורף בי"ט, **(ד)** דלפעמים אין הקור גדול ואינו **(ה)** אלא למפונקים, והוי **(ו)** כמרחץ ומוגמר דאסור, (ב"י בשם תשובה אשכנזית), **(ז)** ונהגו להקל.

משנה ברורה

(א) מותר לעשות מדורה - דאף דכתיב בתורה אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם קי"ל דמתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותר אף שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא שוה לכל נפש וצורך יו"ט וי"א דכל מידי דהנאת הגוף בכלל אך אשר יאכל לכל נפש הוא ורק שיהא שוה לכל נפש:
(ב) י"א דאסור - ודוקא על ידי ישראל אבל ע"י עכו"ם לכו"ע שרי והמנהג להקל אף ע"י ישראל וכדלקמיה:
(ג) להחם בית החורף וכו' - היינו שאין מבשל שם שום תבשיל רק להחם בלבד:
(ד) דלפעמים אין הקור גדול - פי' בזמן שאין הקור גדול שאין דרך סתם בני אדם להקפיד על צינה זו דאם נזדמן ביו"ט שהיה קור גדול כמו שמצוי לפעמים בפסח וסוכות מותר לכו"ע ואף אם לא היה קור כ"כ שצריך להבעיר מפני צינה ורק שהמאכלים השמנים [שבשלם בכירה] יקרשו מחמת קור מותר לו לכו"ע להבעיר תנור בית החורף להעמידם שם כדי שלא יקרשו דהוא צורך אוכל נפש ממש:
(ה) אלא למפונקין - דכיון דאינו אלא למפונקין לא הוי שוה בכל נפש:
(ו) כמרחץ ומוגמר - היינו דין דלהחם מים לצורך רחיצת כל גופו דס"ב דאסור מטעם זה ודין דמוגמר בס"ד לקמיה דאיסורו הוא גם כן מטעם זה:
(ז) ונהגו להקל - כיון דעיקר מלאכת ההבערה בשביל קור הוא מלאכה המותרת דהוא שוה בכל נפש לא קפדינן אם הקור גדול או קטן:

עין משפט י – אורח חיים תקכז, כ

נושא ההלכה: מי שלא הניח עירובי תבשילין

לשון מקור ההלכה בגמ'

דאמר רב הונא: מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת, ומבשלין לו קדרה אחת, ומדליקין לו את הנר. משום רבי יצחק אמרו: אף צולין לו דג קטן. תניא נמי הכי: מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת, וטומנין לו קדרה אחת, ומדליקין לו את הנר, ומחמין לו קיתון אחד, ויש אומרים: אף צולין לו דג קטן.

לשון הש"ע

מי שלא עירב, כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים, אפילו בביתם, וגם אחרים אסורים לבשל לו, ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שעירבו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפילו בביתו יכולים לבשל, ואם אין שם אחרים שעירבו י"א שמותר לאפות בצמצום פת אחד ולבשל קדרה אחת ולהדליק נר אחד. **הגה:** ואם הניח עירוב ולא הזכיר המלאכות בהדיא, אלא אמר: בדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא, הוי כמי שלא עירב כלל (א"ז). ומי שמתענה בי"ט, אסור לבשל לאחרים אפילו לצורך בו ביום, דהוי כמי שלא הניח עירוב שאינו מבשל לאחרים (מהרי"ו).

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף יז. עין משפט י (עמ' 133)

הלכות

דף כב

הלכות דף כב.

עין משפט א – אורח חיים תקיט, ב

נושא ההלכה: בניין וסתירה בכלים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ואין זוקפין את המנורה. מאי קא עביד? אמר רב חיננא בר ביסנא: הכא במנורה של חליות עסקינן, דמחזי כבונה. דבית שמאי סברי: יש בנין בכלים, ובית הלל סברי: אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

להעמיד מנורה של חוליות העשוי לתקוע חוליותיה

רמב״ם – מותר, ובלבד שלא יתקע *.

* **רב המגיד** – ולא דומה לתריס שיש לו ציר מהצד שאסור להעמידו שמא יתקע, דהתם קרוב הדבר לתקוע משא״כ הכא.

רשב״א – אסור.

לשון הש״ע

כלים שהם מפוצלים, כגון מנורה של חוליות וכסא **(ח)** ושלחן שהם חתיכות חתיכות, **(ט)** מעמידין **(י)** אותן ביום טוב, **(יא)** והוא שלא יתקע [106].

משנה ברורה

(ח) ושלחן וכו׳ - וה״ה כוס של פרקים:
(ט) מעמידין וכו׳ - דאין בנין וסתירה בכלים ולא גזרו בזה שמא יתקע כמו לעיל בסעיף א׳ גבי חנויות ביש להם ציר מן הצד משום מניעת שמחת יו״ט [הגר״א]:
(י) אותם ביו״ט - מדסתם משמע דאפילו נתפרקו מבע״י נמי שרי:

הלכה למעשה

[106] סטנדר הניתן להנמכה או להגבהה (על-ידי ברגים), מותר להגביהו או להנמיכו בשבת. וכן כסא שאפשר לשנות את גובהו באמצעות סיבוב הידית שבתחתית הכסא, מותר לסובב את הידית כדי להגביה ולהנמיך את הכסא **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תקד)**.
מטה של פרקים הנעשית בשביל בעלי אומנות או אנשי צבא, והיא עשויה פרקים פרקים בכדי שיוכלו לשאתה בלכתם בדרך, וכשמגיעים למחוז חפצם מחזירים את פרקיה ומושיבים אותה, אסור להחזירה ולהדקה בשבת, גזירה שמא יתקענה ביתדות ומסמרים, שאז נחשב גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש. ואם דרכה תמיד להיות רפויה מותר לכתחלה להחזירה באופן שלא יהדקנה שאז אין לגזור פן יתקע בחוזקה **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תקד)**.
כוס של פרקים מותר לפרקה ולהחזירה בשבת, שהואיל ואין דרך להדקו כל כך אין לחוש שמא יתקע. ואפילו להדקו בחוזק מותר **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תקד)**.
כוסות של פרקים שחלקיהן מתחברים על- ידי חריצים סביב סביב, ועל-ידי הברגה מתחברים בחוזק, אסור לחברם ולהדקם בחוזק בשבת, אבל להחזירם רפויים מותר **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תקה)**.
כיסויי הכלים, אפילו עשויים על-ידי חריצים (כמו בסיר- לחץ) מותר להחזירם ולהדקם בחוזק, הואיל ואינם עשויים לקיום באופן מתמיד, אלא עשויים לפתחם ולסוגרם תמיד **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תקו)**.
לפיכך מותר להשתמש בבקבוק גומי של מים חמים שנסגר על- ידי הברגה (ואין לאסור בזה גם משום רפואה בשבת). וכן מותר להשתמש במילחיה שסוגרים אותה בהברגה. וכן מותר לסגור את הטרמוס, ואת הבקבוק של התינוק, הואיל וזה דרך השימוש של הכלי **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תקו)**.

(יא) והוא שלא יתקע - פי׳ בחוזק ובגבורה. כתב המ״א בשם מהרי״ל עכו״ם שהביא כתב חתום מותר לפתחו ביו״ט אך אם כתוב עליו אותיות או צורות אסור משום מוחק אכן בביאור הגר״א מצדד דבכל גווני אין לפותחו ע״ש:

עין משפט א – אורח חיים שיד, א

נושא ההלכה: בניין וסתירה בכלים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

במה יש/ אין סתירה בכלים

רא״ש, תוספות, טור – כלי העשוי משברי כלים – אין בנין וסתירה.
כלי שלם – יש בנין וסתירה.

רש״י, ר״ן, רב המגיד – כלי קטן - אין בנין וסתירה *.
כלי גדול – יש בנין וסתירה.

* **תרומת הדשן בשם אור זרוע** – כל שאינו מחזיק 40 סאה מקרי כלי קטן ואפשר דאף הר״ן סובר כן.

סכין שהיה נעוץ בחבית מע״ש אם מותר להוציאו ולהכניסו בשבת

מרדכי – מותר, כיון שאינו מתכוין להוסיף בנקב.

תרומת הדשן – אסור, דפסיק רישא שירחיב הנקב, ורק אם הוציאו והכניסו מע״ש, מותר.

לשון הש״ע

אין בנין וסתירה בכלים. וה״מ, **(א)** שאינו בנין ממש כגון חבית, **הגה: (ב)** שאינה מחזקת **(ג)** ארבעים סאה (ת״ה סי׳ ס״ה), שנשברה ודיבק שבריה בזפת, **(ד)** יכול לשברה ליקח מה שבתוכה ובלבד שלא יכוין **(ה)** לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח, דא״כ הוה ליה **(ו)** מתקן מנא [107], אבל אם היא שלמה, **(ז)** אסור לשברה אפי׳ בענין **(ח)** שאינו עושה כלי. ואפי׳ נקב בעלמא אסור לנקוב בה מחדש, ואפי׳ יש בה נקב חדש, **(ט)** אם להרחיבו, אסור [108]. **הגה: (י)** ובלבד שיתכוין לכך (מרדכי פרק חבית). ואם היה סכין **(יא)** תקוע מע״ש בחבית, מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף. **הגה:** ודוקא שהוציאו ג״כ פעם אחת מבע״י, אבל אם לא הוציאו מבע״י, אסור דהוי פסיק רישא **(יב)** דעושה נקב ופתח לחבית (תה״ד סי׳ ס״ד). כלי שנתרועעה, אם מותר ליטול ממנו חרס, ע״ל סי׳ ש״ח סמ״ד.

משנה ברורה

(א) שאינו בנין ממש - אבל בנין גמור וסתירה גמורה שייך גם בכלים ולכן דוקא בדיבק שבריה בזפת יכול לשברה דאין זה סתירה גמורה אבל אם היתה שלמה הוי סתירה גמורה ואסור אפילו בכלי קטן וכתבו האחרונים לקמן

◆ הלכה למעשה ◆

[107] שני גביעי אשל המחוברים למעלה זה בזה, זוג זוג, המחמיר להפרידן מערב שבת, תבוא עליו ברכה, ומכל מקום מעיקר הדין יש להקל להפרידן זה מזה בשבת, ואין בזה משום מתקן מנא, כיון שחיבורם לא נעשה לקיום, אלא על דעת שהצרכן יפרידם בעת אכילתו, ודמי למה שהתירו כיוצא בזה בחותלות של תמרים. וכן הורה הגרש״ז אויערבאך זצ״ל **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תרעח)**.

[108] מעיקר הדין מותר לפתוח בשבת קופסאות שימורים (של מצרכי מזון שונים) לצורך סעודות שבת, ואפילו על ידי פותחן המיוחד לכך, כדין חותלות של תמרים, שמותר לשבר ולחתוך אותן לצורך אכילת התמרים שבהן. כיון שאינו עשוי לשימוש חוזר. ומכל מקום אם אפשר לפותחן מערב-שבת, או לעשות חור גם מלמטה, טוב ונכון לעשות כן **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תקכא)**.
פחית שתיה שיש בראשה כמין טבעת שעל- ידי משיכתה נעשה בפחית כמין פתח לשתיה, מעיקר הדין מותר לפותחה בשבת, שמאחר ואין דרך לשמור את הפחית לאחר שהתרוקנה, אין בפתיחתה איסור ״מתקן מנא״. ומכל מקום טוב ונכון להחמיר שלא לפותחה לגמרי **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תקכג)**.

בס״ט דהני חביות קטנות של מרקחת אסור להסיר החשוקים [שקורין רייפין] כדי ליקח מה שבתוכה ולא דמי לחבית שמדובקת שבריה בזפת דהתם דרכה מתחלה לעשות כן והוי ככלי שלמה אך ע״י א״י בודאי יש להתיר וכדלקמיה בס״ז ובקשור ע״י חבלים אפילו ע״י ישראל יש להתיר:

(ב) שאינה מחזקת - דאלו היא מחזקת מ׳ סאה הו״ל כאהל ואית ביה משום בנין וסתירה אפילו בנין וסתירה כל דהו:

(ג) ארבעים סאה - היינו אמה על אמה ברום ג׳ אמות עם עובי הדפנות בלא עובי הלבזבזים [הוא כמו זר סובב אצל שפתה] והרגלים [מ״א בשם הרמב״ם]:

(ד) יכול לשברה - עיין בפמ״ג שמצדד דהיתר השבירה הוא אפילו שלא במקום שמדובק בזפת:

(ה) לנקבה נקב יפה - וה״ה אם מתיז ראשה מלמעלה ומכוין ליפות השבירה שתשאר עוד כלי:

(ו) מתקן מנא - עיין בט״ז דמשמע דאפילו אם הנקב הוא נקב קטן שאינו עשוי להכניס ולהוציא ג״כ אסור עכ״פ מדרבנן אפילו בחבית כזו שהיא רעועה ואם הוא נקב גדול שעשוי להכניס ולהוציא יש בו איסור תורה וכן משמע בביאור הגר״א:

(ז) אסור לשברה וכו׳ - מטעם סתירה ואף דבעלמא קי״ל דסותר אינו חייב אלא כשהוא ע״מ לבנות דאל״ה מקלקל הוא מדרבנן מיהו אסור ובביאור הגר״א הסכים להפוסקים דס״ל דאין סתירה בכלים אפילו כשעושה שבירה בכלי שלמה אם לא כשעושה אותה כלי ע״י השבירה דאז חייב עכ״פ לכו״ע משום מכה בפטיש:

(ח) שאינו עושה כלי - ר״ל שאינו עושה נקב לפתח אלא שוברה ואח״כ כתב רבותא טפי דאפילו נקב בעלמא ר״ל נקב שאינו יפה לפתח דאית ביה תרתי לטיבותא שאינו שובר החבית וגם שאינו פתח אפ״ה אסורה. כתב הרמב״ם פכ״ג העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא כגון נקב שבלול התרנגולים שהוא עשוי להכניס האורה ולהוציא ההבל חייב משום מכה בפטיש [הוא שם הכולל לכל גמר מלאכה שהוא תולדת אב מלאכה זו שהאומן מכה בפטיש על הכלי בשעת גמרה להשוות עקמימותו] לפיכך גזרו על כל נקב אפילו עשוי להוציא או להכניס בלבד שמא יבוא לעשות נקב שחייבין עליו ועיין במ״א שביאר דאפילו הוא לול שאינו מחובר לקרקע דלית ביה משום בונה על עשיית הנקב אפ״ה חייב משום מכה בפטיש שהוא גמר מלאכת הלול וכתב עוד בפרק יו״ד כל העושה דבר שהוא גמר מלאכה ה״ז תולדת מכה בפטיש וחייב. העושה נקב כל שהוא בין בעץ בין במתכות בין בבנין בין בכלים ה״ז תולדת מכה בפטיש וחייב וכל פתח שאין עשוי להכניס ולהוציא אין חייבין על עשייתו עכ״ד. איתא בגמרא דאם תקע מסמר בכותל [לתלות עליו] חייב משום מכה בפטיש. העושה נקב בקרקע הבית שיצאו המים חייב משום בונה [אחרונים]:

(ט) אם להרחיבו אסור - היינו אפילו אם אין מרחיבו כ״כ שיהיה עשוי להכניס ולהוציא על ידו אפ״ה אסור עכ״פ מדרבנן [גמרא]:

(י) ובלבד שיתכוין - בא לבאר בזה רק דעת המחבר דדוקא כשמתכוין להרחיב אבל אם אינו מתכוין אע״ג דהוי פסיק רישא שיתרחב ע״י פעולתו שרי וכמו שסיים המחבר בעצמו אח״כ אבל דעת הרמ״א גופא אח״כ בהג״ה דאפילו אם אינו מכוין להרחיב אסור אם הוא פסיק רישא והיה לו לכתוב זה שם בשם י״א אך שרצה לסתום כן להלכה ועיין מה שכתבנו שם:

(יא) תקוע - היינו שהיה תקוע בחוזק וע״י הוצאתו והכנסתו פסיק רישא הוא שיתרחב הנקב אפ״ה כיון דעיקר איסורו הוא רק מדרבנן ס״ל דשרי כיון שאינו מתכוין לזה ודעת הרמ״א לחלוק עליו דדוקא כשהוציאו פעם אחת מבעוד יום דעי״ז נתרחב קצת דתו לא הוי פסיק רישא אבל בלא״ה אסור דפסיק רישא הוא דאף דהוא פתח שאין עשוי להכניס ולהוציא דאיסורו הוא רק מדרבנן וכנ״ל ס״ל דפסיק רישא אסור אף במלתא דרבנן ועיין לקמן בסי״ב דבכותל שהוא מחובר גם המחבר מודה דאסור להוציא הסכין שהיה תקוע בו מערב שבת [וה״ה בחבית שמחזקת ארבעים סאה דיוצא ג״כ משם כלי דהוי כאהל] דשם במתכוין להרחיב הנקב חייב משום קודח דהוי תולדה דבונה ולכן אפילו אם אינו מכוין עכ״פ פסיק רישא הוא. והנה לענין עיקר הדין הסכימו המ״א וא״ר והגר״א והגרע״א דפסיק רישא אסור אף במלתא דרבנן ומ״מ הכא מצדדים המ״א והגר״א דמדינא אף בכותל שרי היכא שאין מתכוין כיון שא״צ להגומא והוי מלאכה שאצל״ג וגרע משאר איסור דרבנן דאסור היכא שהוא פסיק רישא כיון שהוא ג״כ מקלקל וגם הוא כלאחר יד וממילא נעשה הגומא בכותל ע״י הוצאת הסכין שמתרחב הגומא וכדלעיל בסימן שי״א ס״ח גבי צנון ע״ש אלא שהעולם נהגו בו איסור להוציא דנראה כעושה נקב בכותל וגם הט״ז מצדד כן בעיקר הדין אף בכותל ומ״מ סיים דאין בידו להקל נגד התה״ד והשו״ע והרמ״א שפסקו כולם בסוף הסימן להחמיר לענין כותל [וכן הוא ג״כ דעת הא״ר כהשו״ע והרמ״א דאפשר דניחא ליה שיהא הנקב מרווח לחזור ולתחוב בו הסכין ובאופן זה בודאי לכו״ע אסור] אלא לענין חבית דעיקר איסור הוא רק מדרבנן יש לסמוך היכא שהוא צורך גדול על דעת המחבר שמתיר להוציא הסכין בשבת כיון שאין מתכוין להוסיף הנקב אפילו היכא שלא הוציאו מעולם מתחלה:

(יב) דעושה נקב ופתח - ר״ל דאף דמבואר בסי״ב דהיכא שהסכין היה תחוב בדבר תלוש מותר להוציאו בשבת בכל גווני דלא שייך שם משום בונה הכא שאני דיש בו משום מתקן פתחא ואף שאין עשוי להכניס ולהוציא עכ״פ מדרבנן אסור:

עין משפט ב – אורח חיים רסה, א

נושא ההלכה: נתינת שמן בנר בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר, והמסתפק ממנו חייב משום מכבה!

לשון הש״ע

אין נותנין כלי מנוקב מלא שמן ע״פ הנר כדי שיהא נוטף בתוכו, גזירה שמא יסתפק **(א)** ממנו **(ב)** ויתחייב משום מכבה, ואם חברו לו בסיד או בחרסית, מותר דכיון שהוא כלי אחד בדיל מיניה משום איסור שבת.

משנה ברורה

(א) ממנו - דכיון שהוא בכלי אחר שאין הנר בתוכו לא בדיל מיניה וכיון שהקצהו לנר המסתפק חייב משום מכבה:

(ב) ויתחייב וכו׳ - ואפילו להפוסקים שסוברין דעל סתם כיבוי אין בו חיוב חטאת רק איסורא בעלמא מלבד כשהוא מכבה כשצריך להפחמים וכדלקמן בסימן של״ד סכ״ז אפ״ה גזרו ביה רבנן הך גזירה:

עין משפט ג – אורח חיים תקיד, ב

נושא ההלכה: הטיית הנר ע״מ להסתפק מן השמן ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר, **והמסתפק ממנו חייב משום מכבה**.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם הטיית השמן או נטילתו נחשבת כיבוי

מרדכי, הגהות מיימוניות, הגהות אשירי, תוספות – משום שמכהה מראיתו של הנר ואינו מאיר יפה כבתחילה.

רא״ש – היות ונוגע בגוף דבר הדלוק ממהר כיבוי הנר ולא חשיב גרם כיבוי.

אם מותר לחתוך נר שעוה דולק

תוספות – מותר, משום שאינו משפיע בכך על מאור השלהבת.

רא״ש – אסור, משום שממהר כיבויו וחייב מדאורייתא.

הגהות אשירי, אור זרוע – אין חיוב בדבר, ומ״מ לכתחילה אסור לעשות כן.

גרם כיבוי אם מותר ביו״ט

מרדכי – מותר.

רבינו יואל – אסור, ודוקא במקום היזק הותר.

לשון הש״ע

להטות הנר **(יג)** כדי להרחיק השמן מן הפתילה **(יד)** חשיב כיבוי **(טו)** ואסור, וכן אסור ליקח פתילה מנר הדלוק אפילו ליתנה בנר אחר שהרי כשמוציאה **(טז)** מיד הוא מכבה אותה[109]. **הגה:** ומותר **(יז)** להוסיף פתילות לנר דולק כדי שיבעיר הרבה **(יח)** ויכבה במהרה (ר״ן פ׳ אין צדין).

◆ הלכה למעשה ◆

[109] המסתפק מן השמן שבנר ביום טוב כדי שיכבה במהרה, חייב משום מכבה, ואם עושה בשביל שישתמש בשמן לצורך אוכל נפש, יש מתירים, ויש חולקים. ונכון להחמיר **(חזו״ע יו״ט עמ׳ נט)**.

משנה ברורה

(יג) כדי להרחיק - ר"ל ויכבה מהר:
(יד) חשיב כיבוי - ואצ"ל שאסור להסתפק מן השמן שבנר בשעה שהוא דולק דכיון שמסיר שמן מעט מהנר עי"ז כהה אורו קצת והרי זה כמכבה:
(טו) ואסור - וחתיכות חלב או שעוה המונחות בנר מותר ליקח אחת מן החתיכות הרחוקות מן הפתילות אחרי שאין הפתילה יונק עדיין מהם כלל [מ"א וש"א]:
(טז) מיד הוא מכבה - ר"ל שמתמעט אורה עכ"פ וחשיב כיבוי ומה מועיל שידליקנה אח"כ. בד"א כשמוציאה לגמרי מן השמן אבל מותר להוציא מקצתה העליון חוץ לשמן כדי שתאחוז האור בזה המקצת שהוציא מן השמן ותהא הפתילה דולקת יפה ואם אינו יכול לאחוז בפתילה להוציא מקצתה חוץ לשמן מחמת שהשמן סמוך מאד לאש הדולק מותר להגביה הנר מעט כדי שיסתלק השמן מעט לאחוריו ויוכל לאחוז בפתילה ולהוציא מקצתה כדי שתאחוז בו האור ואח"כ יחזור ויקרב השמן אל האש כמו שהיה:
(יז) להוסיף פתילות - וה"ה דמותר לכפול נר שעוה הדלוק ולהדליק גם ראש התחתון כדי שישרף במהרה:
(יח) ויכבה במהרה - עיין בבה"ל דאם מכוין שיכבה אורה לאו לכו"ע הוא ואינו אלא רק לדעת היש מתירין לקמן בס"ג ולפמש"כ שם דראוי להחמיר בזה ה"ה כאן. אסור לחמם נר של שעוה ולדבקו בכותל או במנורה גזירה שמא ימרח דהיינו שישפשפנו להחליקו ע"פ שטח הכותל והוא תולדה דממחק:

עין משפט ד – אורח חיים תקיד, ד

נושא ההלכה: חיתוך ראש פתילת הנר שכבה בו ביום כדי שיהיה נח להדליק

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רב: קנבא שרי.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

פירוש "קנבא"

רש"י – להסיר ראש הפתילה שנעשית פחם בשעה שהנר דולק.

תוספות, רא"ש – להסיר ראש הפתילה שנעשית פחם אחר שכבה הנר.

לשון הש"ע

נר שכבה ורוצה להדליקו **(כז)** בו ביום, מותר **(כח)** לחתוך ראש הפתילה כדי שיהא נוח לידלק[110]. **הגה: (כט)** ושיורי שמן ופתילה מותרין אפילו ביי"ט אחר שבת או שני ימים טובים של ר"ה, (ב"י בשם רוב הפוסקים).

משנה ברורה

(כז) בו ביום - דאם רוצה להכין על יום אחר אפילו על יו"ט שני אסור:

(כח) לחתוך ראש הפתילה - כלומר הפתילה הנשרפת ולא חשיב בזה תיקון מנא במה שמסיר הגחלת אבל לחתוך בכלי מגוף הפתילה מסתברא דאסור וכמו שסתם המחבר לקמן בס"י:

(כט) ושיורי שמן ופתילה וכו' - ור"ל לאפוקי מדעת הפוסקים שס"ל דאם כבו בשבת אסור להדליקן אח"כ ביו"ט וכן אם כבו ביו"ט ראשון של ר"ה אסור להדליקן ביום שני קמ"ל דשרי ועיין לעיל בסוף סימן תק"א במ"ב מה שכתבנו בזה בשם האחרונים דלכתחלה טוב להחמיר. ועכ"פ יראה להדליק הפתילות מצד השני:

◆ הלכה למעשה ◆

[110] מותר להסיר בכלי הפחם שבראש הנר, ואף על פי שבהסרתו הוא מפילו לארץ ונכבה, מכל מקום מותר, שכשם שמותר להדליק את הנר כדי להשתמש לאורו ביום טוב, כך מותר לכבות מה שמונע את האור מלהאיר יפה, אבל אסור לחתוך ראש הפתילה בעצמה בכלי, או במספריים, מפני שיש לחוש שמא לא יצמצם ליטול הפחם לבד. ורק מה שנשרף בראש הפתילה מותר לחותכו בכלי **(חזו"ע יו"ט עמ' סא הל' כ, הליכו"ע ח"ב עמ' יט)**.

עין משפט ה, ו – אורח חיים תקיד, א

נושא ההלכה: כיבוי נר / בקעת / דליקה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

בעא מיניה אבא בר מרתא מאביי: מהו לכבות את הנר מפני דבר אחר? - אמר לו: אפשר בבית אחר. - אין לו בית אחר מאי? - אפשר לעשות לו מחיצה. - אין לו לעשות מחיצה מאי? - אפשר לכפות עליו את הכלי. - אין לו כלי מאי? - אמר ליה: אסור. - איתיביה: אין מכבין את הבקעת כדי לחוס עליה, ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה - מותר! - אמר ליה: ההיא רבי יהודה היא, כי קאמינא אנא - לרבנן. בעא מיניה אביי מרבה: מהו לכבות את הדלקה ביום טוב? היכא דאיכא סכנת נפשות לא קא מבעיא לי, דאפילו בשבת שרי. כי קמבעיא לי - משום אבוד ממון, מאי? - אמר ליה: אסור. - איתיביה: אין מכבין את הבקעת כדי לחוס עליה, ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה - מותר. - ההיא רבי יהודה היא, כי קאמינא אנא - לרבנן.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

בית שמתעשן ואין לו בית אחר לדור בו אם חשיב צורך יו"ט לרבנן

רש"י – רק לר' יהודה הותר לכבות, אבל חכמים אוסרים.

מרדכי, ר"ן – אף חכמים מודו דשרי, דהכא צורך יו"ט הוא, ולא אסרו חכמים אלא ביש לו בית אחר לדור בו.

כיבוי בקעת כדי שלא יתעשן הבית או הקדירה או כדי לשמש מיטתו

רי"ף, רמב"ם, ב"י – אסור.

רשב"א, רא"ש, טור – בשביל שלא יתעשן הבית או לשמש מיטתו – אסור.
בשביל הקדירה – אם א"א בלא הכיבוי, מותר.

לשון הש"ע

אסור **(א)** לכבות דליקה ביו"ט, אפילו אם רואה **(ב)** ביתו שנשרף, אם אין שם סכנת נפשות. ואין מכבין הבקעת, **(ג)** ואפילו כדי שלא יתעשן הבית **(ד)** או הקדירה [111] **(ה)** או כדי לשמש מטתו. **הגה:** ויש אומרים דוקא **(ו)** אם אפשר להציל הקדירה בלא כיבוי, אבל אם אי אפשר להציל או לבשל הקדירה בענין אחר רק שיכבה, **(ז)** מותר לכבות, (הרא"ש ומרדכי ור"ן פ"ב דביצה ורשב"א וטור), **(ח)** וכנ"ל עיקר, וכן בבית, **(ט)** אם ישרף הבית **(י)** לא יהיה לו מקום לאכול שם **(יא)** ויפסיד, סעודתו, מותר לכבות, אבל אם יש לו בית אחר לאכול שם, **(יב)** אסור לכבות משום הפסד ממונו, (ב"י בשם אורחות חיים).

משנה ברורה

(א) לכבות דליקה ביו"ט - דמשום הפסד ממון לא הותר כיבוי ביו"ט:
(ב) ביתו שנשרף - היינו אפילו אין לו בית אחר לדור שם וימנע משמחת יו"ט אסור לדעה זו דמ"מ לא חשיב זה צורך אוכל נפש:
(ג) ואפילו כדי וכו' - ר"ל וכ"ש אם כונתו לכבות בשביל שחס עליו שלא ישרף כולו אף שדעתו שישאר לבשל בו עוד הפעם באותו היום דאסור:
(ד) או הקדרה - ולא חשיב כיבוי זה אוכל נפש אף שאין לו מקום אחר להעמיד הקדרה שם מפני שאין כיבוי הבקעת מסייע כלום לאוכל נפש אלא שמונע ההיזק ע"י כיבויה ואף דעכ"פ לא גריעא דבר זה ממכשירי אוכל נפש שא"א לעשותן מבעוד יום דקי"ל דשרי כדלקמן בסימן תק"ט בהג"ה ס"ל לדעה זו דלאו כל מכשירי אוכל נפש התירו אלא דוקא אותן שהן קרובין יותר לתיקון האוכל:
(ה) או כדי לשמש וכו' - דאסור לשמש בפני הנר ואיתא בגמרא דאפילו אין לו בית אחר להוציא שם הנר ולא כלי לכפות על הנר אפ"ה אסור ואפילו היא בעילת מצוה ועיין בה"ל:
(ו) אם אפשר להציל הקדרה - מעישון כגון שיכול לעשות אש במקום אחר ולהעמידה שם או שיש לו עכ"פ מקום להשליך הבקעת לחוץ ולא לכבותה ממש:

◆ הלכה למעשה ◆

[111] אסור לכבות ביום טוב, ואפילו מקצת כיבוי כגון להוריד ולהנמיך את הפתילה של מנורת הנפט או של הגז, אסור. אבל מותר להנמיך את האש של הגז שלא יקדיח את תבשילו, והתבשיל לא ישרף ולא יתקלקל. אבל להנמיך את האש לצורך הפסד הגז אסור. וכל שכן שאסור לכבות את הגז או הפרימוס לגמרי לאחר שכילה לבשל עליהם **(יבי"א ח"א סי' לא , חזו"ע יו"ט עמ' נח, ילקו"י מועדים עמ' תפח)**.

(ז) מותר לכבות - ס"ל דזהו צורך אוכל נפש ממש ומותר הכיבוי כמו שהתירה התורה לאפות ולבשל ועיין ט"ז סי' תק"ב דאם האש גדול ומקדיח להתבשיל וצריך להסיר משם קצת אף שעי"ז בודאי יכבה האש מהן שרי:
(ח) וכנ"ל - וכן העתיקו האחרונים וגם בדין שאח"ז העתיקו כהרמ"א:
(ט) אם ישרף הבית - מדדילג הרמ"א ולא כתב דינו גם לענין עישון הבית משמע דבזה מודה להמחבר דאף אם אין לו בית אחר אסור לכבות:
(י) לא יהיה לו מקום - אבל אם ימצא מקום לאכול אפילו בבית עכו"ם אסור לכבות [מ"א] ובא"ר מסתפק בזה:
(יא) ויפסיד סעודתו - אין ר"ל שיתקלקל סעודתו המוכנת ע"י השריפה דבזה אפילו היה מוצא אח"כ מקום לאכול ג"כ שרי לכבות בשביל הסעודה גופא אלא מיירי שעצם הסעודה יכול להציל בלי כיבוי הדליקה כלל ורק שבשביל שלא יהיה לו מקום לאכול יתבטל אצלו סעודת יו"ט ואפ"ה שרי דזהו בכלל כיבוי לצורך אוכל נפש וה"ה כשישרפו כלי אכילה ולא יכול להשיג כלים אחרים לסעודתו ג"כ מותר לכבות:
(יב) אסור לכבות - ועיין לעיל בסימן של"ד סכ"ו דבזה"ז שאנו שרויים בין הנכרים דיש חשש סכנת נפשות מותר לכבות אפילו בשבת:

עין משפט ז – אורח חיים שכח, ט

נושא ההלכה: החושש בעיניו בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

בעא מיניה רב אשי מאמימר: **מהו לכחול את העין ביום טוב**? היכא דאיכא סכנה, כגון רירא, דיצא, דמא, דמעתא, וקדחתא, **ותחלת אוכלא - לא מבעיא לי, דאפילו בשבת שרי.**

לשון הש"ע

החושש **(כב)** בעיניו או בעינו ויש בו ציר, או שהיו שותתות ממנו דמעות מחמת הכאב, או שהיה שותת דם, או שהיה בו **(כג)** רירא ותחלת אוכלא (פי' **(כד)** תחלת חולי), מחללין עליו את השבת[112].

משנה ברורה

(כב) בעיניו וכו' - ואע"ג דמשום סכנת אבר אין מחללין באיסור דאורייתא לכו"ע וכדלקמן בסי"ז עין שאני דשורייקי דעינא בליבא תליא ואיכא סכנת נפש [גמרא]:

(כג) רירא - בגמרא משמע דה"ה קידחא וכן איתא ברמב"ם וכלבו [הגר"א]:

(כד) תחלת חולי - וכן באמצע המחלה אבל בסוף חולי שכבר תש מחלתו ליכא סכנתא ע"י סימנים הללו וכ"ש כשרוצה לעשות רפואה כדי להגביר אור עיניו דבודאי אין מחללין משום זה:

◆ הלכה למעשה ◆

[112] זקן שתש כוחו מזיקנה ועיניו כהו מראות, והתעורר חשש בשבת שהוא עומד להתעוור באחת מעיניו, ולדעת הרופאים אין בזה כל חשש לפיקוח נפש, אין לחלל עליו את השבת במלאכות דאורייתא, אלא על ידי גוי. אבל במלאכות שאיסורן מדרבנן מותר אף על ידי ישראל. ולכן מותר ליתן שם טיפות עיניים לשיכוך הכאבים. וכן הסובל מדלקת עינים מותר לו להשתמש בטיפות עינים בשבת, וכן מותר לו ליתן שם משחה מתוך שפופרת באמצעות מקל. אבל אם יש לו רק כאב קל בעין, אין לו לעשות שום טיפול לרפואה **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' קו)**.
חולה עיניים שהוא בתחלת החולי כשיש כאבים עזים בעינים, או באמצעיתה של המחלה, יש לחלל עליו את השבת בכל מה שהחולה צריך, שאף שאין מחללין את השבת בסכנת אבר, מכל מקום בסכנת עין יש לחלל את השבת, מפני ששרירי העין קשורים ללב, ויש בזה חשש פיקוח נפש. ובפרט שלדעת הרופאים בזמן הזה ברוב המיקרים כשיש סכנת אבר כרוך הדבר בסכנת נפשות בלא קבלת טיפול דחוף. מחלות עינים רציניות הרי הן בגדר פיקוח נפש ופעמים שיש לחלל עליהם את השבת **(ילקו"י שם)**.
הסובל מכאבי עינים מותר לו ליתן על עיניו מהשיריים של היין של הקידוש, אף כשמתכוין לרפואה. ובלבד שלא יפתח ויסגור את העין במתכוין בעת שנותן שם את היין **(ילקו"י שם)**.
המרכיב עדשות מגע בעיניו, וסובל מיובש בעין, מותר לו לטפטף כמה טיפות לתוך העין כדי שע"י כך יוכל להרכיב את העדשות מגע, ואין בזה משום איסור רפואה בשבת **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' קי)**.

עין משפט ח – אורח חיים תצו, ב

נושא ההלכה: קבורת מת ביו"ט ראשון ושני

לשון מקור ההלכה בגמ'

בעא מיניה רב אשי מאמימר: מהו לכחול את העין ביום טוב? היכא דאיכא סכנה, כגון רירא, דיצא, דמא, דמעתא, וקדחתא, ותחלת אוכלא - לא מבעיא לי, דאפילו בשבת שרי. **כי קמבעיא לי - סוף אוכלא, ופצוחי עינא, מאי? - אמר ליה: אסור.**

לשון הש"ע

אין חילוק בין ראשון לשני אלא לענין מת, וכן לכחול את העין, **הגה:** או שאר חולי שאין בו סכנה (ר"ן פרק אין צדין) ואף על פי שאסור בראשון אלא על ידי א"י אם אין בו סכנה, בשני מותר אפילו ע"י ישראל, חוץ מיו"ט שני של ראש השנה דשני ימים קדושה אחת אריכתא הן. **הגה:** ודוקא שבות דרבנן דומיא דמכחל עינא, אבל אב מלאכה אסור לישראל לעשותו אפילו ביו"ט שני (ר"ן פרק אין צדין והמגיד פ' ראשון).

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ו. עין משפט א (עמ' 33)

עין משפט י – אורח חיים שכח, יז

נושא ההלכה: צרכי חולה שאין בו סכנה

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר ליה רב אשי לאמימר, מאי דעתיך - דאמר עולא בריה דרב עילאי: כל צרכי חולה עושין על ידי נכרי בשבת, ואמר רב המנונא: כל דבר שאין בו סכנה - אומר לנכרי ועושה. הני מילי - היכא דלא מסייע בהדיה, אבל מר - קא מסייע בהדיה, דקא עמיץ ופתח! - אמר ליה: איכא רב זביד דקאי כותך, ושניי ליה: מסייע אין בו ממש.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

רפואה לחולה שאין בו סכנה בשבות ע"י ישראל

רא"ש – ספק דשמא לא הותר אלא ע"י נכרי דהוי שבות שאין בו מעשה, משא"כ ע"י ישראל שיש בו מעשה חמיר טפי.

רשב"א בתשובה, טור בדעת הרמב"ם – מותר, אפילו אין סכנת איבר.

ר"ן – יש בו סכנת איבר – מותר ע"י ישראל.
אין בו סכנת איבר – אסור ע"י שראל.

רב המגיד בדעת הרמב"ם – חולי כל הגוף – מותר ע"י שראל.
חולי איבר אחד – אסור ע"י ישראל.

ב"י בדעת הרמב"ם – יש בו עיקר מלאכה שנסמך עליה (וכגון כוחל או שחיקת סממנים) – אסור ואפילו יש בו חולי כל הגוף או סכנת איבר.
אין בו עיקר מלאכה – מותר, אפילו אין בו חולי כל הגוף או סכנת איבר.

רמב"ן, רשב"א – אין בו סכנת איבר – ע"י שבות בשינוי.
יש בו סכנת איבר – ע"י שבות כדרכו.

לשון הש"ע

חולה שנפל מחמת חליו למשכב **(מה)** ואין בו סכנה, **הגה:** או שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו שאז אע"פ שהולך כנפל למשכב דמי [113] (המגיד פ"ב), **(מו)** אומרים לא"י **(מז)** לעשות לו רפואה [114]

◆ הלכה למעשה ◆

[113] חולה שאין בו סכנה נחשב מי שנפל למשכב מחמת מחלה, ואין במחלה זו סכנת נפשות, או מי שיש לו מיחוש שמצטער עד שחלה כל גופו, מאותו מיחוש. וכן כל מי שמתהלך כבריא אבל עלול להסתכן או

אבל אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא, **(מח)** אפילו יש בו סכנת **(מט)** אבר [115], ולחלל עליו ישראל [116] **(נ)** באיסור דרבנן בידים, יש מתירים **(נא)** אפילו אין בו סכנת **(נב)** אבר, ויש אומרים שאם יש בו סכנת אבר עושין **(נג)** ואם אין בו סכנת אבר אין עושין, ויש אומרים שאם אין בו סכנת אבר **(נד)** עושין בשינוי, ואם יש בו סכנת אבר עושין בלא שינוי [117], ויש אומרים אפי' יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שהוא **(נה)** נסמך למלאכה דאורייתא, ודברים **(נו)** שאין בהם סמך מלאכה עושין אפילו אין בו סכנת אבר, ודברי **(נז)** הסברא השלישית נראין. **הגה: (נח)** מותר לומר לא"י לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכול, דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי (ר' ירוחם נ"י"ב ח"ט ורמב"ן ורשב"א). וכל שאסור לעשות ע"י ישראל, אפי' ע"י החולה בעצמו אסור, אבל כשעושה לו הא"י **(נט)** מותר לחולה **(ס)** לסייעו קצת, דמסייע **(סא)** אין בו ממש. (ב"י גמ' ביצה דף כ"ב).

משנה ברורה

(מה) ואין בו סכנה - ר"ל סכנת מות ובין יש בו סכנת אבר או לא:

(מו) אומרים וכו' - ודוקא כשצריך להרפואה בשבת עצמו הא כשא"צ לה בשבת ימתין עד מו"ש אבל כשיש סכנה אסור להמתין [פמ"ג]:

(מז) לעשות לו רפואה - אפילו במלאכה דאורייתא וה"ה שאר צרכיו כגון לאפות ולבשל וכיוצא באלו אם צריך לכך:

(מח) אפילו וכו' - דלא הותר לישראל לעבור על איסור דאורייתא כ"ז שאין נוגע לפ"נ ממש:

ליפול למשכב אם לא יקבל בעוד מועד את הטיפול הדרוש, כגון חולי קצרת, או הסובלים ממחלת לב שאינה מסוכנת, או חולים במחלת הנפילה (כשאין נשקפת להם סכנה), וכן יולדת מיום השמיני ללידה עד סוף שלושים יום מהלידה, וכן תינוק **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' ק)**.

[114] אם יש צורך לחלל את השבת עבור חולה שאין בו סכנה, מותר לעשות לו כל צרכיו על ידי גוי, אפילו אם הגוי עושה מלאכות האסורות מן התורה. ובלבד שיהיה חולה שנפל למשכב ולא הסובל ממיחוש בעלמא. ולכן אם צריך להכין תרופה לחולה, מותר לומר לגוי בשבת שיכין את התרופה אם צריך לאותם דברים בשבת עצמה, וכן אם יש צורך להכין לחולה תה חם, וכדומה, מותר לצוות לגוי שיכין תה עבור החולה. וכן אם יש צורך לבשל ולאפות לחולה, עושים כן על ידי גוי. ואין הבדל בין אם יש שם סכנת אבר או אם אין שם סכנת אבר, שבכל אופן התירו על ידי גוי, ואף שאמירה לגוי שבות, במקום חולי לא אסרו. אבל ישראל לא יחלל את השבת לצורך חולה שאין בו סכנה במלאכות דאורייתא **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' קא)**.

[115] חולה שאין בו סכנה, ויש בו סכנת אבר, אם הרופא אומר שעל ידי סכנת אבר זו יכול לבוא לידי סכנה כללית, שומעין לו לחלל עליו שבת אפילו במלאכות דאורייתא. וכיום דעת הרופאים שכמעט אין לך סכנת איבר בודד שלא יהא כרוך בה גם סכנה לכל הגוף, כתוצאה מאלח-דם וכדומה, ואפילו למרן השלחן ערוך שסובר שאין לחלל שבת באיסור דאורייתא על סכנת אבר, יודה להקל בזמן הזה, כי רופאי זמנינו אומרים שאין לך סכנת אבר שאין בה משום סכנה כללית לכל גופו, על ידי זיהום והרעלה. וספק נפשות להקל. ולכן כל שיש לחוש שהשארת האבר הפגוע בלי טיפול תגרום להתפשטות המחלה בכל הגוף, מותר לחלל שבת כדי לטפל באבר הפגוע. ולכן אבר שנקטע, כגון יד שנקטעה מן הזרוע, מותר לעשות ניתוח בשבת לחבר את היד, שכיון שבלאו הכי צריכים הרופאים לחלל שבת כדי למנוע סכנת זיהום וכיו"ב, לכן דינו כחולה שיש בו סכנה, שחייבים להצילו מסכנה באותו טיפול, וכדרך שרגילים לעשות לו בחול, ואף על פי שעל ידי כך מרבים יותר במלאכות, מכל מקום כל מה שהרופא עושה נחשב כפיקוח נפש **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' ק)**.

אם החולה (שאין בו סכנה) צריך לאיזו תרופה, ויש צורך לנהוג ברכב כדי להביא תרופה זו, הדבר פשוט שאסור לישראל לנסוע לצורך זה, שהרי אין סכנה בדבר. אבל מותר לומר לגוי שיסע להביא את התרופה. ואם אין צורך כל כך בתרופה בשבת, יש להמנע מלומר לגוי שיסע להביאה בשבת **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' קב)**.

[116] חולה שנפל למשכב, ואין בו סכנה, מותר לעשות בשבילו כל רפואה שאינה כרוכה במלאכה, אף על ידי ישראל **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' צב)**.

[117] חולה שאין בו סכנה, אסור לישראל לחלל עליו את השבת במלאכות האסורות מן התורה. אבל מלאכות האסורות מדרבנן, אם יש בו סכנת אבר מותר לעשותם בשבילו אפילו בלא שינוי. ויש אומרים שחולה שיש בו סכנת אבר, מחללים עליו את השבת. אבל דעת רש"י והרמב"ן והרשב"א ועוד, שאין מחללים את השבת אלא במקום פיקוח נפש. וכן פסק מרן השו"ע (סימן שכח סעיף יז). ובזמנינו שחוששים בכל סכנת אבר להתפתחות סכנה בכל הגוף, יש להתיר לחלל שבת על ידי ישראל אף על סכנת אבר **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' פג)**.

חולה שאין בו סכנה שמותר לעשות בשבילו מלאכות האסורות בשבת מדרבנן, אין הבדל אם יש בו סכנת עין או סכנת שאר איברים, שגם בסכנת איבוד הראייה אין לעשות אלא מלאכות האסורות מדרבנן **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' צ)**.

(מט) אבר - עיין לעיל בס״ו וס״ט דיש אברים שנוגע לפ״נ וה״ה כיוצא בזה בשאר האברים אם הרופא אומר שאם לא ירפאו האבר יוכל לבוא לפק״נ הרי הוא כשאר חולי שיש בו סכנה:

(נ) באיסור דרבנן - היינו כל השבותים ואפילו בלא שינוי ומטעם דס״ל דבמקום חולי לא גזרו:

(נא) אפילו וכו׳ - דאם יש בו סכנה אפילו רק לאבר אחד לכל הדעות [לבד מדעה אחרונה ע״ש] מותר לישראל לחלל עליו בכל השבותים לרפואתו ואפילו אינו חולה כלל בכל הגוף. כתב בח״א כל דבר שמותר לעשות ע״י ישראל בחולי שאין בו סכנה אפילו יכול לעשות ע״י א״י מותר:

(נב) אבר - ואדלעיל בריש הסעיף קאי שהוא חולה שנפל למשכב או שמצטער הרבה וחלה מזה כל גופו אבל אם בכל גופו אינו חולה כלל רק שהוא חולה באחד מאבריו וגם באותו האבר אין סכנה לכו״ע לא שרי לחלל כ״א ע״י א״י וגם דוקא בדבר שהוא משום שבות בעלמא דאז ע״י א״י נעשה שבות דשבות ושרי במקצת חולה וכדלעיל בסימן ש״ז ס״ה:

(נג) ואם אין בו וכו׳ - אף דהוא חולה הכולל כל הגוף ס״ל דאסור לעשות ע״י ישראל ולדעה זו השניה אפילו בשינוי אסור לעשות בעצמו אם לא היכי דא״א לעשות ע״י א״י מודו לדעה השלישית דמותר ע״י ישראל בשינוי:

(נד) עושין בשינוי - היינו האיסור דרבנן וא״צ לחפש אחר א״י:

(נה) נסמך למלאכה דאורייתא - כגון לכחול עין [בסוף החולי שאין בו סכנה וכדלעיל בס״ט] שהוא ככותב:

(נו) שאין בהם וכו׳ - כגון הני שמבוארין בסמ״ג ע״ש:

(נז) הסברא השלישית - היינו שמותר לעשות אפילו כל השבותים ורק ע״י שינוי אם הוא חולי כל הגוף ואין בו סכנת אבר ואם יש בו סכנת אבר אין צריך שינוי כלל וכ״פ הט״ז ומג״א וכ״כ הגר״א שדעה זו עיקר שהיא דעת רוב הפוסקים:

(נח) מותר - ואם אין התינוק רוצה לאכול כ״א ע״י אמו מותר לאם להאכילו אפילו חלבו א״י ובשלו אע״ג דמטלטלת מוקצה ועיין בפמ״ג דמצדד קצת דבעי שינוי. כתב בח״א צריך ליזהר שלא ליתן המאכל בעצמו לקדרה דאחד נותן מים ואחד שופת את הקדרה הראשון פטור אבל אסור:

(נט) מותר לחולה - לאו דוקא חולה וה״ה אחר אלא דאורחא דמלתא נקט:

(ס) לסייעו קצת - היינו היכא שבלא״ה נמי מתעבדא אלא שמסייע מעט כגון א״י שכוחל את העין וישראל סוגר ופותח את העין שיכנס בו הכחול אבל אם אינו יכול לעשות בלתי ישראל אסור ומשמע דאפילו במלאכה דאורייתא מסייע אין בו ממש [מ״א]:

(סא) אין בו ממש - עיין בט״ז במה שכתב בזה ועיין לעיל במ״ב סקי״א שהרבה אחרונים חולקים על זה:

הלכות דף כב:

עין משפט א – אורח חיים שלז, ב

נושא ההלכה: כיבוד הבית בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. אף הוא אמר שלשה דברים להקל: **מכבדין בית המטות**, ומניחין את המוגמר ביום טוב, ועושין גדי מקולס בלילי פסחים. וחכמים אוסרין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לכבד את הבית בקרקע מרוצף / שאינו מרוצף

רי״ף, רמב״ן, רשב״א, בה״ג, ר״ן – מותר, אפילו באינו מרוצף.

* **ר״ן** – ומשום טלטול מוקצה שמזיז עפר ממקומו אין איסור, דטלטול מן הצד ע״י דבר אחר משום כבוד יו״ט התירוהו.
רשב״א – התירוהו משום גרף של רעי.
ראב״ד – התירו דוקא שאין מוקצה וגם כשנתכבד כבר מערב שבת שאין בו גומות.

תרומה, מרדכי, ר׳ ירוחם, סמ״ג, סמ״ק, רא״ש, תוספות – אסור לכבד הבית אפילו במרוצף, או משום שיווי גומות שבין הרובדין, או גזירה מרוצף אטו אינו מרוצף.

אגור – במכבדת – אסור.
בבגד או מטלית – מותר.

* **ב״י** – ולא ידעתי מנא ליה לחלק בכך שהרי מזיז עפר ממקומו וגם משוה גומות בבגד כמו במכבדת.

רש״י, רמב״ם, רב המגיד, ב״י – מרוצף – מותר.
אינו מרוצף – אסור, משום שיווי גומות.

לשון הש״ע

אסור **(ו)** לכבד הבית, **(ז)** אלא אם כן הקרקע מרוצף. ויש מתירין **(ח)** אפי׳ אינו מרוצף [118].
הגה: ויש מחמירין **(ט)** אפי׳ במרוצף (טור בשם ר״י, ומרדכי ריש פרק כל הכלים, ור׳ ירוחם חי״ג וסמ״ג וסה״ת), וכן נוהגין ואין לשנות. מיהו, **(י)** ע״י עכו״ם מותר (רבינו ירוחם חי״ג), וכן ע״י בגד או מטלית או כנף אווז **(יא)** הקלים **(יב)** ואינו משוה גומת (אגור). ואסור **(יג)** לכבד הבגדים ע״י מכבדות העשויים מקסמים, **(יד)** שלא ישתברו קסמיהם (הגהות אלפסי פרק הזורק).

◆ הלכה למעשה ◆

[118] הספרדים ההולכים בעקבות הוראות מרן השלחן ערוך מותר להם לכבד בית מרוצף בשבת במטאטא כדרכם בחול. ואפי׳ במטאטא העשוי מענפי אילן יבשים שאינם נכפפים, ובודאי נשבר מהם בעת הטיטוי, אפשר להקל. אבל בקרקע שאינה מרוצפת אין להקל אלא על- ידי גוי. ולדעת הרמ״א יש להחמיר שלא לטאטאות את הבית אפילו במרוצף. אבל על ידי גוי יש להקל בכל ענין, בין בבית מרוצף ובין בבית שאינו מרוצף. ויש אומרים שגם לאשכנזים יש להקל לטאטאות את הבית במטאטא מברשת שאינו עשוי מקש, אף על - ידי ישראל, ואין לחוש שמא יבואו לטאטאות בית שאינו מרוצף ואז ישוו גומות, דכיון שבזמן הזה כל הבתים שבעיר הם מרוצפים אין לגזור בית מרוצף אטו בית שאינו מרוצף. וכן עיקר **(ילקו״י שבת כרך ה עמ׳ סב)**.
אין שוטפין את הקרקע במים בשבת, אפילו בקרקע מרוצפת. ומכל מקום כשיש לכלוך על הרצפה, מותר לשפוך על מקום הלכלוך מעט מים מכלי, ולנגב המים במגב (מקל- גומי) **(ילקו״י שבת כרך ה עמ׳ סה)**.

משנה ברורה

(ו) לכבד הבית - דמזיז עפר ממקומו גם משוה הגומות בכיבודו שמתמלאין הגומות שבבית מהעפר והוי בנין ואע"ג דאינו מתכוין לאשויי גומות אפ"ה אסור דפסיק רישא הוא ויש אומרים דחיישינן שמא מתוך טרדתו לכבד וליפות הקרקע ישכח וישוה הגומות במתכוין:
(ז) אלא א"כ מרוצף - בין באבנים ובין בקרשים:
(ח) אפילו אינו מרוצף - דס"ל דגם בזה אינו ודאי שישוה גומות ולא גרע מריבוץ דשרי בס"א וגם למזיז עפר ממקומו ג"כ לא חייש שכשאדם מכבד את הבית אינו מכבד אלא עפר תיחוח ובזה ליכא משום חופר גומא:
(ט) אפילו במרוצף - בין באבנים ובין בקרשים דס"ל דבאין מרוצף הוי פ"ר וגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף ועיין בבאור הלכה:
(י) ע"י א"י מותר - היינו אפילו בשאינו מרוצף דהא הוא אינו מתכוין רק לכבד הבית ואף דהוא פ"ר לענין הגומות מותר ע"י א"י דבאמירה לא"י לא קפדינן כולי האי כמ"ש בסימן רנ"ג ס"ה בהג"ה ע"ש במ"ב:
(יא) הקלים וכו' - ר"ל דכיון שהם קלים אינו נוטל בהם רק האבק שלמעלה ולא אתי לאשויי גומות כ"כ בד"מ ומוכח מזה שאם רוצה לכבד בהם היטב את כל העפרוריות הנמצאות בארץ שאסור:
(יב) ואינו וכו' - וע"כ מותר אפילו אינו מרוצף. ואפילו יש בבית קליפי אגוזים וכיוצא בהם מדברים האסורים בטלטול אפ"ה מותר לכבד דהו"ל לדידיה כגרף של רעי [אחרונים]. כתב בספר כלכלת שבת דה"ה במה שקורין בארש"ט הרכים דינו ג"כ ככנף אווז ועיין בבאור הלכה דאין כדאי להקל בזה אלא במרוצף:
(יג) לכבד הבגדים - היינו אפילו באופן שמצד הכיבוד בעצמם אין בהם איסור כגון בבגד ישן שאין מקפיד עליו וכדומה וכמבואר לעיל בסימן ש"ב ס"א בהג"ה ולפ"ז ה"ה שאסור בהם לכבד את השלחן אע"פ שכיבוד השלחן מותר מצד עצמו (כמבואר בש"ס):
(יד) שלא ישתברו קיסמיהם - ולפ"ז ה"ה שאסור לכבד הבית [אפילו במרוצף למאן דשרי] במכבדות העשויות מענפי אילן יבשים שאינם נכפפים דבודאי נשברים כשמכבדין בהם וטעם כ"ז דהוי כמו סותר כלי ואף שמקלקל פטור מ"מ אסור לכתחלה [אחרונים]:

עין משפט א – אורח חיים תעו, א

נושא ההלכה: אכילת צלי בלילי פסחים

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. אף הוא אמר שלשה דברים להקל: מכבדין בית המטות, ומניחין את המוגמר ביום טוב, **ועושין גדי מקולס בלילי פסחים**. וחכמים אוסרין.

עושין גדי מקולס. תניא, רבי יוסי אומר: תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולס בלילי פסחים. שלחו ליה: אלמלא תודוס אתה גוזרנו עליך נדוי, שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ. קדשים סלקא דעתך? - אלא אימא: כעין קדשים.

לשון הש"ע

מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים, אוכלים. מקום שנהגו **(א)** שלא לאכול, אין אוכלין גזירה שמא יאמרו: בשר פסח הוא. ובכל מקום אסור לאכול **(ב)** שה צלוי **(ג)** כולו כאחד בלילה זה, מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ, **(ד)** ואם היה מחותך או שחסר ממנו אבר **(ה)** או שלק בו אבר והוא מחובר, הרי זה מותר במקום שנהגו [119]. **הגה:** ולא יאכל ולא ישתה הרבה יותר מדאי, שלא יאכל האפיקומן על **(ו)** אכילה גסה או ישתכר **(ז)** וישן מיד (מהרי"ל).

◆ הלכה למעשה ◆

[119] מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים, אוכלים, מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלים, גזירה שמא יאמרו בשר פסח הוא, ונראה כאוכל קדשים בחוץ. ובמקומות הללו נהגו שלא לאכול צלי בליל פסח. ומכל מקום גם במקומות שנהגו שלא לאכול צלי בליל פסח, ביום אין איסור, שאין ה"יום" בכלל האיסור **(יחו"ד ח"ג סי' כז, חזו"ע פסח עמ' קעה)**.
וכל זה בסתם בשר, אבל הזרוע שנהגו לצלותו ולהניחו בקערה של הסדר, בכל מקום אסור לאכלו בליל פסח. אפילו במקום שנהגו לאכול צלי, כיון שצלי זה נעשה זכר לקרבן פסח, ובזה יש לחוש יותר שנראה כאוכל קדשים בחוץ. וכל שכן גדי מקולס שאסור לאכול בליל פסח בכל מקום. אולם למחרת ביום טוב, מותר לאכול גם הזרוע שהונח בקערה של ליל הסדר. שלא חששו אלא בליל פסח שהוא זמן אכילת קרבן פסח, מה שאין כן ביום חג הפסח. וכל זה כשבשר הזרוע צלוי, אבל אם הוא מבושל, ורוצים לאוכלו בתוך הסעודה בליל פסח, מבלי להזכיר עליו שם פסח, יש להתיר **(חזו"ע פסח עמ' קג, יחו"ד ח"ג סי כז, הליכו"ע ח"א עמ' רצח)**.

משנה ברורה

(א) שלא לאכול וכו' - ובאלו ארצות אין נוהגין לאכול צלי בשני הלילות ואפילו צלי קדר [פי' שנצלה בקדירה בלא מים ושום משקה אלא מתבשל במוהל היוצא ממנו] אע"פ שאינו דומה לצליית הפסח שהפסח שנצלה בקדירה פסול אפ"ה יש לאוסרו מפני מראית העין שלא יטעו להתיר גם צלי אש ואפילו אם בישלו מתחלה במים ואח"כ עשאו צלי קדר יש לאסור מטעם זה ומיהו לצורך חולה קצת יש להקל בזה ואם היה צלוי ואח"כ בשלו מותר לכל:

(ב) שה - בין שה כשבים או שה עזים:

(ג) כולו כאחד כאחד - דהיינו ראשו על כרעיו ועל קרבו כמו בפסח:

(ד) ואם היה מחותך או שחסר וכו' - ר"ל שצלה אותו כשהוא מחותך או אפילו כשהוא מחובר אלא שנחתך ממנו אבר אחד קודם הצליה ובשעת צליה הניחו אצלו וצלאו ביחד:

(ה) או שלק וכו' והוא מחובר - ר"ל ואח"כ צלהו כולו כאחד הואיל ואינו דומה לצליית הפסח הרי זה מותר בכל זה:

(ו) אכילה גסה - דהיינו שאינו מתאוה כלל לאכול שאז אינו עושה מצוה מן המובחר שאף שאפיקומן הוא זכר לפסח והפסח נאכל על השובע דהיינו שהוא שבע כבר ולכן אוכלין האפיקומן אחר גמר הסעודה כמו שיתבאר בסימן תע"ז מ"מ צריך שיהא לו קצת תאוה לאכול ואם לאו אין זה מן המובחר ואם שבע כ"כ עד שנפשו קצה באכילה מרוב שובע אף שדוחק עצמו לאכול אינו יוצא ידי חובתו כלל במצוה זו שאכילה גסה כזו אינה נקראת אכילה כלל. כתבו הפוסקים אל יהיה אכילת אפיקומן עליו לטורח דעי"ז אין מתקיים המצוה מן המובחר:

עין משפט א,ב,ג – אורח חיים תקיא, ד

נושא ההלכה: עשיית מוגמר (פיזור מיני בשמים על הגחלים) ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

גמרא. אמר רב אסי: מחלוקת לגמר, אבל להריח - דברי הכל מותר. מיתיבי: אין מכבדין בית המטות ביום טוב, ושל בית רבן גמליאל מכבדין. אמר רבי אליעזר בר צדוק: פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל, ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב, אלא מכבדין אותן מערב יום טוב, ופורסין עליהם סדינין. למחר, כשאורחים נכנסין - מסלקין את הסדינין. ונמצא הבית מתכבד מאליו. אמרו לו: אם כן - אף בשבת מותר לעשות כן. ואין מניחין את המוגמר ביום טוב, ושל בית רבן גמליאל מניחין. אמר רבי אליעזר בר צדוק: פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל, ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב, אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב, ופוקקין נקביהן מערב יום טוב. למחר, כשאורחים נכנסין - פותחין את נקביהן, ונמצא הבית מתגמר מאליו. אמרו לו: אם כן - אף בשבת מותר לעשות כן! אלא, אי אתמר הכי אתמר: אמר רב אסי: מחלוקת להריח, אבל לגמר - אסור. - איבעיא להו: מהו לעשן? רב ירמיה בר אבא אמר רב: אסור, ושמואל אמר: מותר. רב הונא אמר אסור, מפני שמכבה. אמר ליה רב נחמן: ונימא מר מפני שמבעיר! - אמר ליה: תחלתו מכבה וסופו מבעיר. אמר רב יהודה: על גבי גחלת - אסור, על גבי חרס - מותר. ורבה אמר: על גבי חרס נמי אסור, משום דקא מוליד ריחא. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: סחופי כסא אשיראי ביומא טבא - אסור. מאי טעמא - משום דקמוליד ריחא. - ומאי שנא ממוללו ומריח בו, וקוטמו ומריח בו? - התם - ריחא מיהא איתא, ואוסופי הוא דקא מוסיף ריחא. הכא - אולודי הוא דקמוליד ריחא. רבא אמר: על גבי גחלת נמי מותר, מידי דהוה אבשרא אגומרי.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם הותר לעשן פירות

רש"י – מפני אוכל נפש הותרו מלאכת כיבוי והבערה ואולודי ריחא.

רי"ף – אין זה צורך אוכל נפש ממש, ומ"מ הותר דכיבוי והבערה אין כאן וגם מוליד ריח אינו מכוין.

באיזה עישון מדובר

רי"ף, רמב"ם – לאו דוקא שהעישון מתירם לאכילה, אלא אף אם היו ראויים לאכילה והעישון רק משביחם ומתקנם יותר, מותר.

גדי מקולס (דהיינו שצלאו כולו כאחד) אסור לאוכלו בליל פסח בכל מקום. אבל עגל מקולס, מותר לאוכלו בליל פסח, במקומות שנוהגים לאכול צלי בליל פסח. אבל במקום שנהגו שלא לאכול צלי בליל פסח, אסור אפילו בשר עגל ובשר עוף. וכל דבר שטעון שחיטה, אסור לאוכלו צלי בליל פסח **(חזו"ע פסח עמ' קג)**.

אם שכח לצלות הזרוע בערב פסח, מותר לצלותו בליל פסח, לפי המנהג שנהגו להקל לאכול צלי ביום טוב של פסח בסעודת היום, שהרי צולה הוא לצורך יום טוב **(הליכו"ע ח"א עמ' רצט)**.

לשון הש"ע

אין עושין **(כא)** מוגמר, דהיינו לפזר מיני בשמים **(כב)** על הגחלים, בין להריח ובין **(כג)** לגמר הבית או הכלים, אבל אם עושה כדי ליתן ריח טוב בפירות **(כד)** למתקן לאכילה, מותר אפילו אם מפזרן על גבי גחלת **(כה)** של עץ [120]. **הגה: (כו)** ואסור לסחוף כוס מבושם על הבגדים, **(כז)** משום דמוליד בהן **(כח)** ריחא, (המגיד פ"א והגהות אשירי ספ"ב דביצה).

משנה ברורה

(כא) מוגמר - דהוא דבר שאינו שוה לכל נפש אלא למעונגים ולא הותר ביום טוב ולענין שתיית טיטו"ן ביום טוב עיין בבה"ל:

(כב) על הגחלים - בגחלים של עץ אפילו אם הובערו לצורך אוכל נפש דיש בזה משום מכבה [הגחלים בתחלת נתינתן] ומבעיר שמבעיר הבשמים וכ"ש אם הבעיר הגחלים בשביל זה ואף בגחלת של חרס [פי' חרס שניסק לצלות עליו בשר] משמע בש"ס דאסור:

(כג) לגמר הבית - דוקא כשעושה זה ביום טוב אבל מותר ליקח מעיו"ט כלי של ברזל מלא נקבים ומעשנין אותה בבשמים ופוקקין הנקבים ולמחר פותחין הנקבים ונמצא הבית מתגמר מאליו ושרי לעשות כן אפילו בשבת [גמרא]:

(כד) למתקן לאכילה - ואפילו טובים כך אלא שרוצה למתקן יותר שרי:

(כה) של עץ - אף דיש בזה משום מכבה ומבעיר כנ"ל שרי דדבר זה שוה לכל נפש הוא דאף עניים מתאוין למתק אכילתן אלא שאינו מצוי להם ואף דבחרדל בסימן תק"י אסור בכה"ג התם משום דאפשר מבע"י שכן דרכו. ודע דיש מן הפוסקים שסוברין דדוקא אם הגחלים הובערו מכבר לצורך או"נ לקדרה וכה"ג אבל אסור להבעיר עצים לכתחלה כדי לפזר מיני בשמים תחת הפירות ע"ג גחלתן:

(כו) ואסור וכו' על הבגדים - ואפילו בגד שמריח כבר אין ליתן עליו כדי שיריח יותר ומ"מ אתרוג שהיה מונח מעיו"ט על הבגד ונטלו ממנו מותר להחזירו דאינו מריח יותר בשביל כך:

(כז) משום דמוליד וכו' - ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה:

(כח) ריחא - וה"ה דאסור ליתן ביו"ט דבר המריח לתוך המים כדי שיריחו:

הלכה למעשה

[120] מוגמר אסור ביום טוב, והיינו לפזר אבקת בשמים על גבי גחלים להריח, או לגמר כלים, וכיוצא בזה. והטעם לאיסור זה, מפני שבעת שמפזר הבשמים על הגחלים הוא מכבה אותן ולבסוף מבעירן, ומכיון שאין זו הנאה השוה "לכל" נפש, כי אם לעשירים המפונקים בלבד אסור. אבל אם עושה כדי לתת ריח טוב בפירות למתקם לאכילה מותר, ואפילו אם הם טובים וראויים לאכילה בלא זה אלא שעל ידי כך ממתקם יותר מותר, שאין דין מוליד ריחא באוכלים. ומטעם זה מותר גם כן לתת מי ורדים בכוס מים או יין ושאר משקים. וכן מותר לשפוך טפות מי ורדים וכדומה לתוך טבק הרחה, שלענין זה נחשב כאוכל, ואין מוליד ריחא באוכלים. אבל אסור לשפוך מי ורדים ושאר מיני בשמים על מטפחת כיס וכדומה, שהרי הוא מוליד ריחא. ומכל מקום מותר לתת ריח טוב בידים ובפנים, שאין זה דבר המתקיים, שזיעת האדם מעבירתו מעל בשרו **(יבי"א ח"י סי' נד אות יח, חזו"ע יו"ט עמ' מא, ילקו"י מועדים עמ' תפג)**.

הלכות
דף כג

הלכות דף כג.

עין משפט ג – אורח חיים תקיט, ה

נושא ההלכה: לעשות ביו"ט קמטים שעושות הנשים בבתי זרועותיהן

לשון מקור ההלכה בגמ'

קטורא שרי. אמר ליה אמימר: מאי קטורא? **אי קטורא בידי - מעשה אומן הוא**, ואי לעשן - אסור, דהא קא מכבה. אמר ליה רב אשי: לעולם לעשן, מידי דהוה אבשרא אגומרי.

לשון הש"ע

קמטים שעושים הנשים **(יג)** בבתי זרועותיהן ובבתי שוקיהן, אסור לעשותן בי"ט משום תיקון מנא.

משנה ברורה

(יג) בבתי זרועותיהן וכו' - וה"ה דאסור לעשות קמטים בענק שבצואר שקורין קאלנע"ר בעצים המיוחדים לכך. ואפי' בחה"מ אסור לעשות כל זה כמבואר לקמן בסימן תקמ"א ס"ג:

עין משפט ג – אורח חיים תקמא, ג

נושא ההלכה: מעשה אומן

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

(ו) מותר למעך בגדי פשתן **(ז)** בידים אחר הכיבוס, כדי ללבנן ולרככן, אבל אין עושין **(ח)** קשרי בתי ידים, מפני שהוא מעשה אומן (ומותר להחליק הבגדים **(ט)** עם הזכוכית כדרכן הואיל והוא לצורך המועד) (סמ"ק ורבינו ירוחם).

משנה ברורה

(ו) מותר למעך בגדי פשתן וכו' - עיין סימן ש"ב ס"ה דשם לענין שבת אסור לעשות כן בבגדי פשתן ואפילו בחלוק אם מתכוין כדי ללבנו אסור והכא מותר אפילו במתכוין ללבנו ודוקא כשצריך לו במועד:

(ז) בידים וכו' - לפי מה שכתב לקמיה בהג"ה האי בידים לאו דוקא דה"ה דמותר לגלגל אותם ע"י כלי כנהוג:

(ח) קשרי - היינו לקמט שקורין קרונצלי"ן בל"א ודוקא כשהקמטין אינם מתפשטין כשלובשן דכיון דהקמטים חזקים כ"כ הו"ל מעשה אומן ואסור אפילו לצורך המועד. ולפ"ז אסור לקמט הענק שקורין קאלנע"ר בעצים המיוחדין לכך דע"ז נשאר מקומט אף כשלובשו:

(ט) עם הזכוכית - היינו עם אבן עגולה של זכוכית ומשמע דלא חשיב זה כ"א מעשה הדיוט ובח"א העתיק דמותר להחליקן בכלי כדרכן משמע דס"ל דזכוכית ל"ד דה"ה שאר כלים הרגיל להחליק בהן ולפ"ז מותר להחליק גם בכלי ברזל חלק שנוהגין חייטים להחליק דהכל מעשה הדיוט הוא ומותר לצורך המועד:

עין משפט ד – אורח חיים תקכג, א

נושא ההלכה: קירוד וקרצוף בהמה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים: פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה, **ומקרדין את הבהמה ביום טוב**, ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן. רבי **יהודה אומר: אין מקרדין את הבהמה ביום טוב, מפני שעושה חבורה, אבל מקרצפין. וחכמים אומרים: אין מקרדין, אף לא מקרצפין.**

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מהו קירוד וקירצוף

רב המגיד – קירוד – שיני מגרדת קטנים שעושים חבורה.
קירצוף – שיני מגרדת גדולים.

רמב"ם, ערוך – קירוד – הסרת זבובים קטנים הנדבקים בבהמה בחוזק.
קירצוף – הסרת זבובים גדולים שאינם נדבקים כ"כ בחוזק ואין עושים חבורה בהפרדתם מהבהמה.

לשון הש"ע

(א) מסירים זבובים הנתלים בבהמה, אף ע"פ **(ב)** שהן עושין חבורה.

משנה ברורה

(א) מסירים זבובים וכו' - ר"ל ביד או במגרדת של עץ שאינו מוכרח שיתלש שער ע"ז משא"כ בשל ברזל וכדלקמיה:
(ב) שהן עושין חבורה - ר"ל שלפעמים נעשה חבורה ע"ז כיון שהוא אינו מתכוין לזה:

עין משפט ה – אורח חיים תקד, א

נושא ההלכה: דיכת תבלין ומלח ביו"ט

לשון הש"ע

דכין את התבלין כדרכן, שאם ידוך אותם מבע"י יפיג טעמן, אבל מלח אינו נידוך בי"ט אלא א"כ הטה המכתש או שידוך בקערה וכיוצא בה, כדי שישנה, שאם שחק המלח מעי"ט לא יפיג טעמו. ואין שוחקין את הפלפלין ולא את החרדל בריחים שלהם, משום דהוי כעובדין דחול, (אלא) דך אותם במדוכה ככל התבלין. **הגה:** ומיהו נוהגין לשנות קצת בדיכת תבלין, (הגהות מיימוני פ"ג בשם סמ"ג), וכן ראוי להורות.

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף יד. עין משפט ב,ג,ד (עמ' 97)

הלכות דף כג:

עין משפט ד – אורח חיים שלז, א

נושא ההלכה: דבר שאינו מתכוין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ומקרדין את הבהמה ביום טוב. תנו רבנן: איזהו קרוד ואיזהו קרצוף? קרוד - קטנים ועושין חבורה, קרצוף - גדולים, ואין עושין חבורה. ושלש מחלוקות בדבר: רבי יהודה סבר: דבר שאינו מתכוין - אסור. מיהו, קרוד - קטנים ועושין חבורה, קרצוף - גדולים, ואין עושין חבורה, ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד. ורבנן סברי נמי כרבי יהודה דבר שאינו מתכוין אסור, וגזרינן קרצוף אטו קרוד. ורבי אלעזר בן עזריה סבר לה **כרבי שמעון, דאמר: דבר שאינו מתכוין מותר**, ובין קרוד ובין קרצוף שרי. אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל, ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה: **הלכה כרבי שמעון**, שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו.

לשון הש״ע

(א) דבר שאין מתכוין, מותר, והוא שלא יהא **(ב)** פסיק רישיה. **(ג)** הלכך גורר אדם מטה, כסא וספסל, **(ד)** בין גדולים בין קטנים, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ [121]. ומותר **(ה)** לרבץ הבית, כיון שאינו מתכוין להשוות גומות אלא שלא יעלה האבק.

משנה ברורה

(א) דבר שאין מתכוין - זה לשון הרמב״ם דברים המותרין לעשותן בשבת ובשעת עשייתן אפשר שתעשה בגללן מלאכה אחרת ואפשר שלא תעשה אם לא נתכוין לאותה מלאכה מותר וכן כונת המחבר:

(ב) פסיק רישא - פי׳ שבודאי תעשה מלאכה האחרת:

(ג) הלכך - פי׳ כיון דדבר שאין מתכוין מותר הלכך גורר דאע״ג דבגרירתו מצוי שיעשו חריצים בקרקע ואיכא בזה משום חשש חופר דהוא תולדה דחורש אפ״ה לאו פסיק רישא הוא אפילו בקרקע שאינה מרוצפת דאפשר שפיר שלא תחרוץ בקרקע:

(ד) בין גדולים - דמיטרח ליה לישאם על כתפו ובין קטנים דיכול ליקחם על כתפו אפ״ה מותר לו לגררם על הארץ. כתב המג״א דגדולים ביותר אסור לגרור על הארץ דפסיק רישא הוא דבודאי יעשה חריץ ואפילו מרוצף בקרקע של שיש אסור לגרור דגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף:

(ה) לרבץ - להזות מים על קרקע הבית כדי שלא יעלה האבק דאע״ג דבהרבצה כמה פעמים מתמלאים הגומות בעפר ובאבק אפ״ה מותר כיון דאינו מתכוין וגם לאו פסיק רישא הוא ואפילו בקרקע שאינה מרוצפת מותר [גמרא]:

הלכה למעשה

[121] מה שאמרו גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, הוא הדין במטה כסא וספסל גדולים, ואף על פי שעל פי רוב יעשה חריץ, מכל מקום כל שאין הדבר ודאי שיעשה חריץ, מותר **(ילקו״י שבת כרך ה עמ׳ נו)**.
מותר לצאת בשבת לרשות הרבים, במקום שיש עירוב כדת, עם עגלת תינוק בדרך עפר או חול, ומותר אף להפנות את העגלה לצדדים. ואין בזה איסור משום עשיית חריץ. ואפילו עגלת תאומים שהיא כבדה יותר, מותר. ובלבד שיהיה שם עירוב כדת. ואף אם יש שם עירוב רבים מבני עדות המזרח נוהגים שלא לסמוך על העירוב לכתחלה, ולכן גם לגבי העגלה ראוי להחמיר. ורק אם הדבר קשה לאשתו לילך עם העגלה ברחוב, שאז רשאי שלא להחמיר בדבר. ואם אפשר יטלטלו העגלה על ידי שניהם, באופן שהדבר אפשרי מבחינת האשה **(ילקו״י שבת כרך ה עמ׳ נה)**.

עין משפט ה – אורח חיים תצז, א

נושא ההלכה: צידת דגים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. **אין צדין דגים מן הביברים ביום טוב**, ואין נותנין לפניהם מזונות, אבל צדין חיה ועוף מן הביברין ונותנין לפניהם מזונות.

לשון הש"ע

אין צדין דגים **(א)** מן הביברים [122]. **הגה: (ב)** אפילו במקום שאינם מחוסרים צידה, לפי שהביבר רחב הרבה והדגים נשמטים אילך ואילך (המגיד פ"ב).

משנה ברורה

(א) מן הביברים - היינו בריכות של מים מוקפים מד' רוחות. ובמן הנהר לא איצטריך ליה לאשמועינן דבודאי אסור דכולהו איתנהו ביה צידה גמורה דאסור כקצירה וטחינה ושארי מלאכות וכדלעיל סימן תצ"ה ס"ב וגם מוקצה:

(ב) אפילו במקום שאינם מחוסרים צידה - ר"ל שהיה הביבר קטן שא"צ לומר הבא מצודה ונצודנו ובחיה ועוף כה"ג חשיב אין מחוסר צידה כדלקמן בס"ז גבי דגים הואיל והם מכוסים מן העין והביבר רחב לעולם הם נשמטים לחורין ולסדקין ולכן לא חשיבי כניצודים הואיל ויש עכ"פ טורח לתפסם וכתב המ"א דאם המים צלולים ורואה הדגים מותר אם אין מחוסר צידה שהביבר קטן ויש מאחרונים שסוברין דעכ"פ מטעם מוקצה אסור לצודן:

עין משפט ו – אורח חיים תצז, ב

נושא ההלכה: נתינת משקים ומזון לפני בעלי חיים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. אין צדין דגים מן הביברים ביום טוב, **ואין נותנין לפניהם מזונות**, אבל צדין חיה ועוף מן הביברין ונותנין לפניהם מזונות.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם אסור ליתן מזונות לדגים

רש"י (ביצה) – משום דאפשר להם בלא מזונות שאוכלים משרשי עשבים וגדול אוכל קטן.

ר"ן, רש"י (שבת) – כיון שמוקצים הם אסור לטרוח בשבילם.

תוספות – גזירה שמא יצודם.

רמב"ם, ב"י – שמא יבוא ליקח מהם ונמצא מטלטל מוקצה.

דגים בביבר קטן שמותר לצודם אם מותר ליתן לפניהם מזונות

רש"י (שבת), רמב"ם, טור פירוש ב' בב"י – מותר, כיון שאינם מחוסרים צידה ודעתו עליהם אינם מוקצים.

ראב"ד, רשב"א, טור פירוש א' בב"י – אסור, לפי שהם מכוסים מן העין.

רש"י (ביצה), טור פירוש ג' בב"י – אסור משום דאפשר להם בלא מזונות.

לשון הש"ע

(ד) דגים ועופות וחיה שהם מוקצה, **(ה)** אין משקים אותן ביו"ט ואין נותנים לפניהם מזונות **(ו)** שמא יבא ליקח מהם [123]. וכל מה שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מוקצה, אסור לטלטלו.

◆ הלכה למעשה ◆

[122] אין צדים דגים מבריכות המים כשהם מחוסרים צידה **(חזו"ע יו"ט עמ' כב הל' ו)**.

משנה ברורה

(ד) דגים ועופות וכו' שהם מוקצה - מדתלה הטעם במוקצה משמע דה"ה בהמה כגון בהמה מדברית המבואר לקמן בסימן תצ"ח ס"ג או כגון אווז ותרנגולת העומדת לגדל ביצים אף דלא שייך בהן צידה כיון דהם מוקצה אסור להשקותן וליתן לפניהם מזונות שמא יבוא לאכול מהן ביו"ט אבל לקמן בסעיף ז' סתם המחבר כדעת הפוסקים דתלוי הדבר בצידה דכל שאין מחוסרין צידה מותר ליתן לפניהם מזונות וכתב הפר"ח דכן נוהגין העולם וכן הוא העיקר עי"ש:

(ה) אין משקין וכו' ואין נותנין לפניהם - כתבו האחרונים דוקא לפניהם ממש אסור ליתן אבל אם נותן ברחוק קצת מהם והם באים ואוכלים לית לן בה כיון דעושה הכירא מדכר ולא אתי ליקח מהם:

(ו) שמא יבוא ליקח מהם - לאכלם ובבהמה טמאה דלא שייך זה מותר לכו"ע:

---

[123] דגים שמחוסרים צידה שהם מוקצים, אין נותנים לפניהם מזונות, סמוך להם ממש, שמא יבא ליקח מהם ביום טוב, וכל מה שאסור לאכול אותו, אסור לטלטלו ביום טוב. ומכל מקום מה שנוהגים כיום לקנות דגים מערב יום טוב ולהניחם בכלי מלא מים, מותר לתת לפניהם מזונות. וכן המחזיקים אקווריום בביתם שבתוכו דגי נוי מותר לתת להם מזונות ביום טוב, כיון שאין להם מזונות ממקום אחר. וכן תרנגולות המטילות שנמצאות בלול מותר לתת לפניהן מזונות **(חזו"ע יו"ט עמ' כב הל' ו)**.

הלכות
דף כד

הלכות דף כד.

עין משפט א,ב - אורח חיים שטז, א

נושא ההלכה: צידת עופות וחיות

לשון מקור ההלכה בגמ׳

גמרא. ורמינהו: ביברין של חיה ושל עופות - אין צדין מהם ביום טוב, ואין נותנין לפניהם מזונות. קשיא חיה אחיה, קשיא עופות אעופות! - בשלמא חיה אחיה לא קשיא, הא - רבי יהודה, הא - רבנן. דתנן רבי יהודה אומר: הצד צפור למגדל וצבי לבית - חייב. לבית הוא דמחייב, אבל לביברין - לא. וחכמים אומרים: צפור למגדל, וצבי לגנה ולחצר ולביברין. אלא עופות אעופות קשיא! וכי תימא: הא נמי לא קשיא, הא - בביבר מקורה, הא - בביבר שאינו מקורה. והא בית, דכביבר מקורה דמי, ובין לרבי יהודה ובין לרבנן צפור למגדל - אין, לבית - לא! - אמר רבה בר רב הונא: הכא בצפור דרור עסקינן, שאינה מקבלת מרות. דתנא דבי רבי ישמעאל: למה נקרא שמה צפור דרור - שדרה בבית כבשדה.

לשון הש״ע

(א) הצד צפור דרור **(ב)** למגדל שהוא ניצוד בו, **(ג)** ושאר צפרים, וצבי, לבית או לביבר **(ד)** שהם נצודים בו, חייב, ואם אינו נצוד בו, **(ה)** פטור אבל אסור.

משנה ברורה

(א) הצד וכו׳ - היינו שפתח שער המגדול ועשה תחבולות עד שנכנס הצפור לתוכו וסגר עליו אפילו לא תפסו עדיין בידו חייב כי בסגרו המגדול נגמרה הצידה אבל במה שהכניסו לבית אפילו הבית קטן וגם חלונותיו סתומין עדיין אינו נצוד שטבעו של הצפור דרור שאינו מקבל מרות ודר בבית כבשדה שנשמט מזוית לזוית ואינם יכולים לתפסו ולכן אינו נקרא צידה מדאורייתא:

(ב) למגדל - של עץ ונעשה ככלוב גדול וביבר מקרי קרפיפות המוקפים לגדלם שם:

(ג) ושאר צפרים וצבי וכו׳ - לצדדין קתני דבצפרים וכן בשאר עופות אינו חייב עד שיהיה הביבר והבית מקורה וגם חלונותיו סתומין שהוא יכול לברוח דרך שם ובצבי ושאר חיות חייב אפילו אינו מקורה וגם חלונותיו פתוחין:

(ד) שהם נצודים - לאפוקי אם הבית והביבר גדול שאין יכולין לתפסו בשחיה אחת היינו בריצה אחת אלא צריך להנפש קודם שיגיענו לא מקרי צידה דאורייתא אף שהוא מקורה וממילא הצודהו שם בבית או בביבר חייב ועיין לקמן במ״ב ס״ק נ״ח. השולה דג מן הים לתוך ספל של מים חייב דהוי צידה אבל אם עקרו והבריחו לתוך בריכת מים לא הוי צידה שגם שם נשמט לחורין ולסדקין ועיין לקמן במ״ב סקל״ג. הצד ארי אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה שלו שהוא נאסר בה:

(ה) פטור אבל אסור - על כל הסעיף קאי וע״כ צפור דרור שנכנס לבית דרך הפתח או החלון אע״ג שאינו ניצוד שם מ״מ אסור לסגור הפתח והחלון. ובזמן הקור שיש צער צינה או צער אחר כתב הח״א דמותר לנעול אם אין כונתו רק להציל מן הקור ואינו רוצה כלל בצידת הצפור כיון דאין בו צידה דאורייתא אע״ג דהוי פסיק רישיה בדרבנן אבל בשאר חיה ועוף דשייך בו צידה דאורייתא בבית אסור אע״ג שאינו מכוין כלל דהוי פסיק רישיה:

עין משפט ה – אורח חיים שטז, יב

נושא ההלכה: צידת עופות וחיות

לשון מקור ההלכה בגמ׳

זה הכלל כל המחוסר צידה וכו׳. היכי דמי מחוסר צידה? - אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: כל שאומר הבא מצודה ונצודנו. אמר ליה אביי: והא אווזין ותרנגולין, שאומרים הבא מצודה ונצודנו, ותניא: הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות - פטור! אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: הללו באין לכלובן לערב, והללו אין באין לכלובן לערב. והרי יוני שובך ויוני עלייה, דבאין לכלובן לערב. ותניא: הצד יוני שובך ויוני עלייה, וצפרים שקננו בטפיחין בבירות - חייב! אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך, והללו באין לכלובן לערב ואין מזונותן עליך. רב מרי אמר: הני עבידי לרבויי והני לא עבידי לרבויי. - כולהו נמי עבידי לרבויי! - לכלובן קאמרינן דעבידי לרבויי.

לשון הש״ע

(נב) חיה ועוף שברשותו **(נג)** מותר **(נד)** לצודן, והוא שלא ימרודו, אבל אם הם מורדים, אסור לתפסם אפילו בחצר, אם החצר **(נה)** גדול **(נו)** שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכים מצודה. **הגה:** וי״א **(נז)** דאסור **(נח)** לצוד חיה ועוף שברשותו ואם צדן, פטור, (הגהות אלפסי). **(נט)** אבל פרה וסוס, **(ס)** וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו, אם צדן חייב חטאת, וכן עיקר (המגיד פ״י). חתול, **(סא)** דינה כשאר חיה ואסור לתפשה בשבת. (הגהות אלפסי).

משנה ברורה

(נב) חיה ועוף שברשותו - כולל כל מיני בע״ח שהרגילן בבית ונעשו בני תרבות:
(נג) מותר וכו׳ - היינו אפילו בחוץ והטעם כיון שהם בני תרבות והורגלו בבית וממילא יחזרו לביתם בערב ונוח לתפסן לכן אף כשיצאו מן הבית הרי הן כניצודין ועומדין ולא שייך בהם צידה:
(נד) לצודן - ובלבד שלא יטלם בידו שכל בע״ח הם מוקצים אלא רודף אותם עד שיכנסו למקום צר ונועל בפניהם:
(נה) גדול - אבל אם החצר קטן דבלא״ה אין צריכין להם מצודה אפילו איסור דרבנן ליכא:
(נו) שאם וכו׳ - היינו שעכשיו שנתגדלו בין אנשים אין צריכין להם מצודה כי יבואו מעצמן לביתם לערב ומ״מ כיון שמרדו ואין נוח לתפסם והחצר גדול מחזי כעין צידה ואסור על כל פנים מדרבנן:
(נז) דאסור - היינו כשהם בחוץ או בפנים בבית גדול שיש בו שיעור צידה דהיינו שלא יכול להשיג בשחיה אחת וכנ״ל בריש הסימן ופסקו האחרונים כהי״א הזה. ואם יצאו העופות לחוץ וחושש שלא יגנבו אותן אף דאסור לתפסן בעצמו בידים מ״מ אם תינוקות קטנים צדין אותם א״צ למחות בידן גם דמותר לומר לא״י שיצוד אותן דהוי שבות דשבות כ״כ הח״א וכתב עוד דמותר לעמוד בפני העוף שלא יברח כדי שממילא יחזור לבית גם הביא המ״א בשם האגודה דמותר לדחות העוף מאחריו שיכנס לבית אם הבית גדול שאין יכול להשיגו שם בשחיה אחת דאין כאן צידה גמורה ובח״א כתב דאם דרכו של אותו העוף שאין נשמט מן היד כמו שיש מן התרנגולות שתיכף היא יושבת כשרוצין לתפסה ואין צריך לרדוף אחריה דבהו אין איסור צידה כלל לכו״ע אם הורגלה כבר בבית ומותר להכניסה ע״י דחיה או לרדפה אף לבית קטן או לכלוב שלה וכן יש להקל:
(נח) לצוד - ולפ״ז יש ליזהר שלא להכניס העופות בשבת מן הבית [כשהוא גדול ומחוסר צידה שם] למקום הכלוב שלהם ששם המקום צר ומקרי צידה גמורה. ואם הוא מתכוין להכניסם לכלוב רק כדי שלא יעשו היזיקות בבית אפשר שיש להקל ועיין בביאור הלכה. ואם היו עופות חדשים שלא הורגלו בבית יש בזה איסור בכל גוונא ואפילו אם נכנסו בעצמן לכלוב אסור לנעול הדלת של הכלוב בפניהם:
(נט) אבל פרה וסוס וכו׳ - פירוש דבפרה וסוס שהם מיני בהמות לא שייך צידה כלל אפילו מדרבנן אפילו קנה אותם מחדש ועדיין לא הורגלו לבוא לביתו כי אין עשויין להשמט מתחת ידי אדם ומותר לתפוס אותן ולסגור אותן במקום צר ובשאר חיה ועוף שברשותו שעשויין להשמט מידי אדם אף שאין צריכין מצודה לתפסן כי יבואו מעצמן לביתן לערב מ״מ יש בו איסור צידה דרבנן וכל זה בשלא מרדו אבל מרדו אפילו פרה וסוס חייב חטאת עבור צידתן אפילו נתגדלו מתחלה בביתו וזהו שכתב וכ״ש שאר חיה ועוף וכו׳ והוא שמרדו הפרה והסוס לגמרי וברחו מרשותו עד שצריך לבקש מצודה או איזה תחבולות לתפסו וגם אינן באים לערב לביתו:
(ס) וכ״ש וכו׳ שמרדו - מיירי ג״כ שמרדו וברחו ואינן חוזרין לביתו בערב אלא לנין בשדה כאווזא ובר אווזא שלנין על המים וקשה לתפסן בלי מצודה ותחבולה וגם המחבר מודה דבזה חייב חטאת הצודה אותן. וכתבו האחרונים דמזה נלמוד דה״ה אם קנה אווזין ותרנגולין מחדש ועדיין אינן רגילין כלל בביתו ואם יצאו לא יחזרו עוד לבית אלא תנקר באשפה הצדן חייב. ואם יצאו מן הבית אסור לצודן אפילו ע״י א״י [ח״א] ונראה דאם הבית גדול דלא מטא ליה בחד שחיה מותר על ידי א״י להכניסן בתוכו אם חושש שיבוא לידי פסידא ואם תינוקות קטנים רודפין אותם להחזירן לתוך הבית הזה גם כן אין מוחין בידן ועיין בבה״ל:
(סא) דינה כשאר חיה - ר״ל דאין דינה כבהמה אלא כחיה ועוף ויש בה כל פרטי דיני איסור צידה כמו בהם וכנ״ל:

עין משפט ה,ו – אורח חיים תצז, ג

נושא ההלכה: ספק צידה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב - לא יטול מהן ביום טוב, אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב. ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל, ואמר: מותרין הן, אלא שאין רצוני לקבל הימנו.

גמרא. מעשה לסתור? - חסורי מחסרא והכי קתני: ספק מוכן - אסור, ורבן גמליאל מתיר. ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל, ואמר: מותרין הן, אלא שאין רצוני לקבל הימנו.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ספק מוכן צידה / מוקצה ונולד

רב המגיד, ר"ן – אפילו דבר האסור משום מוקצה ונולד ספקו להחמיר משום דבר שיש לו מתירין, או שרצו חכמים להחמיר.

רשב"א – דוקא צידה שאסורה מדאורייתא ספקו להחמיר אבל מוקצה ונולד שאיסורו מדרבנן, ספקו להקל.

* **ב"י** – וצ"ע דספק נולד ביו"ט אסור, וסתמא אמרו ספק מוכן אסור.

לשון הש"ע

אפילו **(ז)** ספק צידה אסור, כגון מצודות חיה דגים ועופות שהיו פרושות מערב יו"ט ולמחר מוציא בהם, **(ח)** אסורים אלא אם כן ידוע שניצודו מבעוד יום. **(ט)** ואם מצא המצודות מקולקלות מבערב יו"ט, בידוע שמערב יו"ט ניצודו.

משנה ברורה

(ז) ספק צידה - ואע"ג דלכמה פוסקים עיקר צידה ביו"ט אינה מן התורה וכמו שסתם ג"כ המחבר בסימן תצ"ה ס"ב מ"מ החמירו כאן אפילו בספיקא משום דהוא דבר שיש לו מתירין שהרי אפשר לו לאוכלם אחר יו"ט ובדבר שיש לו מתירין החמירו חכמים אפילו בספק דרבנן:
(ח) אסורים - ואפילו בטלטול מיהו לערב מותר באכילה ואפילו בודאי ניצוד היום ולא בעינן בכדי שעושה כיון דלא ניצוד בידי אדם רק ממילא והסכימו הפוסקים דלאו דוקא ספק צידה אלא ה"ה כל ספק מוקצה וכ"ש ספק נולד דמחמרינן בהו כשל תורה ובספק אם בא מחוץ לתחום יש דעות בפוסקים ויתבאר לקמן בסי' תצ"ח ס"ג וד':
(ט) ואם מצא המצודות מקולקלות - כלומר שהמצודות פרוסות באורך רב וכשחיה נופלת בראשו א' מתוך שמתפרקת ומתנתקת לצאת מתקלקלות כולן וראשן השני ג"כ ניתק ממקום שנתקע וע"כ אף שבמקום זה לא ראה שום דבר ניצוד מ"מ סימן הוא שניצוד חיה או עוף בראש השני:

הלכות דף כד:

עין משפט ב – אורח חיים תקטו, א

נושא ההלכה: נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רב פפא: הלכתא: נכרי שהביא דורון לישראל ביום טוב, אם יש מאותו המין במחובר - אסור, ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו. ואם אין מאותו המין במחובר, תוך התחום - מותר, חוץ לתחום - אסור. והבא בשביל ישראל זה - מותר לישראל אחר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם דאם הביא הנכרי דורון לישראל ביו"ט ויש מאותו המין במחובר אסורים לערב בכדי שיעשו

רש"י – שלא יהנה ממלאכת יו"ט.

* **רא"ש** - ואע"פ שישראל שבישל בשבת מותר למוצ"ש וא"צ בכדי שיעשו, במילתא דלא שכיחא לא גזרו חכמים.

ר"ת – גזירה שמא יאמר הישראל לגוי להביא ביו"ט בכדי שיהיה מוכן לו לערב.

אם מותר במוצאי יו"ט ראשון או דוקא ביו"ט שני

רש"י – מותר ממ"נ אם הלילה חול הרי המתין בכדי שעשה, ואם קודש נמצא שנלקט בחוץ.

ר"ת – צריך להמתין עד מוצאי יו"ט שני, גזירה שמא יאמר לגוי ביו"ט ראשון ע"מ שיהיה מוכן לו ביו"ט שני.

מהו שיעור בכדי שיעשו

רש"י – שיעור זמן עשיית מלאכה.

ר"ח, רמב"ם, בה"ג, רשב"א, רא"ש בדעת ר"ת, מגיד משנה, ב"י – בכדי שילך למקום שצד או תלש ויחזור, מלבד זמן שעור עשיית מלאכה, דאל"ה עדיין יש לחוש שמא יאמר לו ביו"ט ע"מ שיהיה מוכן לו לערב.

רא"ש – שיעור שיביא מאותו המין הנמצא סמוך לעיר, וא"צ ממקום שהביא הגוי.

ישראל אחר שלא הובא בשבילו אם צריך להמתין בכדי שיעשו

רש"י – צריך, בכדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט.

ר"ת – אינו צריך, דלא שייך גזירה שמא יאמר לצורך אחר, דאין אדם חוטא לא לו.

סמ"ק – צריך בכדי שיעשו את המלאכה, וא"צ ג"כ את זמן ההבאה וכמו למי שהובא בשבילו.

ב' ימים טובים שחלו בחמישי ושישי והובא ביו"ט ראשון

בעל העיטור – אסור עד מוצ"ש בכדי שיעשו, גזירה שמא יאמר לגוי להביא לצורך שבת.

רבי יחיאל מפריש – בשבת מותר לאוכלו, שלא החמירו כולי האי.

לשון הש"ע

אינו יהודי שהביא **(א)** דורון לישראל בי"ט, **(ב)** אם יש ממינו במחובר או שמחוסר צידה, **(ג)** אסור אף למי שלא הובא בשבילו **(ד)** לאכלו בו ביום, **(ה)** ואפי' עבר ונתן לפיו ולעסו אסור לבלעו, (ר"ש בפירוש המשנה פ"ח מ"ב דתרומות), **(ו)** ואפילו לטלטלן, אסור. ולערב, מותרים **(ז)**

בכדי שיעשו [124]. **(ח)** ובשני ימים טובים של גליות, אם הובא ביום ראשון מותר מיד בליל יו"ט שני בכדי שיעשו. **הגה: (ט)** ויש מחמירין לאסרו **(י)** עד מוצאי יו"ט שני, **((יא)** טור בשם ר"ח ורש"י וסמ"ג), ונוהגין להחמיר אם אינו צורך יו"ט **(יב)** לצורך אורחים ובכה"ג, דאז נוהגין להקל לאחרים שלא הובא **(יג)** בשבילן, (תה"ד סימן ע"ח). **(יד)** וכן אם הובא ביום טוב שני, צריך להמתין במוצאי יום טוב בכדי שיעשו, **(טו)** אבל בשני ימים של ר"ה **(טז)** או בי"ט הסמוך לשבת, בין מלפניו בין מלאחריו, אם הובא בראשון צריך להמתין **(יז)** עד מוצאי יו"ט ושבת **(יח)** בכדי שיעשו, **(יט)** ושיעור כדי שיעשו היינו **(כ)** כדי שילך האינו יהודי **(כא)** למקום שליקט ויגמור המלאכה ויחזור לכאן, ואם נסתפק לו מהיכן הביאן, **(כב)** שיעורן כדי שיבואו מחוץ לתחום [125].

משנה ברורה

(א) דורון לישראל - וה"ה בהביא למכור בעיר שרוב ישראל דרים בה דמן הסתם למכור לישראל הביאו וכן בקצץ להעכו"ם מעות להביא לו פירות או דגים מעיו"ט והביאן ביו"ט בכולהו אסור ולא אמרינן בעכו"ם אדעתיה דנפשיה עביד כדי להרויח או להשליך פעולתו כיון דעכ"פ עושה מלאכתו כדי שיהנה הישראל ביו"ט ועיין בה"ל:

(ב) אם יש ממינו במחובר וכו' - דמחמרינן מספיקא אולי תלשן או צדן ביו"ט על דעת להביאן לישראל ויש שסוברין דלהכי אין תולין דנתלשו וניצודו מבערב דאין דרך רוב אנשים לתלוש מבערב לצורך מחר אלא ביומן אם לא דניכר בהן דכמישי כמו בס"ג:

(ג) אסור וכו' - כדין כל מלאכה האסורה שעשה הנכרי בשביל ישראל דאסור לכל ישראל עד לערב בכדי שיעשו ובו ביום בלא"ה אסור בזה דבמחובר ומחוסר צידה יש בו משום מוקצה לכו"ע מדלא לקטן מאתמול מסתמא אקצינהו מדעתיה כגרוגרות וצמוקין שלא נתייבשו לגמרי [וגם בפירות שקלין לתלוש ואדם מתאוה להן יש בו משום גזירה שמא יעלה ויתלוש כמו פירות הנושרין] ואפילו לקטן וצדן העכו"ם לעצמו שייך טעם זה אלא דמטעם זה אינו אסור אלא ביומו אבל לערב היה מותר מיד כמבואר בס"ב:

(ד) לאכלו - וה"ה להנות בו כגון הדס שנקצץ אסור להריח בו וכן שאר הנאות:

(ה) ואפילו עבר ונתן וכו' - וה"ה אם בשוגג נתן לתוך פיו ומשמע מסתימת הפוסקים דאפילו אם כבר בירך ע"ז אסור לבלוע דמוקצה הוא כשאר אכילת איסור:

(ו) ואפילו לטלטלן - דמוקצה הוא וכנ"ל וגם דכיון דאסור באכילה ממילא אסור נמי בטלטול דומיא דטבל [ולא דמי לנבילה דאסורה באכילה ושריא בטלטול התם חזייה לכלבים אבל הכא לאו דעתיה להשליכה לכלבים וגם דנבילה אין איסורה מחמת איסור היום] ומטעם זה אפילו לערב שהוא תחלת יום אחר כיון שאסור באכילה עד כדי שיעשה ממילא נמי אסור בטלטול ועיין בסוף ס"ד בהג"ה ובמש"כ שם במ"ב:

(ז) בכדי שיעשו - כדי שלא יהנה ממלאכה שנעשית בשביל ישראל ביו"ט וכיון שממתין שיעור כדי שיהנה בחול שוב אינו נהנה ממלאכת יו"ט:

(ח) ובשני י"ט של גליות - דמעיקרא מיירי בארץ ישראל שהוא רק יום אחד או בחו"ל ונעשה המלאכה ביו"ט ב' דממתין עד לערב שהוא חול וכאן הוסיף אף בשני י"ט של גליות שלערב יום ראשון יו"ט הוא אפ"ה א"צ להמתין לערב יו"ט ראשון אף למי שהובא בשבילו רק כדי שיעשו אז דממ"נ יום אחד חול הוא דאם יום הראשון קודש הלא עכשיו חול ודי בכדי שיעשו ואם הראשון חול הלא נעשית המלאכה בהיתר וא"צ לשהות כלל:

הלכה למעשה

[124] גוי שהביא לישראל פירות או ירקות, שאפשר להסתפק בהם שמא נתלשו ביום טוב מן המחובר, אסור לאוכלם עד למוצאי יום טוב, בכדי שיעשו, כדי שלא יהנה ממלאכת גוי שנעשית לצורך ישראל ביום טוב. וביום טוב הסמוך לשבת אסורים עד למוצאי שבת בכדי שיעשו **(חזו"ע יו"ט עמ' לב, ילקו"י מועדים עמ' תפז)**.
עכו"ם שהביא לישראל ביום טוב דבר שיש במינו במחובר, או מחוסר צידה, שיש לחשוש שמא תלשם ביום טוב, וטעה הישראל ובירך עליו כדי לאוכלו, אף על פי שהוא מוקצה יש לו לטעום מעט מהפרי, כדי שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה, שמאחר והמאכל מצד עצמו אינו אסור, אלא השעה גורמת לכך, מותר לו לטעום למנוע מעצמו איסור חמור של ברכה לבטלה. ואם היה בתוך הסעודה שאין כאן ברכה, וטעה הישראל ונתנו לתוך פיו ולעסו, אסור לו לבולעו **(יבי"א ח"ב סי' ה סק"ג חיו"ד, ילקו"י מועדים עמ' תפח)**.

[125] אם הביא הנכרי דורון מדברים שאין במינם במחובר לקרקע, אלא שהובאו מחוץ לתחום, אסורים באכילה למי שהובאו בשבילו ולכל בני ביתו, ומותרים בטלטול. ולערב מותרים גם למי שהובאו בשבילו בכדי שיעשו. אבל לאחרים מותר להם אפילו לאוכלם ביום טוב, שכיון שאיסור תחומין מדרבנן, לא החמירו חכמים לאוסרם לאחרים. ואם הזמין אורחים ליום טוב, כיון שהם סמוכים על שלחנו, הרי הם נחשבים כבני ביתו לאותו יום טוב. (כמ"ש בעירובין (מ.) מאן דלא אכל סבר כל דאתי לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתי). ואם נזדמנו לו במקרה, אף על פי שלא יאכלו אצלו ממה שהביא הנכרי מחוץ לתחום, מכל מקום מותר להם ליטול ולאכול בביתם, שהרי הבא לישראל זה מותר לישראל אחר, ואם הוא ספק שמא באו מחוץ לתחום או לא, אם הוא נכרי השרוי בעיר והדורון מצוי בעיר מותר, ואם לאו אסור. ובעיר שרובה נכרים מן הסתם כל המביא לצורך הרוב הביא ומותר באכילה אפילו ביו"ט **(חזו"ע יו"ט עמ' פה - פו)**.

(ט) ויש מחמירין - דס"ל דעיקר האיסור הוא דאי שרית ליה שמא יאמר להעכו"ם לעשות ולכן אף ביו"ט שני אסור עד לערב בשעה הראויה לעשייה דאל"ה אכתי יש לגזור שיאמר לעכו"ם לעשות ביום ראשון כדי להכין ליו"ט שני [מפני שיודע דאם יאמר לו לעכו"ם ביו"ט שני גופא יהא אסור ליהנות בו ביום עד לערב בכדי שיעשו] אכן י"א דיש קולא ג"כ לדעה זו דלדידהו אינו אסור כל יום ב' אלא לאותו ישראל שהובא בשבילו אבל לשאר ישראל מותר מיד בערב יום ראשון וא"צ להמתין אף בכדי שיעשו:

(י) עד מוצאי יו"ט שני - והיינו ג"כ בכדי שיעשה:

(יא) טור בשם ר"ת ורש"י - ט"ס דרש"י הוא עיקר דעה ראשונה וצ"ל והרא"ש [כ"כ בד"מ הארוך]:

(יב) לצורך אורחים וכו' שלא הובא וכו' - פי' הוא דהטעם כיון שלא הובא בשבילן, והיינו דלצורך אורחים שהוא מצוה סומכין על המקילין לדעה זו לאחרים ביו"ט שני אחר בכדי שיעשה אבל בלא"ה אין להקל אף לאחרים דהפוסקים אין מחלקין בזה. ודע דמה דמחשבינן אורחים כאחרים יש מפרשים דהיינו דוקא כשהזמינן אחר שהביאו הדורון דאז לאו אדעתיה דידהו הביאו דאלו אורחים שהזמינן מקודם י"ל דחשיבא כבני ביתו ואסור ועוד כתבו האחרונים להקל לאורחים מעיר אחרת אף אם הזמינן מקודם ואף הוא בעצמו אוכל עמהן מפני כבודם שזהו בכלל מצות הכנסת אורחים וסמכינן בזה אדעה ראשונה דמתיר ביו"ט שני של גליות אחר בכדי שיעשו וקודם כדי שיעשו אין להקל בכל גווני אף לאחרים:

(יג) בשבילן - ואם קצץ עם העכו"ם מערב יו"ט שיביאו לו בזמן היתר והם הביאו לו ביו"ט ראשון יש להקל ביו"ט שני לאחר כדי שיעשה אף לאותו ישראל בעצמו שהובא בשבילו. כתב הט"ז דכשיש לו דוחק גדול וצורך באכילה יש לסמוך לגמרי על דעה ראשונה להתיר אף לאותו ישראל עצמו שהובא בשבילו ביום א' אחר שיעור כדי שיעשה בתחילת ליל ב':

(יד) וכן אם הובא ביו"ט שני וכו' - ובזה אין חילוק לכו"ע בין הוא לאחרים כיון שהובא ביום זה אכן אם הביא בתחלת הלילה דאין פנאי לצוד היום ובע"כ ניצודו ביום ראשון יש לו דין הביא ביו"ט ראשון וכן אם הביא העכו"ם בתחלת ליל ראשון יש לו דין ניצוד מעיו"ט ואם הביא מתוך התחום שרי:

(טו) אבל בשני י"ט של ר"ה - דלא שייך בהו ממ"נ דקדושה אחת היא וכיומא אריכתא דמי:

(טז) או ביו"ט הסמוך לשבת וכו' - כגון שהיה יו"ט ביום ע"ש והביאן ביו"ט או שהיה ביום א' והביאן בשבת שלפני יו"ט:

(יז) עד מוי"ט ושבת - שיעור זה צריך להמתין אף אם נלקטו או ניצודו מאליהן דאף דשתי קדושות הן מ"מ אסור מזה לזה משום הכנה דאין יו"ט מכין לשבת ולא שבת מכינה ליו"ט [והיינו כיון דביום זה אסור לאוכלו נראה כאלו מכין רק לחבירו] וכדלעיל בסימן תקי"ג ס"ה גבי ביצה אכן בזה במו"ש מותר מיד ולא היו צריכין להמתין אחר מו"ש ויו"ט בכדי שיעשו:

(יח) בכדי שיעשו - שאם לא ימתין ויאכל מיד הרי נהנה ממלאכת יו"ט דאם לא היה מביא לו ביו"ט לא היה יכול ליהנות מהן בהיתר אא"כ היה מביא לו במו"ש וכן ביו"ט שחל להיות אחר השבת כדי שלא יהנה ממלאכת שבת:

(יט) ושיעור כדי שיעשו וכו' - אכל הסעיף קאי המחבר:

(כ) כדי שילך - ואם הביאן עכו"ם ע"י רכיבה בסוס א"צ להמתין אלא בכדי רכיבה לשם [אחרונים]:

(כא) למקום שליקט - היינו אם יודע מאיזה מקום ליקט הן רחוק או קרוב משערינן בו:

(כב) שיעורן וכו' - ר"ל בין לחומרא דהיינו אם ספק שמא בתוך התחום או חוץ לתחום צריך להמתין עד כדי שיביאו מחוץ לתחום וכן לקולא כגון אם ידוע לו שבודאי מחוץ לתחום אלא שאינו ידוע אם בסמוך לתחום או רחוק הרבה אין להחמיר להמתין אלא בכדי שיעור מחוץ לתחום:

הלכות
דף כה

הלכות דף כה.

עין משפט א – אורח חיים תצז, ה

נושא ההלכה: הסוכר אמת המים מערב יו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבה בר רב הונא אמר רב: הסוכר אמת המים מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בה דגים - מותרין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם יש חלוק בין ביבר לאמת המים

רב המגיד – אין חילוק.

ראב"ד, רשב"א – אמת המים – מותר לצוד, משום שחשיב כניצודים.
ביבר – אסור לצוד *.

* **ב"י** – ביבר לפי שהוא רחב והדגים נשמטים לכאן ולכאן, משא"כ באמת המים שאינה רחבה חשיב כניצודים.

לשון הש"ע

אם סכר אמת המים **(יב)** בכניסה וביציאה מערב יו"ט, **(יג)** מותר ליקח ממנה דגים ביו"ט דהוה ליה ניצודין ועומדין (מאחר שאמת המים **(יד)** היא צרה ואינן יכולים להשמט) (המגיד פ"א) [126].

משנה ברורה

(יב) בכניסה וביציאה - כדי שלא יכנסו חדשים ושלא יצאו הישנים:
(יג) מותר ליקח וכו' - ומוקצה אין כאן דמעשה הסכירה חשוב כמו שהזמין דגים ידועים. ואם מותר לו לברור כפי מה שצריך ולהחזיר השאר למים תלוי בזה אם בשעה שסכר חשב שאפשר שיצטרך ביו"ט לכל הדגים שימצא בהאמה א"כ הרי הוכנו כל הדגים ושפיר יכול להעלות כמו שירצה ולברור הגדולים המשובחים ולהחזיר השאר למים אבל אם בשעה שסתם אמת המים היה יודע בודאי שלא יצטרך ביו"ט רק איזה דגים א"כ הרי לא הוכנו כלום וכשבורר ומניח הקטן אגלאי מלתא דהאי לא הוכן א"כ טלטלם שלא לצורך כדלקמן סעיף יו"ד ולכן לא יברור ויניח השאר אלא צריך ליקח ולאכול כל מה שיעלה בידו בין טוב ובין רע ולא יחזיר מה שלא ייטב לו:
(יד) היא צרה - עיין בב"ח וש"א שכתבו דאם היא רחבה יותר מן ו' טפחים אסור ולענין ארכה מקילין הרבה אחרונים אפילו אם ארוכה כמה כיון שאינה רחבה בקל יש לתפוס הדגים. ואפילו באופן המותר ג"כ יש מחמירין שלא לצודן במצודה כדרך שעושין בחול אלא ביד ויש לחוש לסברא זו לכתחלה ולאו דוקא אמת המים אלא ה"ה אם הכניס דגים לתיבה מלאה נקבים והעמידה במים נמי שייכי כל הני דיני ויש מי שאומר דדוקא בביבר ובאמת המים שעכ"פ הדגים הם בקרקע מקום חיותם מה שא"כ כשהם מונחים בכלי לא שייך בהו כלל צידה ואפילו צריך להביא מצודה שרי וע"כ נראה שאין להחמיר בתיבה ליטול ביד אפילו אם רחבה התיבה יותר מן ו' טפחים הרבה. כתבו האחרונים דאם הכניס דגים מבע"י לבאר וצריך לצוד אותם ע"י כלי דוקא אסור לצודם ביו"ט ומ"מ אם הם בבור עמוק א"צ לירד למטה כדי לתופסן בידו אלא עומד למעלה ותופסן על ידי כלי:

◆ הלכה למעשה ◆

[126] ואם הניחם מערב יום טוב במקום שאינם מחוסרים צידה, כגון אמת המים, וסכר את אמת המים בכניסה וביציאה, מותר ליקח ממנה דגים ביום טוב, כיון שהם ניצודים ועומדים שם. וכן אם היו המים צלולים שרואים בהם את הדגים מותר ליקח מהם ביום טוב **(חזו"ע יו"ט עמ' כב הל' ו)**.

עין משפט ב – אורח חיים תצז, ט

נושא ההלכה: צידת יוני שובך / יוני עלייה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ומי בעיא זמון? והתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: מודים בית שמאי ובית הלל על שהזמינן בתוך הקן ומצא לפני הקן - שאסורין. במה דברים אמורים - **ביוני שובך ויוני עליה, וצפרים שקננו בטפיחין ובבירה**. אבל אווזים ותרנגולים, ויוני הרדסיאות, וחיה שקננה בפרדס - מותרין, ואין צריכין זמון. וצפור דרור צריכה לקשר בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

זימון ביוני שובך ועליה

ר״ן, רשב״א, מרדכי, רב יוסף, רא״ש, רב המגיד – קטנים שאינם יכולים לפרוח - מהני זימון. גדולים – לא מהני זימון.

עיטור, רב המגיד בשם יש מתירים, טור – אפילו בגדולים מועיל זימון, לפי שא״צ צידה מעליא.

לשון הש״ע

(כו) יוני שובך ויוני עלייה **(כז)** וצפרים שקננו בטפיחים, (פי׳ כלי חרס הבנויים בכותלים לקנן בהם העופות), **(כח)** אסור לצודן, לפיכך אין זימון מועיל להם. והני מילי בגדולים, אבל בקטנים **(כט)** שאינם מפריחים מותר לצודן, **(ל)** אבל זימון צריכים.

משנה ברורה

(כו) יוני שובך וכו׳ - ר״ל יוני מדבריות שקננו בשובך שבחצירו או שקננו בעליתו:
(כז) וצפרים וכו׳ - מיירי גם כן כנ״ל שאינם מורגלים אצלו אלא פורחים כל היום בשדות ולערב באים שם ללון:
(כח) אסור לצודן - אפילו בכלובן כיון שיכולין לצאת משם ובשבת חייב חטאת ולא דמי ליונים שבבית שניזונים בבית. ובאין תדיר לאכול וכניצודין דמי וגם עי״ז בני תרבות הם ואינן בורחין ונשמטין כ״כ כשרוצים לאחוז אותם משא״כ ביונים אלו שניזונין מעלמא ואין מניחים עצמן ליתפס ביד:
(כט) שאינם מפריחין - אלא מדדין וה״ה אפילו יכולין לפרוח מעט כל שבקל לתופסו עד שא״צ לומר הבא מצודה שרי:
(ל) אבל זימון צריכים - ולא דמי לעפרים בס״ז שאפילו הזמנה א״צ שאני עוף שיכול לדדות ולהתרחק מחוץ לקן ולהכי כל שלא הזמינם אסור. ודע דאפילו מאן דמתיר מוקצה ביו״ט מודה הכא דאסור בלי הזמנה:

עין משפט ג– אורח חיים תצז, ו

נושא ההלכה: צידת אווזים תרנגולים ויונים שבבית

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ומי בעיא זמון? והתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: מודים בית שמאי ובית הלל על שהזמינן בתוך הקן ומצא לפני הקן - שאסורין. במה דברים אמורים - ביוני שובך ויוני עליה, וצפרים שקננו בטפיחין ובבירה. **אבל אווזים ותרנגולים, ויוני הרדסיאות, וחיה שקננה בפרדס - מותרין, ואין צריכין זמון.** וצפור דרור צריכה לקשר בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם צריך לזמן קודם יו״ט אווזים / תרנגולים / יונים שבבית העומדים לאכילה

רמב״ם, הגהות אשר״י *, ב״י – א״צ לזמנם.

* ואין לחוש אם מטלטלם ושבירק להו, דנראה כמטלטל כמטלטל הכחוש ועוזבו ולוקח אחר, משום שכולם ראויים לאכילה, ומותרים כולם בטלטול.

הגמ״י בשם ראבי״ה, רבינו שב״ט, מהר״י אבוהב – יזמנם בתחילה, דאע״ג שאינם מוקצה, מ״מ חשו חכמים לטרחה.

לשון הש"ע

אווזים ותרנגולים ויונים **(טו)** שבבית או שבחצר, **(טז)** העומדים לאכילה, **(יז)** מותר לצודן **(יח)** ואין צריכים זימון.

משנה ברורה

(טו) שבבית וכו' - ר"ל שגדלין בבית:
(טז) העומדים לאכילה - לאפוקי אם הם עומדים לביצים אסור למאן דאוסר מוקצה ביו"ט. ואם קנה עופות אלו ולא חשב כלל לאיזה דבר יעמידם מותרים דסתמייהו לאכילה קיימי:
(יז) מותר לצודן - ואפילו מר"ה ואפילו צריך להביא מצודה דכיון דבאין לכלובן בערב וגם ניזונין תמיד בבית הרי הם כניצודים. וכ"ז אם תופסן כדי לשוחטן והתירו משום שמחת יו"ט הא לא"ה אסור לכמה פוסקים וכמו שהובא דעתם לעיל סימן שט"ז סעיף י"ב בהגה. וכתבו האחרונים עוף שקנה מחדש ועדיין לא הורגל בבית ואינו בא לכלובו בערב דבזה חייב בשבת אם צד וכדלעיל סימן שט"ז גם ביו"ט אסור לצודן אפילו הם בבית אא"כ נכנסו במקום צר. ובח"א כתב דבלילה כשהן יושבין על הקורה מותר לצודן דעיניהם מתעורות אז ואינן נשמטין מיד התופסן:
(יח) ואינו צריכין זימון - דמוכנים הם וכתבו הפוסקים דמ"מ ירא שמים יתן עיניו בתחלה בהעופות ויברור איזה שירצה כדי שלא יבא למחר ליטול ולהניח ואעפ"י שכולם מוכנים הם מ"מ טורח טרחא יתירה ביו"ט:

עין משפט ד – חושן משפט רס, י

נושא ההלכה: מצא גוזלות מקושרים

לשון מקור ההלכה בגמ'

והמקושרין והמנוענעין בכל מקום אסורין משום גזל!

לשון הש"ע

כיצד, מצא טלית או קרדום בצד הגדר, הרי זה לא יגע בהם. בסרטיא (פי' דרך רחבה שהולכים שם רבים תדיר), נוטל ומכריז. מצא גוזלות מקושרים בכנפיהם ומדדין אחר הגדר (פי' גדר של אבנים) או אחר הגפה (פי' סתימת כותל של עצים או של קנים) או בשבילין שבשדות, ה"ז לא יגע בהם, שמא בעליהם הניחום שם. ואם נטלם, הרי אלו שלו. ואם היו קשורים קשר שהוא סימן, חייב להכריז. וכן אם מצאם קבועים במקומם, חייב להכריז, שהמקום סימן. **הגה:** כל אלו דברי הרמב"ם, אבל יש חולקין בכל זה וסבירא להו דג' חילוקים בדבר, דאם הדבר משתמר כגון טלית או קרדום בצד גדר, והוא ספק אם הניחו בעלים שם, לא יגע בהן בין יש בו סימן בין אין בו סימן. עבר ונטלו והוליכו לביתו, אם יש בו סימן יכריז (טור), ואם אין בו סימן יהא מונח עד שיבא אליהו (המגיד פט"ו דגזילה ונ"י פ' אלו מציאות). לא הוליכו לביתו, יחזור וניחנו על מקומו. לא ובמקום שאינו משתמר כלל, אפילו ודאי הונח ואין בו סימן לא בחפץ ולא במקום, הוי של מוצאו. ואם יש בו סימן, נוטל ומכריז. ובמקום שמשתמר קצת, כגון שבילין שבשדות, אפילו ספק הינוח, יש בו סימן נוטל ומכריז, ואם אין בו סימן, לא בגופו ולא במקום, לא יטלנו, ואם נטלו רק בידו ולא הוליכו לביתו לא יחזיר, שהרי אין המקום משתמר היטב, ויהא מונח עד שיבא אליהו, וכן נראה לי עיקר (טור והמגיד).

עין משפט ה – אורח חיים תצז, ח

נושא ההלכה: אייל וצבי שקיננו בפרדס ודין האם

לשון מקור ההלכה בגמ'

אלא אמר רב נחמן בר יצחק: אידי ואידי בדידה, הא - בגנה הסמוכה לעיר, הא - בגנה שאינה סמוכה.

לשון הש"ע

איל וצבי שקננו **(כא)** בפרדס וילדו בו עפרים, ועדיין הם קטנים שאין צריכים צידה, **(כב)** מותרים בלא זימון, ודוקא בפרדס הסמוך לעיר **(כג)** בתוך שבעים אמה **(כד)** דדעתיה עלויה. והאם, אפילו זימון אין מועיל לה **(כה)** כיון שמחוסרת צידה.

משנה ברורה

(כא) בפרדס - גדור שהוא מקום המשתמר שאין הולד יכול לצאת משם וקל לצודו:
(כב) מותרים בלא זימון - דמסתמא דעתיה עלייהו לכל שעה שיצטרך:
(כג) בתוך ע' - וד' טפחים וכדלעיל בסי' שנ"ח:
(כד) דדעתיה עלייהו - דכיון שהמקום קרוב ורואה אותם תמיד לא אסח דעתיה מינייהו אפילו בסתמא אבל אם אינו סמוך אי זמין אין אי לא זמין לא:
(כה) כיון שמחוסרת צידה - ומיירי שהפרדס גדול שצ"ל הבא מצודה ונצודנו ואפילו תהא ניצודה מאליה ביו"ט ג"כ אסור משום מוקצה כיון שהזמנתו מבעוד יום לא חלתה:

עין משפט ו – אורח חיים תצח, ו

נושא ההלכה: שחיטת בהמה מסוכנת ביו"ט שירא שמא תמות

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בהמה מסוכנת לא ישחוט, אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי. רבי עקיבא אומר: אפילו כזית חי מבית טביחתה. שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה, אבל מביא בידו אברים אברים.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לשחוט בהמה המסוכנת ביו"ט סמוך ללילה

רמב"ם, רא"ש – דוקא אם יוכל לאכול כזית ממנה ביו"ט.

רבינו ירוחם, ר"ן, רב המגיד – א"צ לאכול בפועל אלא רק שיהיה שהות לאכול, דמשום הפסד ממונו התירו מטעם דילמא מזדמני ליה אורחים.

לשון הש"ע

בהמה מסוכנת שירא שמא תמות, והוא אכל כבר ואין צריך לה, אסור לשחטה אלא א"כ יש שהות ביום **(לד)** כדי לאכול ממנה **(לה)** כזית צלי מבע"י, **((לו)** ואפילו אין שהות לנתחה ולבודקה **(לז)** תחילה). (טור) וכשיש שהות ביום, ושחטה, **(לח)** אינו נוטל עורה אלא אם כן שייר ממנו (לט) אבר אחד ומביאו עמו. **הגה: (מ)** וי"א דאין להפשיטה **(מא)** כלל, אלא א"כ שחטה לצורך יו"ט, וכן ראוי **(מב)** להורות (הגהות אלפסי פרק אין צדין).

משנה ברורה

(לד) כדי לאכול ממנה - אחר שתצא נפשה כמ"ש ביו"ד סימן כ"ז ואף שאין בדעתו לאכול ממנה כלום והטעם דבאופן זה שיש שהות לאכול אין איסור מן התורה לשחטה ביו"ט דאלו היו מזדמני ליה אורחים שלא אכלו עדיין ורוצים עתה לאכול מבהמה זו היתה השחיטה מתרת להם א"כ שחיטה זו נקראת מלאכת אוכל נפש וע"כ אע"פ שלא נזדמנו אורחים אין בשחיטה זו איסור מן התורה אלא שחכמים אסרוה כל שאין בה צורך יו"ט ובמקום הפסד לא העמידו חכמים דבריהם משא"כ בבהמה בריאה אין לשחטה אא"כ צריך לה ביו"ט גופא:
(לה) כזית צלי - שזהו הקל בבישולין ודי בכזית משום דא"א לכזית בשר בלא שחיטה וא"כ הוי השחיטה כולה לצורך יו"ט:
(לו) ואפי' אין שהות וכו' - כיון דמן הדין מותר בלא בדיקת הריאה אלא שהחמירו לכתחלה לבדקה הכא משום הפסד ממונו א"צ להחמיר בזה:
(לז) תחלה - ודעת כמה אחרונים דבעינן שיהיה שהות כדי להפשיטה ולבודקה ובספר ישועות יעקב כתב דדוקא בגדיים וטלאים דלא שכיח בהו סירכא יש להקל אבל בבהמה גסה בעינן שיהיה ג"כ שהות כדי להפשיטה ולבודקה:
(לח) אינו נוטל עורה - ר"ל לטלטלו ולהניח על מקומו אחר שהפשיטו מן הבהמה וכדלעיל בסימן ש"ח סכ"ה ואע"ג דלקמן בסימן תצ"ט שרינן לטלטל העור אחר ששחטו הבהמה ביו"ט התם בבהמה בריאה ומשום דאי לא שרית ליה לא ישחוט ואתי לאימנועי משמחת יו"ט משא"כ הכא דמוכרח לשחוט שלא תמות:
(לט) אבר אחד - שאז בטל העור לגבי האבר ומותר לטלטלו עמו:
(מ) וי"א דאין וכו' - דהפשטה הוא ג"כ בכלל מלאכה ואסור כיון שהוא שלא לצורך אכילה ואע"ג דליכא בזה איסור דאורייתא דהואיל אי מזדמני ליה אורחים שהיו צריכין להבשר לאכול היה בודאי מותר להפשיט [אבל זהו רק בשיש שהות ביום כדי להפשיט ולהאכילם] השתא נמי מותר עכ"פ מדרבנן מיהו אסור ודעת המחבר דכשם שהתירו בשחיטה משם הפסד ממון כן התירו נמי בהפשטה משום הפסד ממון שלא יסריח הבשר ועיין במ"א וא"ר וש"א דהעיקר כדברי המחבר ורק לכתחלה יש ליזהר [אכן זהו דוקא באופן שיש לחוש שאם ימתין עד הערב תסרח הבשר אבל בלא"ה בודאי אסור עכ"פ מדרבנן להפשיט] וכתב הפמ"ג דכ"ז בשיש שהות הרבה אבל אם שחט

סמוך לערב וא״א לאכול כ״א כזית אסור להפשיט העור מן התורה הואיל דליתא בזה הסברא דאי מזדמני ליה אורחים אחר דאין שהות לאכול יותר:
(מא) כלל - וכן השוחט עוף מפני שהוא מסוכן ואין דעתו לאכול ביו״ט אסור למרוט נוצתו:
(מב) להורות - ואפשר דאם יפשיט ע״י שינוי כגון בקוץ או בקנה דבעלמא ג״כ אין בזה אלא משום שבות אין להחמיר בזה אחרי דהרבה מסכימים עם דעת המחבר וכנ״ל:

עין משפט ז – אורח חיים תצח, ז

נושא ההלכה: שחט את הבהמה בשדה ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. בהמה מסוכנת לא ישחוט, אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי. רבי עקיבא אומר: אפילו כזית חי מבית טביחתה. **שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה, אבל מביא בידו אברים אברים.**

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם לא יביא במוט ובמוטה
רש״י – משום דאוושא מילתא, ומזלזל ביו״ט.
ר״ן – מיחזי כעובדין דחול.

באיזה בהמה נאסר
ר״ן בשם מפרשים – דוקא בבהמה מסוכנת שיש לה קול שלא נשחטה לגמרי לצורך יו״ט, אבל בריאה מותר.
רמב״ם, רשב״א, רב המגיד – אפילו בבריאה אסור במוט ובמוטה.

לשון הש״ע

(מג) אם שחט בהמה בשדה, לא יביאנה במוט או במוטה כדרך שעושה בחול, אלא **(מד)** יביאנה בידו **(מה)** איברים איברים.

משנה ברורה

(מג) אם שחט בהמה - מדסתם משמע דאף בבהמה בריאה דינא הכי:
(מד) יביאנה בידו - אע״ג דמפיש ע״ז בהלוכא מ״מ עדיף טפי כדי שלא יהא כעובדא דחול ועיין בפמ״ג שמוכיח מהר״ן דאפילו ע״י שינוי אין כדאי להביא על ידי מוט:
(מה) איברים איברים - ואם א״א לו לשנות להביא איברים איברים כגון שצריך למהר להביא לאורחים נראה דמותר להביא ע״י מוט ומוטה [או״ז וע״ש דמוכח דבמסוכנת יש להחמיר ללישנא קמא גם באופן זה ואין להקל אלא בבריאה]:

עין משפט ח – יורה דעה כה, א

נושא ההלכה: בדיקה לאחר השחיטה אם נשחטו רוב הסימנים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דאמר רב הונא: בהמה בחייה - בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה, נשחטה - בחזקת היתר עומדת, עד שיודע לך במה נטרפה. והאנן תנן מתניתין כדרב הונא, דתנן, רבי עקיבא אומר: אפילו כזית חי מבית טביחתה. מאי לאו - מבית טביחתה ממש! - לא, ממקום שטובחת אכילתה.

לשון הש״ע

השוחט צריך שיבדוק בסימנים אחר שחיטה אם נשחטו רובן, או שיראה בשעת שחיטה שהם שחוטין רובן, ואם לא ראה שרובן שחוטין, אסור. **הגה:** ונהגו לבדוק בדרך זה, שתוקף אגודל על שיפוי כובע ומתוך הדחק יפלטו הסימנים לחוץ, ואז יכול לראות אם נשחטו רובן, גם אם עביד שמוטה כי אם לא יכנסו הסימנים לפנים לאחר שהסיר אצבעו, הוה שמוטה וטריפה (הגהות בשחיטות). מיהו אין צריך לבדוק אחר שמוטה, דסמכינן ארובה כמו בשאר טריפות, ויש מי שאומר שצריך לראות שהם שחוטין במקום שחיטה בלא הגרמה. **הגה:** ויש לבדוק אחר זה קודם שיזרוק העוף מידו (מהרי״ק שורש ל״ה /ל״ח/ בשם שחיטות אשכנזים), אבל אם לא בדקו תחלה, בודק אח״כ ולא חיישינן שמא ע״י הפרכוס נתרחב החתך (סברת מהרי״ק שם).

הלכות דף כה:

עין משפט א – אורח חיים קע, ח

נושא ההלכה: דרך ארץ בשתיית כוס משקה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

כדתניא: לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו, ואם אכל - הרי זה רעבתן. **כיוצא בו לא ישתה אדם כוסו בבת אחת, ואם שתה - הרי זה גרגרן. תנו רבנן: השותה כוסו בבת אחת - הרי זה גרגרן, שנים - דרך ארץ, שלשה - מגסי הרוח.**

לשון הש״ע

לא ישתה כוסו **(כ)** בבת אחת, ואם שתה ה״ז גרגרן, **(כא)** שנים, דרך ארץ, שלשה, הרי זה מגסי הרוח [127]. **הגה:** מיהו **(כב)** כוס קטן מאוד, מותר לשתותו בבת אחת (ב״י), וכן גדול מאוד, בשלשה או ארבעה פעמים (ד״ע).

משנה ברורה

(כ) בבת אחת - ואם משייר אפילו מעט תו לא הוי גרגרן [מ״א]:
(כא) שנים ד״א - פי׳ כששותהו בשני פעמים ועיין לקמן סימן ר״י מה שכתבנו שם:
(כב) כוס קטן - היינו פחות מרביעית. וכ״ז כשהאדם בינוני ובסתם יין אבל מי שכריסו רחבה או יין מתוק נשתנה השיעור והוא מותר בבת אחת אפילו ביותר מזה ולפ״ז בשכר שלנו שאינו חזק בודאי שיעורו יותר מרביעית [מ״א]:

עין משפט ב – אורח חיים תקכב, א

נושא ההלכה: דין הסומא במקלו / הרועה בתרמילו לענין הוצאה ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תנו רבנן: אין הסומא יוצא במקלו, ולא הרועה בתרמילו, ואין יוצאין בכסא, אחד האיש ואחד האשה.

לשון הש״ע

(א) אין הסומא **(ב)** יוצא במקלו, ולא הרועה בתרמילו, **((ג)** ודין חיגר דינו ביו״ט כמו בשבת וע״ל סימן ש״א סעיף ט״ו).

משנה ברורה

(א) אין הסומא - וה״ה זקן:
(ב) יוצא במקלו - היינו לר״ה או לכרמלית מפני שהוא דרך חול וזלזול ליו״ט כיון שאפשר לו לילך בלא מקל זה ואינו נוטלו אלא לתקן ולישר פסיעותיו. ומש״כ ולא הרועה בתרמילו. היינו גם כן לר״ה או לכרמלית ומטעם זילותא ליו״ט:
(ג) ודין חיגר וכו׳ - וה״ה לענין חולה שעמד מחליו וכנ״ל בסימן ש״א סי״ז:

◆ הלכה למעשה ◆

[127] מה שאמרו לא ישתה אדם כוס יין בבת אחת, דין זה לא שייך ביין מתוק שלנו (מיץ ענבים), וכן ביינות שלנו שהם רפויים **(ילקו״י ברכות עמ׳ קמט בהערה)**.

עין משפט ג,ד – אורח חיים תקכב, ב

נושא ההלכה: נשיאת אדם נכבד בכסא ברשות הרבים

לשון מקור ההלכה בגמ'

ואמר רב נחמן בר יצחק: אנא אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא ומטולא לשמשא. התם כדאמר טעמא: אם היו רבים צריכין לו - מותר. אמר לו רב נחמן לחמא בר אדא שליח ציון: כי סלקת להתם, אקיף וזיל אסולמא דצור, וזיל לגבי דרבי יעקב בר אידי, ובעי מיניה: כסא מה אתון ביה? אדאזל להתם נח נפשיה דרבי יעקב בר אידי. כי סליק, אשכחיה לרבי זריקא, אמר ליה: כסא מה אתון ביה? אמר ליה: הכי אמר רבי אמי: ובלבד שלא יכתף. - מאי ובלבד שלא יכתף? אמר רב יוסף בריה דרבא: באלונקי. - איני? והא רב נחמן שרא לה לילתא למיפק באלונקי! - שאני ילתא דבעיתא. אמימר ומר זוטרא מכתפי להו בשבתא דרגלא משום ביעתותא, ואמרי לה משום דוחקא דצבורא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מהי הגדרת "יציאה בכסא"

רמב"ם – שהיו נוהגים להוציא אחר האנשים החשובים כסא ביד איש אחר לישב בו במקום שירצה, ואלונקי הוא אפיריון שיושב בו כשמכתפין אותו.

כשיכול ללכת באופן אחר

טור – דוקא בא"א לו לילך ברגליו התירו לנשאו, אבל באפשר לו אסור להוציאו בכסא.

ר"ן – אפילו באפשר לו לילך מותר להוציאו בכסא, שלא ידחפוהו בני אדם או שמא יטנף בגדיו בדרכים.

לכתף (דהיינו שמשים כל אחד ידו על כתף חבירו והכסא שהאדם יושב עליו על זרועותיהם) בשעת נשיאת הכסא

רשב"א, רא"ש, טור, רב המגיד – איש – אם אינו מפחד, ואין בכיתופו משום כבוד הציבור – אסור לכתף.
אם מפחד – מותר לכתף.
אשה – מסתמא מפחדת, ומותרת בכיתוף, ואם ידוע שאינה מפחדת, אסור.

רי"ף, רמב"ם – כשרבים צריכים לו מותר להוציאו בכסא, ומותר אף לכתף גם בלא טעם של פחד.

לשון הש"ע

(ד) אין יוצאין בכסא, אחד האיש ואחד האשה, ואיש **(ה)** שהיו רבים צריכים לו, **(ו)** מותר, ומוציאין אותו **(ז)** על הכתף אפילו באפריון.

משנה ברורה

(ד) אין יוצאין בכסא - שהיה דרכם להוציא את הנכבד בכסא שהיה הוא יושב בקתדרא ואחרים היו נושאין את הקתדרא על כתפם כדי שלא ידחקוהו אנשים או כדי שלא יטנפו בגדיו וכתבו הפוסקים דדוקא בכסא אסור משום דהוא עובדא דחול אבל אם נושאו על כתפיו שלא בכסא מותר:

(ה) שהיו רבים צריכים לו - לבית המדרש לדרשה:

(ו) מותר - ואפילו יכול לילך ברגליו מותר אם יש בזה איזה צורך כגון שלא יטנף בגדיו או כדי שלא ידחקוהו אנשים וכ"ש אם היה זקן או טורח ההליכה מחמת חולשתו:

(ז) על הכתף - פי' אפילו על הכתף שמשים כל אחד ידו על כתף חבירו והכסא שהאדם יושב עליו על זרועותיהם וכ"ש אם נושאים הכסא בין ידיהם:

הלכות
דף כו

הלכות דף כו.

עין משפט א,ב,ג – אורח חיים תצח, ט

נושא ההלכה: אין רואים מומין ביו"ט / עבר וראה / ראה את המום מערב יו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בכור שנפל לבור, רבי יהודה אומר: ירד מומחה ויראה אם יש בו מום - יעלה וישחוט, ואם לאו - לא ישחוט. רבי שמעון אומר: כל שאין מומו ניכר מבעוד יום - אין זה מן המוכן.

גמרא. במאי קא מפלגי? אי נימא ברואין מומין קמפלגי, דרבי יהודה סבר: רואין מומין ביום טוב, ורבי שמעון סבר: אין רואין מומין ביום טוב, ולפלגו ברואין מומין דעלמא! - בכור שנפל לבור אצטריכא ליה, סלקא דעתך אמינא: משום צער בעלי חיים לערים ולסקיה, כרבי יהושע, קא משמע לן. - אי הכי לא ישחוט? לא יעלה וישחוט מבעי ליה! - לא צריכא דעבר ואסקיה, סלקא דעתך אמינא לשחטיה, קא משמע לן. - לשחטיה? הא תם הוא! - לא צריכא, דנפל ביה מומא. - והא מוקצה הוא! - אלא דנפל ביה מום עובר מערב יום טוב, והשתא הוה ליה מום קבוע. מהו דתימא: דדעתיה עלויה ונשחטיה, קא משמע לן. תנו רבנן: בכור תם שנפל לבור, רבי יהודה הנשיא אומר: ירד מומחה ויראה, אם יש בו מום - יעלה וישחוט, ואם לאו - לא ישחוט. אמר לו רבי שמעון בן מנסיא: הרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב. כיצד? נולד בו מום מערב יום טוב - אין מבקרין אותו ביום טוב, נולד בו מום ביום טוב, רבי שמעון אומר: אין זה מן המוכן ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן. דרש רבה בר רב הונא: נולד הוא ומומו עמו - מבקרין אותו ביום טוב לכתחלה. אמר ליה רב נחמן: אבא תני: אם עבר ובקרו - מבוקר, ואת אמרת מבקרין אותו לכתחלה? - אמר אביי: כותיה דרבה בר רב הונא מסתברא, מדקתני תלתא בבי: נולד בו מום מערב יום טוב - אין מבקרין אותו ביום טוב. לכתחלה הוא דלא, הא דיעבד - שפיר דמי. נולד בו מום ביום טוב, רבי שמעון אומר: אין זה מן המוכן - דאפילו דיעבד נמי לא. והדר תני: ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן - דאפילו לכתחלה נמי. והא כי אתא רב אושעיא, אתא ואייתי מתניתא בידיה: בין שנולד בו מום מערב יום טוב, ובין שנולד בו מום ביום טוב, חכמים אומרים: אין זה מן המוכן! - ואלא קשיא הך! - ההיא אדא בר אוכמי היא, דמשבש ותני. אמר רב נחמן בר יצחק: מתניתין נמי דייקא, דקתני: רבי שמעון אומר: כל שאין מומו ניכר מערב יום טוב - אין זה מן המוכן. מאי אין מומו ניכר? אילימא שאין מומו ניכר כלל - פשיטא, צריכא למימר? אלא - דלא אתחזי לחכם מערב יום טוב אם מום קבוע אם מום עובר. קתני מיהת אין זה מן המוכן, שמע מינה.

לשון הש"ע

בכור בזמן הזה, שאינו יכול לשוחטו בלא מום, **(נ)** אין חכם יכול **(נא)** לראותו בי"ט אם יש בו מום, ואפילו אם עבר וראהו ומצא שיש בו מום, **(נב)** אינו יכול לשחטו. **(נג)** אבל אם יט נולד במומו ועבר וראהו, נשחט על פיו. **(נד)** ואם ראה המום מעי"ט, וראה שהוא מום שראוי לישחט עליו, יכול לחקור עליו בי"ט אם נפל בו המום מאיליו, ומתירו. **הגה:** ואם נפל בכור לבור, **(נה)** אסור להעלותו דהא אינו ראוי לשוחטו, **(נו)** אלא עושה לו פרנסה במקומו (רמב"ם פ"ב).

משנה ברורה

(נ) אין חכם יכול וכו' - בין שהומם ביו"ט בין שהומם מערב יו"ט משום דמיחזי כמתקן דאסור ביו"ט ולא דמי לשאר הוראה שאין האיסור וההיתר תלוי בהוראת פי המורה אלא בידיעת הדבר משא"כ בבכור אפילו יש בו מום גמור כל שלא התירו אותו חכם או ג' הדיוטות ושחטו אסור ולפיכך כשמתירו הרי הוא כמתקנו:

(נא) לראותו וכו' - ולהתירו אבל לראות בכור ולעיין בדינו לא להורות לאחרים למעשה הוי כלימוד תורה בעלמא ולא אסור:

(נב) אינו יכול לשוחטו - אע"ג דמשום דעבר חכם אהא דאין רואין אין סברא לאסור מ"מ אסור משום מוקצה לא מיבעי אם הומם ביו"ט דבודאי לא מיתחזי מערב יו"ט ואפילו בהומם מערב יו"ט די"ל דעתיה עליה למשאל לחכם ביו"ט ואם יתירנו יאכלנו מ"מ כיון שאסרו חכמים לראות מומין ביו"ט א"כ ע"כ אסח דעתיה מיניה דלא אסיק אדעתיה שימצא חכם או אפילו ג' הדיוטות שיעברו אאיסור דאין רואין מומין וכתבו הפוסקים דלכו"ע אסור בזה ואפילו למאן דשרי מוקצה בעלמא ביו"ט בהיסח הדעת כזה מודו דאסור:

(נג) אבל אם נולד במומו - היינו שנולד ביו"ט ומום עמו ליכא כאן משום מוקצה שהרי ביה"ש היה ראוי הולד לאכול אגב אמו אם היה שוחטה ולהכי אף שכשנולד אידחי שהרי נאסר כ"ז שלא התירו חכם מ"מ כשנמצא חכם והתירו אין לאסור משום מוקצה שהרי ביה"ש לא היה מוקצה ואם נולד תם והומם בו ביום עיין בה"ל איך דינו:

(נד) ואם ראה המום וכו' - ר"ל היכא שעיקר ראיית הבכור היה בעיו"ט דהיינו שעיין בדינו אם הוא מום קבוע והוסכם אצלו שהוא מום גמור רק שלא חקר ודרש עדיין אם לא פשע בעל הבכור בנפילת המום [שכל מום שלא נפל מעצמו אלא אחרים גרמו לו בכוונה אינו חשוב מום לישחט על פיו] בזה מותר לו לעשות חקירה ודרישה גם ביו"ט ואין זה בכלל אין רואין מומין ביו"ט:

(נה) אסור להעלותו - ואפילו הומם מחמת נפילתו וכדמסיים דהא וכו' וטלטול שלא לצורך שחיטה אסור:

(נו) אלא עושה לו פרנסה במקומו - ואע"ג דפסק המחבר לעיל בסימן תצ"ז ס"ב דכל דבר שהוא מוקצה אסור ליתן לו מזונות הכא התירו שלא ימות:

הלכות דף כו:

עין משפט ג – אורח חיים שי, ג

נושא ההלכה: מגו דאתקצאי

לשון מקור ההלכה בגמ'

איכא דאמרי, אמר ליה: אין מוקצה לחצי שבת.

לשון הש"ע

(יד) בין באיסור אכילה בין באיסור טלטול כל דבר שהיה ראוי בין השמשות, **(טו)** אם אירע בו דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום, חזר להיתרו, אבל דבר שהוקצה בין השמשות, **(טז)** אסור כל היום.

משנה ברורה

(יד) בין באיסור אכילה וכו' - האי בין בין הוי רבותא טפי ברישא לענין איסור אכילה ור"ל דלא מיבעיא לענין טלטול בעלמא בודאי אמרינן דאין מוקצה לחצי שבת ומותר לטלטלו אחר שנסתלק מעליו שם מוקצה אלא אפילו לאכלו מותר:

(טו) אם אירע בו דבר וכו' - כגון שירדו גשמים על הצמוקים ונתפחו עד שאינן ראויין לאכילה ואח"כ שזפתן השמש ונתיבשו עד שנעשו ראוין חזר להיתרו והטעם דאין שייך שם מוקצה לחצי שבת כיון שביה"ש היה ראוי. כתב הט"ז איזמל שמל בו בשבת אין לטלטלו אחר המילה דהא מוקצה הוא מחמת חסרון כיס דהא אדם מקפיד שלא להשתמש בו דבר אחר ודלא כהמקילין לטלטל אותו מטעם דאין מוקצה לחצי שבת דהא בין השמשות ג"כ היה מוקצה מחמת חסרון כיס ואין לטלטלו אז לשום דבר וע"כ אע"פ שעומד למחר למלאכת מילה מ"מ אחר גמר צורך שלו חוזר לאיסור טלטול של בין השמשות ע"כ יצניעו באותו חדר שהוא מל שם והמ"א בסימן של"א סק"ה מסכים עמו ג"כ בעיקר הדין אך דעתו שיש להחמיר שבעוד שהאיזמל בידו לא יניחנו מידו עד שיניחנו במקום המשתמר או שיוליכנו לביתו דכל מוקצה שהוא בידו מטלטלו לאיזה מקום שירצה וכדלעיל בסימן ש"ח ס"ג. ואם הוא ג"כ פורע וצריך להניח האיזמל מידו כתב הא"ר שיקבל אחר מידו והוא יוליכנו שם למקום המשתמר. ומ"מ בדיעבד אם הניחו מידו ויש חשש שלא יגנב שם מצדד הא"ר דיש לסמוך על רמ"א וש"ך דסוברים דמותר לטלטלו והביאו החכמת אדם בהלכות מילה:

(טז) אסור כל היום - דעיקר הכנה מבעוד יום בעי כדכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וזה הלא בתחלת כניסת היום הוקצה מלהשתמש בו:

עין משפט ד – אורח חיים שי, ד

נושא ההלכה: מגו דאתקצאי

לשון מקור ההלכה בגמ׳

והאמר רב כהנא: מוקצה שיבש, ואין הבעלים מכירין בו - מותר.

לשון הש״ע

גרוגרות וצמוקים שהיו מוקצים וכשהגיע בה״ש כבר נתייבשו והם ראויים לאכילה, **(יז)** אע״פ שלא ידעו הבעלים באותה שעה שנתייבשו ואח״כ נודע להם שבה״ש כבר היו יבשים, מותר.

משנה ברורה

(יז) אע״פ שלא ידעו - ר״ל והו״א דמחמת זה חל עלייהו שם מוקצה דהוקצה מדעתם אלו הפירות בשבת זו קמ״ל דלא אמרינן הכי דהרי הוא לא הסיח דעתו מהם אלא כדי שיתיבשו והרי כבר נתיבש והוכן מבע״י [רש״י]:

עין משפט ה – אורח חיים שי, ה

נושא ההלכה: גרוגרות וצימוקים לענין מוקצה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אלא מאי - יש מוקצה? כי אזמין להו מאי הוי? - לא צריכא דאחזו ולא אחזו, דאיכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי. אזמין - גלי דעתיה, לא אזמין - לא גלי דעתיה.

לשון הש״ע

גרוגרות וצמוקים **(יח)** דחזו ולא חזו, דאיכא אינשי דאכלי ליה ואיכא דלא אכלי ליה, אי אזמניה, נפיק ליה מתורת מוקצה, ואי לא, לא. אבל אם אינם ראויים והזמינם, הזמנה **(יט)** לאו מלתא היא.

משנה ברורה

(יח) דחזו ולא חזו - היינו שנתיבשו קצת על הגג מבעוד יום:
(יט) לאו מילתא היא - דהרי הם כאבנים ועפר. כתבו הפוסקים אימתי אמרינן דאתקצאי לבין השמשות דוקא דברים שגמרו בידי שמים כגון גרוגרות דאין נגמרין אלא ע״י חום החמה ושמא יהיה יום ענן בשבת ואסח דעתיה מנייהו אבל דבר שנגמר בידי אדם כגון תמרים שנתן עליהם מים בע״ש אף דבודאי אינם ראוים בבין השמשות לא התמרים ולא המים דהא לא קלטו טעם התמרים שיהו ראוין לשתיה וגם התמרים לע״ע לא חזיין אפ״ה לא אסח דעתיה מנייהו על יום השבת שיהא מוקצה מחמת זה דהא בידו להשהותן עד למחר שיקלטו טעם התמרים:

הלכות
דף כז

הלכות דף כז.

עין משפט א – יורה דעה שי, א

נושא ההלכה: נשחט שלא ע"פ מומחה

לשון מקור ההלכה בגמ'

דתנן: השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו, רבי יהודה מתיר, ורבי מאיר אומר: הואיל ונשחט שלא על פי מומחה - אסור.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

נשחט שלא ע"י מומחה אם מותר באכילה

רמב"ן, רמב"ם, רא"ש, טור, בה"ג, ב"י – מותר.

שאילתות – אסור.

לשון הש"ע

השוחט את הבכור שלא על פי חכם, אפי' הראהו לחכם אח"כ ומצא בו מום, אסור. וה"ה בזמן הזה, אם לא הראהו לשלשה בני הכנסת.

הלכות דף כז:

עין משפט ב – יורה דעה שיג, א

נושא ההלכה: איסור הטלת מום בבכור

לשון מקור ההלכה בגמ'

ומנא תימרא דגרמא אסור - דתניא: (ויקרא כב) מום לא יהיה בו, אין לי אלא שלא יהיה בו מום, מניין שלא יגרום לו על ידי דבר אחר, שלא יביא בצק או דבלה ויניח לו על גבי האזן כדי שיבא הכלב ויטלנו - תלמוד לומר (ויקרא כב) כל מום, אמר מום ואמר כל מום.

לשון הש"ע

אסור להטיל מום בבכור, אפילו לגרום לו מום, כגון ליתן דבילה על גבי אזנו כדי שיטלנה הכלב משם ויקטע אזנו עמה וכיוצא בזה, או שאומר לעובד כוכבים להטיל בו מום. ואם עשה מום בידים או בגרמתו, אין שוחטין אותו על ידו עד שיפול בו מום אחר מעצמו. ואם מת, אין קונסין בנו אחריו, אלא שוחטין אותו על ידו.

עין משפט ב – אורח חיים תקיח, ו

נושא ההלכה: בהמה שמתה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בהמה שמתה - לא יזיזנה ממקומה. ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה, ועל החלה שנטמאת, ונכנס לבית המדרש ושאל. ואמרו לו: לא יזיזם ממקומם.

גמרא. לימא תנן סתמא דלא כרבי שמעון, (דתנן) (מסורת הש"ס: דתניא) רבי שמעון אומר: מחתכין את הדלועין לפני הבהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים. רבי יהודה אומר: אם לא היתה נבלה מערב שבת - אסורה. - אפילו תימא רבי שמעון, מודה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו, שאסורין. הניחא למר בר אמימר משמיה דרבא, דאמר: מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין - שפיר. אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, דאמר: חלוק היה רבי שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו שמותרים, מאי איכא למימר? - תרגומה זעירי בבהמת קדשים. דיקא נמי, דקתני: עליה ועל החלה שנטמאת. מה חלה - דקדישא, אף בהמה - דקדישא. - אלא טעמא - דקדישא, הא דחולין - שריא. הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, דאמר חלוק היה רבי שמעון אף בבעלי חיים שמתו שמותרין - שפיר. אלא למר בר אמימר משמיה דרבא, דאמר: מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין, מאי איכא למימר? - הכא במאי עסקינן - במסוכנת, ודברי הכל.

לשון הש"ע

בהמה שמתה ביו"ט, אם היתה **(לא)** מסוכנת מעיו"ט **(לב)** הרי זה מחתכה לכלבים, ואם לא היתה מסוכנת, אע"פ שהיתה חולה, הרי זה מוקצה **(לג)** ולא יזיזנה ממקומה.

משנה ברורה

(לא) מסוכנת וכו' - דמעיו"ט דעתיה עלה כיון שהיא קרובה למיתה:
(לב) הרי זה מחתכה - ודוקא שקשה להם לאכול בלי חתיכה הא יכולים לאכול כך לא מטרחינן בכדי וכדלעיל בסימן שכ"ד ס"ז [אחרונים]:
(לג) ולא יזיזנה ממקומה - ולי"א בסימן תצ"ה דמוקצה שרי ביו"ט אפילו בבריאה שמתה ג"כ שרי כ"כ המ"א והוא לפי דברי המחבר לעיל בסימן שכ"ד ס"ז וכבר כתבנו שם במ"ב דעת החולקים דבבריאה שלא היה ליה לאסוקי אדעתיה לכו"ע אסור דכגרוגרות וצמוקין דמי דמוקצה הם לכו"ע ודוקא בהיתה חולה שרי למאן דל"ל מוקצה ועיין בה"ל:

עין משפט ז,ח – אורח חיים תק, א

נושא ההלכה: פסיקת דמים על בשר בהמה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביום טוב, אבל נמנין עליה מערב יום טוב, ושוחטין ומחלקין ביניהם.

גמרא. מאי אין נמנין? אמר רב יהודה אמר שמואל: אין פוסקין דמים לכתחלה על הבהמה ביום טוב. היכי עביד? אמר רב: מביא שתי בהמות ומעמידן זו אצל זו, ואומר: זו כזו. תניא נמי הכי: לא יאמר אדם לחברו הריני עמך בסלע הריני עמך בשתים, אבל אומר לו: הריני עמך למחצה ולשליש ולרביע.

לשון הש"ע

(א) אין קונים בשר בפיסוק דמים לומר לטבח: תן לי בסלע או בשתים, וכן לא יאמר לו: **(ב)** הריני שותף עמך בסלע, **(ג)** אלא מחלק **(ד)** להם שלישיות או רביעיות כפי החלקים שדרך לחלק בעיר בלא פיסוק דמים, **(ה)** ומביא שתי בהמות ויאמר: **(ו)** זו כזו, ולמחר שמין הנשארת וכפי ששוה כך יפרע לו. **הגה:** וי"א דדוקא ישראל לגבי ישראל שרי כהאי גונא, אבל ישראל עם א"י **(ז)** אפילו בכהאי גונא אסור (הגהות אשירי פרק אין צדין).

משנה ברורה

(א) אין קונים בשר וכו' - אפילו ליקח בהקפה משום גזירת מקח וממכר:
(ב) הריני שותף וכו' - ר"ל אע"פ שאינו קונה ממנו אלא משתתף עמו בגוף הבהמה אפ"ה אסור כיון שמזכיר שם דמים:

(ג) אלא מחלק וכו' - עיין בה"ל:
(ד) להם - דוקא בלא גורל כגון שהם מוותרים זה לזה ואין מקפידין אם יקח חבירו מנה יפה אבל אם מקפידין וצריכין גורל אסור ועיין סוף סי' שכ"ב ואפילו גורל ע"י סכין כמו שעושין הקצבים [דהיינו שמניחין סכין בין שני החלקים ושואלים להקונים איזה צד רוצה אם החלק שמונח לצד החד או לצד הגב] גם זה מקרי גורל ואסור [אור זרוע הלכות יו"ט]:
(ה) ומביא וכו' - ר"ל וכדי שידעו אח"כ כמה צריך לפרוע שהרי יש בהמה שחלק ממנה שוה דינר ויש בהמה שנתח ממנה שוה שני דינרים לזה אמרו חכמים שקודם ששוחט לבהמה מביא בהמה אחרת ששויה כזו לעין הרואה ולמחר שמין דמיה וכן ישלמו. ונראה דאם הקונים סומכין על הטבח בדבר המקח שיאמר להם למחר א"צ להביא בהמה אחרת אח"כ מצאתי שכ"כ בא"ר בשם תניא וז"ל וה"ה שיוכל לילך לטבח ישראל או כותי ולומר לו תן לי רגל או חצי וכיו"ב בלא זכירת מקח וממכר ופיסוק דמים ולמחר פורע לו המעות כמו שיוכל וכעין זה משמע בטור סימן תקי"ז:
(ו) זו כזו - ומ"מ אסור לפרש ולומר מה שאתה נוטל למחר בעד זו ניתן לך בעד זו דהוי סכום מקח:
(ז) אפילו בכה"ג אסור - היינו אפילו בלא פיסוק דמים שאומר לעכו"ם הריני עמך בבהמה זו למחצה וכו' והטעם משום דאין ישראל רגיל להשתתף עם העכו"ם מחזי טפי כמקח וממכר ולא הקילו בזה ויש חולקין בזה דלא מפלגינן בין ישראל לעכו"ם וכל שאינו מזכיר דמים מותר ויש להחמיר כסברא ראשונה. בד"א בדבר שאין שיעור מקחו ידוע כמו בשר אבל דבר שמקחו ידוע כמו ביצים ואגוזים וכה"ג מותר ליקח חלק אצל נכרי אם אינו מזכיר לו סכום דמים. וכתב הלבוש דאסור לו לישראל למכור לעכו"ם ביו"ט אפילו בלי פיסוק דמים [אם לא דאיכא פסידא כגון בשר טריפה וכדלעיל בסוף סימן תצ"ז ע"ש] דלא התירו זה אלא כשישראל קונה ומשום שמחת יו"ט:

הלכות
דף כח

הלכות דף כח.

עין משפט א,ב,ג,ד,ה – אורח חיים תק, ב

נושא ההלכה: איסור שקילה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. רבי יהודה אומר: שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופיץ, וחכמים אומרים: אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר.

גמרא. מאי כל עיקר? אמר רב יהודה אמר שמואל: אפילו לשמרו מן העכברים. אמר רב אידי בר אבין: והוא דתליא בתריטא. ואמר רב יהודה אמר שמואל: טבח אומן אסור לשקול בשר ביד. ואמר רב יהודה אמר שמואל: טבח אומן אסור לשקול בשר במים.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לשקול מנה כנגד מנה

רי"ף, רא"ש, טור, ב"י – אסור.

רבינו ישעיה, אגור – מותר.

לשקול בידו כשמשער משקלה

רש"י – מותר ואפילו הוא טבח אומן.

ר"ן, רא"ש, טור, ב"י – טבח אומן אסור.

לשון הש"ע

(ח) אסור לשקול בשר, אפילו בביתו, לידע כמה יבשל, **(ט)** ואפילו ליתנו בכף מאזנים לשמרו מן העכברים, אסור אם היא תלויה במקום **(י)** שרגילים לשקול בה, **(יא)** ואפילו לשקול מנה כנגד מנה, אסור [128]. ומותר לשקול בידו, **(יב)** שלוקח החתיכה בידו ומשער כמה יש בה, וטבח אומן **(יג)** אפילו זה אסור, אבל אם הוא יודע לכוין דרך חתיכתו, לחתך ליטרא או חצי ליטרא, **(יד)** חותך כדרכו ואינו חושש.

משנה ברורה

(ח) אסור לשקול - ואפילו אינו שוקל במשקל הרגיל אלא שמניח בכף כלי או סכין ודעתו למחר לשקלו אפ"ה אסור דעובדא דחול הוא כתבו האחרונים דאפילו אינו מדקדק במשקל כ"כ רק פוחת מעט או מוסיף ג"כ אסור דמ"מ נראה כשוקל:

(ט) ואפי' ליתנו וכו' - ר"ל ובכף השני מונח משקלות:

(י) שרגילין לשקול בה - דאז נראה כשוקל ועיין בבה"ל כתבו האחרונים דלא קאי רק אנותנו לשמור מן העכברים הא במקום ששוקל להדיא אפילו אינה תלויה במקומה אסור:

הלכה למעשה

[128] לשקול בשר אפילו בביתו לדעת כמה יבשל, ואפילו אינו שוקל במשקל הרגיל אלא שוקל לעומתו כף או סכין אסור. וכן אין מודדים אורז כדי לבשל אלא יקח באומד הדעת. ומותר לשקול לצורך מצוה, כגון לשקול כזית מצה או מרור למצוה בליל פסח **(חזו"ע יו"ט עמ' עג, יחו"ד ח"א ס"ס טז)**.

(יא) ואפילו לשקול מנה וכו' - מנה הוא חלק ור"ל כשיש להם בשר לחלק ומניחין חלק אחד בכף אחת והשני בכף שכנגד להשוותם:
(יב) שלוקח וכו' ומשער - דוקא בזה שהוא השערה בעלמא אבל אם לוקח משקל ביד אחת וביד השני בשר לשער נגד המשקל אסור:
(יג) אפילו זה אסור - מפני שהוא רגיל בזה יודע הוא לכוין המשקל בצמצום וכשוקל במאזנים דמי וכתבו האחרונים דלא מחמרינן בזה אלא בשעה שמוכר אבל לעצמו בביתו לית לן בה. אסור לשקול הבשר במים דהיינו כלי שיש בו שנתות [דהיינו חריצים] ונותן בו מים ומניח בו הבשר וכשהמים מגיעין עד השנתות יודע כמה ליטרא יש בבשר ג"ז אסור ואפילו פיחת מעט או הוסיף מעט שניכר שמכוין למשקל [גמרא]:
(יד) חותך כדרכו - כתב המ"א דמותר לומר לטבח תן לי ליטרא בשר דאינו מכוין למשקל אלא להודיע לו כמה הוא צריך וכמו שכתב הרמ"א לעיל סימן שכ"ג ס"ד וע"ש במ"ב סק"כ ובה"ל:

עין משפט ו,ז,ח – אורח חיים תק, ג

נושא ההלכה: עשיית בית יד לאחיזה בבשר ע"י סכין ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ואמר רב חייא בר אשי: אסור לעשות בית יד בבשר. אמר רבינא: ובידא שרי. אמר רב הונא: מותר לעשות סימן בבשר. כי הא דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא.

לשון הש"ע

אין נוקבין נקב בבשר הסכין **(טו)** לתלותו בו, אבל ביד מותר. ואם **(טז)** לעשות בו סימן, **(יז)** מותר אפילו בסכין.

משנה ברורה

(טו) לתלותו בו - מלשון זה משמע דאפילו בעה"ב לעצמו אין לו לעשות נקב בבשר השחוט כדי שיוכל לתלותו על הכותל שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול אבל יש מפרשים דאין הדברים אמורים אלא בקצב המוכר בשר שדרכו בחול לעשות נקב בסכין בהבשר כדי שיוכל הלוקח לאחוז שם בידו להוליכו לביתו וביו"ט צריך לשנות לעשות הנקב ביד כדי שיהיה היכר שאין מקח וממכר מותר בו ולעשות נקב בחתיכת האפיקומן בפסח לתלותו נראה דלכו"ע מותר אפילו בסכין ומ"מ לעשות בו נקב עיגול או משולש כמגן דוד יש להחמיר [פמ"ג]:
(טז) לעשות בו סימן - שלא יחליפנו אדם:
(יז) מותר אפילו בסכין - איתא בגמרא דרבה בר רב הונא מחתך אתלת קרנתא [כשהיה משלח הבשר לביתו היה רגיל לעשות כל חתיכה בעלת שלש קרנות ובביתו היו יודעין שזה היה סימן שלו תמיד] אבל אותיות [וציורים] אסור לעשותן בבשר דרך סימן ביו"ט:

עין משפט י – יורה דעה שו, ו

נושא ההלכה: דין בכור בהמה בזמן הזה

לשון מקור ההלכה בגמ'

דתנן: פסולי המוקדשין הנאתן להקדש, ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור.

לשון הש"ע

הבכור, בזמן הזה, מוכר אותו הכהן אפילו לישראל, תמים חי, ובעל מום חי ושחוט, ומקדש בו את האשה, שהוא כשאר ממונו. אבל אינו נמכר במקולין, ואינו נשקל בליטרא. ומכל מקום מותר לשקול בו מנה כנגד מנה, וכנגד כלי וקופיץ (פי' כמו סכין גדול ורחב וחידודו בולט באמצעיתו). והני מילי, בשרו, אבל חלבו ודמו וגידו וקרניו, נמכרים במקולין ונשקלין בליטרא. ושמנו של גיד דינו כבשר, כיון שהוא מותר מן התורה.

הלכות דף כח:

עין משפט א,ב – אורח חיים תקט, ב

נושא ההלכה: השחזת סכין / תיקון שפוד ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ואמר אביי: הוה קאימנא קמיה דמר, והוה קא מעבר סכינא אשפתא דרחיא, ואמרי ליה: לחדדה קא בעי מר או להעביר שמנוניתה? ואמר לי: להעביר שמנוניתה. וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד, וקסבר: הלכה ואין מורין כן.

לשון הש"ע

שפוד שרוצים לצלות בו והיה ארוך יותר מדאי, **(ט)** אסור לחתכו ולא לשרפו. אין משחיזין את הסכין **(י)** במשחזת שלה, אבל מחדדה **(יא)** על גבי העץ או חרס **(יב)** או אבן, **(יג)** ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבא לרדדה במשחזת. במה דברים אמורים, **(יד)** כשיכולה לחתוך בדוחק, או שנפגמה, אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל, אין משחיזין אותה אפילו על העץ, שמא יבא להשחיזה במשחזת.

משנה ברורה

(ט) אסור לחתכו ולא לשרפו - דעי"ז עושה אותה לכלי:
(י) במשחזת שלה - היינו של אבן ואפילו נתקלקל חידודה ביו"ט דהוי בכלל תיקון כלי:
(יא) ע"ג העץ - ר"ל אפילו על משחזת של עץ דבזה לא יהיה תקון גמור וה"ה שיכול להשיאה ע"ג סכין אחר כדי לחדדה:
(יב) או אבן - ר"ל אבן דעלמא שאיננה משחזת:
(יג) ואין מורין ד"ז לרבים - אבל להעביר שמנונית של סכין ע"ג משחזת של עץ או חרס או אבן או ע"ג חברתה מורין ברבים להתיר:
(יד) כשיכולה לחתוך בדוחק - דאז לא גזרינן שיבוא לאהדורי אמשחזת של אבן:

עין משפט ג,ד – אורח חיים תצח, א

נושא ההלכה: אין מראין סכין לחכם ביו"ט / תלמיד חכם רואה את הסכין לעצמו ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

איבעיא להו: מהו להראות סכין לחכם ביום טוב? רב מרי בריה דרב ביזנא שרי, ורבנן אסרי. ורב יוסף אמר: תלמיד חכם רואה לעצמו, ומשאילה לאחרים.

לשון הש"ע

(א) אין מראין סכין לחכם ביו"ט **(ב)** לראות אם הוא ראוי לשחוט בו, **(ג)** שמא תהיה פגומה ויאמר לו: אסור לשחוט בה מפני פגימתה, וילך ויחדדנה במשחזת. וחכם **(ד)** שראה סכין לעצמו, יכול להשאילו לאחרים. **הגה:** ועכשיו בזמן הזה שכל שוחט **(ה)** רואה סכין בעצמו, כל הרוצה לשחוט ביו"ט **(ו)** יבדוק סכינו מעי"ט **(ז)** ולא ביום טוב, שמא ישחיזנו (ד"ע ומהרי"ל והגהות שחיטה), מיהו אם לא בדקו מעי"ט, והוא שעת הדחק, **(ח)** יכול לבדקו ביו"ט (שחיטת ישנים).

משנה ברורה

(א) אין מראין וכו' - אפילו אם כבר בדק הטבח לעצמו בעיו"ט ונמצאת יפה :
(ב) לראות וכו' - כמו שהיה המנהג בזמן חכמי הש"ס להראות הסכין אחר בדיקתו לחכם מפני כבודו :
(ג) שמא תהיה פגומה וכו' - ובדיעבד אם הראה לו ונמצאת יפה מותר לשחוט בה :
(ד) שראה סכין לעצמו - היינו בביתו ביו"ט כדי לשחוט בה ועיין בפר"ח שמצדד דאפילו לכתחלה יכול החכם לראות סכינו של עצמו כדי להשאילה לאחרים והטעם שהתירו לחכם דלגביה ל"ל שמא ישחיזנה דיודע שאסור להשחיז ומטעם זה מותר החכם גם כן כשאינו רוצה לסמוך על בדיקתו להראות סכינו לחכם אחר :
(ה) רואה סכין לעצמו - שסומכין על קבלה שיש לו :
(ו) יבדוק סכינו מעיו"ט - ולא יחזיר הסכין לנדן שלו דאם החוד או צדדי הסכין נוגעין בקשיות הנדן לא מקרי תו סכין בדוק כמ"ש בתבו"ש סימן י"ח סק"ד. וכתבו האחרונים דנכון שיהא לכל טבח ב' או ג' סכינים בדוקים מעיו"ט :
(ז) ולא ביו"ט - היינו הבדיקה ראשונה אבל הבדיקה שצ"ל אחר השחיטה מותר דלא שייך גביה שמא ישחיזנה אם ימצאנה פגומה דלא יועיל ההשחזה להכשיר השחיטה ששחט מקודם :
(ח) יכול לבדקו ביו"ט - וכגון שאין בעיר סכין אחר שנבדק מעיו"ט :

הלכות
דף כט

הלכות דף כט.

עין משפט א – אורח חיים תק, א

נושא ההלכה: קניית בשר בפיסוק דמים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר, אבל שוחט ומחלק ביניהם.

גמרא. היכי עבידי? כי הא דבסורא אמרי: תרטא ופלגו תרטא, בנרש אמרי: חלקא ופלגו חלקא, בפומבדיתא אמרי: אוזיא ופלגו אוזיא, בנהר פקוד ובמתא מחסיא אמרי: רבעא ופלגו רבעא.

לשון הש"ע

(א) אין קונים בשר בפיסוק דמים לומר לטבח: תן לי בסלע או בשתים, וכן לא יאמר לו: **(ב)** הריני שותף עמך בסלע, **(ג)** אלא מחלק **(ד)** להם שלישיות או רביעיות כפי החלקים שדרך לחלק בעיר בלא פיסוק דמים, **(ה)** ומביא שתי בהמות ויאמר: **(ו)** זו כזו, ולמחר שמין הנשארת וכפי ששוה כך יפרע לו. **הגה:** וי"א דדוקא ישראל לגבי ישראל שרי כהאי גונא, אבל ישראל עם א"י **(ז)** אפילו בכהאי גונא אסור (הגהות אשירי פרק אין צדין).

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף כז: עין משפט ז,ח (עמ' 218)

עין משפט ב,ג – אורח חיים תקיז, ג

נושא ההלכה: לומר לחבירו ביו"ט "מלא לי כלי זה"

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. אומר אדם לחברו: מלא לי כלי זה, אבל לא במדה. רבי יהודה אומר: אם היה כלי של מדה - לא ימלאנו. מעשה באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יום טוב ונותנן ללקוחות ביום טוב. אבא שאול אומר: אף במועד עושה כן, מפני ברורי המדות. וחכמים אומרים: אף בחול עושה כן, מפני מצוי המדות.

רבא אמר: מאי אבל לא במדה - שלא יזכור לו שם מדה, אבל כלי המיוחד למדה - ימלאנו, ואתא רבי יהודה למימר: כלי המיוחד למדה - לא ימלאנו.

לשון הש"ע

לומר לחבירו: מלא לי כלי זה יין, דינו ביו"ט כמו בשבת. **הגה:** כדאיתא סימן שכ"ג. וה"ה דאסור להטיל גורלות בי"ט כמו בשבת, כדאיתא לעיל סימן שכ"ב סע"ל.

עין משפט ב,ג – אורח חיים שכג, א

נושא ההלכה: לומר לחבירו בשבת : מלא לי כלי זה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור הגמרא בהלכה קודמת

לשון הש״ע

(א) מותר לומר לחבירו : מלא לי כלי זה, אפילו הוא **(ב)** מיוחד למדה, וה״מ כשנוטל הלוקח מדה של מוכר **(ג)** ומוליכו לביתו, וא״צ לומר אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומר לו מלא לן : מלא לי כלי זה, **(ד)** אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח, אסור[129]. **הגה: (ה)** ויש מקילין לומר דכל שאינו מכוין למדה לגמרי, **(ו)** שממעט או מוסיף מעט, שרי (הגהות אשירי ומרדכי פרק אין צדין). וכן המנהג פשוט למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לכליו של לוקח. ועוד **(ז)** יתבאר לך בסמוך טעם המקילין. דין הלואת שבת דינו כמו ביו״ט, וע״ל סי׳ תקל״ה ולעיל סי׳ ש״ז סעיף י״א.

משנה ברורה

(א) מותר וכו׳ - היינו אף דמקח וממכר אסור בשבת ויו״ט ואחד המוכר בפה או במסירה ומשיכה וכן מדידה שאינה של מצוה ג״כ אסור וכנ״ל בסימן ש״ו אפ״ה מותר לומר בלשון זה שאינו אומר בלשון מכירה מכור לי ואינו מזכיר שם מדה רק כלי זה סתם :

(ב) מיוחד למדה - פי׳ שרגיל למדוד ולמכור בו :

(ג) ומוליכו לביתו - שאין זה דרך מקח וממכר וגם לא מחזי כעובדין דחול שאף המשקה את חבירו בדרך מתנה דרכו ג״כ לפעמים להשקות בכלי המיוחד למדה :

(ד) אבל למדוד וכו׳ - מפני שזהו דרך מקח וממכר של חול :

(ה) ויש מקילין וכו׳ - היינו דעי״ז אין איסור על המוכר למדוד בכלי מדה שלו ולשפוך לתוך כליו של לוקח :

(ו) שממעט וכו׳ - ואין בזה משום גזל שידוע לבעליו שהכל רגילים בכך וכן נהגו להטיל טבעת במדה וזה ההיתר למוכר [מ״א] :

(ז) יתבאר בסמוך - היינו שמצא סמך שלפעמים מותר להזכיר אף שם מדה ועי״ש מה שכתבנו בזה :

עין משפט ד – אורח חיים (שכד, ב) , (תקיד, ד)

נושא ההלכה: איסור מדידת שעורים ע״מ ליתנם לפני בהמתו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא, ודרש : לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביום טוב, אבל קודר הוא קב או קבים ונותן לפני בהמתו, ואינו חושש.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

פירוש ״קודר״

רש״י – נוקב המידה בכרי והיא מתמלאת מאליה, ולא יתן בידיו לתוך המידה.

רי״ף, רמב״ם – משער בדעתו.

לשון הש״ע

(ד) לא ימדוד אדם שעורים לתת לפני בהמתו, אלא משער באומד דעתו.

◆ הלכה למעשה ◆

[129] מותר לו לומר לחבירו מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד כמה מכיל הכלי. ואפילו אם הוא כלי המיוחד למדידה מותר ליתן בו. אבל למדוד בכלי המיוחד למדידה ולשפוך לתוך כליו של לוקח, אסור, אף על פי שממעט או מוסיף על המידה ואינו מתייחס אליה **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ י)**.

משנה ברורה

(ד) לא ימדוד - היינו בכלי המדה מפני שנראה כאלו הוא מודד למכור אבל ליקח בכלי אחר ולשער קב או קביים מותר וזהו שמסיים אלא שמשער וכו׳ ועיין באי״ר:

עין משפט ה – אורח חיים תקד, ד

נושא ההלכה: מדידת תבלין ביו״ט ע״מ ליתנם בקדירה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו כדי שלא יקדיח תבשילו.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מדידת תבלין לקדירה

טור – נחתום – מותר.
שאר בני אדם – אסור.

רב המגיד, ב״י – אפילו שאר בני אדם מותרים, ונחתום שאמרו הוא לפי שדברו חכמים בהווה.

לשון הש״ע

מותר אדם **(כא)** למדוד תבלין ליתן בקדירה, **(כב)** בשביל שלא יקדיח תבשילו (פי׳ שלא ישרפנו ויקלקלנו מחמת רבוי תבלין)[130].

משנה ברורה

(כא) למדוד תבלין וכו׳ - אע״ג דקמח אסור למדוד וכדלקמן ר״ס תקי״ו הכא שיקדיח תבשילו התירו וכדמסיים:
(כב) בשביל שלא יקדיח - דיפסיד כשיתן תבלין יותר מדאי [לח] ואם דרכו גם בחול ליקח בלי מדידה אלא באומד הדעת אסור לו למדוד ביו״ט:

עין משפט ו – אורח חיים תקו, א

נושא ההלכה: מדידת קמח ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: מודדת אשה קמח ביום טוב ונותנת לתוך עיסתה, כדי שתטול חלה בעין יפה. ושמואל אמר: אסור.והא תנא דבי שמואל מותר! - אמר אביי: השתא דאמר שמואל אסור, ותנא דבי שמואל מותר, שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אם מותר למדוד קמח ביו״ט לצורך הפרשת חלה

בה״ג, ראב״ן – מותר.

מתיבתא דפומפדיתא, רי״ף, רמב״ם, בעל העיטור – אסור, וטעמייהו משום דיכול למדוד מאתמול דלאו צורך קדירה הוא דנימא שלא יפגום טעמא או שלא יקדיח התבשיל.

אם מותר למדוד קמח לצורך אפיית מצות

רא״ש, ר״ן – היות ואסור ללוש יותר מעישרון ואין להפחית משיעור חלה, מותר.

רי״ף, רמב״ם, מרדכי, אבי עזרי, הגהות מיימוניות, תוספות, ב״י – אסור, כשאר יו״ט.

◆ הלכה למעשה ◆

[130] מותר למדוד תבלין לפני נתינתם לקדרת הבישול בכדי שלא יקדיח תבשילו. והוא הדין למלח **(חזו״ע יו״ט עמ׳ עג, יחו״ד ח״א ס״ס טז)**.

לשון הש"ע

(א) אין מודדין קמח בי"ט **(ב)** כדי ללוש, **(ג)** אלא יקח באומד הדעת [131]. **הגה: (ד)** ומותר ליקח הקמח מן הכלי אע"פ שעושה גומא בקמח [132] (ר"ן פ"ק דביצה ופרק כירה).

משנה ברורה

(א) אין מודדין קמח וכו' - דכיון דלא צורך פת הוא ולא יתקלקל אם לא ימדוד לא התירו חכמים דנראה כמודד למכור:

(ב) כדי ללוש - ואם לוקח קמח לליפתן וכדומה שצריך לזה מדה י"ל דשרי [פמ"ג]:

(ג) אלא יקח באומד הדעת - ואם נוטל במדה שמודד בחול צריך לפחות מעט או להוסיף מעט:

(ד) ומותר ליקח וכו' - ר"ל שאינו צריך להערות מן כלי הקמח לתוך עריבתו אלא יכול לתחוב ידו לתוך השק של קמח אף ע"ג שנעשה גומא שם דדוקא גבי עפר חיישינן לגומא [לעיל בסימן תצ"ח סט"ז] ולא בפירות ובדבר מאכל:

הלכה למעשה

[131] ואסור למדוד הקמח ביום טוב בכלי המיוחד למדה כדי ללוש, אלא יקח באומד הדעת, או יוסיף על המדה מעט או יפחות מעט **(חזו"ע יו"ט עמ' סח, ילקו"י מועדים עמ' תעד)**.

[132] מותר לקחת קמח מהכלי ביום טוב אף על פי שעושה גומא בלקיחתו, שאין לחוש לעשיית גומא אלא בעפר ולא באוכלים, והוא הדין לצוקר ושאר מיני אוכלים. וכן בטבק הרחה מותר לקחת מהכלי הרבה בבת אחת, ואין לחוש בו משום גומא **(חזו"ע שם, ילקו"י מועדים עמ' תעג)**.

הלכות דף כט: - פרק רביעי המביא

עין משפט א,ב,ג – אורח חיים תקו, ב

נושא ההלכה: הרקדת הקמח ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: אין שונין קמח ביום טוב. משום רבי פפייס ורבי יהודה בן בתירא אמרו: שונין. ושוין, שאם נפל לתוכן צרור או קיסם - ששונין. תני תנא קמיה דרבינא: אין שונין קמח ביום טוב, אבל נפל צרור או קיסם - בורר בידו. אמר ליה: כל שכן דאסור, דהוה ליה כבורר. דרש רבא בר רב הונא זוטי אפתחא דנהרדעא: שונין קמח ביום טוב. אמר להו רב נחמן: פוקו ואמרו ליה לאבא: שקילא טיבותך ושדי אחזרי, פוק חזי כמה מהולתא הדרן בנהרדעא. דביתהו דרב יוסף נהלא קמחא אגבא דמהולתא, אמר לה: חזי, דאנא רפתא מעליתא בעינא. דביתהו דרב אשי נהלא קמחא אגבא דפתורא, אמר רב אשי: הא דידן - ברתיה דרמי בר חמא, ורמי בר חמא מרא דעובדא הוה, ואי לאו דחזיא מבי נשא לא הוה עבדא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ריקוד הקמח בפעם ראשונה ביו"ט

ר"ן, רשב"ם * – בשינוי מותר.

* **תוספות** – ויש לסמוך על דבריו בשפחה כנענית.

רמב"ם, רשב"א, רב המגיד, רא"ש, טור – ריקוד אסור אפילו בשינוי.

ריקוד שני בקמח נקי

ראב"ד, רשב"א, בעל העיטור – מותר כדרכו.

רי"ף, רמב"ם, רא"ש, ב"י * – צריך שינוי *.

* **ר"ן** – והטעם או מפני שאפשר מאתמול או מפני שמיחלף במרקד.
* **ב"י** – ומיהו סגי בשינוי דע"ג השלחן וא"צ באחורי הנפה.

ריקוד שני בנפל בו צרור

כלבו, ראב"ד – כדרכו – אסור, וה"ה שאסור להוציאו בידו.
בשינוי – מותר.

רמב"ם, רשב"א, רב המגיד, ב"י – מותר כדרכו וכן מותר להוציאו כדרכו.

לשון הש"ע

(ה) אין מרקדין הקמח בתחלה, **(ו)** אפילו על ידי שינוי [133]. אבל אם רקדו מאתמול **(ז)** ונפל בו צרור או קיסם ורוצה לרקדו פעם שנית, **(ח)** מותר **(ט)** אף בלא שינוי [134]. **הגה: (י)** וי"א דמותר ליטול הצרור או הקיסם בידו, **(יא)** אבל יש מחמירין **(יב)** ואוסרין (המגיד פ"ג). ואם לא נפל בו דבר,

◆ הלכה למעשה ◆

[133] אסור לרקד הקמח ביום טוב על ידי נפה ואפילו על ידי שינוי **(חזו"ע יו"ט עמ' סז, ילקו"י מועדים עמ' תעד)**.

[134] אם לאחר שניפה את הקמח מערב יום טוב נפל בו צרור או קיסם, מותר לרקדו שנית ביום טוב אפילו בלי שינוי **(חזו"ע שם, ילקו"י שם)**.

אלא שרוצה לרקדו שנית כדי שיהא הפת נאה, **(יג)** צריך שינוי קצת, **(יד)** כגון על גבי שלחן[135]. **הגה:** וה״ה דמותר לעשות על ידי אינו יהודי אפילו תחלת הרקידה, **(טו)** אם ישנה **(טז)** קצת (ב״י).

משנה ברורה

(ה) אין מרקדין וכו׳ - דכל מלאכות שקודם לישה אסרום חכמים מפני שדרך לעשותם לזמן מרובה ולכמה פוסקים מדאורייתא אסורים וכמו שנתבאר לעיל בסימן תצ״ה ואפילו לא היה אפשר לו לרקד מעיו״ט:

(ו) אפילו ע״י שינוי - וכמו בכל מלאכות האסורות ביו״ט דאפילו בשינוי אסור וכמו שנתבאר לעיל בסימן תצ״ה במ״ב:

(ז) ונפל בו צרור וכו׳ - היינו ביו״ט דאי מעיו״ט היה לו לרקד מאתמול ואינו מותר כ״א ע״י שינוי [עו״ש]:

(ח) מותר - שהרי אין כונתו לרקד כדי ליפות הקמח אלא כדי לברור ע״ז הצרורות והקיסמין שישארו בכברה אחר נפילת הקמח דרך הנקבים וזה לא אסרו חכמים שהרי נפל ביו״ט גופא וכנ״ל ואינו דומה להא דמבואר לקמן בסי׳ תק״י ס״ב דאסור לברור קטניות מתוך פסולת שלהן בנפה וכברה [וזה בודאי אסור אפילו בלקחן מתוך החנוני המכירו ביו״ט גופא ולא היה יכול לבררן מעיו״ט] דהתם דרך המלאכה לעשותה לזמן מרובה משא״כ הכא שהקמח כבר מבע״י נברר מהסובין ואירע שנפל בם צרור או קיסם מינכר לכל שהוא לצורך שעה לאפותה ביו״ט ושרי:

(ט) אף בלי שינוי - ויש מחמירין דגם בזה בעי שינוי [ב״ח והביאו הא״ר ועיין בח״א שדעתו דצריך בזה שינוי גמור כגון לרקד באחורי הנפה או ע״י עכו״ם] וכן הדך מצות ביו״ט וצריך לרקד הקמח הנטחן מן הפרורין ירקד ע״י שינוי [דהיינו אחורי הנפה לדעת הח״א]:

(י) וי״א דמותר וכו׳ - ר״ל אף זה מותר וה״ה דמותר ע״י ריקוד וכדעת המחבר:

(יא) אבל יש מחמירין - דכיון דגם בחול דרך ליטול צרור ביד הו״ל כבורר. ולדעה זו ה״ה דאין ליטול ביד הפירורין הגדולים מתוך הקמח הנטחן כשדך מצות ביו״ט [ח״א]:

(יב) ואוסרים - היינו לענין ליטול צרור ביד אבל על ידי הרקדה גם הם מודים לדעת המחבר דשרי ועיין מה שכתבנו בסק״ט דעת הב״ח. ונכון לנהוג כדעה זו [פר״ח] וה״ה אם נפלו זבובים לתוך הכוס לא יסיר אותם לחוד אלא צריך שיקח מן המשקה ג״כ עמהם [ט״ז] וה״ה השותה שכר ובתחתיתו יש שמרים יניח מעט שכר על השמרים [פמ״ג]:

(יג) צריך שינוי קצת - אף דהוא באוכל נפש הרי אפשר היה לו לרקד מאתמול וגם דזה מיחליף ברקידה ראשונה משא״כ בנפל צרור או קיסם הנ״ל יודעין הכל שהריקוד הוא רק לצורך שעה שיפול הצרור והקיסם וגם דלא סגי בלא״ה ומימנע משמחת יו״ט [חי׳ הרא״ה]:

(יד) כגון ע״ג השולחן - דבחול הדרך לנפות ע״ג תיבה או עריבה ואם דרכו של אדם זה לנפות גם בחול על שולחן יעשה שינוי אחר וכ״ש אם ינפה על גב הנפה מצד השני דשרי. וכתבו האחרונים דכ״ז אם הנפה השניה אין נקביה קטנים מנפה ראשונה וכל מה שיצא בראשונה יצא בשניה אבל בהיתה הנפה השניה עם נקבים דקים בודאי אסור שהרי ישאר הקמח העב בנפה ויצא הדק וכהרקדה הראשונה דמי. וכתב במחצית השקל דלפ״ז אפילו בזמנינו שהקמחים נרקדים בבית הריחיים מ״מ אין להרקידם עוד הפעם בבית אפילו ע״י שינוי שהרי אנו רואין שהריקוד בבית הריחיים אינו מוציא כל הפסולת והנפה שבבית מוציא וכהרקדה ראשונה דמי:

(טו) אם ישנה וכו׳ - לפי שיש מי שאומר שאפילו ישראל מותר לרקד ע״י שינוי אף שרוב הפוסקים חולקין עליו עכ״פ יש לסמוך על דבריו להקל בשינוי על ידי נכרי:

(טז) קצת - והפר״ח מחמיר אפילו ע״י עכו״ם ואפשר דבשינוי גמור כגון אחורי נפה מודה דשרי ע״י עכו״ם [פמ״ג]:

◆ הלכה למעשה ◆

[135] כיצד ישנה, אם היה רגיל לרקד הקמח בחול על גבי עריבה ירקדנו על גבי שלחן (בנתינת ניר על השלחן). ואם היה רגיל לרקד על גבי שלחן יעשה שינוי אחר, כגון שירקד הקמח על גבי ספסל או כסא וכיוצא בזה **(חזו״ע שם, ילקו״י שם)**.

עין משפט ד,ה,ו,ז – אורח חיים שכג, ג

נושא ההלכה: לומר לחבירו בשבת תן לי ביצים ואגוזים במניין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו, ואומר לו: תן לי ביצים ואגוזים במנין, שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו.

גמרא. תנו רבנן: הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו, ואומר לו: תן לי גדי אחד או טלה אחד, אצל טבח הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי כף אחת או ירך אחת, אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי תור אחד או גוזל אחד, אצל נחתום הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי ככר אחד או גלוסקא אחת, ואצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי עשרים ביצים או חמשים אגוזים, עשרה אפרסקין וחמשה רמונים ואתרוג אחד, ובלבד שלא יזכיר לו סכום מדה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח.

לשון הש״ע

מותר לומר לחברו: תן לי ביצים ואגוזים **(יא)** במנין.

משנה ברורה

(יא) במנין - היינו שאומר לו עשרה או עשרים שכן דרך בעה״ב להיות מונה בתוך ביתו לידע כמה הוא נוטל שלא יטול אלא כפי הצורך הלכך לא מוכח דמשום דמים הוא דמדכר ליה אלא להודיע כמה צריך:

עין משפט ד,ה,ו,ז – אורח חיים שכג, ד

נושא ההלכה: לומר לחנווני בשבת תן לי ד׳ ביצים וה׳ רימונים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור ההלכה בגמרא בהלכה קודמת

לשון הש״ע

מותר **(יב)** לומר לחנוני: תן לי ד׳ ביצים וה׳ רמונים, ובלבד שלא יזכיר לו **(יג)** שם דמים **(יד)** ולא סכום מדה **(טו)** ולא סכום מנין[136], לומר: הרי שיש לך בידי חמשים אגוזים תן לי חמשים אחרים והרי יש לך בידי מאה[137]. **הגה: (טז)** וכן בסכום דמים אינו אסור אלא בכה״ג שאומר: תן לי בכך וכך דמים ויהיה לך בידי כך וכך, אבל בלאו הכי, שרי. **(יז)** וכן בסכום מדה, דוקא בכה״ג אסור, **(יח)** אבל בלאו הכי, שרי. **(יט)** ואע״ג דאסור להזכיר דמים כלל, היינו בדבר שאין מקחו ידוע אבל בדבר שידוע רק

◆ הלכה למעשה ◆

[136] שקיות סוכר הארוזות במשקל קילו, וכיוצא בזה, יש אומרים שמותר לבקש מהחנוני בשבת כמה שקיות, למרות שאומר: תן לי כך וכך קילו סוכר, ואין בזה משום הזכרת שם מדה, אלא נחשב כהזכרת מנין שמותרת. (ודוקא הזכרת סכום מנין אסורה). ונכון להחמיר לומר תן לי כך וכך שקיות, בלי לנקוב במשקל. והמקילים לומר תן לי כך וכך קילו סוכר, יש להם על מה שיסמוכו **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ ח)**.

[137] הנצרך בשבת למצרכי מזון, מותר לבקש מחנוני שיתן לו המצרכים בשבת, וישלם לו במוצ״ש. וכן מותר לבקש ממנו שיביא מצרכים אלה מהחנות, ובלבד שלא יזכיר לו שם דמים, ולא שם מדה, (ומ״ש בש״ע סכום מדה, כתב הגר״א שהוא ט״ס), ולא סכום מנין. וגם לא ישקול או ימדוד מה שנותן לו. והדבר פשוט שאם מותקנת מערכת אזעקה בדלת החנות, שאין לפתוח את הדלת בשבת גם לצורך שמחת חתן וכלה, כיון שעל ידי פתיחתה מפעיל באופן אוטומטי את מערכת האזעקה. וכל זה במקומות שיש בהם עירוב, אבל במקומות שאין בהם עירוב, אסור לחנוני ליתן לו מצרכים בשבת, שיש בזה איסור מסייע. וגם במקומותינו שיש עירוב לדידן נכון להחמיר שלא לסמוך עליו, ולא לטלטל כלל ברשות הרבים, אלא על- ידי קטן **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ ז)**.

אומר לו כמה צריך, שרי אם לא שמזכיר לו סכום [138] (א״ז והג״א פ׳ אין צדין) ואע״ג שיש מחמירין בדבר זה, **(כ)** כבר פשט המנהג במדינות אלו להקל, וכסברא הנזכרת.

משנה ברורה

(יב) לומר לחנוני וכו׳ - דוקא חנוני ישראל אבל אינו יהודי אסור ליקח ממנו ביצים שמא נולדו היום ומוקצה הוא וכן ברמונים שמא נלקטו היום מן המחובר [לקמן סי׳ תקי״ז ס״א] :

(יג) שם דמים - כגון שאומר תן לי בעד כך וכך פשוטים וכ״ש כשמזכיר לו סכום דמים דהיינו שעושה עמו חשבון הכולל גם ממה שנתחייב לו מכבר פשיטא דאסור :

(יד) ולא סכום מדה - עיין בבאור הגר״א שכתב דט״ס הוא וצ״ל ולא שם מדה דהיינו שמזכיר לו תן לי מדה פלונית וכ״ש סכום מדה דהיינו שעושה עמו חשבון הכולל מכמה מדות שלקח ממנו מכבר :

(טו) ולא סכום מנין וכו׳ - דבאופן זה הוא דרך מקח וממכר אבל מנין בעלמא כבר מבואר מקודם דשרי :

(טז) וכן בסכום דמים וכו׳ - הוא פליג על המחבר דס״ל דסתם שם דמים אסור למדכר והוא ס״ל דכמו במנין דוקא סכום מנין אסור ומנין בעלמא שרי למדכר כן הדין לענין דמים והו״ל למימר ויש אומרים אלא שכן דרכו לפעמים :

(יז) וכן בסכום מדה וכו׳ - ר״ל דוקא סכום מדה שעושה עמו חשבון הכולל גם ממדותיו שנתחייב לו מכבר אבל שם מדה בעלמא ס״ל להג״ה דמותר למדכר דהא שהזכיר מדה הוא רק לסימנא בעלמא להודיע לו כמה הוא צריך ולא שימדדו דוקא והא דאסר בגמרא להזכיר שם מדה היינו בדבר שאין העולם רגילים למדוד אותו במדה שאז אין אומרים דלסימנא בעלמא נקטיה והמחבר לעיל דלא חילק בזה ס״ל דבכל גוונא אסור גם בזה :

(יח) אבל בלא״ה שרי - וזה הקולא הוא רק ללוקח שאינו עובר איסור במה שמזכיר שם מדה וכנ״ל והיתר למוכר שיהיה מותר למדדו וליתנו בכליו של לוקח מבואר לעיל בס״א שיוסיף או ימעט מעט :

(יט) ואע״ג דאסור וכו׳ - חוזר אתחלת הג״ה וקאמר דהא דקי״ל דאסור להזכיר דמים כלל הוא בדבר שאין מקחו ידוע והיינו שאין לדבר ההוא קצבה ופסיקת דמים שאז לא נוכל לומר שמה שהזכיר לו בפשוט הוא רק להודיע לו כמה הוא צריך ולא לפסוק לו דמים בעד המקח שהרי אינו יודע כמה יתן לו בעד שעור זה הדמים אבל דבר שידוע מקחו אמרינן דלסימנא בעלמא נקטיה להודיעו כמה הוא צריך ונמצא שלא הוזכר כאן מכירה בדמים אלא נתינה בעלמא כמה יתן :

(כ) כבר פשט וכו׳ - והנה יש כמה אחרונים שסוברין שיש ליזהר מדינא שלא להזכיר שם דמים וכ״ש שם מדה בכל גוונא וכדעת המחבר ומ״מ אין למחות ביד הנוהג להקל דיש לו ע״מ לסמוך אבל ראוי ונכון מאד להחמיר בדבר שלא להזכיר שם מדה או דמים ובפרט שיכול לעשות בהיתר שיכול לומר מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד אותו ובדבר ששייך בו מנין יוכל לומר דרך מנין תן לי כך וכך ולא יזכיר שם דמים כלל ולא יבואו לחשבון עד למחר. מה שנוהגין שכותבין מע״ש פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח המוכר מחט ועושה נקבים בנייר כמנין היין שלוקח אסור לעשות כן דהא אסור להסתכל באותו כתב שכתב בו סכום המעות דהוי שטרי הדיוטות. גם עשיית הנקבים בנייר ג״כ אין נכון לכתחלה וה״ה דאסור לכתוב בפתקאות מע״ש סכום מעות ולמחר בשבת כשלוקח היין מניח המוכר את הפתקא במקום ששם האיש כתוב אצלו מכבר דאסור לקרות בפתקאות הללו וכנ״ל ולכן נהגו ליתן גרעין או שאר דבר על שם האיש לסימן וגבאי צדקה אפשר דמותרין בפתקאות ליתן על שם האיש לזכרון משום דהוי חפצי שמים וכמ״ש בסימן ש״ז ומ״מ טוב להחמיר היכא דאפשר בגרעין וכיוצא בזה וכן נהגו הקדמונים [אחרונים] :

הלכה למעשה

[138] מותר לשלם מערב שבת עבור מצרכים שונים, ולקבל עבור כל מצרך פתק אחד, כדי שביום שבת ימסור הפתקים לחנוני ויקבל את המצרכים הדרושים לו, וכן עבור ב׳ מצרכים מקבל ב׳ פתקים, וכן על זה הדרך, ובלבד שלא יהיה רשום על הפתק את הסכום ששילם **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ יב)**.

עין משפט ד,ה,ו,ז – אורח חיים תקיז, א

נושא ההלכה: לומר לחנווני ביו"ט תן לי ביצים או אגוזים

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בגמרא בהלכה קודמת

לשון הש"ע

לומר לחנוני לתת לו ביצים או אגוזים או שאר מיני מאכל ומשתה, דינו ביו"ט כמו בשבת (**א**) כמו שנתבאר לעיל סימן שכ"ג סעיף ד'). ואם הוא אינו יהודי, אסור ליקח ממנו דבר שבמינו במחובר או שבמינו מחוסר צידה, אלא אם כן ניכר בהם שלא נלקטו ושלא ניצודו היום, וכן לא יקח ממנו ביצים, שמא נולדו היום [139], אבל דבר שאין בו משום מחובר ולא משום צידה ולא משום נולד, מותר ליקח ממנו (**ב**) אפילו הובא היום מחוץ לתחום, וכן קמח שנטחן היום, (**ג**) בעיר שרובה אינם יהודים, (**ד**) מותר ליקח ממנו דאדעתא דאינו יהודי טחני ליה, והוא הדין (**ה**) ליקח ממנו פת (**ו**) שאפה בו ביום (**ז**) (וכן אם נאפה בשבת שלפניו) (ב"י).

משנה ברורה

(א) כמו שנתבאר לעיל וכו' - וע"ש במ"ב כל פרטי הדינים למעשה:

(ב) אפילו הובא היום מחוץ לתחום - ר"ל שהובא לעכו"ם החנוני ודוקא בעיר שרובה עכו"ם דמסתמא בשביל עכו"ם הובא לו כנ"ל בסימן תקט"ו ס"ו אבל בעיר שרובה ישראל או חציה אסור ליקח ממנו דמסתמא בשביל ישראל הובאו וצריך להמתין עד לערב יו"ט ראשון ובכדי שיעשו וכדלעיל בסימן תקט"ו ס"ה:

(ג) בעיר שרובה נכרים - היינו שרוב הלוקחים פת וקמח הם נכרים אבל אם רוב לוקחים פת וקמח הם ישראל ודאי אסור ליקח קמח דמסתמא אדעתם נטחנו אא"כ ידוע שנטחן מאתמול:

(ד) מותר ליקח וכו' - דמשום מוקצה ליכא דחטים נמי חזי לכוס בין השמשות או לעשות מהן קליות ודייסא והי"ה שיפון ושעורים:

(ה) ליקח ממנו פת וכו' - ר"ל אפילו ידוע שהקמח נטחן היום כיון שהוא בעיר שרוב הלוקחים הם עכו"ם מסתמא אדעתם היה הטחינה וההרקדה ואם היה ידוע לו שהטחינה וההרקדה היה מעיו"ט אז מותר אפילו בעיר שרובה ישראל דהאפיה הלא היא מלאכה המותרת ביו"ט. וכתבו האחרונים דכ"ז מיירי ששומת הלחם היה ידוע וא"צ עתה לישא וליתן עמו בעד דמי המקח דאל"ה גם גבי ישראל אסור כדלעיל בסימן שכ"ג וע"ש יתר הפרטים שצריך ליזהר גבי ישראל וה"ה גבי עכו"ם. עוד כתבו דאם אינו מאמינו העכו"ם בלי נתינת המעות מותר להניח לו משכון ע"ז אבל אסור לקרוא העכו"ם לביתו ולהראות לו המעות שיקח בעצמו דהוי עכ"פ עובדא דחול. ואפילו ע"י עכו"ם אסור לקנות:

(ו) שאפה בו ביום - עיין ב"י ודי"מ שיש שמחמירין בזה ובשו"ע סתם להקל כדעת המתירין וכתב הח"א דאין להקל כ"א בעת הצורך:

(ז) וכן אם נאפה בשבת שלפניו - ר"ל דלא אסרינן ליה משום הכנה שמכין משבת ליו"ט הואיל דמעיקר הדין אף בשבת גופא מותר לאכול (דאף דמשום חומרא דשבת מחמירין לעיל בסימן שכ"ה ס"ד שלא בשעת הדחק עכ"פ ביום טוב שלאחריו אין להחמיר):

◆ הלכה למעשה ◆

[139] מאינו יהודי אסור ליקח ביצים בשבת, שמא נולדו היום ומוקצה הוא. וכן הרימונים, שמא נלקטו היום מן המחובר (**ילקו"י שבת כרך ד עמ' ז**).

עין משפט ה– אורח חיים שכג, ה

נושא ההלכה: המביא כדי יין ממקום למקום בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. המביא כדי יין ממקום למקום - לא יביאם בסל ובקופה, אבל מביא הוא על כתפו, או לפניו. וכן המוליך את התבן - לא יפשיל את הקופה לאחוריו, אבל מביאה הוא בידו.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

צורת הבאת כדי יין בשבת ויו״ט

ר״ן, טור – בין בשבת ובין ביו״ט לא יביא כמות מרובה אלא מועטת אף שמרבה בהילוך.

תוספות – ביו״ט שמביא ברשות הרבים יביא מעט אף שמרבה בהילוך שלא יאמרו לצורך חול הוא מביא, אבל בשבת שאינו מביא דרך רשות הרבים אלא רק בביתו יביא הרבה יחדיו, דלמעט בהילוך עדיף.

לשון הש״ע

המביא כדי יין ממקום למקום **(כא)** לא יביאם בסל ובקופה כדרך חול, אלא יביאם **(כב)** לפניו **(כג)** או על כתפו **(כד)** וכיוצא בזה, שישנה מדרך חול אפי׳ אין בשינוי קלות במשא, ואם אי אפשר לו לשנות, כגון שזימן אורחים הרבה וצריך למהר להביא לפניהם, מותר. **(כה)** ויש אומרים דלמעט בהילוך עדיף, ויותר טוב להביאם בסל ובקופה בפעם א׳ מלהביאם כל אחת ואחת בפני עצמה[140].

משנה ברורה

(כא) לא יביאם - ליתן ג׳ וד׳ כדים בתוך קופה לישאם משום דנראה כמעשה דחול לשאת משאות:
(כב) לפניו - בידו:
(כג) או על כתפו - אחד או שנים דמוכח דלצורך שבת הוא:
(כד) וכיו״ב שישנה וכו׳ - בטור סימן תק״י איתא בזה״ל וכן כל כי״ב ישנה מדרך חול וכו׳ וזה הלשון מתוקן יותר:
(כה) וי״א דלמעט וכו׳ - עיין סימן תק״י ס״ח בהג״ה דפסק כהי״א אלו וכ״ז במקום שאין רואין אבל כשנושא אותם דרך מבוי המעורבת דשכיחי בה רבים ואווש מלתא טובא ויאמרו דלצורך חול הוא מביאם לכו״ע למעט במשא עדיף:

עין משפט ה – אורח חיים תקי, ח

נושא ההלכה: המביא כדי יין ממקום למקום ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור ההלכה בגמרא בהלכה קודמת

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אופן הבאת כדי יין ביו״ט

רש״י ע״פ ב״י – המביא ברשות הרבים צריך למעט בכדים שלא יאמרו לצורך חול הוא מביא, אבל בבית מביא כדרכו.

◆ הלכה למעשה ◆

[140] הלוקח בקבוקי יין או שאר משקאות מהחנוני בשבת, אסור לו להעבירם ברחוב בתוך סל כדרכו ביום חול, אפילו במקום שיש עירוב, אלא יביאם בשינוי, אף אם ע״י כך יצטרך לטרוח יותר, לילך ולבוא מספר פעמים. ואם ממהר לצורך אורחים מותר להביאם בסל כדרכו בחול (במקומות שאין בהם עירוב בלאו הכי אי אפשר לטלטל בשבת) **(ילקו״י שבת כרך ד עמ׳ יא)**.

לשון הש״ע

אע״פ שהותרה הוצאה בי״ט אפילו שלא לצורך, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחול, אלא צריך לשנות. כיצד, המביא כדי יין ממקום למקום **(כח)** לא יביאם בסל ובקופה לתת לתוכו ארבעה או חמשה כדים, אלא יביאם על כתפו או לפניו אחד או שנים, דמוכח שלצורך יו״ט הביאם. **הגה:** ודוקא כשמוליכין **(כט)** ממקום למקום, אבל מזוית לזוית (ב״י בשם רש״י) או מבית לבית באותו חצר, (א״ז), **(ל)** שרי בכל ענין.

משנה ברורה

(כח) לא יביאם בסל וכו׳ - אפילו לצורך שתיית היום. ומשמע מעבודת הקדש דאפילו אם ירצה ליתן בתוך הסל רק שנים גם כן אסור דהוא עובדא דחול ואפשר דהשו״ע סבר ג״כ הכי אלא נקט דבר ההוה :

(כט) ממקום למקום - היינו במבואות דשכיחי בה רבים ומחזי כעובדא דחול :

(ל) שרי בכל ענין - אפילו יותר מארבעה וחמשה כדים. ואדרבה יותר טוב הוא להוליך הרבה ביחד משיוליך מעט מעט ויצטרך להרבות בהילוך :

הלכות
דף ל

הלכות דף ל.

עין משפט א – אורח חיים תקי, י

נושא ההלכה: נשיאת משאות בשינוי ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

גמרא. תנא: אם אי אפשר לשנות - מותר. אתקין רבא במחוזא: דדרו בדוחקא - לדרו ברגלא, דדרו ברגלא - לדרו באגרא, דדרו באגרא לדרו באכפא, דדרו באכפא - נפרוס סודרא עלויה, ואם לא אפשר - שרי. דאמר מר: אם אי אפשר לשנות - מותר. אמר ליה רב חנן בר רבא לרב אשי: אמור רבנן כמה דאפשר לשנויי משנינן ביומא טבא, והא הני נשי, דקא מליין חצבייהו מיא ביומא טבא, ולא קא משניין, ולא אמרינן להו ולא מידי? - אמר ליה: משום דלא אפשר, היכא ליעבד? דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא - קא מפשא בהלוכא, דמליא בחצבא זוטא תמלי בחצבא רבה - קא מפשי במשוי, תכסייה בנכתמא - זמנין דנפיל ואתי לאתויי, תקטריה - זמנין דמפסיק ואתי למקטריה, תפרוס סודרא עלויה - זמנין דמטמיש במיא, ואתי לידי סחיטה. הלכך לא אפשר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

איזה שינוי צריך לעשות במשאו ביו"ט

רש"י – שינוי להקל במשא.

רמב"ם, טור – כל שינוי שהוא, אף שאינו קל יותר.

מהו "אם אי אפשר לשנות" שמותר לישא אף בלא שינוי

רש"י – שאין לו סודר לפרוס.

טור – שזימן אורחים הרבה והשוני מעכבו.

לשון הש"ע

(לב) וכן משאות שדרכן לישא אותם במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו, ושדרכן לישא אותן מאחוריו, ישא אותן על כתיפו, ושדרכן להנשא על הכתף, ישא אותן בידו לפניו, או **(לג)** יפרוש עליהן בגד וכל כיוצא בזה משינוי המשא, **(לד)** ואם א"א, כגון שזימן הרבה אורחים **(לה)** וצריך למהר ולהביא לפניהם, עושה כדרכו [141]. במה דברים אמורים, בנושא על האדם אבל על גבי בהמה **(לו)** לא יביא כלל.

משנה ברורה

(לב) וכן משאות שדרכן וכו' - כ"ז כדי לשנות מדרך חול:

(לג) יפרוש עליהן בגד וכו' - ומיירי במשאות יבשות כגון פירות וכה"ג או ביין דלא שייך למגזר שמא יסחוט דאין בסחיטתו משום ליבון כמבואר בסימן שי"ט ס"י אבל במים אין לפרוס בגד מלמעלה דלא יפול במים ויבוא לידי סחיטה:

(לד) ואם א"א כגון וכו' - וה"ה אם א"א לו לשנות מפני סיבה אחרת כגון שאין לו בגד לכסות וכה"ג:

◆ הלכה למעשה ◆

[141] הלוקח בקבוקי יין או שאר משקאות מהחנוני בשבת, אסור לו להעבירם ברחוב בתוך סל כדרכו ביום חול, אפילו במקום שיש עירוב, אלא יביאם בשינוי, אף אם ע"י כך יצטרך לטרוח יותר, לילך ולבוא מספר פעמים. ואם ממהר לצורך אורחים מותר להביאם בסל כדרכו בחול (במקומות שאין בהם עירוב בלאו הכי אי אפשר לטלטל בשבת) **(ילקו"י שבת כרך ד עמ' יא)**.

(לה) וצריך למהר וכו' - ר"ל וכשעושה כדרכו יובא לפניהם במהרה יותר וכן הא דס"ח לענין קופות ג"כ דינא הכי דאם זימן הרבה אורחים וצריך להביא במהרה לכולם ביחד מותר לשאת בקופות ד' וה' קבין. ואורחים נקרא לענין זה אפילו מאותה העיר:

(לו) לא יביא כלל - הטעם עיין לעיל בסימן תצ"ה ס"ג ובמ"ב שם:

עין משפט ג – אורח חיים שסה, ה

נושא ההלכה: איסור ישיבה בראש המבוי וחפץ בידו שמא יתגלגל החפץ לרשות הרבים

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר ליה רבא בר רב חנין לאביי: תנן, אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין, והאידנא דקא חזינן דעבדן הכי, ולא אמרינן להו ולא מידי? - אמר ליה: ולטעמך, **הא דאמר (רבא) (מסורת הש"ס: רבה) לא ליתיב איניש אפומא דלחיא דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי** (ארבע אמות ברשות הרבים), והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה, ולא אמרינן להו ולא מידי? אלא, הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. הכא נמי - הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין.

לשון הש"ע

(כח) אע"פ שמותר להשתמש **(כט)** תחת הקורה, לא ישב אדם בראש המבוי וחפץ בידו, שמא יתגלגל החפץ מידו לרשות הרבים ויביאנו אליו כיון שאין היכר בינו לרשות הרבים, אבל על פתח החצר, מותר, בין פתוח לרשות הרבים בין פתוח לכרמלית, שיש בו היכרא.

משנה ברורה

(כח) אע"פ שמותר להשתמש וכו' - ר"ל דדוקא על צד המקרה וההזדמן מותר לטלטל שם חפציו לעת הצורך אבל לא ישב שם בקביעות וחפץ בידו וכו' [מאמר מרדכי]:

(כט) תחת הקורה - וה"ה שלא ישב אצל הלחי [גמרא] ואפשר דכשיש בו צורת הפתח שרי דמקרי הכירא ומיהו בצוה"פ שלנו שגבוה מאוד בודאי אסור דלית הכירא ואפילו אם המבוי פתוח לכרמלית דהוא רק חששא במלתא דרבנן ג"כ אסור דשכיחא לאיתשולי [מ"א ומא"מ]:

עין משפט ד – אורח חיים תרח, ב

נושא ההלכה: דין מוטב שיהיו שוגגין בנשים / בכל דברי איסור

לשון מקור ההלכה בגמ'

הכא נמי - הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. **והני מילי - בדרבנן, אבל בדאורייתא - לא. ולא היא, לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי, דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא הוא, ואכלי ושתו עד שחשכה ולא אמרינן להו ולא מידי.**

לשון הש"ע

נשים שאוכלות ושותות עד שחשכה, והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחול על הקדש, **(ג)** אין ממחין בידן כדי שלא תבואו לעשות בזדון. **הגה: (ד)** וה"ה בכל דבר איסור **(ה)** אמרינן: מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין, ודוקא **(ו)** שאינו מפורש בתורה, אע"פ שהוא דאורייתא, אבל אם מפורש בתורה, **(ז)** מוחין בידן (ר"ן דביצה וראו"ש בשם העיטור). **(ח)** ואם יודע שאין דבריו נשמעין, לא יאמר ברבים להוכיחן, **(ט)** רק פעם אחת, אבל לא ירבה בתוכחות מאחר שיודע שלא ישמעו אליו, אבל ביחיד **(י)** חייב להוכיחו עד שיכנו או **(יא)** יקללנו. (ר"ן ס"פ הבע"י).

משנה ברורה

(ג) אין ממחין בידן - ודוקא ביודע בודאי שלא יקבלו ממנו אבל בספק שמא יקבלו צריך למחות אפילו במידי דרבנן:

(ד) וה"ה בכל דבר איסור וכו' - ר"ל ג"כ בשברור לו שלא יקבלו ממנו וכנ"ל. ובכל זה אין חילוק בין רבים ליחיד:

(ה) אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו' - ר"ל ג"כ בברור לו שאם יאמר להם לא יקבלו ממנו וכנ"ל וכ"ז דוקא בשעכשיו הם שוגגין אבל כשיודעין שהוא אסור ועוברין במזיד צריך להוכיחם אף כשברור לו שלא יקבלום ונהי דמי שאינו מוכיח אינו נענש עבור חטאם כיון שברור לו שלא יקבלום מ"מ מצוה להוכיחם:

(ו) שאינו מפורש בתורה - ר"ל דאז אנו יכולין לתלות ששוגגין ומוטעין הם בזה ומה שלא ישמעו לנו מה שנאמר להם שהוא אסור מחמת דקיל להו הדבר ולכן אמרינן בזה מוטב שיהיו שוגגין וכו' אבל בדבר המפורש בתורה והם עוברין ע"ז בודאי אינם שוגגין ולא שייך בהו לומר מוטב שיהיו שוגגין ומחינן בהו וענשינן להו עד דפרשי:

(ז) מוחין בידם - דוקא בדליכא סכנה אבל בדאיכא חשש סכנה א"צ למחות וכ"כ בחינוך מצוה רל"ט ע"ש ועיין בחו"מ סימן י"ב וביו"ד סימן של"ד:

(ח) ואם יודע וכו' - זה קאי ג"כ על דבר המפורש בתורה [וה"ה על שאר מזיד דהיינו שיודע שהוא אסור ועובר ע"ז] עד סוף הג"ה. והנה לשון ואם יודע כתבו האחרונים שאינו מדוקדק דהא עד עכשיו ג"כ מיירי בהכי וכנ"ל אלא דבא לחדש דיש חילוק בין רבים ליחיד דברבים כשיודע שאין דבריו נשמעין להם מחויב להוכיח רק פ"א אבל ביחיד מחויב להוכיח כמה פעמים עד הכאה או קללה:

(ט) רק פ"א - אולי ישמעו או כדי שלא יהיה להם פתחון פה ומכאן ואילך כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע:

(י) חייב להוכיחו - בעבירה שבסתר [יוכיחנו בסתר ובעבירה שבגלוי יוכיחנו מיד שלא יתחלל שם שמים:

(יא) יקללנו - וי"א דדי עד שינזוף בו החוטא ומכאן ואילך אסור להוכיחו שנאמר אל תוכח לץ פן ישנאיך:

עין משפט ה,ז,ח – אורח חיים תקיח, ז

נושא ההלכה: התחלת שימוש בערימת תבן חדשה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ומתחילין בערמת התבן. אמר רב כהנא: זאת אומרת מתחילין באוצר תחלה. מני - רבי שמעון היא, דלית ליה מוקצה. אימא סיפא: אבל לא בעצים שבמוקצה - אתאן לרבי יהודה, דאית ליה מוקצה! - הכא בארזי ואשוחי עסקינן, דמוקצה מחמת חסרון כיס, ואפילו רבי שמעון מודה. איכא דמתני לה אסיפא: אבל לא בעצים שבמוקצה. אמר רב כהנא: זאת אומרת אין מתחילין באוצר תחלה. מני - רבי יהודה היא, דאית ליה מוקצה. - אימא רישא: מתחילין בערמת התבן - אתאן לרבי שמעון, דלית ליה מוקצה. - התם בתבנא סריא, - תבנא סריא, הא חזי לטינא! - דאית ביה קוצים.

לשון הש"ע

(לד) מתחילין בערימות התבן, **(לה)** אם היא **(לו)** תיבנא סריא (פי' סרוחה) **(לז)** ואית ביה קוצים, שעומד להסקה.

משנה ברורה

(לד) מתחילין וכו' - המחבר קיצר בזה וביאור הענין כך הוא דלמאן דאית ליה איסור מוקצה ביו"ט אין מתחילין להשתמש באוצר ביו"ט אם לא הזמין מעיו"ט כגון אם היה לו ערימה של תבן שאצר שם למאכל בהמותיו להסתפק מהם לאחר זמן או שכנס עצים לאוצר להסתפק מהן לימות החורף אסור לו להסתפק מהן ביו"ט בין להסקה בין להאכיל מהתבן לבהמותיו וקאמר המחבר דלפעמים יש להתיר להסקה אף דברים שהכניסם לאוצר כגון תבן שהכניסם לאוצר ועשאם ערימה ונתקלקלו שאינם ראוים כעת למאכל בהמה מותר לו להסיק בהם אף דמתחלה אקצי אותם מדעתו מ"מ משעה שנתקלקלו עומדין להסקה בכל יום אפי' בלי הזמנה מבעוד יום:

(לה) אם היא וכו' - ותבן שלא הכניסם לאוצר להשתמש בהן לאחר זמן מותר להסיק בהן אפילו יפה אפילו עומד להאכיל לבהמתו או לעשות בהן שאר תשמיש דאין שם מוקצה עליהן:

(לו) תיבנא סריא - היינו כשהוא מוסרח מאד דאפילו ע"י פירוך לא חזיא לבהמה. וכתב הט"ז דאפ"ה אסור לקשור אותם לעשותן חבילות חבילות כדרך שעושין להסקה אלא א"כ היו קשורין מערב יו"ט. וכ"ז כשהתבן הוא יבש אבל אם התבן הוא לח אינו רשאי להיסק בה אף דחזי להיסק גדול [מ"א] ובחמד משה מפקפק בזה עי"ש:

(לז) ואית ביה קוצים - דאל"ה חזי התבן לגבל בהם טיט ולא בטל שם מוקצה מינייהו, ודע דכ"ז הסעיף הוא רק כפי דעת המחבר לעיל בסימן תצ"ה דמוקצה אסור ביו"ט אבל לדעת היש מתירין שהובא שם בהג"ה מותר להסתפק ביו"ט בין בתבן ובין בעצים אפילו הכניסן לאוצר ורמ"א שלא הגיה כאן סמך אדלעיל:

עין משפט ו – אורח חיים שלג, א

נושא ההלכה: פינוי אוצר לדבר רשות / מצוה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רב כהנא: זאת אומרת אין מתחילין באוצר תחלה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אימתי אסור להתחיל באוצר

רי״ף, רמב״ם, רא״ש – לדבר הרשות – אסור.
לדבר מצוה – מותר.

לשון הש״ע

אוצר של תבואה או של כדי יין, אע״פ **(א)** שמותר להסתפק ממנו **(ב)** אסור להתחיל בו **(ג)** לפנותו אלא **(ד)** לדבר מצוה, כגון שפינהו להכנסת אורחים או לקבוע בו בית המדרש. וכיצד מפנהו, אם היה האוצר גדול מפנה ממנו **(ה)** חמשה קופות (שבכל קופה שלש סאים) (הגהות מרדכי ור״ן פרק מפנין), לא היה בו אלא חמשה קופות, מפנה מהם ארבעה קופות אבל כולו לא יפנה **(ו)** שמא יבא להשוות גומות. **הגה: (ז)** וכל שבות שהתירו משום צורך מצוה מותר ג״כ **(ח)** לצורך אורחים, ולא מקרי אורחים, אלא שנתארחו אצלו בביתו, או שזימן אורחים שנתארחו אצל אחרים (תרומת הדשן סי׳ ע״ב), **(ט)** אבל כשזימן חבירו לסעוד אצלו לא מקרי אורחים ואינו סעודת מצוה רק סעודת רשות.

משנה ברורה

(א) שמותר להסתפק ממנו - למאכלו ולמאכל בהמתו שאינו מוקצה דקי״ל כר״ש דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים שהניח ליבשן משום דדחינהו בידים ולא חזיין עד שיתייבשו וכמ״ש בסי׳ ש״י ס״ב מ״מ אם אינו רוצה להסתפק ממנו אלא להתחיל בו לפנותו אסור לעשות כן לדבר הרשות והטעם משום טרחא או משום עובדין דחול:

(ב) אסור להתחיל וכו׳ - היינו אפילו פחות מד׳ וה׳ קופות ומשמע דאם התחיל מע״ש שרי לפנותו בשבת פחות מד׳ וה׳ קופות אף לדבר הרשות:

(ג) לפנותו - אבל מותר לעשות שביל ברגליו לכאן ולכאן דרך הליכתו ויציאתו דזה לא הוי בכלל פינוי:

(ד) לדבר מצוה - ואפילו בענין שיש בו טורח יותר כגון להגביהם ולשלשלם בחלונות שבכותל או להורידם בסולמות או לטלטלם מגג לגג:

(ה) חמש קופות - ולא יותר משום טרחא וכנ״ל בסק״א:

(ו) שמא יבוא וכו׳ - היינו שמא יראה גומות בקרקעות האוצר ויבוא להשוותם ואפילו אין שם אלא ג׳ או ד׳ קופות אסור [א״ר]:

(ז) וכל שבות וכו׳ - עיין סימן ש״ז ס״ה:

(ח) לצורך אורחים - שבעה״ב המזמנם עושה מצוה וכמו שאחז״ל דגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה:

(ט) אבל כשזימן וכו׳ - ומ״מ אם מזמין חבירו שיבוא לכבוד האורח אז גם הוא נחשב כאורח לענין דשרי לפנות בשבילו ואם הסעודה בעצמה היא סעודת מצוה ודאי פשיטא דשרי לפנות לפי חשבון כולם:

הלכות דף ל:

עין משפט א,ב,ג – אורח חיים תקיח, ח

נושא ההלכה: איסור נטילת עצים מן הסוכה אלא רק מן העצים הסמוכים לדפנותיה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

גמרא. מאי שנא מן הסוכה דלא - דקא סתר אהלא, מן הסמוך לה - נמי קא סתר אהלא! - אמר רב יהודה אמר שמואל: מאי סמוך - סמוך לדפנות. רב מנשיא אמר: אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות, כי תניא ההיא - באסורייתא.

לשון הש״ע

(לח) נוטלים עצים **(לט)** הסמוכים לדפני הסוכה ומסיקין בהם. **הגה:** והוא הדין **(מ)** אם זרק חבילות על הסכך, **(מא)** דאינן בטילות לגבי הסכך **(מב)** אם דעתו להסיקן מותר ליטלן משם.

משנה ברורה

(לח) נוטלים וכו׳ - זה הסעיף מיירי בסוכה דעלמא העשויה לצל אבל ה״ה בסוכת החג וכמבואר לקמן סימן תרל״ח ס״א בהג״ה:

(לט) הסמוכים וכו׳ - ר״ל דעצים של סוכה עצמן או סכך שלה בודאי אסור ליטלן לצורך קדרתו מטעם סתירת בנין ורק קנים שסמכן סביבות הדפנות כיון שלא נארגו עם הדופן לא בטלי לגביה ואין בהם משום סתירה ומשום מוקצה ג״כ לא נאסרו דדעתיה עלייהו מאתמול אם יצטרך להם שהרי אינו סותר אהלו בזה ומיירי בשאינם קבועים ומחוברים בקרקע. ונתבאר בפוסקים דכ״ז בשלא הסמיך הקנים כדי לעבות את דופני הסוכה שיהיו חזקים אבל בשהסמיכן להדיא כדי לעבות אע״פ שלא נסבכו עם הדופן וקיימי באפי נפשייהו אפ״ה מתבטלי לדופן ואסור ליקח מהם ואפילו העמידן אחר שכבר עמד הדופן ג״כ מתבטלי אגב הדופן:

(מ) אם זרק חבילות - היינו קנים אגודים ביחד:

(מא) דאינם בטלות - דמדלא התיר אגודתן בשעה שהניחם על הסכך לא בטלינהו לגבי סכך אלא להצניעם חשב אבל אם הניח קנים שאינם אגודים על הסכך אף שכבר סיכך כל צרכו בטלים הקנים אגב עיקר הסכך ולא דמי לעצים הסמוכים לדופני הסוכה שאינם מתבטלים כיון שאינם עבותים עם הדפנות משא״כ בסכך שאינם עבותים כל עיקר ולהכי כשמצטרף להם עוד קנים מתערבים ונעשים סכך אחד ומבואר בפוסקים דאפילו בקנים אגודים אם נתכוין להעבות בהם הסכך להדיא בטלים לגבי סכך אע״פ שלא התיר אגודתן ואסור ליקח מהם משום סותר ועיין בה״ל:

(מב) אם דעתו להסיקן - פי׳ אם רוצה עתה להסיקן אבל לא בעינן שיהא דעתו עליהם מאתמול דלאו מוקצה הן וכמו שכתבנו לעיל לענין עצים הסמוכים לדפנות. ודע דכל עצים שאסור ליטלן מן הסוכה בין עצי סכך ודפנות עצמם ובין אותן שניתוספו עליהן ונתבטלו עמהן אפילו אם נפלה הסוכה ביו״ט ג״כ אסור לטלטלן וליטלן וה״ה לשורפן במקומן משום מוקצה ואפילו היתה הסוכה רעועה מעיו״ט ועומדת ליפול מ״מ בכניסת יו״ט א״א היה לו ללקחן מחמת סתירת בנין ומתוך שנאסרו אז נאסרו לכל היום. ואם מהני תנאי עיין בבה״ל:

עין משפט ד – אורח חיים רסה, ג

נושא ההלכה: ביטול כלי מהיכנו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ורבי שמעון לטעמיה, דלית ליה מוקצה. דתניא: מותר השמן שבנר ושבקערה - אסור, ורבי שמעון מתיר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ליתן כלי תחת נר שמן / שעוה לקבל את הנוטף

הגהות אשיר״י – שמן – אסור, משום שאינו רוצה לנערו לפי שמפסידו בכך והוי מבטל כלי מהיכנו.
שעוה – מותר, לפי שמנערו קודם שיאחז האור בכלי.

* **ב״י** – וצ״ל דסבר כבעל התרומות דכל שדעתו ליטלו בשבת, לא מקרי מבטל כלי מהיכנו.

לשון הש״ע

אין נותנין כלי בשבת תחת הנר **(ה)** לקבל שמן הנוטף, מפני שהוא מבטל כלי **(ו)** מהיכנו, ומותר ליתנו מבע״י, **(ז)** והשמן הנוטף **(ח)** אסור להסתפק **ממנו (ט)** בשבת [142]. **הגה:** ואסור ליגע בנר דולק כשהוא תלוי, אע״פ שאינו מטלטלו ואין בו משום מוקצה בנגיעה בעלמא, מ״מ אסור **(י)** פן יתנדנד קצת מנגיעתו **(יא)** ויטה (א״ז) [143].

משנה ברורה

(ה) לקבל שמן - אבל מותר לתת תחת נר של שעוה או של חלב שחושש שמא יפול וידליק מה שתחתיו ומניח שם כלי שיפול על הכלי ומטעם דכיון דאפשר לנער מיד האיסור מתוך הכלי כמש״כ סימן רע״ז לא חשיב מבטל כלי מהיכנו ולא דמי לשמן שאינו רוצה לנערו ולהפסידו. ולהעמיד כלי תחת הפחם שבראש הפתילה שיפול לתוכו אסור אם לא במקום הפסד ואע״ג דלאחר שכבו יכול לנערם מן הכלי מ״מ חשיב ביטול כלי מהיכנו לפי שעה עכ״פ כיון שא״א לנערם מיד:

(ו) מהיכנו - שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו אסרו בטלטול מחמת השמן שבתוכו שהוא מוקצה מחמת איסור כמש״כ בסימן רע״ט וחכמים אסרו לבטל כלי מהיכנו מפני שדומה כאלו סותר הכלי ומשברה. ואם יש בכלי דבר המותר מותר להניחו תחת הנר לקבל בו שמן דהא יכול לטלטלו אגב ההיתר אם הוא בענין שמותר לטלטל בשבילו כמו שכתב בסוף סימן ש״י עי״ש. עוד עצה אחרת כתב בתשובת מהרי״ל והסכים עמו המ״א דישים כלי מבעוד יום תחת השלחן ובשבת אחר האכילה יסיר את השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר ואף דהוא גורם בשבת לבטל כלי מהיכנו ע״י הסרת השלחן מ״מ שרי כיון שאינו מבטלו בידים בשבת ועוד דהא אין אנו נזהרים מלהשים כלי בשבת על השלחן תחת הנר אע״פ שנופל בו שמן כי אין מתכוין לכך ה״נ אין מתכוונים כשמסיר השלחן אלא להצלת השלחן שלא יפול עליו הנר:

(ז) והשמן הנוטף - ואם לא נטף לתוכו שמן כלל לא נאסר הכלי לטלטל במחשבה בעלמא. ובא״ר כתב דאם נטף שמן לתוכה מבע״י מתקיים מחשבתו שחשב עליה ומקרי עי״ז כלי שמלאכתו לאיסור אף אם אח״כ נשפך השמן וכמו אם הניח מעות על הכלי מבע״י אף שנטלו מבע״י מ״מ הוי מיוחד לאיסור והוי מוקצה ועיין בפמ״ג:

(ח) אסור להסתפק - ונראה אפילו יש שמן היתר הרבה בכלי מבע״י והניחה אז לקבל שמן הנוטף מ״מ אסור להסתפק דדבר שיש לו מתירין לא בטיל [פמ״ג וע״ש עוד]:

(ט) בשבת - שכבר הוקצה השמן בין השמשות ומיגו דאיתקצאי בין השמשות לנר איתקצאי לכולי יומא. וגם הכלי אסור בטלטול ע״י השמן שנעשה בסיס לה:

◆ הלכה למעשה ◆

[142] אין נותנין בשבת כלי, תחת הנר כדי לקבל את השעוה או את השמן הנוטף מהנר, מפני שהוא מבטל כלי מהיכנו. (שהכלי היה מותר לטלטלו, וכעת שנטף לתוכו השמן או השעוה נאסר בטלטול). אבל מותר ליתן את הכלי מבעוד יום, אלא שאסור להשתמש בשמן בשבת. ולא ימלא אדם קערה עם שמן ויתן ראש הפתילה בתוך הקערה בשביל שתהא שואבת מהשמן, שיש לחוש שמא יקח מהשמן ונמצא מכבה בשבת **(ילקו״י שבת כרך א עמ׳ קצב)**.

[143] אסור לגעת בכל נר שמן דולק בשבת, אף אם אינו מטלטל את הנר ממקומו, שאף שאין לאסור בזה משום טלטול מוקצה (שהרי אינו מטלטלו), מכל מקום יש לחוש שעל ידי הנגיעה יטה השמן ויבעיר, או שיבא לידי כיבוי. ולכן אם השלחן רעוע במקצת, אין להדליק עליו נרות שבת, או שאר נרות, באופן שיש לחוש שאם ינענע את השלחן יבוא לידי כיבוי והבערה **(ילקו״י שבת כרך א עמ׳ תריא)**.

(י) פן יתנדנד וכו' - משמע מזה דבלא חשש הטייה אין לחוש משום איסור טלטול מוקצה ע"י הנדנוד וכתב המ"א דמיירי שדבר היתר מונח עליו ורוצה ליקח ממנו והוי טלטול מן הצד דמותר כמש"כ סימן שי"א ס"ח אבל ליגע בו ממש אסור במנורה תלויה אפילו אין הנר דולקת בתוכה ועיין בביאור הלכה:
(יא) ויטה - השמן אל הפתילה ויתחייב משום מבעיר או כאשר ירחקהו יתחייב משום מכבה ועיין בסימן רע"ז ס"ג דבנר של שעוה לא חיישינן לזה:

עין משפט ד – אורח חיים רעט, א

נושא ההלכה: שימוש במותר השמן שבנר / שבקערה

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בגמרא בהלכה קודמת

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מותר השמן שבנר אם מותר להשתמש בו לכשיכבה

רי"ף, רמב"ם, רא"ש – אסור, משום שהוא מוקצה מחמת איסור.

לשון הש"ע

נר שהדליקו בו באותה שבת, **(א)** אע"פ שכבה, אסור לטלטלו. וכן **(ב)** מותר השמן שבנר שהדליקו בו באותה שבת, אסור **(ג)** לטלטלו ולהסתפק ממנו באותה שבת[144].

משנה ברורה

(א) אע"פ שכבה וכו' - והיינו אפילו לא נשאר בו שמן כלל והטעם דכיון דביה"ש היה אסור בטלטול לפי שנעשה הנר והשמן והפתילה בסיס לשלהבת שהוא דבר האסור בטלטול ומיגו דאיתקצאי לביה"ש איתקצאי לכולי יומא וזהו הנקרא בגמרא מוקצה מחמת איסור דקי"ל ביה לאיסורא. אם יש אימת א"י עליו ע"י הנר [כמו שהיה בזמן האמוראים שהיתה אומה אחת שהיו מקפידין ביום חגם על ישראל שמדליקין נר באותו היום וכל כה"ג] מותר לטלטלו לאחר שכבה [ש"ג וכן הסכים בספר תו"ש ודלא כמ"א ומפמ"ג משמע שאם ירא שיכהו או שאר הפסד ממון לכו"ע שרי]:
(ב) מותר השמן שבנר - וה"ה מותר הנר העשוי מחלב ושעוה שהדליקו בו באותה שבת וכבה [אחרונים]:

הלכה למעשה

[144] קערה שנותנים בתוכה שמן ופתילה ומדליקים בה נר שבת, אין לטלטל את הקערה בשבת גם לאחר שהפתילה כבתה. וגם אם נשאר בקערה מעט שמן, אין לטלטל את השמן או להסתפק ממנו באותה שבת, אף אם רוצה לטלטל הקערה מפני שצריך לה, או שצריך למקומה **(ילקו"י שבת כרך א עמ' שמא)**.
פמוטים שנותנים בתוכם נרות שעוה ומדליקים את הנרות שבהם, אסור לטלטלם בשבת, אפילו אחר שהנרות כבו, ואפילו אם צריך לגופם או למקומם. אבל פמוטים שלא הדליקו בהם באותה שבת, מותר לטלטלם לצורך גופם או מקומם. אבל אם הם עשויים מזהב שאדם מקפיד עליהם שלא להשתמש בהם לצרכים אחרים, ומקצה להם מקום מיוחד, אסור לטלטלם אפילו לצורך גופם או מקומם, אף אם לא הדליק בהם באותה שבת.
ונר שעוה וכדומה, שלא הדליקו בו באותה שבת, מותר לטלטלו בשבת לצורך גופו או מקומו **(ילקו"י שבת כרך א עמ' שמב)**.
אם הניח מערב שבת את הפמוטים על גבי מגש מיוחד שייחדוהו תמיד להנחת נרות, ונותן אותו על השלחן, אף אם יש על המגש דבר היתר היותר חשוב מהפמוטים, וצריך לאותו דבר בשבת, אסור לטלטל את המגש עם הפמוטים שעליו, אף לאחר שהנרות כבו. ואפילו לצורך גופם או מקומם. ולכן אם רוצה להחליף את המפה שעל השלחן, צריך שיעשה תנאי מערב שבת. ולדעת הרמ"א יכול להניח מערב שבת לחם או שאר דברים החשובים לו יותר מהנר, [באופן שאין לו לחם במטבח, או מאכל חשוב לו מאד יותר מהנר], ואז השלחן יהיה כבסיס לדבר האסור והמותר, ואם צריך למקום השלחן או להסיר את המפה, רשאי לטלטל את הנרות לאחר שהנרות כבו.
ואלם במגש סתם שיש שם גם לחם, מותר לטלטל המגש אגב הלחם, לאחר שהנרות כבו **(ילקו"י שבת כרך א עמ' שמג)**.
אם התנה מערב שבת על נר זה שיטלטלנו כאשר יכבה, מותר לטלטלו אחר שהנר כבה, ונכון שיעשה את התנאי סמוך לשקיעה, ושיועיל לו התנאי לכל השנה **(ילקו"י שבת כרך א עמ' שמב)**.

(ג) לטלטלו ולהסתפק ממנו וכו' - דהואיל והוקצה בתחלת כניסת השבת דהיינו שבביה"ש כשהיה דולק היה אסור להסתפק ממנו דהמסתפק משמן שבנר חייב משום מכבה וכדלעיל ברסי' רס"ה איתקצאי לכולי יומא שלא להסתפק ממנו אף אחר שכבה וכיון שאסור ליהנות ממנו כל יום השבת ממילא אסור ג"כ לטלטלו דאינו ראוי לכלום ומלבד זה בטלטול גופא הוקצה בבין השמשות שנעשה הכל בסיס להשלהבת וכדלעיל בריש סק"א:

עין משפט ה – אורח חיים תרלח, א

נושא ההלכה: דין עצי סוכת החג בחג

לשון מקור ההלכה בגמ'

ושוין בסוכת החג שהיא אסורה, ואם התנה עליה הכל לפי תנאו. ומי מהני בה תנאי? והאמר רב ששת משום רבי עקיבא: מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה - שנאמר (ויקרא כג) חג הסכות שבעת ימים לה', ותניא, רבי יהודה בן בתירא אומר: מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה - תלמוד לומר חג הסכות שבעת ימים לה', מה חג לה' - אף סוכה לה'. - אמר רב מנשיא בריה דרבא: סיפא אתאן לסוכה דעלמא. אבל סוכה דמצוה - לא מהני בה תנאה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

עצי סוכה אסורים כל שבעה מדאורייתא או מדרבנן

תוספות – בעודה קיימת – מדאורייתא.
נפלה – מדרבנן.

אם האיסור נאמר דוקא בסכך או גם בדפנות

רא"ש – דוקא בסכך, אבל דפנות לא נאסרו.

רמב"ם, תוספות – בין בסכך ובין בדפנות *.

* **ר"ן** – ודוקא שעשה כולם בבת אחת, אבל אם עשה שתיים כהלכתן ושלישית טפח ואח"כ הוסיף, לא נאסרו.

אם מועיל תנאי לעצי הסוכה

רי"ף, רשב"א – מועיל תנאי לעצי הסוכה.

רמב"ם, רא"ש, טור – לא מועיל תנאי לעצי הסוכה.

לשון הש"ע

(א) עצי סוכה אסורים כל **(ב)** שמונת ימי החג, **(ג)** בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפילו קיסם לחצוץ בו שיניו אסור) (מהרי"ל), ואין **(ד)** ניאותין מהן לדבר אחר כל שמונת הימים, מפני שיום הז' כולו הסוכה מוקצה עד בין השמשות, והואיל והוקצה לבין השמשות של שביעי הוקצה לכל היום [145]. **הגה: (ה)** ואפילו נפלה הסוכה, אסורים **(ו)** ולא מהני בה תנאי (טור), **(ז)** אבל עצים הסמוכים לסוכה, מותרים **(ח)** ועיין לעיל סימן תקי"ח סעיף ח', ואם אחר שעשה השיעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סוכה הוסיף דופן, לא מיתסרא, אבל אם עשה ארבעתן סתם, כולן אסורות ומוקצות. **הגה:** וכל זה לא מיירי **(ט)** אלא בסוכה שישב בה פעם אחד, אבל אם הזמינה לסוכה ולא ישב בה, לא נאסרה, דהזמנה לאו מילתא היא [146] (הגהות אשר"י פרק המביא).

משנה ברורה

(א) עצי סוכה וכו' - דכתיב חג הסוכות שבעת ימים לד' כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה. ואפילו עשה סוכה אחרת בחוה"מ וא"צ לראשונה אפ"ה עציה אסורים בהנאה:

◆ הלכה למעשה ◆

[145] בכל שמונת ימי החג אסור ליהנות מעצי הסוכה, בין עצי הסכך בין עצי הדפנות, או מהנוי שעשה לסוכה, דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומי **(חזו"ע סוכות עמ' עז הל' ט)**.

[146] הזמין את הסוכה למצוה ולא ישב בה, הזמנה לאו מילתא היא **(חזו"ע שם)**.

(ב) שמונת - ולדידן גם בט׳ שהרי בשמונה עדיין מחוייב לאכול בסוכה וכיון דאיתקצאי בין השמשות איתקצאי לכולי יומא ואם חל שבת אחר יו״ט נוהגין שלא להסתפק ממנו גם בשבת דהוי כמכין מיו״ט לשבת:
(ג) בין עצי דפנות וכו׳ - ואין נ״מ בין סוכה חדשה ובין ישינה כל שסיככוה לשם חג אבל היושב בסוכת רועים ובורגנין וקייצין הרי היא כסוכה דעלמא שבשביל שנכנס זה ואוכל שם פתו לא נתקדשה:
(ד) ניאותין - היינו דרך ביטול שבזה תבטל קדושתה אבל בעוד שהיא קיימת אין איסור הנאה ממנה כגון לסמוך עליה או להניח עליה שום דבר כיון שעדיין קדושתה עליה:
(ה) ואפילו נפלה הסוכה וכו׳ - היינו דאפילו להפוסקים דסברי דמן התורה אינה אסורה אלא בעודה קיימת מדרבנן מיהא אסור להנות ממנה מטעם מוקצה דאיתקצאי בבין השמשות של תחלת החג:
(ו) ולא מהני בה תנאי - אף אם אמר איני בודל כל ביה״ש כיון דא״א ליטול בין השמשות משום דקא סתר אהלא ואיתקצי לכולי שבעה משא״כ בנוי סוכה בס״ב דמהני שם תנאי ודע דהא דמשמע מסתימת רמ״א דלא מהני תנאי בשום גוונא ואפי׳ נפלו היינו דוקא בשבעת הימים אבל בשמיני שלו דאיסורו הוא רק משום מוקצה מהני תנאי לכשיפלו שיכול להשתמש בהן:
(ז) אבל עצים הסמוכים וכו׳ - עיין לעיל בסימן תקי״ח במ״ב סקל״ט שם ביארנו כל פרטי דין זה:
(ח) ועיין לעיל בסי׳ תקי״ח ס״ח - ר״ל דשם מבואר בהג״ה דאם זרק חבילות על הסכך דאינן בטילות לגבי הסכך וה״ה הכא בסוכה דמצוה ועיין שם במ״ב:
(ט) אלא בסוכה שישב בה פ״א - עיין במ״א שאפילו לא נעשית לשם סוכה דהיינו שהיתה עשויה לצל כיון דמדינא סוכה כשרה היא וישב בה פ״א אסורה שוב כל ימי החג ונ״ל דמיירי שהזמינה מתחלה לשם סוכת החג או שבעת שישב בה היה דעתו לישב בה כל ימי החג הלא״ה לא נתקדשה בפ״א להיות שם סוכת החג עליה וכמו שכתבנו למעלה בסק״ג. ומי שיש לו סוכה בנויה משנה לשנה מ״מ אינה אסורה עד שישב בה בחג אע״ג דכבר ישב בה בשנה שעברה מ״מ כשעבר החג בטלה קדושתה וצריך מעשה אחר שתחול קדושתה כ״כ המ״א ויש מאחרונים שמפקפקין בזה וטוב להחמיר:

עין משפט ו,ז – אורח חיים תרלח, ב

נושא ההלכה: דין אוכלים ומשקים התלויים בסוכה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

וסוכה דמצוה לא? והתניא: סככה כהלכתה, ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין, ותלה בה אגוזים, שקדים, אפרסקים, ורמונים, ופרכילי ענבים, יינות, שמנים, וסלתות, ועטרות שבלים - אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג. ואם התנה עליהם - הכל לפי תנאו! - אביי ורבא דאמרי תרוייהו: באומר איני בודל מהם כל בין השמשות, דלא חלה קדושה עלייהו.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

כיצד הוא לשון התנאי

רש״י, טור – איני בודל מהם כל זמן בין השמשות של ערב יו״ט.

רמב״ן – איני בודל מהם כל זמן בין השמשות של שמונת הימים.

אמר ״מתנה אני לאוכלם אימתי שארצה״

טור – מועיל תנאי דהרי גם בין השמשות בכלל.

ר״ן – לא מהני כיון שביטל לגבי סוכתו שעה אחת, חל עליו קדושה.

אם התנאי מועיל רק אחר נפילת הנויים או גם בעודם תלויים בסוכה

בה״ג, סמ״ק, הגהות מיימוניות, תוספות – דוקא אם נפלו מועיל התנאי ליהנות מהם, אבל בעודם מחוברים בסוכה אסור.

רא״ש, ר׳ אליהו מזרחי – מועיל התנאי אפילו בעודם מחוברים.

ר״ן – אפילו אם נפלו אסור ליהנות מהם, משום ביזוי מצוה.

לשון הש״ע

וכן אוכלים ומשקים **(י)** שתולין בסוכה **(יא)** כדי לנאותה, **(יב)** אסור להסתפק מהם כל שמנה, **(יג)** אפילו נפלו [147] **((יד)** ובי״ט ושבת **(טו)** אסור לטלטלם דמוקצים הם) [148], (טור) ואם התנה

הלכה למעשה

[147] נויי סוכה שהיו תלויים בסכך הסוכה, ונפלו בחוה״מ, רשאי ליתנם בדפנות הסוכה, כי נויי הסוכה בכל מקום שהם נמצאים בתוך הסוכה, משרים חדוה וקורת רוח למי שנכנס בסוכה, וכולם בכלל זה אלי ואנוהו **(חזו״ע סוכות עמ׳ פד הל׳ יב)**.

עליהם **(טז)** בשעת שתלאם ואמר: איני בודל מהן **(יז)** כל בין השמשות **(יח)** (של ח' ימים) (ב"י בשם א"ח), הרי זה מסתפק מהם **(יט)** בכל עת שירצה, שהרי לא הקצה אותם ולא חלה עליהם קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה, ודוקא שמתנה בזה הלשון, אבל אם אמר: אני מתנה עליהם לאוכלם כשיפלו, אינו כלום, **(כ)** ואם אמר: אני מתנה עליהם לאכלם אימתי שארצה, מהני, שגם בין השמשות בכלל [149]. **הגה:** וצריך לעשות **(כא)** התנאי קודם בין השמשות **(כב)** הראשון (ד"ע כסברת א"ח שהביא הב"י, ולא כמהרי"ל). יש מן האחרונים שכתבו דבזמן הזה **(כג)** אין נוהגים להתנות (מהרי"ל), והכי נהוג בנויין התלוים בסכך, אבל בנויין שנותנים בדפנות, כגון סדינים המצויירים [150], נוהגין לטלטלם מפני הגשמים אפילו בלא תנאי, משום דיש אומרים דאין איסור אפילו בדפנות עצמן, **(כד)** כ"ש בנויין. ומ"מ טוב להתנות עליהם (ד"מ) [151]. **(כה)** אם סכך בהדס או תלה בסוכה אתרוג לנוי [152], מותר להריח בו, דלא הוקצה מריח [153], רק שלא יגע בו, דאסור בטלטול, **(כו)** ויש אוסרים בהדס (ר"ן ס"פ לולב הגזול) כדלקמן סימן תרנ"ג.

משנה ברורה

(י) שתולין בסוכה וכו' - בין שתלויין בסכך ובין שתלויין בדפנות:

(יא) כדי לנאותה - ואם יודע שהילדים יאכלו מהם מוטב שלא לתלותם שינתקו החוטים ויבואו לידי חלול שבת וגם שמא יבואו לאכלם אכן אם יכול לתלותם בגובה שלא יוכלו הילדים להגיע לשם או שאין לו ילדים מצוה לתלות נוי סוכה [א"ר בשם ס"ח רס"ג] גם בשל"ה כתב דראוי ליפות הסוכה בקרמין וסדינין ולתלות בה פירות חשובין:

(יב) אסור להסתפק מהם - דביזוי הוא להמצוה כשמסתפק מהם:

(יג) אפילו נפלו - דכיון דאיתקצאי לביה"ש איתקצאי לכל היו"ט ואפילו נפלו בחוה"מ אסורין:

(יד) וביו"ט ושבת וכו' - אבל בחוה"מ לא שייך איסור טלטול וע"כ אם נפלו מותר לטלטלן ולהחזירן למקומן [טור]:

(טו) אסור לטלטלם וכו' - היינו אפילו לדעת המתירין לעיל בסימן תצ"ה מוקצה ביו"ט כמו בשבת במוקצה כזה לכו"ע אסור דהוקצו למצותן:

(טז) בשעה שתלאם - בא לאפוקי דלא נימא דוקא סמוך לבין השמשות:

(יז) כל בין השמשות - דיש תחלת בין השמשות ויש סוף בין השמשות ובעינן שלא יבדול מהן כל זמן בין השמשות:

(יח) של שמנה ימים - פי' לאפוקי כשאמר איני בודל מהן כל ביה"ש של עיו"ט הראשון דאז חיילא קדושה עכ"פ בבין השמשות של שאר יומי ואסור מיו"ט שני עד סוף יו"ט ואי אמר סתם איני בודל מהן כל בין השמשות אפשר דכלול בזה כל שמונת הימים:

(יט) בכל עת שירצה - פי' אפילו כשהן תלוין וכ"ש דהתנאי מהני להנות מהן כשיפלו:

(כ) ואם אמר וכו' - מיירי ג"כ שאמר בשעה שתלאם או עכ"פ קודם ביה"ש:

---

[148] רמונים ופרכילי ענבים ובקבוקי יין ושאר משקים וכיו"ב שתלאם בסכך הסוכה לנאותה, ונפלו בימי החג, אסור להסתפק מהם כל שבעת ימי החג, ואם נפלו בשבת או ביום טוב, אסור לטלטלם משום מוקצה, דמגו דאתקצאי בבין השמשות בכניסת החג אתקצאי לכולי יומא. וכל שכן שאסור לאכול מהם. אבל אם נפלו בחול המועד מותר לטלטלם ולהצניעם, אבל אסורים באכילה עד מוצאי יום טוב האחרון **(חזו"ע סוכות עמ' פג הל' יא)**.

[149] ואם התנה עליהם בשעה שתלאם, או סמוך לבין השמשות, ואמר: אני מתנה עליהם ליטלם ולאוכלם מתי שארצה, מותרים באכילה אפילו לא נפלו, ועודם תלויים בסכך הסוכה **(חזו"ע שם)**.

[150] שטיחים שפרסו אותם על רצפת הסוכה נחשבים לנויי סוכה, ואסור להוציאם ולהשתמש בהם בכל שמונת ימי החג, ומ"מ התנאי שמתנה על נויי הסוכה מועיל גם להם **(חזו"ע סוכות עמ' פג הל' י)**.

[151] אפילו אם שכח להתנות על נויי הסוכה (כגון סדינים המצויירים וכיו"ב), שיוכל ליטלם כל זמן שירצה, מותר להסירם מן הסוכה בחול המועד, אם חושש פן ירדו גשמים ויקלקלו אותם, או מפני הגנבים **(חזו"ע סוכות עמ' צב הל' יז)**.

[152] מי שתלה אתרוג כשר בסכך לנוי הסוכה, ובחג הסוכות נפסל האתרוג שלו, ורוצה ליטול האתרוג שתלאו לנוי הסוכה, כדי לצאת בו ידי חובת ארבעת המינים, מותר לו ליטלו בחול המועד ולצאת בו ידי חובתו **(חזו"ע סוכות עמ' פט הל' טז)**.

אתרוג שתלו אותו בסוכה לנוי, ונפל ונתערב בארגז שהיו בו אתרוגים רבים הכשרים לאכילה, ואינו ניכר, כל האתרוגים שבארגז נאסרו באכילה עד לאחר החג, כי האתרוג שהוקצה למצותו הוא בגדר דבר שיש לו מתירין, וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטילי **(חזו"ע סוכות עמ' פט הל' טו)**.

[153] התולה הדסים בסכך הסוכה לנוי, מותר להריח בהם **(חזו"ע סוכות עמ' פז הל' יד)**.

(כא) התנאי קודם וכו' - דכיון שנכנס ביה"ש איתקצאי. ולפי מאי דמסקינן לעיל בסימן רס"א דביה"ש מתחיל תיכף אחר שקיעה צריך לעשות התנאי קודם שקיעה:

(כב) הראשון - דאל"כ כיון דחייל איסורא בביה"ש קמא ממילא חייל בכולהו דכיומא אריכתא דמי לענין זה ולא מהני תו תנאי:

(כג) אין נוהגין להתנות - משום דלא בקיאי שפיר בתנאי ויש מאחרונים שמפקפקין בטעם זה דהלא לשון התנאי מפורש בגמרא ואין שייך בקיאות:

(כד) כ"ש בנויין - הרבה אחרונים השיגו ע"ז ודעתם דנוי סוכה בודאי אסורים בלא תנאי מדינא דנוי כסכך הן ועיין בט"ז שהסכים להקל בסדינים המצויירים שיש חשש מפני גנבים אנן סהדי שלא תלאן לשם מתחלה להיותן שם תמיד ע"כ לא איתקצו כלל ואפילו לא התנו ומ"מ לכתחלה טוב להתנות כמו שכתב הרמ"א דהיינו שיאמר קודם ביה"ש איני בודל מהן כל ביה"ש וכנ"ל מי שדעתו להסיר נוי הסוכה ביו"ט מפני הגשמים והגנבים יזהר מתחלה שלא יקשור הנויין בסוכה בקשר גמור שהרי אסור להתירן ביו"ט אלא יענבם אין לעשות דפנות הסוכה מיריעות שעטנז וכן לא יתלה שעטנז לנוי אא"כ גבוהין מתשמיש אדם. אסור לחקוק פסוק בסוכות תשבו על דלעת וכיוצא בו ולתלותו בסוכה דיבוא לידי בזיון וגם שאסור לכתוב פסוקים מן התורה אא"כ יש בהן ספר שלם כמו שנתבאר ביו"ד סימן רפ"ג ואע"ג דנוהגין היתר להתלמד בהן דוקא אבל שלא לצורך אסור [אחרונים] עוד כתבו דאף אחר סוכות לא יפסע על עצי סוכה דתשמישי מצוה הם כמו ציצית ולולב ועיין לעיל סימן כ"א במ"ב סק"ו וע"כ יש למחות באנשים שזורקין אחר סוכות עצי הסכך לחוץ במקום שרבים רגילין לפסוע עליהן ואפילו איננו מקום אשפה:

(כה) אם סכך בהדס - דאף דסתם הדס עומד להריח הכא דסיכך בו כמו בשאר עצים אמרינן דממעשה עצים אקצייה מלשמש ולהבעיר ולא מריחו ואה"נ דאם היה תולה אותו בסוכה לנוי בודאי אקצייה מריחו [פמ"ג] ובאתרוג אף דתלהו לנוי מותר להריח בו דעיקרו עומד לאכילה ולא להריח ע"כ אמרינן דמאכילה אקצייה ולא מריח:

(כו) ויש אוסרים בהדס - אבל באתרוג לכו"ע מותר דעיקרו עומד לאכילה ומאכילה אקצייה ועיין בט"ז סק"ג שפסק להתיר כדעה הראשונה וכן העתיק בדה"ח:

עין משפט ט – אורח חיים תרסה, ב

נושא ההלכה: הפריש שבעה אתרוגים לשבעת ימי החג

לשון מקור ההלכה בגמ'

ומאי שנא מהא, דאתמר: הפריש שבעה אתרוגים לשבעת הימים, אמר רב: כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר, ורב אסי אמר: כל אחת יוצא בה ואוכלה למחר. - התם דמפסקו לילות מימים - כל חד וחד יומא מצוה באפי נפשיה הוא. הכא, דלא מפסקו לילות מימים - כולהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

הפריש שבעה אתרוגים לחג מה דינם

ר"ן, רא"ה – אוכלם למחר, ולא אמרינן מיגו דאיתקצאי, דכיון שהפריש שבעה, הרי הוא כמתנה בפירוש שאינו מקצהו אלא למצוותו.

אתרוג שנפסל אם מותר לאוכלו

ארחות חיים – מותר לאכלו *.

* **ב"י** – יש לתמוה מדוע לא יאסר משום מיגו דאיתקצאי.

לשון הש"ע

הפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימים, כל אחד יוצא בו ואוכלו **(ז)** למחר, אבל ביומו אסור, שהוקצה לכל אותו היום.

משנה ברורה

(ז) למחר - לאו דוקא והו"ה בלילה מותר ובשיטת ריב"ב מסתפק איך דינו לענין ביה"ש:

הלכות
דף לא

הלכות דף לא.

עין משפט א,ג – אורח חיים תקא, ג

נושא ההלכה: שאין מביאין עצים ביו"ט אלא מן המכונסין בקרפף

לשון מקור ההלכה בגמ'

גמרא. אמר רב יהודה אמר שמואל: אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף. - והא אנן תנן: מן הקרפף, ואפילו מן המפוזרים! - מתניתין יחידאה היא. דתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המפוזרים שבשדות שאין מביאין, ועל המכונסין שבקרפף שמביאין. על מה נחלקו - על המפוזרים שבקרפף ועל המכונסין שבשדות. שבית שמאי אומרים: לא יביא, ובית הלל אומרים: יביא.

איזהו קרפף וכו'. אבעיא להו: היכי קאמר, כל שסמוך לעיר - והוא דאית ליה פותחת, ואתא רבי יוסי למימר: כיון דאית ליה פותחת - אפילו בתוך תחום שבת נמי, או דלמא הכי קאמר: כל שסמוך לעיר, בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת, ואתא רבי יוסי למימר: אפילו בתוך תחום שבת, ודוקא דאית ליה פותחת, אבל לית ליה פותחת - אפילו סמוך לעיר נמי לא? - תא שמע: מדקתני רבי יוסי אומר: כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת, שמע מינה רבי יוסי תרתי לקולא קאמר, שמע מינה. אמר רב סלא אמר רבי ירמיה: הלכה כרבי יוסי להקל.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם אין מביאין מן המפוזרין בקרפף או מכונסין בשדה

רש"י – משום מוקצה.

ר"ן – מפוזר בקרפף – נראה כעושה לצורך מחר.
מכונס בשדה – מיחלף במפוזר.

באיזה קרפף הותר להביא מהמכונסים

רש"י, ראב"ד, רשב"א, רא"ש, טור – ביש לו פותחת - אפילו רחוק ובלבד שיהיה בתוך התחום.
באין לו פותחת - בסמוך לעיר.

רמב"ם, בעל העיטור – בין קרוב ובין רחוק בתוך התחום ובלבד שיהיה בתרוויהו פותחת.

לשון הש"ע

אין מביאין עצים מן השדה אפילו היו **(יא)** מכונסין שם מבערב, אבל מגבב הוא **(יב)** בשדה משלפניו (וכן בחצר **(יג)** לוקח מלפניו) (ב"י ורמב"ם) ומדליק שם. ומביאין מהמכונסין שברשות היחיד, אפילו היתה מוקפת שלא לשם דירה, ובלבד שיהיה בה **(יד)** מסגרת **(טו)** ותהיה בתוך תחום שבת, ואם חיסר **(טז)** אחת מכל אלו, **(יז)** הרי הן מוקצה.

משנה ברורה

(יא) מכונסים שם מבערב - מלשון זה משמע דאפילו הכינן מבערב אסור וטעמא אפשר משום דהוי עובדא דחול לילך לשדה להביא עצים לביתו ויש מפרשים משום דמיחלף במפוזר ומפוזר אסור משום דמיחזי כמגבב לצורך מחר והוי כמעמר ומטעם זה אפילו ברה"י אסור ללקטן כשהם מפוזרין וכדלקמיה:
(יב) בשדה משלפניו - היינו סמוך למקום בישול קדרתו דלא הוי עובדא דחול וגם לטעם השני הנ"ל ג"כ שרי דקדרתו מוכחת עליו שאינו מגבב לצורך מחר. ודעת מהרש"ל והב"ח וש"א לאסור לגבב בשדה אפילו באופן זה דמיחזי כמגבב במקום גידולו כיון שהוא בשדה דחייב משום מעמר:
(יג) לוקח מלפניו - ר"ל אפילו בחצר מגבב רק משלפניו לצורך בישול קדרתו עכשיו אבל לגבב מכל החצר להניח אסור ואין חילוק בין קסמים קטנים לגדולים:
(יד) מסגרת - דכשאין לו מסגרת אע"פ שמכונס מבערב הו"ל כשדה:

(טו) ותהיה בתוך תחום שבת - ומשמע דאפילו בסמוך לעיר נמי צריך מסגרת והרבה פוסקים חולקין ע"ז ולדידהו כל שהוא סמוך לעיר בתוך ע' אמה ושיריים לא בעינן מסגרת והיכי בעינן מסגרת משבעים אמה ואילך עד תוך התחום שהוא אלפים אמה וכן הלכה [אחרונים]:
(טז) אחת מכל אלו - דהיינו שלא היה מכונס או שחסר מסגרת או חוץ לתחום:
(יז) הרי הן מוקצה - לפי הטעמים שכתבנו לעיל דהוי כעובדא דחול או משום חשש עימור דין זה הוא לכו"ע אפילו להפוסקים דמתירין מוקצה ביו"ט בעלמא בזה עשו חכמים ד"ז למוקצה ויש מפרשים הלכה זו כפשוטו דאם חסר אחד מתנאים הללו מסתמא אסח דעתיה מינייהו מלאישתמושי ביו"ט והויא לה מוקצה ולפ"ז למאן דשרי מוקצה ביו"ט מותר גם בזה ולדינא נכון להחמיר:

עין משפט ב – אורח חיים תקא, ד

נושא ההלכה: איסור הבאת עלי קנים / גפנים ביו"ט אע"פ שמכונסים בקרפף

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רבא: עלי קנים ועלי גפנים, אף על גב דמכנפי להו ומותבי, כיון דאי מדלי זיקא מבדר להו - כמפוזרים דמו, ואסורין. ואי אתנח מנא מאתמול עלייהו - שפיר דמי.

לשון הש"ע

עלי קנים ועלי גפנים אע"פ שהם מכונסים בקרפף, **(יח)** כיון שהרוח מפזרת אותם הרי הם כמפוזרין ואסורים, ואם הניח עליהם **(יט)** כלי כבד מעי"ט, **(כ)** הרי אלו מוכנים.

משנה ברורה

(יח) כיון שהרוח מפזרת וכו' - ר"ל דכיון שדרכו של רוח לפזר לא סמכא דעתיה במה שכנס אותם מעיו"ט ואפילו מצא אותן מכונסין אסור משום מוקצה:
(יט) כלי כבד מעיו"ט - שלא יפזרם הרוח:
(כ) הרי אלו מוכנים - ואפילו מצאן ביו"ט מפוזרין מותרין שכבר הוכנו מאתמול. וכ"ז כתבנו למאן דמפרש הלכה זו משום מוקצה ולמאן דמפרש הלכה זו משום עימור טעמא דרישא דחיישינן שמא בשעה שיבא ליקח אותם יפזרם הרוח ויבוא ללקטם ביחד וכשמונח עליהם כלי כבד ליכא למיחש להכי ושרי ולפ"ז אם מצא אותן מפוזרין אסורין ללקטן:

הלכות דף לא:

עין משפט א,ב,ג – אורח חיים תקא, א

נושא ההלכה: דין ביקוע עצים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רב יהודה אמר שמואל: חסורי מחסרא והכי קתני: אין מבקעין מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב. אבל מבקעין מן הקורה שנשברה מערב יום טוב. וכשהן מבקעין - אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה אלא בקופיץ. תניא נמי הכי: אין מבקעין עצים לא מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב, לפי שאינו מן המוכן.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מדוע אסור לבקע עצים בקרדום, מגל, מגריפה

רש"י – משום שהם כלי אומן, ונראה כעושה מלאכה.

האם מותר לבקע עצים בקופיץ

רש"י, רא"ש בשם העיטור, רמב"ם *, ש"ע – מותר.

* ולא התירו אלא בזכרות שלו (הראש הקצר שבו), אבל בנקבות (הראש הרחב שבו), אסור.

ספר המצוות, סמ"ק בשם התוספות – אסור.

לשון הש"ע

אין מבקעין עצים מן הקורות **(א)** שעומדות לבנין, ולא מקורה שנשברה בי"ט, **(ב)** אפילו אם היתה רעועה מעי"ט וקרובה להשבר. **(ג)** אבל אם נשברה מעי"ט, אם אי אפשר להסיקה בלא ביקוע, **(ד)** מבקעין ממנה חתיכות גדולות, ולא יבקע לא בקרדום, ולא במגל, ולא במגירה, **(ה)** אלא בקופיץ (פי' סכין של קצבים ויש עושין בו ב' ראשין דומה קצת לקרדום רש"י) ובצד הקצר שלו, **(ו)** אבל לא בצד הרחב. ויש מי שאוסר אפילו בקופיץ, לפי שאין אנו בקיאין מהו, ולא התירו **(ז)** אלא בסכין.

משנה ברורה

(א) שעומדות לבנין - ומוקצה הם שאדם מקפיד עליהם מחמת חשיבותן ומיחד להם מקום ואפילו להמתירין מוקצה סתם במוקצה מחמת חסרון כיס מודו :

(ב) אפי' אם היתה רעועה וכו' - דיכול להיות דמצפה מע"ש שתשבר ולא אקצה מ"מ אסור משום דעכ"פ בין השמשות לא היתה שבורה ותקועה בבנין ונאסרה ושוב אינה ניתרת ועוד דהויא נולד דמעיקרא קורה והויא ככלי והשתא עצים בעלמא ומטעם זה לא הגיה הרמ"א כאן כמו בסימן תצ"ה דיש מתירים מוקצה משום דסמך עצמו על מה שמסיים שם דאפי' המקילין לא רצו להקל במוקצה דנולד :

(ג) אבל אם וכו' - ר"ל דינה כסתם עצים העומדים להסקה :

(ד) מבקעין ממנה וכו' - ואע"ג דמכשירין שאפשר לעשות מעיו"ט הוא כיון דא"א לאפות ולבשל בלא עצים עשו אותה כדיכת מלח שמותר ע"י שינוי וגם זה לא התירו אלא בחתיכות גדולות דלאו מלאכה היא אלא עובדא דחול אבל לא בחתיכות קטנות דיש בה משום חשש טוחן :

(ה) אלא בקופיץ - כדי לעשות שינוי :

(ו) אבל לא בצד הרחב - מפני שהוא כקרדום :

(ז) אלא בסכין - או לשברו ביד :

עין משפט ד – אורח חיים תקיח, ט

נושא ההלכה: נטילת פירות ביו"ט מבית מלא פירות ונפחת ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בית שהוא מלא פירות ונפחת, נוטל ממקום הפחת. רבי מאיר אומר : אף פוחת לכתחלה ונוטל.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

באיזה בית מדובר

רא"ש, ר"ן, טור – בית שאבניו סדורין בלא טיט שאיסור פחיתתו דרבנן, אבל מחובר בטיט דאסור מדאורייתא, פירותיו מוקצים.

רי"ף, רמב"ם – אפילו בניין גמור דאיסור סתירתו מדאורייתא מותר ליטול פירות *.

* **רשב"א** – דוקא בבניין רעוע שדעתו עליו שיפחת.

רב המגיד, רמב"ן – אפילו בבניין בריא, ומ"מ אין הפירות נאסרים לפי שאינם אסורים מחמת עצמן.

לשון הש"ע

(מג) בית שהוא מלא פירות **(מד)** מוכנים **(מה)** ונפחת, **(מו)** נוטל ממקום הפחת [154].

משנה ברורה

(מג) בית שהוא מלא פירות - ר"ל והיה סתום מכל צד:

(מד) מוכנים - ר"ל לאפוקי אם הכניסם שם לאוצר לזמן רב דהו"ל מוקצה:

(מה) ונפחת - אפילו ביו"ט ולא אמרינן דכיון שהיה בין השמשות סתום ולא היה אפשר ליטול מהם מחמת איסור סתירת בנין איתקצאי לכולי יומא דאין זה בכלל מוקצה כיון שלא היו מוקצין מחמת איסור עצמן רק שהיו במקום שאין יכולין לילך ליטלן ולפי טעם זה אפילו היה הבית בריא מקודם שאין רגילות שיפחת מאליו ג"כ מותר ליטול הפירות וכן ה"ה במי שיש לו לפתות טמונים בבור ופתחן העכו"ם ביו"ט או בשבת דאין בהם משום מוקצה אכן אם עשה העכו"ם לצורך ישראל אפילו אם הפירות היו של עכו"ם אסור באכילה ובטלטול עד מוצאי שבת ויו"ט בכדי שיעשה [וצריך ליזהר בזה בימי הפסח כשעכו"ם מביא לפתות לישראל אם יודע שהגוי פתח הבור היום אוסר ליקח ממנו] ועיין בבה"ל דאין להקל בכל זה כ"א בשעת הדחק:

(מו) נוטל ממקום הפחת - אבל לא יפחות מן הבית יתר כדי ליטול יותר:

עין משפט ה – אורח חיים שח, יז

נושא ההלכה: טלטול בשבת של לבנים שנשארו מן הבנין

לשון מקור ההלכה בגמ'

גמרא. אמאי? והא קא סתר אהלא! - אמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל: באוירא דליבני. איני? והאמר רב נחמן: הני ליבני דאייתור מבנינא - שרי לטלטולינהו בשבתא, הואיל וחזי למזגא עלייהו. שרגינהו - ודאי אקצינהו. אמר רבי זירא: ביום טוב אמרו, אבל לא בשבת. תניא נמי הכי, רבי מאיר אומר: אף פוחת לכתחלה ונוטל, ביום טוב אמרו אבל לא בשבת.

לשון הש"ע

לבנים שנשארו מהבנין, מותר לטלטלם דמעתה לא קיימי לבנין אלא **(עג)** למזגא (פי' לסמוך ולשבת עליהן) עלייהו. ואם סידרן זה על זה, גלי אדעתיה שהקצן לבנין **(עד)** ואסור לטלטלם.

משנה ברורה

(עג) למזגא עלייהו - והוי תורת כלי עלייהו דכל דראוי למידי ועומד לכך תורת כלי עליה וכמו נסרים ועורות לקמן בסכ"ה כ"ו ומותר לטלטל אפילו מחמה לצל כדין כלי שמלאכתו להיתר. ומשמע דא"צ מחשבה מע"ש למזגא עלייהו [א"ר] ויש מחמירין בזה. כתב הפמ"ג אם נשברו הלבנים כל שראוי למידי הוו כדין שברי כלים בסעיף וי"ו וזיי"ן ע"ש:

(עד) ואסור לטלטלם - אפילו לצורך גופו ומקומו דליכא תורת כלי עליהן ודינייהו כדין אבנים המבואר לקמן בסכ"ב דלא מהני מחשבה מע"ש לזה:

הלכה למעשה

[154] ישראל מחלל שבת שעבר ופתח מקרר חשמלי בשבת לצורך עצמו, למרות שידע שעם פתיחתה תידלק נורה, מותר לישראל אחר להוציא מהמקרר בעודה פתוחה מאכלים ומשקים לצורך שבת, ולא חשיב כנהנה ממלאכת שבת, (שהרי פתיחת דלת זו אינה מלאכת איסור, שהרי אין הפתיחה נעשית בפעולה חשמלית, רק שהיא גורמת להדלקת מנורה, ואינו מתכוין למלאכת האיסור, ואינו אלא פסיק רישיה, וגם אינו נהנה מההדלקה אלא מפתיחת הדלת שהיא כשלעצמה מלאכת היתר, ומנורה זו אינה תורמת מאומה להנאה שבהוצאת המאכלים), לפיכך יכול להקל ליקח משם מצרכי מזון **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' סב)**.

עין משפט ו – אורח חיים שיד, י

נושא ההלכה: התרת חותמות שבקרקע בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר שמואל: **חותמות שבקרקע - מתיר, אבל לא מפקיע ולא חותך**. שבכלים - מתיר, ומפקיע, וחותך. אחד שבת ואחד יום טוב.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

באיזה חותמות שבקרקע אינו מפקיע וחותך

מרדכי – דווקא העשוי לקיום בשבת אבל אינו עשוי לקיום כלל מותר.

תרומת הדשן * - ומיירי בחותמות גריעי ואפ״ה אסור, דאי בחיבור יפה אף בכלים אסור.

* **אור זרוע בשם רש״י** – ומ״מ שייך בהם רק סתירה דרבנן דמיחזי כסותר ולפיכך באינו עשוי לקיום מותר אף לכתחילה.

לשון הש״ע

חותמות שבקרקע, כגון דלת של בור שקשור בו חבל, יכול להתירו דלאו קשר של קיימא הוא, שהרי עומד להתיר, אבל לא מפקיע וחותך, **(מג)** משום סתירה, ודוקא כשעשוי לקיים על מנת **(מד)** שלא להסירו בשבת, אבל אם אינו עשוי לקיים כלל, מותר. ומטעם זה מותר להתיר דף שמשימין אותו לפני התנור ושורקין אותו בטיט, שאינו עשוי לקיום (וע״ל סי׳ רנ״ט).

משנה ברורה

(מג) משום סתירה - דכיון שהוא מחובר לקרקע יש בו משום בנין וסתירה:
(מד) שלא להסירו בשבת - אלא במוצאי שבת אבל אם אין דעתו להסירו אף במוצאי שבת גם להתירו אסור דהוי קצת קשר של קיימא [פמ״ג וחידושי וחידושי רע״א]:

עין משפט ז – אורח חיים שיד, ז

נושא ההלכה: התרת חותמות שבכלים בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר שמואל: חותמות שבקרקע - מתיר, אבל לא מפקיע ולא חותך. **שבכלים - מתיר, ומפקיע, וחותך**. אחד שבת ואחד יום טוב.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

חותמות שבכלים שמפקיע וחותך אם דווקא של חבל או גם של עץ ומתכת

רבי יעקב מקינון, הרא״ם – מותר אף בעץ ומתכת דאין בניין וסתירה בכלים.

רבינו פרץ, מרדכי, תוספות, רא״ש – אסור דבביניין גמור יש בניין וסתירה.

סמ״ק – נהגו להקל ע״י גוי *.

* **ב״י** – דע״י גוי אין להחמיר כ״כ כיון שיש מתירין אפילו ע״י ישראל.

לשון הש״ע

(כט) חותמות שבכלים, כגון: שידה, תיבה ומגדל שהכיסוי שלהם קשור בהם בחבל, **(ל)** יכול להתירו **(לא)** או לחתכו בסכין **(לב)** או להתיר קליעתו, ודוקא כעין קשירת חבל וכיוצא בו, אבל פותחת של עץ ושל מתכת, אסור להפקיע ולשבר דבכלים נמי שייך בנין גמור וסתירה גמורה. ומטעם זה **(לג)** אסור להסיר הצירים שקורים גונזי״ש שאחורי

התיבות אם נאבד המפתח, ויש מתירים **(לד)** בזו. ושבירת פותחות **(לה)** של תיבות, **(לו)** יש מתיר ויש אוסר, ויש להתיר **(לז)** ע"י א"י.

משנה ברורה

(כט) חותמות שבכלים - הוא לשון סגירה כלומר שהכיסוי שלהם סגור בקשרי חבלים:

(ל) יכול להתירו - דלאו קשר של קיימא הוא שהרי להתיר תמיד הוא עשוי:

(לא) או לחתכו בסכין וכו' - ולא מקרי סותר משום דלאו סתירה גמורה היא זו ואינו אסור בכלים לכו"ע משא"כ בשבירת פותחת של עץ ומתכת דהוי סתירה גמורה ושייך אף בכלים:

(לב) או להתיר קליעתו - עיין בבה"ל דלדעת הרמב"ם יש איסור בזה:

(לג) אסור להסיר הצירים - דכשבירת פותחת דמיא ויש בזה משום סתירה וכן המחזיר דלת הכלי על צירה יש בזה משום בנין:

(לד) בזו - ס"ל דלא דמי לשבירת פותחת וסתירה גרועה היא כיון שא"צ לשבור שום דבר. ודע דלכו"ע אסור לקבוע הצירים או מנעל במסמרים להכלי דהוי תיקון מנא ועיין בח"א שכתב דאפילו ע"י אינו יהודי אסור דהוי מלאכה דאורייתא:

(לה) של תיבות - וה"ה שאר כלים:

(לו) יש מתיר - ס"ל דאין שייך שם סתירה כלל בכלים וכמו שביארתי לעיל בס"א במשנה ברורה דיש ראשונים שסוברין כן ואף דהמחבר סתם מתחלה בסעיף זה גופא בשבירת פותחת לאיסור אפ"ה הביא כאן דעת היש מתירין כדי לסמוך עליהן להקל עכ"פ ע"י א"י וכמו שמסיים אח"כ וכדאיתא בב"י:

(לז) ע"י א"י - ויש שכתבו דדוקא בהפסד מרובה או שנחפז הרבה לצורך מצוה. וכ"ז בשבירת הפותחת אבל לפתוח אותו בסכין או במחט גדול שרי אפילו דלת של בית [אחרונים]:

עין משפט ח – אורח חיים תקיט, ג

נושא ההלכה: התרת חותמות שבקרקע / בכלים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר שמואל: חותמות שבקרקע - מתיר, אבל לא מפקיע ולא חותך. שבכלים - מתיר, ומפקיע, וחותך. **אחד שבת ואחד יום טוב**.

לשון הש"ע

להתיר ולהפקיע ולחתוך חותמות שבכלים ושבקרקע ולשבר פותחות, כדינם בשבת כך דינם ביו"ט (ועסי' שי"ד סעיף ז').

הלכות
דף לב

הלכות דף לב.

עין משפט א – אורח חיים תקא, ו

נושא ההלכה: איסור הסקה בשברי כלים שנשברו ביו"ט משום נולד

לשון מקור ההלכה בגמ'

והתני חדא: מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים, ותניא אידך: מסיקין בין בכלים בין בשברי כלים, ותניא אידך: אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים. ומשני: לא קשיא, הא רבי יהודה, הא - רבי שמעון, הא רבי נחמיה! - תרי תנאי ואליבא דרבי נחמיה.

לשון הש"ע

כלים **(כב)** שנשברו בי"ט, אין מסיקים בהם מפני **(כג)** שהם נולד. **((כד)** ואם הסיק בכלים, אסור להפוך באש (כה) לאחר שהודלקו במקצת דאז הוי **(כו)** שבר כלי, אלא אם כן ריבה עליהם **(כז)** עצים מוכנים) (המגיד פ"ב ור"ן פ"ק דביצה). אבל מסיקין **(כח)** בכלים שלמים או בכלים **(כט)** שנשברו מבעוד יום.

משנה ברורה

(כב) שנשברו - היינו שנשברו כ"כ שאין ראוין לכעין מלאכתן הראשונה אבל אם ראוין לכעין מלאכתן הראשונה [דהיינו שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה (מאכל ערבו) ושברי זכוכית לצוק לתוכן שמן] ככלים שלמים הן ומסיקין בהן ועיין לעיל בסי' ש"ח ס"ו בט"ז ובה"ל שם:

(כג) שהם נולד - דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי ואסורים בטלטול ולכך אסור להסיק בהם ואפילו אין מטלטלן כלל אלא שורפן במקומן שמונחין שם ג"כ אסור דמעשה הדלקה שעושה בכלי שנדלקת על ידו חשיב כטלטול:

(כד) ואם הסיק וכו' - הג"ה זו צריכה להיות אחר תיבת שלמים שבדברי המחבר:

(כה) לאחר שהודלקו במקצת - ר"ל שהודלקו כ"כ עד שאין ראוין לכעין מלאכתן הראשונה וכנ"ל:

(כו) שברי כלי - ובלא היפך באש אף שנהנה מן המוקצה שנתבשל שם תבשילו לית לן בה דמוקצה מותר בהנאה היכי שההנאה באה מאליה ואינו עושה מעשה בידים ויתבאר לקמן בסימן תק"ז במ"ב:

(כז) עצים מוכנים - ויתבאר לקמן בסימן תק"ז ס"ב:

(כח) בכלים שלמים - דאף דכלי אינו עומד להסקה מ"מ הלא קי"ל דכל הכלים ניטלין אפילו שלא לצורך תשמישן המיוחד להן ומיירי שאין לו עצים לצורך תבשילו דאל"כ עבר על בל תשחית. ולפעמים אסור להסיק אף בכלים שלמים כגון עכו"ם שלקח עצים של ישראל ועשה מהן כלי ביו"ט דהו"ל נולד דמעיקרא עצים והשתא כלי. עץ שמחתין בו האש כיון שהוא מיוחד לכך הרי הוא כלי ואם נשבר ביו"ט אסור להסיקו וכנ"ל:

(כט) שנשברו מבעוד יום - ואם ראוין לכעין מלאכתן הראשונה דינם כשלמין ואסור להפוך בהם לאחר שהודלקו במקצת וכנ"ל:

עין משפט ב – אורח חיים תקיד, ז

נושא ההלכה: אין פוחתין את הנר ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. אין פוחתין את הנר, מפני שהוא עושה כלי. ואין עושין פחמין ביום טוב. ואין חותכין את הפתילה, רבי יהודה אומר: חותכה באור.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

פירוש "פוחתין"

רש"י – עשיית בית קיבול לנר של חרס.

תוספות – הוצאת הקש שניתן בנר של חרס לשמר בית קיבולו, אחר שנתקשה.
ר"ן – הסרת כיסוי שניתן ע"ג נר של חרס בשעת יצירתו.
רמב"ם – הפרדת שני נרות מחוברים בתחילת עשייתן לעשותם שניים.

לשון הש"ע

אין פוחתין נר של חרס, דהיינו בעודו רך כמו ביצים של יוצר למעך אותו ביד לעשות לו בית קבול, מפני שהוא **(לז)** עושה כלי.

משנה ברורה

(לז) עושה כלי - וה"ה לפעמים כשעדיין הוא רך משימין קש או שאר דבר באוירו מדופן לדופן כדי שלא יפלו הדפנות יחד אסור ליטול הקש מתוכו ביו"ט מהאי טעמא וכן שני כלים שהם מחוברין יחד בתחלת עשייתן כגון שני נרות או כוסות וכה"ג אין פוחתין אותן לשנים שהוא כמתקן כלי ואם נדבקו ממילא אח"כ דרך עראי מותר לפותחן [אחרונים]:

עין משפט ג – אורח חיים תקב, א

נושא ההלכה: הולדת אש ביו"ט / איסור עשיית פחמים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. אין פוחתין את הנר, מפני שהוא עושה כלי. **ואין עושין פחמין ביום טוב**. ואין חותכין את הפתילה, רבי יהודה אומר: חותכה באור.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

טעם איסור עשיית פחמין

רש"י – עושה כלי לצורפי זהב.
ר"ן – משום מכבה.

לשון הש"ע

(א) אין מוציאין אש [155] **(ב)** לא מן העצים ולא מן האבנים **(ג)** ולא מן העפר **(ד)** ולא מן המים [156], **(ה)** ואין עושין פחמים, **(ו)** ואין נופחין במפוח אלא בשפופרת, ונהגו היתר **(ז)**

הלכה למעשה

[155] אסור להוליד אש ביום טוב, לפיכך אין מוציאין אש מן האבנים או מן העצים, שלא הותר ביום טוב להבעיר אלא מאש מצויה, ולא להמציא אש ביום טוב. ולכן אסור להדליק גפרורים ביום טוב על ידי חיכוך הגפרור במשטח המיוחד לכך בקופסת הגפרורים, שהרי הוא כמוליד אש ביום טוב **(יבי"א ח"י חאו"ח סי' נד אות ח, חזו"ע יו"ט עמ' נא, ילקו"י מועדים עמ' תסו)**.
עבר והוליד אש ביו"ט (וכגון שהדליק חשמל או גפרור וכדו'), מותר להנות ממנה **(חזו"ע יו"ט עמ' מט הל' טו)**.

[156] מותר להדליק גפרור משלהבת של נר, או מגחלים עמומות שאין בהם שלהבת, אבל להדליקו מאפר (רמץ) חם, שאין שם אש כלל, ורק מחמת חום האפר הגפרור נדלק, יש להחמיר **(ילקו"י מועדים עמ' תסז)**.
מותר להדליק גפרור מראש הזכוכית של מנורת נפט (לאמפא), אף על פי שאינו נוגע ממש בראש השלהבת, אלא נדלק מחום השלהבת, לפי שדבר זה נחשב כהבערה מאש מצויה **(יבי"א ח"ב סי' כז)**.
יש להתיר להדליק סיגריה ביום טוב על ידי שאיפה בפה מראש מנורת נפט, אף על פי שאין הדלקת הסיגריה נעשית מהאש עצמו. והוא הדין להדלקת כירים של גז. אבל אסור בהחלט להשתמש במצית חשמלי או אלקטרוני ביום טוב, הן להדלקת הגז או להדלקת סיגריה, ומטעם מוליד אש ביום טוב, ומטעם איסור כיבוי. וכן אסור להדליק גפרור מפרימוס חם שנכבה על ידי מחיטה במחט **(יחו"ד ח"א סי' לג)**.
אסור להדליק חשמל ביום טוב, מפני שהוא כמוליד אש ביום טוב, וכמו כן אסור לכבות החשמל ביום טוב. ויש מקומות שנוהגים להדליק החשמל ביום טוב, על פי הוראת רבותיהם, וראוי ונכון להסביר להם בלשון רכה ונעימה, שלא להדליק ולכבות החשמל ביום טוב. ובמקומות שאין מנהג להדליק חשמל ביום טוב, אם יש כאלה

במפוח של בעלי בתים ע״י שינוי להפכן מלמעלה למטה [157]. **הגה:** ומותר (ח) לכסות האש בכלי או **(ט)** בעפר מוכן, **(י)** אם אינו מכבהו, ודוקא לצורך יו״ט ראשון אבל **(יא)** לצורך יום טוב שני, אסור. (מהרי״ל). העושה מדורה ביו״ט, כשהוא עורך את העצים **(יב)** אינו מניח זה על זה עד שיסדר המערכה, **(יג)** מפני שנראה כבונה, אלא או שופך העצים בעירבוב, או עורך בשינוי. כיצד, מניח עץ למעלה, ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ, וכן הקדרה אוחז אותה ומכניס האבנים תחתיה, אבל לא יניחנה **(יד)** על גבי האבנים, וכן המטה, אוחז (הקרשים) למעלה ומכניס הרגלים תחתיהם, אפילו ביצים, לא יעמיד אותם **(טו)** שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ויתחיל מלמעלה למטה, וכן כל כיוצא בזה, צריך שינוי. **הגה:** וכן שלחן **(טז)** שיש לו דפנות **(יז)** המגיעות לארץ (תוספות) צריך שינוי, אבל מותר להושיב שלחן שלנו על רגליו ואין בזה משום בנין, **(יח)** ויש אומרים דאפילו מגיע לארץ, כל שאינו צריך לאויר של תחתיו, שרי. (טור).

משנה ברורה

(א) אין מוציאין וכו׳ - מפני שבכל אלו הוא מוליד אש ביו״ט והואיל ואפשר להמציא אש מעיו״ט שיהיה מוכן לו ביו״ט לא הותר להוליד ביו״ט דלא עדיף משארי מכשירין שאפשר לעשותן מבע״י דאסור:

(ב) לא מן העצים וכו׳ - כגון שחוככין זו בזו או מכין זו בזו עד שתצא האש:

(ג) ולא מן העפר - קרקע קשה כשחופרין אותה מוציאה האור וכן כה״ג כשיחכך רגבי אדמה אלו זו בזו יוציאו אור:

(ד) ולא מן המים - היינו שנותנין מים בכלי זכוכית לבנה ונותנין בחמה וכשהשמש חם מאד מקרבין אליו נעורת פשתן והיא בוערת. ובדיעבד אם עבר והוציא מותר להשתמש בהם ועיין בתשובת כתב סופר סימן ס״ז שאוסר להדליק צינדהאלץ (שקורין שוועבעלעך) ע״י שיתחוב אותו באפר כירה חם שאין בו אש רק חום אש דהלא ממציא דבר חדש וכן לחכך הצינדהאלץ בברזל חם מלובן כמו בתנור ברזל כתב ג״כ דלא נראה להתיר אבל אם יש שם גחלת בוערת מותר ליגע בה הצינדהאלץ שתדליק אף שאין בהגחלת שלהבת קשורה וגם מגחלים עוממות מצדד שם דשרי:

(ה) ואין עושין פחמין - הטעם דהוא כלי לצורפי זהב וגם דהוא מכבה:

(ו) ואין נופחין במפוח - משום שדומה למלאכת אומן ואין בכלל זה מה שנופפין על האש בבגד או בכלי העשוי לכך מנוצות דאין זה דומה כלל למפוח [ח״א]:

(ז) במפוח של בע״ב וכו׳ - אבל במפוח גדול של אומנין אפילו ע״י שינוי אסור:

(ח) לכסות האש - דהיינו שמכסהו בלילה כדי שיהא האש שמור לו למחר:

(ט) בעפר מוכן - לאפוקי אם הוסק בו ביום והוא צונן דהוא מוקצה:

(י) אם אינו מכבהו - ר״ל באופן שלא יהיה פסיק רישא דאז אסור ואף דכונתו בהכיבוי לצורך או״נ למחר וכיבוי לצורך או״נ ממש אין לאסור דהא צולין בשר ע״ג גחלים שאני התם דהכיבוי בשעת תיקון האוכל משא״כ הכא דהוא הרבה מקודם ויש מאחרונים שמקילין בכל גווני כיון שעכ״פ אינו מכוין לכבות רק שימצא עי״ז אש למחר לצורך אותו היום:

(יא) לצורך יו״ט שני - כגון ביו״ט ראשון בשחרית מכסה שיהא מוכן לערב בלילה אסור משום דאין להטריח מיו״ט א׳ לחבירו:

(יב) אינו מניח זה על זה וכו׳ - היינו כשעושה שתי שורות משני הצדדים ומניח עצים עליהם מלמעלה דאז נראה כאהל אבל שורה אחת להניח זה על זה מותר:

(יג) מפני שנראה כבונה - דוקא אם מסדר גם השורות שמן הצדדין ביו״ט אבל אם היו מסודרים מבע״י מותר להניח עצים עליהם מלמעלה:

(יד) ע״ג האבנים - היינו כשסדרן היום אבל אם היו מונחים שם מאתמול מותר להניח הקדרה עליהם וכנ״ל:

(טו) שורה ע״ג שורה - ומדברי האחרונים משמע דלפי מה שכתב הרמ״א לקמיה דאינו אסור אלא כשצריך לאויר שתחתיו ה״נ גבי ביצים אין לאסור אלא כשמניח אחת ע״ג שתים ויש אויר כדי להניח אש ביניהם לצלותן כולן יחד:

(טז) שיש לו דפנות וכו׳ - דאל״ה אין שם אהל ע״ז בלא מחיצות:

(יז) המגיעות לארץ - וכשמגיע פחות משלשה טפחים סמוך לארץ דעת הב״י דכלבוד דמי וכן מסיק המ״א להחמיר בזה:

שמקילין בדבר יש למחות בידם לבטל מנהגם **(יבי״א ח״ב סי׳ כו, ח״ג סי׳ טו סק״ג, ח״י חאו״ח סי׳ נד אות ט, יחו״ד ח״א סי׳ לב)**.

מותר לומר לגוי להדליק לו החשמל ביום טוב, כשצריך לאור החשמל לקרוא לאורו, או לאכול לאורו. אולם אין להתיר לומר לו לכבות החשמל. ומי ששכח להכין אש מערב יום טוב, גם אם יכל לעשות כן, מותר לו לומר לגוי להדליק עבורו אש ביום טוב **(יבי״א ח״ב סי׳ כו סק״ג)**.

[157] אין נופחים במפוח של אומנים להבעיר גחלים, מפני שנראה שעושה מלאכת אומן, אלא ינפח בשפופרת, ונהגו היתר במפוח של בעלי בתים על ידי שינוי להפכו מלמעלה למטה. ומפוח הקבוע במכונת-בישול (פרימוס) מותר לנפח בו, שאינו נראה כעושה מלאכת-אומן, הואיל ויד כל אדם שוה בו לצורך בישול. והוא הדין למפוח של פנס (לוקס) **(חזו״ע יו״ט עמ׳ ע, ילקו״י מועדים עמ׳ תע)**.

עין משפט ד – אורח חיים תקיד, ח

נושא ההלכה: איסור חיתוך הפתילה לשניים ביו״ט משום מתקן

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. אין פוחתין את הנר, מפני שהוא עושה כלי. ואין עושין פחמין ביום טוב. **ואין חותכין את הפתילה, רבי יהודה אומר: חותכה באור**.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לחתוך הפתילה בסכין / אש

רש״י, רי״ף, רמב״ם, רא״ש –

בסכין – אסור משום מתקן מנא.
ע״י האור – אם צריך לשניהם - מותר דלא מוכח שלצורך תיקון הוא עושה אלא לשם הדלקה.
אינו צריך לשניהם – אסור.

לשון הש״ע

(לח) אין חותכין **(לט)** הפתילה לב׳, אלא אם כן ע״י שנותן שני ראשיה בפי שני נרות **(מ)** ומדליקה באמצע, והוא שיהא צריך **(מא)** לשתיהן [158].

משנה ברורה

(לח) אין חותכין - על ידי סכין ואם רוצה לנתק ביד עיין בבה״ל:

(לט) הפתילה לשנים - דהוא בכלל תיקון מנא שמתקן ועושה מפתילה אחת שתים וה״ה אם היתה ארוכה ביותר ואין נאה לו וחותך ממנה כדי לקצרה ג״כ אסור דהוא ג״כ בכלל תיקון מנא:

(מ) ומדליקה באמצע - ויהיו שני נרות דולקות ולא מוכח אז דלתקוני מנא קמכוין אלא להדלקה בעלמא קמכוין:

(מא) לשתיהן - דאם אינו צריך א״כ מוכח דלתקון מנא קמכוין. ודע דדין זה ה״ה בנר של שעוה או של חלב שלא היה דלוק עדיין ורוצה לחתכו לשנים בסכין אסור אך להדליק באור באמצע שיעשו מהם שני נרות דולקות שרי [אחרונים]:

[158] שתי נרות שמחבר אותם חוט הפתילה ביחד, אסור לחותכו בסכין או במספרים כדי להפרידם, אפילו הוא צריך לשניהם, משום דהוי כמתקן כלי, אלא יקריב את חוט הפתילה לנר אחר וידליק אותו באמצע, ובלבד שיהיה צריך את שתי הנרות **(חזו״ע יו״ט עמ׳ ס הל׳ כ)**.

הלכות דף לב:

עין משפט ב – אורח חיים תקיד, י

נושא ההלכה: מחיטת פתילה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רב נתן בר אבא אמר רב: מוחטין את הפתילה ביום טוב. מאי מוחטין? - אמר רב חנינא בר שלמיא (משמיה דרב): לעדויי חושכא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

להסיר פחם שע"ג הפתילה ביד / בכלי

ראב"ד, רשב"א, רא"ש – אפילו בכלי מותר.

רמב"ם, רב המגיד – דוקא בידו מותר, אבל לא בכלי.

לחתוך גוף הפתילה

רש"י, רמב"ם, רא"ש – אסור, ולא הותר רק פחם.

לשון הש"ע

מותר **(מז)** להסיר הפחם שבראש הנר כשהוא דולק, אבל אינו חותך ראש הפתילה בכלי [159].

משנה ברורה

(מז) להסיר הפחם - היינו מה שכבר נשרף ונעשה פחם ועי"ז מחשיך הנר מותר להסירו ומדסתם המחבר משמע דאפילו בכלי מותר ומה שסיים אבל אינו חותך ראש הפתילה שם שאני שהוא מגוף הפתילה והוא בכלל תיקון מנא וי"א דכונת המחבר להחמיר בסוף דבריו גם לענין פחם דאסור להסירו בכלי וכ"ז מדינא אבל אנו במדינתנו נהגו להחמיר בין בנר של שמן ובין בנר של שעוה וחלב שלא למחוט כל עיקר אפילו פחם בין ביד בין בכלי ואין היתר אלא לנפץ הפחם באצבעו שאינו מכבהו בידים ואצ"ל שמותר להטות באצבעו את ראש הפתילה כדי שתדלק יפה:

עין משפט ג,ד – אורח חיים תקיד, ט

נושא ההלכה: איסור גדילת (שזירת) הפתילה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

תני בר קפרא: ששה דברים נאמרו בפתילה, שלשה להחמיר ושלשה להקל. להחמיר: אין גודלין אותה לכתחלה ביום טוב, ואין מהבהבין אותה באור, ואין חותכין אותה לשנים. להקל: ממעכה ביד, ושורה בשמן, וחותכה באור בפי שתי נרות.

◆ הלכה למעשה ◆

[159] מותר להסיר בכלי הפחם שבראש הנר, ואף על פי שבהסרתו הוא מפילו לארץ ונכבה, מכל מקום מותר, שכשם שמותר להדליק את הנר כדי להשתמש לאורו ביום טוב, כך מותר לכבות מה שמונע את האור מלהאיר יפה, אבל אסור לחתוך ראש הפתילה בעצמה בכלי, או במספריים, מפני שיש לחוש שמא לא יצמצם ליטול הפחם לבד. ורק מה שנשרף בראש הפתילה מותר לחותכו בכלי **(חזו"ע יו"ט עמ' סא הל' כ, הליכו"ע ח"ב עמ' יט)**.

לשון הש"ע

(מב) אין גודלין את הפתילה **(מג)** ולא מהבהבין אותה, אבל אם אינה קשה כל צרכה יכול למעכה **(מד)** בידו כדי להקשותה, ומותר **(מה)** לשרותה בשמן, **(מו)** (שאין בו נר דולק), (ב"י בשם הרוקח).

משנה ברורה

(מב) אין גודלין וכו' - פי' כששוזרה עביד כלי ביו"ט ועיין באחרונים דה"ה דאסור להתיר קליעת הפתילה או להתיר נר של שעוה הקלועה ואפילו אם מכוין לצורך הדלקה:

(מג) ולא מהבהבין - להסיר הנימין כדי שתדלק יפה וגם בזה משום תיקון מנא:

(מד) בידו - דתקון כלאחר יד הוא:

(מה) לשרותה בשמן - כדי שתדלק אח"כ יפה בו ביום:

(מו) שאין בו נר דלוק - דכשנר דולק ושורה בתוכו נתמעט השמן קצת ואמרינן בעלמא המסתפק מן השמן שבנר חייב משום מכבה:

עין משפט ה – אורח חיים תקח, א

נושא ההלכה: ליבון אבנים / רעפים ביו"ט ע"מ לצלות / לאפות עליהם

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. אין שוברין את החרס, ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח, ואין גורפין תנור וכירים, אבל מכבשין. ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה, ואין סומכין את הקדרה בבקעת, וכן בדלת, ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב, ורבי אלעזר ברבי שמעון מתיר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ליבון רעפים חדשים / ישנים ע"מ לצלות עליהם

רשב"א, ר' ירוחם – חדשים – אסור, משום שמחסמן.
ישנים – מותר.

רי"ף, רמב"ם, ב"י – אפילו ישנים אסור, משום שמחסמן יותר ממה שהיו.

לשון הש"ע

אין מלבנים את **(א)** האבנים לצלות או לאפות עליהם, **(ב)** מפני שמחסמן, **(ג)** ואין שוברין את החרס, ואין חותכין את הנייר לצלות עליהם, ואין פוצעין **(ד)** את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו.

משנה ברורה

(א) האבנים - והאחרונים כתבו דנוסחא האמיתית הוא הרעפים [והוא לבנים שמכסין בהם הגג] אבל אבנים מותר ללבן דלא שייך בהן חיסום:

(ב) מפני שמחסמן - פי' שבליבון זה הם מתחזקים והו"ל כמתקן מנא ומדלא חילק המחבר בין ישנים לחדשים ש"מ דס"ל דאפילו בישנים אסור מפני שבשעה שמלבנן מתחזקין יותר ויש מן הפוסקים שס"ל דדוקא בחדשים שצריכין לחיזוק אסור אבל לא בישנים:

(ג) ואין שוברין וכו' - שכשצולין דגים על האסכלא שוברין חרס או חותכין נייר ושורין אותו במים וסודרן ע"ג האסכלא שלא ישרף הדג וביו"ט אסור משום תיקון מנא:

(ד) את הקנה לעשותו וכו' - וה"ה דאין פוצעין אותו לחצאין לתתו תחת הדג על האסכלא דכל מידי דעביד להשתמש בו הוי תקון כלי:

עין משפט ו – אורח חיים תקז, ד

נושא ההלכה: איסור גריפת תנור וכיריים

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. אין שוברין את החרס, ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח, **ואין גורפין תנור וכירים, אבל מכבשין**. ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה, ואין סומכין את הקדרה בבקעת, וכן בדלת, ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב, ורבי אלעזר ברבי שמעון מתיר.

גמרא. מאי טעמא? משום דקא מתקן מנא. ואין גורפין תנור וכירים. **תני רב חייא בר יוסף קמיה דרב נחמן: ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו - מותר.**

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם אין גורפין את התנור

רש״י – משום מתקן מנא.
רא״ש, טור – משום טלטול מוקצה.

מה הותר לכבש

רש״י – אפר ועפר וטיח, ואין בו משום תיקון.
רא״ש – אש ועפר שמותרין בטלטול, אבל לא טיח משום מוקצה.

לגרוף התנור שנית במכבדת רטובה

טור – אסור, לפי שאפשר גם בלא זה ונמצא מכבה שלא לצורך, ואם עושה להפיג חום התנור, מותר.
רשב״א – מותר.

לשון הש״ע

(טז) תנור שנפל לתוכו מטיח הטיט, אם אפשר לאפות ולצלות בו בלא גריפה ולא יתחרך הפת או הצלי, אסור לגרפו, **(יז)** מפני שהוא מטלטלו שלא לצורך, אבל מותר להשכיב **(יח)** האש והאפר שבו כדי שיהיה חלק ולא יגע בפת כלל, **(יט)** אע״פ שאם היה נוגע בו לא היה כדי לחרכו, אבל אם יש בטיח שנפל לתוכו כדי לחרך הפת או הצלי אם היה נוגע בהם, אף על פי שבלא גריפה **(כ)** היה אפשר לאפות ולצלות בו, כיון שהיה מתחרך מותר לגרפו **(כא)** דחשיב טלטול לצורך. **(כב)** ודוקא בתנורים שלהם שהיו מדבקים הפת סביבם ואין צריכים לגרפם אלא מהטיח שנפל לתוכו, אבל תנורים שלנו **(כג)** כיון שאי אפשר לאפות בהם בלא גריפה, **(כד)** מותר לגרפו מהאפר והגחלים, ואע״פ שהוא מכבה, אי אפשר בלא כן, וכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר לכבות לצורך אוכל נפש, **(כה)** והרי זה כמניח בשר על הגחלים, וכן נהגו.

משנה ברורה

(טז) תנור שנפל וכו׳ - מיירי בתנורים שבימי חכמי הש״ס וכדמסיים לקמיה שהיו כמו קדרה והפת היו טוחין בכותלי התנור וא״כ הגחלים שבקרקע התנור אין יכולים להפסיד לפת רק טיח טיט או לבנה שנופל והוא מגיע לפעמים עד מקום שהעיסה טוחה בכותל וחורך:
(יז) מפני שהוא מטלטלו וכו׳ - והרי הוא מוקצה דהא אינו ראוי לשום דבר:
(יח) האש והאפר - מפני שכל זמן שהוא חם אין עליו שם מוקצה וכדלעיל בסימן תצ״ח סט״ו. ולכאורה לפ״ז א״כ גם להוציא לגמרי את האפר מן התנור שרי ומ״ש משכיבין דנקט וכ״מ בסמ״ג ואפשר משום דיש אש באפר ובגריפת האפר יכבה האש אכן בהשכבה אפשר ליזהר שלא יכבה האש וכהיא דלעיל סימן תק״ב ס״א בהג״ה [אכן אח״כ מצאתי בפירוש המשניות להר״מ ומוכח דסובר דאפי׳ אפר לבד אסור להוציא ואפשר דשיטתו דגם זה חשיב כתיקון התנור או משום דהוא טרחא יתירה אחרי דאפשר לאפות בלא״ה]:
(יט) אע״פ וכו׳ לא היה בו כדי לחרכו - דאם יוכל לחרוך הפת אפילו גריפת הטיט מותר וכדלקמיה:
(כ) היה אפשר לאפות ולצלות - ר״ל שלא היה נשרף:
(כא) דחשיב טלטול לצורך - וכפי שיבואר לקמן ס״ס תק״ט בהג״ה דמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש וכתבו הפוסקים דכ״ז בשנפל הטיח היום או אפילו אתמול ולא ידע מזה או שלא היה לו שהות לתקנו אבל בהיה יכול

לתקן מאתמול ולא תיקן מחמת שכחה אסור לגרוף ככל מכשירין שאפשר לעשות מבע״י שאסור לעשות ביו״ט ועיין בה״ל:
(כב) ודוקא בתנורים וכו׳ - הלשון מגומגם קצת ובראי״ש שממנו נובע דברים אלו איתא כן דלא התירו חכמים לגרף אלא טיח של תנור דהוא רק טלטול מוקצה אבל לגרף גחלים דבא לידי כיבוי עי״ז לא התירו וכ״ז בתנורים שלהם שהיו מדבקים הפת בכותלי התנור וא״כ אין הגחלים שבתחתיתו יכולין לשרוף הפת אלא לחרך מעט ולא יהיה הפת יפה ומשום זה לא התירו גריפת גחלים שבא לידי כיבוי אבל בתנורים שלנו שאופים בתחתית התנור אפילו גחלים מותר לגרוף מפני שא״א כלל לאפות זהו תוכן דברי הראי״ש וכן הוא כונת המחבר:
(כג) כיון שאי אפשר וכו׳ - היינו שתשרף. ואם התנור גדול והגחלים מונחים במקום אחד בתנור ושאר התנור פנוי שיכול לאפות הפת בלי גירוף אלא דאתא לגרף הגחלים כדי שלא יהיו סמוכין לפת ושמא יהא נחרך בקצתו אסור. וכן אם גרף התנור מהגחלים הגדולים ונשארו גחלים קטנים וניצוצות באופן שלא ישרף הפת רק אפשר שיהא נחרך קצת במקום שיגעו אסור לגרפם פעם שניה משום כיבוי:
(כד) מותר לגרפן מהאפר והגחלים - ואפילו במכבדת טבולה במים אם צריך לזה וכדלקמיה בס״ה:
(כה) והרי זה כמניח בשר ע״ג גחלים - לצלותו שאע״פ שמכבה הגחלים בתחלתו מותר מפני שהוא לצורך או״נ. ואין זה כמיתוק החרדל בגחלת של עץ בתוכו דאסור (כדלקמן בסי׳ תק״י ס״ג) מפני שהחרדל ראוי לאכול בלי כיבוי גחלת בו אלא מפונקים מכבים גחלת בתוכו ועוד שאפשר זה ע״י כיבוי גחלת של מתכת והוא ראוי ומצוי יותר [עבודת הקדש]:

עין משפט ז – אורח חיים תקב, ג

נושא ההלכה: איסור סמיכת הדלת / קדירה בחתיכת עץ (בקעת) ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. אין שוברין את החרס, ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח, ואין גורפין תנור וכירים, אבל מכבשין. ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה, ואין **סומכין את הקדרה בבקעת, וכן בדלת**, ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב, ורבי אלעזר ברבי שמעון מתיר.

אין סומכין את הקדרה בבקעת, וכן בדלת. בדלת סלקא דעתך? - אלא אימא: וכן הדלת. תנו רבנן: אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת, לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה, ורבי שמעון מתיר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

טעם האיסור להשתמש בבקעת לסמוך קדירה או דלת

רש״י, רי״ף, רמב״ם, מרדכי, אבי עזרי – משום מוקצה, לפי שאינה מיוחדת אלא להסקה.

ר״ת, רא״ש – גזירה יו״ט משום שבת, שבשבת אסור משום מוקצה, אבל יו״ט היות ומותר בהסקה אינו מוקצה.

להשתמש בענף עץ לצלייה

רי״ף, רמב״ם – יבש – מותר.
לח – אסור.

* **ר״ן** – לפי שביבש אפשר לעשות הסיק לצלות בו או להשתמש בו בתור שיפוד משא״כ בלח שא״א לעשות ממנו הסיק בפני עצמו, אסור להשתמש בו לצורך צלייה.

לשון הש״ע

אין סומכין את הקדרה ולא את הדלת, **(כא)** בבקעת. **הגה:** אבל מותר **(כב)** לצלות בו (הרי״ף), וכ״ש שמותר להסיק בו עם שאר עצים **(כג)** אע״ג שאינו ראוי להסיק בפני עצמו (ר״ן).

משנה ברורה

(כא) בבקעת - דעצים להסקה הן עומדין ולא לדבר אחר ולכן אפילו בבקעת יבשה שנכונה להסקה אסור לטלטלה לצורך דבר אחר ובכלל מוקצה הוא לזה. ודעת כמה אחרונים דהמחבר אזיל לשיטתו דפסק בסימן תצ״ה ס״ד דמוקצה אסור ביו״ט אבל לדעת הפוסקים המתירין מוקצה ביו״ט מותר לסמוך בבקעת יבשה שראויה להסקה אבל בלחה כיון שאינה ראויה להסקה אסור דדינו כאבנים וכתב בבית מאיר דבשעת הדחק יש לסמוך להקל בבקעת יבשה:
(כב) לצלות בו - היינו שתוחב בו הבשר לצליה ודוקא בעץ יבש שראויה להסקה ומטעם דאמרינן מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלים אבל בעץ לח אסור לצלות בשר. ודוקא אם ראוי לצלות עליו כך בלא תיקון אבל לתקנו ביו״ט שיהא ראוי לצלות עליו אסור כדלקמן בסימן תק״ט:
(כג) אע״ג שאינו ראוי וכו׳ - ר״ל ומטעם זה אסור להשתמש בו לשום דבר וכנ״ל מ״מ להיסק עם שאר עצים יבשים מותר. והנה אף דדין זה איירי בלחים ודינא דצליה איירי ביבשים דוקא וכנ״ל מ״מ שייך בזה כ״ש דיותר מסתבר להתיר בלח בהיסק גדול של שאר יבשים מלהתיר יבש לצלות בו:

עין משפט ח – אורח חיים תקכב, ד

נושא ההלכה: הנהגת הבהמה במקל ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב, ורבי אלעזר ברבי שמעון מתיר. לימא רבי אלעזר ברבי שמעון כאבוה סבירא ליה דלית ליה מוקצה? - לא, בהא אפילו רבי שמעון מודה, משום דמחזי כמאן דאזיל לחנגא.

לשון הש"ע

(ט) אין מנהיגין בהמה במקל.

משנה ברורה

(ט) אין מנהיגין בהמה במקל - אפילו אזמניה להמקל מאתמול לכך דשוב לית ביה משום מוקצה אסור דמחזי כמאן דאזיל לשוק למוכרה:

עין משפט ט – אורח חיים תקז, ז

נושא ההלכה: סתימת פי התנור ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

דביתהו דרבי חייא נפל לה אריחא בתנורא ביומא טבא. אמר לה רבי חייא: חזי דאנא רפתא מעלייתא בעינא. אמר ליה רבא לשמעיה: טוי לי בר אווזא, ואזדהר מחרוכא. אמר ליה רבינא לרב אשי: אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא. - אמר ליה: אנן ארקתא דפרת סמכינן. והני מילי - הוא דצייריה מאתמול. אמר רבינא: וקטמא שרי.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

פירוש "דצייריה מאתמול"

רש"י – עשה בו סימן וניתקו לצד אחד.
רמב"ם – ריכך אותו.

לגבל אפר לסתום פי תנור

רש"י, רי"ף, רמב"ם, רשב"א * – מותר, דאפר לאו בר גיבול הוא.

* והטעם שמותר לגבלו, שאפילו אם אפר יהיה בר גיבול כיון שמתייבש לשעתו ואי אפשר לגבלו מערב יום טוב מותר לגבלו ביום טוב.

ר"ת, ראב"ד, רא"ש – אסור לגבלו, רק ליתן בתנור האפר כך בלא מים.

לשון הש"ע

(לו) מותר לסתום פי התנור **(לז)** בטיט ורפש שעל שפת הנהר, **(לח)** והוא שרככו מאמש **(לט)** או עשה בו סימן **(מ)** ונתקו לצד אחד, **(מא)** אבל לגבל **(מב)** טיט ביו"ט, אסור. **(מג)** ומותר לגבל אפר לסתום בו פי התנור.

משנה ברורה

(לו) מותר לסתום פי התנור - כגון ע"ש שחל ביו"ט שצריך להטמין התבשילין למחר או ביום טוב גופא שיצטמק המאכל יותר:
(לז) בטיט ורפש שעל שפת הנהר - שמפני רוב המים מצוי שהם מרוככים ואינם צריכין גיבול ואע"ג דמ"מ צריך למרח אותם ע"ג התנור בשעת סתימה וממרח ג"כ אב מלאכה היא מירוח שאני שא"א לעשותה מעיו"ט ומותר לצורך אכילה:
(לח) והוא שרככו מאמש - הלשון מגומגם דהא איירינן במרוכך. ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה:
(לט) או עשה בו סימן - משום הכנה:

(מ) ונתקו לצד אחר - דאל״ה עושה גומא בנטילתו [ב״ח] וברפש או טיט מרוכך שברחוב שתלושים הם מן הקרקע דעת מ״א שא״צ שום סימן וניתוק רק שיהיה דעתו עלייהו מעיו״ט לסתום בהם פי התנור ומהלבוש משמע שאין לחלק בזה ועיין בבה״ל שהבאנו ראיה לדברי הלבוש:

(מא) אבל לגבל וכו׳ - יש שכתבו הטעם דגיבול זה לסתום התנור הוא רק מכשירי אוכל נפש שאינו מותר רק בא״א לעשותו מעיו״ט והכא הלא אפשר היה לגבלו מקודם ולפי טעם זה יש בזה איסור תורה ויש שכתבו דלסתום התנור כדי שיתבשל או כדי שיצטמק המאכל מיקרי אוכל נפש גופיה כהבערה ואפ״ה אסור חכמים משום דיאמרו דמגבל לבנין:

(מב) טיט - וה״ה עפר דבר גיבול הוא:

(מג) ומותר לגבל אפר - לא מיבעיא למ״ד שאין חייבין בשבת על גיבול אפר משום דאין מתדבק ע״י הגיבול בודאי שרי אלא אפילו למ״ד בגמרא דבדבר שאינו בר גיבול כגון באפר משעה שנתן בו מים חייב מ״מ הכא מותר דהא לצורך אוכל נפש הוא ושני הטעמים דלעיל לא שייכי גבי אפר שהרי מעיו״ט לא היה אפשר לו לגבל שאפר אינו מחזיק מים ומתייבש וטעם שני דמחזי כמגבל לבנין ג״כ לא שייכי באפר שאין מגבלין אפר לבנין וכו״ע ידעי דלצורך התנור מכין לה ומ״מ אם יש לו טיט מגובל אסור לגבל אפר ביו״ט ויש שכתבו להחמיר בגיבול אפר ביו״ט. ואע״פ שאינו כן מעיקר הדין מ״מ המחמיר תבוא עליו ברכה. וכ״ז מיירי באפר שהסיקו מעיו״ט דאינו מוקצה וכדלעיל סימן תצ״ח סט״ו:

הלכות
דף לג

הלכות דף לג.

עין משפט א – אורח חיים שטו, ו

נושא ההלכה: סידור חביות זו על גב זו בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רב יהודה: האי מדורתא, מלמעלה למטה - שרי, מלמטה למעלה - אסור. וכן ביעתא, וכן קדרה, וכן פוריא, **וכן חביתא**.

לשון הש״ע

כשמסדרים חביות זו ע״ג זו, אחת ע״ג שתים, אוחז בידו העליונה ויסדר התחתונות תחתיה, אבל **(כט)** לא יסדר התחתונות תחלה ויניח העליונה עליהן.

משנה ברורה

(כט) לא יסדר וכו׳ - משום דעביד כעין אהל כשמסדר אח״כ העליונה מלמעלה שהוא כגג על המחיצות ואף דבאהל צריך לאויר שתחתיו בין המחיצות הכא נמי צריך לאויר שביניהם שהיו מתעפשין אלו לא היה אויר ביניהם [אחרונים]:

עין משפט ב – אורח חיים שטו, ג

נושא ההלכה: העמדת המטה בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רב יהודה: האי מדורתא, מלמעלה למטה - שרי, מלמטה למעלה - אסור. וכן ביעתא, וכן קדרה, **וכן פוריא**, וכן חביתא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

סידור המטה מלמטה למעלה משום איסור בונה

רש״י – מותר, דקיי״ל דבר שאינו מתכוין מותר ורב יהודה אסרה.

רי״ף, רמב״ם, רא״ש, תוספות, ב״י – דווקא מלמעלה למטה, אבל מלמטה למעלה לא, דאף ר׳ שמעון מודה דהרי מתכוין לעשות דבר הדומה לבניין.

באיזה מטה נאמר האיסור

רש״י – אפילו מטה שרגליה צרות.

תוספות, רא״ש, טור, ב״י – דווקא מטה שרגליה רחבות שנחשב כמחיצה ודופן, אבל רגליה צרות מותר.

לשון הש״ע

(יז) מטה, כשמעמידים אותה, **(יח)** אסור להניח **(יט)** הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים, אלא ישים הקרשים תחלה באויר, ואח״כ הרגלים תחתיהם. **(כ)** וה״מ כשהרגלים הם **(כא)** דפים מחוברים, כמו **(כב)** דפני התיבה, אבל רגלים של מטות שלנו, וכן רגלי השלחן, **(כג)** מותר בכל גוונא.

משנה ברורה

(יז) מטה וכו' - הנה כדי שנבין היטב את דברי הסעיף אקדים הקדמה קצרה. והוא דאף דלענין בנין קבע אף אם עשה איזה דבר משהו להוסיף על הבנין בין במחיצות ובין בגג חייב וכ"ש אם עושה את כל הגג מ"מ לענין אהל עראי לא אסרו בעושה את הגג לחוד אם לא שעושה את הגג כדי להגן מפני החמה והגשמים וכיו"ב דאז הוא קצת בבחינת אהל אבל בלא"ה לא אסרו כ"א בעושה גם המחיצות עראי שתחתיו בשבת גם לא אסרו כ"א בשעשה כסדר מתחלה המחיצות ואח"כ הכיסוי דאז דומה קצת לאהל קבע אבל אם עשה להיפך לא אסרו ויש פוסקים שסוברין דבעינן שיהיה צריך ג"כ לאויר שתחתיו וכוותייהו פסק המחבר לקמן בסעיף זיי"ן:

(יח) אסור להניח וכו' - בדקדוק כתב לשון זה דדוקא להניח אסור דהוי בזה כמתחיל לעשות מחיצות לאהל ואסור כשמניח אח"כ הקרשים למעלה אבל אם היו מונחים מכבר בזה המקום מותר להניח הקרשים עליהם וכנ"ל בסקי"ז אך אם המטה רחבה ביותר אסור לדעת המ"א בסקכ"א אפילו באופן זה וע"ש בסי"ג מה שנכתוב בזה:

(יט) הרגלים תחלה וכו' - דהוא כדרך בנין דהרגלים הם מחיצה והקרשים של הכיסוי הוא כמו גג ונמצא כעושה אהל בשבת וע"כ צריך לשנות לאחוז הקרשים של הכיסוי באויר ואח"כ לתת מתחתיו הרגלים דהוא שלא כדרך בנין:

(כ) והני מילי וכו' - הטעם דבאהל עראי כזה שאינו מתכוין בעשייתו לשם אהל שתחתיו אלא לתשמיש אחר על גביו מלמעלה ורק ממילא נעשה כמו אהל למטה לא אסרו אלא כשעושה גם מחיצות תחתיו. והיכא שפורס סדין או מחצלת לשם אהל כגון להגן מפני החמה והגשמים או כדי שיהיה ראוי להשתמש תחתיו באיזה דבר אסור אף בלא מחיצות וכההיא דסעיף ב' בסופו. כתב המ"א דלסתום נקב שהעשן יוצא [שקורין קוימ"ן] בכר של תבן וכיוצא בו אפשר דאסור דכיון שיש לאותו המקום מחיצות בפ"ע הוי כעושה אהל בתחלה ואינו דומה למה שהתרנו בסימן שי"ג לסתום הארובה שבגג מטעם דהוא רק הוספת אהל עראי התם הארובה אינו מחזיק אלא מקצת הגג אבל כאן הנקב שהעשן יוצא מחזיק כל רוחב המחיצות שסביב לה והוי ע"י סתימת הכר כגג על המחיצות ולפ"ז פשוט דאם הנקב הוא בכותל מן הצד מותר לסתום בכר דהוא רק תוספת מחיצה בעלמא [פמ"ג]. עוד כתב דבלע"ד שעשוי בקוימ"ן וקבוע שם מותר לסתום בו בשבת ויו"ט דהואיל דקבוע שם הוי כדלת ועיין בתו"ש שכתב דמה דמסתפק המ"א הוא דוקא כשהחור שהעשן יוצא הוא מחזיק ג' טפחים דאל"ה אמרינן לבוד והוי כסתום ושרי וכעין מה שכתוב למעלה בסעיף ב' [אך הפמ"ג לא פשיטא ליה דבר זה כל כך ע"ש ומ"מ נראה דהסומך על התו"ש לא הפסיד דבלא"ה דבר זה רפוי הוא אצל המ"א גופא דאפשר דהמחיצות שתחתיו לא חשיבי מחיצות לענין זה הואיל שעשויות מכבר]. ונראה דכל זה כשאינו מונח אז גחלים לוחשות בהתנור דאל"ה בכל גווני אסור לישראל לסתום את החור למעלה דע"י סתימתו גורם כיבוי להגחלים ואף דאינו מכוין לזה פסיק רישא הוא וכעין מה שכתב בסימן רנ"ט בסופו ובסימן רע"ז ס"א:

(כא) דפין מחוברין - בסימן תק"ב כתב הב"י דבעינן שיהיו המחיצות מגיעין עד לארץ [אך אם סמוך לארץ פחות מג' שם אין הדופן מגיע אמרינן בזה לבוד וע"ש במגן אברהם ובשארי אחרונים בזה] ולענין תיבה שיש לה שולים גם מלמטה [כמו תיבה שקורין שלא"ף באנ"ק] עיין בסי"ג מה שנכתוב בזה:

(כב) דפני התיבה - כתב הט"ז דאף דבטור איתא ד' דפין מחוברין לאו דוקא הוא דבמטה שדרך להשתמש באוירה מתחת בהנחת מנעלים וכיו"ב אסור אפילו כשיש לה רק שני דפין משני צדדין המגיעין לארץ דבשתים לבד חשיב אהל עם מחיצות וכדלקמיה בס"ו לענין חביות וכ"כ ש"א אבל בשלחן דמתיר השו"ע הוא אפילו כשיש לו מעט מחיצות ואינו אסור אלא כשיש לו ד' דפין מכל הצדדין כמו תיבה דאז חשיב אהל בהנחת הדף מלמעלה משום דבלא"ה סתמו אינו עומד להשתמש באוירו [וכשאינו משתמש באוירו לא חשיב אהל וכדלקמיה בס"ז] וע"כ צריך שיהיה לו ד' דפין מכל הצדדין כמו תיבה דאז ראוי להשתמש באוירו ויש מאחרונים שמצדדין להקל בהשלחן להניח עליו הדף מלמעלה אפילו כשיש לו ד' מחיצות מכל צד דמסתמא א"צ לאויר שתחתיו אם לא שדרכו להשתמש שם אך לשון השו"ע שכתב וכן רגלי השלחן משמע דבשלחן אם היו מחיצות היה ג"כ צריך להחמיר וע"כ נכון בודאי לחוש לדברי הט"ז לאחוז הדף באויר ויכניסו תחתיו הרגלים ומשמע מדברי הפמ"ג דכל זה דוקא כשמטלטל הרגלים ממקום למקום כדי להניח עליהם הדף שלמעלה דאז נחשב כשמעמידן לצורך זה כאלו התחיל בעשיית האהל אבל אם עומדין במקום אחד אפילו להט"ז מותר להניח עליהם הדף אף שלהרגלים יש להם מחיצות מכל צד וכמו שכתבנו לעיל בסקי"ז ובסקי"ח גבי מטה:

(כג) מותר בכל גווני - דרגלי המטות ושלחנות שלנו אין להם מחיצות. ונראה דכל זה כשהיה רפוי אבל אם הדף שעל השלחן מהודק ותקוע בחוזק וכמו שמצוי בכמה שלחנות אסור משום בנין ואפילו אם עתה אינו תוקע בחוזק אם דרכו תמיד להיות מהודק ותקוע בחוזק ג"כ יש ליזהר בזה וכמו לענין ארוכות המטה אם עשויה להתחבר עם הרגלים בחוזק וכמבואר הכל בסימן שי"ד ס"ו לענין מטה של פרקים ע"ש:

עין משפט ג – אורח חיים תקז, ג

נושא ההלכה: לקיחת עץ מתוך שאר עצים ע"מ לחתות בו את האש בתנור

לשון מקור ההלכה בגמ'

דרש רבא: אשה לא תכנס לדיר העצים ליטול מהן אוד, ואוד שנשבר אסור להסיקו ביום טוב, לפי שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. למימרא דרבא כרבי יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה? והא אמר ליה רבא לשמעיה: טוי לי בר אווזא, ושדי מעיה לשונרא! - התם, כיון דמסרחי - מאתמול דעתיה עלויה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם אסור לקחת עץ לחתות בו

רש"י – משום מוקצה.

ר"ת, בה"ג, רא"ש – מיחזי כמתקן כלי לכבד בו התנור.

ב"י בדעת הרמב"ם – מסתפק אם משום מוקצה או מתקן כלי.

לשון הש"ע

(יד) אסור ליקח עץ מבין העצים לחתות בו האש בתנור, **(טו)** דהוי ליה מתקן מנא.

משנה ברורה

(יד) אסור ליקח עץ וכו' - בין לח ובין יבש אף שראוי הוא להסקה ודוקא אם לא הכינו מעיו"ט:
(טו) דהוי ליה מתקן מנא - ואפילו אינו מתקנו כלל מ"מ הרי עושהו לכלי ביו"ט. וה"ה דאסור ליקח עץ לעשות ממנו בריח להבריח הדלת מטעם זה אא"כ הכינו מעיו"ט וכן כל כה"ג ועיין בסימן תקי"ח ס"ז:

עין משפט ד – אורח חיים תקא, ג

נושא ההלכה: שאין מביאים עצים ביו"ט אלא מן המכונסים בקרפף

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו, **ומגבב מן החצר ומדליק, שכל מה שבחצר מוכן הוא.** וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר, ולא מן הרעפים ולא מן המים. ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן.

לשון הש"ע

אין מביאין עצים מן השדה אפילו היו מכונסין שם מבערב, אבל מגבב הוא בשדה משלפניו (וכן בחצר לוקח מלפניו) (ב"י ורמב"ם) ומדליק שם. ומביאין מהמכונסין שברשות היחיד, אפילו היתה מוקפת שלא לשם דירה, ובלבד שיהיה בה מסגרת ותהיה בתוך תחום שבת, ואם חיסר אחת מכל אלו, הרי הן מוקצה.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף לא. עין משפט א (עמ' 257)

עין משפט ו – אורח חיים תקח, א

נושא ההלכה: ליבון אבנים / רעפים ביו"ט ע"מ לצלות / לאפות עליהם

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו, ומגבב מן החצר ומדליק, שכל מה שבחצר מוכן הוא. וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר, ולא מן הרעפים ולא מן המים. **ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן.**

לשון הש"ע

אין מלבנים את **(א)** האבנים לצלות או לאפות עליהם, **(ב)** מפני שמחסמן, **(ג)** ואין שוברין את החרס, ואין חותכין את הנייר לצלות עליהם, ואין פוצעין **(ד)** את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו.

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף לב: עין משפט ה (עמ' 270)

הלכות דף לג:

עין משפט א,ד – אורח חיים שכב, ד

נושא ההלכה: טלטול אוכלים הראויים / שאינם ראויים למאכל בהמה בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי.

לשון הש"ע

(ט) אוכלי בהמה, אין בהם **(י)** משום תיקון כלי, **(יא)** לפיכך מותר לקטום, **(יב)** אפילו בסכין, קש או תבן ולחצוץ בו שיניו, אבל קיסם שאינו אוכל בהמה, **(יג)** אפילו ליטלו כדי לחצוץ בו שיניו, **(יד)** אסור.

משנה ברורה

(ט) אוכלי בהמה - ר"ל דבר שראוי לאכילה לבהמה ומשמע בגמרא דאפילו אין עומד בשבילם כגון עצים רכים שראוי להם לאכילה ג"כ לא מתקריא עליהם שם כלי:

(י) משום תקון כלי - ומותר אף בטלטול דדבר הראוי לאכילה מוכן הוא לכל הצורך:

(יא) לפיכך וכו' - ויש שסוברין דדוקא כגון זה שעושה ממנו כלי בתחלה לא שייך תיקון כלי אבל אם מתקן כלי העשוי כבר בדבר אוכל כגון שיש נקב בכלי ונוטל חתיכת לפת וחותכו לפי מדת הנקב שייך בזה תקון כלי [ר"ן והעתיקו בח"א ועיין בנ"א דלדידיה יש בזה חיוב חטאת]:

(יב) אפילו בסכין וכו' - ואפילו הוא מקפיד על המדה אין בזה שום שום חשש איסור מחמת מחתך כיון דדבר אוכל הוא [ח"א]:

(יג) אפילו ליטלו - ר"ל אפילו נטילה סתם בלי קטימה אסור משום מוקצה כשאר עצים וכ"ש אם ירצה לקטמו כדי לחצות בו שיניו דאסור משום שבות דהוא כעין תיקון כלי ודוקא אם יקטמנו ביד דאז פטור מחטאת משום דהיא מלאכה כלאחר יד ואסור משום שבות כמו שכתבנו אבל אם יקטמנו בכלי כדי לחצות בו שניו או לפתוח בו הדלת אז היא מלאכה גמורה שמשוהו כלי ע"ז וחייב [א"ר בשם הרא"ש וריי"ו]:

(יד) אסור - ואף דיש בזה משום כבוד הבריות שפעמים שנראה הבשר שבין השינים לחוץ וגנאי הוא לו אעפ"כ אסור דהיה לו להכין קיסם מאתמול במקום הסעודה [גמרא] ולפ"ז אם הזמינו חבירו לסעודה בשבת ולא היה אפשר לו להכין שום דבר מאתמול לחצות בו שיניו מותר לו לטלטל קיסם לחצות בו שניו אם אין לו ד"א אך במקום שאין נחשב לו זה לגנאי אסור [מ"א]:

עין משפט א – אורח חיים תקיט, ד

נושא ההלכה: דין קיסם ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי

לשון הש"ע

לקטום קש או קיסם או תבן או עצי בשמים, דינן בי"ט כדינן בשבת (כדאיתא סי' שכ"ב סעיף ד').

עין משפט ב – אורח חיים שכב, ה

נושא ההלכה: טלטול עצי בשמים בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

איתיביה רב כהנא לרב יהודה: מטלטלין עצי בשמים להריח בהן, ולהניף בהן לחולה, ומוללו ומריח בו. ולא יקטמנו להריח בו, ואם קטמו - פטור אבל אסור. לחצוץ בו שניו - לא יקטמנו, ואם קטמו - חייב חטאת. - אמר ליה: השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי, חייב חטאת מבעיא? אלא, כי תניא ההיא - בקשין. - קשין בני מלילה נינהו? - חסורי מחסרא והכי קתני: מוללו ומריח בו, קוטמו ומריח בו. במה דברים אמורים - ברכין, אבל בקשין - לא יקטמנו, ואם קטמו - פטור אבל אסור. לחצוץ בו שיניו - לא יקטמנו, ואם קטמו - חייב חטאת. תני חדא: קוטמו ומריח בו, ותניא אידך: לא יקטמנו להריח בו! - אמר רבי זירא אמר רב חסדא: לא קשיא, הא - ברכין, הא - בקשין.

לשון הש"ע

(טו) מותר לטלטל עצי בשמים להריח בהם ולהניף בהם **(טז)** לחולה, **(יז)** ומוללו להריח בו, **(יח)** אחד קשים ואחד רכים [160].

משנה ברורה

(טו) מותר לטלטל וכו' - דלא מקצה דעתיה מאלו העצים מעיקרא:

(טז) לחולה - ה"ה לבריא אלא אורחא דמלתא נקט:

(יז) ומוללו וכו' - צ"ל וקוטמו ומוללו. ומלילה היינו שמוללו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו וקטימה נמי משום זה שמקום הקטימה הוא לח וריחו נודף והסכימו הרבה אחרונים דהא דמותר לקטום בקשים היינו דוקא ביד אבל לא בכלי אף דהוא קוטם רק כדי להריח ואינו מכוין כלל לעשותה כלי ולכך אסור לקטום ההדס בסכין גזירה דלמא אתי לקטום לחצוץ בו שניו ובזה חייב כנ"ל בס"ק י"ג. ואפילו ביד אינו מותר לקטום בקשין רק להריח אבל לחצוץ בו שניו אסור לכו"ע:

(יח) אחד קשים - היינו אפילו קשים שאינם ראוים כלל למאכל בהמה אפ"ה מותר לקטמם ולפשח בהם כל מה שירצה בין שפושח עץ גדול או קטן [רמב"ם] ודוקא בכל זה שהוא רק להוסיף ריח ע"י המלילה והקטימה אבל אסור להוליד ריח כגון להניח בשמים בבגד וכדומה כדי שיהיה הבגד מריח אסור [אחרונים] ואגב דאיירינן בשו"ע לענין חיתוך וקטימה בענין אוכלי בהמה ועצי בשמים נעתיק נמי בזה דין מלאכת מחתך בשאר דברים. א) המחתך

◆ הלכה למעשה ◆

[160] מותר לטלטל עצי בשמים להריח בהם, ומותר למוללם בידו כדי להריח בהם, הן בבשמים רכים והן בבשמים קשים, ואין בזה משום מוליד ריחא. ומותר להריח בבשמים אחר המילה בשבת, ואף לקטום מהם (אחר שנתלשו מערב- שבת) כדי לחלקם לקרואים **(ילקו"י שבת כרך ג עמ' תיג)**.
המטייל בגינתו בשבת או ביום טוב, ומתכוין להריח מהשושנים והפרחים שבגינה, מברך ברכת הריח, ובלבד שישים לב ויזהר שלא יתלוש מהם **(ילקו"י שבת ג' עמ' תיד)**.

עור או כל דבר שאדם מחתך ומקפיד על מדתו בין עץ או מתכת או אפילו נוצות של עוף כיון שמקפיד על מדת ארכו ורחבו וחותך בכונה חייב אבל החותך דרך הפסד או בלא כונה למדתו אלא כמתעסק או כמשחק פטור [רמב"ם פי"א] ומה יפה הועילו לנו הנביאים (נחמיה י) וחכמינו ז"ל במה שאסרו לנו המקח וממכר בשבת שפעמים שיכול לבוא לידי חיוב חטאת כגון שמוכר איזה סחורה ומחתך ממנו לפי מדתו הצריך לו דחייב משום מחתך [ח"א בכלל ל"ו]. ב) אין מלאכת מחתך שייך באוכלין וכמו שכתבנו לעיל בסקי"ב. ג) אם מלאכת מחתך הוא דוקא בכלי או אפילו ביד עיין במה שכתבנו בבה"ל דתלוי בכל דבר לפי ענינו דדבר שדרכו לחתכו דוקא בכלי אין חייב כ"א בכלי ודבר שדרכו להפרידו ביד חייב ג"כ אפילו ביד ומסתברא דאיסור דרבנן יש בכל גווני וכמו שכתבנו בבה"ל ע"ש. החותך קיסם בסכין לחצות בו שניו חייב בזה משום תקון כלי לדעת הרא"ש ולדעת הרמב"ם משום מחתך ואפשר דחייב לדידיה שנים:

עין משפט ג,ה – אורח חיים שיד, א

נושא ההלכה: בנין וסתירה בכלים

לשון מקור ההלכה בגמ'

מאי שנא מהא דתנן: שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות, ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי! ועוד, הא רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרוייהו: כי הוינן בי רב יהודה, הוה מפשח ויהיב לן אלותא אלותא, אף על גב דחזיא לקתתא דנרגי וחציני! - לא קשיא, הא - רבי אליעזר, הא - רבנן. דתניא, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו, וחכמים אומרים: לא יטול אלא מאבוס של בהמה. ושוין שלא יקטמנו, ואם קטמו לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו הדלת, בשוגג בשבת - חייב חטאת, במזיד ביום טוב - סופג את הארבעים, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות. רבי אליעזר דקאמר התם חייב חטאת - הכא פטור אבל אסור, רבנן דקא אמרי התם פטור אבל אסור - הכא מותר לכתחלה. ולית ליה לרבי אליעזר הא דתנן: שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות, ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי? - אמר רב אשי: כי תניא ההיא - במוסתקי.

לשון הש"ע

אין בנין וסתירה בכלים. וה"מ, שאינו בנין ממש כגון חבית, **הגה:** שאינה מחזקת ארבעים סאה (ת"ה סי' ס"ה), שנשברה ודיבק שבריה בזפת, יכול לשברה ליקח מה שבתוכה ובלבד שלא יכוין לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח, דא"כ הוה ליה מתקן מנא, אבל אם היא שלמה, אסור לשברה אפי' בענין שאינו עושה כלי. ואפי' נקב בעלמא אסור לנקוב בה מחדש, ואפי' יש בה נקב חדש, אם להרחיבו, אסור. **הגה:** ובלבד שיתכוין לכך (מרדכי פרק חבית). ואם היה סכין תקוע מע"ש בחבית, מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף. **הגה:** ודוקא שהוציאו ג"כ פעם אחת מבע"י, אבל אם לא הוציאו מבע"י, אסור דהוי פסיק רישא דעושה נקב ופתח לחבית (תה"ד סי' ס"ד). כלי שנתרועעה, אם מותר ליטול ממנו חרס, ע"ל סי' ש"ח סמ"ד.

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף כב. עין משפט א (עמ' 170)

הלכות
דף לד

הלכות דף לד.

עין משפט ב,ג – יורה דעה נח, ב

נושא ההלכה: דין עוף שנדרס לשוחטו ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנן התם דרסה, או שטרפה בכותל, או שרצצתה בהמה, ומפרכסת ושהתה מעת לעת ושחטה - כשרה. אמר רבי אלעזר בר ינאי משום רבי אלעזר בן אנטיגנוס: צריכה בדיקה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

נפלה אבן על בהמה פחות מעשרה טפחים אם חוששים לה

ראב"ד – אין חוששים לה, כמו אם נפלה הבהמה עצמה פחות מעשרה.

כל בו – הכל לפי האבן אם גדולה או אם קטנה.

לשון הש"ע

העוף שדרסו אדם ברגליו או טרפו לכותל, או שרצצתו בהמה, או שנחבט על דבר קשה, חוששין לו. **הגה:** וכן אם נפל אבן או דבר קשה על גופו, וכן בבהמה אם הוא בדבר שיש לחוש בבהמה (כל בו וא"ו הארוך טור וב"י ור"ן ורשב"א ור' ירוחם).

עין משפט ב,ג – יורה דעה נח, ג

נושא ההלכה: דין בהמה שנדרסה

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנן התם דרסה, או שטרפה בכותל, או שרצצתה בהמה, ומפרכסת ושהתה מעת לעת ושחטה - כשרה. **אמר רבי אלעזר בר ינאי משום רבי אלעזר בן אנטיגנוס: צריכה בדיקה.**

לשון הש"ע

נפולה שאמרנו שחוששין לה, אם לא עמדה אסור לשחוט אותה עד שתשהה מעת לעת, ואם שחטה בתוך זמן זה אפילו בדקוה ומצאו אותה שלימה מכל איבריה, טריפה. ואם שהתה מעת לעת ואח"כ שחטה, צריך לבדקה כנגד כל החלל כולו, מקדקד הראש עד הירך, אם ימצא בה טרפות מהטרפות שמנו חכמים או שנתרסק אבר מהאברים שבפנים ונפסד צורתו, ה"ז טריפה אפי' נתרסק אבר מהאברים שאם ניטלו כשרה, כגון טחול וכליות, ה"ז טרפה, חוץ מבית הרחם שאם נתרסק ה"ז מותרת. והסימנים אינם צריכים בדיקה, שאין הנפילה ממעכת אותם. **הגה:** ואם הוכתה באבן במקום אחד אינה צריכה בדיקה רק נגד המקום שהוכתה שם ולא בשאר איברים (כל בו וכן משמע מלשון הטור).

עין משפט ד – אורח חיים תצח, ח

נושא ההלכה: דין עוף שנדרס לשוחטו ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: מהו לשחטה ביום טוב? מי מחזקינן רעותא ביום טוב, או לא? אמר ליה: תנינא, אין מלבנין את הרעפים לצלות בהן. והוינן בה: מאי קא עביד? ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הכא ברעפים חדשים עסקינן, מפני שצריך לבדקן. - אמר ליה: אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן לה.

לשון הש"ע

עוף שנדרס ברגלים ויש לחוש שנתרסקו איבריו **(מו)** ולכן צריך שהייה מעת לעת ובדיקה אחר שחיטה, מותר **(מז)** לשחוט ביו"ט, **(מח)** ולא חיישינן שמא ימצא טריפה, **(מט)** אף ע"ג דאתיליד ביה ריעותא.

משנה ברורה

(מו) ולכן צריך שהיה מעל"ע - כדי שיצא מחשש ריסוק איברים וצריך ג"כ בדיקה דנהי דבודאי לא נתפרקו איבריו מדשהה מעל"ע מ"מ שמא אירע ריעותא באיברים הפנימים ונטרף עי"ז:

(מז) לשחטו ביו"ט - היינו אחר ששהה מעל"ע אף שהוא מחוסר בדיקה עדיין ולפי דעת הג"ה ביו"ד סי' נ"ח ס"ה דאין אנו בקיאין בבדיקת כל האיברים לא משכחת דין זה לדידן והרמ"א לא העיר בזה שסמך על מה שכתב ביו"ד שם:

(מח) ולא חיישינן וכו' - דאע"ג דצריך בדיקה מ"מ כיון שהיה לו מתחלה חזקה דכשרות דרוב בהמות ועופות כשרות הן מותר לשחטו דמעמידין אותו בחזקת היתר:

(מט) אע"ג דאיתיליד ביה ריעותא - וה"ה בספק נקובה בקוץ וכה"ג דמותר לשוחטו וכ"ש היכא דליכא ריעותא כלל רק שיש מקומות שמצויות טריפות הרבה כמו כשירות דאין לנו לחוש שמא ימצא טרפה דמעמידין אותה בחזקת היתר דרוב בהמות שבעולם כשרות הן ויש חולקים אעיקר דינא דמחבר וסוברין דאין לשחוט במקום דאיכא ריעותא וה"ה במקום שהטריפות מצויות כמו כשרות ועיין בשע"ת שכתב דמכ"ש אם רובן טריפות אפילו רק מחמת חומרות האחרונים דאסור לשחוט ביו"ט ולמעשה הכריעו האחרונים דיש לחוש לדעה זו ולהחמיר אפי' במחצה על מחצה והוא שהמחצה טריפות שמצוי הם טרפות גמורות מצד הדין אבל אם רק מחמת חומרות האחרונים מותר לשחוט ביו"ט אם הוא לצורך וה"ה במסוכנת מחמת הפסד ממון אבל בלא"ה המנהג שלא לשחוט שום בהמה ביו"ט אפי' היכא דלא שכיחי טריפות כ"כ שמא תמצא טרפה אבל עוף נוהגין לשחוט ביו"ט [ח"א]:

עין משפט ו – אורח חיים תקז, ה

נושא ההלכה: שימוש בתנור וכיריים חדשים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: תנור וכירים חדשים - הרי הן ככל הכלים הנטלין בחצר, אבל אין סכין אותן שמן, ואין טשין אותן במטלית ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן, ואם בשביל לאפות - הרי זה מותר.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מה טעם תנור חדש מותר להסיקו ואילו רעפים חדשים אסורים

רא"ש – תנור אינו נגמר בהסקה עד שיפיגנו בצונן, משא"כ ברעפים.

מה טעם הותר לצורך אפיה להפיגו בצונן והרי מחסמו וברעפים אסור

ר"ן – ברעפים התיקון מתבצע קודם השימוש בו, משא"כ תנור שבשעת השימוש בו, מתחסם.

לשון הש"ע

תנור וכירים חדשים, **(כו)** אין סכין אותם בשמן ולא טשין אותן במטלית, **(כז)** אבל מותר להסיקן אפילו היסק ראשון, **(כח)** ובלבד שלא יפיגם בצונן כדי לחסמן. ואם הוסקו יותר

מדאי והוצרכו להפיגן בצונן **(כט)** כדי לאפות בהן, **(ל)** מותר. **(לא)** לפיכך מותר לשרות במים המכבדת שמכבדין בה התנור, אע״פ שמכבה.

משנה ברורה

(כו) אין סכין אותן בשמן וכו׳ - שדרכן היה לסוך לתנורים בעודן חדשים בשמן ולשפשף אותן כדי להחליקן ולצחצחן ואסור משום תקון כלי:

(כז) אבל מותר להסיקן וכו׳ - ול״ד למלבן את הרעפים כדי לצלות עליהן שאסור כדלקמן בסימן תק״ח וכמו כן למבשל בקדרה חדשה שאסור לכמה פוסקים וכדלעיל בס״ס תק״ב ומשום דמתחסמת [מתחזקת] בליבון ובהיסק זה וכגומר כלי ביו״ט דמי צ״ל דתנור אינו נתחסם בהיסק שמסיקין בו בפנים ודעת מ״א דתנורים שבזמנינו מתחסמין שפיר ע״י היסק ראשון ואסור ויש חולקין עליו וכמו שכתבנו בס״א:

(כח) ובלבד שלא יפיגם בצונן וכו׳ - שע״י הצונן הבא להם אחר היסק בעוד שהם חמין מתחזקין יותר והו״ל מתקן מנא:

(כט) כדי לאפות בהם - שלא ישרף הפת:

(ל) מותר - אע״פ שממילא מתחסם לית לן בה ואע״ג דגבי ליבון רעפים לא משגחינן במה שכונתו כדי לצלות עליהם ואסור שאני התם שתיקונו של רעפים הם קודם לתשמיש שישתמש בהם אח״כ לצורך יו״ט אבל הכא הרי הפת מוכן להניחו בתנור אלא שצריך לקרר מעט התנור וא״כ בתיקונו הוא מתקן הפת ושרי ויש שכתבו דהפגת צונן אינו עושה רק חיסום כל דהו ולהכי שרו חכמים כל שאינו מכוין להדיא לחסמה:

(לא) לפיכך וכו׳ - ר״ל אם הוסק התנור יותר מדאי וחושש שלא ישרף הפת שורה המכבדת במים כדי לצנן בו את התנור וגם כדי לגרוף בו עוד הגחלים הדקים שנשארו אחר הגריפה הראשונה וכ״ז שרי אע״פ שמכבה כיון שהוא צורך אוכל נפש וכבר כתבנו דבזה וכן בההיא דמפיג התנור הוא דוקא אם בלא זה יתקלקל הפת אבל אם לא יתקלקל רק שיהיה מתחרך מעט ולא יהיה נאה אסור מאחר שהוא מכבה וכתבו הפוסקים דלאחר שכיבד התנור אסור לטבול המכבדת במים שלא תשרף מפני ניצוצי אש שיש בה שהרי הוא כיבוי שלא לצורך אוכל נפש ואפילו אם הוא צריך לה עוד לאפיה ביום זה:

עין משפט ז – אורח חיים תק, ד

נושא ההלכה: מליגת והבהוב ראש ורגלי הבהמה / העוף ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תנו רבנן: מולגין את הראש ואת הרגלים ומהבהבין אותן באור, אבל אין טופלין אותן בחרסית, ולא באדמה, ולא בסיד, ואין גוזזין אותן במספרים.

לשון הש״ע

(יח) מולגין הראש והרגלים ומהבהבים אותם **(יט)** באור, אבל אין טופלין אותם **(כ)** בסיד ולא בחרסית ולא באדמה, דמתחזי כעיבוד, ואין גוזזין אותם במספרים, שנראה כעושה לצורך השיער.

משנה ברורה

(יח) מולגין וכו׳ - ברותחין אחר המליחה כדי להשיר השיער וכן מהבהבין וכו׳ דהוי מלאכה לצורך אוכל נפש ופשוט דלדעת היש מחמירין לעיל בסימן תצ״ה דאף באו״נ גופא אם אפשר לו לעשות מעיו״ט אסור ביו״ט מיירי כאן בשלא היה לו פנאי למולגו מעיו״ט [דידוע שאינו מתקלקל אם היה מולגו מעיו״ט] או דמיירי ששחטו ביו״ט גופא:

(יט) באור - וה״ה דמותר להטמין אותו ברמץ:

(כ) בסיד וכו׳ - כדי להסיר השער:

עין משפט ח,ט – אורח חיים תקי, ו

נושא ההלכה: גזיזת הירק במספריים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ואין גוזזין את הירק בתספורת שלו, אבל מתקנין את הקונדס ואת העכביות.

לשון הש"ע

אין גוזזין **(כד)** את הירק במספרים שדרכן לחתכם בהן מן המחובר.

משנה ברורה

(כד) את הירק - פי' התלוש שיש בו ראשי עלין נרקבין אין גוזזין בתספורת שלהם. דמאן דחזי סבר שחתכו היום מן המחובר:

עין משפט ח,ט – אורח חיים תקי, ז

נושא ההלכה: תיקון הקונדס והעכביות ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

מתקנים את **(כה)** הקונדס והעכביות. **הגה:** ומותר למלוח הרבה חתיכות צנון ביו"ט אם רוצה לאכלן, **(כו)** אע"פ שאסור בשבת, **(כז)** ויש מחמירין (מהרי"ל).

משנה ברורה

(כה) קונדס ועכביות - שיש טורח בתיקונן ושרי דהוי הכל צורך אוכל נפש. וה"ה שאלאטי"ן ירק מר מותר להוציא מימיו [פמ"ג]:
(כו) אע"פ שאסור בשבת - כדלעיל בסימן שכ"א ס"ג ביו"ט מותר דא"א לעשותן מעיו"ט:
(כז) ויש מחמירין - טעמם דאפשר למלוח כל חתיכה בפני עצמה. וטוב לחוש לדבריהם לכתחלה:

עין משפט י – אורח חיים תקז, א

נושא ההלכה: אפייה בפורני (תנור גדול שפיו בצידו) ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ומסיקין ואופין בפורני, ומחמין חמין באנטיכי ואין אופין בפורני חדשה, שמא תפחת.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

ביאור "שמא תפחת"

רש"י – ונמצא שטרח שלא לצורך.

רמב"ם, טור – יפסד הלחם וימנע משמחת יו"ט.

לשון הש"ע

(א) אופין בפורנ"י, דהיינו תנורים שלנו הגדולים ופיהם בצדם, **(ב)** ובלבד שלא תהא חדשה, דחיישינן **(ג)** שמא תפחת ויפסד הלחם וימנע משמחת יו"ט, **(ד)** ומחמין חמין באנטיכי (פי' יורה גדולה).

משנה ברורה

(א) אופין בפורני וכו' - ואע"פ שצריכה היסק גדול ונפיש טרחא ולא חיישינן ג"כ שיאמרו לצורך חול הוא אופה והוא שצריך לפת הרבה שנזדמנו לו אורחים רבים וכדומה או שאין לו תנור קטן:
(ב) ובלבד שלא תהא חדשה - היינו שלא הסיקו אותה קודם היסק של אפיה זו ואפילו היה ההיסק מבעוד יום ג"כ אסור לאפות וכדמסיים טעמא דחיישינן וכו':
(ג) שמא תפחת וכו' - מעזיבת התנור ותפול על הפת. ונתבאר בפוסקים דדוקא בפורני שהיא גדולה חיישינן שמא תפחת אבל בתנורים לא חיישינן לזה וכדמשמע לקמן סעיף ה' ומשמע ממחבר דתנורי פת שלנו הוי כפורני שבזמן הש"ס וא"כ יש לנו לאסור לאפות בתנור חדש אכן האחרונים צדדו להקל בזמננו שהתנורים נעשים מלבנים ונותן טיט בין לבנה לחברתה להדביקן יחד והם חזקים ואין מצוי כלל לפחת אלא שיש מצדדים לאיסור בתנורים שלנו מצד היסק ראשון שמיבש התנור ומחזקו והוא תיקון מנא אם לא שהוסק מבעוד יום וכנ"ל בס"ק ב' ויש מקילים בכל גווני ואם נעשה מכמה ימים ונתייבש אף שלא הוסק עדיין לית לן בה אף לדעת המחמירים [ח"א]:
(ד) ומחמין חמין וכו' - והרבותא הוא כנ"ל לענין פורני ומיירי ג"כ שצריך להרבה חמים או שאין מוצא מיחם קטן וכנ"ל:

עין משפט ל – אורח חיים תקב, א

נושא ההלכה: הולדת אש ביו"ט / עשיית פחמים ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: אין נופחין במפוח, אבל נופחין בשפופרת. ואין מתקנין את השפוד ואין מחדדין אותו.

לשון הש"ע

אין מוציאין אש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים, ואין עושין פחמים, ואין נופחין במפוח אלא בשפופרת, ונהגו היתר במפוח של בעלי בתים ע"י שינוי להפכן מלמעלה למטה. **הגה:** ומותר לכסות האש בכלי או בעפר מוכן, אם אינו מכבהו, ודוקא לצורך יו"ט ראשון אבל לצורך יום טוב שני, אסור. (מהרי"ל). העושה מדורה ביו"ט, כשהוא עורך את העצים אינו מניח זה על זה עד שיסדר המערכה, מפני שנראה כבונה, אלא או שופך העצים בעירבוב, או עורך בשינוי. כיצד, מניח עץ למעלה, ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ, וכן הקדרה אוחז אותה ומכניס האבנים תחתיה, אבל לא יניחנה על גבי האבנים, וכן המטה, אוחז (הקרשים) למעלה ומכניס הרגלים תחתיהם, אפילו ביצים, לא יעמיד אותם שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ויתחיל מלמעלה למטה, וכן כל כיוצא בזה, צריך שינוי. **הגה:** וכן שלחן שיש לו דפנות המגיעות לארץ (תוספות) צריך שינוי, אבל מותר להושיב שלחן שלנו על רגליו ואין בזה משום בנין, ויש אומרים דאפילו מגיע לארץ, כל זמן שאינו צריך לאויר של תחתיו, שרי. (טור).

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף לב. עין משפט ג (עמ' 266)

עין משפט נ – אורח חיים תקח, ב

נושא ההלכה: מפצעין את האגוז במטלית ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

תנו רבנן: אין מפצעין את הקנה לצלות בו מליח, **אבל מפצעין את האגוז במטלית, ואין חוששין שמא תקרע**.

לשון הש"ע

פוצעים אגוזים **(ה)** במטלית, **(ו)** ולא חיישינן שמא תקרע.

משנה ברורה

(ה) במטלית - ומכה על המטלית כדי לשבור הרבה אגוזים בבת אחת [ר"ן]:
(ו) ולא חיישינן שמא תקרע - דאפילו תקרע לא איכפת לן דאינו חייב אלא בקורע ע"מ לתפור וגם הוא דבר שאינו מתכוין:

פרק חמישי
משילין פירות

הלכות
דף לה

הלכות דף לה:

עין משפט א,ב – אורח חיים תקכא, א

נושא ההלכה: משילין פירות שהיו על הגג דרך הארובה ביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. משילין פירות דרך ארובה ביום טוב, אבל לא בשבת. ומכסים פירות בכלים מפני הדלף, וכן כדי יין וכדי שמן. ונותנין כלי תחת הדלף בשבת.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

עד כמה הותר להשיל

רז"ה, רא"ש – עד ארבע וחמש קופות כפינוי אוצר לאורחים.

רי"ף, רמב"ם, רב המגיד – אפילו ביותר מארבע וחמש.

אם מותר להשיל את כל הפירות שעל הגג

רז"ה, ההשלמה, ר"ן, סתימת הפוסקים – דינו כשבת שאסור משום אשווי גומות.

כל בו – מותר, דבעיא דלא אפשיטא, ולקולא.

לשון הש"ע

(א) משילין **(ב)** פירות דרך **(ג)** ארובה (פי' מן כי ישל זיתך (דברים כח, מ) כלומר מפילין הפירות לארץ) ביו"ט, **(ד)** ולא ישלשלם בחלונות ולא יורידם **(ה)** בסולמות **(ו)** ולא יטלטלם מגג לגג, **(ז)** אע"פ שהן שוין.

משנה ברורה

(א) משילין וכו' - פי' שיש לו פירות על הגג וראה גשמים ממשמשים ובאים ואפשר שיבוא לידי הפסד התירו לו חכמים לטרוח ביו"ט ולהורידם לבית דרך ארובה שבגג על ידי חבל או להשליכם דכיון שאין בזה טורח כ"כ התירו לו מפני הפסד ממונו אבל בלא הפסד לא:

(ב) פירות - ואפילו היה לו פירות הרבה שם מותר לו לסלק כולם משם:

(ג) ארובה - הוא חלון העשוי בתקרת הגג:

(ד) ולא ישלשלם בחלונות - ר"ל אם היה הגג מוקף במחיצות ובאחד מן המחיצות היה חלון אסור להורידם דרך שם בחבל דאיכא טרחא יתירה להעלותם עד החלון ולהורידם ואפילו אם ירצה רק להגביהם עד החלון ולהשליכם דרך שם ארצה ג"כ אסור דהיה בזה עכ"פ טרחא להעלותם אמנם אם היה החלון נמוך שוה לגג דליכא טרחא יתירה מסתברא דמותר כמו דרך ארובה:

(ה) בסולמות - ר"ל אם היו מונחים בשקים ליקח השקים ולהורידם למטה דרך הסולם וה"ה במדרגות שלנו אסור דהוי טרחא יתירה:

(ו) ולא יטלטלם מגג לגג - היינו שאין ארובה בגג זה ורוצה להוליכם לגג הסמוך לו שיש בו ארובה להפילם דרך שם אסור דנחשב טרחא יתירה וכש"כ שלא במקום הפסד בודאי אסור לטלטלם מגג לגג:

(ז) אעפ"י שהן שוין - שאין אחד גבוה מחבירו:

עין משפט ג – אורח חיים שלח, ז

נושא ההלכה: אסור להשיל פירות בשבת אבל מותר לכסותן

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. משילין פירות דרך ארובה ביום טוב, **אבל לא בשבת. ומכסים פירות בכלים מפני הדלף,** וכן כדי יין וכדי שמן. ונותנין כלי תחת הדלף בשבת.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לכסות דברים המוקצים בשבת /ביו״ט

רש״י – ביו״ט – מותר.
בשבת – אסור.

ר״י, רא״ש – בין ביו״ט ובין בשבת מותר.

לשון הש״ע

מי שיש לו פירות בראש הגג ורואה מטר שבא, **(כה)** אסור לשלשלם בשבת דרך ארובה שבגג, אבל **(כו)** מותר לכסותן. ואפי׳ לבנים, **(כז)** שהם מוקצים, **(כח)** מותר לכסותן מפני הדלף.

משנה ברורה

(כה) אסור לשלשלם - דטורח שלא לצורך שבת הוא הא פירות לצורך היום שרי שלא יטנפו בגשמים [פמ״ג]:
(כו) מותר לכסותן - הנה ביש״ש החמיר בזה והביאו המ״א אבל הא״ר וש״א הוכיחו מהגמרא דמותר:
(כז) שהם מוקצים - כגון שהן סדורות ועומדות לבנין וכנ״ל בסימן ש״ח סי״ז:
(כח) מותר לכסותן - אבל אסור לטלטלן ממקומן אף שאין לו במה לכסות [מ״א בסימן של״ד סק״ג]:

עין משפט ד – אורח חיים תקכא, ב

נושא ההלכה: כיסוי פירות ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. משילין פירות דרך ארובה ביום טוב, אבל לא בשבת. **ומכסים פירות בכלים מפני הדלף, וכן כדי יין וכדי שמן.** ונותנין כלי תחת הדלף בשבת.

לשון הש״ע

מותר לכסות פירות או כדי יין **(ח)** או לבנים, מפני הדלף.

משנה ברורה

(ח) או לבנים - אפילו הם מוקצה כגון שהן סדורות ועומדות לבנין וכנ״ל בסימן ש״ח סעיף י״ז מותר לכסות אותם שלא ימחו:

עין משפט ה – אורח חיים שלח, ח

נושא ההלכה: נתינת כלי תחת הדלף (הראוי לרחיצה) בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. משילין פירות דרך ארובה ביום טוב, אבל לא בשבת. ומכסים פירות בכלים מפני הדלף, וכן כדי יין וכדי שמן. **ונותנין כלי תחת הדלף בשבת.**

לשון הש״ע

מותר ליתן כלי תחת הדלף בשבת, ואם נתמלא שופכו ומחזירו למקומו, והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה, אבל אם אינו ראוי, אסור, משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה, מותר לטלטלו במים המאוסים שבו.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף כא: עין משפט ו (עמ׳ 163)

עין משפט ה - אורח חיים תקכא, ג

נושא ההלכה: נתינת כלי תחת הדלף (הראוי לרחיצה) דינו ביו״ט כמו בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ראה לשון מקור ההלכה בגמרא בהלכה קודמת

לשון הש״ע

(ט) ליתן כלי תחת הדלף, כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועיין לעיל סימן של״ח סעיף ח׳).

משנה ברורה

(ט) ליתן כלי תחת הדלף - שדולף דרך התקרה כדי שלא יטנף את הבית:

עין משפט ט – אורח חיים שא, מה

נושא ההלכה: מי שנשרו כליו במים בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דתנן: מי שנשרו כליו במים מהלך בהם ואינו חושש.

לשון הש״ע

מי שנשרו כליו במים, הולך בהסתואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה. ולא ישטחם לנגבם, מפני מראית העין, שלא יחשדוהו שכבסן בשבת. ואפילו בחדרי חדרים, שאין שם רואים, אסור. ולא אסרו אלא לשטחן בשבת, אבל אם שטח מע״ש כלים המכובסים, אינו חייב לסלקן בשבת.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ט. עין משפט ו,ז (עמ׳ 62)

עין משפט כ – אורח חיים שלג, א

נושא ההלכה: פינוי אוצר לדבר רשות / מצוה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תנן: משילין פירות דרך ארובה ביום טוב. עד כמה? אמר רבי זירא אמר רבי אסי, ואמרי לה אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, כאותה ששנינו: מפנין ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים, ומפני בטול בית המדרש. - ודלמא שאני התם, דאיכא בטול בית המדרש, אבל הכא דליכא בטול בית המדרש - לא! אי נמי התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי - משום שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה, אבל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה - כלל כלל לא. אי נמי לאידך גיסא: התם היינו טעמא - דליכא הפסד ממון, אבל הכא דאיכא הפסד ממון - אפילו טובא נמי!

לשון הש״ע

אוצר של תבואה או של כדי יין, אע״פ שמותר להסתפק ממנו אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה, כגון שפינהו להכנסת אורחים או לקבוע בו בית המדרש. וכיצד מפנהו, אם היה האוצר גדול מפנה ממנו חמשה קופות (שבכל קופה שלש סאים) (הגהות מרדכי ור״ן פרק מפנין), לא היה בו אלא חמשה קופות, מפנה מהם ארבעה קופות אבל כולו לא יפנה שמא יבא להשוות גומות. **הגה:** וכל שבות שהתירו משום צורך מצוה מותר ג״כ לצורך אורחים, ולא מקרי אורחים, אלא שנתארחו אצלו בביתו, או שזימן אורחים שנתארחו אצל אחרים (תרומת הדשן סי׳ ע״ב), אבל כשזימן חבירו לסעוד אצלו לא מקרי אורחים ואינו סעודת מצוה רק סעודת רשות.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ל. עין משפט ו (עמ׳ 246)

הלכות
דף לו

הלכות דף לו.

עין משפט ז,ח – אורח חיים שטז, ד

נושא ההלכה: פריסת מחצלת ע״ג כוורת בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תא שמע: פורסין מחצלת על גבי כורת דבורים בשבת, בחמה - מפני החמה, ובגשמים - מפני הגשמים, ובלבד שלא יתכוין לצוד!

לשון הש״ע

(יז) פורסין מחצלת ע״ג הכוורת, (מקום שמתכנסים בו הדבורים לעשות דבש), ובלבד שלא יכוין לצוד, וגם הוא **(יח)** בענין שאינו מוכרח שיהיו נצודים, כי היכי דלא להוי פסיק רישיה.

משנה ברורה

(יז) פורסין מחצלת - בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים [גמרא]:
(יח) בענין שאינו מוכרח - כגון שלא יהדק המחצלת על הכוורת כ״כ כדי שיוכלו הדבורים עכ״פ לצאת בדוחק או שיש בכוורת איזה חור קטן ויכולים לצאת משם ואע״ג שאין נראה להדיא להדבורים עי״ז אפ״ה שרי דקי״ל כר״ש דדבר שאין מתכוין מותר אבל כשאין בו חור כלל אז הוי פסיק רישיה ואסור אפילו במילתא דרבנן. הפורס מצודה ובשעת פריסתו נכנסה החיה לתוכה חייב חטאת אבל אם נכנסה אח״כ לתוכה פטור אבל אסור וכתב המג״א דמכאן מוכח שיש ליזהר שלא להעמיד בשבת המצודה לצוד בו עכברים וכ״כ בפסקי תוספות שבת י״ז:

עין משפט ט – אורח חיים שלז, א

נושא ההלכה: דבר שאינו מתכוין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

בין גדולים בין קטנים, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. ומותר לרבץ הבית, כיון שאינו מתכוין להשוות גומות אלא שלא יעלה האבק.

לשון הש״ע

דבר שאין מתכוין, מותר, והוא שלא יהא פסיק רישיה. הלכך גורר אדם מטה, כסא וספסל, בין גדולים בין קטנים, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. ומותר לרבץ הבית, כיון שאינו מתכוין להשוות גומות אלא שלא יעלה האבק.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף כג: עין משפט ד (עמ׳ 187)

הלכות דף לו:

עין משפט ב,ד – אורח חיים שח, לד

נושא ההלכה: הוצאת דבר המטונף (גרף של רעי) בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר שמואל: גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה, וכשהוא מחזירו - נותן בו מים ומחזירו. **סבור מינה: גרף של רעי, אגב מנא - אין, בפני עצמו - לא. תא שמע: דההוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי, אמר להו רב אשי: נקטה בצוציתה ואפקוה.**

לשון הש״ע

כל דבר מטונף, כגון: רעי וקיא וצואה, בין של אדם בין של תרנגולים **(קל)** וכיוצא בהם, אם היו בחצר **(קלא)** שיושבים בה, מותר להוציאם לאשפה או לבית הכסא [161], **(קלב)** ואפי׳ בלא כלי, ואם היו בחצר **(קלג)** שאינו דר שם, **(קלד)** אסור להוציאם. ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה, **(קלה)** מותר לכפות עליה כלי.

משנה ברורה

(קל) וכיוצא בהם - עיין לקמן בסימן של״ח סוף ס״ח. בגמרא איתא דעכבר מת הנמצא מותר להוציאו בידים מטעם גרף של רעי:

הלכה למעשה

[161] כלי שהתינוקות עושים בו את צרכיהם, אם יש בו לכלוך מותר לטלטלו למקום אחר, אף אם הכלי עשוי מחרס. ואם אין בו לכלוך, אם אינו עשוי מחרס, אינו מוקצה **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שצח)**.
מותר לשפוך את האשפה שהצטברה בתוך המשולש שבתוך הכיור, ואין בזה לא משום מוקצה ולא משום בורר **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שצח)**.
אם יש לכלוך על המסננת שבכיור, ומפני כך אין המים זורמים דרך נקב הכיור, מותר לנקותה ביד בשבת, אף שמטלטל בידו את הלכלוך (שהוא מוקצה) בשבת. וגם אין לחוש בזה משום מתקן מנא **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שצח בהערה ובעמ׳ תקכד)**.
המפצח גרעינים או שקדים בשבת, לא יניח את הקליפות בתוך צלחת ריקנית, כדי שלא יבטל כלי מהיכנו. אלא יתן בתחלה לתוכה גרעין אחד או שנים, או שאר מאכלים, שאז הצלחת נעשית בסיס לדבר ההיתר, ואחר כך יוכל לתת בתוכה את הקליפות, שאז הכלי חשוב כבסיס לדבר האסור והמותר שמותר לטלטלו. ובדיעבד שהניח את הקליפות לבדן בצלחת ריקה, אם הוא בגדר גרף של רעי, מותר לכתחלה לטלטל הצלחת כדי לזרוק הקליפות. ואם לאו, לכתחלה יניח בתוכה דברים של היתר ויטלטלנה. והמיקל גם בלא זה, כשיש מלח על הקליפות, יש לו על מה לסמוך. ואם הניח הקליפות על השלחן וצריך למקום השלחן, אפילו אין עליה אלא דברים שאינם ראויים למאכל בהמה, מותר להגביה השלחן ממקום למקום **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תפא)**.
אם נתקבצו הרבה קליפות על השלחן, והם מאוסים עליו להניחן כך על השלחן, מותר להסירן מעל השלחן אפילו ביד, דהוי כגרף של רעי שמותר לסלקו מפניו אף בידים, מפני שהוא נמאס עליו. ואינו חייב לעקור ממושבו ולישב במקום אחר. ומכל מקום אם יכול לטלטל הקליפות בסכין ולא בידיו ממש, נכון לעשות כן **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שכו)**.
מותר ליתן בשבת קליפות של אגוזים לתוך המשולש שבכיור, אף כשהוא ריקן, ואין צריך ליתן לתוכו קליפות הראויות למאכל בהמה. שמאחר וכלי זה מיועד לפסולת, לא שייך לאסור בו משום מבטל כלי מהיכנו **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ תפ, ובמילואים בסוף שבת כרך ב עמ׳ תרב)**.

(קלא) שיושבים בה - היינו שדרים בה כמו החצרות העשויות לפני הבתים שהוא מקום דריסת הרגל והתירו לפנותו משום כבודו וה״ה אם הוא מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים [מגן אברהם]:

(קלב) ואפילו בלא כלי - קמ״ל דלא תימא דלא התירו לטלטל רק אגב כלי:

(קלג) שאינו דר שם - בין שהוא חצר אחרת או שהוא חצר שאחורי בתים או שהוא מונח באשפה שבחצר דאז אסור לטלטלם:

(קלד) אסור להוציאם - דהא לא חזי למידי והוא מוקצה כאבן. וה״ה הגרף ועביט בלא רעי ומי רגלים ג״כ אסור כיון שהוא מקום שאין דר שם [א״ר]. ואם הוא מלא וא״א לפנות עליו מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות:

(קלה) מותר לכפות - אשמעינן בזה דלא תימא דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל:

עין משפט ג – אורח חיים שח, לה

נושא ההלכה: החזרת דבר המטונף (גרף של רעי) בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר שמואל: גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה, **וכשהוא מחזירו - נותן בו מים ומחזירו.** סבור מינה: גרף של רעי, אגב מנא - אין, בפני עצמו - לא. תא שמע: דההוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי, אמר להו רב אשי: נקטה בצוציתה ואפקוה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

החזרת גרף של רעי בשבת

רשב״א, רבינו ירוחם – דוקא לצורך שימוש נוסף מותר, דאל״ה לא הותר כיכר ותינוק אלא למת בלבד.

רא״ש, מהר״י אבוהב – מותר אפילו שלא לצורך, והתירו להכניסו משום הוצאתו שלא ימנע ממנה.

לשון הש״ע

אע״פ שמותר **(קלו)** להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אסור להחזירם, **(קלז)** אא״כ נתן **(קלח)** לתוכם מים[162].

משנה ברורה

(קלו) להוציא גרף וכו׳ - גרף ועביט שניהם של חרס אלא של רעי נקרא גרף ושל מי רגלים נקרא עביט וה״ה אם הוא של עץ ועיין לעיל בסימן פ״ז לענין אם הוא של מתכות והנה גרף ועביט אע״פ שהוא כלי מ״מ הוא בכלל מוקצה מחמת גופו משום [דמאיס הרבה וחמיר מסתם מוקצה מחמת מיאוס דקי״ל בריש סימן ש״י דמותר דגרף הוא כאבן ודומיהן ורק להוציאן ממקום שדר שם התירו משום כבודו אבל להחזירן צריך מים דאז מטלטלן ע״י המים:

(קלז) אלא אם כן וכו׳ - כתב המ״א דבעודו בידו מותר להחזיר אף בלא מים ועיין בא״ר ובפמ״ג שמפקפקין בזה:

(קלח) לתוכם מים - ודוקא כשהם ראוים עדיין לשתיית בהמה דאל״כ אף המים גרף הן. והנה מדסתם השו״ע משמע דאפילו א״צ להוציא בו צואה ומי רגלים שרי להחזירו ע״י מים ויש מחמירין בזה כמ״ש בב״י ועיין בספר א״ר שמכריע דאם הוא מקום המשתמר לא יכניסנו שלא לצורך:

◆ הלכה למעשה ◆

[162] מותר לטלטל פח-אשפה בשבת, כדי לשפוך את האשפה לחוץ. ומותר אף להחזיר את הפח לבית אחר שהוריק ממנו את האשפה, ואף אם אינו צריך לו ועושה כן מחשש שהפח יגנב **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ שצז)**.

עין משפט ו – אורח חיים שלו, א

נושא ההלכה: עלייה על גב אילן בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ואלו הן משום שבות: **לא עולין באילן**.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

לעלות באילן בשבת

רא״ש לדעת הרי״ף – מותר בין לח בין יבש, דדבר שאינו מתכוין מותר.

ב״י לדעת הרי״ף, רמב״ם, רא״ש, תוספות, טור – אסור בשניהם לח - שמא יתלוש, ויבש - גזירה אטו לח.

עלה באילן מבעוד יום על דעת לירד בשבת

רב המגיד – מותר, לפי שבשעת עלייתו לא עשה שום איסור.

טור, ב״י – אסור, לפי שהיה בדעתו לישב שם באיסור.

לשון הש״ע

אין עולים באילן, בין לח **(א)** בין יבש, **(ב)** ואין נתלים בו **(ג)** ואין משתמשין **(ד)** במחובר לקרקע כלל, גזרה **(ה)** שמא יעלה ויתלוש [163]. עלה באילן בשבת, **(ו)** בשוגג מותר לירד, במזיד, **(ז)** אסור לירד. ואם עלה מבעוד יום, **(ח)** בכל גווני **(ט)** מותר לירד משחשכה. **(י)** ויש אומרים דהני מילי כשהיה דעתו לירד מבעוד יום, אבל אם לא היה דעתו לירד מבעוד יום לא ירד משחשכה, כיון שהיה דעתו לישב שם באיסור [164]. **הגה: (יא)** ודוקא אדם שעלה שם, אבל אם הניח שם חפץ מבעוד יום **(יב)** אסור ליטלו משם בשבת (המגיד פרק כ״א) [165]. וכל זה באילן **(יג)** וכיוצא בו, אבל קנים **(יד)** הרכים כירק, מותר להשתמש בהם אעפ״י שמחוברים בקרקע, **(טו)** דאין אסור להשתמש בירק (הגהות אשירי פרק בכל מערבין בשם א״ז וב״י).

משנה ברורה

(א) בין יבש - ואפילו אם כבר נתייבש לגמרי שאין בו שום לחלוחית כלל וגם נשרו עליו וענפיו ופירותיו דלא שייך בו אח״כ שום חשש תלישה אפ״ה אסור בכל גווני משום סייג וגדר ויש מקילין בזה בימות החמה שמנכר לכל שהוא יבש:

(ב) ואין נתלים - וה״ה דאין נשענין ונסמכין בו [גמרא]:

(ג) ואין משתמשין - כגון להניח חפץ על אילן או להוריד איזה דבר מאילן או לקשור בו בהמה וכיוצא בזה [אחרונים]:

(ד) במחובר לקרקע - ודוקא בגבוה מן הארץ ג״ט וכדלקמן:

(ה) שמא יעלה ויתלוש - עלים או ענפים או פירות ויתכוין לתלשם ואתי לידי חיוב חטאת:

◆ הלכה למעשה ◆

[163] אין עולין באילן בשבת, בין אילן לח בין אילן יבש. ואין נתלים בו, ואין נשענים עליו, ואין משתמשין במחובר לקרקע, שמא יתלוש ויקצור בשבת **(ילקו״י שבת כרך ה עמ׳ כה)**.

[164] עלה באילן בשבת בשוגג, מותר לירד ממנו. אבל אם עלה באילן במזיד, אסור לירד ממנו בשבת. ואם עלה לאילן מבעוד יום אף אם עלה במזיד מותר לירד משחשכה. ויש אומרים דהני מילי כשהיה בדעתו לירד מבעוד יום, אבל אם לא היה דעתו לירד מבעוד יום, לא ירד משחשיכה, כיון שהיה בדעתו לשהות שם באיסור **(ילקו״י שבת כרך ה עמ׳ כו)**.

[165] אף שאין משתמשים באילן בשבת, מכל מקום כשסועדים בליל שבת בחצר הבית, כגון בימי הקיץ החמים, מותר להניח נר שבת או מנורה חשמלית מבעוד יום על גבי אילן שבחצר, ואין לחוש שכאשר יכבה הנר יקחנו משם, ונמצא משתמש במחובר. שהרי בלאו הכי הנר אסור בטלטול בשבת. אבל ביום טוב אין מניחין נר על גבי אילן, ואפילו מבעוד יום, שמאחר ומותר לטלטל את הנר ביום טוב, יש לחוש שמא יקח את הנר מהאילן ביום טוב, ונמצא משתמש באילן ביום טוב **(ילקו״י שבת כרך ה עמ׳ כו)**.

מותר להשאיר כביסה תלויה על החבל בשבת, גם אם החבל קשור משני צדדיו לאילנות **(ילקו״י שבת כרך ה עמ׳ כח)**.

(ו) בשוגג מותר לירד - אע"ג דבירידה זו משתמש באילן אעפ"כ אין לאסור עליו דגם בישיבתו משתמש הוא:
(ז) אסור לירד - עד מו"ש דקנסינן ליה:
(ח) בכל גוונא - פי' בין עלה על דעת לירד קודם חשכה וחשכה לו קודם שהספיק לירד בין עלה ע"ד לישב שם בשבת:
(ט) מותר לירד - אע"ג דאסור לעלות אפילו מע"ש אדעתא דליתב שם דהא עכ"פ משתמש באילן בישיבתו אפ"ה לא קנסוהו דבשעת עליתו עלה בהיתר:
(י) וי"א וכו' - ולענין הלכה קי"ל כסברא הראשונה:
(יא) ודוקא אדם - דגם בישיבתו על האילן עושה איסור:
(יב) אסור ליטלו וכו' - שאין איסור בהיות כלים מונחים מעצמם על דבר המחובר בשבת ובנטילתו משתמש הוא בהאילן והטעם דאסרו ליטול בשבת מהאילן משום דבקל יבוא עי"ז להשען עליו או על אחד מענפיו ולפיכך כל שגבהו יותר מג' טפחים גזרו בזה. ודע דאעפ"כ אסור להניח בע"ש על האילן כלים המותרים לו להשתמש בשבת דמתוך שהוא משתמש בהם אתי להורידם מן האילן בשבת וכדלעיל בסימן רע"ז:
(יג) וכיוצא בו - פירוש קנים או קונדסים שהם קשים [גמרא]:
(יד) הרכים כירק - והרבה פוסקים סוברים שהקנים העשויין להתקשות אפילו ברכותן הרי הם כאילן ואסור ולא הותר אלא הקנים הגדלים באגם שאינן מתקשין לעולם ואפילו הם גדולים יותר מג' טפחים:
(טו) דאין אסור - דבכלל עשבים הם ובעשבים לא גזרו כמבואר בס"ג [ריטב"א] וכתבו הפוסקים דאעפ"כ אסור להשתמש בקלחי כרוב ודלעת ואע"ג דגבי ירק לא גזרו חכמים שאני הכא שהם קשים ועוד דלבסוף מתקשים ונעשים כעץ [חולין קכ"ז] ודע דהט"ז חולק על הרמ"א והעלה לאיסור בקנים ובירק וכתב שכן מוכח לשון הרמב"ם והשו"ע לעיל בריש הסעיף שאחר שזכר תחלה דין אילן כתב ואין משתמשין במחובר לקרקע כלל מלשון זה משמע לכלול גם ירק וקנים הרכים וכן הב"ח מחמיר בזה אבל בספר א"ר השיג ע"ז והביא מכמה ראשונים דפסקו כהרמ"א [ומה שהביא מלשון הרמב"ם אין ראיה כלל דקאי הכל על אילן המוזכר מקודם וכלל בזה אפילו אם נתייבש לגמרי שאין עליו שום עלים וענפים דלא שייך בזה שמא יתלוש אפ"ה אסור] אלא דכתב דוקא אם הקנה הוא רך כירק אבל אם הוא קשה אע"פ שאינו קשה כאילן ואסור להשתמש עליו וליטול ממנו שום דבר משום דנוח לשברו בעת שמשתמש עליו וכן בתו"ש מסכים להקל ומחלק ג"כ כמו שמחלק הא"ר וכן בח"א מסכים כן לדינא וכמו שהעתיק הרמ"א והביא שגם הריטב"א כתב כן ודלא כט"ז:

עין משפט ו,ז – אורח חיים תקכד, א

נושא ההלכה: דברים האסורים בשבת וביו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

ואלו הן משום שבות: לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין. ואלו הן משום רשות: לא דנין, ולא מקדשין, ולא חולצין, ולא מיבמין. ואלו הן משום מצוה: לא מקדישין, ולא מעריכין, ולא מחרימין, ולא מגביהין תרומה ומעשר. כל אלו ביום טוב אמרו, קל וחומר בשבת.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אין לו אשה ובנים אם רשאי לקדש ביו"ט

ר"ת, סמ"ק, סמ"ג, רשב"א – מותר מתוך דוחק גדול, ומ"מ לכנוס אסור.

רש"י, רי"ף, רמב"ם, רא"ש – אסור בכל גווני.

לשון הש"ע

(א) אין עולין על גב אילן, **(ב)** ולא רוכבין על גב בהמה [166], ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מטפחין להכות כף על כף, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מיבמים, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדישין, ולא מחרימין, **(ג)** ולא מפרישין תרומה ומעשרות. **הגה:** ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כך דינו ביו"ט, **(ד)** וע"ל סי' של"ט סעיף ד'.

◆ הלכה למעשה ◆

[166] אין רוכבים על גבי בהמה בשבת, ואין נתלים עליה, ואין להשתמש בה אפילו בצדה, שמא יתלוש זמורה כדי להנהיג את הבהמה, ויעבור על מלאכת קוצר **(ילקו"י שבת ה עמ' פב)**.
איסור זה שאין רוכבים על גבי בהמה בשבת הוא גם במקום שאין זמורה לחתוך, כמו במדבר וכדומה **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' פג)**.

משנה ברורה

(א) אין עולין על גב אילן - עיין לעיל בסימן של״ו שם מבואר פרטי הדין וטעמיהן:
(ב) ולא רוכבין על גבי בהמה - עיין לעיל בסימן ש״ה סי״ח ויתר דברי הסימן עד סופו מבואר לעיל בהלכות שבת בסימן של״ט סעיף א׳ עד ס״ה עי״ש במ״ב ובה״ל טעם כל אלו הדברים ופרטיהן ושייך גם לענין יו״ט:
(ג) ולא מפרישין תרומות ומעשרות - וה״ה חלה ועיין לעיל בסימן תק״ו סעיף ג׳ וד׳ שם מבואר פרטי הדין:
(ד) וע״ל סי׳ של״ט ס״ד - ר״ל דשם מבואר דבדיעבד מה שעשה עשוי:

עין משפט ז,ח– אורח חיים שלט, ב

נושא ההלכה: לשוט על פני המים בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ולא שטין על פני המים

לשון הש״ע

אין שטין **(ב)** על פני המים, אפילו **(ג)** בבריכה **(ד)** שבחצר, מפני שכשהמים נעקרים ויוצאים חוץ לבריכה **(ה)** דמי לנהר. ואם יש לה **(ו)** שפה סביב, מותר, דכיון דאפילו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם הוי ליה ככלי וליכא למגזר ביה שמא יעשה חבית של שייטין[167].

משנה ברורה

(ב) על פני המים - בידיו ורגליו שגם רגליו עקר מן קרקע המים והטעם שמא יעשה חבית של שייטין כדמסיים לקמן והוא כלי של גומא שאורגין אותו ועושין כמין חבית ארוכה ללמוד בו לשוט על המים:
(ג) בבריכה - הוא מקום כנוס מים לכביסה או לשרות פשתן:
(ד) שבחצר - דאלו כשהבריכה עומדת בר״ה בלא״ה אסור שמא יתיז מים ברגליו חוץ לארבע אמות:
(ה) דמי לנהר - כשהמים יוצאין מן הבריכה ונמשכין בחצר מכחו שדוחה המים בידיו ורגליו בשייטתו והוי בכלל גזירה שאין שטין על פני המים שמא יעשה חבית של שייטין:
(ו) שפה - היינו כעין כותלים גבוהים מכל צד [מר״ן ומ״מ]:

עין משפט ח – אורח חיים שלט, ג

נושא ההלכה: טיפוח / ספיקת כפיים / ריקוד בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

טיפוח סיפוק וריקוד בימינו

תוספות – האידנא דאין אנו בקיאים בתיקון כלי שיר, מותר בכל הני.

◆ הלכה למעשה ◆

[167] אין שטין (או שוחין) על פני המים בשבת, שמא יעשה חבית של שייטין לשוט על פני המים. (ובבריכה העומדת ברשות הרבים אסור גם משום חשש שמא יתיז מים ברגליו חוץ לארבע אמות). ובבריכה שבחצר אסור לשוט בה בשבת, מפני שכאשר המים נעקרים ויוצאים חוץ לבריכה דמי לנהר. ואם יש לבריכה שפה סביב מותר. דכיון שאפילו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם, הוה ליה ככלי וליכא למיגזר ביה שמא יעשה חבית של שייטין. ובאופן כזה אין לאסור השחייה משום התעמלות בשבת, אף אם בא לידי הזעה. ואמנם למעשה יש להורות להמנע מלרחוץ בכל בריכה בשבת, ובפרט בבגד ים, מכמה חששות **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ ז)**.
שחיה בים, או באגם ונהר, אסורה מעיקר ההלכה. אבל רחיצה בים או בנהר בלא שחיה, מותרת בשבת, וגם בזה ראוי ונכון להמנע מרחצה בים בשבת, אף שאינו שוחה **(ילקו״י שבת כרך ב עמ׳ יד)**.

מהרי"ק, טור, ב"י – אסורים בכל זה, ואין חילוק בין זמנם לזמנינו.

להכות באצבע אחת כנגד אחת

רמב"ם, ב"י – אסור.

תרומת הדשן – מותר.

לשון הש"ע

(ז) אין מטפחין להכות כף אל כף, ולא מספקין להכות כף על ירך, **(ח)** ולא מרקדין [168], גזירה שמא יתקן כלי שיר [169]. ואפי' להכות באצבע על הקרקע, או על הלוח, **(ט)** או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים, או לקשקש באגוז לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישתוק, כל זה וכיוצא בו אסור, גזירה שמא יתקן כלי שיר, ולספק כלאחר יד, מותר. **הגה:** והא דמספקין ומרקדין האידנא ולא מחינן בהו משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. וי"א דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר וליכא למגזר שמא יתקן כלי שיר דמלתא דלא שכיח הוא ואפשר שעל זה נהגו **(י)** להקל בכל (תוספות סוף פרק המביא כדי יין).

משנה ברורה

(ז) אין מטפחין וכו' - בין באבלו ובחמתו לעורר הצער ובין מחמת שמחה וכולם משום גזירה שמא יתקן כלי שיר לעורר האבל או השמחה:

(ח) ולא מרקדין - וביום שמחת תורה מותר לרקד בשעה שאומרים קילוסים דתורה משום כבוד התורה כיון דלית בזה אלא משום שבות אבל בשאר שמחה של מצוה כגון בנשואין אפ"ה אסור וגם לכבוד התורה אין כדאי להתיר אלא טיפוח וריקוד ולא קשקוש בפעמונים וזגים וכ"ש שאר כלי שיר דאסור [אחרונים]:

הלכה למעשה

[168] כיון שאסרו חכמים השמעת קול של כלי שיר בשבת ויום טוב גזירה שמא יבוא לתקן כלי שיר, לכן אסרו חכמים לרקוד בשבת, גזירה שמא יתקן כלי שיר בשבת. ואף שבזמן הזה יש מקילים, אחר שאין הכל בקיאים לתקן כלי שיר, מכל מקום אין להקל לספרדים שקיבלו הוראות מרן השלחן ערוך, שפסק לאסור לרקוד בשבת גם בזמן הזה. וכן המנהג במקומותינו לאסור. ולכן הרואה ספרדי המטפח ומרקד בשבת, ראוי להעיר למוסר אוזנו ולהודיעו שהדבר נגד ההלכה. וצריך להוכיחו בנחת, שאז דבריו יתקבלו. כי דברים הנאמרים בנחת, הם נשמעים. וכל אשר נגע יראת אלוקים בלבו, יזהר ויזהיר בלשון של זהורית לבל יכשלו באיסור זה **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' פד)**.

ומכל מקום אפשר להקל על-ידי הליכה במחול בלבד, בשירות ותשבחות, שדוקא כשעוקר רגלו אחת ומניח חבירתה חשיב כריקוד האסור בשבת, אבל לא בהליכה במחול. והמחמיר גם בזה תבוא עליו ברכה **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' פו)**.

איסור הריקוד בשבת הוא גם למי שמתלהב ברשפי אש שלהבת במצות שמחת יום טוב, וכל שכן בשאר כל אדם שהריקוד בשבילם טירחא ואינה חשובה כל כך כשמחה של מצוה כשאינם חושקים בה **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' פז)**.

אין להקל לרקוד בשבת גם בסעודה שחתן וכלה מסובים בה, אף שעושים כן כדי לקיים מצות שמחת חתן וכלה. שרק ביום שמחת תורה הקילו לטפח ולרקד בהקפות שעושים בשמחת תורה לכבודה של תורה. אבל לנגן בכלי שיר אסור גם לכבודה של תורה, ואפילו לקשקש בפעמוני ספר התורה אסור. ולא התירו בשמחת תורה אלא בלא כלי שיר **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' פז ועמ' שעט)**.

[169] אסור להשמיע קול בכלי שיר בשבת, שמא יתקן כלי שיר. ולאו דוקא בכלי שיר, אלא אפילו ביד, כגון להכות כף אל כף כשהוא במקום שמחה ושיר, אסור. ולא אסרו אלא בקול של שיר. וכל שכן שאסור להשמיע כלי שיר הפועלים ע"י חשמל או מגבר **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' סו)**.

מותר להכות כף אל כף בשבת כדי לעורר את הישנים מתרדמתם, שמאחר ואינו דרך שירה אין בזה איסור משום השמעת קול בשבת **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' סז)**.

אין להכות על השלחן בשבת בכף או מזלג לפי קצב השירה, אבל מותר להכות בכף על בקבוק או על כוס, כדי להשתיק את קהל המסובים, שהרי אינו עושה כן דרך שירה. ולכן מותר לדפוק במפתח על הדלת, כדי שיפתחו הדלת **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' סח)**.

מצוה רבה לבטל מה שיש נוהגים להכות בעת השירה בשבת בכפות ומזלגות על כלי נחושת או בצלחת. ואף בסעודת חתן וכלה אין להקל בזה **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' סח)**.

מה שיש נוהגים למחוא כף בשבת אחר שמיעת נאום וכדומה, אין בזה איסור, שהרי אין כאן כל כוונה לשירה **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' סט)**.

מותר להכות כף אל כף כדי להשתיק התינוק, ואם עושה כן דרך שירה יכה על גב היד ולא כדרכו בימי החול **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' סט)**.

(ט) או אחת כנגד וכו' - כגון אלו שמכין באמה על האגודל בנעימה ועושין בזה תנועות עריבות [ב"י] וזהו שסיים כדרך המשוררים ואם עושה זה בחזקה כדי להקיץ לחבירו משנתו משמע ממ"א דשרי דלאו דרך שיר הוא אכן לפי מה שביאר בתו"ש שיטת רש"י משמע דלרש"י גם בזה יש להחמיר וכן משמע בפמ"ג:
(י) להקל בכל - האי להקל בכל קאי על טיפוח וסיפוק וריקוד ולא על שאר דברים הנזכרים בסעיף זה ואפילו בטיפוח וריקוד אין כדאי להניח המנהג שלא במקום מצוה אלא משום הנח להם וכו':

עין משפט ח – אורח חיים שלט, ד

נושא ההלכה: קידושין / חליצה / ייבום בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

ואלו הן משום רשות: לא דנין, ולא מקדשין, ולא חולצין, ולא מיבמין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

אין לו אשה ובנים אם רשאי לקדש בשבת

ר"ת, סמ"ג, סמ"ק – מותר ודוקא מתוך דוחק גדול, ולכנוס אסור.

רש"י, רי"ף, רמב"ם, רא"ש – אסור בכל גווני.

לשון הש"ע

(יא) אין דנין [170]. **הגה:** ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש כדי שלא יברח [171], וכל שכן שאסור להלקותו **(יב)** דהוי **(יג)** בכלל דין, **(יד)** ואם יברח, אין עלינו כלום (ב"י סוף סימן רס"ג בשם שבולי הלקט). **(טו)** ולא מקדשין. **הגה:** ויש מתירין לקדש **(טז)** היכא דאין לו אשה ובנים (ר"ת). **(יז)** ואפשר דה"ה הכניסה לחופה שרי (סמ"ג) ואע"ג **(יח)** דלא קי"ל הכי, מ"מ סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדוניא ביום ו' עד הלילה, דעושין החופה והקידושין בליל שבת, **(יט)** הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לכלה ולחתן אם לא יכנוס אז, ומ"מ לכתחלה יש ליזהר שלא יבא לידי כך. (ועיין בטור אבן העזר סימן מ"ג) **(כ)** ולא חולצין, **(כא)** ולא מיבמין, **(כב)** ואין כונסין, **(כג)** ולא מקדישים, **(כד)** ולא מעריכין, **(כה)** ולא מחרימין, ולא מפרישין **(כו)** תרומות ומעשרות. **(כז)** אין פודין הבן, **(כח)** ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע **(כט)** (דתקיף ליה עלמא), **(ל)** וכולם, אם נעשו **(לא)** שוגגין, או מזידין, או מוטעין, מה שעשו עשוי.

משנה ברורה

(יא) אין דנין - היינו אפילו דיני ממונות שמא יבוא לידי כתיבה וה"ה נמי דסדור הטענות לבד לפני הדיינים ג"כ אסור שמא יכתבו הדיינים דברי טענותיהם אבל לקבול ולהציע דברים כגון על טענות בתולים מותר כמ"ש באה"ע סימן ס"ב ותיקן רגמ"ה שלא לבטל התמיד [היינו התפלה הקבועה בצבור לביהכ"נ] בשבת אם לא שביטל כבר ג"פ בחול ולא הועיל או בשביל טענות הקהל:
(יב) דהוי וכו' - וגם יכול לבוא לידי חבורה בשבת:
(יג) בכלל דין - ואיתא בירושלמי על מה דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם וגו' מכאן לבתי דינין שלא יהו דנין בשבת [היינו מי שהיה מחוייב [בימים הקדמונים] הבערה גלתה התורה דלא יענישוהו בשבת ומינה ילפינן דה"ה לכל עונש והמחבר מיירי מתחלה בד"מ דבזה ג"כ אסור מדרבנן וכנ"ל בסקי"א] ואיתא בספר החינוך הטעם שרצה הקב"ה לכבד יום זה שימצאו בו הכל מנוחה גם החוטאים והחייבים משל וכו':

◆ הלכה למעשה ◆

[170] אין דנים דין בשבת, שמא יבואו לידי כתיבת פסק הדין בשבת. וגם סידור הטענות לבד לפני הדיינים, אסורה. אבל דיין ששמע את טענות הבעלי- דין מערב- שבת, ורוצה לעיין בפוסקים כדי לדעת ההלכה, אין שום איסור בדבר. וכן הבעלי דין עצמם, או טוען רבני, הרוצים לעיין בפוסקים כדי לסדר טענותיהם בהלכה בפני בית הדין, אין בזה איסור. אולם לסדר את הטענות ללא עיון בדברי הפוסקים, אין להקל, משום ממצוא חפצך ודבר דבר **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' פח)**.

[171] יש אומרים שבכלל איסור דין בשבת אסור לתפוס אדם ולחובשו בבית הסוהר בשבת. ומכל מקום במקום עיגון, וכגון שיש חשש שלא ימצאו את הבעל אם לא יתפשוהו במחבוש בשבת, לכולי עלמא מותר **(ילקו"י שבת כרך ה עמ' פט)**.

(יד) ואם יברח וכו׳ - ואין בכלל זה אם אחד רוצה לברוח כדי לעגן אשתו דבזה מותר היה לחבשו וכן מותר לקבל עדות מאיש מסוכן וקרוב למות על אשה שמת בעלה היכא דחיישינן שלא ימצא אח״כ עדות אחרת [חידושי רע״א וש״א]:

(טו) ולא מקדשין - גם זה מחמת גזירה שמא יכתוב אבל לא מטעם דהוא כקונה קנין בשבת דהא בקידושין לבד בלא חופה לא קנאה עדיין ליורשה ולמציאתה ולמעשה ידיה וכן אם אפילו היו הקידושין מבעוד יום מבואר בהמחבר לקמיה דאסור להכניסה לחופה בשבת והיינו מטעם דע״י החופה קונה אותה לכל הדברים האלו הנ״ל והוי כמקח וממכר דאסור בשבת:

(טז) היכא דאין לו אשה ובנים - וה״ה ביש לו בנים ואין לו אשה ג״כ מותר לדעה זו דמצוה קעביד כדאמרינן ביבמות [ס״ב] מקרא בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך וגו׳:

(יז) ואפשר דה״ה וכו׳ - ר״ל אף דע״י החופה קונה אותה לכמה דברים וכנ״ל אפ״ה כיון דלית ליה אשה ובנים ויש בזה מצות פו״ר סבירא ליה דיש להקל בזה:

(יח) דלא קי״ל הכי - ר״ל דמעיקר הדין קי״ל כשיטת רש״י ושארי ראשונים דקדושין ואף החופה אסור בשבת ויו״ט:

(יט) הואיל וכו׳ - ר״ל ויש הפסד רב עי״ז ועיין בח״א שכתב שאין להקל בכל זה רק אם נשלמו השלשה פרטים דהיינו אם לא קיים פו״ר עדיין ויש הפסד רב וגם ביוש לחתן וכלה אם לא יכנוס אז ועיין מה שכתבנו בסקט״ז דלדעת ר״ת אף ביש לו בנים כיון שאין לו אשה ג״כ מצוה קעביד ומותר ואפשר דס״ל דאין סומכין עליו בזה. ובבין השמשות בודאי אין להחמיר בדיעבד דלא גזרו על שבות בין השמשות לצורך מצוה לכו״ע אך לכתחלה יש ליזהר מאד שלא לאחר כ״כ כי כמה עבירות באין עי״ז טלטול מוקצה של הנרות וגם כמה נשים ההולכות לחופה מאחרות זמן הדלקת הנרות עי״ז ומדליקות בביה״ש ויותר טוב היה שלא להדליק אז כלל וע״כ מה נכון מאד למי שהיכולת בידו שלא לעשות הנשואין כלל בע״ש ובפרט סמוך לחשכה כי אף אם הנשואין יהיה בזמנם עכ״פ מסתעף מזה עוד כמה קלקולים וכנ״ל. אם נתאחר החופה עד חשכה ובידי השושבינין נרות אף דקי״ל דמוקצה כ״ז שהוא בידו מוליכו למקום שירצה מ״מ הכא יתן הנרות לא״י דכל שאפשר לסלק המוקצה מידו מחוייב לסלק [פמ״ג]:

(כ) ולא חולצין - שמא יכתוב שטר חליצה לחלוצה [רש״י] ואפילו לקבוע מקום לחליצה אסור שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת ויכול לקבוע בליל מו״ש שתהיה החליצה ביום א׳ ואם יש צורך גדול יכול לקבוע אפילו בבין השמשות בע״ש על יום א׳ אם א״א בענין אחר [פמ״ג באו״א סק״ג]:

(כא) ולא מיבמין - דבמה שמיבם אותה נקנית לו להיות אשתו לכל דבר כנשואה ממש והוי כקונה קנין בשבת [יט] ועוד שמא יכתוב כתובה:

(כב) ואין כונסין - היינו אפילו קידש אותה מבע״י אסור להכניסה בשבת לחופה דבחופה קונה אותה לכמה דברים וכנ״ל:

(כג) ולא מקדישין - שום דבר לגבוה שיאמר הרי זו הקדש משום דכיון שמקדיש באמירתו החפץ להקדש הרי מוציאו באמירה זו החפץ מרשותו לרשות גבוה ודמי למקח וממכר משא״כ לפסוק צדקה לעניים מותר וכן כשיאמר הרי עלי להקדש כך וכך ג״כ מותר ועיין לעיל בסימן ש״ו במ״ב סקכ״ז:

(כד) ולא מעריכין - שיאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי שנותן להקדש כפי שניו דהוי כמו״מ:

(כה) ולא מחרימין - בהמה או שום דבר לגבוה שיאמר הרי דבר זה חרם והכל מטעם הנ״ל ומש״כ ולא מפרישין וכו׳ שהוא דומה כמקדיש אותן פירות שהפריש ועוד שהוא כמתקן דבר שאינו מתוקן ואם עבר והפריש במזיד לא יאכל בין לו בין לאחרים עד מו״ש מטעם קנס ואם היה בשוגג מותר אפילו לו מיד:

(כו) תרומות ומעשרות - וה״ה חלה ועיין לעיל בסימן רס״א במ״ב סק״ד:

(כז) ואין פודין - אפילו בכלי ששוה ה׳ סלעים שדומה למקח וממכר ואין לומר יתן המעות לכהן בע״ש וכשיגיע היום ל״א בשבת שאז הוא זמן פדיה יחול הפדיון לפי שאז לא יוכל לברך שכיון שעדיין לא חלה המצוה עליו איך יאמר וצונו ובשבת נמי לא יוכל לברך כיון שאז אינו עושה כלום לכן ימתין עד אחר השבת ואפילו אם כלו לו בע״ש כ״ט יום וי״ב שעות ותשצ״ג חלקים משעה (שהשעה נחלקת לתתר״ף חלקים כידוע) שהוא החשבון של כל חודש אם יתחלק השנה לי״ב חלקים בשוה אפ״ה לא יפדוהו ביום וי״ו לפי שהחודש שבתורה הוא שלשים יום שלמים ולכן צריך שיגיע ליום ל״א בשעת הפדיון וכיון שיום ל״א הוא בשבת ידחה עד אחר שבת:

(כח) ואין מגרשין - אפילו בגט שנכתב קודם שבת שמא יבא לכתיבה:

(כט) דתקיף ליה עלמא - היינו שרוצה לגרש אשתו כדי שלא תזקק ליבום התירו לו לגרש בשבת כדי שלא תטרף דעתו עליו אם לא יעשו רצונו ומיירי באופן דלית ביה פסול משום מוקדם כגון שכשנכתב הגט מע״ש לא נכתב בו זמן היום אלא כתוב בו שבוע זו סתם דכשר בכה״ג כמ״ש באה״ע סימן קכ״ז:

(ל) וכולם וכו׳ - אכל המבואר בסעיף זה קאי חוץ מהפרשת תרומות ומעשרות דבארנו לעיל דאם הפרישן במזיד אסור בו ביום:

(לא) שוגגין וכו׳ - שוגג הוא כגון ששכח שהיום שבת או שחשב שדבר זה מותר לעשות:

הלכות
דף לז

הלכות דף לז.

עין משפט א – אבן העזר קסא, ד

נושא ההלכה: מצווה על הגדול לייבם

לשון מקור ההלכה בגמ׳

לא חולצין ולא מיבמין. והא מצוה קא עביד! - לא צריכא, דאיכא גדול, ומצוה בגדול ליבם.

לשון הש״ע

מצוה על הגדול ליבם (או לחלוץ) לא רצה (או שאי אפשר לו לחלוץ או לייבם כגון שהיה נשוי אחותה) (ריב״ש סי׳ קנ״ט), חוזרין על כל האחים זה אחר זה דרך גדילתן. לא רצה, חוזרים אצל הגדול ואומרים לו: עליך המצוה, או חלוץ או יבם. לא רצה לא לחלוץ ולא ליבם, כופין אותו לחלוץ ואין כופין אותו לייבם. **הגה:** ו] ואפילו אם נשבע הגדול שלא לייבם ולא לחלוץ, כופין אותו ולא לקטן. ומכל מקום מתירין השבועה לגדול, אע״פ שאינה חלה, משום מראית העין (שם בריב״ש).

עין משפט ב – אורח חיים תקו, ג

נושא ההלכה: הפרשת חלה מעיסה שנילושה ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

כגון עיסה לאפרושי מינה חלה - מפרשינן ויהבינן לכהן.

לשון הש״ע

הלש עיסה ביום טוב, יכול להפריש ממנה חלה, ולהוליכה לכהן, (שרי אפילו הפרישה מאתמול). אבל עיסה שנלושה בעי״ט, אסור להפריש ממנה חלה בי״ט. **הגה:** אלא אוכל ומשייר קצת, ולמחר מפריש מן המשוייר חלה. ומותר לאפות הפת על ידי שיאכל ממנו ויפריש אחר כך חלה (ב״י). ואם רוצה יוכל ללוש עוד עיסה אחת ביום טוב ויצרפם יחד, ויפריש מאותה עיסה גם על מה שלש מעי״ט. (הגהות מיימוני פ״ג ומרדכי פרק אלו עוברין וב״י בשם תוספות פרק קמא דביצה).

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף ט. עין משפט א (עמ׳ 59)

עין משפט ג – אורח חיים תצח, י

נושא ההלכה: אותו ואת בנו שנפלו לבור

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דתניא: אותו ואת בנו שנפלו לבור, רבי אליעזר אומר: מעלה את הראשון על מנת לשוחטו, ושוחטו. והשני עושה לו פרנסה במקומו, כדי שלא ימות. רבי יהושע אומר: מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו, וחוזר ומערים ומעלה השני. רצה - זה שוחט, רצה - זה שוחט.

לשון הש״ע

(נז) אותו ואת בנו שנפלו לבור, מעלה את הראשון ע״מ לשוחטו, **(נח)** ואינו שוחטו וחוזר ומערים ומעלה את השני, **(נט)** רצה זה שוחט, רצה זה שוחט.

משנה ברורה

(נז) אותו ואת בנו וכו' - דבהמות בעלמא שנפלו בודאי מותר לו להעלותו אע"פ שאינו שוחט מהם כיון שראויין לשחיטה ואפשר יצטרך לו בתר הכי אבל אותו ואת בנו שע"כ חדא לא חזיא ומטלטל שלא לצורך וע"כ צריך להערים:
(נח) ואינו שוחטו - שמוצא לו עלילה שמא חבירו שמן ממנו והתירו לו להערים משום צעב"ח ומשום הפסד ממונו:
(נט) רצה זה שוחט - ומשמע דעכ"פ מחויב לשחוט אחד מהם אכן הרבה פוסקים הביאו בשם הירושלמי דאם רוצה אח"כ שלא לשחוט אחד מהם ג"כ הרשות בידו דעכ"פ העלאה היתה בהיתר ומ"מ כתב בעבודת הקודש להרשב"א דראוי לחוש ולהחמיר ולשחוט אחד מהם שלא יהא ניכר ההערמה:

עין משפט ד – אורח חיים שצז, ג

נושא ההלכה: דין בהמתו וכליו לענין יציאה מחוץ לתחום בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. הבהמה והכלים - כרגלי הבעלים.

לשון הש"ע

כשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביום טוב אלא אלפים אמה לכל רוח, **(ו)** כך **(ז)** כליו ובהמתו **(ח)** אין יכול שום אדם להוליכם חוץ לאלפים אמה של בעליהם. ואם עירבו בעליהם לרוח א', אין שום אדם יכול להוליכם לרוח האחרת, אפילו פסיעה אחת, במקום שאין הבעלים יכולים לילך. **הגה: (ט)** ועיין לעיל סוף סימן ש"ה אם מותר למסור בהמה לעכו"ם במקום שיש לחוש שיוציאנה חוץ לתחום.

משנה ברורה

(ו) כך וכו' - דבמקום שאדם קונה שם שביתתו קונים שם כליו ובהמותיו דנגררים אחריו:
(ז) כליו - וה"ה פירותיו וכל דבר השייך לו ומיירי ביו"ט דלית ביה משום איסור הוצאה כ"א משום תחומין דבשבת הלא אסור להוציא חוץ לד"א א"נ מיירי במלבוש שלובש האדם עליו דבזה ליכא משום הוצאה כ"א משום איסור תחומין דהמלבוש נגרר אחר בעליו [מ"א]:
(ח) אין יכול שום אדם - אפילו היה בתוך תחומו של המוליך:
(ט) וע"ל סוף סימן ש"ה וכו' - דשם מבואר להיתר ועי"ש במ"ב דיש מחמירין והעולם נוהגין היתר אכן לצוותו שיוליכנו חוץ לתחום אסור:

עין משפט ד – אורח חיים שצז, ד

נושא ההלכה: המוסר בהמתו לבנו לענין יציאה מהתחום בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

המוסר בהמתו לבנו או לרועה - הרי אלו כרגלי הבעלים.

לשון הש"ע

המוסר בהמתו לבנו הרי הוא **(י)** כרגלי האב.

משנה ברורה

(י) כרגלי האב - ולא כרגלי הבן המוליכם לפי שדרך בני אדם להפקיד כליהם ביד בניהם ואין כונתם למסור ברשותם [מ"א בשם המ"מ] ולפ"ז אפילו מסר לו מע"ש נמי דינא הכי והרבה חולקין על פסק המחבר וס"ל דבנו לא עדיף מאחר ולהכי אם הוא רגיל תמיד למוסרו לבנו לרעותה דינו כמו מסרה לרועה בס"ה דאפילו מסרה לו בשבת גופא הרי הוא כרגליו:

עין משפט ה – אוחר חיים שצז, ח

נושא ההלכה: כלים המיוחדים לאחד האחים שבבית לענין תחומין בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית - הרי אלו כרגליו, ושאין מיוחדין - הרי אלו כמקום שהולכין.

לשון הש״ע

כלים **(יט)** המיוחדים לאחד מהאחים שבבית, הרי הם כרגליו. ושאינן מיוחדים, אין יכולים להוליכם אלא למקום **(כ)** שכולם יכולים לילך.

משנה ברורה

(יט) המיוחדים לאחד וכו׳ - ר״ל שאין האחין משתמשין בהן אע״פ שיש להן חלק בהם מ״מ חיילא עלייהו שביתת זה שמשתמש בהם ואין לאחים כח לאסור ולהקנות עליהם את שביתתם:
(כ) שכולם יכולים לילך - לאפוקי אם אחד עירב אלף אמה למזרח והשני אלף אמה למערב אין יכולין להוליך את הכלים אלא כשיעור אלף אמה מכאן ואלף אמה מכאן שכולן יכולין לילך מפני שכולן שותפין בו וכל אחד מעכב על חבירו:

עין משפט ה – אורח חיים שצז, יא

נושא ההלכה: השואל כלי מחבירו מערב יו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

השואל כלי מחבירו מערב יום טוב - כרגלי השואל, ביום טוב - כרגלי המשאיל.

לשון הש״ע

השואל כלי מחבירו מערב יום טוב, אפילו לא לקחו עד הלילה הרי הוא כרגלי השואל. ואם שאלו ממנו ביום טוב, אע״פ שדרכו לשאלו ממנו בכל יום טוב, הרי הוא כרגלי המשאיל.

- ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף לח. עין משפט ד,ה,ו,ז (עמ׳ 320)

עין משפט ו – אורח חיים שצז, יב

נושא ההלכה: המשאלת מחבירתה תבלין לקדירתה / מים ומלח לעיסתה להוציאה חוץ לתחום

לשון מקור ההלכה בגמ׳

וכן האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה - הרי אלו כרגלי שתיהן. רבי יהודה פוטר במים, מפני שאין בהם ממש.

לשון הש״ע

האשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעיסתה **(כח)** ותבלין לקדירתה בי״ט, הרי העיסה ותבשיל **(כט)** כרגלי שתיהן.

משנה ברורה

(כח) ותבלין לקדרתה - וה״ה מים ומלח לקדרתה:
(כט) כרגלי שתיהן - ואינה רשאה להוליך העיסה והתבשיל כ״א במקום ששתיהן יש להן רשות לילך כיון שנתערב בה דבר שקנה שביתה אצל אחר:

הלכות דף לז:

עין משפט א,ב – אורח חיים שצז, ה

נושא ההלכה: המוסר בהמתו לרועה יחיד לשני רועים לענין יציאה מהתחום בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

והמוסר בהמה לרועה, אף על פי שלא מסרה לו אלא ביום טוב - הרי היא כרגלי הרועה! - אפילו תימא רבי דוסא, ולא קשיא: כאן - ברועה אחד, כאן - בשני רועים. דיקא נמי, דקתני לבנו או לרועה, שמע מינה. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי דוסא. - ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה, ותנן: הבהמה והכלים כרגלי הבעלים! - ולאו אוקימנא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים.

לשון הש״ע

(יא) מסרה לרועה, **(יב)** אפילו נתנה לו ביי״ט, הרי הוא כרגלי הרועה. ואם מסרה לשני רועים, הרי היא כרגלי בעליה **(יג)** מפני שלא קנה א׳ מהם.

משנה ברורה

(יא) מסרה לרועה וכו׳ - ואפי׳ לרועה עכו״ם דהרי הוא כחפצי עכו״ם דקי״ל דקונה שביתה ואינו נמשך אחר בעלים ישראל [מ״א]:

(יב) אפילו נתנה לו ביו״ט - דכבר מעיו״ט דעתו היה שלא לקנות שביתה אצלו אלא אצל הרועה שמסר לו למחר ומשמע מסתימת לשון המחבר דאפילו יש כמה רועים בעיר כיון שהוא מסר רק לאחד הרי הוא כרגלי הרועה אבל כמה פוסקים חולקין ע״ז וסוברין דהיכא שיש שני רועים בעיר ומסר לאחד ביו״ט הרי הוא כרגלי הבעלים מאחר שלא הוברר מעיו״ט בשעת קניית שביתה למי ימסור למחר נשאר ממילא ברשות הבעלים אם לא שרגיל תמיד למסור לאחד מהם דאז הרי הוא כרגלי הרועה ההוא. ודע דמש״כ יו״ט לאו דוקא דשייך זה גם לענין שבת וכן דין דס״ח וס״ט וסי״א ושארי הדינין שייך רק ביו״ט ומשום גררא דאינם נקט לכולהו כאן [ב״ח]:

(יג) מפני שלא קנה אחד מהם - ר״ל דבכגון זה שיש כמה רועים אין דרכו למסור שיהיה ברשותם לענין קנין שביתה. ומסתימת המחבר משמע דלא שני לן בין אם מסר לשני רועים מע״ש בין אם מסר להם בשבת אבל רבים חולקים ע״ז וס״ל דבמסר להם בע״ש אין נ״מ בין רועה אחד לכמה רועים ובכולן הרי הוא כרגלי הרועים ואין מוליכין אותם אלא למקום ששני הרועים יכולים להלך אכן אם בשעה שמסרה להם לא בירר לאיזה מהם מסר שמירתו ולמחר בשבת בירר שמוסר שמירתו לאחד מהם הרי הוא כרגלי הבעלים כיון שלא בירר מע״ש וכן אם מסר לשני הרועים בשבת גופא דעת רוב הפוסקים דהרי הוא כרגלי הבעלים:

עין משפט א – אורח חיים שצז, ט

נושא ההלכה: שניים ששאלו חלוק אחד בשותפות לענין יציאה מהתחום בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תנו רבנן: שנים ששאלו חלוק אחד בשותפות, זה לילך בו שחרית לבית המדרש וזה ליכנס בו ערבית לבית המשתה, זה ערב עליו לצפון וזה ערב עליו לדרום, זה שערב עליו לצפון - מהלך לצפון כרגלי מי שערב עליו לדרום, וזה שערב עליו לדרום - מהלך לדרום כרגלי מי שערב עליו לצפון. ואם מצעו את התחום - הרי זה לא יזיזנה ממקומה.

לשון הש״ע

שנים **(כא)** ששאלו חלוק זה לילך בו שחרית **(כב)** וזה לילך בו ערבית, לא יוליכו אלא למקום ששניהם יכולים לילך. ואם עירב זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב, **(כג)** לא יזיזוהו ממקומו.

משנה ברורה

(כא) ששאלו חלוק - מבעוד יום להיות ברשות שניהם וקי"ל לקמיה סי"א דע"י שאילה הוי כרגלי השואל אכן הכא דשני שואלים אוסרים כ"א על חבירו וכדמסיים:
(כב) וזה לילך בו ערבית - אין הכונה על הערבית של יו"ט שני דבזה יכול כ"א להוליך בזמן שאילתו עד מקום שעירב דשתי קדושות הן ואם אחד קדוש השני חול ואין האחד אוסר על חבירו אלא הכונה על הערבית שלפני שחרית דכיון דשאילתן הוא ליום אחד כ"א אוסר על חבירו אם עירב זה לכאן וזה לכאן:
(כג) לא יזיזוהו ממקומו - דהא זה לא יוכל לילך למזרח כלום וכן השני למערב וכן שייך ד"ז בסעיף הקודם:

עין משפט ד – אורח חיים שצז, י

נושא ההלכה: בהמה / חבית יין שהם בשותפות לענין הוצאה מהתחום בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ'

אתמר: שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות. רב אמר: חבית מותרת ובהמה אסורה, ושמואל אמר: חבית נמי אסורה.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

שותפים בבהמה ויין שחלקום ביו"ט

רז"ה, עיטור, רא"ש, טור – בין בהמה ובין חבית יין נידון כבעלים ומוליכו עמו.

רי"ף, רמב"ם, רשב"א, גאונים, ב"י – חבית יין – כרגלי הבעלים.
בהמה – נידון כשניהם.

לשון הש"ע

ב' שלקחו בהמה בשותפות ושחטוה ביום טוב, אע"פ שלקח כל א' מנתו הרי כל הבשר **(כד)** כרגלי שניהם. אבל אם לקחו חבית של יין וחלקוה ביום טוב, חלקו של כל א' מהם **(כה)** כרגליו.

משנה ברורה

(כד) כרגלי שניהם - ולא דמי לחביות דאמרינן דחלק כ"א כרגליו משום דבדרבנן יש ברירה ואמרינן דכל חלק שהגיע לאחד הרי הוא כאלו היה ברור לו ומובדל מעיו"ט בבהמה א"א לומר כן דאפילו אם נאמר שהוברר כל אחד מעיו"ט מ"מ הלא בע"כ יונק כ"א מחלק חבירו בזמן ביה"ש שהוא זמן קניית עירוב וכל אבר מעורב מחלקו ומחלק חבירו ולכן הרי הוא כרגלי שניהם להחמיר וכאלו לא חלקו:
(כה) כרגליו - דכשחלקו אמרינן דלמפרע מעיו"ט הוברר כל חלק וקנה שביתת בעליו:

הלכות
דף לח

הלכות דף לח.

עין משפט ב – אורח חיים שצז, ו

נושא ההלכה: שור של פטם לענין תחומין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר שמואל: **שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם**, שור של רועה - הרי הוא כרגלי אותה העיר.

לשון הש״ע

שור **(יד)** של פטם, **(טו)** כרגלי מי שלקחו לשחטו ביו״ט. וכן אם שחטו בעליו בי״ט ומכרו בשרו, כל א׳ מהלוקחים מוליך מנתו **(טז)** למקום שהוא הולך.

משנה ברורה

(יד) של פטם - שמפטס שוורים למכור:

(טו) כרגלי מי שלקחו וכו׳ - היינו שאפילו אם הוא מעיר אחרת ובא לכאן ע״י עירוב מוליכו למקומו והטעם שדרך שור כזה לקנותו גם מעיירות אחרות מפני שהוא מפוטם ודעת בעליו מאתמול היה גם עליהם להקימו ברשות מי שיקחנו:

(טז) למקום שהוא הולך - מפני שדעת בעליו היה לחלקו למי שיבוא ואפילו מעיירות אחרות וכנ״ל והוי זה כבור של הפקר שהוא מסור לכל דהוא כרגלי הממלא וכדלקמיה בסי״ד:

עין משפט ג – אורח חיים שצז, ז

נושא ההלכה: שור של רועה לענין תחומין

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר שמואל: שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם, **שור של רועה - הרי הוא כרגלי אותה העיר.**

לשון הש״ע

(יז) שור של רועה, **(יח)** כרגלי אנשי אותה העיר.

משנה ברורה

(יז) שור של רועה - היינו אדם שמגדל בהמות ופעמים שמוכרו לשכניו ומכיריו [רש״י] ומשום דכיון שאינו מפוטם אין דרך לקנותו מעיירות אחרות דשור כזה ימצאו כ״א במקומו ולכן אין דעת בעליו אלא על בני עירו והרי הוא כרגלם:

(יח) כרגלי אנשי וכו׳ - אלפים לכל רוח ואפילו אם עירב הרועה הזה לצד אחד אינו מעכב עליהם מלהוליך אלפים לרוח האחר של העיר דמאתמול אוקים ברשותם לפי שרגילין ליקח ממנו [רש״י] ועיין בה״ל:

עין משפט ד,ה,ו,ז – אורח חיים שצז, יא

נושא ההלכה: השואל כלי מחבירו מערב יו"ט

לשון מקור ההלכה בגמ'

השואל כלי מחבירו מערב יום טוב. פשיטא! - לא צריכא שלא מסרו לו אלא ביום טוב. מהו דתימא: לאו ברשותיה אוקמיה, קא משמע לן. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: השואל כלי מחבירו מערב יום טוב, אף על פי שלא נתנו לו אלא ביום טוב - הרי הוא כרגלי השואל. ביום טוב כרגלי המשאיל. פשיטא! - לא צריכא דרגיל ושאיל מיניה, מהו דתימא: ברשותיה קא מוקים ליה, קא משמע לן, מימר אמר דלמא משכח איניש אחרינא, ואזיל ושאיל מיניה.

לשון הש"ע

השואל כלי מחבירו מערב יום טוב, **(כו)** אפילו לא לקחו עד הלילה הרי הוא כרגלי השואל. ואם שאלו ממנו ביום טוב, **(כז)** אע"פ שדרכו לשאלו ממנו בכל יום טוב, הרי הוא כרגלי המשאיל.

משנה ברורה

(כו) אפילו לא לקחו וכו' - היינו אף שלא משך הכלי מעיו"ט ומדינא לאו ברשותיה עדיין מ"מ כיון שהבטיחו להשאילו מעיו"ט העמידו ברשותיה ביה"ש לענין קנית עירוב:

(כז) אע"פ שדרכו לשאלו וכו' - אעפ"כ לא אמרינן דברשותו אוקים דכיון דלא אתי לבקש ממנו מבע"י סבר דילמא אינש אחרינא אשכח לשאול ממנו [גמרא]:

הלכות דף לח:

עין משפט א – יורה דעה צח, ב

נושא ההלכה: מין בשאינו מינו בטיל

לשון מקור ההלכה בגמ'

אמר רב אושעיא: שפיר עבוד דאחיכו עליה. מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו - דהוה ליה מין בשאינו מינו, ומין בשאינו מינו בטיל. חטין בחטין נמי, נהי דלרבי יהודה לא בטיל, לרבנן מבטל בטיל.

לשון הש"ע

אם נתערב מין במינו ונשפך, בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אם נודע שהיה רובו היתר, מותר. ואם לא נודע שהיה רובו היתר, אסור. **הגה:** ולענין מין במינו אזלינן בתר שמא, אם הוא שוה הוי מין במינו. אבל לא אזלינן בתר טעמא אם הוא שוה או לא (ב"י בשם האגור וכן הוא בהגהות ש"ד סי' ל"ט). אבל אם נתערב בשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אפי' נודע שהיה רובו היתר, אסור. ואם נתערב במינו ובשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, ונודע שהיה רובו היתר ממינו, רואין את שאינו מינו כאלו אינו, והשאר, מינו רבה עליו ומבטלו.

עין משפט א – יורה דעה קט, א

נושא ההלכה: מין בשאינו מינו בטיל

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר רב אושעיא: שפיר עבוד דאחיכו עליה. מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו - דהוה ליה מין בשאינו מינו, ומין בשאינו מינו בטיל. חטין בחטין נמי, נהי דלרבי יהודה לא בטיל, לרבנן מבטל בטיל.

לשון הש״ע

חתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות מין במינו יבש ביבש, (דהיינו שאין נבלל, והאיסור עומד בעצמו אלא שנתערב ואינו מכירו) (ב״י בשם תשובת הרשב״א /רפ״ג, תכ״ה/ והרמב״ן וסה״ת) חד בתרי, בטיל, ומותר לאכלן אדם אחד, כל אחת בפני עצמה. אבל לא יאכל שלשתם יחד. ויש מי שאוסר לאכלם אדם אחד א׳, אפילו זה אחר זה. הגה: וכן יש לנהוג לכתחלה. ויש מחמירין להשליך אחד או ליתן לא״י (הגהות ש״ד בשם מוהר״ם ורש״י בע״ז דף ע״ד ע״א). ואינו אלא חומרא בעלמא. וכל זה כשנתערב במינו, אבל שלא במינו ואינו מכירו, אפילו יבש ביבש צריך ששים (טור בשם בעל התרומה ועוד הרבה פוסקים). ואין חילוק בכל זה בין אם האיסור מדרבנן או מדאורייתא (בית יוסף בשם הפוסקים דלא כהגהת ש״ד). וע״ל סימן קכ״ב אם נתערבו כלים ביחד.

עין משפט ב – חושן משפט רכט, ב

נושא ההלכה: הגורר צרורות מגרנו של חבירו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

ולא שמיע להו הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב: הבורר צרורות מגרנו של חברו - חייב לשלם לו דמי חטים. אלמא: כילא חסריה, הכא נמי כילא חסריה.

לשון הש״ע

אין כל הדברים האלו אמורים אלא במקום שאין שם מנהג, אבל במקום שיש להם מנהג, הכל כמנהג המדינה, יש מקומות שנהגו שיהיו כל הפירות מנוקים וברורים מכל דבר, ושיהיו היינות והשמנים צלולים, ולא ימכרו השמרים כלל, ויש מקומות שנהגו אפילו היה בהם מחצה שמרים, או שהיו בפירות עפר או תבן או מין אחר, ימכור כמות שהוא. לפיכך הבורר (צרור) מתוך גרנו של חבירו, נותן לו דמי חטים כשיעור צרור שברר, שאילו הניחו היה נמכר במדת חטים, ואם תאמר: יחזירנה, הרי אמרו: אסור לערב כל שהוא.

הלכות
דף לט

הלכות דף לט.

עין משפט א – אורח חיים שצז, יג

נושא ההלכה: הגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת כרגלי המדליק

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. הגחלת כרגלי הבעלים, ושלהבת בכל מקום.

לשון הש״ע

לקח מחבירו בי״ט גחלת, לא יוליכנה אלא **(ל)** כרגלי הנותן, אבל אם הדליק נר או עץ משלהבת חבירו, הרי הוא **(לא)** כרגלי זה שהדליק.

משנה ברורה

(ל) כרגלי הנותן - דהואיל ויש בה ממש הרי היא כשאר הכלים:
(לא) כרגלי זה שהדליק - דהואיל ששלהבת אין בה ממש לא חל עליה שביתת בעליה:

עין משפט ג – יורה דעה קמב, א

נושא ההלכה: הנאות הבאות מעבודה זרה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

גחלת של עבודה זרה - אסורה, ושלהבת - מותרת

לשון הש״ע

כשם שהעבודות כוכבים אסורים בהנאה, כך כל הנאות הבאות ממנה אסורות, אפילו אם שרפה אסור ליהנות בגחלתה ואפרה. אבל מותר ליהנות משלהבתה.

עין משפט ד – יורה דעה רכא, יב

נושא ההלכה: המודר הנאה מחבירו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

המודר הנאה מחבירו - אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו.

לשון הש״ע

המודר הנאה מחבירו, אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו. המודר הנאה מחבירו, תוקע לו תקיעה של מצוה. **הגה:** המודר הנאה מחבירו, מותר לשחוט לו בהמה בריאה, אבל לא מסוכנת. (כן משמע מב״י בשם אוהל מועד).

עין משפט ז – אורח חיים שצז, יד

נושא ההלכה: דין הבור

לשון מקור ההלכה בגמ'

משנה. בור של יחיד - כרגלי היחיד, ושל אנשי אותה העיר - כרגלי אנשי אותה העיר, ושל עולי בבל - כרגלי הממלא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מי שערב עירובי תחומין אם רשאי להוליך מי בור של אנשי העיר מחוץ לאלפיים אמה

רשב"א, רב המגיד, ר"ן – מוליך עמו חוץ לאלפיים אמה, שהוברר כי מחלקו לקח.

רש"י, טור – אסור להוליכן חוץ לאלפיים אמה.

לשון הש"ע

(לב) בור של יחיד הרי הוא **(לג)** כרגלי בעליו, ושל אותה העיר, כרגלי **(לד)** אנשי אותה העיר, ושל הפקר, **(לה)** כרגלי הממלא.

משנה ברורה

(לב) בור וכו' - במים מכונסין ממי גשמים או שלגים מיירי דאלו בבאר מים נובעין כמו בארות שלנו אף שהוא של יחיד הרי הוא כרגלי הממלא וכמש"כ בסעיף שאח"ז:
(לג) כרגלי בעליו - ואם מילא מהם אחר אינו יכול להליכן רק למקום שבעליו מוליכן ואם עירב בעליו למזרח אין יכול זה להוליכן לצד מערב אפילו פסיעה אחת:
(לד) אנשי אותה העיר - ואם מילא אינש אחרינא דלאו מהאי מתא לא מצי מפיק אלא ככל העיר דאי לא עירבו כלל מוליך אלפים לכל רוח ואי עירב חד מבני העיר למזרח אוסר עליו שלא יהיה יכול לטלטל לכל רוח אלא אלפים מן העיר למזרח וכ"ז באינש אחרינא אבל בני העיר כ"א יכול להוליך למקום שעירב כמו גבי חבית של יין בסעיף י' וכן אם נתנן לאחד שאין מבני העיר יכול להוליכן כרגלי הנותן:
(לה) כרגלי הממלא - דכל מידי דהפקירא מאן דמגבה ליה קני ואמרינן הוברר הדבר למפרע בין השמשות דלהאי גברי חזי וברשותיה קיימא ואפילו נתן הממלא לאחרים לאחר שמילאן ביו"ט לצורכו הרי הן כרגליו:

עין משפט ח – אורח חיים שצז, טו

נושא ההלכה: נהרות המושכים ומעיינות הנובעים לענין תחומין

לשון מקור ההלכה בגמ'

גמרא. רמי ליה רבא לרב נחמן: תנן, בור של יחיד כרגלי היחיד, ורמינהו: נהרות המושכין ומעינות הנובעין - הרי הן כרגלי כל אדם! - אמר (רבא) (מסורת הש"ס: רבה): הכא במאי עסקינן - במכונסין. ואתמר נמי, אמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל: במכונסין.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

נהרות המושכים ומעיינות הנובעים כמי נידונים

רש"י – כל אדם מוליכו כרגליו.

רא"ש, ר"ן – הרי הם כרגלי הממלא.

לשון הש"ע

(לו) נהרות המושכים ומעיינות הנובעים הרי הם **(לז)** כרגלי הממלא, היו באים מחוץ לתחום לתוך התחום, ממלאים **(לח)** מהם בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב.

משנה ברורה

(לו) נהרות המושכין - אע"פ שאין נובעין והנובעין אע"פ שאין יוצאין ממקום נביעתן לימשך הלאה:

(לז) כרגלי הממלא - אפילו אינם הפקר כגון ששייכים לאיזה עיר או ליחיד והטעם דכיון דניידי לא קנו שביתה אצל בעליהם והרי הם כרגלי הממלא אותם שאז קנו שביתה בשביתתו כיון שנפסקו אז ממקום נביעותם או ממקום הלוכם:

(לח) מהם בשבת וכו' - הואיל ולא קנו שביתה כלל חוץ לתחום מפני דניידי. גשמים היורדים מעיו"ט סמוכים לעיר וכ"ש כשירדו בעיר עצמה הם כרגלי אנשי אותה העיר והטעם משום דאנשי העיר סמכו דעתם עלייהו אבל כשירדו ביו"ט הרי הם כרגלי הממלא:

עין משפט ט – אורח חיים שצז, טז

נושא ההלכה: בור של הפקר לענין תחומין

לשון מקור ההלכה בגמ'

ושל עולי בבל כרגלי הממלא. אתמר: מילא ונתן לחבירו. רב נחמן אמר: כרגלי מי שנתמלאו לו, רב ששת אמר: כרגלי הממלא. במאי קא מיפלגי? מר סבר: בירא דהפקירא הוא, ומר סבר: בירא דשותפי הוא.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

מילא מים לחבירו כמי נידון המים

רי"ף, רמב"ם, רא"ש – כרגלי הממלא.

ר"ן לדעת רש"י – כרגלי מי שנתמלא בשבילו.

לשון הש"ע

מילא מים מבור של הפקר לצורך חבירו, הרי הם **(לט)** כרגלי הממלא.

משנה ברורה

(לט) כרגלי הממלא - אף אחר שמסרם לידו והטעם דאף דקיי"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו היינו משום מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה וכיון דלא זכי אלא מכחו הרי הם כרגליו ועיין בבה"ל שהרבה חולקין ע"ז. ודע דאם הבור מים היה של שותפות ומילא לצורך שותפו לכו"ע כרגלי מי שנתמלאו בשבילו שהרי מחלקו נתן לו דבדרבנן קי"ל דיש ברירה ואינו זוכה כלל מחלק הראשון:

עין משפט י – יורה דעה רכד, א

נושא ההלכה: אמר לחבירו הרי אתה עלי בחרם

לשון מקור ההלכה בגמ'

איתיביה רבא לרב נחמן: הריני עליך חרם - המודר אסור הרי אתה עלי חרם - הנודר אסור. הריני עליך ואתה עלי - שניהם אסורים זה בזה, ומותרין בשל עולי בבל, ואסורין בשל אותה העיר.

לשון הש"ע

ראובן שאמר לשמעון: הריני עליך חרם, או הרי אתה אסור בהנאתי, ראובן מותר בהנאת שמעון, ושמעון אסור בהנאת ראובן. ואם אמר לשמעון: הרי אתה עלי חרם, ראובן אסור בהנאת שמעון, ושמעון מותר בהנאת ראובן. הריני עליך חרם ואתה עלי, שניהם אסורין ליהנות זה מזה, ומותרים בדברים שהם בשותפות לכל ישראל, כמו הר הבית והעזרות, ואסורין בדברים שהם בשותפות לבני אותה העיר, כמו בית הכנסת והתיבה והספרים. ומה תקנתם, שיקנו חלקם שיש להם בו לאחר, ונמצא שאין אחד מהם נהנה משל חבירו. וי"א שהם מותרים בכל דבר שאין בו דין חלוקה. **הגה:** ומי שהשאיל ביתו לבית הכנסת, יש בתקנת ר' גרשון שאינו רשאי לאסרה על א' מבני הקהל, אא"כ יאסרנה על כולם (ב"י בשם א"ח וכל בו סי' קי"ו).

הלכות דף לט:

עין משפט ב – יורה דעה רכו, א

נושא ההלכה: השותפים שנדרו הנאה זה מזה

לשון מקור ההלכה בגמ׳

והתנן: השותפין שנדרו הנאה זה מזה - אסורים ליכנס לחצר לרחוץ בבור! - לרחוץ הכי נמי, והכא במאי עסקינן - למלאות, מר מדידיה קא ממלא, ומר מדידיה קא ממלא.

לשון הש״ע

שנים שהם שותפים בחצר ונדרו הנאה זה מזה, אם יש בו דין חלוקה חל הנדר ואסורין ליכנס בו עד שיחלקו ויכנס כל אחד בשלו. וכ״ש אם אחד מהם הדיר לאחד מן השוק מנכסיו, שאסור ליכנס בו (ד״ע ומשמעות ר׳ ירוחם). ואם אין בו דין חלוקה, לא חל הנדר ומותרין ליכנס בו, בין אם הדירו זה את זה או שהדיר אחד מהם לאחד מן השוק מנכסיו. ודוקא כשאותו מן השוק שהוא מודר נכנס לצורך השותף, בין שהוא צריך לשותף בין שהשותף צריך לו, אבל ליכנס בו שלא לצורך השותף, אסור. **הגה:** וכן הדין בשנים שהיה להם יחד מקום בבית הכנסת, ואמר אחד לחבירו: חלקי יהא לך הקדש, דמאחר דקאמר לך הקדש, ודאי כוונתו לאסרו עליו. אבל אם אמר: יהא הקדש, ולא אמר: לך, לא כיון אלא שיהיה הקדש לעניים, ומותר חבירו ליהנות ולישב עליה (ב״י סימן רכ״א בשם תשובת רשב״א). והוא הדין בכל כיוצא בזה. וכן אם היו שותפין בדבר המטלטל, אם יש בו דין חלוקה אסורים בו. ואם אין בו דין חלוקה, מותרין בו (טח״מ סימן ק״פ).

עין משפט ה – חושן משפט רסט, א

נושא ההלכה: המגביה מציאה לחבירו

לשון מקור ההלכה בגמ׳

דכולי עלמא בירא דהפקרא היא, אלא הכא במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי, מר סבר: קנה, ומר סבר: לא קנה.

לשון הש״ע

המגביה מציאה לחבירו, אעפ״י שלא אמר לו כלום, זכה בה.

הלכות
דף מ

הלכות דף מ.

עין משפט א – אורח חיים שצז, יח

נושא ההלכה: להוליך מנות האורחים מחוץ לתחום המארח

לשון מקור ההלכה בגמ'

מי שזמן אצלו אורחים - לא יוליכו בידם מנות, אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יום טוב.

לשון הש"ע

מי שזימן אצלו אורחים **(מד)** בי"ט לא יוליכו בידם מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילך בו, אא"כ זיכה להם מערב יו"ט ע"י אחר במנות אלו.

משנה ברורה

(מד) ביו"ט - ה"ה אם הזמינם מבעוד יום כל שלא זיכה להן הרי הם ברשות בעל הסעודה שקנו שביתה אצלו וכדמסיים אא"כ זיכה וכו':

עין משפט ב – חושן משפט שצג, א

נושא ההלכה: הכניס פירותיו לחצר שלא ברשות ואכלתן בהמה של בעל הבית

לשון מקור ההלכה בגמ'

גמרא. איתמר, המפקיד פירות אצל חבירו, רב אמר: כרגלי מי שהפקידו לו, ושמואל אמר: כרגלי המפקיד. לימא רב ושמואל דאזדו לטעמייהו, דתנן: אם הכניס ברשות - בעל החצר חייב, רבי אומר: לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור, ואמר רב הונא אמר רב: הלכה כדברי חכמים, ושמואל אמר: הלכה כרבי.

לשון הש"ע

הכניס פירותיו לחצר (בעל הבית) שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית, פטור. ואפי' היה בעל החצר טוחן, והביא זה חטים לטחון שישתכר בהן בעל החצר, אפילו הכי מקרי שלא ברשות (טור ס"א). ואם הוחלקה בהם והוזקה, בעל הפירות חייב. ואם הכניס ברשות, פטור. ויש חולקין (טור בסי' צ"א וסימן שצ"ח בשם ר"י והרא"ש), כמו שיתבאר לקמן סוף סימן שצ"ח). ואם קבל עליו בעל הבית לשמור את הפירות, בעל הבית חייב.

עין משפט ג – אורח חיים שצז, יז

נושא ההלכה: מי שהיו פירותיו בעיר אחרת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

תנן: ואם ערב הוא - פירותיו כמוהו. ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו - כי ערב הוא מאי הויז? - אמר רב הונא, אמרי בי רב: כגון שיחד לו קרן זוית.

לשון הש״ע

מי שהיו לו פירות מופקדים בעיר אחרת רחוקה ממנו ועירבו בני אותה העיר לבא אצלו, לא יביאו לו מפירותיו **(מ)** שפירותיו כמוהו. במה דברים אמורים, **(מא)** כשייחד להם קרן זוית, אבל אם **(מב)** לא ייחד להם, הרי הם **(מג)** כרגלי זה שהם מופקדים אצלו.

משנה ברורה

(מ) שפירותיו כמוהו - והרי הוא לא הניח עירוב:
(מא) כשייחד להם קרן זוית - דהיינו שאושליה ביתא וא״ל הא ביתא קמך שאין כאן קבלת שמירה לפיכך הרי הם ברשות בעליו ופשוט דה״ה שארי אופנים שאין עליו חובת שמירה מן הדין ע״פ המבואר בחו״מ ריש סימן ר״צ:
(מב) לא ייחד להם - אלא קיבלן תחת רשותו ובאחריותו קיימי לפיכך הרי הם כרגליו:
(מג) כרגלי זה וכו׳ - ולפ״ז אם הם לא עירבו אסור לו להביאן אצלו ואפילו כשעירב וכ״ז כשהניח פירות בסתם ואח״כ נמלך ליטול מהן ביו״ט אבל אם היה הדבר עומד ליטול מהן ביו״ט הם ברשות בעליהן בכל אופן:

עין משפט ד,ה – אורח חיים תצז, ב

נושא ההלכה: נתינת משקים ומזון לפני בעלי חיים ביו״ט

לשון מקור ההלכה בגמ׳

משנה. אין משקין ושוחטין את המדבריות, אבל משקין ושוחטין את הבייתות. אלו הן בייתות - הלנות בעיר, מדבריות - הלנות באפר.

לשון הש״ע

דגים ועופות וחיה שהם מוקצה, אין משקים אותן ביו״ט ואין נותנים לפניהם מזונות שמא יבא ליקח מהם. וכל מה שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מוקצה, אסור לטלטלו.

ראה סיכום בית יוסף והלכה למעשה בדף כג: עין משפט א (עמ׳ 188)

עין משפט ד,ה – אורח חיים תצח, ג

נושא ההלכה: בהמות הבאות ביו"ט לתוך התחום

לשון מקור ההלכה בגמ'

ראה לשון מקור ההלכה בהלכה קודמת

לשון הש"ע

בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום **(יב)** ובאות ולנות בתוך התחום, הרי אלו מוכנות **(יג)** ולוקחין מהן ושוחטין אותן ביום טוב, אבל הרועות **(יד)** והלנות חוץ לתחום, **(טו)** אם באו ביו"ט **(טז)** אין שוחטין אותן ביו"ט מפני שהן מוקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן. והני מילי בבהמות ישראל, אבל של א"י לית בהו משום מוקצה, **(יז)** דאין הא"י צריך הכן, אא"כ באו בשביל ישראל **(יח)** שאז אסור. **(יט)** לפיכך **(כ)** אינו יהודי שהביא בהמה במקולין (פי' מקום ששם שוחטים הבהמות), אם ידוע **(כא)** שלנות חוץ לתחום, **(כב)** אסורות. ואם ספק, מותרות אפילו באו לצורך ישראל, **(כג)** שהמוקצה הולכים בספיקו להקל. ואם הביאום **(כד)** לצורך הא"י, או אפילו סתם בעיר שרובה א"י, מותר, שכל המביא לצורך הרוב מביא.

משנה ברורה

(יב) ובאות ולנות - לאו דוקא בכל יום אלא אפילו שבאים לפרקים ללון נמי מוכנות הן מן הסתם וכדלקמיה:

(יג) ולוקחין מהם - ואפילו לא באו מבע"י אלא בלילה (אם רק לית בהו איסור תחומין כגון שבאו מאליהם וכדומה) דלא חשב עלייהן כלל ביה"ש נמי מותרין דכבהמות בייתיות דמי וא"צ לחשוב עליהם:

(יד) והלנות חוץ לתחום - היינו שדרכם להיות רועות כל הקיץ עד חודש חשון ואח"כ באות לביתם מ"מ כל ימי הקיץ אין דעת אנשי העיר עליהם והרי הן מוקצין וע"כ אם באו וכו':

(טו) אם באו ביו"ט - ומיירי דלית בהו איסור תחומין כגון שבאו מאליהם או עירבו לאותו צד או לענין להתיר אותם לישראל אחר דאל"כ בלא"ה אסורין שהרי באו מחוץ לתחום:

(טז) אין שוחטין וכו' - ולמאן דשרי מוקצה ביו"ט מותרים ויש מי שכתבו דלכו"ע אסור דכיון שאין נכנסות לתחום העיר כל ימי הקיץ הוי להו כגרוגרות וצמוקים שהעלם לגג ליבשן דלכו"ע אסוחי אסח דעתייהו מנייהו עד שיתייבשו וכמבואר לעיל בסי' ש"י:

(יז) דאין הנכרי צריך הכן - וכמו שפירשנו לעיל בסי' תצ"ז סט"ו ולהכי אפילו היו מהבהמות הלנות בכל ימות הקיץ שלא בבית לית לן בה:

(יח) שאז אסור - עכ"פ לישראל זה שהובא עבורו מטעם איסור תחומין ולישראל אחר מותר:

(יט) לפיכך וכו' אם ידוע וכו' - הלשון מגומגם קצת דאינו מסיים מענינא דרישא ובאמת המחבר מתחיל עתה מענין אחר וחסר כאן איזה תיבות כמו שביארתי בבה"ל וכצ"ל ודוקא כשידוע שלנו חוץ לתחום ולא בספק לפיכך וכו':

(כ) נכרי שהביא בהמה במקולין - שיש מקומות שהנכרים מביאין בהמות במקולין של ישראל וישראל שוחט ומוכרים הבשר ואם מסתפק לנו על בהמה זו אם הביאה העכו"ם ביו"ט מחוץ לתחום אין לאסור:

(כא) שלנות וכו' - צ"ל שלנו:

(כב) אסורות - היינו בעיר שאין רובה נכרים דאמרינן מסתמא לצורך ישראל הביאם:

(כג) שהמוקצה הולכים וכו' - ר"ל באיסור של חוץ לתחום וקרי ליה נמי מוקצה אבל בספק מוכן בודאי לחומרא אזלינן וכדלעיל סימן תצ"ז סעיף ג' וד' והמחבר בכאן החזיק בשיטת הפוסקים דתחומין קילא ולא מחמרינן בספיקה וכבר תמהו האחרונים דבכמה מקומות פסק כדעת הפוסקים להחמיר גם בספק תחומין [עיין בסימן שכ"ה ס"ט ובסימן תקט"ו] ובסעיף ד' יתבאר:

(כד) לצורך הנכרי - ר"ל ואז מותר אפילו היא עיר של ישראל:

עין משפט ו – אורח חיים שי, ב

נושא ההלכה: שאין אוכל תלוש הראוי לאכילה מוקצה בשבת

לשון מקור ההלכה בגמ׳

אמר לו: אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצמוקין בלבד.

בית יוסף – סיכום דעות הראשונים

טעם דגרוגרות וצימוקים מוקצים

רש״י, רמב״ם – משנשתהו בגג מעט אינם ראויים עד שנתייבשו.

תוספות – מפני שמתקלקלים ומסריחים ואין דעתו עליהם עד שיתקנו היטב.

טעם שפירות המחוברים שנשרו מוקצים

רש״י – מדלא לקטינהו מאתמול חשיב כדחויים בידיים כגרוגרות וצימוקים.

רז״ה, ר״ן – היות והיו מוקצה מחמת איסור, אין דעתו עליהם.

לשון הש״ע

(ב) אין שום אוכל **(ג)** תלוש הראוי לאכילה מוקצה לשבת, דתמרים ושקדים ושאר פירות העומדים **(ד)** לסחורה, מותר לאכול מהם בשבת. **(ה)** ואפי׳ חטים שזרעם **(ו)** בקרקע ועדיין **(ז)** לא השרישו, **(ח)** וביצים שתחת התרנגולת, מותר לטלטלן. וכן תמרים הלקוטים **(ט)** קודם בישולן וכונסין אותם בסלים והם מתבשלים מאליהן, מותר לאכול מהם קודם בישולן. אבל גרוגרות וצמוקים שמניחים אותם **(י)** במוקצה לייבשן, אסורין בשבת משום מוקצה, שהן מסריחות קודם שיתייבשו, דכיון שיודע שיסריחו הסיח דעתו מהם וכיון דאיכא תרתי, דחינהו בידים, ולא חזו, **(יא)** הוי מוקצה. **הגה:** י״א **(יב)** דאין הכנה שייך בשל אינו יהודי, **(יג)** ואפילו גרוגרות וצמוקים שבידו מותרים. (כל בו סי׳ ל״ה וכ״מ בהר״ן סוף פכ״ב וירושלמי).

משנה ברורה

(ב) אין שום אוכל וכו׳ - דבדבר שאינו אוכל אף לר״ש יש מוקצה לפעמים כגון מוקצה מחמת חסרון כיס וכמ״ש בסימן ש״ח ס״א וכן בדבר שאינו כלי כגון מעות וצרורות ואבנים וכיו״ב:

(ג) תלוש - דבדבר שהיה מחובר מבע״י ג״כ לכו״ע הוי מוקצה שאין דעתו עליו מאתמול ועיין בב״י:

(ד) לסחורה - דאע״ג דעומדים לסחורה דעתו עליהם לאכול מהם כשירצה:

(ה) ואפילו חטין שזרען וכו׳ וביצים וכו׳ - ר״ל דאע״ג דדחינהו בידים מלהשתמש בהן מ״מ כיון דחזיין ללקטן ולאכול לא הוו מוקצה דלכשיהיו מוקצה בעינן שני פרטים דחינהו בידים ולא חזו וכמש״כ בסוף הסעיף:

(ו) בקרקע - ועיין במאירי שכתב דדוקא כשלא היו הזרעים עדיין מכוסין בעפר ועיין לקמן בסימן שי״א ס״ח ובמ״ב שם ס״ק כ״ז:

(ז) לא השרישו - דאי השרישו היה חייב משום עוקר דבר מגידולו:

(ח) וביצים שתחת התרנגולת - ר״ל שהושיב התרנגולת על הביצים מבע״י כדי לגדל אפרוחים:

(ט) קודם בישולן - דאפילו כשהכניסו בסלים עדיין איכא דאכיל להו הכי משא״כ בגרוגרות וצמוקין כשהניחן ליבשן ונשתהו מעט שוב אינן ראויין לאכילה עד שיתייבשו ובודאי הסיח דעתו מהם. איתא בגמרא דדוקא גרוגרות וצמוקין אבל שארי פירות שהעלה לגג ליבשן אין בהם משום מוקצה דהם חזיין לאכילה אף קודם שיתייבשו:

(י) במוקצה - רחבה שאחורי הבתים קרוי מוקצה. ואפילו היה אוכל מן הענבים עד שחשכה והותיר והניחן במוקצה או העלן לגג ליבשן לעשות אותן צמוקין אפ״ה שם מוקצה עליהן [גמרא] דהשתא כיון דהניחן לייבשן אסח דעתיה מינייהו:

(יא) הוי מוקצה - היינו אפילו בטלטול אסורין דהרי הן כאבנים ועפר:

(יב) דאין הכנה וכו׳ - ר״ל דבר שהוא אסור בישראל משום דאתקצאי בין השמשות ולא הוזמן מבע״י באו״י לא שייך זה דאין האו״י מקצה מדעתו כלום וכיון שהוא מוכן לאיש אחד מוכן לכל אבל דבר דאסור בבין השמשות משום מחובר או משום שהיה מחוסר צידה ותלשו האו״י או צדו בשבת אף שהדבר הוא של או״י לכו״ע אסור וכן באיסור נולד ג״כ הכי:

(יג) ואפילו גרוגרות וכו׳ - ר״ל דאף שהעלה האו״י מבע״י ליבשן ודחיין בידים מ״מ לא חל עלייהו שם מוקצה ועיין בספר בית מאיר שמפקפק בזה מאד כיון דדחייה בידים ולא חזי לאכילה אטו משום דאו״י הוא נותן דעתו יותר לזה וע״ש שמאריך בזה והגר״ז סובר ג״כ כהבית מאיר וע״כ מפרש דמיירי השו״ע דוקא בגרוגרות וצמוקין דחזו ולא חזו וכדלקמן בס״ה דפוסק השו״ע שם דמהני הזמנה בזה פסק הכלבו דבאו״י אפילו אי לא הזמין מהני דאינו מקצה מדעתו אבל אי לא חזו לגמרי דקי״ל דאפילו הזמנה לא מהני בישראל בזה אין נ״מ בין ישראל לאו״י:

נספחים

תקציר הדף

מסכת ביצה

הסבר מושגים ומהלך הדף ע"י תרשימים

תקציר 1 פרק ראשון ביצה ־ דף ב. (משנה) – ג: (שורה 8 ד"ה מיתיבי)

ביאורי מושגים בדף

ר' שמעון לית ליה מוקצה – בהרבה מקומות בגמרא נזכרה המחלוקת בין ר' יהודה לר' שמעון שלר' יהודה אית ליה מוקצה (יש לו דין מוקצה), ולר' שמעון לית ליה מוקצה (אין לו דין מוקצה), ויש להבהיר שאין כוונת הגמרא לומר שלר' שמעון אין כלל דין מוקצה שהרי מצאנו במקומות רבים שכן חשש ר' שמעון לדין מוקצה, אלא בהיות ויש באיסור מוקצה סוגים שונים (וכגון מחמת גופו, מחמת מיאוס, מחמת חסרון כיס וכדו') , אין כל החכמים מודים בכל אותם סוגים והשיטה המקילה ביותר לענין מוקצה היא שיטת ר' שמעון שאין לו דין מוקצה ברוב המינים כשאר חכמים.
המחלוקת בין ר' יהודה לר' שמעון בענין מוקצה היא לגבי מקרים שהחפץ ראוי לשימוש אבל אין דעת בעליו להשתמש בו :
לר' שמעון – אין לו דין מוקצה, דמספיק לשיטתו שעומד וראוי לשימוש.
לר' יהודה – יש לו דין מוקצה, אא"כ דעתו להשתמש בו.

משנה – ג' מחלוקות בענייני יום טוב שבהן בית שמאי מקילין ובית הלל מחמירין

מקרה א

ביצה שנולדה ביו"ט

בית שמאי – **מותרת** לאכילה ביו"ט.

בית הלל – **אסורה** לאכילה ביו"ט.

מקרה ב

שיעור ביעור חמץ

בית שמאי – שאור - כזית.
חמץ – **ככותבת**.

בית הלל – שאור – כזית.
חמץ – **כזית**.

מקרה ג

שחיטת חיה ועוף ביו"ט

בית שמאי – רשאי **לכתחילה** לשחוט ולחפור במעדר ולכסות את הדם.

בית הלל – לכתחילה צריך שיהיה לו עפר מוכן מבעוד יום, ורק **בדיעבד** אם שחט יחפור במעדר ויכסה.

במקרה א ־ באיזה תרנגולת מדובר ?

עומדת לגדל ביצים
(ואסורה שהרי היא מוקצה)

רב נחמן – **משום נולד (מוקצה)**

בית הלל אוסרים משום נולד (כר' יהודה) ולכן התרנגולת וביצתה אסורות

* ומה שסתם רבי בדיני יו"ט כר' יהודה שיש מוקצה, ובדיני שבת כר' שמעון שאין מוקצה הוא משום שביו"ט עשויים לזלזל משום שקל יותר משבת ובשבת שהיא חמורה יותר מיו"ט אין חשש זלזול.
* והקשתה הגמ' על רב נחמן מדוע המחלוקת היא רק על הביצה היו צריכים לחלוק גם על התרנגולת וגם על ביצתה.

עומדת לאכילה
(ומותרת ואינה מוקצה)

רבה – **משום הכנה**

מכיוון שלעיתים שבת סמוכה ליו"ט ואז הביצה הוכנה בשבת עבור יו"ט.

* ומשום כך גזרו גם על סתם שבת וסתם יו"ט אע"פ שאינם סמוכים זה לזה.
* ומקור דין הכנה לרבה הוא מהפסוק "והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו", דמשמע שיום חול מכין ליו"ט / לשבת ואין יו"ט מכין לשבת ולא שבת ליו"ט.

רב יוסף – **משום גזירת פירות הנושרים**

שדומה ביצה לפירות הנושרים שאף היא פרי הנושר מן התרנגולת.

* שגזרו חכמים שלא לאכול פירות שנשרו ביו"ט/ בשבת שמא יעלה ויתלוש.
* ור' יצחק לא סבר כך משום שאינו דומה ביצה לפירות הנושרים שהרי הביצה בלועה היא משא"כ בפירות שגלויים הם, וע"כ אין לומר שנכללו באותה הגזירה.

רב יצחק – **משום גזירת משקין שזבו**

שדומה ביצה למשקה הזב, שאף היא זבה ויצאה ממקום שהייתה בלועה.

* שגזרו חכמים שלא לשתות משקין שזבו מן הפירות ביו"ט / בשבת שמא יסחוט.
* ורב יוסף לא סבר כך משום שביצה אינה משקה אלא אוכל, ולכן אין לומר שנכללה בכלל גזירה זו.

מאיזה טעם סובר ר׳ יוחנן שב״ה אסרו את הביצה

ר׳ יוחנן הקשה סתירה בדעת ר׳ יהודה

משנה – שבת

משקין שיצאו בשבת מפירות העומדים לאכילה

ת״ק – אסורין בו ביום.

ר׳ יהודה – **מותרים** בו ביום.

משנה - עירובין

ביצה שנולדה ביום א׳ של ראש השנה

ת״ק – אסורה גם ביום ב׳ של ר״ה.

ר׳ יהודה – בו ביום – **אסורה**.
ביום ב׳ של ר״ה – מותרת.

ונאמרו ג׳ תירוצים ליישב את הסתירה בדעת ר׳ יהודה :

ר׳ יוחנן – יש להחליף במשנה בשבת את הדעות של ת״ק ור׳ יהודה.

רבינא – ר׳ יהודה באמת סובר שביצה שנולדה ביו״ט מותרת בו ביום, אך דבריו נאמרו לשיטת חכמים שאוסרים משום משקין שזבו, שעליהם להתיר את הביצה ביום ב׳ של ראש השנה, שלשיטת ר׳ יהודה ב׳ ימים של ראש השנה ב׳ קדושות נפרדות הם ואינם כיום אחד ארוך.

רבינא בריה דרב עולא – במשנה בעירובין ר׳ יהודה אינו אוסר מטעם משקין שזבו אלא מטעם מוקצה, שמדובר שם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים שמוקצה היא.

ומכך שר׳ יוחנן היקשה **מביצה למשקין שזבו מפירות העומדים לאכילה** משמע שסובר שבשניהם ישנה אותה סיבה של איסור ומי שאוסר באחד יאסור גם בשני, ומוכח שר׳ יוחנן סובר כטעמו של ר׳ יצחק שטעם איסור הביצה הוא משום משקין שזבו.

תקציר 2 דף ג: (שורה 8 ד״ה לטעמיה) – ד. (שורה 15 מלמטה ד״ה אתמר)

ביאורי מושגים בדף

דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל – דבר האסור שיש לו היתר בזמן אחר או באופן אחר, אינו בטל בתערובת של היתר, אפילו אם ההיתר הוא פי אלף כנגד האיסור.
דבר שיש לו מתירין יתכן בכמה אפשרויות והן :

א. דבר האסור עכשיו אך יהיה מותר לאחר זמן (וכגון ביצה שנולדה ביו״ט או בשבת שאסורה היא רק באותו היום שנולדה ואילו למחרת תהיה מותרת).

ב. דבר האסור כמות שהוא אך יהיה מותר ע״י פעולה מסויימת (וכגון ״טבל״ שכעת אסור באכילה ואפשר להתירו ע״י הפרשת תרומות ומעשרות).

ג. דבר האסור במקום מסוים ומותר במקום אחר (וכגון חפץ שקנה את שביתתו במקומו ואסור להוליכו מחוץ לתחומו).

ד. דבר האסור בשימוש מסוים ומותר בשימוש אחר (וכגון פת שנאפתה עם צלי בתנור ויש בה ריח בשר שיש לה היתר לאוכלה לבדה או עם בשר).

והטעם שדבר שיש לו מתירין אפילו באלף אינו בטל הוא מכיוון שניתן להמתין למועד בו יהיה מותר בלא הביטול, ולכן אין ראוי להפעיל את כללי הביטול בתערובת ע״מ להתגבר על האיסור הקיים כעת, משום שכללים אלו נועדו לשימוש במקרים שאין כלל אפשרות אחרת.

כלאי הכרם – אע״פ שרוב האיסורים שבתורה בטלים ברוב, כלאי הכרם וערלה חמורים יותר ובטלים רק אם יש מאתיים של היתר כנגד האיסור (ערלה ב, א).

ערלה – הפירות הגדלים בשלושת השנים הראשונות של האילן אסורים באכילה ובהנאה ונקראים ״פירות ערלה״.

קציעות – היה דרכם לייבש תאנים בשדה ואח״כ חתכו את עוקצי התאנים בכלי מיוחד לכך שנקרא ״מקצוע״ (ועל שמו נקראים התאנים המיובשות ״קציעות״), ואח״כ דרסו את התאנים לתוך ״עיגול״ שהוא כלי עגול ועמוק, וע״י כך נדבקו ביחד בצורת עיגול כגבינה עגולה, והם נקראים בשם ״עיגול דבילה״, וכשרצו למכור את התאנים נשאו את העיגולים לשוק והפרידו את התאנים זו מזו ומכרו אותם לפי משקל ליטרא.

בדף הקודם נאמרו כמה ביאורים מדוע ב"ה אוסרים את הביצה

רב נחמן – משום נולד שהוא כעין איסור **דאורייתא**.	**רבה** – משום הכנה שהוא איסור **דאורייתא.**	**רב יוסף** – גזירה משום פירות הנושרים שהוא **מדרבנן**.	**רב יצחק** – גזירה משום משקין שזבו שהוא **מדרבנן**.

הבנת הגמ' כעת היא שמדובר בביצה שספק נולדה ביו"ט ובברייתא נאמר ש"**ספיקא אסורה**", ולכן אם נתערבה באלף כולן אסורות מטעם שהוא דבר שיש לו מתירין (שהרי למחרת הביצה תהיה מותרת באכילה)

וא"כ לכאורה קשה על שיטת רב יוסף ורב יצחק שלשיטתם **נאסרה הביצה מדרבנן** ולפי הכללים "**ספק דרבנן לקולא**", ומדוע א"כ נאסרה?

תירוץ א (סתמא) – הדין ספיקא אסורה שמופיע בברייתא מתייחס לביצה **שספק האם נולדה מתרנגולת שהיא טריפה** שאיסורה הוא מדאורייתא (ואין מדובר דוקא ביו"ט והיות וכבר דיברה הגמ' מענין איסור ביצה דיברה ג"כ בזה).

המשך מהלך הגמ':

ואם תאמר שטעם האיסור הוא מכיוון **שביצה היא חשובה ואינה בטלה ברוב** (לפי שתיקנו חכמים שדבר שנספר בפני עצמו חשוב ואינו בטל ברוב)

הסבר זה יתיישב רק לפי :

ר' מאיר לפי ריש לקיש, ר' יהודה בשם ר' יהושע – **כל** שדרכו לימנות.

* כלומר כל דבר שישנה אפשרות **שלפעמים** ימכר במניין ולא באומד דבר חשוב הוא ואינו מתבטל לעולם.

וא"כ הברייתא מסתדרת עם שיטתם שהרי ביצה הרבה מקפידים למוכרה במניין ונוכל לפרש שהברייתא מדברת בביצה שנולדה מן הטריפה ומ"מ אינה בטילה אם נתערבה באחרות מפני שהיא דבר חשוב.

אך לפי שיטת :

ר' מאיר לפי ר' יוחנן – **את** שדרכו לימנות.

* כלומר רק דבר **שתמיד** נמכר במניין ולא באומד, אינו בטל לעולם.

כיצד תתפרש הברייתא לשיטתו שהרי הרבה פעמים ביצה נמכרת באומד ואם הברייתא מדברת בביצה שנולדה מן הטריפה מדוע אינה בטלה ברוב שהרי לשיטה זו אינה דבר חשוב ויש אפשרות שתתבטל ברוב?

יישוב רב פפא – אפשר להעמיד את הברייתא לפי תנא אחר דהיינו שהתנא שאסר ביצה טריפה שנתערבה ברוב ביצים מותרות הוא התנא של המשנה של "ליטרא קציעות" (**המובאת בדף הבא**), שסובר ש**כל דבר שבמניין אפילו בדבר שאסור מדרבנן לא בטל ברוב**, וכ"ש דבר שאסור מדאורייתא וכגון ביצת טריפה.

המשך דף קודם

ברייתא של "ליטרא קציעות"

דרס ליטרא קציעות של תרומה על פי עיגול ואינו יודע באיזה עיגול דרסה, על פי חבית ואינו יודע באיזה חבית דרסה, על פי כוורת ואינו יודע באיזה כוורת דרסה.

נחלקו ר' מאיר ור' יהודה כיצד לפרש את שיטות התנאים במחלוקת זו:

ר' מאיר – **ר' אליעזר** – אפילו אם אין בפי הכלי שיעור לבטל את התרומה (מאה כנגדן) מצטרפות כל הקציעות של החולין שבכל מקום בכלים לשיעור מאה ליטרות של היתר ומבטלין את התרומה.

ר' יהושע – אם יש שם מאה פומין (החלק העליון של העיגול) של חולין – מבטלים את התרומה.
אין שם מאה פומין של חולין – אינם מבטלים את התרומה.

ר' יהודה – **ר' אליעזר** - אם יש שם מאה פומין של חולין – מבטלים את התרומה.
אין שם מאה פומין של חולין – אינם מבטלים את התרומה.

ר' יהושע – אפילו אם יש שם 300 פומין של חולין אינם מבטלים את התרומה.

* משום שפי הכלי הוא דבר הנמכר לפי מניין ודבר חשוב הוא ואינו בטל אפילו באלף, אע"פ שדין תרומה בתאנים הוא מדרבנן.

דרסה בעיגול ואינו יודע באיזה מקום בתוך העיגול דרסה אם בצפונו או בדרומו – גם ר' יהושע יודה שאין התרומה נחשבת דבר הנמכר לפי מניין, שהרי היא רק חלק מן העיגול שהיא דבוקה בו וכיון שאינה נמצאת במקום מסויים בעיגול שהרי אין ידוע באיזה צד של העיגול נמצאת, בטלה בשאר הקציעות.

וא"כ לפי ר' יוחנן אפשר להעמיד את הברייתא בדין ביצה אסורה שנתערבה באחרות כדעת **ר' יהושע לפי שיטת ר' יהודה**, ומדובר בביצה שנולדה מן הטריפה ואינה בטלה מפני שהיא דבר חשוב שדרכו להימכר במניין.

* ואע"פ שאמר ר' יוחנן " את שדרכו לימנות שנינו" דהיינו שצריך שיהיה דבר שנמכר רק לפי מניין ע"מ שלא יתבטל מחמת חשיבותו, זהו רק בדעת ר' מאיר, אבל בדעת ר' יהודה לפי ר' יהושע מודה ר' יוחנן שאפילו דבר שנמכר לפעמים באומד אינו בטל, ולפי זה הוא הדין בביצה שנולדה מן הטריפה שאינה בטל, והברייתא שאסרה ביצה שנתערבה באלף היא כדעה זו.

תירוץ ב (רב אשי) – הדין "ספיקא אסורה" שמופיע בברייתא מתייחס לביצה שספק נולדה ביו"ט וספק בחול אך הביצה אסורה משום שדבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטל *.

* דהיינו כשם שמחמירים בדין ביטול ביצה שנולדה ודאי ביו"ט שאינה בטלה אפילו באלף שהרי היא דבר שיש לו מתירין, כך מחמירין בספיקא.

ביאור הברייתא (כדעת ב"ש)- "ביצה שנולדה ביו"ט תיאכל היא ואמה"

הדעות בהסבר הברייתא

ר' זירא – **מדובר בתרנגולת שנלקחה ללא כל מטרה מוגדרת**, שלא חשב אם תשמש לאכילה או לגדל ביצים, ולכן דין הביצה תלוי באמה:

אם התרנגולת **תישחט** – הוברר למפרע שלקחה לאכילה, ולכן הביצה **מותרת**.

אם התרנגולת **לא תשחט** – הוברר למפרע שלקחה לגידול ביצים ולכן הביצה **אסורה**.

רב מרי – מדובר **בתרנגולת העומדת לאכילה** ור' אליעזר סובר כבית שמאי שהביצה מותרת באכילה, ונקט לשון גוזמא דאף אמה תיאכל כאדם הרוצה לחזק את דבריו.

* **והביאה הגמ' ראייה מברייתא שדרך התנאים לומר בלשון גוזמא**

"אחרים אומרים משום ר' אליעזר ביצה תיאכל היא ואמה, ואפרוח וקליפתו", וכי קליפה בת אכילה היא? אלא נקט התנא דבר שהוא בלתי אפשרי בלשון גוזמא בכדי לחזק את דבריו.

תקציר 3 דף ד. (שורה 15 מלמטה ד"ה אתמר) – ה. (4 שורות מלמעלה ד"ה אמר רבה)

ביאורי מושגים בדף

אין מבטלין איסור לכתחילה – אסור לבטל דבר איסור שעיקרו מן התורה בתוך דבר היתר, ואם עשה כן נאסר לו ולמי שנתבטל בשבילו.

* וכגון מה ששנינו במשנה בתרומות (ה, ט) סאה תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה סאין של חולין (שבזה עדיין אינה בטלה דרק אם יש מאה מידות של היתר כנגדה אז בטלה), אם נפלה אח"כ סאה נוספת של חולין בשוגג, התרומה בטלה, אך אם הוסיף במזיד סאה של חולין, אינה בטלה, שאסור לבטל איסור בכוונה ואם עשה כן אינו בטל.

וכתבו התוספות (ד"ה ותנן אין מבטלין) דאיסור דרבנן מותר לבטלו ואפילו לכתחילה, וזהו דווקא בדבר שעיקרו מדרבנן (וכגון מוקצה), ולא באיסור דרבנן שעיקרו מן התורה (וכגון תרומה).

ג' העניינים שפסק רבא כשיטת רב

עניין א - מחלוקת בדין יו"ט הסמוך לשבת ונולדה ביצה בשבת (וכן להיפך)

רב (והתנא ר' אליעזר) – **אסורה** ביו"ט.

ר' יוחנן (ות"ק שבברייתא) – **מותרת** ביו"ט.

טעם המחלוקת – נחלקו האם **יש דין הכנה כרבה** דהיינו האם האוכל של שבת / יו"ט צריך להיות מוכן מיום חול (**רב** סובר כדין הכנה דרבה ומכיון שהוכנה הביצה ביום הראשון שהוא קודש ולא מיום חול אוסר, **ור' יוחנן** אינו סובר דין הכנה דרבה ולכן מתיר אע"פ שלא הוכנה בחול).

- **ולא ניתן להסביר ש:** המחלוקת היא האם שבת יו"ט הסמוכים זה לזה נחשבים כיום קדוש אחד או שהם חלוקים ונחשבים כ-ב' ימים קדושים ורב שאסר סובר ששבת ויו"ט הסמוכים זה לזה הם כיום אחד ארוך וכאילו נולדה הביצה היום,
כיוון ש: מפורש שרב פוסק שההלכה כ-ד' זקנים (שמנה רב בגמ' בעירובין ארבעה תנאים והם: רשב"ג, רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה, ר' אליעזר בר' שמעון, ורבי יוסי בר' יהודה ופסק כמותם שיכול לערב שני עירובין שונים לשני הימים) הסוברים כר' אליעזר ששבת ויו"ט הסמוכים זה לזה נחשבים כשני ימים קדושים החלוקים זה מזה.

ומודה ר' יוחנן ש:

א. ביום הראשון הביצה אסורה בטלטול.

ב. עצים שנשרו בשבת אסור להסיקן ביו"ט שלמחרתו.

- והטעם הוא שאם נתיר את העצים ביו"ט שלאחר השבת יש חשש שהציבור יחשוב שאף עצים שנשרו ביו"ט עצמו מותר להסיקם שיאמרו שמה שנאסרו אתמול אינו מצד עצמן אלא משום שאסור להבעיר אש בשבת, ולכן אוסר ר' יוחנן את השימוש בעצים שנשרו מן הדקל בשבת אף למחרת ביו"ט כדי שידעו שעצים הנושרים ביו"ט מוקצים הם אף ביום נשירתם.

עניין ב - מחלוקת בדין יו"ט שני של גלויות דין ביצה שנולדה ביום הראשון

רב (ואביי) – **מותרת** בשני.

רב אסי (ור' זירא) – **אסורה** גם בשני.

טעם המחלוקת – רב ואביי סוברים שאחד מ-ב' הימים הוא בעצם חול, שהרי החלו לעשות יו"ט שני מדאגת הספק שהחמירו עליהם הגלויות שמא יארע פעם שתגזור המלכות גזירה שלא יעסקו בתורה וישכחו את סוד העיבור (החשבון שעל פיו קובעים את חודשי הלבנה ועיבור השנה), ולכן אינם כיום אחד ודנים אותם כאילו יום אחד ודאי חול.
רב אסי – **יתכן** * ששני הימים הם יום אחד ארוך.

* והיות **ורב אסי** הסתפק האם לעשות ב' ימים הוא תקנת חכמים קבועה גם לדור שאין להם ספק וממילא נחשבים כיום אחד ארוך או שמא זו חומרא שהחמירו בני הגולה מספק וא"כ אחד מהם ודאי חול, החמיר על עצמו בשני המקרים - דהיינו לאסור את הביצה שנולדה בראשון (שמא יום ארוך הוא), והחמיר ג"כ לעשות הבדלה בין הימים (שמא אחד מהם חול).

ביאור הברייתא "עצים שנשרו ביו"ט לתוך התנור"

יוסיף עליהם עצים המוכנים מבעוד יום המותרים בהסקה, ויסיק את התנור.

טעם ההיתר להוסיף עצים הוא מכיוון שהאיסור אינו אלא מדרבנן (מוקצה), מותר לבטלו אף לכתחילה (ורק בדבר האסור מדאורייתא אין מבטלין לכתחילה).

* ומותר להפך את העצים בתנור מכיוון שרובם של היתר.

* וגם **רב אשי** שסובר שבדבר שיש לו מתירין אסור לבטל אפילו איסור דרבנן, כאן יתיר מכיוון שכשנהנה מהאיסור (החום היוצא מהעצים) האיסור (העצים) כבר אינו קיים שהרי העצים נשרפו והפכו לאפר (מקלא קלי אסורא).

עניין ג' – ב' ימים טובים של ראש השנה דין ביצה שנולדה ביום הראשון

רב ושמואל – **אסורה** בשני.

* הטעם של רב ושמואל לאסור הוא משום ש-ב' ימי ר"ה נחשבים כיום אחד ארוך דהיינו קדושה אחת, כך **תקנו חכמים** בשל קלקול שאירע בעקבות קבלת העדים.

התקנה: בתחילה היו מקבלים עדים שבאו להעיד שראו את מולד הלבנה בכל היום השלושים מר"ח אלול, ואם לא באו עדים לא היו מקדשים בית דין את החודש ביום השלושים ולא היו עושים מלאכה מליל שלושים באלול שמא יבואו עדים במשך יום המחרת ויתברר לבסוף שהיום היה ראש השנה. פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד סמוך לחשיכה ונתקלקלו הלוים בשיר, שבכל יום אמרו הלוים שירה שהוא פרק התהילים שתקנו חכמים לומר באותו היום (תמיד לג, ב) בשעת ניסוך היין הבא עם התמידים, ואמרו שירה של חול מפני שסברו שהואיל וכבר נתאחרו העדים מלבוא, כבר לא יבואו היום ור"ח יקבע רק למחרת, ולבסוף הגיעו העדים קודם השקיעה וקידשו בית דין את החודש בו ביום ונקבע שאותו היום היה ראש השנה, ונמצא שאמרו הלוים שירה של חול בזמן שהיו צריכים לומר שירה של ראש השנה, ולכן תקנו חכמים שאין מקבלים את העדים אלא עד זמן המנחה, ואם באו לאחר זמן זה אין בית דין מקבלים אותם ויהיה חודש אלול מעובר, אותו היום הוא ל' אלול ויום המחרת יהיה א' תשרי וממנו מונים ליו"כ וסוכות, ומ"מ אין מזלזלים ביום ל' וגומרים אותו בקדושתו.

נהרדעי – **מותרת** בשני.

* דאין לאסור מצד החשש שמא יבואו עדים מן המנחה ולמעלה ויעברו ב"ד את אלול, שהרי מימות עזרא ואילך לא מצינו שעשו ב"ד את אלול מעובר (דהיינו חודש של 30 יום) מפני שלא אירע שבאו עדים מן המנחה ולמעלה אלא תמיד באו קודם המנחה, ונמצא שבכל השנים עשו הרחוקים ב' ימים כקדושה אחת מספק, והיות וכך מעולם לא חלה בפועל התקנה לעשות ב' ימים כקדושה אחת, בטלה התקנה למפרע.

סיכום

בג' עניינים אלו פסק רבה שהלכה כרב :

א. נולדה הביצה **ביו"ט הסמוך לשבת** או **שבת הסמוך ליו"ט** - **אסורה** גם ביו"ט / בשבת.

ב. **יו"ט שני של גלויות** ונולדה הביצה ביום הראשון – **מותרת** ביום השני.

ג. **ב' ימים טובים של ר"ה** ונולדה הביצה ביום הראשון- **אסורה** ביום השני.

תקציר 4 דף ה. (3 שורות מלעלה ד"ה אמר רבה) – ו. (שורה 7 ד"ה אמר רב חיננא)

ביאורי מושגים בדף

כל דבר שבמניין צריך מניין אחר להתירו – כל דבר שנאסר או ניתקן במניין חכמים ולאחר זמן נתבטלה הסיבה שמחמתה נאמר או ניתקן הדבר, אין האיסור או התקנה בטלים מאליהם, אלא צריך מניין חכמים אחר להתירם.

ישנם מקרים שבהם בטלה הגזירה אוטומטית ואין צורך במניין להתירה והם:

א. אם מעיקרא כשגזרו הטילו זמן מוגבל לגזירה (תוספות ה. ד"ה כל דבר שבמניין).

ב. כל דבר שאסרוהו רק מטעם חשש, אז כשעבר אותו חשש בטל הדבר אוטומטית (וכגון מים מגולים שכיום מותרים כיון שאין נחשים מצויים בינינו) (תוספות ו. ד"ה והאידנא איכא).

מה דין הביצה לאחר תקנת רבן יוחנן בן זכאי (שהחזיר את הדין לקדמותו לקבל את העדים כל היום)

רבה – הביצה **מותרת** ביום השני (שאחר התקנה דין ר"ה הוא כיו"ט של גלויות).

רב יוסף, רב אדא, רב שלמן, רבא – הביצה **אסורה** ביום השני.

נימוקי האמוראים שאוסרים

רב יוסף – כל גזירה שתוקנה במניין חכמים צריך מניין אחר כדי להתירה (דבר שבמניין צריך מניין אחר להתירו).

* **דחיית דברי רב יוסף ע"י אביי**

הרי הביצה אינה דבר שנאסר במפורש במניין הראשון אלא דין הביצה תלוי בדין העדות, א"כ כשאסרו לקבל עדים מן המנחה ולמעלה נאסרה, וכשהתירו שוב לקבל העדים מן המנחה ולמעלה, אזי גם הביצה הותרה.

רב אדא, רב שלמן – בקרוב יבנה בית המקדש ויחזור הדין לקדמותו (דהיינו שיהיה ר"ה קדושה אחת).

* ואם יתירו את הביצה יטעה העם כשיבנה בית המקדש להמשיך ולהתירה, ולגבי עדות החודש אין כלל חשש שיטעו שהרי הדבר מסור לבית דין ולא בידי העם.

רבא – מה שתיקן ריב"ז שיחזרו לקבל עדים אף מן המנחה ולמעלה זהו רק לענין שמקדשים את החודש על פיהם, אבל גם הוא מודה שאע"פ שקדשו את החודש ע"פ העדים התקנה שנוהגים אותו היום קודש ולמחרתו קודש, נשארה ולא בטלה.

המקורות שהביא רב יוסף לנימוקו שכל דבר שבמניין צריך מניין אחר להתירו

א. "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם" (דברים ה, כו).

* אך מקור זה אינו מספיק היות וייתכן שהכוונה לצוותם ולחייבם בתשמיש משום מצות עונה, וע"כ אין ללמוד מכאן שכל דבר שבמניין צריך מניין אחר להתירו.

ב. "במשוך היובל המה יעלו בהר" (שמות יט, יג).

* וגם מקור זה אינו מספיק היות ויתכן שדין זה נאמר באיסורים שהם מן התורה ואין ללמוד מכאן לאיסורי דרבנן ויהיה ניתן לומר שבאיסורי דרבנן אפשר להתירם אף בלא מניין אחר.

ג. ריב"ז נמנה וביטל את גזירת חכמים בכרם רבעי (שממרחק של עד יום הליכה מירושלים אסור לפדות את הפירות ויש להעלותם לירושלים) למרות שהטעם (דהיינו לעטר את שוקי ירושלים בפירות) כבר בטל לאחר החורבן.

תקציר 5 דף ו. (תחילת העמוד) – ז. (שורה 16 ד"ה גופא)

ביאורי מושגים בדף

ביעי דספנא מארעא - ביצים מחימום קרקע. תרנגולת היולדת ביצים שלא ע"י זכר, אלא שמתחממת ומתעפרת בעפר ("דספנא מארעא"), ואותן ביצים אינן מגדלות אפרוחים, כמו ביצים שקלטה אותן מן הזכר. יש הבדלים בהלכה בין ביצים אלו לביצים הנולדות מזכר, בין להקל ובין להחמיר:

א. ביצי זכר אינן נולדות אלא ביום ואלו שמחימום קרקע נולדות אף בלילה, ולכן אם בדק בקן של תרנגולות בערב יום טוב ולא מצא בו ביצה ולמחר השכים ומצא בו ביצה, אם היתה ביצה שעל ידי זכר מותרת, שבודאי מאתמול נולדה, ואם היתה על ידי חימום הקרקע אסורה, ואף על פי שרובן נולדות אף הן ביום, מכל מקום יש לחוש שנולדה בלילה, והרי זו ביצה שנולדה ביום טוב.

ב. להסוברים טרפה יולדת וזה וזה גורם מותר, תרנגולת טרפה שנתעברה מזכר וילדה, הביצים מותרות, ונתחממה מהקרקע אין לה אלא גורם אחד ואסורות.

ג. ביצי זכר אם יש בהן דם אסורה כל הביצה משום אפרוח, וביצים מהקרקע, שאין אפרוח נוצר מהן, אין אסור אלא הדם בלבד ולא כל הביצה.

ד. מי שקנה ביצים לגדל אפרוחים ונתנו לו ביצי קרקע, הרי זה מקח טעות, שאין אלו ראויות לגדל אפרוחים.

קבורת מתים ביו"ט ובר"ה

רבה – מת ביו"ט ראשון – יתעסקו בקבורתו **גויים**.

מת ביו"ט שני – יתעסקו בקבורתו אף **ישראלים**.

↓

ונחלקו מתי ההיתר שיתעסקו בו ישראלים ביו"ט שני קיים

מר זוטרא – ההיתר קיים רק **כשהמת שהה כבר זמן מה** וישנו חשש שיסריח.

רב אשי – ההיתר קיים **תמיד** *.

* שחכמים התירו לגמרי לעשות מלאכה לצורך המת ביו"ט שני ואף דברים שאינם הכרחיים כ"כ וכגון לחתוך לו גלימה (על אף שיש לו כבר תכריכים), או לחתוך לו הדס מן המחובר (שהיא מלאכה גמורה) כדי להניח על מיטת המת לכבודו.

רבינא – אם הדבר עלול לגרום לגויים לכפות עלינו לעשות מלאכה ביו"ט, אסור לקבור אף ביו"ט שני ע"י ישראל.

יו"ט שחל ביום חמישי ושישי לעניין עירוב תבשילין

רבה – אפשר להניח את עירוב התבשילין ביום חמישי ולהתנות "אם היום קודש אין צורך בעירוב התבשילין ואם מחר קודש הרי זה עירוב".

דין אפרוח שנולד ביו"ט

רב – **אסור** באכילה *.

* היות והוא מוקצה.

שמואל / ר' יוחנן – **מותר** באכילה.

* כשם שהלידה מתירה את שחיטתו (שקודם שנולד היה אסור באכילה ולא היה ניתר בשחיטה), כך היא מתירה אותו מאיסור מוקצה.

קושיית רב כהנא ורב אסי על רב - וכי מה בין אפרוח שאסור לבין עגל שנולד ביו"ט שמותר באכילה?
תירוץ רב- אין העגל מוקצה היות וכשהיה בתוך מעי אמו היה מוכן לאכילת אדם, שאם היה שוחט את האם בעודו במעיה, היה יכול לאכול גם את הולד ששחיטת הבהמה מתירה את הולד שבמעיה.
וגם אם אמו הייתה **טריפה** העגל מותר, היות וכשהיה בתוך מעי אמו היה מיועד כמו אמו לכלבים, ואמרינן שדבר המוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דדעת האדם על כל מה שראוי לו, ומכיון שעובר במעי טריפה יהיה ראוי לאדם לכשיולד, הלכך דעתו עליו מבעוד יום שאם יולד יאכלנו.

דין אפרוח שנולד ועיניו עדיין עצומות (לא נתפתחו עיניו)

ת"ק – **אסור** לאוכלו *.

ר' אליעזר בן יעקב – **אף בחול אסור** לאכלו.

* ולמד זאת מן הפסוק "**לכל** השרץ השורץ על הארץ" שבא לרבות ולאסור אף אפרוחים שלא נפתחו עיניהם.

"אמר רב הונא אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה" - ביאור דעת רב לאיזה עניין נגמרה הביצה כשיצאה מן התרנגולת

ביאור א: רק אז אינה נחשבת לבשר, ו**מותר לאוכלה עם חלב.**

דחייה
בברייתא נאמר שאף ביצה גמורה הנמצאת במעי התרנגולת, מותר לאוכלה עם חלב.

ביאור ב: רק **אם נולדה מערב יו"ט**, מותר לאוכלה ביו"ט.

דחייה
בברייתא נאמר שאף אם שחט תרנגולת ביו"ט ומצא בה ביצה, מותר לאוכלה ביו"ט (ואף ב"ה מודים בזה)

ביאור ג: רק אם נולדה היא **מסוגלת להיות אפרוח**.

ונ"מ למקח וממכר כשאדם רוצה לקנות מחבירו ביצה הראויה לגדל ממנה אפרוחים, אם הביא לו ביצה שנמצאת במעי אמה, הרי זה מקח טעות, דזו אינה ראויה לגדל אפרוחים.

ביאור ד: אפילו אם יצאה **רובה** מערב יו"ט וחזרה למעי אמה, מותר לאוכלה ביו"ט.

כשיטת ר' יוחנן שסובר שמשום שיצאה רובה מערב יו"ט נחשבת כנולדה ואין בה איסור מוקצה.

ביאור ה (איכא דאמרי): רק אם יצאה **כולה** מערב יו"ט וחזרה למעי התרנגולת, מותר לאוכלה ביו"ט.

בניגוד לשיטת ר' יוחנן שסובר שגם אם יצאה רובה נחשבת כנולדה.

תקציר 6 דף ז. (שורה 16 ד"ה גופא) – ט. (שורה 8 מלמעלה נקודותיים)

ביאורי מושגים בדף

נבלת עוף טהור – אדם שנוגע או נושא נבלת עוף טהור שהוא עוף שמת שלא בשחיטה כשרה אינו נטמא, הדרך היחידה להיטמא מנבלת עוף טהור היא בבית הבליעה, דהיינו אדם שבלע כזית מנבלת עוף טהור כל זמן שהכזית נמצא בבית בליעתו הריהו מטמא בגדים וכלים שנוגע בהם באותה שעה ועושה אותם "ראשון לטומאה".

אפושי טומאה לא מפשינן - חכמים אינם גוזרים בטומאה יותר מדאי, שלא להרבות בטומאת טהרות. כלל זה נאמר בתורת הקבלה של טומאה לגבי איסור, כלומר: אפילו במקום שחכמים גזרו איסור על איזה דבר מחמת חשש ידוע, ואותו החשש עצמו ישנו אף בנוגע לטומאה, מכל מקום אין ללמוד מזה שגזרו אף על טומאה, שאף על פי שמצינו בהרבה מקומות טומאות מדרבנן, בכל זאת חשו חכמים להפסד טהרות ולא בכל מקום שגזרו באיסור גזרו אף בטומאה. וכן להיפך אם מצינו שהקילו חכמים ולא גזרו בטומאה, אין להוכיח מזה שאף באיסור לא גזרו, כי בטומאה משום אפושי טומאה לא מפשינן הוא שלא גזרו, אבל באיסור יתכן שגזרו.

ביצים גמורות שנמצאו במעי התרנגולת

ת"ק – **בכל מצב** ניתן לאוכלם עם חלב, ואינן נחשבות כבשר.

ר' יעקב – מנותקות – **מותר** לאוכלם עם חלב.

מעורות בגידין – **אסור** לאוכלן עם חלב.

הגמרא הביאה ברייתא נוספת ושאלה מי מהתנאים שנחלקו לעיל שנה ברייתא זו ולשון הברייתא היא: " האוכל מנבלת עוף טהור **מן השלל של ביצים** מן העצמות ומן הגידין ומן הבשר שנתלש מן החי - טהור, מן **האשכול ביצים** הקורקבן ובני מעיין או שהמחה את החלב וגמעו – טמא ".

לישנא קמא: האוכל שלל של ביצים – טהור

רב יוסף – ודאי לא כשיטת ר' יעקב, שהרי לשיטתו אם מעורות בגידין, אסורות משום שנחשבות כבשר, וא"כ גם לענין טומאה יש להחשיבן כבשר.

אביי – יתכן שהיא אף כשיטת ר' יעקב, ומה שר' יעקב אסר הוא רק לענין איסור בשר וחלב, שכיוון שקרובה להיות בשר יש לגזור בה איסור, אך לענין טומאה לא החמיר שתיחשב כבשר טמא כדי לא להרבות בטומאה (שאפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן).

לישנא בתרא : האוכל אשכול של ביצים - טמא

רב יוסף – זהו ודאי כשיטת ר' יעקב, שהרי לשיטתו אם היו מעורות בגידין אסורות, ולכן האוכל מן הביצים המחוברות לאשכול נעשה טמא משום שנחשבות כבשר.

אביי – יתכן שהיא אף כשיטת ת"ק, שמניין לך לומר שהמילה "אשכול" פירושה שאכל מן הביצים הדבוקות באשכול, אפשר לומר שמדובר שאכל מבשר האשכול עצמו הדבוק בשדרה, ולא את הביצים התלויות בו, ולכן נטמא.

* והחידוש בזה הוא שהיות ויש אנשים שאינם אוכלים את האשכול (וכן את הקורקבן ואת בני המעיים), והיה אפשר לומר שמי שאכלם אינו נטמא, קמ"ל שאם אכלם נטמא.

זמני ההולדה של בעלי החיים

תשמישו ביום (תרנגולת) – נולד ביום.

תשמישו בלילה (עטלף) – נולד בלילה.

תשמישו גם ביום וגם בלילה (אדם ודומיו) – נולד ביום או בלילה.

נ״מ אם מצא ביצה בבוקר יו״ט שמותרת באכילה שיש לנו לתלות שנולדה ביום ואינה מוקצה, ואפילו אם בדק יום קודם ולא מצא שם ביצה מותרת, שיש לומר שלא בדק טוב.

* אך כל זה הוא בתנאי שיש תרנגול זכר בסביבה במרחק שמיעה ביום, שכל שיש זכר בסביבתה ודאי שהביצה מופרית ממנו ואינה יולדת בלילה.

כשהביצה לא מופרית (״ספנא מארעא״) – יכולה להוליד גם בלילה.

שיעור ביעור חמץ

בית שמאי : שאור – כזית.
חמץ – **כביצה**.

בית הלל : שאור וחמץ – **כזית**.

מקורם של בית שמאי

וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ **חָמֵץ** וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ **שְׂאֹר** בְּכָל גְּבֻלֶךָ (שמות יג, ז)

הרי יכלנו ללמוד בק״ו את דין השאור מחמץ ולא היה צריך לכתבו, והיות ונכתב במפורש בפסוק זהו כדי ללמדנו ששיעורו שונה משל החמץ.

על מה נחלקו ב״ש וב״ה

נחלקו לענין איסור ״בל יראה ובל ימצא״

ב״ש – לא לומדים איסור ביעור מאכילה.
ב״ה – לומדים איסור ביעור מאכילה.

* אך כולם מודים שבאיסור אכילה שיעורם שווה בכזית משום שהשווה הכתוב דין אכילת חמץ לביעור שנאמר ״שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא ...״

תגובת בית הלל

היה צריך לכתוב גם ״חמץ״ וגם ״שאור״ היות ו :

א. **חמץ** – אין חימוצו קשה וא״כ אולי נאמר שאין עובר עליו, קמ״ל שעובר.

ב. **שאור** – אינו ראוי לאכילה, וא״כ אולי נאמר שאין עובר עליו, קמ״ל שעובר.

השוחט חיה ועוף ביו"ט

בית שמאי :
רשאי לשחוט לכתחילה, ויחפור בדקר (מעדר) ויכסה את הדם.

בית הלל :
לכתחילה – לא ישחוט אא"כ יש לו עפר מוכן.
בדיעבד כששחט– יחפור בדקר ויכסה.

בדיעבד יחפור רק בתנאי ש:

א. יש לו דקר נעוץ מבעוד יום.
ב. העפר תיחוח.

* ואינו חייב על חפירת גומא, היות ואינו צריך לגומא אלא לעפרה.

לפי שיטת ב"ש מה אומרים למי שבא לשחוט ואין לו עפר מוכן מבעוד יום ?

רבה – **שחוט ואח"כ תחפור** בדקר ותכסה.

רב יוסף – **חפור בדקר ואח"כ שחוט** ותכסה.

ביאור מחלוקתם

כולם מסכימים שצריך שיכסה בעפר גם מלמעלה וגם מלמטה (כר' זירא בשם רב). ונחלקו במקרה שאין עפר מלמטה לפני השחיטה האם מותר לחפור ולהכין עפר :

רבה – **אסור**, משום שיש לחשוש שמא יתחרט ולא ישחט, ויתברר שחפר ביו"ט לשוא.

רב יוסף – **מותר**, כדי שלא ימנע משמחת יו"ט.

שחט ציפור מערב יו"ט לכסות דמה ביו"ט

רבה – **אסור** לכסות את דמה ביו"ט, ואפילו אם היה לו עפר מוכן מבעוד יום.

* שהיה לו לכסות את דמו בערב יו"ט, שכל מה שהיה יכול לעשותו בערב יו"ט אינו דוחה את יו"ט, ועוד שאין דבר זה מונע ממנו את שמחת יו"ט משום שגם אם אינו מכסה את הדם, אין הציפור נאסרת באכילה.

לש עיסה מערב יו"ט להפריש חלה ביו"ט

רבה – **מותר** להפריש ממנה חלה ביו"ט.

* שלא גזרו על תרומת עיסה, שהרי מותר ללוש ולאפות כדי שיאכל פת חמה.

אבוה דשמואל – **אסור** להפריש ממנה חלה ביו"ט.

* ואפילו שמואל שסובר שבחו"ל ניתן להפריש חלה בגמר האכילה (לפי שאין חיובה מן התורה אלא מדרבנן), מודה שאם קרא עליה שם חלה אסורה כמו כל תרומה, ולכן אינו חולק וגם לשיטתו אסורה בהפרשה ביו"ט.

תקציר 7 דף ט. (משנה) – י. (משנה)

ביאורי מושגים בדף

מראית העין – אסרו חכמים לעשות מעשים מסויימים על אף שמצד עצמם אינם אסורים וישנם ג' סיבות בדבר:

א. ע"מ שלא יטעו הרואים ללמוד ממעשיו ולהתיר ע"י כך דברים האסורים.
ב. שלא יחשד האדם עצמו שנראה כעושה איסור.
ג. שלא יתחלל שם שמים על ידו, משום שנראה כעושה מעשה איסור.

ונחלקו חכמים האם גם מה שנאסר מפני מראית העין הוא אפילו בחדרי חדרים בזמן שאין איש רואהו:

התוספות חילקו (כתובות ס.)- כשיש חשש שיחשדוהו באיסור תורה – נאסר אף בחדרי חדרים.
כשיש חשש שיחשדוהו באיסור דרבנן – לא נאסר אלא בפרהסיא.

משנה – הולכת סולם משובך לשובך ביו"ט

בית שמאי – **אסור**.

* אך להטות את הסולם מחלון לחלון באותו השובך, מותר.

בית הלל – **מותר**.

ביאור מחלוקת ב"ש וב"ה לפי ר' חנן בר אמי

לשון א

ברשות הרבים – **מחלוקת**.

* **בית שמאי** – אוסרים לטלטל את הסולם משום שחוששים שיחשדוהו שהולך להטיח את גגו.

בית הלל – מתירים לטלטלו משום שסוברים ששובכו מוכיח עליו, דהיינו שניכר על הסולם שהוא של שובך ועשוי להוריד עופות.

ברשות היחיד – **כולם מודים שמותר** לטלטל את הסולם.

* משום שאין איש רואהו.

קושיא
הרי רב קבע שכל דבר שאסור לעשותו מפני מראית העין אסור אף בחדרי חדרים, וא"כ היאך הסביר רב חנן שאיסורם של ב"ש לטלטל את הסולם קיים רק ברשות הרבים ולא ברשות היחיד.

תירוץ
דינו של רב תלוי במחלוקת התנאים המובאת בעמוד הבא.

לשון ב (איכא דאמרי)

ברשות הרבים – **כולם מודים שאסור**.

* שיש חשש שמא יחשדוהו שהולך להטיח גגו.

ברשות היחיד – **מחלוקת**.

* וטעם מחלוקתם הוא האם דבר שנאסר מפני מראית העין נאסר אף בחדרי חדרים:

ב"ש – אוסרים לטלטל את הסולם אף ברשות היחיד משום שנאסר אף בחדרי חדרים.
ב"ה – שהתירו לטלטלו ברשות היחיד סוברים שלא נאסר בחדרי חדרים.

קושיא
רב שסובר שמה שנאסר מפני מראית העין נאסר אף בחדרי חדרים אינו כשיטת ב"ה, ולא יתכן שרב אמר את שמועתו כשיטת ב"ש שאין הלכה כמותם (וא"כ יוצא שביאור רב חנן בר אמי בדברי ב"ה הוא בניגוד לביאור רב בדבריהם).

תירוץ
דינו של רב והפירוש בדברי ב"ה תלוי במחלוקת התנאים המובאת בעמוד הבא.

מחלוקת בדין ההולך בדרך בשבת וירדו עליו גשמים ונרטבו בגדיו

ת"ק – לשוטחם בחוץ בפני העם – **אסור** (שיש חשש שיחשדוהו שכיבסם בשבת).
לשוטחם בצנעא שלא בפני העם – **מותר**.

ר' אליעזר ור' שמעון – לשוטחן בחוץ בפני העם – **אסור**.
לשוטחם בצנעא שלא בפני העם – **אסור**.

* טעם מחלוקתם היא האם דבר שנאסר מפני מראית העין נאסר אף בחדרי חדרים לת"ק אינו נאסר ולכן התיר לשטוח בגדיו בצנעא, ולר' אליעזר ור' שמעון נאסר ולכן אסרו לשטוח בגדיו אף בצנעא.

תירוץ לשון א

רב חנן בר אמי החולק על דינו של רב סובר כשיטת ת"ק שפעולה שנאסר מפני מראית העין מותר לעשותה במקום שאין רואים (ברשות היחיד).

תירוץ לשון ב (איכא דאמרי)

ת"ק – המחלוקת בין ב"ש לב"ה היא רק ברשות היחיד.

ר' אליעזר ור' שמעון – המחלוקת בין ב"ש לב"ה היא בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד.

רב חנן מפרש את המחלוקת כדעת ת"ק, **ואילו רב** מפרש את המחלוקת כדעת ר' אליעזר ור' שמעון (דהיינו ב"ש אוסרים לטלטל את הסולם בין ברשות הרבים ובין ביחיד, וב"ה מתירים בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד).

טבלת סיכום שיטות במחלוקת ב"ש וב"ה בדין טלטול סולם שובך

			רשות הרבים	רשות היחיד
לשון א	רב חנן בר אמי	בית שמאי	✗	✓
		בית הלל	✓	✓
לשון ב (איכא דאמרי)	רב חנן בר אמי	בית שמאי	✗	✗
		בית הלל	✗	✓
	רב	בית שמאי	✗	✗
		בית הלל	✓	✓

מקרא טבלה : ✓ - מותר לטלטל את הסולם.
✗ - אסור לטלטל את הסולם.

הסברים נוספים בביאור מחלוקת ב"ש וב"ה בדין סולם של שובך

ר' שמעון בן אלעזר – המחלוקת היא על **החזרת הסולם**.

* **בהולכת הסולם** לשובך כולם מודים ש**מותר**, משום שהוא צורך יו"ט.

ר' יהודה – המחלוקת היא **בסולם של שובך**.

* **בסולם של עליה** (דהיינו העשוי לעלות בו לקומה שניה), כולם מודים ש**אסור**.

ר' דוסא – המחלוקת היא **האם מותר להטות את הסולם מחלון לחלון באותו שובך**.

* **לטלטל** את הסולם מלכתחילה לשובך כולם מודים ש**אסור**.

אחרים בשם ר' דוסא – מותר אף לדדות.
* דהיינו להוליך את רגלי הסולם מעט מעט מחלון לחלון.

בני ר' חייא התירו להוליך סולם של עלייה לשובך – ב' הלשונות בהסבר טעותם

לישנא קמא

בני ר' חייא סברו בטעות ש: ר' יהודה **חלק** על רשב"א והתיר להוליך אף סולם של עלייה, ופסקו כר' יהודה.

ר' חייא תיקן אותם ש: ר' יהודה **פירש** את דברי רשב"א והסביר שרשב"א התיר להוליך רק סולם של שובך, אך בסולם של עלייה אוסר, ולכן פסיקתם הייתה טעות.

לישנא בתרא (איכא דאמרי)

בני ר' חייא סברו בטעות ש: דברי ר' דוסא מוסבים וחוזרים על דברי ר' יהודה שר' יהודה אסר אף להטות סולם של עלייה ור' דוסא חלק עליו וסובר שלהטות סולם של עלייה מותר, ופסקו כר' דוסא.

ר' חייא תיקן אותם ש: דברי ר' דוסא מוסבים וחוזרים על דברי רשב"א דהיינו שר' דוסא מדבר כרשב"א בסולם של שובך ולשיטתו מותר רק להטותו מחלון לחלון ולא להוליכו ממש כרשב"א, ולכן פסיקתם הייתה טעות.

סתירה בין המשניות בשיטת ב"ש וב"ה והתירוצים

במשנה הבאה ב"ש מקילים מב"ה

א. שחיטת חיה ועוף ביו"ט

במשניות הבאות ב"ש מחמירים מב"ה

ב. הולכת סולם משובך לשובך ביו"ט.
ג. נטילת גוזלות ביו"ט.
ד. נטילת עלי לקצב עליו בשר ביו"ט.
ה. נתינת עור לפני הדורסן וטלטול העור ביו"ט.
ו. סילוק תריסין ביו"ט.

קושיא
ישנה סתירה בין מקור א ששם ב"ש מקילים למקורות ב- ו שבהם ב"ש מחמירים

תירוץ ר' יוחנן

במקור א יש **להחליף** את דברי ב"ש עם דברי ב"ה.

דחיית תירוץ ר' יוחנן

אפשר להסביר שבמקור א ב"ש מקילין היות ויש דקר נעוץ ומוכן מבעוד יום ואין כאן אפילו איסור דרבנן, ובמקורות ב- ו ב"ה מקילין בכל מקור מסיבה מסויימת:

במקור ב (הולכת סולם) – מפני ששובכו מוכיח עליו.
במקור ג (נטילת גוזלות) – מפני שמספיקה אמירה כדי להפקיעם מדין מוקצה.
במקור ד (נטילת עלי) – מפני שתורת כלי עליו.
במקור ה (נתינת העור) – מפני שניתן לשבת עליו ביו"ט.
במקור ו (סילוק התריסין) – מפני שאין בניין בכלים.

תקציר 8 דף י. (משנה) – יא. (משנה)

ביאורי מושגים בדף

דין ברירה – דבר שאינו ברור מתחילה לאיזו תכלית הוא מיועד, אם אח"כ מייחדו לתכלית מסויימת מתברר למפרע שמתחילה היה מיוחד לתכלית זו.
ונחלקו חכמים האם ניתן לבצע פעולה הלכתית שפרטיה יתגלו למפרע בעתיד (יש ברירה), או שכל הפרטים צריכים להיות מוגדרים וברורים ברגע ביצוע הפעולה (אין ברירה). (וראה במסכתינו בדף י: , ו-יז. בענין המחלוקת הנ"ל).

ולהלכה נפסק שבדיני תורה – אין ברירה, ואילו בדיני דרבנן – יש ברירה.

רוב וקרוב הולכין אחר הרוב – כשיש לפנינו ב' דרכי בירור האחת "רוב" דהיינו להניח שהדבר בא מן הרוב, והשנייה "קרוב" דהיינו להניח שהדבר בא מן המקום הקרוב, וכל אחת משתי דרכי בירור אלו מובילה לתוצאה שונה, הכלל הוא (לדעת ר' חנינא) שהולכין אחר ה"רוב" דהיינו שהרוב גובר ועל פיו מוכרע הספק.

אופן ההכנה מערב יו"ט בלקיחת יונים לשחיטה

בית שמאי – נענוע היונים בידיים.

בית הלל – מספיקה אמירה בפה (זה וזה אני נוטל).

טעם המחלוקת בין ב"ש וב"ה

רב חנן בר אמי –

נחלקו **בבריכה ראשונה** *.

* דרך היונים ללדת מתחילת ניסן ועד לחודש טבת ב' גוזלות כל חודש אחד זכר ואחד נקבה, הזוג הראשון שנולד נקרא **בריכה ראשונה**, והדרך הייתה להשאירם בשובך ולא לשוחטם.

ב"ש – יש חשש שמא למחרת יתחרט ויחוס עליהם שלא לשחטם, ולכן צריך לנענע הגוזלים בידיים שזו היא החלטה גמורה.

ב"ה – אין גוזרים שמא יתחרט, ודי שיזמינם בפה.

בבריכה שנייה (זוג שני ואילך) – לכו"ע מספיקה אמירה בפה (זה וזה אני נוטל).

מדוע לשיטת ב"ה צריך לומר "זה וזה אני נוטל" ואין מספיק שיאמר "מכאן אני נוטל"

גמ' – לכאורה הוא משום שאין לשיטת ב"ה דין ברירה.

קושיא (מהמשנה באהלות פ"ז ה"ג)

מת בבית וכל הפתחים סתומים, כל הכלים המונחים בחלל הפתחים תחת עובי התקרה טמאים, אך אם **פתח** את אחד מהם או **חשב** להוציא את המת באחד מהם או בחלון שהוא ד' על ד' טפחים, הכלים שבשאר הפתחים טהורים ורק כלים שתחת אותו הפתח טמאים.

ב"ש – חשב להוציאו דרך הפתח **קודם** שמת המת – כלים שתחת שאר הפתחים **טהורים**.
חשב להוציאו דרך הפתח **אחר** שמת המת – כלים שתחת שאר הפתחים **טמאים**.
ב"ה – אף אם חשב להוציא את המת **אחר** שמת המת - כלים שתחת שאר הפתחים **טהורים**.

וקשה שהרי משמע שלשיטת ב"ה שטיהרו אף אם חשב אחר שנפטר המת יש דין ברירה.

* ראה תירוצים בעמוד הבא.

תירוצים לקושיא הנ"ל

רבה, ר' אושעיא – אף לב"ה אין דין ברירה, ומה שטיהרו הוא רק כלים שיובאו לשאר פתחים מכאן ולהבא (דהיינו לאחר שהחליט להוציא את המת מפתח מסויים).

רבא –

א. לב"ה יש דין ברירה, וטיהרו את הכלים בשאר הפתחים אף למפרע, ובדין הגוזלות סוברים ב"ה שצריך לומר דוקא "זה וזה אני נוטל" משום שיש לחוש שיטלטל כמה יונים ביו"ט עד שיבחר את הרצוי לו (שאלו שנראו לו שמנים לאחר שימשמש בהם ימצא שהם כחושים, ויבחר אחרים).

ב. יש לחוש שמא ימצא את כל הגוזלות כחושים, ויעזבם וימנע משמחת יו"ט.

משנה – ספקות שנולדו ביונים שזימן מערב יו"ט

מקרה א

זימן שחורים ומצא לבנים (וכן להיפך) – אסורים.

תיאור המקרה :
זימן שחורים בקן אחד ולבנים בקן השני, וביו"ט מצא לבנים בקן שהיו בו השחורים ושחורים בקן שהיו בו הלבנים.

הסיבה לאסור:
היות ומדובר בעופות שיכולים לפרוח, יש לחשוש שאלו שזימן הלכו למקום אחר ואלו שנמצאים בקן הגיעו ממקום אחר.

* ואין מכאן הוכחה לר' חנינא שהולכים לפי רוב ולא לפי קרוב, כיוון שאפשר להעמיד כשיטת אביי שמדובר שיש ליד השובך מדף נוסף שעליו יושבים תמיד גוזלות רבים, שבזה גם אם נלך אחר הקרוב יש לאסור.

מקרה ב

זימן שנים ומצא שלושה – אסורים.

* שמעורבת כאן לפחות יונה אחת שלא הוזמנה מערב יו"ט.

הברייתא שבה חולקים רבי וחכמים – דין מעשר שני שהונח בתיבה ונמצא אח"כ פחות / יותר

המקרה : הניח מנה ונמצא מאתיים

רבי – יש כאן חולין ומעשר מעורבים, וע"כ יטול את היפה ויחלל את המנה השני עליו.

חכמים – הכל חולין, שתולים להקל שהוצא המעשר מכאן ואלו חולין, שאין אדם מערב חולין ומעשר יחדיו.

המקרה : הניח מאתיים ונמצא מנה

רבי – המנה שנשאר הוא של מעשר.

חכמים – הכל ניטל וזהו מנה חדש, ושל חולין הוא.

קושיא: לכאורה משנתינו נשנית כשיטת רבי, והיות והכלל שהלכה כסתם משנה ומשנתינו נשנתה בסתם, א"כ אין מסתבר שמשנתינו כרב שיחיד הוא כלפי חכמים ואין הלכה כמותו ?

תירוץ : יש לומר שמשנתינו היא אף כחכמים שהרי גוזלים מדדים הם ועל כן יש להניח שאחד הלך לו (ואילו במעות מוכרח שבא אחד ונטלם, ובודאי נטל את כולם).

ונחלקו ר' יוחנן ור' אליעזר בביאור מחלוקתם:

א. חד אמר –
ב-ב' כיסים – מחלוקת.
בכיס אחד – כולם מודים שודאי הכל הוחלף.

ב. חד אמר –
ב-ב' כיסים – כולם מודים שמה שנמצא הוא מה שנשאר.
בכיס אחד – מחלוקת.

קושיא : הרי לשיטה בגוזלות גם חכמים מודים שיתכן שנלקח רק אחד ומדוע צריך להעמיד את משנתינו כמו שהעמדנו קודם בגוזלות מדדים?

תירוץ (רב אשי) : מדובר בגוזלות וכיסים הקשורים יחד, ומחמת שהגוזלים מדדים אפשר שנתקו האחד מן השני, ובזה גם לחכמים מה שנמצא הוא מה שנשאר (ולרבי אף בכיסים קשורים יחד אפשר שינתק הקשר ואפשר לתלות שמצאם כשפרודים ולקח רק אחד מהם)

מקרה ג

זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן – אסורים.

- שמא אלו יונים שהגיעו ממקום אחר

אין שם עוד יונים – מותרים.

- **טעם ההיתר** – מדובר בגוזלין שרק מדדים, ולכן לא באו ממקום אחר, **ואף אם תאמר** שיש קן אחר בתוך 50 אמה (שהוא מרחק שיונים מדדים), כשנמצא הקן בקרן זוית אינם מדדים משם היות ואינם רואים את הקן המקורי שלהם.

ואין מכאן הוכחה לר' חנינא שהולכים לפי הרוב ולא לפי הקרוב היות ו :

אביי – יתכן שמדובר **שיש משטח נוסף לפני הקן שחונים עליו הרבה יונים** ותולים שמהם באו היונים למדף שלפני הקן, והן גם רוב וגם נמצאות קרוב.

רבא – מדובר ב-ב' קינים הנמצאים זה למעלה מזה וזימן את של אחד מהם וביו"ט נמצאו שתי הקינים ריקים אך יש גוזלות במדף שלפני הקן שהזמין, והיות וידוע לנו שאף היונים שלא היו מזומנות יצאו מקינן, חוששים שהם אלו שעומדות מחוץ לקן המזומן.

- והחידוש הוא שאפילו אם זימן בעליון אסורים, כיון שאפשר שאלו שבעליון הלכו ואלו שבתחתון עלו למדף לפני העליון.

תקציר 9 דף יא. (משנה) – יב. (משנה)

ביאורי מושגים בדף

מוקצה מחמת חסרון כיס - חפץ יקר שלא משתמשים בו שלא לצורך ייעודו, חפץ זה הינו מוקצה ואסור להזיזו לשום צורך שהוא.

כלי שמלאכתו לאיסור – חפץ שייעודו המקורי הוא לשימוש האסור בשבת, אולם ניתן להשתמש בו גם לצרכים אחרים המותרים בשבת, החפץ מותר בטלטול כדי להשתמש בו שימוש המותר (לצורך גופו) או כדי לפנות מקום (לצורך מקומו), האיסור היחידי הוא להזיזו כדי לשמור עליו שלא ינזק.

עלי – דף עב וכבד שכותשים בו חיטים במכתשת.

משנה – נטילת מכתשת (עלי) כדי לחתוך עליו בשר

הקדמה : הגמ׳ במסכת שבת (קכג.) מציעה ב׳ הסברים להבנת משנתינו :

הסבר א (וכן סובר רש״י)- המכתשת הוא כלי שמלאכתו לאיסור
ב״ש – סוברים שאין לטלטלו בשום מצב
ב״ה– סוברים שמותר לטלטלו לצורך שימוש מותר בגופו.

הסבר ב (וכן סוברים התוספות) – המכתשת הוא מוקצה מחמת חסרון כיס
ב״ש – אסרו כל שימוש בו.
ב״ה – התירו להשתמש בו משום שמחת יו״ט.

נטילת מכתשת ביו״ט כדי לחתוך עליו בשר

בית שמאי – **אסור**.
בית הלל – **מותר**.

- אך כולם מודים שאם כבר חתך עמו בשר אסור אח״כ לטלטלו משום שכבר נעשה צורך יו״ט.

טלטול כלי המיוחד לחתוך עליו בשר (תברא גרמי) (ולאחת הלשונות אפי׳ היה הכלי חדש)

אביי – לדברי הכל מותר לטלטלו.

* כיון שכבר שחט את הבהמה אין חשש שיתחרט ולא ישתמש בו.

טלטול כלי המיוחד לחתוך עליו בשר כשיש חשש שיתחרט ולא ישחט

בית שמאי – **אסור** לטלטלו.

* ולכן אין מוליכין טבח וסכין לבהמה ולהיפך.

בית הלל – **מותר** לטלטלו.

* ואין כלל להשוות את המקרה של הולכת טבח וסכין לבהמה או תבלין ומדוך למקום המדוכה למקרה של טלטול כלי המיוחד לחתוך עליו בשר (תברא גרמי), שבמקרה של טבח וסכין ישנו חשש שימלך לשחוט בהמה שמינה יותר ובמקרה של תבלין יש חשש שימלך לעשות תבשיל אחר , אך לענין הכלי המיוחד לחתוך עליו בשר אין כלל חשש שימלך שהרי הבהמה כבר נשחטה והבשר לפניו וחייב לקצבו.

נתינת עור בהמה במקום שידרסו עליו

בית שמאי – **אסור**.

* אך אם יש עמו כזית בשר, **מותר אגב הבשר לטלטלו**, אבל **לתת לפני הדורסן אסור** ואפילו יש עמו כזית בשר.

בית הלל – **מותר**.

* ומותר גם לטלטלו וגם להניחו לפני הדורסן,שיש לחוש שמא מחמת שיחשוש שיפסד העור ימנע מלשחטה לכבוד החג וימנע משמחת יו"ט.

ולכל השיטות – מותר למלוח ע"ג העור בשר לצלי, למרות שהמלח נופל על העור ומעבדו.

* **אביי** – בתנאי שהמליחה תהיה בכמות מועטת.

ברייתא – חלבים של בהמה שנשחטה ביו"ט

חכמים – **אסור** למלחם או להפך בהם.

* שאם יתירו להפך בהם יבואו גם למלחם.

ר' יהושע – **מותר** לשטחן ברוח ע"ג יתידות.

* התיר בכדי שלא ימנע מלשחוט.

רב מתנה – ישנם ב' דעות כשיטת מי פסק.

קושיא : במה שונה דין חלבים מעור שבו התירו ב"ה להניחו לפני הדורסן, הרי גם בחלבים ישנו החשש שמא ימנע מלשחוט מחמת הפסד החלבים ומדוע לא התירו בחלבים?

תירוץ : **בחלבים** מוכח ששוטחם ע"מ שלא יסריחו וא"כ יבוא להתיר גם מליחה (ולא יבין שיש חילוק ששטיחה אינה מלאכה אבל מליחה היא איסור תורה של מלאכת מעבד).
ובנתינת עור שידרסוהו יחשבו שעושה זאת לצורך יו"ט כדי שיוכל לשכב עליו.

אפשרות מליחת חתיכת בשר עודפת ביו"ט

שמואל – **למלחה יחד עם חתיכה** שמתכנן לאכול.

רב אדא בר אהבה – ע"י **הערמה**.

* לאחר שהיה מולח חתיכה אחת היה אומר שבעצם מעדיף לאכול חתיכה אחרת שטרם נמלחה.

משנה – דלתות של חנויות הסרתם / החזרתם ביו"ט

דלתות של חנויות (תריסין שהם כתיבות המשמשות למכירה ואינן מחוברות לקרקע) של מוכרי תבלין אם מותר להסירם / להחזירם ביו"ט

בית שמאי – להסירם – **אסור** (משום מלאכת סותר).
להחזירם – **אסור** (משום מלאכת בונה).

בית הלל - להסירם – **מותר** *.
להחזירם – **מותר** *.

* שאין בפירוקם או בהרכבתם בניין או סתירה שהרי אינם מחוברים לקרקע ודינם ככלים, ואין בניין וסתירה בכלים.

והמחלוקת אינה לפי הסברו של **ר' שמעון בן אלעזר** בברייתא שסובר ש :

לסלק את התריסין ביו"ט – לכו"ע **מותר**.

להחזיר את התריסין ביו"ט – ב"ש – **אסור**.
ב"ה – **מותר**.

אלא הסבר המחלוקת הוא כמו שהסביר **אביי** :

כשיש צירים מן הצד (והתריס סובב עליהם) – לכו"ע **אסור** (שדומה לבניין).

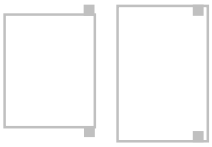

כשיש ציר באמצע – **מחלוקת** (האם יש לגזור על תריס עם ציר באמצע משום תריס שציריו מן הצדדים).

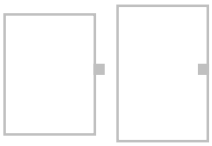

כשאין ציר כלל – לכו"ע **מותר**.

דברים שהתירו סופן (שאינו צורך יו"ט) משום תחילתן (שהוא צורך יו"ט) שלא ימנע לעשות תחילתן

עולא –

א. שטיחת העור שהופשט מבהמה שנשחטה ביו"ט במקום שידרסוהו - כדי שלא ימנע מלשחוט

הטעם : אינו בגלל שראוי לשכב על עור זה.

הראייה : שאם שחט בערב יו"ט אסור לשוטחו.

ב. החזרת תריסי חנויות - כדי שלא ימנע מלהסירם

הטעם : אינו בגלל שאין איסור בניין וסתירה בכלים.

הראייה : אסור לפרק את תיבות הבית שאינן משמשות לחנויות.

ג. החזרת תחבושת (רטייה) על המכה בשבת במקדש – כדי שלא ימנע הכהן מלהסירה וימנע מלעבוד משום חציצה

הטעם : אינו בגלל שאין איסור שבות במקדש.

הראייה : לכהן שאינו עובד אסור להחזירה.

רחבא –

ד. ר' יהודה התיר לחבר (ת"ח ששומר על דיני טומאה וטהרה אף בחולין) לגמור ולמכור אוכל שמכר ברגל לעולי רגלים (ולא טימא אותו) – כדי שלא ימנע ברגל למכור לעולי רגלים.

* עשו חכמים את עמי הארץ ברגל כטהורים, אא"כ נודע ודאי שנטמא, משא"כ בשאר זמנים שנחשבים כטמאים מספק, ולפיכך כל אוכל שנגע בו עם הארץ ברגל נחשב טהור אף לאחר הרגל.

הטעם : אינו בגלל שהתירו טומאת עם הארץ ברגל ועשוהו כטהור מוחלט.

הראייה : אם לא התחיל למכור אסור.

תקציר 10 דף יב. (משנה) – יב: (12 שורות מלמטה נקודותיים)

ביאורי מושגים בדף

זרוע, לחיים, קיבה – אחד מעשרים וארבע מתנות כהונה הניתנות לכהנים, השוחט בהמה טהורה חייב לתת לכהן את הזרוע (שני הפרקים העליונים של הרגל הימנית הקדמית של הבהמה), הלחיים (שני הלחיים והלשון), ואת הקיבה. במתנות אלו אין קדושה והכהן רשאי לאכלם בטומאה או למכרן או לתת אותם לישראל.

משנה – הוצאת קטן / לולב / ס"ת לרשות הרבים ביו"ט

בית שמאי – **אסור**.
בית הלל – **מותר**.

טעם המחלוקת

רבה – האם יש איסור הוצאה ביו"ט.

* הגמרא דחתה את הסברו שאם כן היו צריכים לחלוק בהוצאת אבן (שאין בה כלל צורך ביו"ט ואסורה) ולא על ג' הדברים הנ"ל (שיש בהם משום צורך יו"ט).

רב יצחק בר אבדימי, ר' יוחנן – האם **מתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש, הותרה ג"כ לצרכי יו"ט אחרים**.

בסתם הוצאה שלא לצורך (כגון אבן וכדו') – כולם מודים שאסור *.

* **רש"י** – אסור מדרבנן
תוספות – אסור מדאורייתא.

אם המחלוקת היא האם אומרים " מתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש וכו' " הברייתות הנ"ל הינן כשיטת בית שמאי:

א. השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה.

* שב"ש לא אומרים **מתוך שהותרה שחיטה** לצורך הותרה ג"כ שלא לצורך שהרי יכול להקריבה למחר ולא ביו"ט.

ב. המבשל גיד הנשה ביו"ט לוקה שניים משום הבערה ומשום מבשל.

* שב"ש לא אומרים **מתוך שהותרה הבערה** לצורך הותרה ג"כ שלא לצורך.

משנה – הולכת חלה מהעיסה / מתנות מהבהמה לכהן ביו"ט

בית שמאי – **אסור** להוליך לכהן ביו"ט.
* כמו שאסור להוליך את התרומה.

בית הלל – **מותר** להוליך לכהן ביו"ט.
* ואין ראייה מתרומה שהרי גם להפרישה ביו"ט אינו רשאי.

טעם המחלוקת

ר' יהודה – נחלקו בהולכת חלה ומתנות **מבהמה שנשחטה בערב יו"ט**.

להוליכן בפני עצמן – **מחלוקת**.

בית שמאי – **אסור** להוליכם, שהרי גם תרומה וגם המתנות הם לכהן וכשם שאסור להוליך את התרומה משום שאין זכאי בהרמתה כך אסור להוליך את המתנות.

בית הלל – **מותר** להוליכם, שהרי מותר גם בהפרשתם, ולא דומה לדין תרומה שאינו יכול להפרישה ביו"ט.

להוליכן עם המתנות שהורמו ביו"ט –**מותר** לכולם.

ר' יוסי – נחלקו **בהולכת התרומה** ביו"ט.

בית שמאי – **אסור** להוליכה, שגזרו עליה כיון שאסור להפרישה ביו"ט.
בית הלל – **מותר** להוליכה, שלא גזרו על ההולכה משום ההפרשה.

הולכת מתנות – **מותר** לכולם.

אחרים – נחלקו **בהולכת חלה ומתנות**.

בית שמאי – אסור להוליכם, וכמו בדין התרומה שגזרו שמא יבוא גם להפריש ביו"ט.
בית הלל – מותר להוליכם, ואינו דומה לדין התרומה.

הולכת תרומה – **אסור** לכולם.

המשך מהלך הגמרא

הנחת הגמרא הראשונית היא שמשנתינו היא כשיטת אחרים שמדובר בבהמה שנשחטה ביו"ט וב"ש אוסרים להוליך את המתנות לכהן, וזאת מחמת אי התאמתה לשיטות ר' יהודה ור' יוסי.

לר' יהודה – התנא של משנתינו –	ב"ש – **אוסרים** להוליך מתנות אפילו מבהמה שנשחטה ביו"ט.
ר' יהודה -	ב"ש – **מודים שמותר** להוליך מתנות מבהמה שנשחטה ביו"ט.
לר' יוסי – התנא של משנתינו –	ב"ש **אוסרים** להוליך מתנות ביו"ט. ב"ה – **אוסרים** להוליך תרומה.
ר' יוסי –	ב"ש – **מתירים** להוליך מתנות ביו"ט. ב"ה – **מתירים** להוליך תרומה.

רבא – ניתן להעמיד את משנתינו גם לשיטת ר' יהודה, היות וההנחה שהנחנו בתחילה ש"מתנות שהורמו מהיום" הן מתנות **שהורמו ושנשחטו** מהיום אינה בהכרח נכונה, שהרי במשנה לא נאמר "שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום" אלא רק ש"הורמו מהיום" ולעולם אפשר ששחיטתן הייתה מאמש. וע"כ אפשר לפרש שמחלוקת ב"ש וב"ה היא כשיטת ר' יהודה כששחיטתן הייתה מאמש והורמו ביו"ט– שלב"ש אסור להוליכן ולב"ה מותר , ובמקרה שנשחטו ביו"ט וגם הורמו ביו"ט כולם יודו שמותר להוליכן.

ואפשר לפרש את משנתינו גם לפי שיטת אחרים שנאמר שמה שאמר ש"נחלקו על המתנות" כוונתו על מתנות מבהמה שנשחטה מאתמול, בין שהורמו מאמש ובין שהורמו היום.

מסקנת הגמרא במשנתינו נחלקו ב"ש וב"ה במתנות מ**בהמה שנשחטה בערב יו"ט בין שהורמו מאמש (ערב יו"ט) ובין שהורמו היום (ביו"ט)**.

קושיא

אם נפרש כמסקנת הגמרא הנ"ל שמדובר במתנות מבהמה שנשחטה אמש ואין משנה מתי הורמו לכאורה אין הבדל בין שיטת ר' יהודה ובין שיטת אחרים?

ההבדל בין שיטות ר' יהודה ואחרים הוא – טפילה

דהיינו שיש ביניהם הבדל לענין מתנה מוטפלת (מצורפת) מבהמה שנשחטה מערב יו"ט שמוליכים אותה ביו"ט עם מתנות מבהמה שנשחטה ביו"ט:

לפי ר' יהודה – ב"ש **מתירים** להוליכן.

לפי אחרים - ב"ש **אוסרים** להוליכן.

תקציר 11 דף יב: (12 שורות מלמטה נקודותיים) – יד. (משנה ד"ה בית שמאי אומרים)

ביאורי מושגים בדף

הפרשת תרומות ומעשרות – **מדאורייתא** פירות חייבים בתרומות ומעשרות רק כשנגמרה מלאכתם (וכגון עשיית כרי (ערימה) בחיטים וכדו'), ועד אז מותר לאכול מן הפירות בכל דרך שהיא. **מדרבנן** תיקנו חכמים לאסור אכילת קבע לפני גמר מלאכה, והתירו לאכול מן הפירות רק אכילת עראי.

טבל – תבואה שנמרחה בכרי (התחייבה בתרומות ומעשרות) ועדיין לא הפרישו ממנה שום אחת מן המתנות אפילו לא תרומה גדולה, שהיא ראשונה לכל ההפרשות.

תרומה גדולה – התרומה הראשונה שחייב אדם להפריש ע"מ ליתנה לכהן שנאמר "ראשית (חלק ראשון מתוך) דגנך...תתן לו (לכהן)" (דברים יח, ד).

תרומת מעשר – התורה חייבה את הלוי להפריש עשירית מן המעשר שהוא מקבל ולתת אותה לכהן, עשירית זו מעשר מן המעשר נקראת "תרומת מעשר" דהיינו התרומה הניטלת מן המעשר. כיון שהתורה מכנה את תרומת המעשר "תרומת ה' " (במדבר יח, כו) למדנו שהיא שווה בכל לתרומה גדולה שאינה נאכלת אלא לכהנים וזר האוכל ממנה חייב מיתה בידי שמים, וכמו שתבואה שלא ניטלה תרומתה אסורה משום טבל כך מעשר שלא ניטלה תרומת מעשר שלו אסור משום טבל.

מלילת מלילות – ניתן להוציא את הגרעינים מתוך השיבולים ב- ב' אופנים:

א. ע"י קילוף וכך עושים לרוב בשעורים.

ב. ע"י מלילה שהיא פעולה דו שלבית, קודם מיעוך ואח"כ ניפוח (הפרחה באויר כך שהפסולת תרד וישארו הגרעינים), וכך עושים לרוב בחיטים.

קנון – כלי עץ כעין משפך בעל ראש אחד רחב וראש שני צר העשוי כמרזב (צינור), והיו נותנים את התערובת בצד הרחב ומנענעים את הקנון ואז האוכל היה יוצא דרך הצינור והפסולת נשארת בכלי.

תמחוי – קערה גדולה שהיו מפזרים את התערובת בתוכה ומטה אותה מעט ומנענעה בעדינות, ואז הגרגרים שהם עגולים וכבדים מן המוץ מתגלגלים בשיפוע אל הקצה התחתון של התמחוי.

טבלה – לוח רחב הדומה לתמחוי, אלא שהוא גדול יותר מתמחוי והדרך הייתה לברור בו כמויות גדולות יותר של אוכל.

ברייתא – הכנים שיבולים לביתו כדי לאוכלן מעט מעט במלילה

רבי – חייב בתרומה.

* שהרי אין סופן להיות נאספות בכרי וכניסתן לבית היא גמר מלאכתן ונתחייבו כעת התרומה.

ר׳ יוסי בר׳ יהודה – פטור מתרומה.

* שהתורה אמרה לתת לכהן תרומה מראשית דגנך (דברים יח, ד), ודגן נקרא רק המקובץ ונמרח בכרי, ושיבולין אלו הנאכלות מעט מעט אינן בתורת תרומה.

רבא – מותר למלול מלילות ולפרק קטניות ביו״ט

קושיא

אם התיר רבא למלול מלילות בשבת ולאוכלם ודאי שהתיר ג״כ להפריש מהם תרומה, שאם לא כן אסור לאוכלם, וקשה שהרי מבואר במשנתינו שהלכה כר׳ יוסי שלעולם אין מפרישין תרומה ביו״ט?

תירוץ

יש לומר שמשנתינו אינה כרבי שהרי לשיטתו מצינו שחייב להפריש תרומה אף ביו״ט וכגון שהכניסן לביתו למלול מלילות שצריך להפריש מהם ואפילו ביו״ט שכניסתן לבית הוא גמר מלאכתן, ומשנתינו היא כשיטת ר׳ יוסי בר׳ יהודה שאף אם הכניסן לביתו למללן כמלילות פטורות מתרומה ולא מצינו לשיטתו תרומה שמותר להפרישה ביו״ט.

ועדיין קשה

שהרי גם לר׳ יוסי בר׳ יהודה יש להתיר להפריש ביו״ט תרומה וכגון במקרה שהכניס את השיבולין לעשות עיסה ונמלך ביו״ט על כולם למוללן, נתחייבו בתרומה אף לר׳ יוסי בר׳ יהודה שהרי כעת אינם חסרים עוד מלאכה נוספת.

תירוץ

כוונת משנתינו (בדף יב:) שקבעה שאין אפשרות של הפרשת תרומה ביו״ט הוא דווקא **ברוב תרומה**, דהיינו התרומה הניטלת מדגן גמור משיבולין שנידושו ע״מ לעשות מחיטיהן עיסה, **ושיבולין אלו הם הרוב** ותרומתן לעולם אינה ניטלת ביו״ט (שהרי מלאכת דישה אסורה ביו״ט), ומשנתינו לא התייחסה למקרים חריגים כנ״ל שבהם רשאים להפריש תרומה ביו״ט:

א. שיבולין שנטלן למוללן ביו״ט מתוך שיבולים העומדות לעשות עיסה **(רבי)**.

ב. שיבולין שהכניסן לעשות עיסה ביו״ט ונמלך על כולן למוללו **(ר׳ יוסי בר׳ יהודה)**.

הכנים קטניות לביתו כדי לאוכלן מעט מעט במלילה

לשון א (לישנא קמא) של אביי

בשיבולים – **מחלוקת** ור׳ יוסי בר׳ יהודה **פטר** מתרומה.

* כיון שרובן עומדות לדישה.

בקטניות – **לדברי הכל** קשירת הגבעולין בחבילות ו**הכנסתם לבית מחייבת בתרומה**.

* שכן אנשים רבים אינם חובטים את גבעולי הקטניות לעשות מן הזרעונים כרי אלא מאחסנים את הקטניות בגבעוליהן כדי להסתפק מהן מעט מעט לפי צרכם, לפיכך הכנסתם לבית קשורים בחבילות זהו גורנן.

סיוע ממשנה לשיטת אביי – ״היו לו חבילי תלתן של טבל יכול לכתשן ולהפריד הזרע ומחשב כמה זרע יש בהם ולהפריש תרומה רק עליו ולא על עצו (גבעולו)״.

* ויכול לעשות כן משום שמפריש תרומה אחר שכתש, אך אם תרם בעודו בגבעולין חל שם תרומה גם על הגבעול וגם עליו צריך להפריש תרומה.

והרי מוכח ממשנה זו שבשיבולים כשהכניסן לביתו כדי למללן אינו חייב בתרומה, אבל אצל תלתן וה״ה לשאר מיני קטניות הכנסתן לבית בחבילות ע״מ לאכול מהם כפי צרכו אוסרת אותו מיד משום טבל, ולכאורה הוא כשיטת ר׳ יוסי בר׳ יהודה שהתיר בשיבולין ומוכח מכאן שחייב בקטניות.

דחיית הסיוע – אפשר לומר שהמשנה היא כרבי ואין להוכיח מכך שדברה בקטניות ולא בשיבולים שאינה כשיטת רבי, ולומר ששיטת ר׳ יוסי בר׳ יהודה היא שכמו שפוטר מתרומה במלילות ה״ה לקטניות, ורבי שחייב בשיבולים בתרומה חייב ג״כ בקטניות ומה שהזכיר תלתן בדוקא הוא בשביל חידוש הנוגע רק לו, שהיה אפשר לומר בתלתן שהואיל וטעם עצו ופריו (זרעו) שוים, וגם הגבעולים נאכלים יתחייב התורם להפריש גם מהגבעול, והשמיענו רבי שאין חייב להפריש מן הגבעול אלא רק מזרעו.

לשון ב (לישנא בתרא) של אביי

בשיבולים – **מחלוקת** ורבי **חייב** בתרומה.

* שכן **אנשים רבים נוהגים להכניס שבלים על מנת לאכלן כמלילות** וכקליות (גרגרים שמהבהבים אותם באש), והכנסתן לבית זהו גורנן.

בקטניות – **לדברי הכל** קשירת הגבעולים בחבילות ו**הכנסתן לבית אינה מחייבת בתרומה**.

* שסתם קטניות מכונסות לבית על מנת לחבוט אותן יחד לעשות מזירעוניהן כרי ולהחליקו ולכן גבעולי הקטניות אינם חייבים בתרומה.

קושיא על דברי אביי (מאותה המשנה שהבאנו לעיל בלשון א' כסיוע לשיטתו)

"היו לו חבילי תלתן של טבל יכול לכתשן ולהפריד הזרע **ומחשב** * כמה זרע יש בהם **ולהפריש תרומה** רק עליו ולא על עצו (גבעולו)"

* ומה שכתוב במשנה **מחשב** ולא **מודד** כדין הפרשת תרומת מעשר שחייב בהפרשתה במדידה הוא משום שמשנה זו היא כשיטת ר' אבא בן גימל שלמד בברייתא מ "**ונחשב** לכם תרומתכם" (במדבר יח, כז), שמשמע ב' תרומות וללמד שתרומת מעשר ניטלת באומד וכמו תרומה גדולה.

וא"כ רואים שבקטניות חייב בתרומה שלא כהנחת אביי כדלעיל.

תירוץ

אין להקשות ממשנה זו שאפשר שבאמת פטור מתרומה ומדובר במשנה בטבל טבול של תרומת מעשר, דהיינו שקדם ונתן מעשר ללוי לפני שהופרשה תרומה גדולה לכהן שבמקרה זה אינו חייב להפריש תרומה גדולה.

לוי שלקח מעשר ראשון לפני שהופרשה ממנו תרומה גדולה

א. לפני שיפריש תרומת מעשר **חייב להכשיר אותם לאכילה** (**שיבולין** – עושה מהן גורן, **ענבים**- עושה מהם יין, **זיתים** - עושה אותם שמן).

ב. עד שיפריש תרומת מעשר **אסור לו לאכול מהם אפילו אכילת עראי**, וכדין טבל ממש.

ג. **פטור מלהפריש תרומה גדולה לכהן** מהחלק שלקח.

וקשה מדוע מוטל על הלוי לכתוש ולתת לכהן מן המוכן שהרי אצל תרומת מעשר לא צוותה התורה אלא להרים עשירית מן המעשר כמו שהוא וא"כ כמו שקיבל הלוי כך יפריש?

רבא – קנס הוא שקנסו את הלוי על שגרם לישראל להערים על דברי תורה ולהקדים הפרשת מעשר קודם לתרומה גדולה.

ר' שמעון בן לקיש –

לקח הלוי **לפני מירוח** הכרי (דהיינו בשיבולים)- **פטור** מלהפריש תרומה גדולה.
לקח הלוי **לאחר מירוח** הכרי – **חייב** להפריש גם תרומה גדולה מלבד תרומת מעשר.

אביי – שפסוק אחד אומר "וַהֲרַמֹּתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת ה' מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר" **(במדבר יח, כו)** ומשמע שמפרישים רק תרומת מעשר.
ופסוק שני אומר " כֵּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְקֹוָק **מִכֹּל** * מַעְשְׂרֹתֵיכֶם" **(במדבר יח, כח)** משמע שמפרישים גם תרומה גדולה.

* המילה **כל** באה ללמד שעל הלווים להרים כל תרומה שיש לה תפיסה במעשר, תרומת מעשר בכל מקרה, ונוסף עליה תרומה גדולה במקרה שהקדים הלוי ליטול חלקו מן הכרי ובכך גרם להעברת מקצת חלקו של הכהן אליו.

משנה (מעשרות ד, ה)

המקלף שעורים כדי לאוכלם (רישא)

כשמקלף **אחת אחת ואוכל** – **פטור** ממעשר (משום שנחשב לאכילת עראי).

כשמקלף **ונותן לתוך ידו** – **חייב** במעשר (משום שנחשב לאכילת קבע).

בשבת לגבי דין "מפרק"

כשמקלף השעורים ונותנן לתוך ידו אין דין מפרק היות ולא נחשב מלאכת מחשבת, ואף שההנחה בתוך ידו לענין מעשר הוי גמר מלאכה, בשבת מותר לעשות כן.

המולל מלילות של חיטים (סיפא)

כשמנפח **מעט מעט ואוכל** – **פטור** ממעשר (משום שנחשב לאכילת עראי).

כשמנפח **ונותן לתוך חיקו** – **חייב** במעשר (משום שנחשב לאכילת קבע).

בשבת לגבי דין "מפרק"

ניפח מעט מעט ואכל – אין דין מפרק ו**מותר**.

ניפח ונתן לתוך חיקו – יש בכך משום מפרק ו**אסור**.

כיצד מולל ביו"ט

אביי בשם רב יוסף – בין שתי אצבעותיו, בין האגודל לאצבע.

רב אויא בשם רב יוסף – יכול גם למלול בין האגודל לשתי אצבעות.

רבא – יכול למלול בין האגודל לבין כל האצבעות *.

* כיון שאינו עושה כמעשהו בחול בכל ידו אלא משנה ועושה באגודל.

כיצד מנפח בשבת

רב אדא בר אהבה בשם רב – בידו האחת ולא בכל כפו אלא מקשרי אצבעותיו ולמעלה.

ר' אלעזר – בידו האחת ויכול לנפח בכל כפו *.

* שהרי הוא עושה שינוי מיום חול, שביום חול מנפח בשתיים וכעת בידו האחת וא"צ לשינוי נוסף.

תקציר 12 דף יד. (משנה ד"ה בית שמאי אומרים) – יד: (משנה שלישית ד"ה משלחין כלים)

משנה – השינוי בדיכה ביו"ט

בית שמאי –

תבלין - שינוי **מועט** (בעץ במקום באבן).
מלח – שינוי **גדול** (פך חרס במקום מדוכה).

בית הלל –

תבלין – **אין צריך שינוי**.
מלח – שינוי **מועט** (בעץ במקום באבן).

ר' מאיר בברייתא מעמיד את מחלוקתם אחרת שלא נחלקו על תבלין אלא רק על המלח

בית שמאי –
תבלין – **לא צריך שינוי** כלל (וניתן לדוך עימהם גם מלח).
מלח – שינוי **גדול**, ובכמות **מועטת**.

בית הלל –
מלח ותבלין – **אין צריך שינוי**.

מדוע חמור המלח מן התבלין שלכולם צריך להיות נידוך בשינוי (בין מועט ובין גדול)

שיטה א
כל תבשיל זקוק למלח והיה לו להכינו מבעוד יום.
* ולשיטה זו אם ידע בערב יו"ט איזה תבשיל יבשל ובאיזה תבלין יצטרך להשתמש דינו כמלח שצריך לדוכו בשינוי.

שיטה ב
מלח **אינו מפיג את טעמו** ויכל להכינו מבעוד יום.
* ולשיטה זו תבלין הכורכום (שאינו מפיג טעמו) דינו כמלח שצריך לדוכו בשינוי.

הלכה
שמואל – בתבלין ואף במלח אין צריך שינוי כלל.
רב אחא ברדלא, רב ששת – במלח צריך שינוי מועט (וכגון הטיית המדוך).

ברייתא – דין כתישה ביו"ט

ברייתא א

א. אין כותשין חיטה ל – 4 חלקים.
ב. אין כותשין במכתשת.

ברייתא ב

כותשין במכתשת קטנה.

הקשיים בהסבר הברייתות

סתירה פנימית בברייתא א – **מסעיף א** משמע ששאר דברים מלבד חיטה מותר לכתוש, **ומסעיף ב** משמע שלא.

סתירה בין הברייתות – **בברייתא א** אסור לכתוש בשום מכתשת, **ומברייתא ב'** משמע שיש הבדל בין מכתשת גדולה שאסור וקטנה שמותר

ביאור הברייתות

אביי –
א. אין כותשים חיטה ל- 4 חלקים אפילו במכתשת קטנה (**זהו סעיף א בברייתא א**).
ב. אין כותשים במכתשת גדולה כל סוגי הכתישות (**זהו סעיף ב בברייתא א וכן ברייתא ב**).

רבה –
כשיש עבדים שמזלזלים ומרמים – אין כותשים בשום מכתשת (**זוהי ברייתא א** שאין כותשים חיטה משום שאין כותשים בשום מכתשת).
כשאין עבדים – במכתשת גדולה – אין כותשים, ובקטנה כותשים (זוהי ברייתא ב).

משנה – ברירת קטניות ביו"ט

בית שמאי – בשינוי, אוכל מתוך פסולת.

בית הלל – ללא שינוי, פסולת מתוך אוכל.

רבן גמליאל – שם מים על הקטניות שבכלי ומוציא את הפסולת שצפה על פני המים.

רבן גמליאל –

כשברירת הפסולת דורשת יותר מאמץ מברירת האוכל (וכגון שהיו חתיכות הפסולת קטנות מהאוכל) - גם לבית הלל בורר את האוכל מתוך הפסולת.

כשכמות הפסולת מרובה יותר מכמות האוכל – לכל הדעות אסור לברור (שהאוכל בטל והתערובת מוקצה).

משנה – איזה סוגי אוכלים מותר לשלוח לחבירו ביו"ט

בית שמאי – רק **אוכל המוכן לאכילה.**

בית הלל – חיה, ועוף, יינות, שמנים, סלתות, וקטניות.

* אבל תבואה אסור משום שאינה ראויה לאכילה היום היות וצריך לטוחנה.

ר' שמעון – אפילו תבואה מותר, היות ומותר לכותשה במכתשת קטנה.

ובכל מקרה **אסור לשלוח ע"י ג' אנשים ומעלה**, כיון שנראה כמוליך על מנת למכור בשוק.

תקציר 13 יד: (משנה שלישית ד"ה משלחין כלים) – טו: (סוף הפרק)

משנה – דברים שמותר/אסור לשלוח לחבירו ביו"ט

דברים שמותר לשלוח ביו"ט

בגדים - תפורים – שראויים למלבוש.
שאינם תפורים – ראויים לשמש לכיסוי.

בגדי כלאיים (ומדובר בבגדים קשים המותרים בישיבה).

דברים שאסור לשלוח ביו"ט

סנדל המסומר *

* בגמ' שבת (ס.) מתואר מעשה שבגללו גזרו חכמים שלא לנעול סנדל המסומר בשבת ויו"ט שפעם אחת התחבאו היהודים במערה מחמת גזירת שמד וחשבו שנתגלו ע"י אויביהם ומתוך הבהלה דחקו והרגו זה את זה ע"י המסמרים שבנעליהם יותר ממה שהרגו בהם אויביהם.

מנעלים שאינם תפורים *

* ואפילו אם מחוברים חלקי הסנדל ביתידות של עץ אסור, שמ"מ אין דרך בני אדם לנעלו.

הכלל :

כל דבר **שמתוקן כל צרכו וראוי לשימוש** ואפילו אם תשמישו אינו אלא בחול (וכגון תפילין וכדו'), מותר לשלוח ביו"ט לחבירו.

בגדי כלאיים (שעטנז)

ישיבה עליהם –

בגד רך –

מדאורייתא – **מותר**, משום שנאמר בתורה "וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ" (ויקרא יט, יט), דוקא עליך אינו יכול לעלות, אך מותר לישב עליו.

מדרבנן – **אסור**, ואפילו אם יש הפסק של בגדים אחרים, שמא תיכרך נימא (חוט גס מן הבגד) על בשרו ויעבור על הלאו של לא יעלה עליך.

בגד קשה – **מותר**.

שימוש כוילון – אסור היות והשמש מתעטף בשוליו כדי להתחמם.

כשצרורים בהם מעות – לכו"ע מותר ליתנם בחיקו, כיון שהמעות מקשים את הבגד ואינם מחממים.

כשצרורים בהם זרעים (אם מותר ליתנם בחיקו)

רבא – **אסור** , היות ורכים הם ומחממים.

רב אשי – **מותר**, שאין דרך חימום בכך.

* שכל מה שאסרה התורה לעשותן, אין איסורן אלא בעשייתן באופן הרגיל, אך אם עשאן בצורה שונה פטור מן התורה.

היה בא בדרך / יושב בבית המדרש במקום שאינו משתמר ותפילין בראשו ונכנסה שבת

כשאינו משתמר מכלבים

רשאי להוליכם עד **הבית הראשון הסמוך לחומה או לבית המדרש** (עד שתשתמרנה התפילין גם מכלבים וגם מגנבים).

כשאינו משתמר מגנבים

רשאי להוליכם **עד שיגיע לביתו** בתנאי שהן על **ראשו** *

* סיבת ההיתר היא שכיון שהוא בדרך מלבוש אין בזה איסור תורה אלא איסור דרבנן של הוצאה כלאחר יד, והתירו חכמים את האיסור משום בזיון התפילין שלא תשארנה מופקרות.

ובכל מקרה צריך להניח את ידו על התפילין שבראשו כדי שלא יראוהו אנשים שהוא מעביר תפילין ברשות הרבים.

תקציר 13 פרק שני יום טוב – דף טו: (משנה) – טז. (שורה 12 ד"ה תניא אמרו עליו)

ביאורי מושגים בדף

בישולי עכו"ם (נכרים) – אסרו חכמים לאכול מאכל שבישלו גוי אע"פ שאין במאכל תערובת איסור ואף אם נתבשל בכלי כשר של הישראל, וסיבת האיסור היא ע"מ שנתרחק מן הגויים ולא נתערב בהם שמא יגיעו להתחתן עמם, או משום שלא יהיו רגילים ישראל במאכל ומשתה אצל הגויים ויאכילום דבר טמא. איסור זה מוגבל וחל רק על דברים שאינם נאכלים כמות שהם חיים דהיינו שצריך להכשירם לאכילה ע"י בישול וכדו' (וכגון ביצה וכד') ורק על מאכלים חשובים (עולים על שלחן מלכים).

משנה – עירוב תבשילין

יו"ט שלפני שבת

לבשל מיו"ט לשבת – אסור , אא"כ עשה עירוב תבשילין *.

* דהיינו שהכין תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לבשל ביו"ט לצורך השבת.

בישל ביו"ט ונותר לשבת – יאכל את הנותר בשבת.

כמות התבשילין הנדרשת לעירוב התבשילין

בית שמאי – ב' תבשילין.

בית הלל – תבשיל אחד.

* כולם מודים שאפשר לערב בדג וביצה שעליו (שהיו מורחים ביצה על הדג קודם שצולין אותו), משום שנחשב כ- ב' תבשילין.

נאכל/אבד העירוב

לא נשתייר ממנו כלום – אינו סומך עליו לבשל לשבת.

נשתייר ממנו כל שהוא (כזית) – סומך עליו לבשל לשבת.

המקור שעליו הסמיכו דין עירוב תבשילין

שמואל – מהפסוק " זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ " (שמות כ, ח).

* הזהיר הכתוב לזכור את השבת, והרי אין אדם עושה זיכרון אלא לדבר שעלול להשתכח ממנו , והיות ובמקרה שחל יו"ט סמוך לשבת עלול האדם לשכוח לכבד את השבת שירבה לסעודות יו"ט ולא לשבת, ולכן כשמכין עירוב תבשילין נמצא שזוכר את השבת שהרי אינו עושה עירוב אלא בשביל השבת.

ר' אליעזר (תנא) – מהפסוק " וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לַה' מָחָר אֵת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֵפוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ " (שמות טו, כג).

* רמזה התורה שיש יום שישי שאין אופין בו לצורך מחר אלא על סמך מה שכבר היה אפוי קודם, דהיינו "את אשר תאפו" רק אם כבר התחיל באפייה ביום חמישי אז "אפו" תוכלו להמשיך ולאפות, וזה במקרה שחל יו"ט בערב שבת, ומכאן למדנו שאין אופין ומבשלין אלא על האפוי והמבושל כבר מערב יו"ט.

הסיבה שבגללה תקנו לערב עירוב תבשילין

רב אשי – כדי שידע שאסור לבשל מיו"ט ליום חול.

* בקל וחומר אם אין אופים מיו"ט לשבת כשלא עירב, קל וחומר שאין אופין מיו"ט לחול.

רבא – ע"מ שיכין מראש מנה יפה לשבת.

* ומעיקר הדין לרבא היה אפשר לעשות העירוב אפילו ביו"ט עצמו קודם סעודתו, ומה שהצריכו חכמים לעשותו מערב יו"ט הוא גזירה שמא מרוב טירדתו לצורך יו"ט ישכח ולא יערב.

דינים נוספים בעניין עונג יו"ט

כיצד יש לחלק את הזמן ביו"ט

ר' אליעזר – רשאי לעשות או את כולו לימוד תורה או את כולו אכילה ושתייה.

* שלשיטתו שמחת יו"ט רשות היא.

ר' יהושע – יקדיש חצי מיומו למאכל ומשתה, וחצי מיומו ללימוד התורה.

יסוד מחלקותם הוא כיצד יש ליישב את הסתירה בין הפסוקים הנ"ל:

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי **עֲצֶרֶת לַה' אֱלֹהֶיךָ** לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה (דברים טז, יח)

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי **עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם** כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ (במדבר כט, לה)

הוצאות יו"ט

רב תחליפא (אחיו של רבנאי מבית חוזאה) – כל מזונותיו של האדם בשנה הקרובה נקצבים לו מר"ה ועד יום הכיפורים, חוץ מהוצאות שבת ויו"ט והוצאות בניו לתלמוד תורה, שאם הפחית מהם מפחיתין לו ואם הוסיף בהם מוסיפים לו.

מהיכן נדרש

ר' אבהו – מהפסוק " תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר **בַּכֵּסֶה** לְיוֹם חַגֵּנוּ, כִּי **חֹק** לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב " (תהילים פא ד-ה)

כסה – איזהו חג שהלבנה מתכסה בו זהו ראש השנה (שהרי הוא ר"ח ובתחילת החודש הלבנה מתכסה ואינה נראית). **חק** – הוא לשון מזונות, והיינו **שבראש השנה יש משפט לישראל על המזונות**.

מהיכן נלמד ש"**חק**" הוא לשון "**מזונות**":

גמ' - "וְאָכְלוּ אֶת חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה" (בראשית מז, כב).

מר זוטרא - "הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי" (משלי ל, ח).

תקציר 14 דף טז. (שורה 12 ד"ה תניא אמרו עליו) – יז. (שורה 2 ד"ה תנו רבנן)

עניינים נוספים במהלך הגמ'

מאכל משובח שהזדמן לו במהלך השבוע

שמאי – מניחו עבור שבת.

הלל – בטח בה' שיזמן לו מאכל משובח אחר לקראת יום השבת.

מתנה שעשויה להתגלות

ר' חמא בר' חנינא – אין צריך להודיע למקבל עליה.

* ראייה ממשה רבינו שנאמר "וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ" (שמות לד, כט), שנתן ה' למשה מתנה שיקרנו פניו בלא להודיעו על כך.

ואין קושיא מכך שביקש ה' ממשה להודיע על השבת לישראל שמה שנתבקש להודיע להם הוא את **שכר מצוות השבת** ומכיון שאין הוא עשוי להתגלות.

נתינת המצוות לישראל

ר' שמעון בן יוחאי – כל המצוות ניתנו לישראל בפרהסיא חוץ ממצות השבת שניתנה בצנעא * שנאמר "**בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** אוֹת הִוא לְעֹלָם".

* הכוונה היא לשכר מצות השבת שהודיעם בצנעא או שאף מתן שכרה הודיעם, אך לא את הנשמה היתירה שבה.

עניניים נוספים בדיני עירובי תבשילין

מדוע אין הפת יכולה לשמש לעירוב תבשילין

אביי – **לשון א** – היות ויש צורך ב**דבר שאינו מצוי** שבזה ניכר שהוא לשם שבת.

* וללשון זו **אפשר** לערב בדייסא שהרי אינה שכיחה כפת.

לשון ב – היות ויש צורך בדבר ש**מלפתים בו את הפת** (שבאה כתוספת לפת).

* וללשון זו **אסור** לערב בדייסא שאינה באה כתוספת לפת אלא נאכלת בפני עצמה.

דברים נוספים שניתן להשתמש בהם לעירובי תבשילין

ר' חייא – עדשים שנותרו בקדירה, אם יש בהם שיעור כזית.
שמנונית שע"ג הסכין אם יש בשיעורה כזית.

רב אסי בשם רב – דגים קטנים מלוחים שצלאן נכרי *.

* **אם טיגנן הגוי בשמן** – אסור משום בישולי נכרים, היות והקמח שהוא דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי הוא העיקר.

הכמות שצריך להיות העירוב

רבי אבא בשם רב – כמות מינימאלית – כזית (ואפילו אם בני הבית רבים הם).
כמות מקסימאלית – אין הגבלה.

סוג המאכל שצריך להיות העירוב

רבי אבא בשם רב – אפשר להניח אף מאכל צלוי כבוש או שלוק.

כשמערב עבור אחרים אם צריך להודיעם

יכול להניח אף בלא להודיעם, אך בתנאי שהם נמצאים בתוך תחום שבת (אלפיים אמה), ובתנאי ששכחו להניח ולא עשו זאת במזיד.

ברייתא – יו"ט שחל ביום שישי לעניין עירובי תחומין / חצרות

ת"ק , רב – אסור לערב בין עירובי חצרות ובין עירובי תחומין.

רבי, שמואל – עירובי חצרות – מותר לערב.

עירובי תחומין – אסור לערב.

* סיבת ההבדל בין חצרות לתחומין הוא שביו"ט אין איסור טלטול בחצרות בניגוד לאיסור יציאה מן התחום שאסור ביו"ט, ולכן יכול לערב עירוב חצרות עבור שבת.

ר' אלעזר – הפך את שיטות רבי ות"ק, והלכה כשיטת רבי ולאיסור.

תקציר 15 דף יז. (שורה 2 ד"ה תנו רבנן) – יז: (משנה ד"ה חל להיות)

נוסח תפילת העמידה בשבת יו"ט / שבת ר"ח / שבת חוה"מ

ברייתא א – תפלת העמידה בשבת יו"ט

בית שמאי – מתפלל **8 ברכות** *

* 7 ברכות שמתפלל כל שבת, ומוסיף ברכה נוספת לכבוד יו"ט.

בית הלל – מתפלל **7 ברכות** *.

* שאינו מוסיף ברכה מיוחדת ליו"ט, אלא ישנה ברכה אמצעית המשותפת לשבת ויו"ט.

סדר הברכה האמצעית

בית הלל – פותח ומסיים בשבת, ובאמצע מזכיר יו"ט.

רבי, רב יוסף – פותח בשבת ומסיים בשבת ויו"ט (חותם מקדש השבת וישראל והזמנים), ובאמצע מזכיר יו"ט.

ברייתא ב – תפלת העמידה בשבת ר"ח / חוה"מ

שחרית, מנחה, ערבית

ת"ק – מוסיף יעלה ויבוא **בעבודה** (רצה) – והלכה כת"ק.
ר' אליעזר – מוסיף יעלה ויבוא **בהודאה** (במודים במקום שאומרים על הניסים בפורים וחנוכה).
רשב"ג, ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא – מוסיף קדושת ר"ח / חוה"מ **בברכה האמצעית**.

מוסף
לכו"ע - מוסיף קדושת ר"ח / חוה"מ בברכה האמצעית, ומסיים בה "מקדש השבת וישראל והזמנים / וראשי חודשים" (כרבי בברייתא דלעיל).

המשך דיני עירובי תבשילין

ב' ימים טובים של גלויות שחלו בימים ה- ו

לענין עירובי תחומין

רב – יכול להניח ביום ה' ע"י תנאי

רבא – אינו יכול להניח ביום ה' ע"י תנאי (שאסור לקנות שביתה ביו"ט).

לענין עירובי תבשילין

רב, רבא – יכול להניח ביום ה' ע"י תנאי.

לא הניח עירובי תבשילין מה דין קמחו

הוא וקמחו **אסורים**.

* ואחרים מותרים לאפות עבורו בקמח שלו רק לאחר שיקנהו להם, אבל כשהוא בחזקתו נאסר.

דינים נוספים ב ־ ב׳ ימים טובים של גלויות

א. אסור לאפות מאחד לשני.

ב. רשאי לבשל בסיר כמות גדולה עבור יו״ט הראשון אף אם ודאי לו שישאר ליום שני, היות ואין בכך טירחה נוספת.

ג. ר׳ שמעון בן אלעזר – רשאי לאפות כיכרות רבים אף אם ודאי לו שישאר ליו״ט שני, היות והכיכרות נאפות טוב יותר כשהתנור מלא.

לא הניח עירוב תבשילין ובישל במזיד מיו״ט לשבת אם מותר לו לאכול את האוכל בשבת

נסיון תירוץ א
היות והברייתא אינה מציעה למי שלא הניח עירוב שיבשל במזיד אלא מציעה לו להקנות קמחו לחבירו, א״כ מוכח שאם עבר ובישל אסור לו לאכלו.

דחייה
רב אדא בר מתנה – יתכן שאם עבר ואפה מותר לו לאכלו, אלא שהתנא של הברייתא לא רצה להציע פתרון המבוצע באיסור.

נסיון תירוץ ב
הברייתא אוסרת למי שאין לו עירוב להערים ולבשל ביו״ט כביכול לצורך אורחים כדי שיוותר לשבת וא״כ לכאורה הוא הדין למזיד שעבר ובישל.

דחייה
רב אשי – בהערמה החמירו יותר מבמזיד.
* משום חשש שמא ילמדו ממנו אחרים שהרי אינו נראה שעובר איסור, וכן הוא עצמו סבור שעושה בהיתר ולעולם לא ישוב בתשובה, ונמצא שעלולה תורת עירוב להיעקר.

רב נחמן בר יצחק – ברייתא זו היא כשיטת חנניה לפי ב״ש שמחמירים מאוד בעירוב תבשילין, ולא חילקו בין המערים למי שעבר ובישל שאסור לו לאכלו.

נסיון תירוץ ג
במשנה נאמר שאם עבר על איסור דרבנן ועישר פירותיו בשבת במזיד אסורים לשימוש בשבת, וא״כ מוכח שקנסוהו חכמים שלא יאכל משום שעבר על דבריהם ואף אם יתבטל מחמת זה מעונג שבת, וא״כ אפשר לומר שה״ה למי שעבר ובישל שאסרוהו לאכלו.

דחייה
אין מכאן ראיה שאפשר שהברייתא מדברת במקרה שיש לו פירות אחרים לשבת ולא יתבטל ממצות עונג שבת, אך אולי במקרה שאין לו מה לאכול חוץ ממה שעבר ובישל במזיד לא אסרו לו חכמים.

נסיון תירוץ ד
במשנה נאמר שאם עבר על איסור דרבנן והטביל במזיד את כליו בשבת אסרוהו להשתמש בהם בשבת, וא״כ אפשר לומר שה״ה למי שעבר ובישל שאסרוהו לאכלו.

דחייה
אפשר שהברייתא מדברת במקרה :
א. שיש לו כלים אחרים ממילא
ב. אסור להשתמש בהם כיון שיכול להשאיל כלים מאחרים

נסיון תירוץ ה
במשנה נאמר שהמבשל בשבת במזיד אסור לו לאכלו בשבת, וא״כ אפשר לומר שה״ה למי שעבר ובישל במזיד מיו״ט לשבת שאסרוהו לאכלו.

דחייה
אין ללמוד מאיסור שבת שהוא איסור חמור יותר שיש בו סקילה ולכן קנסוהו חכמים, ומכאן אין ראיה לעבר ואפה מיו״ט לשבת שהוא איסור דרבנן.

כמות התבשילין הנדרשת לעירוב

בית שמאי – ב׳ תבשילין.
בית הלל – תבשיל אחד

והמשנה **אינה כשיטת ר׳ שמעון בן אלעזר** בברייתא שסובר ש: **לכולם** – צריך ב׳ תבשילין.
והמחלקות בין בית שמאי לבית הלל היא האם דג וביצה שעליו נחשבים כ- ב׳ תבשילין:
בית שמאי – נחשב כ-ב׳ תבשילין.
בית הלל – אינו נחשב כ- ב׳ תבשילין.

תקציר 16 דף יז: (משנה) – יט. (משנה)

משנה – טבילת כלים / אדם ביו״ט

זמן טבילה כשחל יו״ט ביום א׳
כלים – לפני שבת.
אדם – **בית שמאי** – לפני שבת.
בית הלל – אפילו בשבת.

מים שנטמאו
נותנם בכלי אבן (שאינו מקבל טומאה) ומשיקן במקוה (מכניס את הכלי לתוך המקוה עד שיהיו המים שבכלי והמים שבמקוה נושקים זה לזה והמים שבכלי נחשבים למחוברים וזרועים למי המקוה ומתבטלים אליו ונטהרים).
* אבל אסור להטביל את המים בכלי עץ טמא ע״י שיכניס את המים הטמאים לתוכו וישיקם במקוה ע״מ שיטהר אף את הכלי אגב המים.

מקרים שמותר להטביל כלים ביו״ט (שאינה נחשבת טבילה זו לתיקון כלי מכיון שמעיקר הדין אין צורך בטבילה זו)
הטביל כליו לשם דריכת זיתים ונמלך ביו״ט להשתמש בהם לדריכת ענבים וה״ה להיפך.
הטביל כליו ע״מ לאכול פסחו עם חבורה אחת ונמלך ביו״ט לאכול עם חבורה אחרת.

קושיא

משנתינו התירה להשיק מים טמאים בכלי טהור אך לא בכלי טמא, ובברייתא לקמן אסר רב אף להטביל כלי אגב מימיו וגם שלא להשיקם ולטהרם ע״י כלי טהור, ואילו חכמים התירו אף להשיקם בכלי טהור וגם בטמא?

אפשרות א – המשנה עוסקת ביו״ט והיא כשיטת רבי בברייתא, ואילו בשבת הכל אסור.

אפשרות ב - המשנה עוסקת בשבת והיא כשיטת חכמים שבברייתא, ואילו ביו״ט הכל מותר.

מדוע אסור להטביל כלים ביו"ט

רבא – גזירה **שמא יטלטלנו ד' אמות ברשות הרבים**.

* **וגוזרים אף אם יש לו בור בחצירו** אטו בור ברשות הרבים, **וגוזרים אף ביו"ט** שאין בו איסור טלטול כלל אטו שבת.

אביי והגמ' הקשו מכמה מקומות שאין גוזרים בטבילה גזירה לגזירה:

קושיא א
התירה המשנה להשיק את המים הטמאים **ואין גוזרים** שמא יטביל בכלי טמא

יישוב הקושיא
הרי אם נצרך להשיק מים אלו ודאי שאין לו מים אחרים, וא"כ זהיר בהם שלא יטמאו, ואם נטמאו דבר שאינו שכיח הוא, ובדבר שאינו שכיח לא גזרו בו חכמים.

קושיא ב
שנינו ששואבים מים בדלי טמא ואף שנטהר דרך אגב **ואין גוזרים** שמא יטבילנו בפני עצמו.

יישוב הקושיא
כיון שלא הותר לו אלא ע"י שאיבה, יזכור שהטבילה בפני עצמה אסורה.

קושיא ג
שנינו שכלי שנטמא מערב יו"ט אין מטבילין אותו ביו"ט, ואם נטמא ביו"ט מותר **ואין גוזרים** שאסור להטבילו ביו"ט שמא יבוא להטבילו בערב יו"ט.

יישוב הקושיא
טומאה ביו"ט אינה שכיחא שהרי כולם נטהרים ומטהרים כליהם קודם יו"ט ונזהרים אף ביו"ט מטומאה, ולכן לא גזרו בזה חכמים.

קושיא ד
שנינו שכלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביו"ט, אך אם נטמא בולד הטומאה שטמא רק מדרבנן מותר **ואין גוזרים** שמא יבוא להטביל אף כלי שנטמא באב הטומאה.

יישוב הקושיא
הרי אם טמא בולד הטומאה טהור הוא לשימוש לשאר אדם בחולין ורק הכהנים שהם אוכלי תרומה וקדשים צריכים להטבילו וכהנים זריזים הם.

* **רש"י** פירש ב' פירושים מהו לשון זריזים:
פירוש א – זהירים במצוות ולא יבואו להתיר טבילת כלי שנטמא באב הטומאה.
פירוש ב – כיון שזהירים הם, שומרים שלא יטמאו כליהם, ואם נטמאו הרי זהו דבר שאינו שכיח ולא גזרו ביה רבנן.

קושיא ה
רב חייא בר אשי בשם רב התיר לנדה שאין לה בגדים טהורים להערים ולטבול ביו"ט עם בגדיה (כשהם רחבים ואינם צמודים עליה דאל"כ הוי חציצה), ואגב טבילתה יטהרו אף הבגדים **ואין גוזרים** שמא תבוא להטבילם בפני עצמם.

יישוב הקושיא
מתוך שלא הותר לה לעשות כן אלא בדרך מלבוש תזכור שאסור להטבילם בפני עצמם.

רב יוסף – גזירה **שמא יסחוט את הבגדים** (שנחשבים ככלים) לאחר הטבילה.

* וגזרו גם בכלים שאינם בני סחיטה אטו כלים שהם בני סחיטה.

רב ביבי – גזירה **שמא ישהה מלטבול את הכלים** הטמאים עד שיגיע יו"ט שאז זמנו פנוי, ובינתיים ישתמש בהם בטעות לתרומה.

רבא – מפני **שנראה כמתקן כלי**.

* ובטבילת אדם אין חשש שנראה כמתקן משום שהרואהו יחשוב שנכנס למים ע"מ לצנן את גופו (נראה כמיקר). ואין חשש כנ"ל אף אם נכנס **למים מלוכלכים** היות ואנשים רוחצים בהם בימות השרב, ואף אם רואהו **בימות הגשמים** נכנס למים מלוכלכים אין לחשוש היות וכשאדם מלוכלך מאוד בטיט וברפש נכנס לרחוץ אף במים אלו בימות הגשמים, ואף **ביו"כ** אין חשש שנראה כמתקן הואיל ובשבת שחיובה במיתת בית דין התירו לטבול, ביו"כ שחיובו רק בכרת ודאי שיהיה מותר לטבול.

ברייתא – הטבלת כלי בבין השמשות של יום חול

ת"ק – מותר להטביל.

ר' שמעון שזורי – אסור להטביל.

* מדובר בכהן המטביל כליו להשתמש בהם בתרומה, שהרי בישראל האוכל חולין יכול להשתמש בכלי אף בלא הערב שמש, והשאלה היא האם יש חשש שהכהן ישתמש בכלי לתרומה לפני שיעריב שמשו של היום הבא.

ביאור מחלוקת ת"ק ור' שמעון שזורי

הסבר חכמי בית המדרש

המקרה : אדם שרץ בבין השמשות להטביל כלי במקוה

ת"ק – האדם יודע שהכלי צריך הערב שמש ולכן הוא רץ, היות וחושב שיספיק לטובלו לפני כן, וא"כ אם יראה שאינו מספיק לטובלו מבעוד יום, יטבילנו וימתין מלהשתמש בו עד לאחר הערב שמש של יום המחרת (וביו"ט אסור לטבול גם בכה"ג מכיון שהכלי אסור בשימוש עד למוצאי יו"ט וא"כ הטבילה אינה לצורך יו"ט).

ר' שמעון שזורי – אפשר שהאדם אינו יודע שהכלי צריך הערב שמש ע"מ להתירו בשימוש לאחר הטבילה, ומה שרץ וממהר הוא מחמת סיבה חיצונית (וכגון שממהר לעבודתו וכדו').

הסבר רבא

המקרה : מדובר באדם שנטמא לו כלי מן השרץ בפחות מכעדשה ובא לשאול אם צריך להטבילו (דהיינו האם הכלי נטמא מחמת השרץ).

ת"ק – אמנם האדם אינו יודע את ההלכה לענין טומאת הכלי, אך את דין הערב שמש ודאי יודע.

ר' שמעון שזורי – כיון שאינו יודע הלכה זו האם נטמא הכלי או לא, ודאי שאינו יודע שצריך הכלי הערב שמש.

תקציר 17 דף יט. (משנה) – כ. (שורה 12 ד"ה תני תנא קמי)

משנה – הקרבת קרבנות ביו"ט

קרבן עולה
בית שמאי – אין מקריבים, ואין סומכים ביו"ט.

* כיון שכשסומך בכל כוחו כנדרש הרי הוא כמשתמש בבהמה, ואסור מדרבנן.

בית הלל- מקריבים, וסומכים.

קרבן שלמים
בית שמאי ובית הלל – מקריבים ביו"ט.

* ולב"ה אף סומכים.

המשנה מתייחסת ל:

קרבנות של יום טוב

עולה של יו"ט (עולת ראייה) – נחלקו בית שמאי ובית הלל:

ב"ש – אסור להקריב.

* כתוב " וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַה' " (ויקרא כג, מא), דוקא שלמי חגיגה קרבה משום שיש בה אכילת אדם משא"כ בעולת ראייה אינה קריבה משום שאין בה אכילת אדם וכולה לגבוה, ואינה דוחה את יו"ט.

ב"ה – מותר להקריב.

* נאמר בפסוק הנ"ל " לה' " כל שהוא לה' דוחה את יו"ט ואף עולת ראייה שהיא חובת היום אע"פ שאין בה אכילת אדם, מותר להקריבה.

שלמים של יו"ט – לכולם מותר להקריב (אלא שנחלקו אם מותר לסמוך עליהם ביו"ט).

אך:

קרבנות שאינם של יום טוב

סתם עולה (נדרים ונדבות) שאינה של יו"ט – לכולם אין מקריבין.

סתם שלמים (נדרים ונדבות) שאינם של יו"ט –

עולא, רב אדא בר אהבה – אין מקריבין.

ר' שמעון בן אלעזר – **ב"ש** – אין מקריבין.
ב"ה – מקריבין.

ישנה סתירה בין עולא לבין ר' שמעון בן אלעזר בדעת ב"ה בענין הקרבת סתם שלמים שאינם של יו"ט:

יישוב הגמרא – יש לשנות את דברי ר' שמעון בן אלעזר שלא יסתרו את דברי עולא, דהיינו יש לומר שאין כלל מחלוקת על קרבן עולה ושלמים שאינם של יו"ט שלכולם אסור להקריבם ביו"ט, **ומחלוקת** ב"ש וב"ה היא רק על **עולה של יו"ט** אם מותר להקריבה שב"ש אוסרים וב"ה מתירים).

יישוב רב יוסף – זוהי מחלוקת תנאים, ועולא סובר כתנא שחולק על ר' שמעון בן אלעזר.

מחלוקת תנאים בענין הקרבת נדרים ונדבות ביו"ט

ת"ק, ר' שמעון – לא מקריבין (ועולא סובר כמותם).
ר' אלעזר בר' שמעון – מקריבין.

מתי עובר ב "בל תאחר"

ת"ק – לאחר שעברו ג' רגלים מזמן שנדר.

ר' שמעון – לאחר שעברו ג' רגלים מפסח.

* שלשיטתו בדין "בל תאחר" צריך שיהיו המועדים כסדרן בתורה וסוכות תמיד יהיה אחרון.

ר' אלעזר בר' שמעון – לאחר שעבר חג הסוכות.

* שלשיטתו דין "בל תאחר" תלוי בחג הסוכות.

והוסיף ר' אלעזר בר' שמעון בברייתא ש**תודה** (נדרים ונדבות) שמקריב בחג **יוצא בה ידי שמחה**, אך **אינו יוצא בה ידי חובת קרבן חגיגה**, משום שקרבן חגיגה חובה עליו להביא, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ולא מנדר או נדבה שכבר התחייב להביאם.

תקציר 18 דף כ. (שורה 12 ד"ה תני תנא קמי) – כא. (שורה 5 נקודותיים)

ביאורי מושגים בדף

סמיכה - הנחת שתי ידיו של בעל הקרבן בין קרני הקרבן כשהוא נשען בכל כוחו על ראש הקרבן. כל קרבנות היחיד גם קרבנות חובה וגם נדבה טעונים סמיכה, פרט לבכור מעשר ופסח. ובדיעבד אם לא סמך ידיו על הקרבן אין זה לעיכובא

סמיכה על הקרבן – שלמי חובה ביו"ט

בית הלל – סומכים.

* **הטעם** : **א**. מצוה לסמוך על שלמי חובה.
ב. הסמיכה צריכה להיות צמודה לשחיטה.

בית שמאי – אין סומכים.

* **הטעם** : **ר' יצחק** – אין מצוה לסמוך על שלמי חובה.
ר' יוסי – מצוה לסמוך על שלמי חובה, אך הסמיכה אינה צריכה להיות צמודה לשחיטה.

המקור לסמיכה בשלמי חובה

ר' יצחק – משלמי נדבה.

סתמא דגמ' – בנין אב משלמי נדבה + עולת נדבה.

נ"מ בין ההסברים – האם ניתן ללמוד עולת חובה מעולת נדבה או שצריך פסוק מיוחד לשם כך.

ר' יצחק – ב"ה לומדים ללא פסוק ולכן הברייתא שלומדת זאת מפסוק היא כשיטת ב"ש.
סתמא דגמ' – גם ב"ה צריכים פסוק ולכן הברייתא היא גם כב"ה.

ברייתא – טעמם של ב"ש וב"ה במחלוקתם לעניין אם מקריבים עולת ראייה ביו"ט

בית הלל – מקריבים עולת ראייה ביו"ט.

* **הטעם** – בשבת שצורך הדיוט אסור, צורך גבוה מותר (וכגון הקרבת תמידין ומוספין), ביו"ט שצורך הדיוט מותר (וכגון אוכל נפש), ק"ו שצורך גבוה יהיה מותר.

תגובת ב"ש – אין ק"ו זה נכון, והראייה לכך היא שנדרים ונדבות אסור להקריב ביו"ט.

תגובת ב"ה – אין להביא הוכחה מנדרים ונדבות, היות ואין להקרבתם זמן מוגדר.

בית שמאי – אין מקריבים עולת ראייה.

* **הטעם** – כתוב "אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה **לָכֶם**" (שמות יב, טז) , לכם ולא לגבוה ומכאן ראייה שאין להקריב ביו"ט לצורך גבוה.

תגובת ב"ה – הרי כתיב "וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַה' " (שמות יב, יד), מכאן ראיה שמותר להקריב לצורך גבוה, ומהמילה "לכם" יש למעט ולומר שאין היתר לעשות מלאכה לצורך כותים או כלבים.

גירסת אבא שאול

אבא שאול גורס שב"ש לא השיבו טענה זו היות ולדעתו לב"ה מותר להקריב נדרים ונדבות ביו"ט, אלא לשיטתו ב"ה הביאו ק"ו אחר והוא שלא הגיוני שלצורך אדם יהיה מותר לבשל ולצורך גבוה יהיה אסור להקריב (שיהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריק).

לשיטה שסוברת שנדרים ונדבות אינם קריבים ביו"ט אם הוא מדאורייתא או מדרבנן

רב הונא – האיסור הוא מדאורייתא, ואינו רק מגזירת דרבנן (שמא ישהה את קורבנותיו להקריבם דוקא ביו"ט ואולי יאנס ויעבור על "בל תאחר").

* **ראייה** – באפיית שתי הלחם שזמנה בשבועות והן חובת היום ולא שייך בהם שמא ישהה, בכ"ז כיון שיכל לאפותם מערב יו"ט אין היתר לאפותם ביו"ט.

עבר ושחט ביו"ט אם רשאי לזרוק את הדם

רבא – יזרוק רק אם הבשר קיים, דאז זריקתו היא לשם אכילת הבשר.

רבה בר רב הונא – אף אם נטמא הבשר או שנאבד או נאכל בכל מקרה יזרוק את הדם וזאת ע"מ להכשיר את הקרבן להקטיר את אימוריו בלילה.

קושיא על דברי רבה בר רב הונא

בברייתא נאמר שאם שחט קרבן (כבשי עצרת) בשבת, לא יזרוק את הדם כיון שאי אפשר לבשל את הבשר ולאוכלו, אך אם זרק הורצה ויקטיר את אימוריו לערב, ומשמע שלכתחילה אינו זורק את הדם ע"מ להכשירו להקטרת אימוריו?

ב' אפשרויות שמעלה הגמ':

א. דברי רבה בר רב הונא נדחו.

ב. אין כלל קושיא היות והברייתא עוסקת בשבת שהיא חמורה יותר מיו"ט שבה החמירו חכמים באיסורי שבות יותר מביו"ט.

תקציר 19 כא. (שורה 5 נקודותיים) – כא: (משנה שנייה ד"ה שלשה דברים)

ביאורי מושגים בדף

גרף של רעי – חפץ שהוא מאוס או מטונף הנמצא בשבת במקום שלא נעים לאדם להיות בסביבתו, או שמגיע לאדם ריח רע ממנו, אע"פ שהוא מוקצה מותר לפנותו אף בידו לאשפה, אך אסור לכתחילה ליצור מצב של גרף של רעי בשבת דהיינו להביא דבר שעתיד להימאס, ואז יאלץ להוציאו.

עשיית מלאכה ביו"ט בחפץ ששייך לגוי

א. בהמה שחציה של יהודי וחציה של גוי

רב הונא – מותר לשחטה ביו"ט בגלל חלקו של היהודי.

* **הטעם** - כיון שאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה.

נדרים ונדבות – אסור להקריב.

* והטעם הוא מכיון שעיקר שחיטתם ביו"ט הוא לגבוה ואף מה שאוכלים הכהנים משלחן גבוה הם זוכים בו.

ב. עיסה השייכת חציה ליהודי וחציה לגוי

רב חסדא – אסור לאפותה ביו"ט.

* **הטעם** – מכיון שאפשר היה לחלקה בעיסה לפני האפייה, ולאפות רק לישראל.

עיסה המיועדת לרועים ולכלבים – מותר לאפות את כולה.

רב חסדא – רק אם יש לו כבר נבלה שאותה יתן לכלבים, ואז כל העיסה מיועדת לרועה.

רבה – גם כשאין לו נבלה מן המוכן מותר לאפותה, מכיון שתיאורטית יכול לתת לכלב נבלה לפייסו, ואז כל העיסה תהיה שייכת לרועה.

עשיית מלאכה ביו"ט בחפץ ששייך לגוי

ג. עיסה שהיהודים אופים עבור גויים

ר' יהושע בן לוי – אסור לאפותה בכל מקרה.

רב הונא – במקרה שמאפשרים ליהודים לאכול ממנה, מותר לאפותה *.

* היות ואז חלק מן העיסה ראוי ליהודים.

קושיא – מדוע מותר לטלטל גרעיני תמרים ביו"ט ולהשליכם לפני הבהמה, הרי לשיטת ר' יוסי הגלילי אין כלל היתר מלאכה עבור הבהמה?

תירוץ – כיון שראויים להסקה ביו"ט, ואף אם הם לחים ראויים ע"י היסק גדול.

(ובשבת אסור לטלטלם משום מוקצה, אך אפשר לטלטלם ע"ג לחם במקרה שנפלו מתחילה עליו או שהוציאם מפיו ונתנם עליו)

בהמה טריפה (אוכל שאינו כשר) הראויה לכלבים אם מותר להכינו ביו"ט

"אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה **לָכֶם**" (שמות יב, טז)

ר' יוסי הגלילי – אסור להכין לכלבים , שנאמר "לכם" ולא לכלבים.

ר' עקיבא – מותר להכין לכלבים, שנאמר "לכל נפש" אפילו נפש בהמה.

* ומהמילה "לכם" ממעטים גוים שאין מזונותיהם עלינו.

הזמנת נכרי לאכול אצלו בשבת / ביו"ט

בשבת

ר' יהושע בן לוי, מר שמואל – מותרת.

* היות ובשבת אסור לבשל, אין חשש שיבשל עבורו.

רב אחא בר יעקב – אסורה.

* מכיון שהיין שישאר בכוסו של הגוי אסור בהנאה ומוקצה הוא ויש חשש שיטלטלו, אמנם מדין "גרף של רעי" מותר לטלטלו בשבת אלא שאין להסתמך מראש על היתר זה לפי שאין עושין גרף של רעי לכתחילה.

ביו"ט

ר' יהושע בן לוי, רב אחא בר יעקב– אסורה.

* היות וביו"ט מותר לבשל, יש חשש שיבשל עבורו.

מרימר, מר זוטרא – כשהגיע אליהם גוי היו אומרים לו שאם נח לך במה שהכנו מוטב, והיו מבהירים לו שהם לא יטרחו בעבורו, ובזה אין לחשוש שמא ירבו בשבילו. .

משנה – מלאכות שבית שמאי אוסרים לעשותם ביו"ט ובית הלל מתירים

א. חימום מים חמים עבור רגליו

בית שמאי – ראויים לשתיה – מותר.
אינם ראויים לשתיה – אסור.

בית הלל – מותר.

ב. עשיית מדורה כדי להתחמם כל גופו כנגדה

בית שמאי – אסור.

בית הלל – מותר.

תקציר 20 כא: (משנה שנייה ד"ה שלשה דברים) – כב: (משנה ד"ה אף הוא אמר)

משנה – ג' דברים שבהם החמיר רבן גמליאל כשיטת בית שמאי ביו"ט

א. אין טומנין ביו"ט לכתחילה את החמין לצורך שבת

מהו המקרה שבו אסרו ב"ש להטמין ומדוע

רב הונא – מדובר במקרה שלא הניח עירובי תבשילין.

* ולב"ה שהתירו להטמין הוא דוקא בדבר מועט רק כדי חייו.

רבא – מדובר במקרה שהניח עירובי תבשילין.

* ומה שב"ש אוסרים הוא משום דמוכח וניכר בזה שעושה לצורך שבת.

דחיית אביי – בברייתא מפורש בשם ר' חנניא שכשהניח עירוב ב"ש מתירים להטמין.

אביי – מדובר במקרה שהניח עירוב חלקי (וכגון שעירב רק בפת לאפייה או בתבשיל לבישול).

* דב"ש לפי חנניא אוסרים להטמין מים אא"כ הניח מערב יו"ט חמין טמונים לצורך הטמנה.

ב. אין זוקפין מנורה ביו"ט

המקרה - מדובר במנורת חוליות שנפלה ונפרדו כל חלקיה

ב"ש – אוסרים להחזירם מפני שנראה כבונה, דיש איסור בניין וסתירה בכלים.

ב"ה – מותר להחזירם, שאין איסור בניין וסתירה בכלים.

ג. אין אופין ככרות עבים ביו"ט (הובא בהמשך הדף לפני המשנה הבאה)

העיד ר"ג שנהג אביו שלא לעשות כן, והשיבו לו חכמים מה נעשה לבית אביך שמחמירים על עצמם ומקילין לכל ישראל.

<u>ברייתא – הכנת פת עבה בפסח</u>

בית שמאי – אסור לאפות.

בית הלל – מותר לאפות.

מה נקרא פת עבה ומהו שורש מחלוקתם

הסבר א: רב הונא – הכוונה לפת שעוביה טפח, ומחלוקתם היא האם חוששים בפת שכזו לחימוץ.

* שכן מצינו בלחם הפנים שאסור לאפותו חמץ היה עוביו טפח, ומכאן מוכח שגם בשיעור טפח אפשר לשומרו מחימוץ.

דחיית רב יוסף – אין ראיה מלחם הפנים מכמה טעמים **א.** מדובר שם בכהנים שזריזים הם **ב.** זוהי פת שעמלים הרבה בלישתה ואין חשש שתחמיץ **ג.** האש שהפת נאפית בו היא מעצים יבשים שהיא חזקה ביותר **ד.** הפת נאפית בתנור מתכת שחומו רב במיוחד וא"כ בכל התנאים הללו ניתן לשמור על הפת מחימוץ, אך בפסח אין להתיר פת טפח.

הסבר ב: ר' ירמיה בר אבא בשם רב (ויש אומרים שרב שאל את רבי) - הכוונה היא לפת מרובה *, ולהסבר זה מדובר בכל יו"ט ולאו דוקא בפסח והמחלוקת היא האם מותרת ביו"ט טרחה שלא לצורך.

* ונקראת כך משום שבשעת הלישה גדולה היא ורק אח"כ מחלקים אותה, או משום שבמקומו של התנא כך קראו לפת מרובה.

דינים נוספים בשבת ויו"ט

א. הנותן שמן בנר – בשבת – חייב משום מבעיר.
ביו"ט – מותר.

ב. הנוטל שמן מהנר – בשבת וביו"ט – חייב משום מכבה.

ג. **רב** – מותר לנקות פחם מן הפתילה ביו"ט ואין בכך משום כיבוי.

מחלוקת ר' יהודה וחכמים בענין היתר מלאכות ביו"ט

כיבוי האש ביו"ט כדי להחשיך החדר (לשם תשמיש), למנוע שריפה (נזק ממוני), למנוע עישון הבית

חכמים – אסור, משום שרק מלאכות שהם לצורך אוכל נפש הותרו.

ר' יהודה – מותר, משום שהותרו אף מלאכות שאינן לצורך אוכל נפש.

מריחת משחה בעיניים ביו"ט לצורך רפואה (בחולה שאין בו סכנה)
חכמים – ע"י עצמו – אסור.
ע"י גוי – מותר, ואפילו אם היהודי מסייע לו ע"י פתיחת העין וסגירתה.
ר' יהודה – מותר.

מריחת משחה בעין ביו"ט שני של ר"ה ע"י ישראל לצורך רפואה

רבא – אסור, שב' הימים נחשבים לקדושה אחת ומה שהקילו הוא רק לגבי קבורת מת.

אמימר – מותר, שסובר כנהרדעי שהתירו ביצה שנולדה ביו"ט ראשון לאוכלה ביום השני משום שסוברים שהיום השני אינו אלא מדרבנן וכשאר יו"ט ולא חיישינן שאלול יתעבר, שמימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר.

תקציר 21 כב: (משנה ד"ה אף הוא אמר) – כג: (סוף פרק שני)

משנה – ג' דברים שרבן גמליאל מיקל ביו"ט בניגוד לדעת חכמים

א. לטאטא בין המיטות במקום שהוא עשוי לאכול שם (שבזמנם היו אוכלים ע"ג מטות)

ב. להניח מוגמר (לבונה שהוא מין עשב שריחו טוב) ביו"ט ע"ג גחלים, ע"מ שיתן ריח טוב בבית.

ג. לצלות גדי מקולס (גדי שלם שראשו וכרעיו תלויים בצידו) בלילי פסחים זכר לקורבן הפסח.

* תודוס איש רומי הנהיג כן ברומא וחכמים נחלקו עליו מפני שנראה כמאכיל קדשים מחוץ לירושלים.

סוגי בישום שונים ואם מותרים או אסורים

בישום כלים – כל התנאים במשנה אוסרים
בישום החדר – מח' תנאים במשנה - **ר"ג** – מתיר.
חכמים – אוסרים.
* הבנה אחרת שנדחתה: בישום כלים - מח' תנאים, בישום חדר – כולם מתירים.

בישום פירות (לעשן) –
רב, רב הונא – אסור משום שלא נכלל בהיתר אוכל נפש.
שמואל, רבא * – מותר, משום שנכלל בהיתר אוכל נפש.
* וכמו שמותר להניח בשר ע"ג גחלים לצלותו אע"פ שהוא בתחילה מכבה את הגחלים ואח"כ מבעיר ויש בו אולודי ריחא.

הבעיות שיש בבישום

א. מדאורייתא – הבערה, כיבוי.

* בעיית הבערה וכיבוי ישנה רק כששם בשמים ע״ג הגחלים, שבתחילה כשמניחם נכבים מעט הגחלים ואח״כ נדלקים שנית, אך כששם ע״ג חרס חם אין כלל בעיה זו.

ב. מדרבנן – נולד.

רבה (שחושש לנולד) – אוסר לתת המוגמר ע״ג חרס.
אביי ורב יוסף (שחששו לנולד) – אסרו להניח כוסות עם ריח טוב ע״ג בגדים ביו״ט.
ר׳ יהודה (שאינו חושש לנולד) – מתיר.

* בעיית נולד ישנה גם כששם הבשמים ע״ג חרס חם משום שהוא מוליד ריח חדש בחרס שלא היה בו קודם ואסור מדרבנן להוליד דבר חדש ביו״ט משום שדומה לעושה מלאכה חדשה.

משנה – ג׳ דברים שהתיר ר׳ אלעזר בן עזריה בניגוד לדעת חכמים

א. פרתו יצאה בשבת לרשות הרבים כשרצועה קשורה בין קרניה.

* אין זו פרתו אלא היא פרת שכנתו, ומשום שלא מיחה בה, נקראת על שמו.

ב. לגרד בהמה ביו״ט במגרדת של ברזל

ג. לשחוק פלפלין ביו״ט בריחיים המיועדות לכך.

דין גירוד הבהמה ביו״ט במגרדת

ראב״ע – מותר בכל מגרדת, אף בברזל שעלול לעשות חבורה.

ר׳ יהודה –
מגרדת של עץ – מותר, משום שלא עושה חבורה.
מגרדת של ברזל – אסור, משום שעושה חבורה.

חכמים – אסור בכל מגרדת, ואף בשל עץ שאינה עושה חבורה.

* ראב״ע סבר כר׳ שמעון שכיוון שאינו מתכוין לעשות חבורה, מותר, ואילו ר״י וחכמים שאוסרים בשל ברזל סוברים שגם כשאינו מתכוין לעשות חבורה, אסור.

משנה – טומאת ריחיים של פלפלין

חלקה התחתון (שהוא של עץ והוא כלי המקבל את הפלפלין אחר שנשחקו) – טמא, משום שהוא כלי קיבול וכלי עץ מקבל טומאה רק כשיש לו בית קיבול.

חלקה האמצעי (והיא המסננת שדרכה עוברים הפלפלין הנשחקים ונופלים למטה), אפילו אם אינו אלא של מתכת – טמא, משום שגזרו חכמים בכברה משום כלי ארוג.

חלקה העליון (והוא הכלי שבו שוחקין את הפלפלין ואין לו בית קיבול) – טמא – משום שהוא כלי מתכת, וכלי מתכת נטמא גם כשאין לו בית קיבול.

משנה – עגלה של קטן

א. מקבלת טומאת מדרס (משום שהקטן סומך עליה ומיוחדת לישיבה).
ב. מותר ליטלה בשבת ואינה נחשבת מוקצה, היות ותורת כלי עליה.

אם מותר לגרור העגלה ע״ג קרקע

ת״ק – אסור, מכיון שחופרת בקרקע ועושה חריץ.
ר׳ יהודה – מותר, מכיון שאינה חופרת אלא כובשת את הקרקע.

* עקרונית ת״ק ור״י מסכימים שחייב גם בדבר שאינו מתכוין כשיטת ר׳ יהודה בניגוד לשיטת ר׳ שמעון, ומחלוקתם היא האם מעשית העגלה עושה חריץ או לא.

תקציר 22 פרק שלישי – אין צדין כג: (תחילת הפרק) – כה. (שורה 2 ד"ה אמר רבה)

משנה – צידה ונתינת מזונות ביו"ט

ת"ק – דגים שבבריכות המים – אסור.
חיה ועוף שבמקום מגודר – מותר.

רשב"ג – תלוי בגודל המקום בו נמצאות החיות – צריך להתאמץ כדי לצודן – אסור.
א"צ להתאמץ כדי לצודן, מותר.

* הלכה כרשב"ג אלא שלא ברור אם הוא חולק על דברי חכמים או רק בא לפרש את דבריהם.

המשנה מתייחסת למצב שבו:

א. החיה נמצאת במקום קטן.

הגדרת מקום קטן

רב אשי –
א. ניתן להגיע אל החיה אם ירוץ אחריה בקפיצה אחת.
ב. מקום ללא פינות שבהם החיה יכולה להסתתר.
ג. כשרוחבו קטן וצל הכותל האחד נופל על הכותל השני.

ב. העוף נמצא במקום מקורה.

ציפור דרור – מותר לצוד רק כשנמצאת במגדל (ארון).

שאר עופות – כשצריך מצודה – אסור.
כשא"צ מצודה – מותר.

אווזים ותרנגולים ויוני הרדיסאות (היינו יונים הגדלות בבית ונקראות כך ע"ש מקומן או על שם המלך הורדוס שגידלם בראשונה) – מותר לצודן אף אם צריך מצודה.

* והטעם הוא משום שהם נחשבים כניצודים ועומדים היות וחוזרים לכלובם כל ערב, וכן בגלל ש:
א. מזונותיהם מהאדם.
ב. הם אינם בורחים מן האדם כשהם בכלוב.

קושיא
הרי נאמר בברייתא שהצד יוני שובך ועלייה חייב משום מלאכת צידה וזאת אע"פ שהן חוזרות לכלובן בערב ?

תירוצים
רבא בר רב הונא –
אווזים ותרנגולים – נחשבים כניצודים ועומדים ומותר לצודן, שהרי באים לכלובן בערב **ומזונותיהם על האדם**.
יוני שובך ועלייה- אינם נחשבים כניצודים ועומדים שאמנם באות לכלובן בערב, אך **אין מזונותיהם על האדם**.

רב מרי –
אווזים ותרנגולים – נחשבים כניצודים ועומדים ומותר לצודן, שהרי **אינם עשויים להשתמט ולברוח מבני אדם**.
יוני שובך ועלייה – אינם נחשבים כניצודים ועומדים, משום **שעשויים להשתמט ולברוח מבני אדם**.

משנה – ספק מוכן ביו"ט (וכגון בעל חיים שספק מתי ניצוד)

ת"ק – אסור משום מוקצה.

חיזוק לשיטת ת"ק
א. גם ר' יהושע וגם ר' שמעון בן אלעזר סוברים שספק מוכן, אסור.
ב. שמואל פסק שספק מוכן, אסור.

רבן גמליאל – מותר.

מה התיר ר"ג

רב – התיר רק לטלטל.

לוי * – התיר אף לאכול.

* לוי לא היה בבית המדרש כאשר רב חזר בו ולכן נשאר בטעותו.

הוכן מערב יו"ט אבל נראה כהוכן ביו"ט (וכגון דגים אדומים ופירות הטמונים בירק שרק נראים כטריים)

גמ' – מותרים, ולא חיישינן למראית עיין.

נכרי שהביא ליהודי מתנה ממין המחובר / שאינו מחובר לקרקע

רב פפא –
ממין המחובר לקרקע – אסור, היות וייתכן שהגוי קטף אותו ביו"ט,אך לאחר שימתין במוצאי החג בכדי שיעשו *, מותר.

ממין שאינו מחובר לקרקע – כשהביא מתוך התחום – מותר, היות ולא נעשה בו איסור.
כשהביא מחוץ לתחום – אסור, אך לישראל אחר מותר מיד, מאחר שלא הובא באיסור עבורו.

* **מדוע יש להמתין במוצאי החג ב"כדי שיעשו"**

רש"י – שלא יהנה ממלאכת יו"ט.

תוספות – שלא יאמר לנכרי ביו"ט לעשות בעבורו מלאכה.

תקציר 23 כה. (שורה 2 ד"ה אמר רבה) – כה: (משנה ד"ה בכור שנפל)

הסוכר אמת המים מערב יו"ט כדי שלא יכנסו לתוכה דגים

רב הונא בשם רב – דגים שימצאו בתוכה מותרים, מכיון שהוכנו מערב יו"ט דהזמינם במעשה ע"י סכירת אמת המים.

רב חסדא / רבה בר רב הונא – מדברי רב יש ללמוד שולד של חיה שקננה בפרדס וילדתו קודם יו"ט מותר בלא זימון, מכיון שהפרדס הוא מקום המשתמר וכאילו הזמינו מבעוד יום, ואף אם הפרדס רחוק מן העיר.

דחיית רב נחמן – חיה שקננה אינה דומה לסוכר אמת המים משום שבחיה שקננה לא הזמין הולד במעשה כמו באמת המים.

מסקנת רב נחמן בר יצחק –

כשהפרדס סמוך לעיר – הולד מותר, היות ודעתו עליו.

כשהפרדס רחוק מן העיר – הולד אסור, וצריך להזמינו במעשה.

* וחיה שקננה בפרדס בכל מקרה אסורה היות ומחוסרת צידה.

משנה – מתי מותר לשחוט בהמה מסוכנת (חולה הנוטה למות) ביו"ט

ת"ק – כשיש שהות לאכול ממנה כזית בשר צלי.

ר' עקיבא – כשיש שהות לאכול ממנה כזית בשר חי.

* **רמי בר אבא** – והטעם לכך הוא שאסור לאכול הבשר קודם הפשט וניתוח (למרות שמרגע שנשחטה היא בחזקת היתר ואין לחשוש שמא טריפה היא) משום דרך ארץ, היות ונראה כרעבתן, ומאותה סיבה לא יאכל שום ובצל מראשו וכן לא ישתה כוס יין בלגימה אחת.

שחט בהמה בשדה ביו"ט

אסור להביאה במוט בשני בני אדם משום פרסום הדבר ואין זה מכבוד יו"ט, אלא יביאנה איברים איברים בידו שבדרך זו אין נראה כמזלזל ביו"ט.

מדוע ניתנה תורה לישראל
ר' מאיר, ר"ש בן לקיש – מפני שהם עזים שבאומות, וע"י שיתעסקו בתורה תתיש כוחם ותכניע ליבם.

מימרות בשמו של רמי בר אבא (והם עקרונות מוסריים שנלמדים ממקורות בטבע)
א. מהחצב (שהוא עשב ששורשיו יורדים לעומק האדמה ואינו מתפתל לצדדים) – נלמד שלא לקחת מחלקם של אחרים.
ב. עצי ערלה (שאסור לאכול מפירותיהם ב- ג' השנים הראשונות) – נלמד שיש להתאפק ולא להנות מן הדבר קודם זמנו.
ג. תורמוס (והוא מין קטניות שהוא מר מאוד ומבשלים אותו שבע פעמים וע"י כך הוא נעשה מתוק ונאכל לקינוח סעודה) - נלמד שכשמתחשלים הרבה פעמים המר הופך למתוק.

במה אסור לצאת ביו"ט משום שהוא דרך חול
א. הסומא – אסור לצאת במקלו.
ב. הרועה – אסור לצאת בתרמילו.
ג. כל אדם – אסור לצאת בכסא שלו *.

* מתי מותר לצאת בכסא :
ר' יהושע בן לוי – כשהרבים צריכים לו.
ר' אמי – כשלא מכתפים אותו.

תקציר 24 כה: (משנה ד"ה בכור שנפל) – כח. (משנה ד"ה ר' יהודה אומר)

משנה – ראיית מום ביו"ט

הדעות המתירות ראיית מום ביו"ט
רבי (בברייתא) – מותר בכל מקרה, אף כשהמום נפל ביו"ט (משום שאין בעיה של מוקצה).

ר' יהודה (במשנה) – כשהמום נפל לפני יו"ט – מותר.
כשהמום נפל ביו"ט – אסור (משום שיש בעיה של מוקצה).

* והמשנה הביאה את דברי ר' יהודה כדי לחדש :
א. דוקא מקרה שהבכור נפל לבור כדי לחדש שאסור להערים ולהעלות אותו מן הבור משום צער בעלי חיים על סמך שודאי ימצא בו מום.
ב. כתבה "לא ישחוט" במקום "לא יעלה וישחוט" כדי לחדש שכשהמום שהיה בו מערב יו"ט לא היה קבוע, ורק ע"י נפילתו לבור נעשה קבוע, אסור לשחטו.

הדעות שאוסרות ראיית מום ביו"ט
ר' שמעון (לפי הברייתא המשובשת) – כשהמום נפל לפני יו"ט – לכתחילה – אסור.
בדיעבד – מותר.
כשהמום נפל ביו"ט – אסור בכל מקרה.

ר' שמעון (לפי הברייתא המתוקנת) – אסור.

* ר"ש מודה שכשהבכור נולד ביו"ט כשהוא בעל מום.

רבה בר רב הונא – מותר לכתחילה (ולכך יש סיוע מהברייתא המשובשת).
אביו של רב נחמן – לכתחילה – אסור.
בדיעבד – מותר (ולכך יש סיוע מהברייתא המתוקנת של רב הושעיא ומהמשנה).

אם יש מוקצה לחצי שבת
חפץ שהיה ראוי לשימוש בכניסת השבת ונדחה משימושו במהלך השבת ולאחר מכן חזר ונהיה שוב ראוי לשימוש

כשהחפץ הוחזר לשימוש **בידי אדם** – מותר בשימוש, אף אם לא היה ראוי לשימוש בכניסת השבת.
* ולכן : **א.** קטניות שמשליכים לקדירה ביו"ט מותרים לאוכלם לאחר שיגמר בישולם **ב.** מותר לאכול בשבת קדירה שהייתה רותחת בכניסת השבת.
כשהחפץ הוחזר לשימוש **בידי שמים** – ישנן ב' לשונות הפוכות בשם רבא.
לשון א' דרבא – יש מוקצה לחצי שבת.
לשון ב' דרבא – אין מוקצה לחצי שבת.
* ולא ניתן לפשוט את הספק מדין בכור שנולד עם מום ביו"ט, היות ואפשר שמיד כשנולד ישבו הדיינים וראו את מומו וא"כ לא נדחה כלל באמצע יו"ט.

עניינים נוספים בדיני מוקצה

א. חפץ שהיה ראוי לפני שבת אך הבעלים לא ידעו על כך – מותר בשימוש בשבת.

ב. אוכל שישנם שאוכלים אותו וישנם שאינם אוכלים אותו – צריך להזמינו מבעוד יום, אחרת דינו כמוקצה.

פסיקת האמוראים בדין ראיית מומין ביו"ט

ר' זריקא, ר' ירמיה – מותרת (כר' יהודה), שהרי תמיד ההלכה כר' יהודה כנגד ר' שמעון.

ר' זירא – מסתבר שאסורה, היות ודעת ר' שמעון בברייתא נאמרה בלשון "חכמים".

ר' אמי, ר' יצחק נפחא, קהלא קדישא דבירושלים – אסורה, היות ור' שמעון אזיל בשיטת ר' מאיר *, וביחד הם רבים כנגד ר' יהודה.

* **שיטת ר' מאיר** – שחט את הבכור ורק אח"כ ראה מומחה את המום ופסק שהוא מום קבוע, הואיל ונשחט שלא ע"פ הוראת מומחה, אסור באכילה לעולם.

קהלא קדישא – חשבו שר"מ מבין שראיית המום בבכור אינה כראיית טריפה, שראיית הבכור היא דוקא מחיים ואילו ראיית הטריפה מותרת אף לאחר שחיטה, ובבכור בעצם הראייה תלויה התרת הבכור וא"כ **ראייה זו היא כעין תיקון האסור ביו"ט** ולכן אסור לראותו ביו"ט.

דחיית אביי – הסיבה שר"מ אוסר ראיית הבכור היא **מטעם קנס**, ולא משום שעצם הראייה יוצרת היתר.

ראיית מום מערב יו"ט ואח"כ ביו"ט לברר כיצד קרה

ר' אמי – היה רואה בערב יו"ט את עיקר המום אם הוא קבוע או לא, וביו"ט היה מברר האם המום נגרם ע"י הכהן בכוונה כדי שיוכל לשחוט או לא.

* כיון שאסור להפיל מום בבכור, וכן אסור לגרום לכך שיפול בו מום משום שנאמר " תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן **כָּל** מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ" (ויקרא כב, כא) (המילה כל באה לרבות שאסור אף לגרום שיפול בו מום).

משנה – טלטול בהמה שמתה

אסור להזיז ביו"ט :

א. בהמה שמתה ביו"ט.

ב. חלה שנטמאה.

באיזה בהמה מדברת המשנה

זעירי – מדובר בבהמת קדשים שמתה שאסורה בהנאה.

* וכן מדוייק מכך שהזכירה הגמ' דין הבהמה יחד עם דין חלה שנטמאת, וכשם שהחלה קדושה כך בבהמה מדובר שהיא קדושה.

כיצד מסתדרת המשנה כשיטת ר' שמעון (המיקל בדיני מוקצה)

מר בריה דרב יוסף בשיטת ר"ש

המשנה עוסקת **בכל בהמת קדשים** שמתה ביו"ט.

* היות והוא סובר ששיטת ר"ש היא שכל בהמת חולין שמתה ביו"ט אינה מוקצה.

מר בר אמימר בשיטת ר"ש

המשנה עוסקת **בבהמת קדשים מסוכנת** שמתה ביו"ט.

* היות והוא סובר ששיטת ר"ש היא שבהמת חולין מסוכנת שמתה אינה מוקצה.

משנה – קביעת מחיר הבהמה ביו"ט

ר' יהודה בשם שמואל – אין לקבוע את מחיר הבהמה הנשחטת ולחלקה לפי שוייה, שהרי זה כמקח וממכר האסור ביו"ט, אלא יקבע המחיר לפני או אחרי יו"ט.

כיצד ניתן לקבוע מחיר לאחר יו"ט על בהמה שכבר נשחטה ונאכלה

רב – לפני שישחוט את הבהמה מחפש בהמה הדומה לה בגודלה, ולמחרת יעריכו את הבהמה השנייה כמה היא שווה, ולפי זה ישלמו לשוחט עבור הבהמה שלקחו.

תקציר 25 כח. (משנה ד"ה ר' יהודה אומר) – כט. (משנה ד"ה אומר אדם לחבירו)

משנה – שקילת בשר ביו"ט

ר' יהודה – מותרת, ע"י שינוי גדול (וכגון שישקול כנגד כלי או קופיץ שהוא סכין בשר גדולה).

חכמים – אסור להשתמש בכף המאזניים לשום תשמיש (ואפילו לשמור עליהם בשר מפני העכברים).

ר' יהושע (בברייתא) – מותרת ע"י שינוי קטן (וכגון ששוקל בשר כנגד בשר)

רב יוסף – הלכה כר' יהושע *.

* **הוכחת רב יוסף** – אסור למכור בכור במשקל באטליז, ובכל זאת התירה המשנה לשוקלו בבית מנה כנגד מנה.
דחיית אביי – בכור ויו"ט הם ב' עניינים שונים ואין ניתן ללמוד אחד מהשני, דשמא רק ביו"ט התיר ר' יהושע ובבכור היות ויש בזיון בשקילתו יאסור אף במנה כנגד מנה.

דינים נוספים שהובאו בגמ' בדין מכירת בשר ביו"ט :

א. אסור לטבח אומן לשקול בשר ביד.
ב. אסור לטבח אומן לשקול בשר במים.
ג. אסור לנקוב באמצעות סכין מקום לאחיזת הבשר.
ד. מותר לעשות סימן בבשר כדי שלא יחליפהו הנושאו ממקום למקום.

משנה – להשחיז סכין ביו"ט

אסור להשחיז סכין ביו"ט אך מותר להעבירה ע"ג סכין אחרת.

לשון א: מתי יש הבדל בין **השחזה** ל**העברה על סכין אחר**
אפשרות א - כשרוצה לחדד את הסכין, אך להעביר את השמנונית בכל גוונא מותר.
אפשרות ב – כשרוצה להעביר את השמנונית, אך לחדד בכל גוונא אסור.

רב הונא – האיסור הוא במשחזת של אבן, ולא במשחזת של עץ.

לשון ב: מתי יש הבדל בין משחזת של **אבן** למשחזת של **עץ**
אפשרות א - כשרוצה לחדד את הסכין, אך להעביר את השמנונית בכל גוונא מותר.
אפשרות ב – כשרוצה להעביר את השמנונית, אך לחדד בכל גוונא אסור.

סכין שחותכת לא יפה אך לא נפגמה

ר' יוסף - מותר לחדדה ביו"ט.

להראות סכין לחכם ביו"ט לפני ששוחט בה

רב מרי בריה דרב ביזנא – מותר.
חכמים – אסור, דנראה כעובדין דחול שרוצה למכור בשוק.
רב יוסף – סתם אדם – אסור.
תלמיד חכם – מותר לראות הסכין בביתו שלא בפרהסיא, ולהשאילו לאחרים שישחטו בה.

תקציר 26 כט. (משנה ד"ה אומר אדם לחבירו) – כט: (סוף פרק שלישי)

משנה – אופן קניית שמן / יין מחנווני ביו"ט

ת"ק – מותר לומר לו "מלא לי כלי זה", אבל לא במידה.

ר' יהודה – אם היה לו כלי של מידה לא ימלאנו.

נוהגו של אבא שאול בן בטנית

ת"ק – היה ממלא את הכלים בערב יו"ט (כדי להימנע ממילויים ביו"ט), ונותנם ללקוחות ביו"ט כשהם כבר מלאים.

אבא שאול – אף בחול המועד היה ממלא את הכלים בלילה הקודם, כדי למנוע ביטול תורה ביו"ט.

חכמים – אף ביום חול מילא את הכלים בלילה הקודם, כדי שלא לגזול את הקונה.

* ובכל זאת במשך הזמן נותר לו ולחביריו כמות גדולה של יין ושמן ממותר דפנות כליהם ומשום שחששו לגזל הלקוחות שמא לא המתינו שיתרוקן כלי המדידה, בעצת הגזברים תרמו זאת לצרכי ציבור.

במה נחלקו ר' יהודה וחכמים

שמואל – **ת"ק** – מותר בכלי שישמש בעתיד למדה אך לא מדדו בו עדיין, אסור בכלי שמשמש כעת למדה.

ר' יהודה – אסור בכל כלי מדידה.

רבא – **ת"ק** – מותר בכל כלי, אך אסור להזכיר את שם המדה.

ר' יהודה – מותר בכלי שישמש בעתיד למדה, אסור בכלי שמשמש כעת למדה.

קושיא: כאן לגבי מדידה ר' יהודה החמיר וחכמים הקילו, ואילו לגבי משקל (בדף קודם), ר' יהודה היקל וחכמים החמירו?

תירוץ: ר' יהודה החמיר כאן לפי שמדובר בכלי מדידה, והיקל במשקל שאינו למדידה, וחכמים החמירו במשקל במעשה של חול, והקילו כאן במדידה במעשה שאינו של חול.

מדידה ביו"ט

רב חסדא –

מדידת שעורים ביו"ט לתת לפני בהמתו – אסורה.
נטילה באומד – מותרת.

מדידת תבלין שנותן לתוך קדירתו – מותרת, כדי שלא יתקלקל תבשילו.

מדידת קמח שנותנים לעיסה – מותרת *.

* **רב** – ומורים כן, כדי שתפריש חלה מן העיסה.
שמואל – הלכה היא, ואין מורים כן.

ברייתא – קמח שנופה ביו"ט, אם מותר לנפותו שנית ביו"ט

ת"ק – אסור.

ר' פפייס, ר' יהודה בן בתירא – מותר *.

* וכן פסק רבא בר רב הונא וכך נהגו בכל נהרדעא.

מקרה א: אשתו של רב יוסף ניפתה קמח פעם נוספת בשינוי, ואמר לה רב יוסף שא"צ לשנות.
מקרה ב: אשתו של רב אשי ניפתה קמח פעם נוספת בשינוי, ואמר רב אשי שזה בגלל אביה רמי בר חמא שהיה מדקדק במעשיו.

קמח שנופה ונפל לתוכו לכלוך

לכו"ע – מותר לנפותו.
ברייתא – יכול לברור בידו *.
* **רבינא** – אסור לעשות כן, כיון שזו ממש ברירה בידו.

משנה – קנייה מחנווני ביו"ט

מותר לקחת מחנווני ולומר לו את מניין הביצים וכדו' שמעוניין לקנות ממנו, ואין זה נראה כמקח וממכר.

ברייתא – אופנים שבהם אסור לקנות ביו"ט

ת"ק – אסור להזכיר את סכום המדה (משקל).

ר' שמעון בן אלעזר – אסור להזכיר את סכום המקח (כסף).

תקציר 27 פרק רביעי – המביא כט: (תחילת הפרק) – ל: (סוף העמוד)

משנה – דברים שיש לעשות ביו"ט בשינוי שלא יהיה נראה כמעשה חול

סחיבת משאות ביו"ט

כדי יין – לא יביאם בסל ובקופה כבחול, אלא יסחבם על כתיפו או לפניו.

תבן – לא יפשיל את הקופה לאחוריו כבחול, אלא יביאנה בידו.

* ואם אי אפשר לו לשנות (וכגון שיש לו הרבה אורחים וצריך כמות רבה), מותר לעשות כדרכו (וכך התקין רבא בעיר מחוזא).

נטילת עצים להסקה ביו"ט

רישא: מערימת התבן – מותר לקחת.

סיפא: מרחבה שמאחורי ביתו – אסור לקחת, משום מוקצה.

כמי נשנית משנתינו כר' שמעון או כר' יהודה

רב כהנא –

לשון א – כר' שמעון, שלשיטתו אין מוקצה אלא בדברים מסויימים בלבד (ומשמע כן ממה שמותר להשתמש ביו"ט אף מהאוצר שהניחו אותו ולא השתמשו בו עדיין).
ברישא – מותר, מכיון שאין דין מוקצה.
בסיפא – אסור משום מוקצה מחמת חסרון כיס (שמדובר שם בעצי ארז ואשוח שהם יקרים ואין מסיקים אותם).

לשון ב – כר' יהודה, שלשיטתו יש מוקצה (משמע ממה שכתוב שלא יטול עצים מהרחבה שאחורי ביתו).
ברישא – מותר, מכיון שמדובר בעצים המיועדים רק להסקה (שאינם ראויים למאכל או לעשות טיט).
בסיפא – אסור, מכיון שיש דין מוקצה.

עבירות שבני אדם עושים ואין מוכיחין אותם מחמת טעם "מוטב שיהיו שוגגין ולא מזידין" (בדברים שהתרגלו ואין סיכוי שיחזרו בהם גם אם יוכיחו אותם)

א. טיפוח, סיפוק, ריקוד בשבת (שאסור מדרבנן לרקוד בשבת, גזירה שמא יתקן כלי שיר).

ב. ישיבה בשבת ליד הלחי שבפתח המבוי (שאסור מדרבנן שמא יכניס חפץ למבוי).

ג. אכילה ושתייה בזמן תוספת יום כיפורים *.

* ומכאן ראייה שאפילו באיסור תורה דווקא שאינו מפורש בפסוק אין להוכיח אם יודע שלא ישמעו.

משנה – נטילת עצים ביו"ט

מהסוכה – אסור, שבכך סותר אוהל.
מסמוך לסוכה – מותר.

מה פירוש "סמוך לסוכה"

ר' יהודה בשם שמואל – קנים העומדים סמוך לדפנות, ולא נארגו עם הדפנות (היות ואינם חלק מן הדפנות אין בנטילתן סתירה).

רב מנשיא – חבילות קנים הנתונים על הסכך (היות והם אגודים בחבילות אינם נחשבים כחלק מהסכך, ואין בנטילתן סתירה).

ברייתא – נטילת עצים ביו"ט

ליטול מן הסוכה

ת"ק – אסור.
ר' שמעון – מותר *.

* בתנאי ש: **א**. הסוכה נפלה ביו"ט , ולכן אין איסור סתירה.
ב. הסוכה הייתה רעועה לפני יו"ט, ולכן אינה מוקצה היות והיה צפוי שתיפול.

ליטול מסמוך לסוכה

לכולם מותר.

נטילת עצים מסוכה במהלך החג

לכולם – אסור, אא"כ התנה על כך לפני יו"ט.

* ודין זה שמועיל תנאי הוא רק בסוכה שאינה של מצווה, דבסוכה של מצווה אין מועיל תנאי כלל.

המקור לאיסור שימוש בסוכת מצווה

רב ששת בשם ר' עקיבא – מהפסוק "חג הסוכות שבעה ימים לה'" (משמע שהסוכות יהיו שבעת ימים קודש לה' וא"כ אסורה בהנאה כהקדש שאין מועיל בו תנאי להתירו).

ר' יהודה בן בתירא – מהמילים "חג הסוכות", מה חג (קרבן חגיגה) לה', אף סוכה לה'.

התנה בכניסת החג שלא תקדש הסוכה

על הקישוטים – מועיל התנאי, מכיון שיכול לקחתם.

על העצים – אין מועיל תנאי, כיון שאסור לו לקחתם בבין השמשות משום איסור סותר.

תקציר 28 לא. (משנה ראשונה ד"ה מביאין עצים) – לב. (משנה ד"ה אין פוחתין)

משנה – הבאת עצים תלושים ביו"ט לשם הסקה

משדה – מותר, אך רק אם העצים מכונסים.

מקרפף – מותר בכל ענין.

באיזה קרפף מדברת המשנה

ר' יהודה – סמוך לעיר (אף אם אין לו מפתח דהיינו שאינו משתמר).

ר' יוסי – או סמוך לעיר (אף אם אין לו מפתח דהיינו שאינו משתמר).

או שיש לו מפתח (היינו משתמר), אף אם רחוק מן העיר, אבל עדיין נמצא בתוך התחום.

זוהי שיטת **ר' שמעון בן אלעזר**

שמואל בשם חכמים –

משדה – אסור בכל ענין.

מקרפף (מגרש המוקף גדר) – מותר, אך רק אם העצים מכונסים *.

* **רבא** – ועלי קנים ועלי גפנים אפילו אם כנסם נחשבים למפוזרים, מכיון שיודע שהרוח תפזרם, אא"כ הניח עליהם חפץ ע"מ שלא יעופו.

משנה – ביקוע עצים ביו"ט להסקה

אסור – מערימת קורות המונחות לצורך בניין.
קורה שנשברה ביו"ט.

* והאיסור משום מוקצה, ולא משום מלאכה וטירחה.

מותר – קורה שנשברה בערב יו"ט.

* וההיתר הוא מכיון שאינה מוקצה.

במה מבקעין

קרדום, מגל, מגירה – אסור, משום שהם כלי אומן.

קופיץ – מותר.

* וכלי שצידו האחד רחב (כקרדום), וצידו השני צר (כקופיץ) – בצד הרחב –אסור לבקע.
בצד הצר – מותר לבקע.

משנה – לקיחת פירות מבית סתום ומלא פירות

ת"ק – מותר לקחת רק אם הבית נפחת (נפרץ) ביו"ט מאליו.

ר' מאיר – מותר * לפחות (לפרוץ) את קיר הבית ולקחת את הפירות.

* היתירו הוא רק בתנאי ש:

א. הלבנים הסותמות את פתח הבית סדורות בלא טיט, שאז בפחיתתן אין משום סתירת אהל.

ב. ביו"ט, שמשום שמחת יו"ט הותר לטלטל לבנים מוקצות אלו.

סתירת חותמות שבקרקע / בכלים

שמואל –

שבקרקע – להתיר הקשר – מותר.
להפקיע החבל / לחותכו – אסור,
בין בשבת ובין ביו"ט.

שבכלים – בין להתיר ובין להפקיע – מותר,
בין בשבת ובין ביו"ט.

הגדרת חותמות שבכלים / שבקרקע

חותמות שבקרקע – דלתות פתחי בורות ומערות שסגורים בקשרי חבלים.

חותמות שבכלים – דלתות פתחי תיבה הנעולה ע"י קשר של חבל.

תקציר 29 לב. (משנה ד"ה אין פוחתין) – לג. (משנה ד"ה ר' אליעזר אומר)

משנה – עשיית כלי ביו"ט

א. אסור לחקוק ביד צורת נר בטיט.

ב. אסור לעשות פחמים.

* ואפילו אם ישתמש בהם ביו"ט לזיעה.

ג. חיתוך פתילה לשניים

ת"ק – אסור.

ר' יהודה – מותר, אך רק באמצעות האש.

* בתנאי ששם את כל ראש הפתילה בתוך הנר, דאז לא מוכח שכוונתו לתקן את הפתילה.

דברים שנאמרו בפתילה לאיסור / להיתר

בר קפרא –

לאיסור

א. אסור לשזור אותה.

ב. אסור להבהב אותה.

ג. אסור לחתוך אותה לשניים.

להיתר

א. מותר למעך אותה ביד.

ב. מותר להשרותה בשמן.

ג. מותר לחותכה לשניים ע"י האש.

ד. מותר להסיר את הפחם שבראש הפתילה.

כמי נשנית משנתינו

רב יוסף – או כר' מאיר או כר' אלעזר בר' צדוק הסוברים ש:

א. כלי חרס לאחר חקיקה אף אם לא נצרף באש נחשב ככלי ומקבל טומאה.

ב. אף שהם התייחסו לכלי קיבול גדול שראוי להניח בו דבר יבש לאחר חקיקתו, מ"מ גם נר ראוי לקבל בו מעות.

אנשים שחייהם אינם חיים

א. מי שתלוי בקבלת פרנסה מאחרים.
ב. מי שאשתו מושלת עליו.
ג. מי שייסורין מושלים בגופו.
ד. ויש אומרים אף מי שיש לו חלוק אחד, היות ואינו יכול לכבסו כינים שבו מצערים אותו.

משנה – תיקון כלי / בניין / מוקצה ביו"ט

תיקון כלי ביו"ט

א. אסור לשבור חרס או לחתוך נייר כדי לצלות עליו דג.
ב. אסור לגרוף תנור וכיריים מטיח (אך מותר ליישר את האפר שבתוך התנור).

* אך אם חייב לגרוף ע"מ שיוכל לאפות טוב יותר, מותר (וכדעת ר' יהודה שמתיר מכשירי אוכל נפש).

בניין ביו"ט

אסור לקרב ב' חביות ע"מ להדליק בין שניהם אש ולהניח עליהם קדירה.

* גזירה מדרבנן משום בניין קבע, אך מותר לצדד אבנים בבית הכסא, דמשום כבוד הבריות התירו.
* מותר לגבל ולטוח אפר ביו"ט, היות ואינו בר גיבול.
*כשמסדר עצים, ביצים, קדירות מטה, חביות – יש להניח קודם את הגג ואח"כ את הדפנות.

מוקצה ביו"ט

א. אסור לסמוך קדירה או דלת באמצעות בקעת עץ.
ב. הנהגת בהמה במקל – **ת"ק** – אסור.
ר' אלעזר בר' שמעון – מותר.

* ור' שמעון שמיקל במוקצה מתיר בסעיף א' ואוסר בסעיף ב' משום שנראה כמוליך את בהמה למכרה בשוק.

טלטול ענף עץ המשמש לשיפוד

לישנא קמא

ענף רטוב – לפי כולם אסור.

ענף יבש – **ר' נחמן** – אסור, היות ומיועד להסקה.
ר' ששת – מותר, כשם שמותר לטלטלו ע"מ לעשות גחלת.

לישנא בתרא

ענף רטוב – **ר' נחמן** – אסור, משום שאינו ראוי להסקה.
ר' ששת – מותר, היות וראוי להיסק גדול.

ענף יבש – לפי כולם מותר.

להלכה

ענף רטוב – אסור.
ענף יבש – מותר.

תקציר 30 לג. (משנה ד"ה ר' אליעזר אומר) – לד. (משנה ד"ה ועוד אמר)

משנה – מהיכן ניתן ליטול קיסמים

ר' אליעזר – מהבית והחצר – מותר.
* שכל מה שבחצר מוכן הוא.

חכמים – לניקוי שיניים – מהבית ומהחצר – אסור.
להסקה – מהבית – מותר.
מהחצר – אסור.

אסיפת ערימת קיסמים

ת"ק – אסור, היות ונראה שעושה זאת עבור יום חול.

ר' שמעון – מותרת, שקדירתו מוכיחה על מעשיו שהוא לצורך יו"ט.

הפקת אש ביו"ט

גמ' - אסורה, משום שמוליד אש שלא הייתה קיימת לפני כן.

ליבון רעפים חדשים ע"מ לצלות עליהם

גמ' – אסור.

טעם האיסור

א. מחשש שהרעפים יתבקעו ויתברר שטרח לחינם.
ב. היות והם חדשים, בהיסיקם הראשוני הם מתחזקים ונחשב כיצירת כלי.

עוף שצריך בדיקה לאחר השחיטה (שנחבל ושהה יום שלם)

לפי טעם א – אסור לשחטו שמא ימצא טריפה ויתברר שטרח שלא לתועלת, וכמו שאסרנו ליבון רעפים מחשש שמא יתבקעו.

לפי טעם ב – לא ניתן ללמוד האם ניתן לשחטו או לא.

בשבת

המביא את האש והמביא את העצים – חייבים משום מבעיר.
השופת קדירה חדשה – אסור כדין המלבן את הרעפים.
הנותן מים והנותן תבלין והמגיס – חייבים משום מבשל.
* אך אם הביא את האש לאחר כל המעשים הללו רק המביא את האש חייב והאחרים פטורים.

תנור וכיריים חדשים

מותר -
לטלטלם בחצר ככלים.
לקררם בצונן ע״מ לאפות בהם כעת.

אסור (משום תיקון כלי) –
לסוך אותם בשמן.
לשפשפם במטלית.
לקררם בצונן כדי לתקנם.

דברים המותרים והאסורים ביו״ט

דברים המותרים
לשפוך מים רותחים (למלוג) על הראש ורגלי הבהמה השחוטה ולהבהבם באש.
לתקן את הקונדס והעכביות (ירקות הדורשים תיקון רב).
להסיק ולאפות בתנור גדול, ולחמם מים במיחם גדול.

דברים האסורים
למרוח בהמה שחוטה בחרסית באדמה ובסיד.
לגזוז את שיער הבהמה במספרים (וביד מותר).
לגזוז את הירק התלוש.

קטימת קש ועלי קנים

לשם כלי (וכגון לחצוץ בו את שיניו)

רכים – מותר לכתחילה.
קשים – ר׳ אליעזר – מחייב חטאת.
חכמים – אסור לכתחילה, היות וקטימה אינה תיקון מעליותא.

להריח
רכים – מותר לכתחילה.
קשים – ר׳ אליעזר – אסור לכתחילה, גזירה שמא יקטום בכלי.
חכמים – מותר לכתחילה.

* לפי חכמים מסתדרת המשנה שקבעה שמותר לשבור חבית כדי לאכול, ולא גוזרים שמא יעשנה כלי.
ור׳ אליעזר מעמיד משנה זו במוסתקי (חבית רעועה), שאין לגזור בה שמא יתכוין לעשות כלי.

תקציר 31 לד. (משנה ד"ה ועוד אמר) – לה: (סוף הפרק)

משנה כיצד מזמין פירות בערב שבת

ר' אליעזר – מספיק אמירה וא"צ לפרט אילו פירות יקח.

חכמים – צריך לסמן ולפרט אילו פירות יקח.

* עיקר מחלוקתם היא האם יש דין "ברירה", ומדובר בפירות שאין בעיה של טבל וכגון פירות שלא נגמרה מלאכתן בשנת השמיטה.

קביעה למעשר

חצר

בפירות שנגמרה מלאכתן – קובעת למעשר.

בפירות שלא נגמרה מלאכתן – אינה קובעת למעשר.

שבת

בפירות שנגמרה מלאכתן – קובעת למעשר.

בפירות שלא נגמרה מלאכתן –

ר' נחמן – קובעת למעשר.
ר' יוחנן – אינה קובעת למעשר.

מתי שבת קובעת למעשר

ר' אליעזר – רק אם ייחד את הפירות לשבת.
ר' יהושע – בכל מקרה גם אם לא ייחד.

דברים הקובעים למעשר בפירות שנגמרה מלאכתן

א. שבת (בניגוד לשיטת הלל ור' אליעזר).
ב. תרומה (כר' יוסי בר' יהודה, ובניגוד לשיטת ר' יעקב).
ג. חצר (כחכמים ובניגוד לשיטת ר' אליעזר).
ד. מקח (כר' יהודה ובניגוד לשיטת ת"ק).

תקציר 32 לה: (תחילת הפרק) – לז. (משנה ד"ה הבהמה והכלים)

משנה טרחה המותרת ביו"ט / בשבת

טירחה המותרת **רק ביו"ט** (ע"מ למנוע הפסד) – להשיל פירות דרך ארובת הגג מפני הגשמים.
לכסות פירות וכדי יין ושמן מפני הגשם הדולף.

טירחה המותרת **אפילו בשבת** (ע"מ למנוע הפסד) – לתת כלי תחת המים הנוטפים מהגג לתוך הבית.

* ואם נתמלא הכלי מותר לשופכו בחוץ מדין "גרף של רעי", ולחזור ולהניחו שוב.

בשבת מותר לפנות מקום עבור אורחים ולימוד תורה בתנאי ש:

א. יפנה רק 4 או 5 קופות.
ב. לא יפנה הכל שתתגלה הרצפה, שמא ישוה גומות.

ביו"ט מותר לפנות פירות מהגג מפני הגשמים בתנאי ש:

א. לא יעביר מגג שהפירות עליו לגג הסמוך לו.
ב. לא יוריד דרך החלון שבגג או דרך המדרגות.

גרף של רעי (חפץ מאוס הנמצא בסביבת בני האדם)

א. מותר **לטלטל ולהוציאו החוצה** (ואפילו את הזבל (רעי) ללא הכלי (גרף)).
ב. רשאי **להחזיר את הכלי** לאחר שהוציאו עם הרעי, אך רק אם יש בו דבר המותר לטלטול.
ג. **כשיש הפסד**, מותר לכתחילה לעשות גרף של רעי.

* ולכן רבה התיר לאביי להכניס את מטתו ליד הריחיים שעמדו להתקלקל מפני הגשמים, ואז להוציא את הריחיים, אביי לא השתמש בקולא זו ונענש בכך שהריחיים התקלקלו.

טלטול כלי לצורך חפץ מוקצה

עולא – מותר.

* שלשיטתו מותר לטלטל כלי לכל צורך שהוא.

ביאור עולא במשנתינו לפי שיטתו:
מכסים את הפירות בכלים – לאו דוקא פירות, אלא גם מוקצה (ונקט פירות אגב הרישא).
מכסים כדי יין ושמן – מדובר כשהם טבל.

ר' יצחק – אסור.

* שלשיטתו מותר לטלטל כלי רק לצורך היתר.

ביאור ר' יצחק את המשניות הבאות לפי שיטתו:
א. נותנין כלי תחת הדלף בשבת – בדלף הראוי לשתיה.
ב. פורסים מחצלת ע"ג לבנים בשבת – בלבנים הראויות לשכיבה.
ג. פורסין מחצלת ע"ג אבנים בשבת – באבנים הראויות לשימוש בבית הכסא.
פורסים מחצלת על גבי כוורת דבורים בשבת – כשיש שם דבש.

דברים האסורים משום "שבות" בשבת וביו"ט

דברים שאין בהם כלל מצוה

א. אין עולים על האילן – שמא יתלוש.
ב. אין רוכבים ע"ג בהמה – שמא יחתוך זמורה.
ג. אין שטים ע"פ המים – שמא יעשה חבית של שייטים.
ד. אין מטפחים, מספקים, ומרקדים – שמא יתקן כלי שיר.

דברים שיש בהם קצת מצוה

א. אין דנים – שמא יכתוב.
ב. אין מקדשים – שמא יכתוב.
ג. אין חולצים / מייבמים – שמא יכתוב.

* **מדוע דברים אלו אינם בקטגוריה של דברים שיש בהם מצוה גמורה?**

א. דין – מדובר שיש דיין אחר עדיף ממנו.
ב. קידושין – מדובר שיש כבר אשה ובנים.
ג. חליצה וייבום – מדובר שיש לו אח גדול שמצווה לפניו.

דברים שיש בהם מצוה גמורה

א. אין מקדישין / מעריכין / מחרימין – גזירה משום מקח וממכר.
ב. אין מפרישים תרומות ומעשרות – משום תיקון.

* הפרשת תרומות ומעשרות אסורה אפילו אם מביא מיד לכהן, ואם נהיה טבל ביו"ט עצמו מותר להפריש.

ההבדל היחידי בין שבת ליו"ט הוא **מלאכת אוכל נפש** המותרת ביו"ט.

* משנתינו היא כשיטת ב"ש שאין להם דין "מתוך", אך לפי שיטת ב"ה ישנם הבדלים נוספים בין יו"ט לשבת וכגון שמותר להשיל פירות דרך ארובת הגג מפני הגשמים ביו"ט אך לא בשבת, וכן מותר לטלטל חפצים מרשות לרשות.

תקציר 33 לז. (משנה ד"ה הבהמה והכלים) – לט. (משנה ד"ה הגחלת)

תחום חפץ

תחום החפץ תלוי בכמה גורמים

א. ברשות מי החפץ

כשהחפץ מיוחד לאחד האחים – כתחום האח.

כשהחפץ אינו מיוחד לאף אחד – כתחום המשותף (לחומרא).

* וכן בשני אנשים ששאלו יחד חפץ ועירבו לכיוונים שונים, שמותר להם להוליכו רק לתחום המשותף לשניהם.

ב. זמן השאלת / מסירת החפץ

כשסוכם על המסירה קודם יו"ט – כתחום המקבל.

כשסוכם על המסירה ביו"ט – כתחום הבעלים.

ג. תערובת (מים מלח ותבלין של אחת שניתנו לעיסה אחרת)

ת"ק – כתחום המשותף.

ר"י – מים – מתבטלים ואינם נחשבים.
מלח ותבלין – כתחום המשותף.

אם יש מישהו שרגילותו לקחת את החפץ

אם הכרחי שיקח (וכגון שיש רק רועה אחד וכדו') – נחשב כאילו סוכם קודם יו"ט.

אם ישנו סיכוי סביר שיקח (וכגון שרגיל לקחת ממנו) – נחשב כאילו סוכם ביו"ט.

אם הבעלים מתכנן למכור את החפץ

פטם (המפטם שוורים ע"מ למוכרם) – כתחום הקונה ואפילו אם הוא מעיר אחרת (שכך היא דעת הפטם).

רועה (שמגדל בהמות ולפעמים מוכרם) – כתחום אנשי העיר (היות והם רגילים לקנות ממנו, דעתו עליהם).

דין זה נאמר במקרים הבאים:

מלח – עבה, אבל לא מלח סדומית שהוא דק.

עיסה – כל עיסה.

תבשיל – עבה.

שותפים שחילקו את החפץ ביו"ט מהו תחום החפץ המחולק

רב –
חבית – לתחום שלו.
בהמה – לתחום המשותף בלבד.

* טעמו של רב הוא שיש "ברירה"
בחבית – ניתן לברר כבר לפני יו"ט מהו החלק של כל אחד.
בבהמה – כל האיברים יונקים זה מזה בעודה בחיים ולכן לא ניתן לברר (וקשה על רב לפי ביאור זה מדוע א"כ אינה אסורה הבהמה משום מוקצה).

שמואל – חבית ובהמה – לתחום המשותף בלבד.

* טעמו של שמואל הוא ש"אין ברירה", ובכל חפץ שהוא לא ניתן לברר לפני יו"ט מהו החלק של כל אחד.

דין ברירה

ר' אושעיא, מר זוטרא – בדרבנן – יש ברירה.
בדאורייתא – אין ברירה.

* ולכן ב**דאורייתא** – המחשבה מאיזה פתח להוציא את המת מועילה לטהר את הפתחים האחרים רק להבא.

ר' יוחנן – אין ברירה.

* ולכן ב**דאורייתא** – יורשין הם כשותפים, משום שלא ניתן לברר מה החלק האמיתי של כל אחד.
ב**דרבנן** – לא ניתן להחליט בשבת איזה עירוב היה תקף בערב שבת.

תקציר 34 לט. (משנה ד"ה הגחלת) – לט: (משנה ד"ה מי שהיו פירותיו)

משנה – ההבדלים בין גחלת לשלהבת

תחום שבת

גחלת – כתחום בעליה.
שלהבת – ללא הגבלה.

איסור מעילה (אם הן של הקדש)

גחלת – מהתורה.
שלהבת – מדרבנן.

אם הוציאה בשבת לרשות הרבים

גחלת – חייב.
שלהבת – פטור *.

* הוציאה לבד (נפח בשלהבת והוציאה לרשות הרבים).
הוציאה עם חפץ נוסף (קיסם או חרס) – חייב, גם אם אין שיעור בקיסם או בחרס.

ברייתא – הבדלים נוספים

של עבודה זרה

גחלת – אסורה.
שלהבת – מותרת *.

* היות ועבודה זרה מאוסה ואנשים מתרחקים ממנה, לכן לא גזרו חכמים שתהיה אסורה וכפי שגזרו בשלהבת של הקדש.

מודר הנאה מחבירו

מגחלתו – אסור להנות.
משלהבתו – מותר להנות.

משנה – תחום המים שבבורות

בור של יחיד – כתחום בעליו.
בור של אנשי העיר – כתחום אנשי העיר.
בורות שנעשו לצורך עוברי דרכים – כתחום הממלא.

* המשנה עוסקת בבורות שהמים בהם מכונסים, אך כשהמים זורמים, כל אחד יכול להוליכן לאן שירצה.

מילא מים מבור של עוברי דרכים עבור חבירו

ר' נחמן – תחום המים כתחום חבירו.
ר' ששת – תחום המים כתחום הממלא.

הסבר המחלוקת

אפשרות א

ר' נחמן – שותפים, ונחשב שמילא מים עבור חבירו בשליחותו.
ר' ששת – הפקר, והמגביה מציאה לחבירו קנה המגביה.

* דחייה – בנדרים נקבע שהמודר הנאה מחבירו רשאי להנות מבור זה, מכאן שזה אינו נחשב בור של שותפים.
קושיא על הדחיה – אולי זה בור שותפין ומותר לשתות מדין ברירה, וברחיצה אסור.
דחית הקושיא – לר' נחמן אין דין "ברירה".

אפשרות ב

שורש מחלוקתם הוא מה דין המגביה מציאה לחבירו (כולם מודים שהבור הפקר)

ר' נחמן – קנה חבירו.
ר' ששת – קנה המגביה.

המקור לכך שר' נחמן סובר ש"אין ברירה"

האחים שחלקו בירושת אביהם – אפילו אם חלקו כמשפט את הירושה, לכל אחד חלק בכל מין ומין.

ר' נחמן – דינם כלקוחות.
ר' ענן – דינם כיורשים, כי יש ברירה.

תקציר 35 **לט:** (משנה ד"ה מי שהיו פירותיו) – **מ:** (סוף המסכת)

משנה – פירות שנמצאים מחוץ לתחום / אורחים שבאו מחוץ לתחום

פירות שנמצאים מחוץ לתחום של בעליהן

אין להזיזם ממקומם, אא"כ הבעלים עירב עירוב תחומין.

* מדוע התחום נקבע לפי הבעלים ולא לפי המחזיק?
מדובר כשייחדו לפירות מקום מיוחד, ולכן הולכים לפי הבעלים.

אורחים שבאו מחוץ לתחום

באו סתם כך בלא הזמנה – אסור להם לקחת אוכל לביתם.
זיכה את האוכל לפני יו"ט – מותר להם לקחת את האוכל.

* מדוע כשזיכה התחום נקבע לפי הבעלים (האורחים) ולא לפי המחזיק (המארח)?
א. כשזיכה ע"י אחר – נחשב כמי שייחד לאוכל מקום.
ב. כשזיכה – הוציא אותו מרשותו לרשותם.

פירות שהופקדו מהו תחומם

שמואל – כתחום הבעלים.
רב – כתחום המחזיק.

משנה – השקיית ושחיטת בהמות

בהמות מדבר (הלנות באחו) – אסור, מדין מוקצה.
בהמות בית (הלנות בעיר) – מותר.

ברייתא – הגדרת סוגי בהמות

ת"ק – בהמות מדבר – לנות בעיר רק בימות הגשמים.
בהמות בית – לנות בעיר כל יום.

רבי – בהמות מדבר – לא נכנסות אף פעם לעיר.
בהמות בית – לנות בעיר , אע"פ שזה רק לתקופה מסויימת.

קושיא

משמע מכאן שלרבי איסור מוקצה הוא רחב (דהיינו כר' יהודה)?

תירוצים

א. רבי סובר כר' שמעון, אבל בהמות מדבר הן כגרוגרות וצימוקים, שבהם יש מוקצה לפי כולם (גם לר' שמעון).
ב. רבי עצמו סובר כר' יהודה, ובמקום האחר הוא הסביר את דעת ר' שמעון ולא את דעתו שלו.
ג. רבי עצמו סובר כר' שמעון, ובברייתא שלפנינו קבע את ההגדרה לפי ר' יהודה.

תוכן
עניינים
מפורט

לפי סדר הש"ע

אורח חיים

סימן קע : דברי מוסר שינהג אדם בסעודה

סעיף
ח – דרך ארץ בשתיית כוס משקה 206

סימן קעא : שלא לנהוג בזיון באוכלין

סעיף
א – לעשות צרכיו בפת 158

סימן רסה : דין כלים הניתנים תחת הנר

סעיף
א – נתינת שמן בנר בשבת 172
ג – ביטול כלי מהיכנו 248

סימן רסו : דין מי שהחשיך לו בדרך

סעיף
י – חשכה לו בדרך ותפילין בראשו 107

סימן רעט : דיני טלטול הנר בשבת

סעיף
א – שימוש במותר השמן שבנר / שבקערה..... 249

סימן שא : באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים

סעיף
מב – המוצא תפילין בשבת..... 108
מה – שטיחת בגדיו בחמה / דין מראית העין 62

סימן שח: דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת

סעיף
יז – טלטול בשבת של לבנים שנשארו מן הבנין..... 260
כז – דין עצמות וקליפין שעל השלחן..... 2
לד – הוצאת דבר המטונף (גרף של רעי) בשבת 300
לה – החזרת דבר המטונף (גרף של רעי) בשבת 301

לו – גרף של רעי 162
לח – שימוש בעפר בשבת וביו"ט 52

סימן שי : דיני מוקצה בשבת

סעיף

ב – שאין אוכל תלוש הראוי לאכילה מוקצה בשבת 334
ג – מגו דאתקצאי 212
ד – מגו דאתקצאי 213
ה – גרוגרות וצימוקים לענין מוקצה 213
ו – טלטול כלי לצורך שמירת הביצה 18
ח – טלטול כלי שאסור לטלטלו אגב דבר המותר שעליו 161

סימן שיד : דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת

סעיף

א – בניין וסתירה בכלים 170
ז – התרת חותמות שבכלים בשבת 261
י – התרת חותמות שבקרקע בשבת 261

סימן שטו : דברים האסורים משום אהל בשבת

סעיף

ג – העמדת המטה בשבת 277
ו – סידור חביות זו על גב זו בשבת 277

סימן שטז : צידה האסורה ומותרת בשבת

סעיף

א – צידת עופות וחיות 193
ד – פריסת מחצלת ע"ג כוורת בשבת 299
יב – צידת עופות וחיות 194

סימן שיח : דין המבשל בשבת

סעיף

א – דין מעשה שבת 138

סימן שיט : דין הבורר בשבת

סעיף

ו – כיצד מוללין בשבת 94
ז – ניפוי מלילות בשבת 88

סימן שכ : דיני סחיטה בשבת

סעיף

א – דין סוחט בשבת 15

סימן שכב : דין נולד בשבת

סעיף

א – טלטול ביצה שנולדה בשבת / דין הביצה שאינה בטלה ברוב 10
ב – ביצה שנולדה בשבת שסמוכה ליו"ט / ביו"ט הסמוך לשבת 11
ג – גזירת פירות הנושרין 11
ד – טלטול אוכלים הראויים / שאינם ראויים למאכל בהמה בשבת 280
ה – טלטול עצי בשמים להריח בהם בשבת 281

סימן שכג : דיני השאלה וקנין צרכי שבת והדחת הכלים ותיקונן וטבילתן בשבת

סעיף

א – לומר לחבירו בשבת : מלא לי כלי זה 230
ג – לומר לחבירו בשבת תן לי ביצים ואגוזים במניין 235
ד – לומר לחנווני בשבת תן לי ד' ביצים וה' רימונים 235
ה – המביא כדי יין ממקום למקום בשבת 238

סימן שכד: דין הכנת מאכל לבהמה בשבת

סעיף

ד – איסור מדידת שעורים ע"מ ליתנם לפני בהמתו 230
ו – חיתוך ירקות לפני הבהמה בשבת 4
ז – חיתוך נבלה לפני הבהמה בשבת 4

סימן שכה: א"י שעשה מלאכה בעד ישראל

סעיף

א – הזמנת אינו יהודי בשבת 159

סימן שכו: דיני רחיצה בשבת

סעיף

ח – טבילה בשבת 140

סימן שכח: דין חולה בשבת

סעיף

ט – החושש בעיניו בשבת 175
יז – צרכי חולה שאין בו סכנה 176
כה – החזרת רטייה על המכה בשבת..... 79
לב – דין כאב שיניים בשבת 145

סימן שלג: שלא לפנות אוצר בשבת

סעיף

א – פינוי אוצר לדבר רשות / מצוה 246

סימן שלו: אם מותר לילך על גבי העשבים, וכן באילן

סעיף

א – עלייה על גב אילן בשבת 302

סימן שלז: דין כבוד הבית ודבר שאינו מתכוין

סעיף

א – דבר שאינו מתכוין 187
ב – כיבוד הבית בשבת 179

סימן שלח: דברים האסורים בשבת משום השמעת קול

סעיף

ז – אסור להשיל פירות בשבת אבל מותר לכסותן 294
ח – נתינת כלי תחת הדלף (הראוי לרחיצה) בשבת 163

סימן שלט: כמה דינים פרטיים הנוהגים בשבת

סעיף

ב – לשוט על פני המים בשבת 304
ג – טיפוח / ספיקת כפיים / ריקוד בשבת 304
ד – קידושין / חליצה / ייבום בשבת..... 306
ד – הפרשת תרומות ומעשרות בשבת 136

סימן שסה: דין מבוי שנפרץ

ה – איסור ישיבה בראש המבוי וחפץ בידו שמא יתגלגל החפץ לרשות הרבים 244

סימן שצז: דין שביתת היחיד וכליו ומהלך אלפיים אמה

ג – דין בהמתו וכליו לענין יציאה מחוץ לתחום בשבת 312
ד – המוסר בהמתו לבנו לענין יציאה מהתחום בשבת 312
ה – המוסר בהמתו לרועה יחיד לשני רועים לענין יציאה מהתחום בשבת 314
ו – שור של פטם לענין תחומין 319
ז – שור של רועה לענין תחומין 319
ח – כלים המיוחדים לאחד האחים שבבית לענין תחומין בשבת 313
ט – שניים ששאלו חלוק אחד בשותפות לענין יציאה מהתחום בשבת 314
י – בהמה / חבית יין שהם בשותפות לענין הוצאה מהתחום בשבת 315
יא – השואל כלי מחבירו מערב יו"ט 320
יב – המשאלת מחבירתה תבלין לקדירתה / מים ומלח לעיסתה להוציאה חוץ לתחום 313
יג – הגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת כרגלי המדליק 325
יד – דין הבור 326
טו – נהרות המושכים ומעיינות הנובעים לענין תחומין 326
טז – בור של הפקר לענין תחומין 327
יז – מי שהיו פירותיו בעיר אחרת 332
יח – להוליך מנות האורחים מחוץ לתחום המארח 331

סימן תטז: דין עירובי תחומין ביום טוב שחל להיות סמוך לשבת

סעיף
ב – עירובי תחומין בשבת / ביו"ט 25

סימן תכה: דיני ראש חודש שחל להיות בשבת

סעיף
א – כיצד חותם בתפלה בשבת ור"ח 126
ג – חתימה במוסף בר"ח שחל בשבת 128

סימן תנד: באיזה מצה אינו יוצא ידי חובתו

סעיף
א – עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה 156

סימן תעו: מנהג אכילת צלי בליל פסח

סעיף
א – אכילת צלי בלילי פסחים 180

סימן תפז : סדר תפלת ערבית של פסח

סעיף

א – סדר התפלות ביו"ט שחל בשבת 125

סימן תצ: סדר תפלת יום שני ותפלת חולו של מועד

סעיף

ב – התפילה בחולו של מועד 128
ט – כיצד חותם בשבת וחול המועד 127

סימן תצה: איזה מלאכות אסורים ביו"ט

סעיף

א – הוצאה והבערה שלא לצורך 86
ד – דין מוקצה ביו"ט 7

סימן תצו: דיני יו"ט שני של גלויות

סעיף

ב – קבורת מת ביו"ט ראשון ושני 33

סימן תצז: דיני הכנה ביו"ט

סעיף

א – צידת דגים ביו"ט 188
ב – נתינת משקים ומזון לפני בעלי חיים ביו"ט 188
ג – ספק צידה ביו"ט 195
ה – הסוכר אמת המים מערב יו"ט 201
ו – צידת אווזים תרנגולים ויונים שבבית 202
ח – אייל וצבי שקיננו בפרדס ודין האם 203
ט – צידת יוני שובך / יוני עלייה 202
י – זימון בבעלי חיים 67
יב – זימן שניים ומצא שלשה / זימן שחורים ומצא לבנים 68
יג – זימן שלשה ומצא שניים 69
יד – זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן 73

סימן תצח: דיני שחיטה ביו"ט

סעיף

א – אין מראין סכין לחכם ביו"ט / תלמיד חכם רואה את הסכין לעצמו ביו"ט 225
ב – טלטול סכין ובהמה 75
ג – בהמות הבאות ביו"ט לתוך התחום 333

ה – דין עגל שנולד ביו"ט 38
ו – שחיטת בהמה מסוכנת ביו"ט שירא שמא תמות 204
ז – שחט את הבהמה בשדה ביו"ט 205
ח – דין עוף שנדרס לשוחטו ביו"ט 286
ט – אין רואים מומין ביו"ט / עבר וראה / ראה את המום מערב יו"ט 211
י – אותו ואת בנו שנפלו לבור 311
יא – בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל 155
יד – עפר מוכן לצורך שחיטת חיה ועוף ביו"ט 47
טו – דין כיסוי הדם באפר כירה 51
טז – כיסוי הדם בעפר שהכניס לביתו / לגינתו 51
יז – שימוש בעפר בשבת וביו"ט 52
יח – שחיטת כוי ביו"ט 53
יט – דם חיה ובהמה שנתערבו 54
כ – כיסוי דם חיה ועוף שנשחטו מערב יו"ט 55

סימן תצט: דין מליגה ומליחה ביו"ט

סעיף

ג – טלטול עור בהמה שנשחטה ביו"ט / מליחה ע"ג העור 74
ד – מליחת חלבי הבהמה ביו"ט 76
ה – טלטול עלי ביו"ט 73

סימן תק: דין הנצרך לבשר ביו"ט היאך יתנהג, וסדר מליחתו

סעיף

א – פסיקת דמים על בשר בהמה ביו"ט 218
ב – איסור שקילה ביו"ט 223
ג – עשיית בית יד לאחיזה בבשר ע"י סכין ביו"ט 224
ד – מליגת והבהוב ראש ורגלי הבהמה / העוף ביו"ט 287
ה – הערמה במליחת בשר 77

סימן תקא: עצים האסורים והמותרים ביו"ט

סעיף

א – דין ביקוע עצים ביו"ט 258
ג – שאין מביאין עצים ביו"ט אלא מן המכונסין בקרפף 257
ד – איסור הבאת עלי קנים / גפנים ביו"ט אע"פ שמכונסים בקרפף 258
ו – איסור הסקה בשברי כלים שנשברו ביו"ט משום נולד 265

סימן תקב: דיני האש ביו"ט

סעיף

א – הולדת אש ביו"ט / איסור עשיית פחמים ביו"ט 266
ג – איסור סמיכת הדלת / קדירה בחתיכת עץ (בקעת) ביו"ט 272

סימן תקג : שלא להכין מיו"ט לחבירו

סעיף

א – הכנה מיו"ט לשבת / ליו"ט 130
ב – הערמה ביו"ט 132

סימן תקד : דין התבלין ביו"ט

סעיף

א – דיכת תבלין ומלח ביו"ט 97
ב – טלטול תבלין ומדוך ומדוכה 75
ג – דין כתישת הריפות ביו"ט 99
ד – מדידת תבלין ביו"ט ע"מ ליתנם בקדירה 231

סימן תקו : דיני לישה בשבת

סעיף

א – מדידת קמח ביו"ט 231
ב – הרקדת הקמח ביו"ט 233
ג – הפרשת חלה מעיסה שנילושה בערב יו"ט / ביו"ט 59
ו – עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל 155

סימן תקז : דין אפייה ביו"ט

סעיף

א – אפייה בפורני (תנור גדול שפיו בצידו) ביו"ט 288
ב – דין עצים שנשרו מן הדקל ביו"ט 27
ג – לקיחת עץ מתוך שאר עצים ע"מ לחתות בו את האש בתנור 279
ד – איסור גריפת תנור וכיריים 271
ה – שימוש בתנור וכיריים חדשים ביו"ט 286
ה – אפיית פת ביו"ט 132
ז – סתימת פי תנור ביו"ט 273

סימן תקח : דברים האסורים ביו"ט להכנת צלי

סעיף

א – ליבון אבנים / רעפים ביו"ט ע"מ לצלות / לאפות עליהם 270
ב – מפצעין את האגוז במטלית ביו"ט 289

סימן תקט : כמה דינים פרטיים להלכות ביו"ט

סעיף

ב – השחזת סכין / תיקון שפוד ביו"ט 225

סימן תקי : כמה דברים האסורים לעשות ביום טוב ואיזו מהם מותרים על ידי שינוי

סעיף

א – מלילת / פירוק / ניפוח מלילות ביו"ט 88
ב – דין בורר ביו"ט 100
ו – גזיזת הירק במספריים ביו"ט 288
ז – תיקון הקונדס והעכביות ביו"ט 288
ח – הוצאה שלא לצורך מרשות לרשות ביו"ט ע"י שינוי 238
י – נשיאת משאות בשינוי ביו"ט 243

סימן תקיא : הבערה ולהחם מים מותר ביו"ט

סעיף

א – עשיית מדורה ביו"ט להתחמם כנגדה 165
ב – להחם מים ביו"ט 163
ד – עשיית מוגמר (פיזור מיני בשמים על הגחלים) ביו"ט 181

סימן תקיב : שלא לבשל לצורך כותים ביו"ט

סעיף

א – בישול לצורך נכרים ביו"ט / הזמנת אינו יהודי ביו"ט 149
ב – בני חייל של כותים שנתנו קמח לישראל לאפות להם פת ביו"ט 157
ג – לאפות / לבשל / לטלטל לצורך כלבים ביו"ט 151

סימן תקיג : דין ביצה שנולדה ביו"ט

סעיף

א – ביצה שנולדה ביו"ט 1
ב – ספק נולדה הביצה בשבת / יו"ט או בחול 20
ד – טלטול כלי לצורך שמירת הביצה 19
ה – דין ביצה שנולדה בשני ימים של ר"ה/שבת ויו"ט הסמוכים/יו"ט שני בשני ימים טובים של גלויות .. 9
ו – ביצה שיצאה רובה ביו"ט 45
ז – ביצים שנמצאו בתרנגולת ששחט ביו"ט 41
ח – דין אפרוח שנולד ביו"ט 39

סימן תקיד : שלא לכבות ביו"ט

סעיף

א – כיבוי נר / בקעת / דליקה ביו"ט 174
ב – הטיית הנר ע"מ להסתפק מן השמן ביו"ט 172
ד – חיתוך ראש פתילת הנר שכבה בו ביום כדי שיהיה נח להדליק 173
ז – אין פוחתין את הנר ביו"ט 265
ח – איסור חיתוך הפתילה לשניים ביו"ט משום מתקן 268
ט – איסור גדילת (שזירת) הפתילה ביו"ט 269

י – מחיטת פתילה ביו"ט 269

סימן תקטו : דין דברים הבאים ביו"ט חוץ לתחום

סעיף

א – נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט 196

סימן תקטז : דין איזה דברים מותר לשלוח ביו"ט

סעיף

א – איזה דברים משלחים ביו"ט 101
ב – באיזו צורה מותר לשלוח לחבירו ביו"ט 102
ג – שליחת בגדים ותפילין ביו"ט 103

סימן תקיז : באיזה אופן מותר ליקח ביום טוב מן החנוני מיני מאכל

סעיף

א – לומר לחנווני ביו"ט תן לי ביצים או אגוזים 237
ג – לומר לחבירו ביו"ט "מלא לי כלי זה" 229

סימן תקיח : דיני הוצאה מרשות לרשות ביו"ט

סעיף

א – איזו הוצאה הותרה ביו"ט 83
ד – הולכת סולם ביו"ט 61
ו – בהמה שמתה ביו"ט 218
ז – התחלת שימוש בערימת תבן חדשה ביו"ט 245
ח – איסור נטילת עצים מן הסוכה אלא רק מן העצים הסמוכים לדפנותיה 247
ט – נטילת פירות ביו"ט מבית מלא פירות ונפחת ביו"ט 259

סימן תקיט : צירי דלתות מותר להסיר ולהחזיר לצורך יו"ט

סעיף

א – סילוק תריסי החנויות והחזרתן ביו"ט 78
ב – בניין וסתירה בכלים 169
ג – התרת חותמות שבקרקע / בכלים ביו"ט 262
ד – דין קיסם ביו"ט 251
ה – לעשות ביו"ט קמטים שעושות הנשים בבתי זרועותיהן 185

סימן תקכא : דין שלשול פירות ביו"ט ממקום למקום

סעיף

א – משילין פירות שהיו על הגג דרך הארובה ביו"ט.....293
ב – כיסוי פירות ביו"ט.....294
ג – נתינת כלי תחת הדלף (הראוי לרחיצה) דינו ביו"ט כמו בשבת.....295

סימן תקכב : קצת דברים האסורים לטלטל ביו"ט

סעיף

א – דין הסומא במקלו / הרועה בתרמילו לענין הוצאה ביו"ט 207
ב – נשיאת אדם נכבד בכסא ברשות הרבים.....207
ד – הנהגת הבהמה במקל ביו"ט.....273

סימן תקכג : דינים הנוהגין בבהמות ביו"ט

סעיף

א – קירוד וקרצוף בהמה ביו"ט 186

סימן תקכד : כמה דברים האסורים ביו"ט

סעיף

א – דברים האסורים בשבת וביו"ט 303

סימן תקכו : דין מת ביו"ט

סעיף

א – קבורת מת ביו"ט ראשון ושני 34
ד – קבורת מת ביו"ט שני.....35

סימן תקכז : דיני עירוב תבשילין

סעיף

א – עירוב תבשילין.....109
ב – ממה עושין העירוב 110
ג – שיעור העירוב.....119
ד – באיזה תבשיל מערבין 117
ה – באיזה תבשיל מערבין.....117
ו – באיזה תבשיל מערבין 118
ז – לסמוך על עירובו של גדול העיר 113
ט – דעת מניח / מי שהניחו בשבילו בעירוב תבשילין.....120
טו – נאכל / אבד העירוב.....111
יז – התחיל ללוש עיסתו ונאכל העירוב 140

כ – תקנת מי שלא עירב 133
כב – עירוב על תנאי ב- ב' ימים טובים של ר"ה / של גלויות 129
כג – הזיד ובישל לצורך מחר 134

סימן תקכח : דיני עירובי חצרות ביו"ט

סעיף

א – עירובי תחומין / חצרות ביו"ט 85
ב – עירוב חצרות / תחומין ביו"ט שחל להיות בערב שבת 121

סימן תקכט : דיני שמחת יו"ט

סעיף

א – מצות אכילה ביו"ט 112

סימן תקמא : דיני אריגה בחול המועד

סעיף

ג – מעשה אומן 185

סימן תקנד : דברים האסורים בתשעה באב

סעיף

ח – טבילת מצוה בתשעה באב / ביום הכיפורים 146

סימן תרח : סדר סעודה המפסקת

סעיף

ב – דין מוטב שיהיו שוגגין בנשים / בכל דברי איסור 244

סימן תרלח : סוכה ונויה אסורין כל שבעה

סעיף

א – דין עצי סוכת החג בחג 250
ב – דין מוטב שיהיו שוגגין בנשים / בכל דברי איסור 251

סימן תרסה : אתרוג אסור לאכול בשביעי

סעיף

ב – הפריש שבעה אתרוגים לשבעת ימי החג 253

יורה דעה

סימן יג: בעלי חיים שאינם צריכים שחיטה

סעיף
ג – דיני ולד נבלה 37

סימן טו: שלא לשחוט בהמה עד יום שמיני ללידתה

סעיף
א – אפרוח שלא נתפתחו עיניו 39

סימן כה: שצריך לבדוק אחר השחיטה

סעיף
א – בדיקה לאחר השחיטה אם נשחטו רוב הסימנים 205

סימן כח: דיני כיסוי הדם

סעיף
ה – הנחת עפר תחת הדם 47

סימן נח: דין בהמה נפולה

סעיף
ב – דין עוף שנדרס לשוחטו ביו"ט 285
ג – דין בהמה שנדרסה 285

סימן עט: סימני בהמה וחיה טהורה

סעיף
ג – דיני ולד טריפה 37

סימן פז: דין באיזו בשר נוהג דין בשר בחלב, והיאך נקרא בשול

סעיף
ה – אכילת ביצים הנמצאים בעופות בחלב 40

סימן צח : דין איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו

סעיף
ב – מין בשאינו מינו בטיל 320

סימן צט : דין העצמות אם מצטרפין לבטל איסור, ושלא לבטל איסור לכתחלה

סעיף
ה – דין ביטול איסורי תורה 28
ו – דין ביטול איסורי דרבנן 28

סימן קב : דין דבר שיש לו מתירין

סעיף
א – דבר שיש לו מתירין 20

סימן קט : דין יבש ביבש שנתערב

סעיף
א – מין בשאינו מינו בטיל 321

סימן קי : דין ספק טריפות שאירע בבשר

סעיף
א – דין דבר חשוב לענין ביטול ברוב 21

סימן קיג : דיני בישולי עכו"ם

סעיף
יב – בישולי עכו"ם בדגים 119

סימן קמב : שהאלילים ותשמישיהם אסורים בהנאה

סעיף
א – הנאות הבאות מעבודה זרה 325

סימן רכא : דין הנודר הנאה מחבירו

סעיף
יב – המודר הנאה מחבירו 325

סימן רכד : מי שאמר נכסיך עלי חרם

סעיף
א – דין מי שאמר נכסיך עלי חרם 327

סימן רכו : שותפים שהדירו זה את זה

סעיף
א – השותפים שנדרו הנאה זה מזה 328

סימן שא : אם מותר להציע כלאים תחתיו, ודין מרדעת ותכריכים

סעיף
א – מצעות של כלאיים 103
יד – כלאיים בבגדים שאינם דרך חימום 107

סימן שו : דין בכור בהמה טהורה באיזה זמן ובאיזה מקום נוהג

סעיף
ו – דין בכור בהמה בזמן הזה 224

סימן שי : דין בכור שנשחט שלא ע"פ חכם

סעיף
א – נשחט שלא ע"פ מומחה 217

סימן שיג : שלא להטיל מום בבכור

סעיף
א – איסור הטלת מום בבכור 217

סימן שכג : חלה דרבנן היאך ניתנת ונאכלת ודין תערובתה בחולין

סעיף
א – דין עיסת חו"ל לענין הפרשת חלה 60

סימן של : דין עיסת עובד כוכבים ושותפין והפקר וכלבים

סעיף
ט – עיסת כלבים 156

סימן שלא : תרומות ומעשרות_דין נתינתם באיזה מקום, וכיצד הכהן מקבלם, ואם הם דאורייתא או דרבנן

סעיף

פז – היתר קילוף שעורים 93
קי – קביעה למעשר 93
קל – דין פירות שהוציא מהם מעשר ראשון קודם שנקבעו למעשר 93

חושן משפט

סימן רכט : המוכר לחבירו חטים או שעורים או פירות, כמה פסולת צריך לקבל הלוקח

סעיף

ב – הגורר צרורות מגרנו של חבירו 321

סימן רס : המוצא דבר שמוכח שהונח שם

סעיף

ח – דין רוב וקרוב 69
י – מצא גוזלות מקושרים 203

סימן רנג : איזה לשון מועיל לשכיב מרע, ושכיב מרע שאמר : תנו מנה לפלוני ומאתים לפלוני ושלש מאות לפלוני

סעיף

יב – שכיב מרע האומר תנו מאתיים זוז לפלוני וישא ביתי 149

סימן רסט : המגביה מציאה לחבירו, ואם הגביהו חרש ופקח

סעיף

א – המגביה מציאה לחבירו 328

סימן שצג : הכניס פירותיו לחצר חבירו שלא ברשות והוזק בהן בעל החצר

סעיף

א – הכניס פירותיו לחצר שלא ברשות ואכלתן בהמה של בעל הבית 331

אבן העזר

סימן קסא : מי שהיו לו אחים רבים או נשים רבות, שמתו ונפלו נשותיהם לפניו

סעיף

ד – מצווה על הגדול לייבם 311

הקדשות
וברכות

לשמירה והצלחת כל משפחת שני היו׳

"המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרוב בקרב הארץ"

נוי״ה בת מירב
ישי בן מירב
רות בת מירב
אפרת בת מירב
אביגיל בת מירב

אליהו דרור בן שלמה
מרב בת שושנה

לעליה ברוחניות ובלימוד התורה ובכל מכל כל אכי״ר

לכבוד סבי וסבתי היקרים

ר׳ **מאיר אסויד** הי״ו

ורעייתו **שמחה** שתחי׳

ולאימי מורתי היקרה

גב׳ **גלי אסויד** שתחי׳

על מסירות נפשם לגידולי ולחינוכי על ברכי התורה יהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ויזכו לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא בשובע שמחות ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם לראות בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד חמי וחמותי היקרים

מר **זכריה יהודה** הי״ו

ורעייתו **שושנה** שתחי׳

ולסבתא היקרה

גב׳ **שושנה כובשי** שתחי׳

שתמיד תומכים ומסייעים בכל מכל כל

יהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ויזכו לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא בשובע שמחות ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם לראות בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

ברכות לראש משביר

לכבוד ידידנו הנעלה רודף צדקה וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **מנחם אלעני** הי"ו

אשר תרם וסייע בהוצאת הספר בעין יפה וברוח נדיבה
להצלחת כל משפחתו בכל מכל כל

ולע"נ ר' מנחם אלעני בן סלמן ופרחה ז"ל
שנלב"ע כט' אב תשל"ג
ת.נ.צ.ב.ה

ולע"נ ויקטוריה אלעני בת רוזה ואברהם ע"ה
שנלב"ע כב' אב תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה

ולע"נ תקוה אלעני בת וקטוריה ומנחם ע"ה
שנלב"ע טו' טבת תשנ"ח
ת.נ.צ.ב.ה

ולע"נ המרוחם הכשר **נעים נקש** ז"ל
שנלב"ע כט' שבט תשס"ג
ת.נ.צ.ב.ה

ולע"נ פלורה נקש ע"ה
שנלב"ע ג' ניסן תשס"ז
ת.נ.צ.ב.ה

ויהי רצון שבזכות המצווה יזכה לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ויזכה אותם ה' יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

ברכות לראש משביר

לכבוד ידידנו הנעלה רודף צדקה וחסד
אוהב התורה ולומדיה

מר **אהוד אסף** הי״ו
ורעייתו **סיגל** שתחי׳

אשר תרם וסייע בהוצאת הספר בעין יפה וברוח נדיבה להצלחת כל משפחתו בכל מכל כל וליראת שמים הצלחה וזיווג הגון לבנותיהם:

גל בת סיגל
ליה בת סיגל
מור בת סיגל
עדי בת סיגל
ישי בן סיגל

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ויזכו לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא בשובע שמחות ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

ברכות לראש משביר

לכבוד ידידנו היקר רודף צדקה וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **אמיר לביא** הי"ו
ורעייתו **ליאת** שתחי'

אשר תרם וסייע בעין יפה וברוח נדיבה להוצאת ספר זה

ויהי רצון שישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה' אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ויזכו לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא בשובע שמחות ויזכה אותם ה' יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידנו היקר רודף צדקה וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **מתוק תמרה** הי״ו

ורעייתו **רויטל שרה** שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה וברוח נדיבה להוצאת ספר זה לבריאות והצלחת כל משפחתו ובכללם

אביו שלמה בן תפחה הי״ו

אלמוג שי בן רויטל שרה
ספיר זהבה בת רויטל שרה
שלמה בן רויטל שרה
תהילה בת רויטל שרה
נהוראי בן רויטל שרה

נחמיה בן אסתר
דינה בת טרזה

ולע״נ
תפחה בת לולו ע״ה
סעידה בת גורג׳יה ע״ה
מוסא בן מיסא ז״ל

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ויזכם ה׳ בזרע של קיימא לעבודתו יתברך ויזכו לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא בשובע שמחות ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד גיסי היקר רודף צדקה וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **חגי יחיאל** הי״ו

ורעייתו **יפעת** שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה וברוח נדיבה להוצאת ספר זה

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ויזכו לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא בשובע שמחות ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם לראות בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לע״נ

ר׳ ששון מאיר בן ניסים וגורג׳יה ז״ל

נלב״ע א׳ אייר תשס״ח

ת.נ.צ.ב.ה

לכבוד ידידנו הנעלה רודף צדקה וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **יעקב לוי בן יוסף** הי"ו

ורעייתו **ברכה בת זכריה וסעדה** שתחי'

אשר תרם וסייע בהוצאת הספר בעין יפה וברוח נדיבה להצלחה בכל מכל

כל של

שביט בן יעקב

מעיין בת יעקב

טל בת יעקב

ולרפואת **מזל בת זהרה** שתחי'

ולע"נ **יוסף בן דוד** ז"ל

נלב"ע ט"ז תמוז תשס"ה

ת.נ.צ.ב.ה

ויהי רצון שבזכות המצוה יזכו לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ויזכה אותם ה' יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידנו הנעלה רודף צדקה וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **שמעון דבדה** הי"ו

אשר תרם וסייע בהוצאת הספר בעין יפה וברוח נדיבה

לרפואת

רחל בת שרה

לע"נ

מימי שמחה בת אסתר דבדה ע"ה

יעקב בן חנינה דבדה ז"ל

מימי בת פרחה דבדה ע"ה

מסעוד בן סעדה בן אבו ז"ל

חנינה בת יקוט בן אבו ע"ה

רמי בן רחל תורג'י ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

ויהי רצון שבזכות המצווה יזכה לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ויזכהו ה' יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו דור ישרים יבורך, ועיניו תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **צורי סאסי** הי״ו

ורעייתו **טלי** שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה להוצאת ספר זה

להצלחה פרנסה זיווג ושלום בית

ארץ בן מסעודה רפאל בן רובינה מלי בת ארץ
רויטל בת ארץ אלירן בן ארץ טלי בת רחל
ניסים בן טוני רחל בת פנינה צורי בן ארץ
תמר בת טלי קובי בן רחל מאור בן רחל
נדב בן רחל אליהו בן רחל

לרפואה שלימה

אהרון בן מסעודה טובה בת מסעודה ויקטור צורי בן מרגלית
רובינה בת וסינה אליהו בן רחל

לעילוי נשמת

יעקב בן נסריה ז״ל
ויקטור בן ציפורה ז״ל
הלל בן מסעודה ז״ל
מסעודה בת חוה ע״ה

ת.נ.צ.ב.ה

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ויזכו לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא בשובע שמחות ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם לראות בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **זרח מרחום** הי״ו
ורעייתו שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה להוצאת
ספר זה לע״נ אביו

צאלח בן עוואד מרחום ז״ל

נלב״ע טו׳ תמוז תש״ס
ת.נ.צ.ב.ה

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ויזכה אותם ה׳ יתברך לדוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **יצחק בן שרה בלל** הי״ו
ורעייתו
תהלה לימור בת שושנה
שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה להוצאת
ספר זה

יהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ויזכה אותם ה׳ יתברך לזרע של קיימא בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לרפואה שלמה

לנעמי רבקה בת תמר

לע״נ

ר׳ יעקב חסן הי״ד

שמסר נפשו להצלת יהודי הגולה, נרצח ע״י בני עוולה ולא נודע מקום קבורתו

לרפואה שלמה
רפואת הנפש
ורפואת הגוף

לחגית בת
יהודית

לרפואה שלמה
רפואת הנפש
ורפואת הגוף

לזלמן חיים
בן מרים

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **ישראל נגר** הי״ו
ורעייתו **סיגל** שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה להוצאת
ספר זה להצלחת כל משפחתו בכל
מכל כל

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי
משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל
ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר
וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל
טוב ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת
דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני
בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור
ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת
גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **מאיר לוי** הי״ו
ורעייתו **אורלי** שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה להוצאת
ספר זה להצלחת כל משפחתו בכל
מכל כל

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי
משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל
ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר
וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל
טוב ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת
דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני
בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור
ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת
גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **שלמה שמלה** הי״ו
ורעייתו שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה להוצאת
ספר זה

לרפואת אביו שיחי׳
ר׳ יעקב (פרנגד) בן מלכה (ססיל)

ולרפואת אמו שתחי׳
אסתר פרידה בת רחל דורה

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **אריק** הי״ו
ורעייתו **אלמוגית** שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה להוצאת ספר זה

לע״נ מרגוט בת עלייה ע״ה
נלב״ע י׳ טבת תשנ״ה

לע״נ אסתר (פיבי) בן עטר בת מרגוט ע״ה
נלב״ע ו׳ ניסן תש״ע

לע״נ יגאל בן עטר בן דוד ואסתר ז״ל
נלב״ע ו׳ ניסן תש״ע

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

בריאות מזל
והצלחה ופרנסה
טובה ל :

יעקב בן רות
אריאלה בת דינה

ליאור בן אריאלה
אלירן בן אריאלה
מורן בת אריאלה
דוד בן אריאלה

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **מאואס אריאל** הי״ו
ורעייתו שתחי׳

אשר תרם וסייע בעין יפה להוצאת
ספר זה להצלחת כל משפחתו בכל
מכל כל

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לע״נ

ר׳ חיים בן דורה רחל ז״ל

איש חסיד רודף צדקה וחסד
תלמיד הרה״ג ר׳ מצליח
מאזוז הי״ד

ת.נ.צ.ב.ה

לע״נ

האישה הצדקנית
רודפת צדקה וחסד

לאה בת דורה רחל
ע״ה

ת.נ.צ.ב.ה

לע״נ

ר׳ יצחק בן יעקב חסן ז״ל

איש רודף צדקה וחסד
כל ימיו

ת.נ.צ.ב.ה

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **אליהו סייג** הי״ו
ורעייתו **מיכל** שתחי׳

אשר תרם וסייע להוצאת ספר זה
להצלחת כל משפחתו ובפרט לבנם
אורי הי״ו

ויהי רצון שישלם ה׳ פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה׳ אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות ופרנסה טובה וכל טוב ויזכה אותם ה׳ יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **אליהו בן ניסים משען**
הי"ו
ורעייתו **שולה** שתחי'

אשר תרם וסייע להוצאת ספר זה
להצלחת כל משפחתו

יהי רצון שישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה' אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות שלום בית אמיתי ובשובע שמחות ופרנסה טובה וכל טוב ויזכה אותם ה' יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **רפאל פלח** הי"ו
ורעייתו **מירב** שתחי'

אשר תרם וסייע להוצאת ספר זה
להצלחת ילדיהם:
מתן , נעם אליהו, יצחק אייל הי"ו

ולהצלחה בפרנסה וזיווג הגון ל:
גבריאל פלח הי"ו

ויהי רצון שישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה' אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב שלום בית אמיתי ויזכה אותם ה' יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **אברהם משען** הי"ו
ורעייתו **יעל** שתחי'

אשר תרם וסייע להוצאת ספר זה

ויהי רצון שישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה' אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו ויזכו לזרע של קיימא לעבודתו יתברך שלום בית אמיתי אהבה אחוה שלום ורעות עושר וכבוד ובריאות ובשובע שמחות וכל טוב ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.

לכבוד ידידינו היקר רודף צדקה
וחסד אוהב התורה ולומדיה

מר **רפאל בן רובינה** הי"ו
ורעייתו **ארץ בת מסעודה** שתחי'

אשר תרם וסייע להוצאת ספר זה

ויהי רצון שישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה' אלהי ישראל ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו בעושר וכבוד ובריאות איתנה ובשובע שמחות וכל טוב שלום בית אמיתי אהבה אחווה שלום וריעות, ויזכה אותם ה' יתברך לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות דור ישרים יבורך ועיניהם תחזינה בביאת גואל צדק אמן ואמן.